

Християнські
Грецькі Писання
Переклад нового світу

КРАЙ ЗА ДНІВ ІСУСА

АРАВІЯ

ІДУМЕЯ

ЮДЕЯ

САМАРІЯ

ПЕРЕЯ

Християнські Грецькі Писання Переклад нового світу

«АЛЕ МИ ЗА ЙОГО ОБІТНИЦЕЮ
ЧЕКАЄМО НОВИХ НЕБЕС І НОВОЇ ЗЕМЛІ,
НА ЯКИХ ПЕРЕБУВАТИМЕ ПРАВЕДНІСТЬ».
(2 Петра 3:13)

© 1950
WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY
OF PENNSYLVANIA
New World Translation of the Christian Greek Scriptures

© 2005
WACHTTURM BIBEL- UND TRAKTAT-GESELLSCHAFT
DER ZEUGEN JEHOVAS, E. V., SELTERS/TAUNUS
Християнські Грецькі Писання. Переклад нового світу

Видання 2012 року

Не для продажу. Видається в рамках всесвітньої програми
біблійного навчання, яку проводять Свідки Єгови.

Повне видання «Перекладу нового світу» опубліковано такими мовами: албанською, англійською (також шрифтом Брайля), арабською, африканс, бемба, болгарською, вірменською, грецькою, грузинською, датською, ефік, зулу, ібо, ілоканською, індонезійською, іспанською (також шрифтом Брайля), італійською, йоруба, киргизською, китайською, китайською (спрощене письмо), кіньяруанда, кірунді, корейською, коса, македонською, малагасійською, мальтійською, нгала, нідерландською, німецькою, норвезькою, осетинською, педі, польською, португальською (також шрифтом Брайля), російською, румунською, самоа, себуанською, сербською, сербською (латинське письмо), сесуто, сингальською, словацькою, словенською, сранан-тонго, суахілі, тагальською, тві (аквапім), тві (ашанті), тсвана, тсонга, турецькою, угорською, фінською, французькою, хорватською, чеською, чичева, шведською, шона і японською.

(Неповне видання: азербайджанською, азербайджанською (кириличне письмо), американською мовою жестів [на DVD], амхарською, бірманською, бразильською мовою жестів [на DVD], варай-варай, венда, в'єтнамською, гайтянською креольською, ган, гінді, гуарані, еве, естонською, єврейською (іврит), італійською мовою жестів [на DVD], італійською шрифтом Брайля, казахською, канада, кікаонде, кірибаті, колумбійською мовою жестів [на DVD], конго (колишня монокутуба), корейською мовою жестів [на DVD], кхмерською, латиською, литовською, лозі, луба, лувале, луганда, майя, малайлам, мексиканською мовою жестів [на DVD], непальською, отетела, пангасинанською, пап'яменту (Кюрасао), пенджабською, піджином Соломонових островів, російською мовою жестів [на DVD], санго, свазі, тайською, тамільською, татарською, тигринья, ток-пісин, тонга, тувалу, узбецькою, українською, фіджійською, хілігайнон, хірі-моту, чілуба, чітонга і чітумбука).

Загальний тираж усіх видань «Перекладу нового світу»
201 324 734 примірники

New World Translation of the Christian Greek Scriptures
Ukrainian (bi7-K)

Made in Germany
Druck und Verlag: Wachturm-Gesellschaft, Selters/Taunus

Зроблено в Німеччині

ПЕРЕДМОВА

СВЯТЕ Письмо було записане під Божим натхненням єврейською, арамейською і грецькою мовами. Щоб Боже Слово приносило користь людям з «усіх народів», його потрібно було перекласти багатьма мовами (Матвія 24:14). Двадцять сім книг — від Матвія до Об'явлення — названо Християнськими Грецькими Писаннями, оскільки християни першого століття, будучи під натхненням Бога, записали їх спочатку грецькою мовою.

«Християнські Грецькі Писання. Переклад нового світу» вперше з'явилися англійською мовою 1950 року. За основу перекладу здебільшого служив відомий грецький текст Весткотта і Горта, який узгоджується з найдавнішими грецькими рукописами. Під час роботи над «Перекладом нового світу» було докладено зусиль, щоб якнайточніше передати зміст грецького тексту. Переклад українською мовою зроблено з англійського видання, і в ньому дотримувались такої ж точності.

Величне Боже ім'я — Єгова — з'являється в основному тексті «Християнських Грецьких Писань. Переклад нового світу» 237 разів. У додатку 1 до цієї праці ви знайдете пояснення щодо вживання цього імені, а також відповідні фотографії. Оскільки Боже ім'я потрібно освячувати і всім необхідно кликати його для спасіння, у цьому перекладі ім'я «Єгова» відновлено там, де йому належить бути у Святому Письмі (Матвія 6:9; Римлян 10:13).

Назва «Переклад нового світу» ґрунтується на Божій обіцянці запровадити праведний новий світ на благо всього людства (2 Петра 3:13). Перекладачі цієї праці з любові до Бога, який є Автором Святого Письма, відчують перед ним особливу відповідальність, щоб передати його думки та слова якнайточніше. Ми молимося, щоб цей переклад приніс велику користь читачам, які щиро намагаються «набути точне знання правди» (1 Тимофія 2:4).

НАЗВИ Й ПОРЯДОК КНИГ Християнських Грецьких Писань

КНИГА	СКОРОЧЕННЯ	СТОП.	КНИГА	СКОРОЧЕННЯ	СТОП.
Матвія	Мт	7	1 Тимофія	1Тм	317
Марка	Мр	54	2 Тимофія	2Тм	323
Луки	Лк	85	Тита	Тит	328
Івана	Ів	138	Филимона	Флм	330
Дії	Дії	176	Євреїв	Єв	331
Римлян	Рм	228	Якова	Як	348
1 Коринфян	1Кр	249	1 Петра	1Пт	353
2 Коринфян	2Кр	270	2 Петра	2Пт	359
Галатів	Гл	285	1 Івана	1Ів	362
Ефесян	Еф	293	2 Івана	2Ів	368
Филип'ян	Флп	300	3 Івана	3Ів	368
Колосян	Кл	305	Юди	Юд	369
1 Фессалонікійців	1Фс	310	Об'явлення	Об	371
2 Фессалонікійців	2Фс	315			

КОЛОНТИТУЛИ ТА ДУЖКИ

Майже на всіх сторінках угорі над текстом містяться колонтитули. Вони допомагають швидше відшукувати біблійні оповіді.

Дужки [...] вказують на інтерполяції (вставки) в текст оригіналу.

МАТВІЯ

- 1** Книга історії життя Ісуса Христа, сина Давида, Авраамова сина:
- 2** Авраам став батьком Ісака; Ісак став батьком Якова; Яків — батьком Юди та його братів;
- 3** Юда став батьком Перéца і Зера́ха, яких народила йому Тамара; Перéц став батьком Хе́ц-ро́на; Хе́цро́н — батьком Рама;
- 4** Рам став батьком Амміна́дава; Амміна́дав став батьком Нах-шо́на; Нахшо́н — батьком Салмо́на;
- 5** Салмо́н став батьком Боа́за, якого народила йому Рахав; Боа́з став батьком Ове́да, якого народила йому Рут; Ове́д — батьком Ессе́я;
- 6** Ессе́й став батьком Давида, царя. Давид — батьком Соломо́на, якого народила йому дружина Урті;
- 7** Соломон став батьком Регово́ама; Регово́ам став батьком Авії; Авія — батьком А́си;
- 8** А́са став батьком Йо́сафата; Йо́сафат став батьком Е́го-ра́ма; Е́горам — батьком Уззі́ї;
- 9** Уззі́я став батьком Йо́та́ма; Йо́там став батьком Аха́за; Аха́з — батьком Езе́кії;
- 10** Езе́кія став батьком Манасії; Манасія став батьком Амо́на; Амо́н — батьком Йо́сії;
- 11** Йо́сія став батьком Єхонії та його братів за часу виселення до Вавилону.
- 12** Після виселення до Вавилону Єхонія став батьком Шеалтії́ла; Шеалтії́л став батьком Зо-роваве́ля;
- 13** Зороваве́ль став батьком Авію́да; Авію́д став батьком Еліякі́ма; Еліякі́м — батьком Азо́ра;
- 14** Азо́р став батьком Садóка; Садóк став батьком Ахі́ма; Ахі́м — батьком Елію́да;
- 15** Елію́д став батьком Елеаза́ра; Елеаза́р став батьком Матта́на; Матта́н — батьком Якова;
- 16** Яків став батьком Йо́сипа, чоловіка Марії, а Марія народила Ісуса, якого називають Христом.
- 17** Отож від Авраама до Давида було чотирнадцять поколінь, від Давида до виселення у Вавилон — чотирнадцять поколінь, і від виселення у Вавилон до Христа — чотирнадцять поколінь.
- 18** А народився Ісус Христос так: його мати Марія була заручена з Йо́сипом, та, перш ніж вони одружились, виявилось, що

вона вагітна від святого духу.

19 Оскільки ж її чоловік Йосип був праведний і не хотів стягнути на неї осуд, то вирішив таємно розлучитися з нею. **20** І, коли він усе обдумав, з'явився йому уві сні ангел Єгови й сказав: «Йосипе, сину Давидів, не бійся взяти свою дружину Марію до себе додому, бо зачате в ній — від святого духу. **21** Вона народить сина, і ти назвеш його Ісусом*, бо він спасе свій народ від гріхів». **22** А сталося це для того, щоб сповнилися слова, які Єгова промовив через пророка: **23** «Незаймана дівчина завагітніє та народить сина, і дадуть йому ім'я Еммануїл, що в перекладі означає «з нами Бог».

24 Тоді Йосип прокинувся й зробив так, як наказав йому ангел Єгови: взяв свою дружину до себе додому. **25** Проте він не жив з нею як із жінкою, аж поки вона не народила сина, якого він назвав Ісусом.

2 Коли за днів царя Ірода у Віфлеємі юдейському народився Ісус, до Єрусалима прийшли зі сходу астрологи **2** і почали розпитувати: «Де цар юдейський, який тут народився? Бо ми, як ще були на сході, бачили його зірку та прийшли поклонитися йому». **3** Почувши таке, цар Ірод стривожився, а з ним і весь Єрусалим. **4** Тож він зібрав усіх старших свя-

щеників та книжників з народу і став розпитувати їх, де має народитися Христос. **5** А вони відповіли йому: «У Віфлеємі юдейському, бо так написав пророк: **6** «Віфлеєме в краю юдейському, ти не є найменшим серед міст, котрі правлять Юдою, бо з тебе вийде намісник, який буде пасти мій народ, Ізраїль».

7 Потім Ірод таємно покликав астрологів і докладно вивідав у них час з'явлення зірки. **8** І послав їх до Віфлеєма, кажучи: «Підіть розшукайте дитя, а коли знайдете, повідомте мені, щоб і я пішов та поклонився йому». **9** Коли астрологи вислухали ці вказівки від царя, то вирушили в дорогу. А зірка, яку вони бачили на сході, почала рухатися попереду них і зупинилась над місцем, де було дитя. **10** Помітивши, що зірка зупинилася, вони надзвичайно зраділи. **11** Тож астрологи ввійшли в дім та побачили дитя і Марію, його матір. Вони попадали ниць і поклонилися хлопчикові, а тоді повідкривали свої скарбнички та піднесли йому в дар золото, ладан і мирру. **12** Але Бог попередив астрологів уві сні, щоб ті не повертались до Ірода, тому вони подалися до свого краю іншим шляхом.

13 І коли вони пішли, Йосипу уві сні з'явився ангел Єгови й сказав: «Встань, візьми дитину, її матір та втікай до Єгипту. І залишайся там доти, доки я не скажу повернутися, бо Ірод буде

Мт 1:21* Єврейською «Єшуа», що означає «Єгова є спасіння».

шукати дитину, щоб погубити її».

14 Тоді Йосип встав, взяв уночі дитину з матір'ю та вирушив до Єгипту. **15** І він залишався там аж до смерті Ірода, бо мали сповнитися слова, які Єгова промовив через пророка: «З Єгипту покликав я сина свого».

16 Коли ж Ірод побачив, що астрологи перехитрили його, то сильно розлютився і послав людей повбивати у Віфлеємі та його околицях усіх хлопчиків віком до двох років — згідно з тим, що він вивідав в астрологів. **17** У той час сповнилися слова, промовлені пророком Єремією: **18** «Голос чувся у Рамі, плач і сильні ридання. Це Рахіль плакала за своїми дітьми і не хотіла утішитися, бо їх уже не було».

19 А як Ірод помер, Йосипу, який жив тоді в Єгипті, з'явився уві сні ангел Єгови. **20** і сказав: «Встань, візьми дитину та її матір і йди до ізраїльського краю, бо ті, хто шукав душу дитини, вже померли». **21** Тож він встав і, взявши дитину та її матір, вирушив в ізраїльський край. **22** Але Йосип почув, що замість Ірода в Юдеї царює його син Архелай, і тому побоявся туди йти. Коли ж він отримав уві сні застереження від Бога, то подався в Галілею. **23** і там оселився в місті Назареті, бо мало сповнитися слово, сказане через пророків: «Його будуть називати назарянином».

3 У ті дні прийшов Іван Хреститель і почав проповідувати в юдейській пустелі, **2** говорячи: «Покайтесь, бо наблизилось царство небесне». **3** Це про нього через пророка Ісаю було сказано: «Слухайте! Хтось вигукує в пустелі: «Підготуйте дорогу для Єгови, вирівняйте для нього шляхи!» **4** Іван же носив одяг з верблюжої шерсті, був оперезаний широким шкіряним поясом, а їв сарану і дикий мед. **5** І приходили до нього жителі Єрусалима, всієї Юдеї та усіх околиць Йордану, **6** а він хрестив їх у річці Йордані, і вони відкрито визнавали свої гріхи.

7 Побачивши, що багато фарисеїв і саддукеїв приходять хреститися, він сказав: «Роде гадючий, хто напоумив вас утікати від прийдешнього гніву? **8** Приносьте плоди, що свідчать про каяття, **9** і навіть не думайте казати собі: «Наш батько — Авраам», бо говорю вам, що Бог може створити дітей для Авраама навіть із цього каміння. **10** Ось при корінні дерев уже лежить сокира. Кожне дерево, яке не приносить добрих плодів, буде зрубане й кинуте у вогонь. **11** Я хрещу вас водою, бо ви покаялись, але за мною йде сильніший від мене, і я недостойний зняти з нього сандалії. Він хреститиме вас святим духом і вогнем. **12** У його руці — віяльна лопата. І він вичистить свій тік

та позбирає пшеницю до комори, а половину спалить у негасимому вогні».

13 Відтак до Івана прийшов з Галілеї Ісус, щоб Іван охрестив його в Йордані. **14** Але той намагався стримати Ісуса, кажучи: «Це мені треба хреститися в тебе, а ти йдеш до мене?» **15** Ісус же йому відповів: «Цього разу нехай все буде, як є, бо так належить нам виконати все, що праведне». І після того Іван більше не стримував його. **16** Охрестившись, Ісус відразу вийшов з води. І в ту ж мить розкрилися небеса й він побачив, як на нього, немов голуб, сходить Божий дух. **17** А з неба почувся голос: «Це Син мій улюблений, якого я схвалюю».

4 Тоді дух повів Ісуса в пустелю, аби його спокушував Диявол. **2** Там Ісус, пробувши в пості сорок днів та сорок ночей, зголоднів. **3** І прийшов Спокусник та промовив до нього: «Якщо ти Божий син, то накажи цьому камінню стати хлібом». **4** Ісус же відповів: «Написано: «Людина повинна жити не хлібом самим, а кожним словом, що виходить з уст Єгови».

5 Потім Диявол взяв його до святого міста, поставив на мурі, що оточував храм, **6** і сказав: «Якщо ти Божий син, кинься додолу, адже написано: «Він накаже своїм ангелам, і вони понесуть тебе на руках, щоб не вдарився ти ногою об камінь». **7** Та Ісус відповів: «А ще написа-

но: «Не випробовуй Єгову, Бога свого».

8 І знову Диявол взяв його на дуже високу гору, показав йому всі царства світу та їхню славу **9** і сказав: «Усе це дам тобі, якщо ти впадеш і мені поклонишся». **10** Тоді Ісус відповів: «Відійди, Сатано! Бо написано: «Поклоняйся лише Єгові, Богу твоєму, і тільки йому одному віддано служи*». **11** Після цього Диявол покинув його, і ангели прийшли та почали ним опікуватися.

12 Коли ж Ісус почув, що Івана заарештували, то подався до Галілеї. **13** Потім, покинувши Назарет, прийшов та оселився в Капернаумі над морем, в околицях Завулона й Нефталіма, **14** щоб сповнилося слово, промовлене через пророка Ісаю: **15** «О земле Завулонова та земле Нефталімова, що на дорозі до моря по той бік Йордану, Галілеє інших народів! **16** Народ, що перебуває у темряві, побачив велике світло, і світло засяяло над людьми, які живуть у краї смертельної тіні». **17** Відтоді Ісус почав проповідувати й говорити: «Покайтесь, бо наблизилося царство небесне».

18 Якось, проходячи узбережжям Галілейського моря, він побачив двох братів — Сімона, названого Петром, і його брата Андрія. Вони закидали в море сіті, оскільки були рибалками.

Мт 4:10* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

19 Тож він сказав їм: «Ходіть за мною, і я зроблю вас ловцями людей». **20** І ці чоловіки зараз же покинули сіті й пішли за ним.

21 А дорогою звідти він побачив двох інших, котрі теж були братами,— Якова, Зеведеевого сина, та Івана. Вони сиділи в човні разом зі своїм батьком Зеведеем та лагодили сіті. Ісус покликав і їх. **22** Вони відразу покинули човен та свого батька й пішли за Ісусом.

23 І він ходив по всій Галілеї та навчав в місцевих синагогах, проповідуючи добру новину про царство, і зціляв людей з усілякими хворобами й недугами. **24** Розмови ж про нього дійшли аж до Сирії і розійшлися там по цілому краю, а люди почали приводити всіх недужих, які страждали від різних хвороб і болячок, а також одержимих демонами, епілептиків та паралізованих. І він їх зціляв. **25** Тож за ним ішли великі натовпи людей з Галілеї, Десятимістя, Єрусалима, Юдеї та з-за Йордану.

5 Побачивши натовпи людей, Ісус зійшов на гору і сів. Тоді до нього підійшли учні, **2** а він відкрив уста і почав їх навчати:

3 «Щасливі ті, що усвідомлюють свою потребу в духовному, оскільки їм належить царство небесне.

4 Щасливі ті, що тужать, бо вони будуть потішені.

5 Щасливі лагідні, бо вони успадкують землю.

6 Щасливі голодні та спрагли праведності, бо вони наситяться.

7 Щасливі милосердні, бо їм буде виявлено милосердя.

8 Щасливі чисті серцем, бо вони побачать Бога.

9 Щасливі миротворці, бо їх буде названо «Божими синами».

10 Щасливі ті, кого переслідують за праведність, бо їм належить царство небесне.

11 Щасливі ви, коли через мене люди ганьблять та переслідують вас і наговорюють на вас усіляку неправду. **12** Радійте й веселіться*, бо в небі вас чекає велика нагорода. Так само переслідували і пророків, що були до вас.

13 Ви — сіль землі. Якщо ж сіль втратить свої властивості, то як зробити її знову солоною? Вона вже ні до чого не придатна, тому її викидають геть і топчуть.

14 Ви — світло для світу. Якщо місто розташоване на горі, воно не може сховатися. **15** І коли запалюють світильник, то ставлять його не під мірильну посудину, а на підставку, і він світить для всіх у домі. **16** Подібно й ваше світло нехай світить перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі вчинки і прославляли вашого небесного Батька.

17 Не думайте, що я прийшов скасувати Закон та Пророків. Не

Мт 5:12* Буквально «підстрибуйте (з радості)».

скасувати я прийшов, а виконати. **18** Бо правду кажу вам: швидше зникнуть небо і земля, аніж зникне із Закону хоч би одна найменша літера чи рясочка і не сповниться все, що в ньому написано. **19** Отже, хто порушить одну з цих найменших заповідей і навчатиме того людей, буде названий «найменшим» у небесному царстві*. А хто їх буде виконувати і навчати того людей, буде названий «найбільшим» у небесному царстві[#]. **20** Кажу вам: якщо ви не будете праведніші від книжників і фарисеїв, то ніколи не ввійдете в небесне царство.

21 Ви чули, що було сказано в давнину: «Не вбивай. Хто ж скоїть убивство, буде відповідати перед судом». **22** Проте кажу вам: кожен, хто не припиняє гніватись на свого брата, теж буде відповідати перед судом. Хто ж зневажить свого брата ганебними словами, відповідатиме перед Верховним судом, а хто скаже: «Ти — нікчемний дурень», заслуговуватиме покарання у вогняній геєні.

23 Коли ж ти принесеш дар до жертовника і там пригадаєш, що твій брат має щось проти тебе, **24** залиши дар перед жертовником і піди звідти: спочатку примирися з братом, а тоді повернись та принеси свій дар.

Мт 5:19* Тобто «непридатним ввійти в небесне царство». **19[#]** Тобто «придатним ввійти в небесне царство».

25 Швидко залагоджуй справи з тим, хто судиться з тобою, поки ще йдеш з ним до суду, аби обвинувач не видав тебе судді, а суддя — судовому виконавцю, і щоб тебе не кинули до в'язниці. **26** Справді, кажу тобі: не вийдеш звідти, поки не сплатиш все до найдрібнішої монети.

27 Ви чули, що сказано: «Не чини перелюбу». **28** А я вам кажу: кожен, хто не припиняє дивитись на жінку, щоб розпалитись до неї пристрасстю, уже вчинив з нею перелюб у своєму серці. **29** Тож якщо твоє праве око доводить тебе до спотикання, вирви його й викинь. Бо набагато ліпше втратити одну частину тіла, ніж щоб усе тіло твоє було вкинуте до геєни. **30** Також якщо права рука доводить тебе до спотикання, відсічи її і викинь. Бо набагато ліпше втратити одну частину тіла, аніж щоб усе тіло твоє опинилося в геєні.

31 Крім того, сказано: «Хто розлучається зі своєю дружиною, нехай дасть їй свідоцтво про розлучення». **32** А я вам кажу: кожен, хто розлучається зі своєю дружиною не через блуд, наражає її на перелюб, а хто одружується з розлученою, той чинить перелюб.

33 Також ви чули, що було сказано людям у давнину: «Не клянись, якщо не зможеш виконати свої обітниці, а виконуй обітниці перед Єговою».

34 А я вам кажу: не клянїться взагалі — ані небом, бо це престол Бога, **35** ані землею, бо вона — підніжок його ніг, ані Єрусалимом, бо це місто великого Царя. **36** І головою своєю не клянись, тому що жодної волосини не можеш зробити білою або чорною. **37** Нехай ваше слово «так» означає «так», а «ні» — «ні», бо що більше, те від Злого.

38 Ви чули, що сказано: «Око за око і зуб за зуб». **39** А я кажу вам: не противтєся злій людині. Хто вдарить тебе по правій щоці, підстав йому й ліву. **40** І якщо хтось захоче судитися з тобою та забрати в тебе спідній одяг, віддай йому ще й верхній. **41** І якщо хтось, наділений владою, змусить тебе* пройти з ним милю, пройди з ним дві. **42** Тому, хто просить, давай, і від того, хто хоче позичити в тебе без відсотків, не відвертайся.

43 Ви чули, що сказано: «Люби свого ближнього і ненавидь свого ворога». **44** А я вам кажу: не переставайте любити своїх ворогів і молитися за своїх гонителів. **45** Так ви станете синами вашого небесного Батька, адже він наказує сонцю своєму сходити над злими і добрими та посилає дощ на праведних і неправедних. **46** Бо якщо ви любите тих, хто любить вас, то яка вам за це нагорода? Хіба не

те саме роблять і збирачі податків? **47** І якщо вітаєте тільки своїх братів, то хіба робите щось надзвичайне? Хіба люди з інших народів не роблять так само? **48** Тож будьте досконалі, як і ваш небесний Батько.

6 Будьте обережні: не виставляйте своєї праведності напоказ, щоб люди на вас дивилися, бо тоді не отримаєте нагороди від небесного Батька. **2** Тому, коли даєш милостиню, не сурми перед собою, як це роблять лицеміри в синагогах і на вулицях, щоб вихваляли їх люди. Правду кажу вам: вони вже отримали свою нагороду сповна. **3** Коли ж ти даєш милостиню, нехай твоя ліва рука не знає, що робить права, **4** аби твоя милостиня була непомітною для сторонніх очей; тоді винагородить тебе Батько, який непомітно спостерігає за всім.

5 Також, коли молитесь, не будьте як лицеміри, котрі люблять молитися, стоячи в синагогах та на розі головних вулиць, щоб їх бачили люди. Правду кажу вам: вони вже отримали свою нагороду сповна. **6** Ти ж, коли молишся, увійди до своєї кімнати і, зачинивши за собою двері, помолися до Батька, якого не видно, і Батько, що непомітно спостерігає за всім, винагородить тебе. **7** А молячись, не повторюйте одне і те ж, як люди з інших народів, бо вони думають, що будуть вислухані

Мт 5:41* Або «змусить виконати приписану працю».

за своє багатослів'я. **8** Тож не уподібнюйтесь до них, адже Бог, ваш Батько, знає, що вам потрібно, ще до того, як ви попросите в нього.

9 Ви ж молитесь так:

«Батьку наш*, що на небах, нехай освячується твоє ім'я.

10 Нехай прийде твоє царство. Нехай виконується твоя воля як на небі, так і на землі. **11** Дай нам сьогодні хліба на цей день

12 та прости нам борги, як і ми простили своїм боржникам. **13** І не допусти, щоб ми піддалися спокусі, але визволи від Злого».

14 Бо якщо ви будете прощати людям їхні проступки, то й ваш небесний Батько прощатиме вам, **15** а якщо не будете прощати людям їхні проступки, то й Батько не простить ваших.

16 Відтепер же, коли постите, не удавайте із себе сумних, як це роблять лицеміри, бо вони напускають на себе вигляд мучеників, аби люди бачили, що вони постять. Правду кажу вам: вони вже отримали свою нагороду сповна. **17** Ти ж, коли постиш, помасти собі голову та вмий лице, **18** щоб твій піст бачили не люди, а Батько твій, якого не видно. Тоді Батько, який непомітно спостерігає за всім, винагородить тебе.

19 Перестаньте складати собі скарби на землі, де нищить їх міль та іржа і де злодії вломлюються та крадуть. **20** Натомість складайте собі скарби на небі, де їх не нищить ані міль, ані іржа і де злодії не вламуються й не крадуть. **21** Бо де скарб твій, там буде і серце твоє. **22** Око — це світильник тіла. Отже, якщо око твоє зосереджене на чомусь одному*, то й усе тіло твоє буде ясне; **23** проте якщо твоє око зосереджене на тому, що зле*, то й усе тіло буде темне. Коли ж світло, що в тобі, насправді є темрявою, то яка ж велика ця темрява!

24 Ніхто не може бути рабом двох панів, бо якщо одного з них він буде любити й горнутися до нього, то іншого він обов'язково зненавидить або принаймні ним знехтує. Не можете бути рабами Бога і Багатства».

25 Тому говорю вам: перестаньте тривожитись про свої душі — що вам їсти чи що пити, і про свої тіла — у що одягатися. Хіба душа не цінніша від жи-воти, а тіло — від одягу? **26** Поспостерігайте уважно за птахами небесними: вони не сіють, не жнуть, не збирають у комори, але ваш небесний Батько їх годує. Хіба ви не цінніші від них? **27** Хто з вас тривогою може продовжити собі життя хоча б на лікоть? **28** І чому тривожитесь про одяг? Навчіться з того, як ростуть польові лілії: вони не трудяться і не пря-

—

—

Мт 6:9* Традиційно «Отче наш».

Мт 6:22* Буквально «неподілене».

23* Буквально «якщо твоє око зле».

дуть, **29** але говорю вам, що навіть Соломон у всій своїй славі не наряджався так, як котрась із них. **30** Тож якщо Бог так одягає рослинку в полі, яка сьогодні є, а завтра буде вкинена в піч, то чи ж не одягне він вас, мало-віри? **31** Тому ніколи не тривожтеся і не кажіть: «Що нам їсти?» або «Що пити?» або «У що одягатися?» **32** Бо за всім цим постійно женуться інші народи. Але ваш небесний Батько знає, що ви всього цього потребуєте.

33 Отже, і далі шукайте найперше царства і Божої праведності, а все те інше вам дасться. **34** Тому ніколи не тривожтеся про завтра, бо завтрашній день принесе свої тривоги. Кожен день має досить своїх клопотів.

7 Перестаньте судити, щоб і вас не судили. **2** Бо яким судом судите ви, таким судитимуть і вас, і якою міркою ви міряєте, такою відміряють вам.

3 Чому ти дивишся на скалку в оці свого брата, а колоду у власному оці не помічаєш?

4 І як можеш казати братові: «Дозволь мені вийняти скалку з твого ока», якщо у тебе в оці колода? **5** Лицеміре! Спочатку вийми зі свого ока колоду і тоді чітко побачиш, як вийняти з братового ока скалку.

6 Не давайте святого псам і не кидайте перлин свиням, щоб вони не затоптали їх та, обернувшись, не роздерли вас.

7 Невпинно просіть — і отримаєте, шукайте — і знайдете, стукайте — і вам відчинять.

8 Бо кожен, хто просить, — отримає, хто шукає, — знайде, а хто стукає, тому відчинять.

9 Хіба хтось з вас дасть своєму синові камінь, якщо той попросить хліба? **10** І хіба дасть йому змію, якщо той попросить риби?

11 Тому, якщо ви, будучи злими, вмiєте давати добрі дари своїм дітям, наскільки ж більше ваш небесний Батько дасть усього доброго тим, хто просить у нього!

12 Тож усе, що тільки хочете, аби робили вам люди, те робіть їм і ви, бо в цьому полягають Закон та Пророки.

13 Увійходьте вузькими ворітьми, оскільки є широка і проста-ра дорога, яка веде до знищення, і багато хто йде нею. **14** Натомість вузькі ворота й тісна дорога ведуть до життя, і мало хто знаходить її.

15 Стережіться фальшивих пророків, які приходять в одязі овечій, а всередині — хижі вовки. **16** Ви розпізнаєте їх по їхніх плодах. Хіба збирають з тернів виноград чи з будяків фіги?

17 Так само всяке добре дерево приносить добрі плоди, а спорохнявіле — погані. **18** Добре дерево не може давати поганих плодів, а спорохнявіле — добрих. **19** Усяке дерево, яке не приносить доброго плоду, зрубують і кидають у вогонь.

20 Тож по їхніх плодах розпізнаєте їх.

21 Не кожен, хто каже до мене: «Господи, Господи», увійде в царство небесне, а тільки той, хто чинить волю мого Батька, який на небі. **22** Багато хто скаже мені того дня: «Господи, Господи, хіба ми не твоїм ім'ям пророкували і не твоїм ім'ям виганяли демонів, і хіба не твоїм ім'ям здійснювали багато могутніх діл?» **23** Але навіть тоді скажу їм: «Я ніколи не знав вас! Відійдіть від мене всі, хто чинить беззаконня».

24 Тому кожен, хто чує ці слова та виконує їх, буде подібний до розсудливого чоловіка, який побудував свій дім на скелі. **25** І полив дощ, прийшла повінь, подули вітри й налетіли на дім, але він не завалився, бо його фундамент був закладений на скелі. **26** А кожен, хто чує ці слова та їх не виконує, буде подібний до чоловіка безглузлого, який побудував свій дім на піску. **27** І полив дощ, прийшла повінь, подули вітри й налетіли на дім, так що він аж завалився, і великим було його падіння».

28 Коли ж Ісус закінчив говорити, народ дуже дивувався тому, як він навчав. **29** Бо він навчав як той, хто має владу, а не як книжники.

8 Коли він спустився з гори, за ним пішли великі натовпи людей. **2** Аж ось наблизився до нього прокажений та

почав кланятися і благати: «Господи, якщо ти лише захочеш, то зможеш мене очистити». **3** Тоді Ісус, простягнувши руку, доторкнувся до нього і сказав: «Хочу. Будь чистим». І чоловік тут же очистився від прокази. **4** Потім Ісус сказав йому: «Дивись, нікому не говори про це, а піди покажись священику і принеси дар, як визначив Мойсей,— ім на свідчення».

5 І як увійшов він у Капернаум, наблизився до нього сотник, благаючи: **6** «Пане, мій слуга лежить у домі паралізований, він сильно мучиться». **7** Ісус відказав йому: «Я зцілю його, коли прийду туди». **8** Та сотник промовив у відповідь: «Пане, я недостойний, щоб ти ввійшов під мій дах, але скажи лише слово — і слуга зцілиться». **9** Бо я сам людина підвладна, а також маю у своєму підпорядкуванні воїнів і одному кажу: «Іди» — і він іде, іншому: «Прийди» — і він приходить, а своєму рабові: «Зроби це» — і він робить». **10** Почувши таке, Ісус здивувався і промовив до тих, хто йшов за ним: «Кажу вам правду: ні в кого в Ізраїлі я не знайшов такої сильної віри. **11** Але говорю вам: багато хто прийде зі сходу і заходу та сяде* за столом з Авраамом, Ісаком і Яко-

Мт 8:11* Тут і в деяких інших віршах вжито грецьке слово, яке означає «напівлежати» і стосується давньої єврейської традиції споживати їжу напівлежачи.

вом у небесному царстві, **12** а сини царства будуть викинені геть у темряву. Там вони будуть плакати й скреготати зубами». **13** Тож Ісус сказав сотникові: «Иди. Нехай буде тобі згідно з твоєю вірою». І в ту ж мить слуга зцілювався.

14 Опісля, увійшовши в дім Петра, Ісус побачив, що Петрова теща лежить хвора в гарячці. **15** Він доторкнувся до руки жінки — і гарячка спала, а жінка підвелася й почала йому прислугувати. **16** Коли ж звечоріло, привели до нього багатьох одержимих демонами, і він словом своїм вигнав духів та зцілював усіх недужих, **17** щоб сповнилося промовлене через пророка Ісаю: «Він узяв наші недуги і поніс наші хвороби».

18 А як Ісус побачив довкола себе натовп людей, то наказав відпливти на другий берег. **19** Після того підійшов до нього один книжник і сказав: «Учителю, я піду за тобою, хоч би куди ти пішов». **20** Але Ісус відповів: «Лисиці мають нори, а небесні птахи — місце для нічлігу, Син же людський не має де голови прихилити». **21** Відтак інший учень сказав йому: «Господи, дозволь мені спочатку піти й поховати свого батька». **22** Та Ісус промовив до нього: «Йди далі за мною, а мертві нехай ховають своїх мертвих».

23 Потім Ісус сів у човен, і за ним посідали його учні. **24** Пізніше море сильно розбу-

шувалось, так що хвилі стали заливати човен, але Ісус спав. **25** Тож учні підійшли і розбудили його, кажучи: «Господи, рятуй нас, ми тонемо!» **26** Але він сказав: «Чому ви так налякалися, маловіри?» — а тоді підвівся, вгамував вітер та море, і настала велика тиша. **27** Ті ж чоловіки були вражені й говорили: «Хто це такий, що навіть вітер та море слухаються його?»

28 А коли він прибув на другий берег — у місцевість гадаринів, йому назустріч з цвинтаря вийшли два чоловіки, опановані демонами. Вони були надзвичайно люті, тому ніхто не наважувався проходити тією дорогою. **29** Аж раптом вони закричали: «Що ти від нас хочеш*, Божий Сину? Ти прийшов нас мучити передчасно?» **30** Подальше паслося велике стадо свиней. **31** Тоді демони почали благати його: «Якщо виженеш нас, то пошли в те стадо свиней». **32** Він сказав їм: «Ідіть!» Вони вийшли та увійшли у свиней. І все стадо кинулося з урвища в море та потопилося у воді. **33** Тож пастухи повтікали і, прибігши до міста, розповіли про все, а також про те, що сталося з чоловіками, одержимими демонами. **34** Тому все місто вийшло назустріч Ісусові.

Мт 8:29* Буквально «Що є до тебе і до нас?». Це запитання виражає незгоду з тим, про що йшлося раніше; фразеологічний зворот, який означає «Що у нас спільного?».

І коли люди побачили його, то дуже благали покинути їхні околиці.

9 Тож він сів у човен і, перепливши на інший бік, пішов звідти у своє місто. **2** Там чоловіки принесли до нього на ліжку паралізованого. Коли Ісус побачив їхню віру, то сказав паралізованому: «Не бійся, дитино, твої гріхи прощено». **3** А декотрі книжники почали говорити між собою: «Цей чоловік зневажає Бога». **4** Ісус же, знаючи їхні думки, сказав: «Чому виношуєте погані думки у своїх серцях? **5** Що простіше сказати: «Твої гріхи прощено» чи «Встань та й іди»? **6** Але я хочу, щоб ви знали: Син людський має владу прощати на землі гріхи». Після того сказав паралізованому: «Встань, візьми своє ліжко та йди додому». **7** І той встав та пішов додому. **8** Усі ж, хто це бачив, пройнялися страхом і прославляли Бога, який дав людям таку владу.

9 Потім, ідучи звідти, Ісус побачив чоловіка на ім'я Матвій, який сидів у конторі, де збирали податки, та й сказав йому: «Будь моїм учнем і йди за мною». Тож Матвій встав та пішов за ним. **10** Пізніше, коли Ісус і його учні сиділи* за столом у домі, прийшло чимало збирачів податків та грішників і посідали з ними. **11** Але фарисеї, побачивши це, почали питати його учнів: «Чому

ваш учитель їсть разом зі збирачами податків та грішниками?»

12 І як Ісус почув це, то промовив: «Лікар потрібний не здоровим, а хворим. **13** Тож ідіть і навчіться, що означає: «Я хочу милосердя, а не жертви». Бо я прийшов покликати не праведних, а грішних».

14 Опісля прийшли до нього Іванові учні й запитали: «Чому ми та фарисеї постимо, а твої учні — ні?» **15** Ісус же їм відказав: «Ви, мабуть, погодитесь, що друзям нареченого немає чого сумувати, поки він ще з ними? Однак настануть дні, коли нареченого від них заберуть. Тоді вони і будуть постити. **16** Ніхто не пришиває до старого одягу латки з нової тканини, інакше латка збіжиться і діра стане ще більшою. **17** Так само не наливають молодого вина в старі бурдюки, інакше бурдюки прорвуться, вино вилетиться і бурдюки пропадуть. Молоде вино наливають у нові бурдюки, щоб зберегти і те, і те».

18 Коли ж він говорив їм усе це, підійшов до нього один начальник і почав кланятися йому, кажучи: «Моя донечка, напевно, вже померла, але піди та поклади на неї руку, і вона оживе».

19 Тож Ісус встав і пішов за тим начальником, а за ним його учні. **20** І одна жінка, яка дванадцять років страждала від кровотечі, підійшла до нього ззаду й доторкнулася до торчок його одягу, **21** бо постійно

казала собі: «Якщо тільки торкнуся його одягу, то одужаю».

22 Ісус обернувся і, побачивши її, сказав: «Не бійся, дочко, твоя віра зцілила тебе». І в ту ж мить жінка одужала.

23 Коли ж він ввійшов у дім начальника, то побачив соплікарів і багатьох інших людей, серед яких панував переполох.

24 Ісус звернувся до них: «Вийдіть звідси, бо дівчинка не померла, а просто спить». Почувши це, люди почали насміхатися.

25 А як усіх тих людей випровадили з будинку, він увійшов, взяв дівчинку за руку, і вона встала. **26** Чутка про це, звичайно ж, розійшлась по всій тій місцевості.

27 Потім Ісус пішов звідти. По дорозі за ним ішло двоє сліпих, які кричали: «Змилося над нами, Сину Давидів».

28 Коли ж Ісус увійшов у дім, сліпі підійшли до нього, і він їх запитав: «Скажіть, ви вірите, що я можу це зробити?» «Так, Господи»,— відповіли вони.

29 Тоді він доторкнувся до їхніх очей та сказав: «Нехай вам буде за вашою вірою»,— **30** і їхні очі прозріли. А Ісус суворо наказав їм: «Дивіться, щоб ніхто не дізнався про це». **31** Однак вони, вийшовши звідти, почали розповідати про нього у всій тій місцевості.

32 І як вони йшли звідтіля, до Ісуса привели німого чоловіка, який був опанований демоном.

33 Коли Ісус вигнав демона, німий заговорив. Тож натовп дивувався і казав: «Такого ще не бачив ніхто в Ізраїлі». **34** А фарисеї на це говорили: «Він виганяє демонів за допомогою володаря демонів».

35 Опісля Ісус вирушив у подорож по всіх містах та селах і там навчав у синагогах, проповідував добру новину про царство й зціляв людей з усілякими хворобами та недугами. **36** І, дивлячись на натовпи людей, він пройнявся до них жалем, бо вони були нещасні та розпорошені, як вівці без пастуха.

37 Тоді Ісус сказав своїм учням: «Жниво дуже велике, а робітників мало. **38** Тож благайте Господаря жнив, щоб він вислав робітників на свої жнива».

10 Потім він покликав своїх дванадцятьох учнів і дав їм владу виганяти нечистих духів та зціляти людей з усілякими недугами й немочами.

2 І ось імена його дванадцятьох апостолів: перший Сімон, якого називають Петром, і Андрій, його брат; Яків, Зеведіїв син, та його брат Іван; **3** Пилип і Варфоломій; Хома і Матвій, збирач податків; Яків, Алфіїв син, і Тадей; **4** Сімон Кананіт і Юда Іскаріот, який пізніше зрадив Ісуса.

5 Цих дванадцятьох Ісус вислав, наказавши їм: «Не виходьте на дорогу, яка веде до інших народів, і не заходьте в жодне

самарійське місто, **6** а нато-мість ідіть до загублених овець дому Ізраїля. **7** Коли ж будете йти, проповідуйте: «Наблизилося царство небесне». **8** Оздоровлюйте хворих, воскрешайте померлих, очищайте прокажених і виганяйте демонів. Даром отримали — даром давайте. **9** Не складайте собі в гаманці на поясі ні золота, ні срібла, ні міді, **10** і не беріть у дорогу ні торби, ні спіднього одягу на заміну, ні сандалій, ні палиці, бо робітник вартий своєї поживи.

11 В яке тільки місто чи село увійдете, шукайте в ньому достойних людей і залишайтеся там, аж поки не підете далі.

12 А увійшовши в дім, вітайте його мешканців, **13** і, якщо дім гідний того, нехай мир, якого бажаєте йому, прийде в нього, а якщо не гідний, то нехай ваш мир повернеться до вас.

14 Коли ж хтось вас не прийме або не слухатиме ваших слів, то, виходячи з того дому чи міста, обтрусіть порошок зі своїх ніг.

15 Правду кажу вам: землі Содома і Гоморри в Судний день буде легше, аніж тому місту.

16 Ось я посилаю вас як овець поміж вовків, тож будьте обережні, як змії, і невинні, як голуби. **17** Остерігайтесь людей, бо вони видаватимуть вас у місцеві суди й бичуватимуть по своїх синагогах. **18** І через мене поведуть вас до правителів та царів, аби вони й люди з інших народів отримали свід-

чення. **19** Та коли вас віддадуть до суду, не тривожтеся, як і що говорити, бо тоді вам буде дано, що сказати, **20** адже не самі ви будете говорити — через вас говоритиме дух вашого Батька. **21** І віддасть брат брата на смерть, а батько — дитину. Діти повстануть проти батьків та віддадуть їх на смерть. **22** І за ім'я моє усі вас будуть ненавидіти, але хто витримає до кінця, той спасеться. **23** Коли ж вас переслідуватимуть в одному місті, втікайте до іншого, бо правду кажу вам: не встигнете обійти всі міста Ізраїля, як прийде Син людський.

24 Учень не більший від свого вчителя, а раб — від свого пана.

25 Тож учневі достатньо стати як його вчитель, а рабу — як його пан. Якщо люди називають господаря дому Вельзевулом, то хіба не назвуть так само його домашніх? **26** Отже, не бійтеся їх, бо немає нічого прихованого, що не виявиться, і таємного, що не стане відомим. **27** Що говорю вам у темряві, говоріть при світлі, і що говорю пошепки, проповідуйте з дахів. **28** І не бійтеся тих, хто вбиває тіло, але душу вбити не може; радше бійтеся того, хто може як тіло, так і душу погубити в геєні.

29 Хіба не продають двох горобців за одну дрібну монету? Однак жоден з них не впаде на землю без відома вашого Батька. **30** А у вас навіть волосся на голові пораховане. **31** Тож

не бійтеся: ви цінніші від багатьох горобців.

32 Кожного, хто перед людьми визнає, що перебуває в єдності зі мною, визнаю і я: визнаю перед моїм небесним Батьком, що перебуваю в єдності з такою людиною. **33** А хто зречеться мене перед людьми, того і я зречуся перед моїм небесним Батьком. **34** Не думайте, що я прийшов принести на землю мир; я прийшов принести не мир, а меч. **35** Бо я прийшов порізати сина з батьком, дочку з матір'ю, а невістку — зі свекрухою. **36** І ворогами людини стануть її ж домашні. **37** Хто любить батька чи матір більше, ніж мене, той мене не гідний, і хто любить сина чи дочку більше, ніж мене, той мене не гідний. **38** Хто не приймає свого стовпа мук і не йде за мною, той не гідний мене. **39** Хто врятує свою душу, той втратить її, і хто втратить свою душу заради мене, той її врятує.

40 Хто приймає вас, приймає і мене, а хто приймає мене, приймає і того, хто мене послав. **41** Хто приймає пророка, тому що той пророк, отримає таку ж нагороду, як і пророк, і хто приймає праведника, тому що той праведник, отримає таку ж нагороду, як і праведник. **42** І справді, кажу вам: хто напоїть одного з цих малих хоча б кухлем холодної води, тому що той є учнем, ніколи не втратить своєї нагороди».

11 Коли Ісус закінчив давати настанови своїм двадцятьом учням, то вирушив звідти навчати й проповідувати в інших містах.

2 Іван же, почувши у в'язниці про діла Христа, послав своїх учнів, щоб ті **3** запитали його: «Ти — Той, хто має прийти? Чи нам чекати іншого?» **4** У відповідь Ісус промовив до них: «Ідіть і розкажіть Іванові, що ви чуєте й бачите: **5** сліпі прозрівають, кульгаві ходять, прокажені стають чистими, глухі чують, мертві воскресають, а бідним проголошується добра новина. **6** І щасливий той, для кого я не став каменем спотикання».

7 Відтак ті пішли назад, а Ісус почав говорити людям про Івана: «На що ви ходили дивитися в пустелю? На очеретину, яку гойдає вітер? **8** То, скажіть, на що ви ходили дивитися? На чоловіка, одягненого в м'які шати? Але ж ті, що носять м'які шати, перебувають у царських домах. **9** То чому ж ви ходили туди? Щоб побачити пророка? Так, кажу вам, навіть когось значно більшого, ніж пророка. **10** Саме про нього написано: «Ось посилаю перед твоїм лицем посланця, який приготує поперед тебе дорогу твою!» **11** Правду кажу вам: серед народжених жінками не з'являвся ніхто, більший від Івана Хрестителя, проте найменший у небесному царстві — більший від нього. **12** Але, починаючи від днів

Івана Хрестителя й дотепер, мета, якої люди прагнуть досягти,— це небесне царство. І досягти її зможуть ті, хто докладає для цього всіх зусиль. **13** Бо всі — і Пророки, і Закон — прокували аж до Івана; **14** і якщо хочете знати, він — «Ілля, який має прийти». **15** Хто має вуха, нехай слухає.

16 До кого можна порівняти це покоління? Воно подібне до малих дітей, які сидять на ринковій площі й кричать своїм товаришам: **17** «Ми грали вам на сопілці, а ви не танцювали, ми голосили, а ви з горя не били себе в груди». **18** Отож прийшов Іван — не їсть і не п'є, а люди кажуть: «Він має демона», **19** прийшов Син людський — їсть і п'є, а люди все одно кажуть: «Цей чоловік — ненажера та п'яниця, приятель збирачам податків і грішникам». Так чи інакше, мудрість доводить свою праведність вчинками».

20 А оскільки міста, в яких Ісус здійснив більшість могутніх діл, не покаюлися, він почав їх ганьбити: **21** «Горе тобі, Хоразіне! Горе тобі, Віфсаїдо! Бо якби могутні діла, виконані у вас, виконалися в Тирі та Сидоні, вони б уже давно покаюлися у вереті й попелі. **22** Тож говорю: у Судний день Тиру і Сидону буде легше, ніж вам. **23** І ти, Капернаїме, хіба звеличишся до неба? Упадеш ти до гаде-су, бо якби могутні діла, виконані в тобі, виконалися в Содо-

мі, він залишився б аж до цього дня. **24** Тому кажу: у Судний день землі содомській буде легше, ніж тобі».

25 Потім Ісус сказав: «Батьку, Господи неба і землі, славлю тебе перед усіма, бо ти заховав це від мудрих та розумних, а відкрив немовлятам. **26** Батьку, ти зробив так, адже це було тобі до вподоби. **27** Усе передав мені Батько, і ніхто Сина не знає до кінця — тільки Батько. Також Батька не знає ніхто до кінця — тільки Син і кожен, кому Син хоче його відкрити. **28** Прийдіть до мене, всі струждені та обтяжені, і я відсвіжу вас. **29** Візьміть на себе ярмо мое і навчіться від мене, тому що я лагідний та смиренний — і знайдете відсвіження для своїх душ, **30** бо ярмо мое зручне і ноша легка».

12 Тим часом Ісус переходив у суботу нивами, і його учні, зголоднівши, почали зривати колосся та їсти. **2** Коли ж фарисеї побачили це, то сказали до нього: «Поглянь! Учні твої роблять те, що Закон не дозволяє робити в суботу». **3** А Ісус їм відповів: «Хіба ви не читали, що зробив Давид, коли він і ті, хто був з ним, зголодніли? **4** Не читали, як він увійшов у Божий дім і як вони їли хліби предствалення? Але ж ні він, ні ті, що були з ним, не мали на це права, а тільки священики. **5** І хіба ви не читали в Законі, що, хоча священики у храмі не став-

ляться до суботи як до священного дня, вони залишаються невинними? **6** Проте кажу вам: тут — щось більше, ніж храм. **7** Та якби ви зрозуміли, що означає вислів «хочу милосердя, а не жертви», то не засуджували б невинних. **8** Отже, Син людський є Господом суботи».

9 І, пішовши звідти, він увійшов у тамтешню синагогу. **10** в якій був чоловік із сухою рукою. Тож Ісуса запитали: «Чи дозволяє Закон зціляти в суботу?» А зробили вони це, бо шукали приводу, щоб звинуватити його. **11** Тоді він відповів: «Якби хтось з вас мав одну вівцю і вона в суботу впала б у яму, то чи ви не взяли б і не витягнули її? **12** Наскільки ж людина цінніша від вівці! Тому Закон дозволяє робити добро в суботу». **13** Після цього він промовив чоловікові: «Простягни руку». Той простяг — і рука його знову стала здоровою — такою ж, як друга. **14** Але фарисеї вийшли та змовились, щоб його погубити. **15** Довідавшись про це, Ісус покинув синагогу. І за ним вирушило багато людей, а він їх усіх зцілив. **16** Проте він заборонив їм розповідати про себе, **17** щоб сповнилось промовлене через пророка Ісаю:

18 «Ось мій слуга, якого я вибрав, мій любий, який до вподоби душі моїй! Нехай зійде на нього мій дух, і він роз'яснить народам, що таке справедливість. **19** Він не буде ні спере-

чатися, ні голосно кричати, і ніхто не почує його голосу на головних вулицях. **20** Надломленої очеретини він не зламає і тліючого лляного ігнота не загасить, аж поки не встановить справедливості. **21** І на його ім'я народи покладатимуть надію».

22 Потім привели до нього одержимого демоном чоловіка, який був сліпим та німим. Ісус же зцілив його, так що той заговорив і став бачити. **23** Тож усі люди були просто вражені й запитували: «Хіба він не Син Давидів?» **24** А фарисеї, почувши це, сказали: «Він виганяє демонів не інакше, як за допомогою Вельзевула*, правителя демонів». **25** Та Ісус, знаючи їхні думки, промовив до них: «Кожне царство, в якому виникає поділення, буде спустошене, і кожне місто чи дім, в якому виникає поділення, не встоїть. **26** Так само якщо Сатана виганяє Сатану, то в ньому самому виникло поділення, і як же тоді встоїть його царство? **27** І якщо я виганяю демонів з допомогою Вельзевула, то з чією допомогою виганяють їх ваші сини? Тому ваші ж сини будуть вам суддями. **28** А якщо я виганяю демонів за допомогою Божого духу, то Боже царство пройшло повз вас. **29** І ще: як може хтось вдертися в дім силача та заволодіти його

Мт 12:24* Можливо, це інша назва бога Баал-Зебуба, що означає «господар мух». Див. також 2 Цар. 1:2.

добром, якщо спочатку не зв'яже того силача? І лише тоді він зможе пограбувати дім. **30** Хто не зі мною, той проти мене, і хто не збирає зі мною, той розсипає.

31 Тож кажу вам: усякий гріх та зневагу буде прощено людям, але зневагу проти духу прощено не буде. **32** Наприклад, хто скаже слово проти Сина людського, тому буде прощено, а хто говоритиме проти святого духу, тому не буде прощено ані в цій системі, ані в майбутній.

33 Якщо дерево добре, то й плоди його добрі, а якщо дерево спорохнявіле, то й плоди гнилі, бо дерево пізнається по його плодах. **34** Роде гадючий, хіба ви, будучи злими, можете говорити щось добре? Бо чим переповнене серце, те говорять уста. **35** Добра людина зі свого доброго скарбу виймає добрі речі, а погана людина з поганого скарбу виймає погані. **36** Кажу вам: за кожне марне слово люди дадуть відповідь Судного дня, **37** бо за свої слова будеш визнаний праведним і за свої слова будеш засуджений».

38 Опісля деякі книжники та фарисеї сказали йому у відповідь: «Учителю, ми хочемо побачити від тебе якийсь знак». **39** Він же їм відказав: «Зле і перелюбне покоління постійно шукає знака, але воно не отримає жодного, окрім знака пророка Йони. **40** Бо як Йона був у чреві велетенської риби три дні і три ночі, так само й Син люд-

ський буде в серці землі три дні і три ночі. **41** Ніневітяни встануть на суд із цим поколінням і засудять його, бо вони покалися, почувши те, що проповідував Йона, а тут — хтось більший від Йони. **42** Коли настане суд, цариця з півдня воскресне з цим поколінням і засудить його, бо вона прийшла з краю землі, щоб послухати Соломонову мудрість, а тут — хтось більший від Соломона.

43 Коли нечистий дух виходить з людини, то йде посушливими місцями, шукаючи пристановища, але нічого не знаходить. **44** І він каже: «Повернусь у свій дім, звідки я виселився», і, прийшовши, бачить, що дім не зайнятий, а виметений та прикрашений. **45** Тоді дух йде й приводить із собою сімох інших духів, ще зліших за нього, і, поселившись, вони там живуть. І це ще гірше для людини, ніж те, що було спочатку. Власне так буде з цим злим поколінням».

46 Поки він ще говорив з натовпом, прийшли його мати і брати та й стали надворі, прагнучи порозмовляти з ним. **47** Тож хтось сказав йому: «Там твоя мати з братами твоїми, вони хочуть поговорити з тобою». **48** У відповідь він промовив до них: «Хто моя мати і хто мої брати?» **49** І, показуючи рукою на своїх учнів, сказав: «Ось моя мати і брати мої! **50** Бо кожен, хто виконує волю

мого небесного Батька, є мені братом, і сестрою, і матір'ю».

13 У той день Ісус, вийшовши з дому, сів коло моря.

2 До нього зійшовся великий натовп людей, тому він сів у човен, тимчасом як люди залишалися стояти на березі. **3** Тоді він почав багато їм розповідати, наводячи приклади: «Якось сіяч вийшов сіяти.

4 І, коли сіяв, трохи насіння впало при дорозі, але прилетіли птахи та й повизьобували його. **5** Ще трохи насіння впало на кам'янисте місце, де було мало землі. Отож насіння відразу проросло, бо земля була неглибока. **6** Та коли зійшло сонце, то спалило його, і воно засохло, оскільки не мало коріння. **7** Ще одна частина насіння впала між терни, але терни вирости й заглушили його.

8 Однак інше насіння впало на добру землю та почало давати плоди — одне в сто разів більше, інше в шістдесят, а ще інше в тридцять. **9** Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає».

10 Тож учні підійшли до нього і запитали: «Чому, коли ти навчаєш, то постійно використовуєш приклади?» **11** Він же їм сказав: «Вам дано зрозуміти священні таємниці небесного царства, а їм — ні. **12** Бо кожен, хто має, отримає ще більше і матиме надмір, а хто не має, від того буде забрано навіть те, що він має. **13** Я навчаю їх за допомогою прикладів, бо, дивлячись, вони дивляться на-

даремно, і, слухаючи, слухають надаремно, і не розуміють суті сказаного. **14** На них сповнюються слова з пророцтва Ісаї:

«Ви будете слухати, але так і не зрозумієте суті сказаного, будете дивитися, але так і не побачите, **15** бо їхнє серце огрубіло. Вухами вони чують, але не відгукуються, а очі свої вони заплющили, щоб ніколи не бачити, і вухами не чути, і серцем не зрозуміти суті, і не навернутися та не отримати від мене зцілення».

16 Щасливі ви, бо очі ваші бачать і вуха ваші чують.

17 Правду кажу вам: багато пророків і праведних людей дуже хотіли побачити те, що бачите ви, але не побачили, і почути те, що чуєте ви, але не почули.

18 А тепер послушайте приклад про сіяча. **19** Якщо хтось чує слово про царство, але не розуміє його суті, то приходить Злий і вириває посіяне з серця тієї людини. Це той, у кого насіння впало при дорозі. **20** У кого ж насіння впало на кам'янисте місце — це той, хто чує слово і відразу з радістю приймає його. **21** Проте він не має кореня, і, хоча тримається якийсь час, але коли настає лихо чи переслідування за слово, зараз же відпадає від віри.

22 Що ж до людей, у котрих насіння потрапляє між терни, то вони чують слово, однак тривоги цієї системи та багатство, яке може ввести в оману, заглушують слово, і вони не приносять

жодного плоду. **23** А ті, у кого насіння впало на добру землю, чують слово та розуміють його суть. Власне вони і приносять плід — одні в сто разів більше, інші в шістдесят, а ще інші в тридцять».

24 Ісус навів їм ще один приклад, кажучи: «Небесне царство можна прирівняти до чоловіка, який посіяв на полі добре насіння. **25** Поки люди спали, прийшов його ворог, посіяв серед пшениці бур'яни та й пішов собі. **26** А коли зійшли паростки та з'явилися плоди, проросли й бур'яни. **27** Тож прийшли раби господаря і сказали йому: «Пане, хіба не добре насіння ти посіяв на полі? Звідки ж з'явилися бур'яни?» **28** А той відповів: «Це зробив ворог, якийсь чоловік». Вони запитали його: «Хочеш, ми підемо і повириємо їх?» **29** Він же сказав: «Не треба, щоб, вириваючи бур'яни, ви часом не вирвали й пшениці. **30** Нехай і те, і те росте разом до жнив, а під час жнив я скажу жінцям спочатку позбирати бур'яни, позв'язувати їх у снопи і спалити, а потім піти та зібрати до моєї комори пшеницю».

31 І він навів їм ще один приклад: «Небесне царство можна прирівняти до гірчичного зернятка, яке чоловік посіяв на своєму полі. **32** Це насіння найдрібніше з усіх, але коли виростає, стає найбільшою городньою рослиною і робить-

ся деревом, так що небесні птахи прилітають і селяться в його вітті».

33 Далі він розповів їм ще такий приклад: «Небесне царство можна прирівняти до закваски, яку жінка взяла і змішала з трьома великими мірами борошна, так що заквасилося все тісто».

34 Усе це Ісус розповідав натовпам за допомогою прикладів. І без прикладів він до них не говорив, **35** аби сповнилося сказане через пророка: «Розкрию уста свої та наведу приклади, і сповіщу те, що приховувалось ще від заснування світу».

36 Потім, відпустивши натовпи, він зайшов у дім. До нього прийшли учні та сказали: «Поясни нам приклад про бур'яни на полі». **37** У відповідь він промовив: «Сіяч, який посіяв добре насіння, — це Син людський, **38** поле — це світ, добре насіння — сини царства, бур'яни — сини Злого, **39** а ворог, який посіяв їх, — це Диявол, жнива — закінчення цієї системи, а жінці — ангели. **40** Тому, подібно як люди збирають бур'яни і спалюють їх у вогні, так буде і під час закінчення цієї системи. **41** Син людський пошле своїх ангелів, і ті позбирають у його царстві всіх, хто є каменем спотикання, і тих, хто чинить беззаконня, **42** та повкидають їх до вогняної печі, де вони будуть плакати і скреготати зубами. **43** А праведні у той час сяятимуть, як сонце, в царстві свого

Батька. Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає.

44 Небесне царство можна прирівняти також до скарбу, захованого в полі. Коли чоловік знайшов цей скарб, то сховав його і на radoщах пішов, продав увесь свій маєток і купив те поле.

45 А ще небесне царство можна прирівняти до мандрівного купця, який шукає гарних перлин. **46** Знайшовши одну дорогоцінну перлину, він пішов та зараз же продав увесь свій маєток і купив її.

47 Також небесне царство можна прирівняти до невода, який закинули в море і зібрали усіляку рибу. **48** Коли невід наповнився, рибалки витягли його на берег і, посідавши, повідбирали добру рибу в посудини, а непридатну повикидали. **49** Саме так буде під час закінчення цієї системи: ангели вийдуть, відділять злих від праведних **50** і кинуть злих до вогняної печі, де вони будуть плакати і скреготати зубами.

51 Скажіть, ви зрозуміли суть моїх слів? «Зрозуміли»,— відповіли вони. **52** Тоді він промовив: «Тож і кожен наставник, який отримав знання про небесне царство, подібний до господаря дому, котрий дістає зі своєї скарбниці нове і старе».

53 А як Ісус закінчив наводити ці приклади, то вирушив звідти далі. **54** Коли ж він прийшов у рідні краї, то почав навчати в тамтешній синаго-

зі, а люди дивувались і казали: «Звідки в цього чоловіка така мудрість і сила, щоб виконувати могутні діла? **55** Хіба він не син теслі? Хіба його мати — не Марія, і хіба Яків, Йосип, Симон і Юда — не його брати? **56** А сестри його? Хіба всі вони не з нами? Звідки ж у нього все це?» **57** Тож вони не хотіли повірити в нього. Але Ісус сказав: «Пророка шанують скрізь, тільки не в рідних краях та не в рідному домі». **58** І через їхнє невірство він виконав там небагато могутніх діл.

14 Власне тоді розмови про Ісуса дійшли до Ірода, правителя області. **2** Тож він сказав своїм слугам: «Це Іван Хреститель. Він воскрес з мертвих, тому і виконує могутні діла». **3** Бо Ірод заарештував Івана, закував його і кинув до в'язниці. А зробив він це через Іродіаду, дружину свого брата, Пилипа, **4** тому що Іван говорив йому: «За Законом ти не можеш мати її». **5** Ірод же, хоч і прагнув його вбити, боявся людей, оскільки вони вважали його за пророка. **6** А коли відзначали день народження Ірода, дочка Іродіади танцювала і так сподобалася Іроду, **7** що він поклявся дати їй усе, чого тільки вона забажає. **8** І дівчина, послухавшись намовлянь матері, сказала: «Дай мені на тарелі голову Івана Хрестителя». **9** Цар зажурився, але через клятву і тих, хто був з ним за

столом, наказав дати їй голову **10** і послав до в'язниці людей, щоб вони відрубали голову Іванові. **11** І голову принесли на тарелі та віддали дівчині, а вона віднесла її матері. **12** Опісля прийшли Іванові учні, забрали тіло й поховали його, а потім пішли та розповіли все Ісусу. **13** Почувши, що трапилось, Ісус відправився звідити човном, аби побути наодинці, але люди дізналися про це і подалися за ним пішки зі своїх міст.

14 Як Ісус вийшов з човна, то побачив великий натовп людей. Він пройнявся до них жалем та зцілив хворих. **15** Коли ж звечоріло, до нього підійшли учні та сказали: «Година вже пізня, а це місце відлюдне. Розпусти людей, щоб пішли по довколишніх селах і купили собі щось поїсти». **16** Проте Ісус відказав: «Не треба їм іти звідси: ви дайте їм їсти». **17** Та вони відповіли: «Ми нічого не маємо, тільки п'ять хлібин і дві риби». **18** Він же сказав: «Принесіть їх мені», **19** а тоді наказав людям посідати* на траву, взяв ті п'ять хлібин і дві риби та, подивившись на небо, помолвився. І він поламав хліб, роздав його учням, а вони — людям. **20** Тож усі їли й наситилися, а потім зібрали все, що залишилось, — дванадцять повних кошиків. **21** Тих же, хто їв, було п'ять тисяч чоловіків, окрім жі-

нок і малих дітей. **22** Відразу після того Ісус звелів своїм учням сісти в човен і перепливти на другий берег, а сам залишився, щоб розпустити натовпи.

23 Врешті, розпустивши натовпи, він пішов на гору, щоб помолитися на самоті. І хоча вже було пізно, він залишався там один. **24** На той час човен був за багато сотень метрів від берега, і через зустрічний вітер учням було тяжко веслувати. **25** Але о четвертій сторожі ночі Ісус прийшов до них по морю. **26** Помітивши, що він йде по морю, учні стривожилися і заговорили: «Це примара!» — та закричали зі страху. **27** Проте Ісус відразу звернувся до них, говорячи: «Наберіться духу, це я. Не лякайтесь». **28** У відповідь Петро сказав: «Господи, якщо це ти, накажи — і я піду до тебе по воді». **29** Тож він сказав: «Іди!» Тоді Петро вийшов з човна і пішов по воді до Ісуса. **30** Але через бурю він злякався і, коли почав тонути, закричав: «Господи, рятуй мене!» **31** Ісус умить простягнув руку, підхопив його і сказав: «Маловіре, чому ти засумнівався?» **32** А як вони сіли в човен, буря вщухла. **33** Тоді учні, які були в човні, вклонилися Ісусу, кажучи: «Ти дійсно Божий Син». **34** І вони перепливали на інший бік та причалили до берега в Генісареті.

35 А жителі тієї місцевості, впізнавши Ісуса, розіслали по-

сланців по всій околиці, і люди поприводили до нього всіх хворих. **36** Ті благали в нього дозволу хоча б доторкнутися до торчок його вбрання. І всі, що торкалися, повністю одужували.

15 Потім до Ісуса прийшли з Єрусалима фарисеї та книжники і сказали: **2** «Чому твої учні порушують традиції своїх прабатьків? Приміром, вони не миють рук, коли збираються їсти».

3 У відповідь він запитав: «А чому й ви порушуєте Божу заповідь заради своїх традицій?

4 Наприклад, Бог сказав: «Шануй батька і матір», а також «Нехай той, хто злословить батька чи матір, помре». **5** Ви ж говорите: «Достатньо сказати батькові чи матері: «Все, що я маю, чим ти міг би скористатися від мене,— це дар, присвячений Богові»,— **6** і можна взагалі не шанувати батька». Так ви заради своєї традиції позбавили сили Боже слово.

7 Лицемири, Ісая влучно пророкував про вас: **8** «Ці люди шанують мене своїми устами, але серце їхнє далеко від мене. **9** Проте даремно вони поклоняються мені, бо видають людські заповіді за Божі вчення». **10** Після цього він покликав натовп і сказав: «Послухайте і зрозумійте:

11 людину опоганює не те, що входить в уста, а те, що виходить з її уст,— саме це опоганює людину».

12 Відтак підійшли до Ісуса учні та запитали: «Ти знаєш, що твої слова стали для фарисеїв каменем спотикання?»

13 Він же відповів: «Кожна рослина, яку посадив не мій небесний Батько, буде вирвана з коренем. **14** Тож полиште їх. Це сліпі провідники. А якщо сліпий веде сліпого, то обидва впадуть в яму». **15** Тоді Петро попросив: «Поясни нам цей приклад».

16 На це Ісус сказав: «Невже ви й досі не розумієте? **17** Невже не знаєте: все, що входить в уста, потрапляє до нутроців і виходить у стічний рів? **18** Однак те, що виходить з уст, походить із серця, і саме воно опоганює людину. **19** Із серця, наприклад, походять злі думки, вбивства, перелюб, блуд, злодійство, лжесвідчення і богохульство. **20** Саме це опоганює людину, а коли вона їсть немитими руками, це її не опоганює».

21 І, пішовши звідти, Ісус подався в околиці Тира й Сидона. **22** Аж ось вийшла фінікійка, яка жила в тій місцевості, і почала кричати: «Господи, Сину Давидів, змилосярдься наді мною! Моя дочка одержима демоном і сильно страждає». **23** Але у відповідь він не сказав їй ні слова. Тоді підійшли його учні й почали просити його: «Відправ її, бо вона без упину кричить вслід за нами». **24** А він відповів: «Я був посланий не до всіх, а тільки до загублених овець з дому Ізраїля». **25** Однак жінка підійшла

й почала кланятися йому, говорячи: «Господи, допоможи мені!»

26 Він же промовив у відповідь: «Недобре забрати хліб від дітей і кинути цуценят». **27** Проте вона сказала: «Так, Господи, але ж цуценята їдять крихти, які падають зі столу їхніх господарів». **28** На це Ісус промовив: «О жінко, яка велика твоя віра! Нехай тобі буде так, як прагнеш». І в ту ж мить її дочка зцілилась.

29 Вирушивши звідти, Ісус пішов далі і дійшов до Галілейського моря. Там він піднявся на гору і сів. **30** Тоді почали приходити до нього великі натовпи людей, приводячи з собою кульгавих, калік, сліпих, німих та багатьох інших, і буквально кидали їх до його ніг, а він їх зціляв. **31** І коли всі бачили, що німі говорять, кульгаві ходять, а сліпі бачать, то дивувалися та прославляли Бога Ізраїлевого.

32 Ісус же покликав до себе учнів і сказав: «Шкода мені цих людей, бо вже три дні вони зі мною і не мають нічого їсти, а відправити їх голодними не хочу, щоб вони не ослабнули в дорозі».

33 Та учні сказали: «Де в цьому відлюдному місці взяти стільки хліба, щоб нагодувати такий великий натовп?» **34** Ісус же їх запитав: «Скільки маєте хлібин?» Ті відповіли: «Сім і декілька рибок». **35** І, наказавши натовпу посідати* на землю, **36** він

взяв сім хлібин і рибу, віддав подяку, поламав хліб та почав роздавати учням, а вони — людям.

37 Тож усі їли та наситились, і позбирали те, що залишилося, — сім повних кошів. **38** А тих, хто їв, було чотири тисячі чоловіків, крім жінок і малих дітей. **39** Зрештою, відправивши людей, він сів у човен і поплив у місцевість Магадан.

16 Там підійшли до нього фарисеї та саддукеї і, випробовуючи його, попросили показати їм знак з неба. **2** Він же їм сказав: «[Коли вечоріє, ви завжди говорите: «Буде ясна погода, бо небо вогненно-червоне», **3** а вранці: «Сьогодні буде холодно і падатиме дощ, бо небо вогненно-червоне, але похмура». Прикмети на небі ви вмієте тлумачити, проте ознак цього часу витлумачити не можете.] **4** Зле й перелюбне покоління постійно шукає знака, але не отримує жодного, окрім знака Йони». Тож, покинувши їх, він пішов геть.

5 А учні переправились на інший берег, однак забули взяти з собою хліба. **6** Ісус сказав їм: «Вважайте, остерігайтеся фарисейської і саддукейської закваски». **7** Та вони почали розмірковувати між собою: «Ми не взяли ані хлібини». **8** Знаючи це, Ісус промовив: «Маловіри, чому ви розмірковуєте між собою про те, що не маєте хліба? **9** Невже ви й досі не розумієте? Не пам'ятаєте, як п'ятьма

Мт 15:35* Див. примітку до Мт 8:11.

хлібинами наїлися п'ять тисяч і скільки потім кошиків зібрали?

10 Або як сімома хлібинами наїлись чотири тисячі і скільки кошиків ви зібрали? **11** Як же не розумієте, що я говорив вам не про хліб? Остерігайтеся фарисейської та саддукейської закваски». **12** Аж тоді вони збагнули, що він казав остерігатися не хлібної закваски, а вчення фарисеїв і саддукеїв.

13 Потім, прийшовши в околиці Кесарії Филипової, Ісус почав питати своїх учнів: «Що люди говорять: хто такий Син людський?» **14** Вони ж відповіли: «Деякі кажуть, що Іван Хреститель, інші — Ілля, а ще інші — Єремія або один з пророків». **15** Тоді він сказав: «А ви, що ви думаєте? Хто я такий?» **16** У відповідь Сімон Петро промовив: «Ти — Христос, Син живого Бога». **17** На це Ісус сказав: «Щасливий ти, Сімоне, сину Йони, бо не плоть і кров виявили це тобі, а мій небесний Батько. **18** До того ж говорю тобі: ти — Петро, і на цій скелі я збудую свій збір, і брами гадесу не подолають його. **19** Я дам тобі ключі від небесного царства, і все, що ти зв'яжеш на землі, уже буде зв'язане на небесах, а що розв'яжеш на землі, уже буде розв'язане на небесах». **20** І він суворо наказав учням нікому не говорити, що він — Христос.

21 Відтоді Ісус Христос розповідав учням про те, що він пови-

нен піти в Єрусалим і зазнати багатьох страждань від рук старійшин, старших священників та книжників і що потім вб'ють його, та на третій день він воскресне. **22** Почувши це, Петро відвів Ісуса вбік та почав дорікати йому: «Змилосердся над собою, Господи, нехай з тобою таке ніколи не станеться». **23** Однак Ісус, відвернувшись від Петра, сказав: «Геть від мене, Сатано! Для мене ти камінь спотикання, бо думаєш не про Боже, а про людське».

24 Потім Ісус сказав своїм учням: «Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе, візьме свого стовпа мук і постійно йде за мною. **25** Бо хто хоче врятувати свою душу, той її погубить. А хто погубить свою душу заради мене, той знайде її. **26** Яка ж користь людині, коли вона здобуде цілий світ, але погубить свою душу? Або що дасть людина взамін за душу свою? **27** Адже Син людський має прийти у славі Батька свого зі своїми ангелами і тоді заплатить кожному за його вчинками. **28** Правду кажу вам: серед тих, що тут стоять, є особи, які не скуштують смерті, аж поки не побачать Сина людського, котрий приходить у своєму царстві».

17 Через шість днів Ісус взяв із собою на високу гору Петра, Якова та його брата, Івана, і з ними більше нікого не було. **2** Там, на горі,

Ісус преобразився перед ними. Тоді обличчя його засяяло, немов сонце, а вбрання його стало сліпучо-білим, як світло. **3** І перед ними з'явилися Мойсей та Ілля і почали розмовляти з ним. **4** Тож Петро сказав Ісусу: «Господи, добре нам тут. Якщо хочеш, поставлю тут три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі». **5** Коли він ще говорив, їх огорнула ясна хмара, а з хмари пролунав голос: «Це Син мій улюблений, якого я схвалюю. Слухайте його». **6** Почувши це, учні попадали долілиць і дуже злякалися. **7** Тоді Ісус підійшов, торкнувся їх і сказав: «Встаньте, не бійтеся». **8** І, звівши очі, вони побачили, що, окрім Ісуса, коло них більше нікого немає. **9** А як вони спускалися з гори, Ісус наказав їм: «Нікому не розповідайте про це видіння, аж поки Син людський не воскресне з мертвих».

10 Проте учні запитали його: «Чому ж книжники говорять, що спочатку має прийти Ілля?»

11 А він їм відповів: «Ілля справді прийде і все відновить.

12 Але кажу вам: Ілля вже прийшов, та його не розпізнали і зробили з ним те, що хотіли. Так і Сину людському належить постраждати від їхніх рук».

13 Тоді учні зрозуміли, що він говорив про Івана Хрестителя.

14 І коли вони наблизились до натовпу людей, до Ісуса підійшов чоловік і, впавши нав-

колішки, сказав: **15** «Господи, змилюсь над моїм сином, бо він епілептик і дуже мучиться. Він часто падає то в вогонь, то в воду. **16** Я привів його до твоїх учнів, але вони не змогли його зцілити». **17** На це Ісус сказав: «О безвірне й зіпсоване покоління! Скільки мені ще бути з вами? Скільки ще терпіти вас? Приведи його до мене». **18** Тоді Ісус засудив демона, і демон вийшов з хлопця, а хлопець у ту ж мить одужав. **19** Опісля учні підійшли до Ісуса й наодинці запитали: «Чому ми не змогли його вигнати?» **20** Він же сказав їм: «Тому що вам бракує віри. Правду кажу вам: якщо ви будете мати віру хоча б з гірчичне зернятко, то скажете цій горі: «Пересунься звідси он туди» — і вона пересунеться, і нічого не буде для вас неможливого». **21** —

22 Потім вони зібралися в Галілеї, і там Ісус сказав їм: «Син людський має бути відданий у руки людей, **23** і вони його вб'ють, та на третій день він воскресне». Тому учні дуже зажурилися.

24 Коли ж вони прибули в Капернаум, люди, які збирали дводрахмовий податок, підійшли до Петра й запитали: «Хіба ваш учитель не сплачує дводрахмового податку?» **25** Петро відповів: «Сплачує». Але коли він увійшов у дім, Ісус випередив його, запитавши: «Як ти вважаєш, Симоне, від кого земні царі

беруть мито чи подушний податок: від своїх синів чи від чужих?» **26** Коли Петро відповів: «Від чужих», Ісус сказав: «Отже, сини звільнені від податку. **27** Але щоб не давати підстави для спотикання, піди до моря, закинь рибальський гачок і візьми першу зловлену рибу, а коли відкриєш їй рот, знайдеш статер*. Тож візьми його та дай за мене і за себе».

18 Тоді підійшли до Ісуса учні й запитали: «Хто найбільший у небесному царстві?» **2** А він, покликавши до себе малу дитину, поставив її серед них **3** та промовив: «Правду кажу вам: якщо ви не навернетесь і не станете, як малі діти, то ніколи не увійдете в небесне царство. **4** Тож, хто впокоїться, як ця мала дитина, той і є найбільший у небесному царстві. **5** І якщо хтось приймає таку малу дитину в моє ім'я, той приймає і мене. **6** Однак хто стане каменем спотикання для когось із цих малих, що вірять у мене, то ліпше було б повісити йому на шию жорно, подібне до того, яке зазвичай обертає осел, і втопити його у відкритому морі.

7 Горе цьому світові, бо він призводить людей до спотикання! Звичайно, спотикання неминуче з'являться, але горе людині, через яку вони з'являться! **8** Тож якщо твоя рука чи

нога доводить тебе до спотикання, відсічи її та викинь — ліпше отримати життя, будучи калікою чи одноногим, ніж з двома руками й двома ногами бути вкиненим у вічний вогонь. **9** І якщо око доводить тебе до спотикання, вирви його та викинь — ліпше тобі отримати життя, будучи однооком, аніж з двома очима бути вкиненим у вогняну геєну. **10** Дивіться, не зневажайте нікого з цих малих, бо кажу вам, що їхні ангели в небі завжди бачать обличчя мого небесного Батька. **11** —

12 Як ви думаєте, коли якийсь чоловік має сто овець і одна з них заблукає, чи ж не залишить він дев'яносто дев'ятох на горі та не вирушить на пошуки тієї заблуканої? **13** І якщо йому вдасться знайти її, то, правду кажу вам, він буде тішитися за неї більше, ніж за дев'яносто дев'ятох, котрі не заблукали. **14** Так само й мій небесний Батько не бажає, аби загинув хоч один з цих малих.

15 Якщо ж твій брат учинить гріх, піди та вияви його провину наодинці з ним. Коли він послухається, ти здобув свого брата, **16** а коли не послухається, візьми з собою ще одного чи двох, щоб підтвердити кожну справу устами двох чи трьох свідків. **17** Якщо він не послухається і їх, скажи збору. Якщо ж і збору не послухається, нехай він буде для тебе, як людина з іншого народу і як збирач податків.

Мт 17:27* Монета вартістю в чотири драхми.

18 Правду кажу вам: усе, що зв'яжете на землі, буде вже зв'язано на небі, а що розв'яжете на землі, буде вже розв'язано на небі. **19** Ще раз кажу вам: якщо двоє з вас на землі домовляться просити мого небесного Батька про щось важливе, то він виконає це для них. **20** Бо де двоє або троє зібралися в моє ім'я, там і я посеред них».

21 Тоді підійшов до нього Петро і запитав: «Господи, якщо мій брат грішить проти мене, скільки разів я повинен прощати йому? Аж до семи разів?»

22 Ісус відповів: «Говорю тобі, не до семи, а до сімдесяти семи разів».

23 Тому царство небесне можна прирівняти до царя, який захотів, щоб раби повіддавали йому борги. **24** І коли він взявся за цю справу, привели до нього чоловіка, який заборгував йому десять тисяч талантів*. **25** Оскільки ж раб не мав чим віддати, пан наказав продати і його, і дружину, і дітей, і все його майно та сплатити борг. **26** Але раб упав і почав кланятися йому, кажучи: «Потерпи мені, і я все тобі віддам». **27** Пройнявшись жалем, пан відпустив раба і скасував його борг. **28** Проте, вийшовши звідти, цей раб знайшов іншого раба, який заборгував йому

сто денаріїв. Він схопив того раба і став душити його та казати: «Віддай усе, що ти заборгував». **29** Тоді раб упав і почав благати його: «Потерпи мені, і я все тобі віддам». **30** Однак він не захотів, а пішов і кинув його до в'язниці, аж поки той не віддасть боргу. **31** Коли ж інші раби побачили це, то дуже зажурилися і пішли та розповіли про все своєму пану. **32** А пан покликав того раба й сказав: «Злий рабе, я скасував увесь твій борг, бо ти благав мене. **33** Чи не мав би й ти змилосердитися над своїм товаришем, як я змилосердився над тобою?» **34** І, розгнівавшись, пан віддав його в'язничним вартовим, аж поки той не поверне всього боргу. **35** Так само мій небесний Батько поведеться з вами, якщо кожен з вас не простить своєму братові від усього серця».

19 Закінчивши це говорити, Ісус вирушив з Галілеї до окраїн Юдеї за Йордан. **2** А за ним ішли великі натовпи людей, і, прийшовши туди, він їх зцілив.

3 Тоді підійшли до Ісуса фарисеї і, бажаючи випробувати його, запитали: «Чи дозволено Законом розлучатися чоловікові зі своєю дружиною з будь-якої причини?» **4** На це він відповів: «Хіба ви не читали, що той, хто створив їх, від самого початку створив їх як чоловіка і жінку? **5** І хіба не читали, що він сказав: «Тому покине чоловік батька і матір та приліпиться до своєї

Мт 18:24* 60 000 000 денаріїв. Денарій був римською срібною монетою і становив денну платню рільника. (Див. Мт 20:2).

дружини, і стануть обоє одним тілом?» **6** Так що вони вже не двоє, а одне тіло. Отже, що Бог з'єднав одним ярмом, нехай жодна людина не розділяє». **7** Та вони запитали: «Чому ж тоді Мойсей звелів дати свідоцтво про розлучення і розлучитися з нею?» **8** Ісус сказав: «Серця ваші зачерствіли, тому Мойсей і пішов на поступки та дозволив вам розлучатися зі своїми дружинами, але від самого початку так не було. **9** Говорю вам: хто розлучається зі своєю дружиною не через блуд і одружується з іншою, той чинить перелюб».

10 Тоді учні сказали йому: «У такому разі взагалі не варто одружуватися». **11** Ісус же відповів: «На таке можуть погодитись не всі, а тільки ті, хто має дар. **12** Бо є скопці, які є такими ще від народження, і є скопці, яких зробили скопцями люди. Також є скопці, які самі себе зробили скопцями заради небесного царства. І хто може на таке погодитись, нехай погоджується».

13 Потім почали приводити до нього діток, щоб він поклав на них руки і помолився, але учні сварили їх за це. **14** Та Ісус сказав: «Облиште діток і не заважайте їм приходити до мене, бо саме таким належить небесне царство». **15** І, поклавши на них руки, він пішов звідти.

16 Аж ось підійшов до нього один чоловік і запитав: «Учителю, що доброго мені робити, аби отримати вічне життя?»

17 Ісус же відповів: «Чому питаєш мене про те, що є добрим? Доброю є лише одна особа. Проте якщо ти бажаєш отримати життя, завжди виконуй заповіді». **18** А чоловік запитав його: «Які?» Ісус відповів: «Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не давай лжесвідчення, **19** шануй батька та матір і люби свого ближнього, як самого себе». **20** Той же йому сказав: «Усього цього я дотримуюся. Чого ще бракує мені?» **21** Ісус промовив: «Якщо хочеш бути досконалим, піди, продай своє майно і роздай бідним. Так ти збереш собі скарб у небі. А тоді прихось та будь моїм учнем». **22** Почувши ці слова, молодий чоловік пішов звідти зажурений, бо мав великий маєток. **23** А Ісус сказав учням: «Правду кажу вам, важко буде багатому увійти в царство небесне. **24** І ще хочу сказати: легше верблюдові пролізти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Боже царство».

25 Коли учні це почули, то надзвичайно здивувались і запитали: «Чи може тоді взагалі хтось спастись?» **26** Подивившись їм у вічі, Ісус відповів: «Для людей це неможливе, але для Бога можливе все».

27 Відтак Петро сказав йому: «А от ми... Ми полишили все і пішли за тобою. Що ж нам за це буде?» **28** Ісус відповів: «Правду кажу вам, під час відтворення, коли Син людський сяде на свій славетний престол, ви,

що пішли вслід за мною, також сядете на дванадцятьох престолах і будете судити дванадцять племен Ізраїля. **29** І кожен, хто покинув дім, братів, сестер, батька, матір, дітей та землі заради мого імені, отримає в багаті разів більше й успадкує вічне життя.

30 Тож багато перших стануть останніми, а останні — першими.

20 Небесне царство можна порівняти до одного чоловіка, господаря, який вийшов удосвіта, щоб найняти робітників у свій виноградник. **2** Домовившись з робітниками про денарій за день, він відправив їх у виноградник. **3** Пізніше він вийшов коло години третьої і побачив інших, які стояли без роботи на ринковій площі. **4** Господар і їм сказав: «Ви теж ідіть у виноградник, а я заплачу вам, скільки належить». **5** Тож вони пішли. І він вийшов ще коло години шостої, а пізніше коло дев'ятої і зробив те саме. **6** Зрештою він вийшов коло одинадцятої години і побачив ще інших, які там стояли, та й сказав: «Чому ви тут стоїте цілий день без роботи?» **7** Вони відповіли: «Бо ніхто нас не найняв». Тоді він їм сказав: «І ви ідіть у виноградник».

8 А як звечоріло, власник виноградника наказав своєму управителю: «Поклич робітників та видай їм платню — починаючи від останнього і аж до першо-

го». **9** Коли прийшли чоловіки, які працювали з одинадцятої години, кожен з них отримав по денарію. **10** Тому як прийшли перші, то сподівалися, що отримають більше, проте і їм дали по денарію. **11** І, отримавши платню, вони почали нарікати на господаря **12** та казати: «Останні пропрацювали лише годину, а ти заплатив їм нарівні з нами. Ми ж ціліснічний день трудилися і зносили спекуту!» **13** Проте у відповідь одному з них господар сказав: «Чоловіче, я нічим не скривдив тебе. Хіба ти домовлявся зі мною не про денарій? **14** Бери своє і йди. А цьому останньому я хочу дати стільки ж, скільки й тобі. **15** Хіба я не маю права робити зі своїм майном усе, що хочу? А може, ти злий* через те, що я виявив великодушність?» **16** Так останні будуть першими, а перші — останніми».

17 Збираючись вирушити до Єрусалима, Ісус покликав дванадцятьох учнів і дорогою сказав їм: **18** «Ось ми йдемо до Єрусалима, і Син людський буде відданий старшим священикам та книжникам. Вони засудять його на смерть **19** і віддадуть людям з інших народів, щоб ті насміхалися з нього, бичували його і прибили до стовпа, але на третій день він воскресне».

20 Тоді мати Зеведеєвих синів підійшла до Ісуса зі свої-

Мт 20:15* Буквально «твое око зле».

ми синами і почала поклонятися йому та чогось просити. **21** А він запитав її: «Чого ти хочеш?» Вона ж відповіла: «Замов слово, щоб обидва ці мої сини сиділи у твоєму царстві — один праворуч від тебе, а другий ліворуч». **22** Та Ісус відказав: «Ви не знаєте, чого просите. Чи можете пити чашу, яку я питиму?» Вони відповіли: «Можемо». **23** На це він сказав: «Ви справді будете пити чашу мою, але хто сидітиме праворуч чи ліворуч — це залежить не від мене. Таку можливість отримують ті, для кого це приготував мій Батько».

24 Коли про це почули десятеро інших, вони обурилися на тих двох братів. **25** Але Ісус, покликавши їх до себе, сказав: «Ви знаєте, що правителі народів панують над людьми і видатні особи володарюють над ними. **26** Проте серед вас так не має бути, а, навпаки, хто хоче бути поміж вами великим, повинен стати слугою. **27** І хто з-поміж вас хоче бути першим, повинен стати рабом. **28** Подібно й Син людський прийшов не для того, щоб йому служили, а щоб послужити і дати душу свою як викуп за багатьох».

29 А коли вони виходили з Єрихона, за Ісусом йшов великий натовп. **30** Аж ось двоє сліпих, які сиділи при дорозі, почули, що Ісус проходить поряд, і почали кричати: «Змилосердься над нами, Господи, Сину Давидів!» **31** Та люди з натовпу

суворо наказували їм мовчати, однак ті кричали ще голосніше: «Змилосердься над нами, Господи, Сину Давидів!» **32** Тож Ісус зупинився, покликав сліпих і запитав: «Що хочете, аби я для вас зробив?» **33** Вони сказали: «Господи, нехай розкриються наші очі». **34** Пройнявшись жалем, Ісус доторкнувся до їхніх очей, і ті відразу прозріли та пішли за ним.

21 Коли Ісус з учнями наблизилися до Єрусалима й прибули у Вітфагію, що на Оливковій горі, Ісус послав уперед двох з них, **2** сказавши: «Підіть у село, що перед вами, і там одразу побачите прив'язану ослицю з осям. Відв'яжіть їх і приведіть до мене. **3** А якщо хтось буде вам щось говорити, то скажіть: «Вони потрібні Господу». І тоді вам зараз же їх віддадуть».

4 Усе це відбулося, щоб сповнилися промовлені через пророка слова: **5** «Скажіть дочці Сіону: «Ось їде до тебе твій Цар, він лагідний, він сидить на ослі — на осяті, народженому від в'ючної ослиці»».

6 Тож учні пішли й зробили все так, як наказав їм Ісус. **7** І привели вони ослицю та її ося й поклали на них свій одяг, а він сів зверху. **8** І дуже багато людей з натовпу стелили на дорозі свій одяг, інші ж зрізали гілки з дерев і застиляли ними дорогу. **9** А ті, що йшли попереду і позаду нього, вигукували: «Можливо, спаси Сина Давидового!

Благословенний, хто йде в ім'я Єгови! Молимо тебе, той, хто сидить у небі, спаси його!»

10 І як він в'їхав до Єрусалима, ціле місто охопило хвилювання і народ питав: «Хто це такий?» **11** Люди ж з натовпу говорили: «Це Ісус, пророк з Назарета галілейського!»

12 Потім ввійшов Ісус у храм і повиганяв звідти всіх продавців та покупців. Він також поперекидав столи міняльників та лавки тих, хто продавав голубів.

13 І він сказав їм: «Написано: «Мій дім називатиметься домом молитви», ви ж робите з нього печеру розбійників». **14** Також підходили до нього у храмі сліпі й кульгаві, і він їх зціляв.

15 Коли ж старші священники й книжники побачили його чуда і хлопців, котрі вигукували в храмі: «Молимо, спаси Сина Давидового!» — то обурились. **16** і сказали до нього: «Ти чуєш, що вони говорять?» А Ісус їм відповів: «Чую. Хіба ви ніколи не читали: «З уст немовлят і грудних дітей ти учинив хвалу?» **17** І, полишивши їх, він вийшов з міста та пішов у Віфанію, де й переночував.

18 А вдосвіта, повертаючись у місто, Ісус зголоднів. **19** Тоді він побачив при дорозі фігове дерево та підійшов до нього, але, не знайшовши нічого, окрім листя, сказав: «Нехай же ти ніколи більше не принесеш плодів». І в ту ж мить фігове дерево засохло. **20** А коли учні побачили це,

то здивувалися і запитали: «Як же сталося, що це фігове дерево вмиє засохло?» **21** Ісус відповів їм: «Правду кажу вам: якщо тільки матимете віру й не будете сумніватись, то зробите не лише те, що я зробив з фіговим деревом, але навіть якщо скажете цій горі: «Піднімись і кинься в море», так і станеться. **22** І все, про що попросите в молитві з вірою, отримаєте».

23 А як він ввійшов у храм і почав навчати, підійшли до нього старші священники й старійшини народу та запитали: «Якою владою ти чиниш все це? І хто дав тобі таку владу?» **24** У відповідь Ісус сказав: «І я вас про щось запитаю. Якщо ви мені відповісте, я теж скажу, якою владою чиню все це. **25** Звідки було Іванове хрещення: з неба чи від людей?» Тоді вони почали розмірковувати між собою: «Якщо скажемо: «З неба», він запитає нас: «Чому ж ви йому не повірили?» **26** А сказати: «Від людей» — не можемо через страх перед народом, бо всі вважають Івана пророком». **27** Тож вони відповіли Ісусу: «Не знаємо». Тоді він промовив: «І я вам не скажу, якою владою чиню все це.

28 А що ви скажете на таке? Один чоловік мав двох синів. Підійшовши до першого, він сказав: «Сину, піди, попрацюй сьогодні у винограднику». **29** У відповідь той сказав: «Добре, батьку», але не пішов. **30** Піді-

йшовши до другого, він попросив те саме. А той відповів: «Не хочу», проте згодом пошкодував і пішов. **31** Який з двох виконав волю свого батька?» Вони відповіли: «Другий». Тоді Ісус їм сказав: «Правду кажу вам: збирачі податків і повії йдуть у Боже царство попереду вас. **32** Бо Іван прийшов до вас, навчаючи праведності, але ви не повірили йому, однак збирачі податків і повії повірили. Ви ж, хоча й бачили це, згодом не пошкодували та не повірили йому.

33 Послухайте інший приклад: один господар посадив виноградник, обніс його огорожею, видовбав у ньому давильню, поставив вежу і здав його виноградарям, а сам вирушив в іншу країну. **34** Коли ж прийшла пора врожаю, він послав рабів до виноградарів, щоб отримати свої плоди. **35** Проте виногардарі взяли його рабів і одного побили, іншого вбили, а ще іншого закидали камінням. **36** Тоді він послав інших рабів, яких було більше, ніж перших, але їм учинили те саме. **37** Наостанку господар послав до них свого сина, кажучи: «До мого сина вони поставляться з повагою». **38** Побачивши сина, виногардарі почали говорити між собою: «Це спадкоємець; ходімо, убиймо його і заберімо його спадщину!» **39** Тож вони схопили його, викинули з виноградника й убили. **40** Отже, коли прийде власник, що він зробить з виноградаря-

ми?» **41** Вони відповіли: «Через те що ті виногардарі злі, він спровадить на них жакливу смерть, а виноградник здасть іншим виноградарям, які віддаватимуть йому плоди у відповідну пору».

42 Ісус сказав їм: «Хіба ви ніколи не читали в Писаннях: «Камінь, який відкинули будівельники, став головним наріжним каменем. Це від Єгови й дивовижне в наших очах»? **43** Ось чому говорю вам: «Царство Боже буде забране від вас і дане народу, який приносить плоди царства. **44** І хто впаде на той камінь, розіб'ється. А на кого цей камінь упаде, того розчавить».

45 Коли старші священники й фарисеї почули його приклади, то зрозуміли, що він говорить про них. **46** І вони шукали нагоди схопити Ісуса, але побоялись людей, бо ті вважали його пророком.

22 Потім Ісус знову навіс їм приклади, кажучи: **2** «Царство небесне можна прирівняти до царя, який влаштував весільний бенкет для свого сина. **3** І послав він рабів, щоб вони покликали запрошених на весільний бенкет, але ті не захотіли прийти. **4** Тоді він вислав інших рабів, говорячи: «Скажіть запрошеним: «Я вже приготував обід, зарізав биків та відгодованих тварин, тож усе готове. Приходьте на весільний бенкет». **5** Але ті байдуже пішли собі — один на своє поле, інший

займатися торгівлею, **6** а по-зосталі схопили його рабів і, на-знущавшись, повбивали їх.

7 Тоді цар розлютився, по-слав своє військо й вигубив тих убивць, а їхнє місто спопелив. **8** Відтак він сказав своїм рабам: «Весільний бенкет гото-вий, та запрошені виявилися не-достойними. **9** Тому підіть на дороги, що виходять з міста, і запросіть на весільний бенкет кожного, кого тільки зустрінете». **10** І вийшли раби на дороги та зібрали всіх, кого зустріли,— як злих, так і добрих. Тож весільний зал заповнився гістьми, і ті посі-дали* за столи.

11 Коли ж цар увійшов, щоб оглянути гостей, то побачив чо-ловіка, який не був одягнений у весільне вбрання. **12** Отож цар сказав йому: «Чоловіче, як ти ввійшов сюди без весіль-ного вбрання?» І той аж онімів. **13** А цар наказав своїм слугам: «Зв'яжіть йому руки і ноги та ви-киньте геть у темряву. Там він буде плакати й скреготати зу-бами».

14 Бо запрошених багато, але вибраних мало».

15 Тоді фарисеї пішли й змо-вилися, щоб піймати його на слові. **16** І вони послали до нього своїх учнів разом з при-бічниками Ірода, котрі сказа-ли: «Учителю, ми знаємо, що ти завжди говориш правду, навча-єш Божої дороги згідно з пра-

вдою і не піддаєшся впливу ін-ших, хоч би хто вони були. **17** А як ти вважаєш, Закон до-зволяє платити кесарю подуш-ний податок?» **18** Однак Ісус, знаючи їхню підступність, ска-зав: «Лицеміри, чому мене ви-пробовуєте? **19** Покажіть мені монету, якою сплачують подуш-ний податок». І вони принесли йому денарій, **20** а він запитав їх: «Чие це зображення та ім'я?» **21** Ті відповіли: «Кесареве». Тоді він сказав: «Тож віддавайте ке-сареве кесарю, а Боже — Богові». **22** Коли вони почули ці слова, то дуже здивувалися і, залишив-ши його, пішли геть.

23 У той день підійшли до нього саддукеї, які говорять, що немає воскресіння, і запита-ли: **24** «Учителю, Мойсей ска-зав: «Коли якийсь чоловік помер, не маючи дітей, то брат його по-винен одружитися з його дружи-ною, аби вона народила від ньо-го дитину для свого колишнього чоловіка». **25** Тож було в нас семеро братів. Перший одружив-ся і помер, та, не маючи нащад-ка, залишив дружину для свого брата. **26** Те саме сталося і з другим, і з третім, і так аж до сьомого. **27** Кінець кінцем по-мерла й сама жінка. **28** Кому із сімох вона буде дружиною, коли настане воскресіння? Бо всі вони мали її».

29 Ісус же сказав їм у відпо-відь: «Ви помиляєтесь, бо не зна-єте ані Писання, ані дії Божої сили, **30** адже під час воск-

ресіння ні чоловіки, ні жінки не одружуються, тоді вони подібні до ангелів у небі. **31** Якщо ж ідеться про воскресіння мертвих, то хіба ви не читали, що Бог сказав: **32** «Я Бог Авраама, Бог Ісака і Бог Якова»? Він Бог не мертвих, а живих». **33** Почувши це, натовп був вражений його навчанням.

34 Коли фарисеї дізналися, що він змусив замовчати саддукеїв, то згуртувалися всі разом. **35** І один з них, обізнаний у Законі, запитав, щоб випробувати його: **36** «Учителю, яка найбільша заповідь у Законі?» **37** Ісус відповів: «Люби Єгови, Бога свого, всім серцем, всією душею і всім розумом». **38** Це — перша й найбільша заповідь. **39** І друга подібна до неї: «Люби свого ближнього, як самого себе». **40** На цих двох заповідях тримаються цілий Закон і Пророки».

41 А як зібралися фарисеї, Ісус їх запитав: **42** «Що ви думаєте про Христа? Чий він син?» Вони відповіли: «Давидів». **43** Він їх запитав: «Чому тоді Давид під натхненням називає його Господом, промовляючи: **44** «Сказав Єгова моему Господеві: «Сиди праворуч від мене, поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги»? **45** Якщо Давид називає його Господом, як же тоді він Давидів син?» **46** Та на це ніхто не міг сказати жодного слова, і відтоді ніхто не наважувався більше розпитувати Ісуса.

23 Тоді Ісус звернувся до натовпу та своїх учнів: **2** «Мойсеєве місце зайняли книжники й фарисеї. **3** Тому все, що вони кажуть вам, робіть і дотримуйтесь цього, але так, як вони, не поводьтеся, бо вони говорять, та не виконують. **4** Вони в'яжуть важкі тягарі та звалюють їх на плечі людей, а самі не хочуть їх і пальцем ворухнути. **5** Вони все роблять для того, щоб їх бачили люди, бо розширюють коробочки з уривками з Писання, які носять для захисту, і подовжують торочки на своєму вбранні. **6** Вони люблять мати найпочесніші місця на вечереях та сидіти спереду в синагогах **7** і прагнуть, аби їх вітали на ринкових площах і зверталися до них: «Учителю»*. **8** А ви не називайтеся «вчителями», бо одного маєте Вчителя*, усі ж ви — брати. **9** І нікого на землі не називайте «батьком»*, бо одного маєте Батька — небесного. **10** Також не називайтеся «провідниками», бо одного маєте Провідника — Христа. **11** І найбільший серед вас повинен бути вашим слугою. **12** Бо хто звеличується, той буде впокорений, а хто впокорюється, буде звеличений.

13 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви зачинаєте царство небесне перед людьми:

Мт 23:7* В оригіналі «Раббі». Почесний титул, який означає «мій величний; мій славний». **8*** Див. примітку до Мт 23:7. **9*** Або «отцем».

самі не входите в нього, і тих, хто бажає ввійти, не впускаєте. **14** —

15 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви перетинаєте море і суходіл, щоб здобути бодай одного новонаверненого, а, здобувши, робите з нього людину, яка заслуговує геєни вдвічі більше, ніж ви самі.

16 Горе вам, сліпі провідники! Ви говорите: «Коли хтось клянеться храмом, це нічого, але коли хтось клянеться золотом храму, то зобов'язує себе виконати клятву». **17** Ви безглузді й сліпі! Подумайте, що більше: золото чи храм, який освячує це золото? **18** І ще ви кажете: «Якщо хтось клянеться жертovníком, це нічого, але коли хтось клянеться даром на ньому, то зобов'язує себе виконати клятву». **19** Сліпі люди! Що більше: дар чи жертovníк, який освячує цей дар? **20** Тому людина, яка клянеться жертovníком, клянеться ним і всім, що на ньому. **21** А той, хто клянеться храмом, клянеться ним і тим, хто мешкає в ньому. **22** Той же, хто клянеться небом, клянеться Божим престолом і тим, хто сидить на ньому.

23 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви даєте десятину з м'яти, кропу та кмину, однак нехтуєте тим, що важливіше в Законі,—справедливістю, милосердям і вірністю. Усе це треба робити, але й іншим не можна нехтувати. **24** Сліпі

провідники, ви відціджуєте комара, але ковтаєте верблюда!

25 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви очищаєте келих і миску ззовні, але всередині вони повні нагробованого добра й непоміркованості. **26** Сліпий фарисею, очисти спершу келих і миску зсередини, і тоді вони стануть чистими також ззовні.

27 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви нагадуєте побілені могили, які ззовні здаються дуже гарними, але всередині повні кісток мерців та всілякої нечисті. **28** Так і ви ззовні здаєтеся праведними, а всередині повні лицемірства та беззаконня.

29 Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри! Ви будуєте могили пророкам і прикрашаєте гробниці праведників, **30** кажучи: «Якби ми жили за днів наших прабатьків, то не брали б з ними участі в пролитті крові пророків». **31** Цим ви свідчите проти себе, що є синами тих, хто вбивав пророків. **32** Тож довершіть те, що розпочали ваші прабатьки.

33 Змії, роде гадючий, як ви утечете від засудження до геєни?! **34** Саме тому я посилаю до вас пророків, мудреців і наставників. Декотрих з них ви погубите і приб'єте до стовпа, а декотрих будете бичувати у своїх синагогах та переслідувати від міста до міста. **35** Через усе це спаде на вас вина за кров

усіх праведників, що була пролита на землі,— від крові праведного Авеля до крові Захарія, Варахїїного сина, якого ви вбили між святиною і жертвником.

36 Правду кажу вам: все те прийде на це покоління.

37 Єрусалиме, Єрусалиме, ти вбиваєш пророків і каменуєш посланих до тебе! Скільки разів я хотів зібрати твоїх дітей, як квочка збирає курчат під крила свої! Але ви не захотіли...

38 Ось ваш дім покинутий і залишений вам. **39** Бо говорю: віднині ви вже ніколи не будете бачити мене, аж поки не скажете: «Благословенний, хто йде в ім'я Єгови!»

24 Коли Ісус уже йшов звідти і покидав храм, до нього підійшли учні, щоб показати храмові будівлі. **2** А він сказав їм: «Бачите все це? Правду кажу вам: не залишиться тут навіть каменя на камені — усе буде зруйновано».

3 І як він сидів на Оливковій горі, підійшли до нього учні й наодинці запитали: «Скажи нам, коли це станеться і за якою ознакою можна буде побачити час твоєї присутності та закінчення цієї системи?»

4 А Ісус їм відповів: «Стережіться, щоб вас ніхто не ввів в оману. **5** Бо багато хто прийде під моїм іменем, кажучи: «Я Христос», і багатьох введуть в оману. **6** І почуєте про війни у різних місцях. Дивіться, не жа-

хайтесь: усе те має відбуватися, але це ще не кінець».

7 Бо повстане народ на народ і царство на царство, та в одному місці за іншим буде голод і відбуватимуться землетруси. **8** Усе це лише початок нестерпних мук.

9 Тоді вас віддаватимуть на страждання та вбиватимуть, і за ім'я моє вас будуть ненавидіти всі народи. **10** Того часу багато людей відпадуть від віри та будуть зраджувати й ненавидіти одні одних. **11** З'явиться також багато лжепророків, які введуть в оману багатьох; **12** і через ріст беззаконня любов більшості охолоне. **13** Але хто витримає до кінця, той спасеться. **14** І цю добру новину про царство будуть проповідувати по цілій населеній землі на свідчення всім народам, а тоді прийде кінець».

15 Тож коли побачите, що мерзота, котра спричиняє спустошення,— як говорилося через пророка Даниїла,— стоїть на святому місці (щоб зрозуміти це, читачеві потрібна проникливість), **16** то нехай ті, що в Юдеї, втікають у гори. **17** Хто буде в той час на даху, нехай не сходить, щоб узяти речі з дому. **18** І хто буде в полі, нехай не повертається додому за одягом. **19** Горе в ті дні вагітним і тим, що годуватимуть грудьми! **20** Моліться, аби ваша втеча не відбулася взимку чи в суботу; **21** бо

тоді настане велике лихо, якого не було від початку світу аж дотепер і вже ніколи не буде.

22 І якби не скоротились ті дні, то не врятувалася б жодна людина*, але задля вибранців ті дні будуть скорочені.

23 А якщо тоді хтось вам скаже: «Дивіться, Христос тут!» або «Дивіться, він там!» — не вірте.

24 Бо з'являться лжехристи й лжепророки, які чинитимуть великі знаки та чуда, аби ввести в оману, якщо можна, і вибранців.

25 Пам'ятайте, я перестеріг вас.

26 Тому, якщо вам скажуть: «Дивіться, він у пустелі!» — не виходьте; «Дивіться, він у таємних кімнатах!» — не вірте.

27 Бо як блискавка з'являється зі сходу й освічує все аж до заходу, такою буде присутність Сина людського.

28 І де буде труп, туди злетяться орли.

29 Відразу ж після лиха, що станеться в ті дні, сонце потемніє, місяць не дасть свого світла, зірки впадуть з неба, а сили небесні затрясуться.

30 Потім з'явиться на небі знак Сина людського, а тоді всі племена землі будуть з голосінням бити себе в груди і побачать Сина людського, який ітиме на небесних хмарах із силою та великою славою.

31 Він пошле своїх ангелів з потужним звуком сурми, і вони зберуть його вибранців з чотирьох сторін світу* — від одного краю неба до іншого.

Мт 24:22* Буквально «плоть». **31*** Буквально «чотирьох вітрів».

32 Візьміть для прикладу фігове дерево: як тільки його пагінці набрякають і випускають листя, відомо, що близько літо.

33 Так само, коли ви побачите все це, то знайте, що Син людський близько, при дверях.

34 Правду кажу вам: не проминуть це покоління, як усе це станеться.

35 Небо і земля проминуть, але слова мої ніколи не проминуть.

36 А про день той чи годину не знає ніхто: ні ангели небесні, ні Син, а тільки Батько.

37 Як було за днів Ноя, так буде і під час присутності Сина людського.

38 Подібно як у дні до потопу люди їли, пили, женилися й виходили заміж, аж до дня, коли Ной увійшов у ковчег,

39 і не звертали уваги, поки не прийшов потоп та не змів їх усіх, так буде і під час присутності Сина людського.

40 Тоді двоє будуть у полі: одного буде взято, а другого покинуто.

41 Дві жінки будуть молоти на жорнах: одну буде взято, а другу покинуто.

42 Тож пильнуйте, бо не знаєте, в який день прийде ваш Господь.

43 Проте знайте одне: якби господарю було відомо, о котрій сторожі прийде злодій, то він не спав би і не дозволив би влізти у свій дім.

44 Тому й ви будьте готові, адже Син людський прийде о тій годині, про котру не думаєте.

45 Хто ж вірний і розсудливий раб, якого пан призначив

над своїми челядниками давати їм поживу своєчасно? **46** Цасливий той раб, пан якого, прибувши, побачить, що він так робить! **47** Правду кажу вам: він призначить його над усім маєтком своїм.

48 Але якщо той злий раб скаже у своєму серці: «Пан мій затримується» — **49** і почне бити інших рабів та їсти й пити із запеклими п'яницями, **50** то пан цього раба прийде в день, коли той не сподівається, і о годині, котрої той не знає, **51** та й покарає його з усією суворістю і дасть йому таку ж частку, як і лицемірам. Там він буде плакати та скреготати зубами.

25 Царство небесне можна прирівняти до десятих незайманих дівчат, котрі взяли свої світильники й вийшли назустріч нареченому. **2** П'ять з них були безглуздими, а п'ять — розсудливими. **3** Безглузді взяли свої світильники, але не взяли оливи, **4** а розсудливі взяли не лише світильники, але й оливу в посудини. **5** Оскільки ж наречений затримувався, усі вони задрімали та й позасинали. **6** Раптом посеред ночі пролунав крик: «Дивіться, наречений! Виходьте зустрічати його». **7** Тоді всі дівчата повставали й підготували свої світильники. **8** І безглузді сказали до розсудливих: «Дайте нам оливи для світильників, бо вони ось-ось загаснуть». **9** Та розсудливі їм відповіли: «Щоб не за-

бракло ні вам, ні нам, підіть ліпше до тих, хто її продає, та й купіть собі». **10** Але поки ті ходили купувати, прибув наречений, тож дівчата, які були готові, ввійшли з ним на весільний бенкет, і двері зачинилися. **11** Потім прийшли й інші дівчата, кажучи: «Пане, пане, відчини нам!» **12** Він же відказав: «Говорю вам правду: не знаю я вас».

13 Отже, пильнуйте, бо не знаєте ні дня, ні години.

14 Також небесне царство можна прирівняти до одного чоловіка, котрий, вирушаючи в іншу країну, скликав рабів і доручив їм своє майно. **15** І одному він дав п'ять талантів, іншому два, а ще іншому один — кожному за його спроможністю, та й поїхав в іншу країну. **16** Раб, котрий отримав п'ять талантів, зараз же пішов, пустив їх в обіг і набув ще п'ять. **17** Так само і той, котрий отримав два, набув ще два. **18** Проте раб, котрий отримав лише один, вийшов і закопав його в землю, сховавши срібні гроші свого пана.

19 Коли минуло багато часу, пан тих рабів приїхав та розібрався з їхніми рахунками. **20** Отож раб, який отримав п'ять талантів, підійшов і приніс ще п'ять, кажучи: «Пане, ти доручив мені п'ять талантів; глянь, я набув ще п'ять». **21** На це пан сказав: «Молодець, добрий і вірний рабе! Ти був вірний у декількох справах, тому я призначу тебе над багатьма. Тішся

разом зі своїм паном». **22** Потім підійшов той, який отримав два таланти, і сказав: «Пане, ти доручив мені два таланти; глянь, я набув ще два». **23** Тож пан похвалив і його: «Молодець, добрий і вірний рабе! Ти був вірний у незначних справах, тому я призначу тебе над важливішими. Тішся разом зі своїм паном».

24 Зрештою підійшов раб, який отримав один талант, і сказав: «Пане, я знав, що ти дуже вимоглива людина: жнеш там, де не сів, і збираєш там, де не віяв. **25** Тому я злякався, пішов та й сховав талант у землю. Ось твої гроші». **26** Пан же відповів йому: «Злий і ледачий рабе, хіба ти не знав, що я жну там, де не сів, і збираю там, де не віяв? **27** Через це ти повинен був віддати мої срібні гроші лихварям, а я, прибувши, отримав би своє з відсотками».

28 Заберіть від нього талант і дайте рабові, який має десять талантів. **29** Бо кожен, хто має, отримає більше і матиме надмір. А в того, хто не має, забереться навіть те, що він має. **30** Тож викиньте цього нікчемного раба в темряву. Там він буде плакати та скреготати зубами».

31 Коли прийде Син людський у славі і з ним усі ангели, він сяде на свій величний престол. **32** Тоді перед ним зберуться всі народи, і він відділить одних людей від інших, як пастух відділяє овець від козлів.

33 І поставить він овець праворуч від себе, а козлів — ліворуч.

34 Потім цар скаже тим, хто праворуч: «Прийдіть всі, кого по-благословив мій Батько, успадкуйте царство, приготоване вам від заснування світу. **35** Бо коли я був голодний, ви дали мені їсти, коли відчув спрагу, ви дали мені пити. Я був незнайомцем — і ви гостинно прийняли мене, **36** я був нагий — і ви мене одягли. Я захворів — ви попіклувалися про мене, був у в'язниці — і ви до мене прийшли». **37** На це праведні скажуть йому: «Господи, коли ми бачили тебе голодним і нагодували? Коли бачили спраглим і дали тобі пити? **38** Коли ти був незнайомцем і ми гостинно прийняли тебе або бачили нагим та одягли? **39** Коли ми бачили тебе хворим чи у в'язниці і прийшли до тебе?» **40** І цар їм відповість: «Правду кажу вам: усе, що ви зробили одному з найменших моїх братів, зробили й мені».

41 Тим же, хто ліворуч, він скаже: «Ідіть від мене, прокляті, у вічний вогонь, приготований Дияволу та його ангелам. **42** Бо я зголоднів — і ви не дали мені їсти, відчув спрагу — ви не дали мені пити. **43** Я був незнайомцем — і ви не прийняли мене гостинно, був нагий — не одягли мене, був хворий та у в'язниці, але ви не попіклувалися про мене». **44** Вони

також скажуть йому у відповідь: «Господи, коли ми бачили тебе голодним чи спраглим, незнайомцем, нагим чи хворим, у в'язниці й не послужили тобі?»

45 Тоді він їм відповідь: «Правду кажу вам: усе, що ви не зробили одному із цих найменших, не зробили й мені». **46** І підуть вони у вічну відрізаність, а праведні — у вічне життя».

26 Закінчивши говорити все це, Ісус сказав своїм учням: **2** «Ви знаєте, що через два дні Пасха і Син людський буде виданий та прибитий до стовпа».

3 А старші священники й старійшини народу зібралися на підвір'ї первосвященника Кайяфи **4** і змовилися підступно схопити Ісуса та вбити. **5** Проте вони говорили: «Тільки не у свято, щоб не збунтувався народ».

6 І коли Ісус був у Віфанії, в домі Сїмона, прокаженого, **7** і сидів* за столом, підійшла до нього одна жінка з алебастровою пляшечкою, яка була наповнена дорогою пахучою олією, і почала виливати олію йому на голову. **8** Побачивши це, учні обурились і сказали: «Навіщо таке марнотратство? **9** Її можна було б продати за великі гроші й роздати їх бідним». **10** Знаючи це, Ісус сказав: «Навіщо завдаєте прикрощів цій жінці? Вона зробила для мене

добре діло. **11** Бо бідні завжди з вами, а я з вами буду не завжди. **12** Виливши цю олію на моє тіло, вона підготувала мене до поховання. **13** Правду кажу вам: хоч би де у світі проповідувалася добра новина, розповідатимуть і про вчинок цієї жінки, на згадку про неї».

14 Тоді один з дванадцятьох, названий Юдою Іскаріотом, пішов до старших священників **15** і сказав: «Що ви дасте мені, коли видам його?» І вони домовилися дати йому тридцять срібняків. **16** Відтоді він постійно шукав зручної нагоди видати Ісуса.

17 А в перший день свята Прісних хлібів учні підійшли до Ісуса і сказали: «Де хочеш, щоб ми приготували тобі пасхальну вечерю?» **18** Він же відповів: «Ідіть у місто, до такого-то чоловіка і скажіть: «Учитель говорить: «Визначений для мене час близький. Я святкуватиму Пасху з учнями у твоєму домі». **19** Тож учні зробили так, як Ісус наказав, і приготували все до пасхальної вечері.

20 Пізніше увечері він сидів* за столом з дванадцятьма учнями. **21** І, коли вони їли, він промовив: «Правду кажу вам: один з вас зрадить мене». **22** Через це вони дуже зажурились, і кожен з них почав питати: «Господи, це ж не я, правда?» **23** А він відповів: «Хто

вмочає зі мною руку в миску, той і зрадить мене. **24** Авжеж, Син людський відходить, як і написано про нього, але горе людині, через яку Сина людського буде видано! Ліпше б їй було взагалі не родитися». **25** Почувши це, Юда, який збирався його зрадити, запитав: «Учителю, це ж не я, правда?» Ісус відповів йому: «Ти сам це сказав».

26 Коли вони ще їли, Ісус взяв хліб і, помолившись, поламав його, дав учням і сказав: «Беріть, їжте. Це означає моє тіло». **27** Взяв він також чашу і, склавши подяку, дав їм та сказав: «Пийте з неї всі; **28** бо це означає мою «кров угоди», яка проллється за багатьох для прощення гріхів. **29** Але говорю вам: віднині не буду пити від плоду виноградної лози аж до того дня, коли питиму з вами вже молоде вино в царстві мого Батька». **30** Коли ж вони закінчили, то, заспівавши хвалебних пісень, пішли на Оливкову гору.

31 Опісля Ісус сказав їм: «Усі ви спіткнетесь через те, що станеться зі мною цієї ночі, бо написано: «Я вражу пастиря — і вівці з отари розпорошаться». **32** Проте коли воскресну, піду до Галілеї і там чекатиму на вас». **33** Але Петро промовив: «Навіть якщо всі спіткнуться через те, що станеться з тобою, я ніколи не спіткнуся!» **34** На це Ісус сказав: «Правду кажу тобі: цієї ночі, перш ніж заспіває півень, ти тричі зречешся мене».

35 Петро відповів: «Навіть якщо мені доведеться померти з тобою, нізащо не зречуся». І всі учні говорили так само.

36 Відтак Ісус прийшов з учнями на місце, яке називали Гефсиманія, і там звернувся до них: «Посидьте тут, поки я піду й помолюся». **37** Потім, взявши з собою Петра й двох Зеведеєвих синів і пройшовши далі, він пройнявся глибоким смутком та дуже стривожився. **38** І сказав їм: «Душа моя сильно засмучена, аж до смерті. Залишайтеся тут та пильнуйте зі мною».

39 Пройшовши трохи далі, він упав долілиць і почав молитися: «Батьку мій, якщо можливо, нехай оmine ця чаша мене. Але нехай буде не так, як хочу я, а як хочеш ти».

40 Після того він повернувся до учнів і, побачивши, що вони сплять, сказав Петрові: «Невже ви не могли попильнувати зі мною й годину? **41** Пильнуйте й безупинно моліться, щоб не впасти в спокусу. Звичайно, дух бадьорий, але тіло слабке».

42 І знову, вдруге, він відійшов та молився, кажучи: «Батьку мій, якщо неможливо, аби ця чаша мене оминула, і я таки маю випити її, то нехай буде твоя воля».

43 Коли він знову повернувся, вони, як і раніше, спали, бо їхні повіки обважніли. **44** Тож, залишивши їх, він ще раз відійшов і помолився втретє, благаяючи про те саме. **45** Тоді він прийшов до учнів і сказав їм:

«Такий час, а ви спите й відпочиваєте! Вже надійшла година, коли Сина людського видадуть у руки грішників! **46** Вставайте, ходімо. Мій зрадник уже близько». **47** І зараз же, коли він ще говорив, прийшов Юда, один з дванадцятьох, а з ним — велика юрба з мечами та палицями, вислана старшими священиками і старійшинами народу.

48 А зрадник дав наперед знак, кажучи: «Той, кого я поцілую, — це він; візьміть його під варту». **49** І, підійшовши прямо до Ісуса, він сказав: «Доброго дня, Учителю!» — та дуже ніжно його поцілував. **50** Проте Ісус звернувся до нього: «Чоловіче, чому ти прийшов сюди?» Тоді до Ісуса підійшли, схопили його і взяли під варту. **51** Аж ось один з тих, котрі були з Ісусом, простягнув руку, вихопив меч і, вдаривши, відсік праве вухо рабові первосвященника. **52** Та Ісус сказав йому: «Вклади меч назад у його місце, бо кожен, хто візьме меч, від меча й загине. **53** Невже ти думаєш, що я не міг би попросити свого Батька дати мені в цю ж мить більше ніж дванадцять легіонів ангелів? **54** Тільки як тоді виконалися б слова з Писання, що саме так має статися?» **55** Тоді Ісус сказав людям з натовпу: «Хіба я розбійник, що ви прийшли арештувати мене з мечами й палицями? Я день у день сидів з вами, навчаючи в храмі, але ви не брали мене під варту. **56** Однак усе

це відбувається, щоб сповнилися писання пророків». І всі учні покинули його та втекли.

57 А ті, що взяли Ісуса під варту, відвели його до первосвященника Кайяфи, де зібралися книжники й старійшини.

58 Петро ж ішов за ним на безпечній відстані аж до подвір'я первосвященника і, ввійшовши туди, сів зі слугами, щоб побачити, чим все це закінчиться.

59 Тимчасом старші священики та весь Синедріон шукали, хто б міг висунути проти Ісуса фальшиві обвинувачення, бо хотіли стратити його, **60** та не могли нічого знайти, хоча приходило багато лжесвідків. Згодом виступили двоє **61** і сказали: «Цей чоловік вихвалявся, говорячи: «Я можу зруйнувати Божий храм і відбудувати його за три дні». **62** Почувши це, первосвященик встав і запитав його: «Тобі нічого сказати? Чуєш, що вони свідчать проти тебе?» **63** Але Ісус мовчав. Тому первосвященик запитав: «Присягни живим Богом і скажи нам: ти справді Христос, Божий Син?» **64** А Ісус відповів: «Ти сам це сказав. Однак говорю вам: віднині ви будете бачити Сина людського, який сидітиме праворуч від Могутнього і йтиме на небесних хмарах». **65** Тоді первосвященик роздер свій одяг, вигукуючи: «Він зневажає Бога! Навіщо нам ще свідки? Таж ви самі чули цю богозневагу. **66** Що

ви думаєте про це?» Йому відповіли: «Він заслуговує смерті». **67** І одні плювали Ісусові в обличчя і били його кулаками, а інші били його по щоках, **68** кажучи: «Пророкуй нам, Христе. Хто вдарив тебе?»

69 Тимчасом як Петро сидів на підвір'ї, до нього підійшла одна служниця і сказала: «Ти теж був з тим галілеянином, Ісусом!» **70** Але він заперечив перед усіма: «Я не знаю, про що ти говориш». **71** Коли ж він вийшов до сторожки біля брами, ще одна дівчина помітила його та сказала людям, які там були: «Цей чоловік ходив з тим назар'янином, Ісусом». **72** І знову Петро заперечив, присягаючи: «Я не знаю цього чоловіка!» **73** Незабаром ті, що стояли довкола, підійшли й сказали Петру: «Ти дійсно один з них, бо й твій говір видає тебе». **74** А він почав присягатися і клястися: «Не знаю я цього чоловіка!» І зараз же заспівав півень. **75** Тоді Петро пригадав Ісусові слова: «Перш ніж заспіває півень, ти тричі зречешся мене». І вийшов він звідти та гірко заплакав.

27 Коли настав ранок, усі старші священники й старійшини народу почали радитися, бо хотіли заподіяти Ісусові смерть. **2** Тож, зв'язавши Ісуса, вони відвели його й віддали наміснику Пилатові.

3 А коли Юда, котрий зрадив Ісуса, побачив, що того

засудили, його почало мучити сильне почуття вини, і він повернув тридцять срібняків старшим священникам та **4** сказав: «Згрішив я, бо видав праведну людину*!» Проте вони відказали: «А нам що до того? Це твоя справа». **5** І він, кинувши срібняки в храм, забрався звідти, пішов і повісився. **6** А старші священники взяли срібняки та сказали: «Не можна кинути їх у священну скарбницю, бо це плата за кров». **7** І, порадившись, вони купили за них гончарське поле, щоб ховати чужинців. **8** Тому воно й донині називається «Поле крові». **9** Тоді сповнилися слова, сказані через пророка Єремію: «І вони взяли тридцять срібняків — гроші за чоловіка, котрого оцінили, за людину, чию вартість визначили деякі сини Ізраїля,— **10** і дали їх за гончарське поле, як і наказав мені Єгова».

11 Коли Ісус став перед намісником, той запитав його: «Ти цар юдейський?» Ісус відповів: «Ти сам це кажеш». **12** А коли його звинувачували старші священники й старійшини, він нічого не відповідав. **13** Тож Пилат запитав: «Хіба ти не чуєш, скільки обвинувачень вони висуюють проти тебе?» **14** Однак Ісус не відповів Пилату ані слова, тому той дуже здивувався.

15 А намісник мав звичай у свята звільняти для лю-

Мт 27:4* Буквально «праведну кров».

дей в'язня, якого вони хотіли. **16** І в той час тримали там горезвісного в'язня, на ім'я Варавва. **17** Отже, коли всі зібралися, Пилат запитав: «Кого хочете, щоб я звільнив для вас: Варавву чи Ісуса, званого Христом?» **18** Бо Пилат знав, що вони видали його із заздрості. **19** Крім того, коли він сидів на судовому сидінні, дружина послала йому звістку: «Нічого не роби тому праведному чоловікові, бо сьогодні я дуже страждалась через нього уві сні». **20** Але старші священники й старійшини вмовили людей з натовпу, щоб вони просили відпустити Варавву, а Ісуса вбити. **21** Тоді намісник запитав їх: «Кого з цих двох відпустити вам?» Вони відповіли: «Варавву». **22** Пилат сказав до них: «А що мені робити з Ісусом, так званим Христом?» І всі закричали: «На стовп його!» **23** Пилат запитав: «Що ж поганого він зробив?» Але вони ще сильніше кричали: «На стовп його!»

24 Побачивши, що здійсмається неабияке замішання і це ні до чого доброго не приведе, Пилат узяв води та помив руки перед натовпом, кажучи: «Я невинний у крові цього чоловіка. Це вже ваша справа». **25** У відповідь весь народ закричав: «Нехай його кров буде на нас і на наших дітях». **26** Потім Пилат звільнив їм Варавву, а Ісуса наказав висікти, після чого звелів прибити його до стовпа.

27 Відтак воїни намісника повели Ісуса в намісницький палац і зібрали біля нього весь загін. **28** Там, роздягнувши Ісуса, вони накинули на нього багрянчу накидку, **29** потім сплели терновий вінок і надягли йому на голову, а в праву руку дали очеретину. І, припадаючи навколішки, вони глузували з нього й говорили: «Вітаємо тебе, Царю юдейський!» **30** Також вони плювали на нього і, забравши очеретину, били по голові. **31** Зрештою, наглузувавшись, вони зняли з Ісуса накидку, одягли в його вбрання та вивели, щоб прибити до стовпа.

32 Як вони виходили, то зустріли киренянина Сімона, якого змусили* взяти Ісусового стовпа мук. **33** Прийшовши на місце, назване *Голгофою*, що означає «Череп», **34** вони дали Ісусу вина, змішаного із жовчю. Але він, пригубивши, відмовився. **35** Коли ж вони прибили Ісуса до стовпа, то його вбрання розділили між собою, кидаючи жеребок, **36** а потім сиділи й стерегли його. **37** І над його головою помістили табличку із звинуваченням: «Ісус — Цар юдейський».

38 Тоді біля нього прибили до стовпів двох розбійників: одного праворуч, а другого ліворуч. **39** А ті, хто проходив повз Ісуса, кивали головами та зневажливо

Мт 27:32* Або «змусили виконати примусову працю».

говорили: **40** «Гей, ти ж збирався зруйнувати храм і за три дні відбудувати його! То врятуй себе! Якщо ти Божий син, то зійди зі стовпа!» **41** Так само старші священники з книжниками й старійшинами почали глузувати з нього: **42** «Інших він рятував, а себе врятувати не може! Він же цар Ізраїля, то нехай тепер зійде зі стовпа, і ми повіримо в нього. **43** Він покладався на Бога, нехай Бог і врятує його, якщо він потрібен йому, бо він казав: «Я Божий Син». **44** Так само й розбійники, що були разом з ним прибиті до стовпів, почали ганьбити його.

45 І від шостої години цілий край огорнула темрява аж до дев'ятої. **46** А приблизно о дев'ятій годині Ісус скрикнув: «Елі, Елі, ламá сабахтані?» — тобто «Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?» **47** Почувши це, деякі з тих, що там стояли, почали говорити: «Цей чоловік кличе Іллю». **48** Тож один з них відразу побіг, узяв губку, намочив її в кислому вині і, настромивши на очеретину, дав йому пити. **49** А позосталі говорили: «Облиш його! Подивімося, чи прийде Ілля, щоб його врятувати». [Інший же взяв списа й проколов йому бік, і звідти потекла кров з водою.] **50** Тоді Ісус ще раз голосно скрикнув і спустив дух.

51 У ту ж мить завіса святині роздерлась надвоє — згори донизу, затряслася земля й по-

розколювалися скелі. **52** І розкривалися гробниці, з яких повикидало багато тіл святих людей, що поспули смертним сном, **53** (ті ж, що йшли від гробниць після його воскресіння, ввійшли у святе місто) і багато людей побачило їх. **54** А сотник і воїни, які стерегли Ісуса, побачивши землетрус та все, що сталося, дуже перелякалися і почали говорити: «Він був справді Божим Сином».

55 За всім цим спостерігало здалека чимало жінок, які від Галілеї супроводжували Ісуса, щоб прислугувати йому. **56** Серед них були Марія Магдалина, Марія — мати Якова і Йосія, а також мати Зеведеевих синів.

57 Наближався вечір. У той час прийшов один багатий чоловік з Ариматей, на ім'я Йосип, який теж був Ісусовим учнем. **58** Він пішов до Пилата та попросив у нього дозволу забрати Ісусове тіло. Тож Пилат наказав віддати його. **59** Тоді Йосип забрав тіло, обгорнув його в чисте тонке полотно з льону **60** й поклав у свою нову гробницю, яку висік у скелі. І, приваливши до входу гробниці великий камінь, пішов звідти. **61** А Марія Магдалина та інша Марія залишилися сидіти біля могили.

62 Наступного дня після Приготування старші священники та фарисеї зібралися разом перед Пилатом **63** і сказали: «Пане, ми пригадали, що той самозванець, коли ще був живий, го-

ворив: «Через три дні я воскресну». **64** Тож накажи стерегти його могилу аж до третього дня, щоб часом його учні не прийшли та не викрали тіла, а потім не сказали: «Він воскрес з мертвих!» І це останнє шахрайство буде гірше від першого». **65** Та Пилат їм відповів: «Маєте варту. Ідіть, стережіть, як знаєте». **66** Тоді вони пішли і, щоб могила надійно охоронялася, опечатали камінь і поставили варту.

28 А на світанку першого дня тижня, після суботи, Марія Магдалина та інша Марія прийшли оглянути могилу.

2 І тут вони побачили, що стався сильний землетрус, бо ангел Єгови, зійшовши з неба, підійшов, відкотив камінь і тепер сидів на ньому. **3** На вигляд ангел був немов блискавка, а одяг мав білий, наче сніг. **4** І зі страху перед ним вартові затремтіли й заціпеніли.

5 Тоді ангел сказав жінкам: «Не бійтеся, я знаю, що ви шукаєте Ісуса, який був прибитий до стовпа. **6** Його тут немає, бо він воскрес, як і говорив. Підійдіть сюди, подивіться! Ось місце, де він лежав. **7** Ідіть же мерщій та розкажіть його учням, що він воскрес з мертвих і йде до Галілеї. І коли туди ви прийдете, то зустрінете його. Я вам про це сказав».

8 Тож, швиденько покинувши гробницю, жінки, охоплені страхом і великою радістю, побігли

розповісти про все його учням. **9** Аж раптом їх зустрів Ісус та сказав: «Вітаю вас!» Вони підійшли й вклонились, обійнявши його ноги. **10** Тоді Ісус промовив: «Не бійтеся! Підіть скажіть моїм братам, щоб вони пішли до Галілеї, і там побачать мене».

11 Коли ж вони були в дорозі, декотрі вартові пішли в місто й донесли старшим священникам про все, що сталося. **12** Тоді священники зібрались зі старійшинами та, порадившись, дали воїнам чимало срібняків. **13** і сказали: «Говоріть так: «Його учні прийшли вночі, коли ми спали, і викрали його». **14** А якщо про це дізнається намісник, то ми вмовимо його нічого вам не робити. Тож не турбуйтеся про це». **15** Тоді вони взяли срібняки й зробили все так, як їм було наказано. Ця звістка поширилась усюди серед євреїв, і так вважають донині.

16 А одинадцять учнів пішли в Галілею на гору, куди їх скерував Ісус, **17** і, побачивши його, вклонилися йому, але декотрі й далі сумнівалися, що це він. **18** Тоді Ісус підійшов та сказав їм: «Дана мені вся влада на небі і на землі. **19** Тож ідіть та робіть учнями людей з усіх народів, хрестячи їх в ім'я Батька, і Сина, і святого духу, **20** навчаючи їх дотримуватися всього того, що я вам наказав. І я буду з вами всі дні, аж до закінчення цієї системи».

ВІД
МАРКА

1 Початок доброї новини про Ісуса Христа. **2** Як написано в пророка Ісаї,— «(Ось я посилаю перед твоїм обличчям свого вісника, котрий приготує тобі дорогу). **3** Слухайте! Хтось вигукує в пустелі: «Підготуйте дорогу для Єгови, вирівняйте для нього шляхи!»,— **4** в пустині з'явився Іван Хреститель. Він проповідував хрещення на знак каяття, яке дає можливість отримати прощення гріхів. **5** Тож люди з усіх околиць Юдеї та всі мешканці Єрусалима виходили до нього. Він хрестив їх у річці Йордані, і вони прилюдно визнавали свої гріхи. **6** Іван носив одяг з верблюжої шерсті, був оперезаний широким шкіряним поясом та їв сарану і дикий мед. **7** Він проповідував: «За мною іде сильніший від мене; я недостойний нахилитися й розв'язати ремінці його сандалій. **8** Я хрестив вас водою, він же хреститиме вас святим духом».

9 Коли ж тими днями з Назарета, що в Галілеї, прийшов Ісус, Іван охрестив його в Йордані. **10** І, виходячи з води, Ісус відразу побачив, що розкрилися небеса й на нього, немов голуб, зійшов дух. **11** А з неба по-

чувся голос: «Ти Син мій улюблений, на тобі моє схвалення».

12 Відразу після цього дух спонукав Ісуса піти в пустелю, **13** де сорок днів він залишався в оточенні звірів. Там його спокушував Сатана, але йому також служили ангели.

14 Коли ж Івана заарештували, Ісус вирушив до Галілеї, проповідуючи добру новину від Бога **15** й говорячи: «Визначений час минув, і Боже царство наблизилось. Покайтеся та вірте в добру новину».

16 Проходячи узбережжям Галілейського моря, він побачив, як Сімон зі своїм братом Андрієм закидали у воду сіті, оскільки були рибалками. **17** Тоді Ісус сказав їм: «Ходіть за мною, і я зроблю так, що ви станете ловцями людей». **18** Вони раз же залишили сіті й пішли за ним. **19** Пройшовши ще трохи, він побачив Якова, Зеведеєвого сина, та Івана, його брата, коли ті лагодили сіті у своєму човні. **20** Тож Ісус відразу покликав і їх. Вони залишили в човні свого батька Зеведея разом з найманими робітниками, а самі пішли за Ісусом. **21** І прийшли вони в Капернаум.

Як тільки настала субота, Ісус увійшов до синагоги та почав

навчати. **22** І присутні були вражені тим, як він навчав, бо він робив це не як книжники, а як людина, котра має владу. **23** В той час у синагозі був чоловік, опанований нечистим духом, і він закричав: **24** «Що ти від нас хочеш*, Ісусе назарянине? Ти що, прийшов нас погубити? Я дуже добре знаю, хто ти, ти — Божий Святий». **25** Але Ісус суворо наказав духу: «Замовкни і виїди з нього!» **26** Тоді дух, звівши чоловіка корчами та щосили закричавши, вийшов. **27** Усі люди були настільки цим вражені, що почали говорити між собою: «Що це? Якесь нове вчення! Він навіть нечистим духам дає накази як той, хто має владу, і вони слухаються». **28** Тож вістка про нього вмить рознеслась усюди, по всіх околицях Галілеї.

29 А вони одразу вийшли із синагоги і пішли з Яковом та Іваном до дому Симонова й Андрія. **30** Симонова ж теща лежала в гарячці хвора, і вони тут же сказали про це Ісусу. **31** Він підійшов до неї, взяв за руку й підняв; тоді гарячка спала, і жінка почала їм прислуговувати.

32 Коли ж надійшов вечір, після заходу сонця, люди ста-

ли приносити до нього всіх хворих та одержимих демонами, **33** і коло дверей зібралось ціле місто. **34** Тож він зцілював багатьох людей, котрі мали різні хвороби, і вигнав чимало демонів, але не дозволяв їм говорити, бо вони знали, що він Христос.

35 А рано-вранці, поки ще було темно, Ісус встав і, вийшовши, подався у відлюдне місце і почав там молитися. **36** Однак Сімон і ті, що були з ним, кинулися шукати його, **37** а коли знайшли, то сказали: «Тебе всі шукають». **38** Він же відповів: «Ходімо далі, до поближких селищ, аби й там проповідувати, бо для цього я прийшов». **39** Отже, він пішов, проповідуючи по всій Галілеї в місцевих синагогах, а також виганяючи демонів.

40 І підійшов до нього один прокажений та, впавши на коліна, почав благати: «Якщо ти лише захочеш, то зможеш мене очистити». **41** Пройнявшись жалем, Ісус простяг руку, торкнувся його і сказав: «Хочу. Будь чистим». **42** Проказа тут же зійшла з чоловіка, і той став чистим. **43** А Ісус одразу відправив його, суворо наказавши: **44** «Дивись, нікому нічого не говори, а піди покажись священику та принеси за своє очищення те, що наказував Мойсей, — їм на свідчення». **45** Чоловік же пішов і почав

Мр 1:24* Буквально «Що є до тебе і до нас?». Це запитання виражає незгоду з тим, про що йшлося раніше; фразеологічний зворот, який означає «Що у нас спільного?».

говорити про це всім довкола, розповідаючи скрізь про те, що сталося. Тому Ісус більше не міг відкрито входити в місто, а залишався в його околицях, у відлюдних місцях. Але люди й далі звідусіль приходили до нього.

2 Коли ж минуло декілька днів, він знову прийшов до Капернаума. А як вістка, що він удома, розійшлася всюди, **2** то зібралося так багато людей, що навіть біля дверей не залишилося місця, і він почав розповідати їм добру новину. **3** Тоді прийшли туди четверо чоловіків і принесли до нього паралізованого. **4** Та оскільки через натовп вони не могли піднести його до Ісуса, то розібрали дах над тим місцем, де він був, прокопали отвір і через нього опустили ноші з хворим. **5** Коли Ісус побачив їхню віру, то сказав паралізованому: «Дитино, твої гріхи прощено». **6** Були там деякі книжники; вони сиділи й міркували в серці: **7** «Як цей чоловік може так говорити? Це богозневага. Хто може прощати гріхи, окрім самого Бога?» **8** Ісус же, відразу розпізнавши за допомогою свого духу, про що вони міркували, сказав: «Чому ви розмірковуєте так у своїх серцях? **9** Щоб простіше сказати паралізованому: «Твої гріхи прощено» чи «Встань, візьми свої ноші та йди»? **10** Але я хочу, щоб ви знали: Син людський має

владу прощати на землі гріхи». Після того сказав паралізованому: **11** «Кажу тобі: встань, візьми свої ноші та йди додому». **12** Тож він встав, відразу взяв ноші і вийшов на очах усіх. А люди були надзвичайно вражені та прославляли Бога, говорячи: «Чогось такого ми ще ніколи не бачили».

13 Потім він знову вийшов до моря. До нього став сходиться народ, і він почав навчати. **14** Коли ж він пішов далі, то побачив Левія, Алфеевого сина, який сидів у конторі, де збирали податки, та й сказав йому: «Будь моїм учнем і йди за мною». Той встав і пішов. **15** Пізніше Ісус та учні сиділи* за столом у його домі. З ними сиділо також чимало збирачів податків та грішників, бо багато з них стали його послідовниками. **16** Та коли книжники з-посеред фарисеїв побачили, що він їсть із грішниками та збирачами податків, то почали говорити його учням: «Він що, їсть зі збирачами податків та грішниками?» **17** Почувши це, Ісус промовив до них: «Лікар потрібний не здоровим, а хворим. Я прийшов покликати не праведних, а грішних».

18 Іванові ж учні та фарисеї мали звичай постити. Тож

Мр 2:15* Тут і в деяких інших віршах вжито грецьке слово, яке означає «напівлежати» і стосується давньої єврейської традиції споживати їжу напівлежачи.

до Ісуса підійшли й запитали: «Чому Іванові учні й учні фарисеїв постять, а твої — ні?»

19 На що Ісус їм відказав: «Хіба можуть друзі нареченого постити, коли він ще з ними? Поки наречений з ними, вони не можуть постити. **20** Однак настануть дні, коли нареченого від них заберуть. Саме в той день вони і будуть постити. **21** Ніхто не пришиває до старого одягу латки з нової тканини, інакше латка збіжиться і діра стане ще більшою. **22** Так само ніхто не наливає молодого вина в старі бурдюки, інакше вино прорве бурдюки; тоді пропаде і вино, і бурдюки. Молоде вино наливають у нові бурдюки».

23 Коли же у суботу він переходив нивами, його учні почали зривати по дорозі колосся.

24 На це фарисеї сказали йому: «Дивись! Чому вони роблять те, що робити в суботу Закон не дозволяє?» **25** Він же відповів: «А ви хіба не читали, що зробив Давид і ті, хто був з ним, коли закінчилися харчі й вони зголодніли? **26** Не читали, як, згідно з розповіддю про старшого священника Евія́тара, він увійшов у Божий дім, сам їв хліби представлення, та ще й дав людям, що були з ним? За Законом же ніхто, крім священників, не мав на це права». **27** Потім він додав: «Субота з'явилася заради людини, а не людина заради суботи. **28** Тому Син людський — Господь і суботи».

3 Коли він знову увійшов до синагоги, там був чоловік із сухою рукою. **2** Тож фарисеї, щоб звинуватити Ісуса, уважно спостерігали, чи він зцілить його в суботу. **3** Він же сказав сухорукому: «Встань і вийди на середину», **4** а тоді звернувся до них: «Що Закон дозволяє робити в суботу: добре чи погане, врятувати чиюсь душу чи погубити?» Та вони мовчали. **5** Подивившись на них з обуренням, Ісус до глибини душі засмутився через несприйнятливність їхніх сердець і промовив чоловікові: «Простягни руку». Той простяг — і рука його знову стала здоровою. **6** Побачивши це, фарисеї вийшли і відразу почали змовлятися з прибічниками Ірода, щоб погубити Ісуса.

7 Ісус же разом з учнями залишив те місце і пішов до моря, а за ним — величезний натовп з Галілеї та Юдеї. **8** Коли в Єрусалимі та Ідумеї, а також за Йорданом та в околицях Тира й Сидона дізналися, скільки всього він робить, то навіть звідти прийшло дуже багато людей. **9** Тоді Ісус сказав учням постійно мати наготові невеликий човен, щоб весь той натовп не тіснив його. **10** Адже, оскільки він зцілював багатьох, усі тяжкохворі припадали до нього, щоб доторкнутися. **11** Навіть нечисті духи, коли тільки бачили його, падали перед ним і вигуквали: «Ти — Син Божий!»

12 Та він багато разів забороняв їм говорити, хто він.

13 Потім він піднявся на гору й покликав тих, кого хотів узяти з собою, і вони пішли до нього.

14 Тоді він вибрав дванадцятьох чоловіків і назвав цю групу «апостолами». Вони повинні були постійно ходити з ним, а він мав посилати їх проповідувати,

15 наділивши перед тим владою виганяти демонів.

16 До цієї групи з дванадцятьох увійшли Сімон, котрого він також назвав Петром,

17 Яків, Зеведеїв син, та Іван, брат Якова (цих двох він ще назвав Воанергес, що означає «сини грому»), **18** Андрій, Пилип, Варфоломій, Матвій, Хома, Яків, Алфіїв син, Тадей, Сімон Кананіт **19** та Юда Іскаріот, який пізніше його зрадив.

І ввійшов він до одного дому.

20 Але знову зібрався такий великий натовп, що вони навіть не могли поїсти.

21 Коли ж його родичі почули про все це, то пішли його забрати, бо говорили: «Він зійшов з розуму». **22** А книжники, що прийшли з Єрусалима, казали: «Він має Вельзевула і виганяє демонів за допомогою правителя демонів».

23 Тому, покликавши їх, Ісус завів з ними розмову і почав з таких прикладів: «Як Сатана може виганяти Сатану? **24** Коли в царстві виникає поділення, воно вже не може встояти. **25** І, якщо в домі вини-

кає поділення, він також уже не встоїть. **26** Тож якщо Сатана повстав проти себе і в ньому самому виникло поділення, то й він не встоїть, йому прийде кінець. **27** Також жодна людина, ввійшовши в дім силача, не зможе пограбувати його добро, якщо спочатку не зв'яже самого силача, і лише тоді зможе пограбувати дім. **28** Правду кажу вам: усе проститься синам людським, хоч би якими гріхами й блюзнірством вони зневажали Бога. **29** Проте якщо хтось зневажає святий дух, той прощення не отримає повіки; на ньому тяжіє вічний гріх». **30** Ісус сказав це тому, що вони говорили: «Він має нечистого духа».

31 Потім прийшли мати та брати Ісуса і попросили покликати його, а самі залишилися надворі. **32** У той час довкола нього сиділо чимало людей, тож йому сказали: «Там твоя мати з братами твоїми, вони шукають тебе». **33** На це він відказав: «Хто моя мати і брати мої?» **34** І тоді, поглянувши на тих, хто сидів довкола, промовив: «Ось моя мати і брати мої! **35** Кожен, хто виконує волю Бога, є мені братом, і сестрою, і матір'ю».

4 І знову Ісус почав навчати біля моря. Навколо зібрався величезний натовп, тому він сів у човен, щоб бути трохи на віддалі, а люди залишилися на

березі. **2** Тож він за допомогою прикладів став навчати їх багатьох істин, кажучи: **3** «Послухайте. Якось сіяч вийшов сіяти. **4** І, коли сіяв, трохи насіння впало при дорозі, але прилетіли птахи та й повідзьобували його. **5** Ще трохи насіння впало на кам'янисте місце, де було мало землі. Тому воно відразу проросло, бо земля була неглибока. **6** Та коли зійшло сонце, то спалило його і воно засохло, оскільки не мало коріння. **7** Ще одна частина насіння впала між терни. Але терни вирости й заглушили його, і воно не принесло жодного плоду. **8** Однак інше насіння впало на добру землю і, піднявшись, вирости та почало давати плоди — у тридцять, шістдесят і сто разів більше, ніж було посіяно». **9** Потім Ісус додав: «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає».

10 Коли ж він залишився сам, ті, хто був коло нього, у тому числі його дванадцять учнів, почали розпитувати про ті приклади. **11** Тоді він сказав їм: «Вам дано зрозуміти священну таємницю Божого царства, а для сторонніх те, що вони чують, так і залишається прикладами. **12** А все це для того, щоб, дивлячись, вони не бачили, і, слухаючи, не розуміли суті сказаного, і ніколи не навернулись, і не отримали прощення». **13** Потім промовив: «Якщо ви не розумієте

цього прикладу, то як зможете зрозуміти інші?»

14 Сіяч сіє слово. **15** Насіння, що впало при дорозі, — це слово, посіяне в людях, до котрих — тільки-но вони почують слово — приходить Сатана і забирає посіяне. **16** Є й такі, у кого насіння впало на кам'янисте місце: коли вони чують слово, то відразу приймають його з радістю, **17** але оскільки не мають коріння, то є недовговічними. І коли через слово вони зазнають лиха чи переслідувань, то спотикаються. **18** Також є й такі, у кого насіння потрапляє між терни. Вони чують слово, **19** але тривоги цієї системи, багатство, яке може ввести в оману, та прагнення всього іншого полонять серце і заглушують слово, тож воно не приносить жодного плоду. **20** Щодо тих, у кого насіння впало на добру землю, то це люди, які слухають слово, охоче його приймають і приносять плоди — у тридцять, шістдесят і сто разів більше, ніж було посіяно».

21 Потім він продовжив: «Хіба світильник приносять для того, щоб поставити під мірильну посудину чи під ліжко? Хіба ж не для того його приносять, щоб поставити на підставку? **22** Адже все приховане з часом має бути розкрите; хоч би як старанно щось ховали, воно стане явним. **23** Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає».

24 Далі він сказав: «Звертайте увагу на те, що зараз чуєте. Якою мірою міряєте, такою буде відміряно й вам. І буде навіть додано. **25** Бо той, хто має, отримує ще більше. А від того, хто не має, заберуть навіть те, що він має».

26 Після того він промовив: «Боже царство можна порівняти з тим, як чоловік кидає на землю насіння. **27** Він спить уночі, потім встає вдень і бачить: насіння сходить і виростає, хоча він не знає як. **28** Земля сама поступово приносить плід: спочатку з'являється стеблина, потім колосок і аж в кінці на ньому визріває зерно. **29** А як тільки зерно дозріє, чоловік береться за серп, бо настає жнива».

30 Далі він сказав: «До чого можна прирівняти Боже царство або яким прикладом його описати? **31** Його можна прирівняти до гірничого зернятка: коли сіється, то є найдрібнішим насінням на землі, **32** а коли потрапляє в ґрунт і виростає, то стає найбільшим від усіх городніх рослин і пускає такі великі гілки, що навіть небесні птахи можуть оселитися в його тіні».

33 Тож він доносив їм слово, наводячи багато подібних прикладів, і розповідав про все це, доки вони могли слухати. **34** І без прикладів він до них не говорив. А своїм учням пояснював усе на самоті.

35 У той же день, коли звечоріло, він звернувся до них: «Перепливімо на другий берег».

36 Тоді вони відпустили натовп і попливли разом з ним човном. Були там ще й інші човни.

37 Аж раптом знялася сильна буря, і хвилі вдарились об човен, так що він, наповнившись водою, мало не затонув.

38 Ісус же був на кормі та спав, поклавши голову на подушку. Тому вони його розбудили і сказали: «Учителю, невже тобі байдуже, що ми тонемо?» **39** Тоді він устав, вгамував вітер і сказав морю: «Усухни! Заспокойся!» Вітер усух, і настала велика тиша.

40 Тож він сказав: «Чому ви так налякалися? Невже у вас досі немає ані краплини віри?» **41** Але їх охопив величезний страх, і вони говорили один одному: «Хто ж він такий, що навіть вітер та море слухаються його?»

5 Опісля вони прибули на другий берег моря — в місцевість геразинів. **2** Як тільки Ісус вийшов із човна, йому назустріч з цвинтаря вибіг чоловік, опанований нечистим духом. **3** Він жив у гробницях, і нікому ніколи не вдавалось його зв'язати навіть ланцюгами. **4** Бо його не раз заковували в кайдани та зв'язували ланцюгами, але він розривав ланцюги і просто розбивав кайдани. Тож ніхто не мав сили його вгамувати. **5** Він день

і ніч — і коли був у гробницях, і коли ходив по горах — кричав та ранив себе камінням. **6** Але як побачив здалека Ісуса, то підбіг до нього, поклонився йому і, **7** щосили закричавши, вигукнув: «Що ти від мене хочеш*, Ісусе, Сину Всевишнього Бога? Заклинаю тебе Богом: не муч мене». **8** Бо перед тим Ісус сказав: «Духу нечистий, ви-йди з цього чоловіка». **9** Тоді Ісус запитав його: «Як тебе звати?» Той відповів: «Легіон, бо нас багато». **10** І він невинно благав Ісуса не висилати духів з тієї місцевості.

11 У той час на горі паслося велике стадо свиней. **12** Тому духи благали Ісуса: «Пошли нас у тих свиней, дозволь увійти в них». **13** І він дозволив. Тоді нечисті духи вийшли з чоловіка та ввійшли у свиней, і майже дві тисячі свиней — ціле стадо — кинулися з урвища в море й одна за одною потонули. **14** А пастухи свиней утекли й розповіли про все це в місті та довколишніх селах. І люди зібралися, аби подивитись, що сталося. **15** Вони підійшли до Ісуса й побачили чоловіка, котрий був одержимий демонами. Тепер той самий чоловік, в якому колись був легіон демонів, сидів одягнений

Мр 5:7* Буквально «Що є до тебе і до мене?». Це запитання виражає незгоду з тим, про що йшлося раніше; фразеологічний зворот, який означає «Що у нас спільного?».

і був при здоровому розумі. Побачивши це, люди налякались. **16** Також їм про все розповіли ті, хто на власні очі бачив, що трапилось зі свиньми та чоловіком, котрий був одержимий демонами. **17** Тож люди почали благодіяти Ісуса піти звідити, подалі від їхньої місцевості.

18 Коли ж він сідав у човен, чоловік, який раніше був одержимий демонами, почав благодіяти його й питати, чи можна і йому з ним. **19** Проте Ісус не дозволив, сказавши: «Иди додому, до родини, і розкажи все, що зробив тобі Єгова і як він над тобою змилюсердився». **20** І той пішов та почав розповідати в Десятимісті про все, що Ісус йому зробив, а люди не виходили з дива.

21 Потім Ісус знову переплив човном на другий берег, і там зібрався коло нього великий натовп. **22** Тоді прийшов один начальник синагоги, на ім'я Яір, і, побачивши Ісуса, впав йому до ніг. **23** та почав настійно благодіяти: «Моя донечка вмирає. Будь ласка, прийди і поклади на неї руки, щоб вона одужала та не померла». **24** Зрештою Ісус пішов з тим чоловіком, а за ним, тиснучи з усіх боків, — великий натовп людей.

25 Була там одна жінка, яка дванадцять років мала кровотечу. **26** Вона дуже настраждалась від багатьох лікарів і витратила все, що мала, але їй

ніщо не допомогло і навіть стало гірше. **27** Коли ж вона почула про Ісуса, то, пробравшись крізь натовп, підійшла до нього ззаду і торкнулася до його одягу, **28** бо постійно казала собі: «Якщо торкнуся хоча б до його одягу, то одужаю». **29** Як тільки жінка це зробила, кровотеча зараз же зупинилась і вона відчула, що зцілилась від своєї тяжкої хвороби.

30 Але й Ісус відразу помітив, що з нього вийшла сила. Тому він обернувся і запитав людей: «Хто торкнувся до мого одягу?»

31 Та його учні сказали: «Ти ж сам бачиш, що натовп тисне на тебе, і ще питаєш: «Хто торкнувся до мене?» **32** Однак він дивився довкола, шукаючи, хто це зробив. **33** Тоді жінка, знаючи, що з нею сталося, зі страхом і тремтінням підійшла до нього, впала ниць і розповіла всю правду. **34** А він їй сказав: «Дочко, твоя віра зцілила тебе. Йди з миром і будь здорова, нехай ця тяжка хвороба більше тебе не мучить».

35 Тимчасом як Ісус ще говорив, підійшли люди з дому начальника синагоги і сказали: «Твоя дочка померла! Навіщо вже турбувати вчителя?»

36 Але Ісус випадково почув це і сказав начальнику синагоги: «Не бійся, а просто вір».

37 Після того він не дозволив нікому йти з ним, а тільки Петру, Якову та Івану, брату Якова.

38 І коли вони прийшли в дім начальника синагоги, то побачили сильне замішання: люди плакали й нестримно голосили.

39 Тож, увійшовши, він сказав їм: «Навіщо ви плачете і голосите? Дитина не померла, вона просто спить».

40 Люди ж, почувши це, почали насміхатися. А він наказав усім вийти, взяв із собою батька та матір дівчинки й тих, що з ним прийшли, і ввійшов туди, де вона лежала. **41** Тоді він узяв її за руку й промовив: «*Talita kumi*», що в перекладі означає: «Дівчинко, кажу тобі, встань!»

42 Дівчинка зараз же піднялась і почала ходити. Було ж їй років дванадцять. Усі присутні відразу прийшли у великий захват. **43** Але Ісус кілька разів повторив, щоб вони нікому про це не розповідали, а потім сказав дати їй поїсти.

6 Звідти Ісус вирушив у рідні краї. Разом з ним пішли і його учні. **2** Коли настала субота, він почав навчати в синагозі. І більшість тих, що слухали, дивувались і казали: «Звідки в цього чоловіка все це? Чому йому дана така мудрість і хто він, щоб своїми руками виконувати такі могутні діла? **3** Хіба це не тесля, син Марії, брат Якова, Йосипа, Юди й Сімона? А сестри його хіба не тут, з нами?» Тож вони не хотіли повірити в нього. **4** Але Ісус сказав: «Пророка шанують

скрізь, тільки не в рідних краях, у рідному домі або серед родичів». **5** Тому він не виконав там жодного могутнього діла, тільки поклав руки на кількох хворих та зцілив їх. **6** І він дивувався їхньому невірству. Звідти пішов він по довколишніх селах, навчаючи людей.

7 Потім Ісус покликав дванадцятьох та почав посилати їх по двох і давати владу над нечистими духами. **8** При цьому наказав їм, крім палиці, нічого не брати з собою в дорогу: ні хліба, ні торби, ні мідних монет у гаманці на поясі. **9** Також сказав їм мати лише одну пару сандалій і не брати на заміну спіднього одягу. **10** Крім того, він промовив до них: «До якого дому ввійдете, там і залишайтеся, аж поки не вийдете з того місця. **11** А якщо вас десь не приймуть і не будуть слухати, то, виходячи звідти, струсіть порох зі своїх ніг. Це буде свідченням проти них». **12** Тож учні пішли проповідувати, щоб люди покались. **13** І виганяли вони багатьох демонів, а також намащували олією чимало хворих та зціляли їх.

14 Це дійшло до вух царя Ірода, бо Ісусове ім'я стало всім відоме, і люди казали: «Іван Хреститель воскрес з мертвих, тому він і виконує могутні діла». **15** Та інші говорили: «Це Ілля», а ще інші казали: «Він такий самий пророк, як і решта проро-

ків». **16** Коли ж це почув Ірод, то сказав: «Це Іван воскрес — той, кому я стяв голову». **17** Адже Ірод сам послав людей, і ті за його наказом заарештували Івана та, закувавши, кинули до в'язниці. А зробив він це через дружину свого брата Пилипа, Іродіаду, з якою одружився. **18** Бо Іван не раз говорив Іроду: «За Законом ти не можеш мати дружину свого брата». **19** Тому Іродіада тайла на Івана злобу і хотіла вбити, але не могла, **20** бо Ірод його боявся. Знаючи, що це чоловік праведний і святий, Ірод оберігав його. Вислухавши Івана, Ірод розгубився і зовсім не знав, що робити, але й далі залюбки слухав його.

21 Аж от для Іродіади з'явилася слушна нагода здійснити свій задум, коли Ірод влаштував бенкет у день свого народження і запросив високих урядовців, воєначальників та видатних людей Галілеї. **22** Туди прийшла дочка Іродіади. Вона затанцювала і своїм танцем догодила Іродові, а також тим, хто з ним сидів*. Тоді цар сказав дівчині: «Проси, чого забажаєш. Дам тобі все». **23** Він ще й поклявся: «Все, що тільки попросиш,— навіть половину царства,— дам тобі». **24** Вона пішла й запитала матір: «Чого мені попросити?» А та відказала: «Голову Івана Хрестителя».

Мр 6:22* Див. примітку до Мр 2:15.

25 Дівчина відразу поспішила до царя й попросила: «Хочу, щоб ти зараз же дав мені на тарелі голову Івана Хрестителя».

26 Цар дуже засмутився, однак не хотів відмовити їй з огляду на слова своєї клятви і гостей, які сиділи* за столом. **27** Тому цар відразу послав охоронця й наказав принести голову Івана. Той пішов до в'язниці, відрубав йому голову **28** і на тарелі приніс її дівчині, а дівчина віддала голову матері. **29** Як почули про це Іванові учні, то пішли, забрали тіло і поховали в гробниці.

30 Коли ж апостоли прийшли до Ісуса, то розповіли йому все, що зробили та чого навчили. **31** Він їм сказав: «Підіть собі в місце, де нікого немає, та й трохи відпочиньте». Адже багато людей приходило і відходило, так що вони не мали часу навіть поїсти. **32** Тож вони відплили човном у безлюдне місце, щоб побути на самоті. **33** А де-хто бачив, як вони відпливають, і про це дізналось багато людей. І мешканці всіх довколишніх міст побігли за ними та навіть випередили їх. **34** Отже, вийшовши, Ісус побачив великий натовп людей і пройнявся до них жалем, адже були вони, як вівці без пастуха. І почав їх багато навчати.

35 Пополудні до нього підійшли учні та сказали: «Година

вже пізня, а це місце безлюдне.

36 Скажи людям, щоб пішли по довколишніх дворах і селах та купили собі щось поїсти».

37 Тоді Ісус їм відказав: «Ви дайте їм їсти». А вони запитали: «То нам піти й купити хліба на двісті денаріїв і нагодувати цей народ?» **38** Він відповів: «Ідіть подивіться, скільки маєте хлібин». Подивившись, вони сказали: «П'ять і ще маємо дві риби». **39** Тоді він сказав усім прилягти* на зелену траву, поділившись на групи. **40** Вони поділились на групи по сто і по п'ятдесят осіб. **41** Потім він взяв п'ять хлібин і дві риби, подивився на небо та помолився. Далі розламав хліб і почав давати своїм учням, щоб ті роздавали людям. Також поділив він дві риби на всіх. **42** І всі їли й наситилися. **43** Потім зібрали все, що залишилось,— дванадцять повних кошиків, якщо не рахувати риби. **44** А тих, хто їв хліб, було п'ять тисяч чоловіків.

45 І відразу після того Ісус звелів своїм учням сісти в човен і перепливти на другий берег до Віфсаїди, а сам залишився, щоб відпустити людей додому. **46** Тож, попрощавшись з ними, він пішов на гору помолитися. **47** На той час вже настав вечір і човен був посеред моря, а Ісус — сам на суші. **48** Коли вночі, приблизно о четвертій

сторожі, він побачив, що через зустрічний вітер їм було тяжко веслувати, то пішов до них по морю, але хотів пройти повз. **49** Помітивши, що він йде по морю, учні подумали: «Це примара!» — та голосно закричали, **50** бо всі побачили його і стривожились. Проте він зараз же сказав їм: «Наберіться духу, це я. Не лякайтесь». **51** Тоді він сів до них у човен, і вітер утих. Побачивши все це, вони були просто приголомшені, **52** бо так і не збагнули всієї глибини того, що Ісус зробив з хлібинами. Їхні серця ще були несприйнятливими, тож вони не могли цього зрозуміти.

53 Перепливши на другий берег, вони підійшли до Генісарету, і там стали на якір. **54** Однак щойно вони вийшли з човна, Ісуса відразу впізнали. **55** Тож люди побігли й рознесли цю вістку по всіх довколишніх місцевостях. А як тільки чули, що Ісус десь був, до нього починали приносити на ношах хворих. **56** І куди лише він входив — у село, місто чи який двір — люди зносили хворих на ринок, а ті благали дозволу доторкнутися хоча б до торчок його вбрання. І всі, хто торкався, одужували.

7 Якось коло Ісуса зібрались фарисеї та деякі книжники, що прийшли з Єрусалима. **2** Вони побачили, що деякі учні їли опоганеними, тобто не-

митими, руками. **3** А фарисеї, як і решта юдеїв, твердо дотримуються традицій своїх прабатьків: не їдять, поки не вмиють рук по лікті, **4** і коли повертаються з ринку, то не їдять, поки не очистяться кропленням. Є ще багато інших традицій, які вони отримали і яких міцно тримаються, скажімо, занурення у воду чаш, глеків і мідного посуду. **5** Тож фарисеї та книжники запитали Ісуса: «Чому твої учні не тримаються традицій своїх прабатьків, а їдять опоганеними руками?» **6** Він відповів: «Ісая влучно пророкував про вас, лицеміри, як написано: «Ці люди шанують мене устами, серце ж їхнє далеко від мене. **7** Проте даремно вони поклоняються мені, бо видають людські заповіді за Божі вчення». **8** Відкидаючи заповіді Бога, ви міцно тримаєтесь традицій людей».

9 Далі він сказав: «Ви майстерно викручуєтесь, щоб не триматися Божих заповідей, аби тільки зберегти власні традиції. **10** Наприклад, Мойсей сказав: «Шануй батька і матір», а також «Нехай той, хто злословить батька чи матір, помре». **11** Ви ж говорите: «Достатньо сказати батькові чи матері: «Все, що я маю, чим ти міг би скористатися від мене, — це корван (тобто дар, присвячений Богові)»... **12** Цим ви не даєте такої людині зробити щось для

батька чи матері. **13** Так своїми традиціями, які ви самі ж встановили, позбавляєте сили Боже слово. Але ви і на цьому не зупиняєтесь». **14** Тоді Ісус покликав натовп і почав говорити: «Послухайте всі й зрозумійте: **15** немає нічого такого, що, потрапляючи в людину, могло б її опоганити. Опоганює людину тільки те, що з неї виходить». **16** —

17 Коли він залишив натовп і ввійшов у дім, учні почали розпитувати його, що означає цей приклад. **18** Тому він сказав: «Невже ви, так само як і вони, не розумієте? Невже не знаєте: ніщо з того, що потрапляє в людину, не може її опоганити? **19** Адже воно потрапляє не в серце, а в шлунок, після чого виходить у стічний рів». Цими словами Ісус показав, що вся їжа чиста. **20** Далі він промовив: «Опоганює ж людину те, що з неї виходить. **21** Бо зсередини, з людського серця, виходять погані думки, пов'язані з такими речами, як блуд, крадіжка, вбивство, **22** перелюб, жадання чужого, злі вчинки, обман, розгнuzданість, заздрісне око, зневага, пихатість і нерозсудливість. **23** Усе це зло походить зсередини, і саме воно опоганює людину».

24 Звідти Ісус подався до околиць Тира й Сидона. Там він увійшов в один дім, але не хотів, щоб хтось про це довідався,

хоча так і не зміг залишитись непоміченим. **25** Про нього зараз же почула одна жінка, чия дочка мала нечистого духа. Жінка прийшла і впала йому до ніг. **26** Вона була грекинею і жила серед народу сиропінікійн. Жінка благала Ісуса вигнати з дочки демона, **27** проте він промовив до неї: «Нехай спочатку наситяться діти, бо ж не добре забрати хліб від дітей і кинути цуценятм». **28** На що жінка сказала: «Правда, пане, але ж цуценята під столом все одно їдять крихти, котрі впали у діток». **29** Тоді Ісус промовив: «За те, що ти так сказала, іди, демон залишив твою доньку». **30** Тож вона повернулась додому і побачила, що дитина її лежить на ліжку, а демон з неї вийшов.

31 Дорогою з околиць Тира Ісус спочатку пішов до Сидона, а звідти — направляючись до Галілейського моря — углиб околиць Десятимістя. **32** Там до нього привели глухого чоловіка, який мав ваду мови, і благали покласти на нього руки. **33** Ісус відвів його вбік, подав від натовпу, вклав свої пальці у вуха того чоловіка, плюнув, а потім доторкнувся до його язика. **34** Опісля він подивився на небо, глибоко зітхнув і сказав чоловікові: «*Еффата*», тобто «Відкрися». **35** У той момент чоловік почав чути, а вада мови пропала, і він став добре

говорити. **36** Тоді Ісус суворо наказав нікому нічого не розповідати, але чим більше він наказував, тим більше люди про це говорили. **37** І народ просто не виходив з дива та казав: «Усе він робить добре. Завдяки йому навіть глухі можуть чути, а німі — говорити».

8 У ті дні, коли знову зібрався великий натовп людей і вони не мали нічого їсти, Ісус покликав учнів та сказав: **2** «Шкода мені цих людей, бо вже три дні вони зі мною й не мають нічого їсти. **3** Коли ж відправлю їх додому голодними, то ослабнуть в дорозі, бо багато з них прийшли здалека». **4** На це учні відказали: «Але як тут, у віддаленому місці, знайти стільки хліба, щоб нагодувати весь цей народ?» **5** Він же їх запитав: «Скільки маєте хлібин?» Ті відповіли: «Сім». **6** Тоді він наказав натовпу посідати* на землю, взяв сім хлібин і, склавши подяку, поламав їх та почав передавати учням, щоб ті роздавали іншим. **7** І мали вони ще кілька рибок. Поблагословивши рибу, Ісус сказав роздати також її. **8** Отже, люди їли й наситились. А коли закінчили їсти, позбирали все те, що залишилося, — сім повних кошів. **9** Усього там було приблизно чотири тисячі чоловіків. Потім він розпустив людей по домівках.

Мр 8:6* Див. примітку до Мр 2:15.

10 Ісус же відразу сів разом з учнями у човен та поплив до околиць Далманути. **11** Там підійшли до нього фарисеї і стали з ним сперечатися та просили показати їм якийсь знак із неба, намагаючись так його випробувати. **12** Тож він глибоко зітхнув і промовив: «Чому це покоління хоче побачити знак? Правду кажу вам: це покоління не отримає жодного знака». **13** Сказавши це, він пішов від них, знову сів у човен і відплив на протилежний берег.

14 Але сталося так, що вони забули взяти з собою хліба, і, крім однієї хлібини, не мали в човні більше нічого. **15** Тоді він чітко наказав їм: «Вважайте, стережіться фарисейської та Іродової закваски». **16** Тож вони стали докоряти один одному за те, що не взяли хліба. **17** Помітивши це, він звернувся до них: «Чому сперечаєтесь, що не маєте хліба? Невже ви ще й досі не збагнули того, що я мав на увазі? Невже ваші серця нездатні це зрозуміти? **18** «Маючи очі, не бачите? Маючи вуха, не чуєте?» Хіба ви вже забули: **19** коли я поламав і розділив п'ять хлібин на п'ять тисяч чоловіків, скільки після того ви зібрали повних кошів хліба?» Вони відповіли: «Дванадцять». **20** «А коли поламав і розділив сім хлібин на чотири тисячі, скільки потім зібрали повних кошів?» Вони відповіли:

«Сім». **21** Тоді він сказав: «Невже ви й досі нічого не розумієте?»

22 Опісля прибули вони до Віфсаїди. Там до Ісуса привели сліпого і почали благати, щоб Ісус доторкнувся до нього. **23** Він же взяв сліпого за руку, вивів за село і, плюнувши йому на очі, поклав на нього руки й запитав: «Бачиш щось?» **24** Чоловік подивився і відповів: «Бачу людей, бо мені здається, ніби це дерева, тільки вони ходять». **25** Потім він знову поклав йому руки на очі, і чоловік побачив чітко — він був уже здоровий та все бачив виразно. **26** Тож Ісус відправив його додому, але сказав: «Тільки не заходь у село».

27 Далі Ісус разом з учнями вирушив до сіл Кесарії Пилипової. По дорозі він почав розпитувати учнів: «Що люди говорять: хто я такий?» **28** Вони ж відповіли: «Деякі кажуть, що Іван Хреститель, інші — Ілля, а ще інші — один із пророків». **29** І він запитав: «А ви, що ви думаєте? Хто я такий?» У відповідь Петро промовив: «Ти — Христос». **30** Тоді Ісус заборонив їм про нього розказувати. **31** Крім того, він почав їх навчати, що Сину людському доведеться знести багато страждань, що його відкинуть старійшини, старші священники й книжники, потім вб'ють його, та через три дні він воскрес-

не. **32** І розповідав він про це прямо. Однак Петро відвів Ісуса вбік та почав йому дорікати. **33** Ісус обернувся, поглянув на учнів і засудив Петра, кажучи: «Геть від мене, Сатано, бо думаєш не про Боже, а про людське».

34 Тоді він покликав до себе натовп та учнів і промовив: «Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе, візьме свого стовпа мук і постійно йде за мною. **35** Бо хто хоче врятувати свою душу, той її погубить. А хто погубить свою душу заради мене і доброї новини, той врятує її. **36** Адже яка користь людині з того, що вона здобуде цілий світ, але втратить власну душу? **37** Що людина дасть взамін за душу свою? **38** Бо хто буде соромитись мене і моїх слів перед цим перелюбним й грішним поколінням, того посоромиться Син людський, коли прийде зі святими ангелами у славі Батька свого».

9 Далі він сказав їм: «Правду кажу вам: серед тих, що тут стоять, є особи, які не скуштують смерті, аж поки не побачать, як Боже царство запанує у своїй могутності». **2** А через шість днів Ісус взяв із собою на високу гору Петра, Якова та Івана, і з ними більше нікого не було. Там, на горі, Ісус преобразився перед ними. **3** Тоді вбрання його стало сліпучо-білим — таке біле, що жодна людина на землі не змогла б

зробити його більшим. **4** Також перед ними з'явилися Ілля та Мойсей і почали розмовляти з Ісусом. **5** Тож Петро сказав Ісусу: «Учителю, добре нам тут. Поставмо три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі». **6** Він просто не знав, що сказати на це, бо вони дуже налякалися. **7** І утворилася хмара, яка покрила їх, а з хмари пролунав голос: «Це Син мій улюблений. Слухайте його». **8** Аж раптом, озирнувшись, вони побачили, що коло них більше нікого немає — тільки Ісус.

9 А як сходили вони з гори, він чітко наказав нікому не розповідати про побачене, аж поки Син людський не воскресне з мертвих. **10** Вони взяли його слова до серця, але почали між собою обговорювати, що означає воскреснути з мертвих. **11** І стали розпитувати його: «Чому книжники говорять, що спочатку має прийти Ілля?» **12** Він сказав їм: «Спочатку справді повинен прийти Ілля і все відновити, але як тоді зрозуміти, що Син людський має знести багато страждань і його вважатимуть за ніщо? **13** Проте кажу вам: Ілля вже прийшов і з ним зробили все, що хотіли, як і написано про нього».

14 Коли вони підійшли до інших учнів, то побачили довкола них великий натовп, а також

книжників, які сперечалися з ними. **15** Як тільки всі вони побачили Ісуса, це їх приголомшило. Тож вони підбігли до нього й почали вітати. **16** Тоді він запитав: «Про що ви сперечаетесь?» **17** На це один чоловік з натовпу відповів: «Учителю, я привів до тебе свого сина, бо він має духа, який позбавляє його дару мови. **18** Де тільки він схопить сина, там і кидає його на землю, а той пускає піну, скрегоче зубами і повністю знесилюється. Я просив твоїх учнів вигнати його, але вони так і не змогли цього зробити». **19** У відповідь він сказав їм: «О покоління безвірне! Скільки мені ще бути з вами? Скільки ще терпіти вас? Приведіть його сюди». **20** Тож його привели. Але дух, побачивши Ісуса, відразу затряс хлопцем, і той упав на землю, почав качатися та пускати піну. **21** Ісус тоді запитав батька: «Скільки часу це в нього?» Той відказав: «Ще з дитинства. **22** Дух не раз хотів його погубити: кидав то в вогонь, то в воду. Отже, якщо можеш щось зробити, змилосердся над нами і допоможи». **23** Ісус промовив до нього: «Кажеш: «Якщо можеш»? Для того, хто вірить, можливе все». **24** Батько відразу вигукнув: «Вірю! Допоможи, якщо мені в чомусь бракує віри!»

25 Ісус же, помітивши, що до нього збігається багато людей,

засудив нечистого духа: «Духу німоти й глухоти, наказую тобі: вийди з нього і більше ніколи не повертайся». **26** Тоді, закричавши та звівши хлопця сильними корчами, дух вийшов; і хлопець став як мертвий, тож більшість людей говорила: «Він помер!» **27** Але Ісус взяв його за руку та підвів, і той встав. **28** А коли він ввійшов у дім, учні запитали його наодинці: «Чому ми не змогли його вигнати?» **29** Він же сказав їм: «Такий рід не змусиш вийти, хіба що молитвою».

30 Вирушивши звідти, вони пішли Галілеєю, але Ісус не хотів, щоб хтось про це довідався. **31** Бо він навчав своїх учнів і казав: «Син людський буде відданий у руки людей, і вони його вб'ють, однак хоча він і буде вбитий, через три дні воскресне». **32** Проте вони не розуміли сказаного, а розпитувати його боялися.

33 І прийшли вони до Капернаума. Коли ж Ісус був в одному домі, то запитав їх: «Про що ви сперечалися в дорозі?» **34** Вони мовчали, бо в дорозі сперечалися, хто з них більший. **35** Тому він сів, покликав дванадцятьох і сказав: «Хто хоче бути першим, той має бути останнім і всім служити». **36** Тоді взяв він малу дитину, поставив серед них і, обійнявши її, промовив: **37** «Якщо хтось приймає одне з таких ма-

лих дітей в моє ім'я, той приймає мене. Хто ж приймає мене, приймає не тільки мене, але й того, хто мене послав».

38 Тоді Іван каже до нього: «Учителю, ми бачили одного чоловіка, який твоїм іменем виганяє демонів, і намагались зупинити його, бо він не ходить з нами». **39** На це Ісус промовив: «Не перешкоджайте йому: жодна людина, яка моїм іменем здійснює могутнє діло, не зможе відразу після того злословити мене. **40** Бо хто не проти нас, той за нас. **41** Правду кажу вам: хто напоїть вас кухлем води за те, що ви належите Христу, не втратить своєї нагороди. **42** Однак хто стане каменем спотикання для когось із цих малих, що вірять, то ліпше було б, якби йому на шию повісили жорно, подібне до того, яке зазвичай обертає осел, і кинули в море.

43 І якщо твоя рука доводить тебе до спотикання, відсічи її. Ліпше отримати життя, будучи калікою, ніж з двома руками піти в геєну — у вогонь неугасимий. **44** — **45** І якщо твоя нога доводить тебе до спотикання, відсічи її, бо ліпше отримати життя, будучи калікою, ніж з двома ногами бути вкинутим у геєну. **46** — **47** І якщо око доводить тебе до спотикання, викинь його. Ліпше тобі увійти в Боже царство однооким, аніж з двома очима бути вкинутим

у геєну, **48** де черв'яки на їхніх трупах не помирають і вогонь не згасає.

49 Бо кожен має бути поселений вогнем. **50** Сіль добра, але якщо втратить силу, то чим же її приправити? Майте сіль у собі та зберігайте між собою мир».

10 Вставши, Ісус пішов звідти до окраїн Юдеї за Йордан. Там коло нього знову зібралось багато людей і він за своїм звичаєм почав їх навчати.

2 Тоді підійшли фарисеї і, прагнучи його випробувати, стали розпитувати, чи дозволено Законом розлучатися чоловікові зі своєю дружиною. **3** У відпо-

відь він промовив до них: «А що наказав вам Мойсей?» **4** Вони

сказали: «Мойсей дозволив написати свідоцтво про розлучення і розлучитись». **5** Ісус же

сказав: «Мойсей написав вам цю заповідь тому, що серця ваші зачерствіли». **6** Але на початку

творення було інакше, бо написано: «Він створив їх як чоловіка і жінку. **7** Тож покине чоловік батька і матір, **8** та й ста-

нуть обоє одним тілом», так що вони вже не двоє, а одне тіло. **9** Отже, що Бог з'єднав одним

ярмом, нехай жодна людина не розділяє». **10** Коли він знову був у домі, учні почали його про

це розпитувати. **11** Він сказав їм: «Хто розлучається зі своєю дружиною та одружується

з іншою, той чинить перелюб

і тим завдає їй шкоди. **12** І якщо жінка, розлучившись з чоловіком, одружується з іншим, то чинить перелюб».

13 Потім люди стали приводити до нього малих дітей, щоб він доторкнувся до них, але учні сварили їх за це. **14** Побачивши таке, Ісус обурився й сказав: «Пустіть діток до мене, не перешкоджайте їм, бо саме таким належить Боже царство. **15** Правду кажу вам: якщо хтось не прийме Божого царства так, як дитя, то ніколи в нього не ввійде». **16** І він почав пригортати дітей і благословляти їх, кладучи на них руки.

17 Коли ж Ісус знову вирушив у дорогу, один чоловік підбіг до нього і, впавши на коліна, запитав: «Учителю Добрий, що мені робити, аби успадкувати вічне життя?» **18** Ісус від-

повів: «Чому називаєш мене добрим? Ніхто не добрий, окрім одного — Бога. **19** Ти ж знаєш заповіді: «Не вбивай, не чини

перелюбу, не кради, не давай лжесвідчення, не обманюй, шануй батька та матір». **20** Той же йому сказав: «Учителю, всьог

цього я дотримуюся ще з юності». **21** Ісус подивився на чоловіка, і, пройнявшись до нього любов'ю, промовив: «Одного тобі бракує: йди, продай

усе, що маєш, і роздай бідним. Так ти збереш собі скарб у небі. А тоді приходи та будь

моїм учнем». **22** Але ті слова засмутили чоловіка, і він пішов зажурений, бо мав великий маток.

23 Оглянувшись довкола, Ісус сказав учням: «Як тяжко тим, що мають гроші, увійти в Боже царство!» **24** Проте учні здивувалися його словам. Тож він повторив: «Діти, як же важко увійти в Боже царство!» **25** Легше верблюдові пролізти крізь вушко голки, ніж багатому увійти в Боже царство». **26** Це їх ще більше здивувало, і вони запитали: «Чи може тоді взагалі хтось спастися?» **27** Пильно подивившись на них, Ісус сказав: «Неможливе це для людей, але не для Бога, бо для Бога можливе все». **28** Тоді обізався до нього Петро: «А от ми... Ми залишили все і пішли за тобою». **29** У відповідь Ісус сказав: «Правду кажу вам: немає нікого, хто заради мене й доброї новини покинув би дім, братів, сестер, матір, батька, дітей чи поля» **30** і не отримав би у цей час, коли зноситиме переслідування, у сто разів більше домів, братів, сестер, матерів, дітей і полів, а в майбутній системі — вічне життя. **31** Однак багато перших стануть останніми, а останні — першими».

32 Коли ж Ісус зі своїми учнями йшов дорогою до Єрусалима, то був попереду. Учні були здивовані, а інші, котрі за ними йшли, злякалися. Він знову віді-

йшов з дванадцятьма убик і почав розповідати про те, що має з ним статися: **33** «Ось ми йдемо до Єрусалима, і Син людський буде відданий старшим священикам та книжникам. Вони засудять його на смерть і віддадуть людям з інших народів, **34** і будуть з нього насміхатися, плювати на нього, бичуватимуть його, а потім вб'ють, але через три дні він воскресне».

35 І підійшли до нього Яків та Іван — два сини Зеведія — і сказали: «Учителю, зроби для нас, що попросимо». **36** Тоді він запитав: «Чого ви хочете?» **37** Вони відповіли: «Коли ти сидітимеш у своїй славі, дозволь одному з нас бути праворуч від тебе, а другому — ліворуч». **38** Але Ісус сказав їм: «Ви не знаєте, чого просите. Чи можете пити чашу, яку я п'ю, або хреститися хрещенням, яким я хрещусь?» **39** Вони відповіли: «Можемо». На це Ісус сказав: «Чашу, яку я п'ю, ви справді будете пити, і хрещенням, яким я хрещуся — охреститесь. **40** А щодо того, хто сидітиме праворуч чи ліворуч, то це залежить не від мене. Таку можливість отримують ті, для кого це приготовано».

41 Коли про це почули десятиро інших учнів, то почали обурюватися на Якова та Івана. **42** Але Ісус, покликавши їх до себе, сказав: «Ви знаєте, що ті, які вважаються пра-

вителями народів, панують над людьми і видатні особи володарюють над ними. **43** Проте серед вас так не має бути, а, навпаки, хто хоче бути поміж вами великим, повинен стати слугою. **44** І хто з-поміж вас хоче бути першим, повинен стати для всіх рабом. **45** Бо й Син людський прийшов не для того, щоб йому служили, а щоб послужити і дати душу свою як викуп за багатьох».

46 Тоді прийшли вони до Єрихона. А коли Ісус, його учні та великий натовп людей вже виходили з міста, сталося ось що. При дорозі сидів сліпий жебрак Вартимей (син Тимея). **47** Почувши, що там йде Ісус назарянин, він почав кричати: «Сину Давидів, Ісусе, змилосердься наді мною!» **48** При цьому багато людей суворо наказували йому мовчати, але він щораз сильніше кричав: «Сину Давидів, змилосердься наді мною!» **49** Тож Ісус зупинився й сказав: «Покличте його». Вони покликали сліпого, говорячи: «Вставай, не бійся, він кличе тебе». **50** Скинувши своє вбрання, він скочив і поспішив до Ісуса. **51** Ісус побачив його й запитав: «Що хочеш, аби я для тебе зробив?» Сліпий відповів: «Учителю, хочу бачити». **52** Ісус же сказав йому: «Йди, твоя віра зцілила тебе». Чоловік одразу прозрів і пішов слідом за ним.

11 Коли вони наближалися до околиць Єрусалима, до Вітфагії та Віфанії, що на Оливковій горі, Ісус послав двох учнів **2** і наказав їм: «Підіть у село, що перед вами. Як тільки ввійдете туди, знайдете прив'язане осли, на якому ще не сиділа жодна людина. Відв'яжіть його й приведіть. **3** А якщо хтось запитає вас: «Навіщо відв'язуєте його?» — скажіть: «Воно потрібне Господу, але він одразу його поверне». **4** Тож вони пішли і знайшли осли, прив'язане коло дверей на бічній вулиці, та й відв'язали його. **5** Але деякі люди, що там стояли, почали питати: «Що ви робите? Навіщо відв'язуєте осли?» **6** Учні відповіли так, як сказав Ісус, і ті їх відпустили.

7 Тож привели осли до Ісуса, і, коли поклали на нього одяг, Ісус сів зверху. **8** Тоді багато людей стелили на дорозі свій одяг, а інші — зрізане на полях віття. **9** Крім того, ті, що йшли попереду та ззаду, вигуквали: «Молимо, спаси! Благословенний, хто йде в ім'я Єгови!» **10** Благословенне прийдешнє царство батька нашого, Давида! Молимо тебе, той, хто сидить у небі, спаси його!» **11** Коли ж Ісус в'їхав до Єрусалима, то ввійшов у храм і почав все довкола оглядати; та оскільки вже була пізня година, він пішов разом з дванадцятьма до Віфанії.

12 А наступного дня, коли вони вийшли з Віфанії, Ісус зголоднів. **13** Побачивши здалека фігове дерево, вкрите листям, він підійшов, щоб подивитись, чи є на ньому плоди. Але, окрім листя, там не було нічого, бо для фіг ще не прийшла пора. **14** Тож, звернувшись до дерева, він сказав: «Нехай же ніхто ніколи більше не їсть твоїх плодів». А учні все це чули.

15 Зрештою прийшли вони до Єрусалима. Там він ввійшов у храм і почав виганяти продавців та покупців. Він також поперекидав столи мініальників та лавки тих, хто продавав голубів. **16** і заборонив переносити через храм будь-яке начиння. **17** При цьому він навчав: «Хіба не написано: «Мій дім називатиметься домом молитви для всіх народів»? Ви ж зробили з нього печеру розбійників». **18** Коли почули це старші священники й книжники, то стали шукати можливості погубити Ісуса. Вони боялися його, оскільки бачили, що весь натовп не припиняв захоплюватися його навчанням.

19 А як почало вечоріти, вони вийшли з міста. **20** Наступного дня, проходячи рановранці повз фігове дерево, побачили, що воно засохло аж до самого коріння. **21** Тож Петро, пригадавши, що то було за дерево, звернувся до Ісуса: «Учителю, глянь! Фігове де-

рево, яке ти прокляв, засохло».

22 Ісус на це відповів: «Вірте Богові. **23** Правду кажу вам, хто тільки скаже цій горі: «Піднімись і кинься в море»,— та не засумнівається в серці, але буде вірити, що його слова виконаються, то так і станеться. **24** Тому кажу вам: про що молитесь і просите, вірте, що вже майже отримали,— і обов'язково отримаєте. **25** А як стоїте й молитесь, прощайте, коли маєте щось проти інших, аби ваш Батько, який у небі, прощав і ваші проступки». **26** —

27 І прийшли вони знову до Єрусалима. А як Ісус ходив у храмі, підійшли до нього старші священники, книжники й старійшини **28** і стали запитувати його: «Якою владою ти чиниш все це? Хто тобі дав таку владу?» **29** У відповідь Ісус сказав: «І я вас про щось запитаю. Якщо відповісте, то і я вам скажу, якою владою чиню все це. **30** Іванове хрещення було з неба чи від людей? Скажіть». **31** Тож вони почали розмірковувати між собою: «Якщо скажемо: «З неба», він запитає: «Чому ж ви тоді йому не повірили?» **32** Але як тут скажеш: «Від людей?» Вони ж боялися натовпу, бо всі вважали, що Іван дійсно був пророком. **33** Тож відповіли Ісусу: «Не знаємо». Тоді Ісус промовив: «І я вам не скажу, якою владою чиню все це».

12 Тоді він почав наводити їм приклади: «Один чоловік посадив виноградник, обніс його огорожею, видовбав заглибину для давильні, поставив вежу і здав його виноградарям, а сам вирушив в іншу країну. **2** У відповідну ж пору послав він до виноградарів свого раба, щоб отримати частину врожаю. **3** Проте виноградарі схопили його, побили й відіслали ні з чим. **4** Потім господар послав іншого раба. Але вони і того збезчестили та розбили йому голову. **5** Він послав ще одного раба. Та його вони взагалі вбили. І з тих багатьох, хто приходив пізніше, одних побили, а декого вбили. **6** Був у нього ще улюблений син. Його він послав останнім, кажучи: «До мого сина вони поставляться з повагою». **7** Але виноградарі почали говорити між собою: «Це спадкоємець. Ходімо, убиймо його, і спадщина буде нашою». **8** Тож вони схопили його, вбили й викинули з виноградника. **9** Що ж тепер зробить власник? Піде й погубить тих виноградарів, а виноградник віддасть іншим. **10** Хіба ви ніколи не читали в Писанні: «Камінь, який відкинули будівельники, став головним наріжним каменем. **11** Це від Єгови й дивовижне в наших очах?»»

12 Зрозумівши, що цей приклад був саме про них, вони стали шукати нагоди схопи-

ти Ісуса, але, побоявшись людей, залишили його й пішли собі геть.

13 Потім послали до нього декотрих фарисеїв та прибічників Ірода, щоб зловити його на слові. **14** Прийшовши, ті сказали: «Учителю, ми знаємо, що ти завжди говориш правду і не піддаєшся впливу інших, хоч би хто вони були. Навпаки, ти завжди навчаєш Божої дороги згідно з правдою. Скажи, Закон дозволяє платити кесарю подушний податок? **15** Тож платити нам чи ні?» Розпізнавши їхнє лицемірство, Ісус сказав: «Чому мене випробовуєте? Покажіть мені денарій». **16** Коли вони принесли, він запитав їх: «Чие це зображення та ім'я?» Ті відповіли: «Кесарева». **17** Тоді Ісус сказав: «Тож віддавайте кесарева кесарю, а Боже — Богові». І були вони надзвичайно вражені його словами.

18 Опісля прийшли до нього саддукеї, які говорять, що немає воскресіння, і запитали: **19** «Учителю, Мойсей написав нам, що коли хтось помирає і залишає дружину, не маючи дитини, то жінку повинен взяти його брат, аби вона народила від нього дитину для свого колишнього чоловіка. **20** Тож було семеро братів; перший взяв собі дружину, та помер без нащадка. **21** Тоді жінку взяв другий, але теж помер, не залишивши

нащадка, і те саме сталося з третім. **22** Так померли всі семеро братів, і ніхто з них не залишив нащадка. Кінець кінцем померла й сама жінка. **23** Отже, коли настане воскресіння, чиєю дружиною вона буде, адже з нею були одружені всі семеро?» **24** Ісус же сказав їм: «Ви помиляєтесь, бо не знаєте ані Писання, ані дії Божої сили. **25** Адже коли воскреснуть з мертвих, то ні чоловіки, ні жінки не одружуються, тоді вони подібні до ангелів у небі. **26** Коли ж говорити, що мертві справді воскреснуть, то хіба ви не читали в книзі Мойсея, у розповіді про терновий кущ, як Бог сказав йому: «Я Бог Авраама, Бог Ісака і Бог Якова»? **27** Він Бог не мертвих, а живих. Ви дуже помиляєтесь».

28 Тоді один із книжників підійшов і почув, як вони сперечаються. Він побачив, що Ісус їм добре відповів, тому запитав його: «Яка заповідь найперша?» **29** Ісус сказав: «Перша така: «Слухай, Ізраїлю: Єгова, наш Бог,— один Єгова, **30** і люби Єгову, Бога свого, всім серцем, всією душею, всім розумом та всією силою своєю». **31** А друга така: «Люби свого ближнього, як самого себе». Немає заповіді більшої від цих». **32** На це книжник промовив до нього: «Учителю, ти сказав добре і правдиво: «Він — один, і немає іншого, окрім Нього»; **33** і треба любити його всім сер-

цем, всім розумінням і всією силою, а також любити ближнього, як самого себе. Це багато цінніше від усіх цілопалень та жертв». **34** Ісус же, побачивши, що той говорить розсудливо, сказав: «Ти недалеко від Божого царства». І після того ніхто вже не наважувався ставити йому подібні запитання.

35 Тож, продовжуючи навчати у храмі, Ісус знову звернувся до них: «Чому книжники говорять, що Христос — це просто Давидів син? **36** Адже, Давид, керований святим духом, сам говорить: «Сказав Єгова моему Господеві: «Сиди праворуч від мене, поки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги». **37** Отже, коли Давид називає його Господом, як же тоді він Давидів син?»

І великий натовп, що зібрався, із задоволенням слухав Ісуса, **38** який продовжував навчати: «Стережіться книжників, які люблять ходити у довгому вбранні й хочуть, аби їх вітали на ринкових площах, **39** та прагнуть сидіти спереду в синагогах і мати найпочесніші місця на вечерях. **40** Саме ці люди пожирають доми вдів і довго моляться напоказ; але й присуд, який вони отримають, буде суворіший».

41 Тоді, сівши так, щоб було видно скриньки для дарів, він почав спостерігати, як люди кидають у них гроші. При цьому чимало заможних кидало багато монет. **42** Підійшла

туди і бідна вдова та вкинула дві монетки, які майже нічого не були варті*. **43** Тож він покликав учнів і сказав: «Правду кажу вам, ця бідна вдова вкинула більше грошей, ніж всі ті люди. **44** Бо вони кидали через те, що мають надмір, а вона, убога, кинула все, що мала, весь свій прожиток».

13 Коли ж Ісус виходив з храму, один учень сказав: «Учителю, поглянь! Яке каміння і які будівлі!» **2** Однак Ісус відповів: «Бачиш ці великі будівлі? Не залишаться тут навіть каменя на камені — усе буде зруйновано».

3 А як він сидів на Оливковій горі, звідки було видно храм, Петро, Яків, Іван та Андрій запитали його наодинці: **4** «Скажи нам, коли це станеться і за якою ознакою можна буде побачити, що кінець усього цього вже близько?» **5** У відповідь Ісус сказав: «Стережіться, щоб вас ніхто не ввів в оману, **6** оскільки багато хто прийде під моїм іменем, кажучи: «Я Христос», і багатьох введуть в оману. **7** Крім того, коли почуєте про війни у різних місцях, не жахайтесь: усе те має відбуватися, але це ще не кінець».

8 Бо повстане народ на народ і царство на царство. Також буде голод, і в одному місці за ін-

шим відбуватимуться землетруси. Проте все це лише початок нестерпних мук.

9 Ви ж пильуйте. Вас віддаватимуть місцевим судам і битимуть у синагогах, а також через мене ставитимуть перед намісниками й царями, що дасть вам нагоду свідчити і їм.

10 І, перш ніж прийде кінець, добра новина має проповідуватися* поміж усіма народами.

11 Проте коли вас поведуть, аби віддати під суд, не тривожтеся наперед, що говорити, а кажіть те, що вам буде дано в ту мить, бо тоді будете говорити не ви, а святий дух. **12** І знайте також, що в той час брат брата віддаватиме на смерть, а батько — дитину; діти теж повстануть проти батьків і віддадуть їх на смерть. **13** І за ім'я моє вас будуть ненавидіти всі народи. Але хто витримає до кінця, той спасеться.

14 Коли ж побачите, що мерзота, яка спричиняє спустошення, стоїть там, де не повинна (щоб зрозуміти це, читачеві потрібна проникливість), то нехай ті, що в Юдеї, втікають у гори. **15** Хто буде в той час на даху, нехай не сходить і не заходить у дім, аби щось узяти. **16** І хто буде в полі, нехай не повертається додому за одягом. **17** Горе в ті дні вагітним і тим, що годуватимуть

Мр 12:42* Буквально «дві лепти» (квадранс), 1/64 денного заробітку.

Мр 13:10* Буквально «має проповідуватися спершу».

грудьми! **18** Моліться, аби це не сталося взимку, **19** бо в ті дні буде таке лихо, якого не було від початку існування всього, створеного Богом, і ніколи більше не буде. **20** І якби Єгова не скоротив тих днів, то не врятувалася б жодна людина*. Але задля своїх вибранців він їх скоротить.

21 Якщо тоді хтось вам скаже: «Дивіться, Христос тут!», «Дивіться, він там!» — не вірте. **22** Бо з'являться лжехристи й лжепророки, які чинитимуть знаки та чуда, щоб, коли можливо, звести вибранців. **23** Тому будьте обачні: я вам розповів про все задалегідь.

24 Але в ті дні, після того лиха, сонце потемніє, місяць не дасть свого світла, **25** зірки падають з неба, а сили, що на небі, затрясуться. **26** Тоді побачать Сина людського, який ітиме у хмарах з великою силою та славою. **27** І пошле він ангелів та збере своїх вибранців з чотирьох сторін світу* — від краю землі до краю небес.

28 Візьміть для прикладу фігове дерево: як тільки його пагініці набрякають і пускають листя, відомо, що близько літо. **29** Так само, коли ви побачите, що все це відбувається, то знайте, що Син людський близько, при дверях. **30** Правду кажу вам: не проміне це покоління,

як усе це станеться. **31** Небо і земля проминуть, але не мої слова.

32 А про день той чи годину не знає ніхто: ні ангели на небі, ні Син, а тільки Батько. **33** Будьте насторожі, пильуйте, бо не знаєте, коли настане визначений час. **34** Це можна показати на прикладі чоловіка, який, залишивши свій дім, вирушає в іншу країну. Він доручає своїм рабам наглядати за домом — дає кожному з них завдання і наказує придверникові пильнувати. **35** Так і ви, пильуйте, бо не знаєте, коли прийде господар дому: чи ввечері, чи опівночі, чи коли співають другі півні, чи рано-вранці. **36** Вважайте, щоб ви не спали, як він прийде, а прийде він несподівано. **37** Проте що кажу вам, кажу всім: пильуйте*.

14 А через два дні мала настати Пасха та свято Прісних хлібів. Тим часом старші священники й книжники шукали нагоди підступно схопити Ісуса та вбити, **2** але постійно повторювали: «Тільки не у свято, щоб народ не збунтувався».

3 Коли ж він, будучи у Віфанії, їв у домі Сімона, прокаженого, прийшла жінка з алебастровою пляшечкою, яка була наповнена пахучою олією — дуже дорогим щирим нардом. Відкривши пляшечку, вона почала виливати олію Ісусові на голову. **4** Декотрих це обури-

Мр 13:20* Буквально «плоть». **27*** Буквально «чотирьох вітрів».

ло, і вони стали говорити між собою: «Нащо марнувати таку олію? **5** Адже її можна було б продати більше ніж за триста денаріїв, а гроші роздати бідним!» Тож вони були дуже незадоволені жінкою. **6** Але Ісус сказав: «Залишіть її в спокої. Навіщо завдаєте їй прикрощів? Вона зробила для мене добре діло. **7** Бо бідні завжди з вами, і їм можете робити добро, коли тільки забажаєте, а я з вами буду не завжди. **8** Вона зробила те, що могла: намастила моє тіло пахучою олією, наперед приготувавши до поховання. **9** Правду кажу вам: хоч би де у світі проповідувалася добра новина, розповідатимуть і про вчинок цієї жінки, на згадку про неї».

10 Потім Юда Іскаріот, один з дванадцятьох, пішов до старших священників, щоб видати їм Ісуса. **11** Священники ж, почувши про це, втішилися й пообіцяли йому срібняків. Відтоді Юда почав шукати зручного моменту видати його.

12 А в перший день свята Прісних хлібів, коли за звичаєм приносили пасхальну жертву, учні запитали Ісуса: «Де хочеш, щоб ми приготували тобі пасхальну вечерю?» **13** У відповідь він вибрав двох учнів і сказав їм: «Ідіть у місто. Коли побачите там чоловіка, який нестиме глиняну посудину з водою, підіть за ним. **14** Він має ввійти до одного дому. Зуст-

рівши господаря, скажіть йому: «Учитель запитує: «Де гостюва кімната, в якій я міг би з'їсти з учнями пасхальну вечерю?» **15** Він покаже вам велику горішню кімнату, готову до святкування. Власне там і приготуйте». **16** І учні пішли до міста. Там все було саме так, як він говорив, тож вони зробили необхідні приготування до пасхальної вечері.

17 Коли звечоріло, він прийшов туди разом з дванадцятьма. **18** А як вони сиділи* за столом та їли, Ісус промовив: «Правду кажу вам: один з вас — із тих, хто їсть зі мною, — зрадить мене». **19** І вони зажурилися й почали його один за одним питати: «Це ж не я, правда?» **20** Тоді він відповів: «Це один з дванадцятьох — той, хто вмочає зі мною хліб у спільну миску. **21** Авжеж, Син людський відходить, як і написано про нього, але горе людині, через яку Сина людського буде видано! Ліпше б їй було взагалі не родитися».

22 Коли вони ще їли, Ісус взяв хліб і, помолившись, поламав його, дав їм та сказав: «Візьміть, це означає моє тіло». **23** Після того він узяв чашу, склав подяку й також дав їм, і всі пили з неї, **24** а сам Ісус промовив до них: «Це означає мою «кров угоди», яка проллється за багатьох. **25** Правду кажу вам: більше не буду пити від плоду виноградної

Мр 14:18* Див. примітку до Мр 2:15.

лози аж до того дня, коли питиму вже молоде вино в Божому царстві». **26** Коли ж вони закінчили, то, заспівавши хвалебних пісень, пішли на Оливкову гору.

27 Після того Ісус сказав їм: «Усі ви незабаром спіткнетесь, бо написано: «Я вражу пастиря — і вівці розпорошаться». **28** Проте коли воскресну, піду до Галілеї і там чекатиму на вас». **29** Але Петро промовив: «Навіть якщо всі спіткнуться, я не спіткнусь». **30** На це Ісус сказав: «Правду кажу тобі: ще сьогодні, цієї ночі, перш ніж двічі заспіває півень, навіть ти тричі зречешся мене». **31** Але Петро ще наполегливіше почав запевняти: «Хоч би мені довелося померти з тобою, нізащо не зречуся». І всі решта говорили так само.

32 Потім прийшли вони до місця, яке називається Гефсиманія. Там Ісус звернувся до учнів: «Посидьте тут, поки я помолюся».

33 Сказавши це, він узяв із собою Петра, Якова та Івана і пішов. Тоді Ісус надзвичайно схвилювався та дуже стривожився,

34 і він сказав їм: «Душа моя сильно засмучена, аж до смерті. Залишайтеся тут та пильнуйте». **35** Пройшовши трохи далі, він упав на землю і почав молитися й просити, щоб, коли можливо, та година його минула. **36** Він благав: «Авва, Батьку, для тебе все можливе; забери від мене цю чашу. А втім, нехай буде не те, чого хочу я, а

чого хочеш ти». **37** Після того він повернувся до учнів і, побачивши, що вони сплять, сказав Петрові: «Сімоне, ти спиш? Невже ти не в стані попильнувати й годину? **38** Пильнуйте і моліться, щоб не впасти в спокусу. Звичайно, дух бадьорий, але тіло слабке». **39** І він вдруге відійшов та почав молитися, промовляючи ті самі слова. **40** Коли він повернувся знову, вони, як і раніше, спали, бо їхні повіки обважніли. І вони не знали, що йому відповісти. **41** А як повернувся втретє, сказав їм: «Такий час, а ви спите й відпочиваєте! Досить! Година прийшла! Ось Сина людського видають у руки грішників. **42** Вставайте, ходімо. Мій зрадник уже близько».

43 І зараз же, коли він ще говорив це, прийшов Юда, один з дванадцятьох, а з ним — юрба з мечами та палицями, вислана старшими священниками, книжниками і старійшинами. **44** А зрадник дав наперед умовний знак, кажучи: «Той, кого я поцілую, — це він; візьміть його під варту й відведіть; і стережіть, щоб він не втік». **45** Отже, він підійшов прямо до Ісуса і, сказавши: «Учителю!» — дуже ніжно його поцілював. **46** Тоді Ісуса схопили й взяли під варту. **47** Побачивши це, один чоловік, який стояв поряд, вихопив меч і, вдаривши, відсік праве вухо рабові первосвященника. **48** Ісус же звернувся до на-

товпу: «Хіба я розбійник, що ви прийшли арештувати мене з мечами й палицями? **49** Я день у день був з вами, навчаючи в храмі, але ви не брали мене під варту. А втім, саме так і мають сповнитися Писання».

50 Що ж до його учнів, то всі вони покинули його та втекли.

51 А один юнак, який накинув на голе тіло вбрання з тонкого лляного полотна, пішов слідом за ним. Коли ж його спробували схопити, **52** він залишив свій лляний одяг і втік голий.

53 Тим часом Ісуса повели до первосвященника, де зібралися всі старші священники, старійшини й книжники. **54** Петро ж ішов за ним аж до подвір'я первосвященника, тримаючись на безпечній відстані. Увійшовши туди, він сів зі слугами коло яскравого вогнища, щоб погрітися. **55** Тим часом старші священники і весь Синедріон шукали свідчення проти Ісуса, бо хотіли стратити його, але ніяк не знаходили. **56** І хоча багато лжесвідчило проти нього, однак їхні свідчення не узгоджувались між собою. **57** Були також інші, які вставали й давали фальшиве свідчення проти нього, говорячи: **58** «Ми чули, як він казав: «Я зруйную цей рукотворний храм і за три дні збудую інший, нерукотворний». **59** Але і в цьому їхні свідчення не узгоджувались.

60 Зрештою встав з-поміж них первосвященик і запи-

тав Ісуса: «Ти нічого не хочеш сказати у відповідь? Чуєш, що вони свідчать проти тебе?»

61 Але він мовчав і нічого не відповідав. Тоді первосвященик продовжив: «Ти справді Христос, Син Благословенного?»

62 Ісус відповів: «Я. І ви побачите Сина людського, який сидітиме праворуч від Могутнього і йтиме з небесними хмарами». **63** Почувши це, первосвященик роздер свій спідній одяг і сказав: «Навіщо нам ще свідки? **64** Ви чули цю богозневагу. Що ви думаєте з цього приводу?» І всі вони почали проголошувати Ісуса винним та казати, що він заслуговує смерті.

65 Потім декотрі стали плювати на нього, закривати йому обличчя та бити кулаками, кажучи: «Пророкуй!» Зрештою, судові виконавці, даючи йому ляпаси, вивели його назовні.

66 А Петро в той час був униз, на подвір'ї. Коли туди прийшла одна служниця первосвященника **67** і побачила Петра, який грівся коло вогнища, то стала пильно вдивлятися в нього, а тоді сказала: «Ти теж був з тим назарянином, з тим Ісусом». **68** Але він заперечив: «Я не знаю його і не розумію, що ти кажеш», — і вийшов на зовнішнє подвір'я. **69** Там ця служниця, побачивши його, знову почала говорити до тих, що стояли поряд: «То один з них». **70** Він же і цього разу все заперечив. І знову через деякий час ті,

що стояли поряд, почали казати Петру: «Ти дійсно один з них, ти ж галілеянин». **71** Але він став присягатися і клястися: «Я не знаю того чоловіка, про якого говорите». **72** І зараз же півень заспівав удруге, а Петро згадав Ісусові слова: «Перш ніж двічі заспіває півень, ти тричі зречешся мене». Тож він не витримав і розридався.

15 І відразу на світанку старші священники, старійшини і книжники — весь Синедріон — провели нараду та, зв'язавши Ісуса, відвели його й віддали Пилатові. **2** Коли Ісуса привели, Пилат запитав його: «Ти цар юдейський?» Той відповів: «Ти сам це кажеш». **3** Тоді старші священники почали висувати проти нього багато обвинувачень. **4** Пилат знову став питати його: «Тобі немає чого сказати у відповідь? Дивись, скільки обвинувачень висувують проти тебе». **5** Але Ісус більше нічого не відповідав, що дуже здивувало Пилата.

6 А Пилат мав звичай звільняти у свята одного в'язня, за якого просив народ. **7** На той час був у кайданах один чоловік, на ім'я Варавва. Його ув'язнили разом із заколотниками, які під час бунту вчинили вбивство. **8** Тож зібрався натовп і став просити, щоб Пилат за цим звичаєм відпустив їм в'язня. **9** Пилат запитав: «Хочете, звільню для вас юдейсько-

го царя?» **10** Бо він знав, що старші священники видали його із заздрості. **11** Проте старші священники підбурили натовп, аби Пилат звільнив замість Ісуса Варавву. **12** Тоді Пилат ще раз запитав: «Що ж мені робити з тим, кого ви називаєте царем юдейським?» **13** Вони знову закричали: «На стовп його!» **14** Пилат же питав далі: «Що ж поганого він зробив?» Але вони, не замовкаючи, ще сильніше кричали: «На стовп його!» **15** Тож Пилат, прагнучи задовольнити натовп, звільнив їм Варавву, а Ісуса наказав висікти, після чого звелів прибити його до стовпа.

16 Потім воїни повели Ісуса у двір, тобто в намісницький палац, і скликали весь загін. **17** Там Ісуса нарядили в пурпур, сплели терновий вінок і надягли йому на голову, **18** а тоді почали вигукувати: «Вітаємо тебе, Царю юдейський!» **19** Також його били по голові черетиною, плювали на нього і, ставлячи на коліна, кланялися йому. **20** Зрештою, наглузувавшись, вони зняли пурпур з Ісуса, знову одягли в його вбрання, а тоді повели, щоб прибити до стовпа. **21** По дорозі вони зустріли одного перехожого, який ішов зі села,— Сімона з Кирієни, батька Олександра і Руфа,— і змусили* його взяти Ісусового стовпа мук.

Мр 15:21* Або «змусили виконати примусову працю».

22 Тож привели вони Ісуса на місце за назвою *Голгофа*, яка в перекладі означає «Череп». **23** Там йому хотіли дати вина, змішаного з дурманною миррою, але він відмовився. **24** Тоді Ісуса прибили до стовпа, а його вбрання розділили між собою, кидаючи жеребок, що хто візьме. **25** Коли ж його прибили, була вже третя година. **26** А на табличці, яку помістили над ним, було написано звинувачення: «Цар юдейський». **27** Крім того, поряд з ним прибили двох розбійників: одного праворуч, а другого ліворуч. **28** — **29** І коли повз Ісуса проходили люди, то кивали головами та зневажливо говорили: «Гей, ти! Ти ж збирався зруйнувати храм і за три дні відбудувати його, **30** врятуй себе — зійди зі стовпа». **31** Так само старші священики з книжниками сміялися поміж собою: «Інших він рятував, а себе врятувати не може! **32** Нехай Христос, цар Ізраїля, тепер зійде зі стовпа. Якщо ми побачимо це, то повіримо». Його ганьбили навіть ті, що були разом з ним прибиті до стовпів.

33 Коли ж настала шоста година, цілий край огорнула темрява аж до дев'ятої. **34** А о дев'ятій годині Ісус скрикнув: «Елі, Елі, ламá сабахтані?» — що в перекладі означає: «Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?» **35** Почувши це, деякі з тих, що стояли поблизу, по-

чали говорити: «Гляньте, кличе Ілля». **36** А хтось побіг, намочив губку в кислому вині, настромив на очеретину і дав йому пити, кажучи: «Облиште його! Подивімося, чи прийде Ілля, щоб його зняти». **37** Проте Ісус, голосно скрикнувши, віддав останній подих. **38** Тоді завіса святині роздерлась надвое — згори донизу. **39** Коли сотник, який стояв неподалік від Ісуса, побачив, за яких обставин він помер, то сказав: «Цей чоловік був справді Божим Сином».

40 Стояли там і жінки, які спостерігали за всім здалека, — Марія Магдалина, Марія, мати Якова Меншого і Йосія, та Саломія. **41** Усі вони раніше супроводжували Ісуса і прислужували йому в Галілеї. Також було там багато інших жінок, які прийшли разом з ним до Єрусалима.

42 Наближався вечір. І, оскільки було Приготування, тобто вечір напередодні суботи, **43** туди прийшов Йосип з Ариматей — шанований член Ради, який і сам чекав Божого царства. Він відважився піти до Пилата та попросив у нього дозволу забрати Ісусове тіло. **44** Пилат здивувався, що той вже помер, тому покликав сотника і запитав, чи це правда. **45** Коли сотник те підтвердив, Пилат дозволив забрати тіло. **46** Тож Йосип купив тонке ляне полотно, а тоді зняв тіло, обгорнув його у полотно й поклав до висіченої в скелі гробниці та привалив до входу

камінь. **47** А Марія Магдалина і Марія, мати Йосія, залишились там і спостерігали за місцем, куди його поклали.

16 Коли ж минула субота, Марія Магдалина, Марія, мати Якова, та Саломія купили ароматичних трав, щоб піти й намастити Ісусове тіло. **2** І рано-вранці першого дня тижня, на світанку, вони пішли до гробниці. **3** По дорозі жінки говорили між собою: «Хто нам відкотить камінь від входу?» **4** Коли ж вони подивилися, то побачили, що камінь вже було відкочено, хоча був він дуже великий. **5** Ввійшовши до гробниці, жінки помітили, що праворуч сидить молодий чоловік, одягнений у біле, і аж замерли з подиву. **6** Та він сказав їм: «Не жахайтесь. Я знаю, ви шукаєте Ісуса назарянина, який був прибитий до стовпа. Він воскрес, його тут немає. Подивіться! Ось місце, де його поклали. **7** Тому йдіть, розкажіть його учням і Петрові: «Він іде до Галілеї, і коли ви туди прийдете, то зустрінете його, як він і говорив». **8** Тож, вийшовши, вони побігли подалі від гробниці, бо їх пройняв жах та охопила велика паніка. Проте через страх вони нікому нічого не сказали.

ДОВГЕ ЗАКІНЧЕННЯ

У декотрих стародавніх рукописах (Александрійському кодексі, Кодексі Єфрема, кодексі Бези) та перекладах (латинській Вульгаті, К'юртонському

рукописі, сирійській Пешітті) міститься довге закінчення, пропущене в Синайському кодексі, Ватиканському кодексі, Синайсько-сирійському рукописі та вірменському перекладі.

9 Після того як Ісус воскрес вранці першого дня тижня, він спочатку з'явився Марії Магдалині, з якої вигнав сімох демонів. **10** Вона пішла й розповіла про це тим, хто з ним ходив. У той час вони тужили й плакали. **11** Проте, почувши, що він ожив і що Марія його бачила, все одно не повірили. **12** Потім Ісус з'явився в іншому образі двом із них, коли вони йшли дорогою в село. **13** Ті ж, повернувшись, розповіли про це решті. Однак їм теж не повірили. **14** Пізніше він з'явився одинадцятьом апостолам, коли ті сиділи* за столом. Він засудив їх за те, що через своє невірство й несприйнятливе серце вони не вірили тим, хто бачив його, вже воскреслого з мертвих. **15** І він сказав їм: «Ідіть по цілому світі й проповідуйте добру новину всьому створінню. **16** Хто повірить і охреститься, буде спасений, а хто не повірить, буде засуджений. **17** А віруючі чинитимуть такі знаки: моїм ім'ям виганятимуть демонів, говоритимуть різними мовами, **18** братимуть в руки змії і, коли вип'ють щось отруйне, воно їм зовсім не зашкодить. До того ж будуть вони класти руки на хворих, і ті одужуватимуть».

19 Коли ж Господь Ісус закінчив з ними говорити, він був забраний до неба і сів праворуч від Бога. **20** Вони ж пішли та скрізь проповідували, а Господь співпрацював з ними і підтверджував їхню звістку різними знаками.

КОРОТКЕ ЗАКІНЧЕННЯ

Деякі пізніші рукописи та переклади після Марка 16:8 мають таке коротке закінчення.

І все, про що їм було наказано, вони в кількох словах розповіли тим, хто був з Петром. А після всього того сам Ісус, послугуючись учнями, послав від сходу до заходу святу й нетлінну звістку про вічне спасіння.

Мр 16:14* Див. примітку до Мр 2:15.

ВІД
ЛУКИ

1 Багато хто намагався описати події, які, ми впевнені, є цілком достовірні. **2** Про них нам розповіли й ті, що від початку були очевидцями всього і служили, проголошуючи цю новину. **3** Тож і я, докладно дослідивши усе від самого початку, постановив по порядку написати тобі про це, найдостойніший Теофіле, **4** щоб ти міг побачити, наскільки вірогідним є все те, чого тебе навчили*.

5 За днів Ірода, царя Юдеї, жив один священик, на ім'я Захарій, з черги Авії. Він мав дружину з Ааронових дочок, яку звали Єлизаветою. **6** Обоє вони були праведні в Божих очах, оскільки поводитись бездоганно, дотримуючись усіх заповідей і законів Єгови. **7** Але вони не мали дітей, бо Єлизавета була безплідною, та й обоє вже були похилого віку.

8 Якось Захарій під час служіння його черги виконував перед Богом обов'язки священика, **9** і згідно зі священницьким розпорядком йому випав почесний обов'язок увійти до святині Єгови й кадити фіміам. **10** У той час як кадили фіміам і дуже багато людей молилося надворі,

11 Захарію з'явився ангел Єгови і став праворуч від кадильного жертовника. **12** Побачивши його, Захарій збентежився й налякався. **13** Та ангел сказав йому: «Не бійся, Захарію, бо твої благання вислухані, і Єлизавета, дружина твоя, народить сина, а ти назвеш його Іваном. **14** Ти будеш радіти й веселитися, і багато хто буде тішитись його народженням, **15** бо він стане великим в очах Єгови. Тільки нехай взагалі не п'є вина та жодного п'яного напою. Він буде сповнений святого духу ще від материнської утроби **16** і поверне багатьох синів Ізраїля до Єгови, їхнього Бога. **17** І він піде перед Ним з духом та силою Іллі, щоб повернути серця батьків до дітей, а неслухняних — до мудрості праведних і щоб приготувати народ для Єгови».

18 Однак Захарій сказав ангелу: «А звідки мені знати, що воно так буде? Адже я старий, та й дружина моя вже похилого віку». **19** На це ангел відповів: «Я Гавриїл — той, хто стоїть перед Божим лицем. Мене було послано розмовляти з тобою і сповістити цю добру новину. **20** Ось ти замовкнеш і не зможеш говорити

Лк 1:4* Буквально «усно навчили».

аж до дня, коли все це станеться, бо ти не повірив моїм словам, які сповняться у визначений час». **21** Люди ж надворі чекали Захарія і почали дивуватись, чому він затримується у святині. **22** А він, вийшовши, не міг говорити з ними. Тоді всі збагнули, що Захарій бачив у святині щось надприродне, і він став пояснювати їм усе жестами й залишався німим. **23** Коли ж дні його служіння закінчились, він пішов додому.

24 Після того його дружина Єлизавета завагітніла і п'ять місяців не виходила з дому, кажучи: **25** «Ось так у ці дні вчинив мені Єгова: він звернув на мене увагу і зняв з мене ганьбу серед людей».

26 А як вона була на шостому місяці, Бог послав ангела Гавриїла в галілейське місто Назарет **27** до незайманої дівчини, зарученої з чоловіком із Давидового дому. Його звали Йосипом, а дівчину — Марією. **28** Ангел, прийшовши до неї, сказав: «Доброго дня, обдарована милістю! Єгова з тобою». **29** Через ці слова вона дуже розхвилювалась і почала міркувати, що могло б означати таке вітання. **30** Та ангел сказав їй: «Не бійся, Маріє, бо ти знайшла милість у Божих очах. **31** Ти зачнеш в утробі і народиш сина, і даси йому ім'я Ісус. **32** Він стане великим і буде названий Сином Всевишнього, а Бог Єгова дасть

йому престол його батька, Давида, **33** і він царюватиме над домом Якова навіки, і царству його не буде кінця».

34 Марія ж сказала ангелу: «Як це станеться, адже я ще ніколи не жила з чоловіком?» **35** На це ангел їй відповів: «Святий дух злине на тебе, і сила Всевишнього огорне тебе. Тому і той, хто народиться, буде названий святим, Сином Божим. **36** Ось Єлизавета, твоя родичка, хоча й похилого віку, також зачала сина, і вона — та, яку називають неплідною, — вже на шостому місяці, **37** бо жодне слово Боже не залишитьсЯ нездійсненим». **38** Тоді Марія відповіла: «Я — раба Єгови! Нехай станеться зі мною, як ти сказав». І ангел відійшов від неї.

39 У ті дні Марія зібралася й поспішила в гористий край, до одного юдейського міста. **40** Прибувши туди, вона увійшла в дім Захарія та привітала Єлизавету. **41** Коли ж Єлизавета почула Маріїне вітання, то дитина в її утробі заворушилась, а сама вона сповнилася святим духом **42** і вигукнула: «Благословенна ти поміж жінками, і благословенний плід твоєї утроби! **43** До мене прийшла мати мого Господа! За що мені така честь? **44** Бо тільки-но до моїх вух долинуло вітання твоє, дитина в моїй утробі заворушилась з великої радості. **45** І щас-

лива жінка, яка повірила, адже все, що Єгова їй говорив, здійсниться».

46 А Марія сказала: «Моя душа звеличує Єгову, **47** і дух мій невимовно радіє Богом, моїм Спасителем, **48** бо він звернув увагу на свою скромну рабу. Відтепер усі покоління називатимуть мене щасливою, **49** адже Сильний здійснив для мене великі діла, і його ім'я святе. **50** З покоління в покоління він дарує милосердя тим, хто боїться його. **51** Він учинив своєю рукою могутні діла і розпорошив тих, хто виношує у своїх серцях зухвалі задуми. **52** Він скинув володарів із престолів і звеличив незначних. **53** Він наситив голодних добром, а багатих відіслав ні з чим. **54** Він прийшов на допомогу Ізраїлю, своєму слугі, аби показати, що пам'ятає про свою обіцянку повік виявляти милосердя **55** Аврааму та його нащадкам, як і говорив нашим прабатькам». **56** І Марія пробула з нею близько трьох місяців, а потім повернулась додому.

57 Аж ось настав час, і Єлизавета народила сина. **58** Коли ж її сусіди та родичі почули, що Єгова виявив їй велике милосердя, то почали радіти разом з нею. **59** А восьмого дня вони прийшли обрізати дитя і хотіли дати йому батькове ім'я — Захарій. **60** Але мати заперечила:

«Ні, він повинен називатись Іваном». **61** Та їй відповіли: «Жоден з ваших родичів не має такого імені», — **62** і почали жестами запитувати батька, як він хоче назвати дитину. **63** А він попросив дощечку й написав: «Його ім'я — Іван». Це здивувало всіх присутніх. **64** У ту ж мить уста Захарія відкрились, а язик звільнився, і він почав говорити, благословляючи Бога. **65** Тоді всіх жителів тієї околиці огорнув страх, і по цілому гористому краю Юдеї почали розповідати про те, що сталося. **66** І всі, хто чув цю новину, зберігали її у своєму серці й казали: «Ким же стане це дитя?» — бо з ним справді була рука Єгови.

67 А Захарій, батько дитини, сповнився святим духом і почав пророкувати: **68** «Нехай буде благословенний Єгова, Бог Ізраїля, бо він звернув увагу на свій народ, щоб визволити його. **69** І він дав нам могутнього спасителя* з дому Давида, свого слуги, **70** бо обіцяв через уста святих пророків давнини **71** врятувати нас від ворогів та з рук усіх, хто нас ненавидить. **72** Він дав його, щоб виявити нам милосердя, обіцяне ще нашим прабатькам, щоб згадати свою святу угоду — **73** присягу, яку він дав нашому прабатькові Аврааму, **74** і щоб, визволивши нас з рук ворогів,

Лк 1:69* Буквально «ріг спасіння».

наділити честю безстрашно служити* йому **75** з відданістю та праведністю по всі наші дні. **76** А тебе, дитино, назвуть пророком Всевишнього, бо ти підеш перед Єговою, щоб приготувати для нього шляхи **77** і донести до його народу звістку про спасіння, яке вони зможуть отримати через прощення гріхів **78** завдяки глибокому співчуттю нашого Бога. Виявляючи це співчуття, Бог осяє нас, немов світанок, **79** і освітить тих, хто сидить у темряві й у тіні смерті, а також скерує нас на дорогу миру й по-благословить на ній».

80 А хлопчик ріс та зміцнявся духом; і він перебував у пустельних місцях аж до дня, коли виявив себе Ізраїлю.

2 У ті дні від кесаря Августа вийшла постанова зробити перепис усієї населеної землі **2** (це перший перепис, і відбувся він, коли Квіріній був намісником Сирії). **3** Тож усі люди пішли на перепис, кожен до свого міста. **4** Пішов, звичайно, і Йосип з галілейського міста Назарета в Юдею, у Давидове місто Віфлеєм, бо походив з дому й родини Давида. **5** Він вирушив туди, щоб записатися з Марією, яка на той час уже стала його дружиною і чекала дитину. **6** А коли

вони були там, настав час її родити. **7** І вона народила сина, свого первістка, сповила його й поклала в ясла, бо в заїзді вже не було місця.

8 У тій же місцевості були пастухи, які жили в полі і вночі стерегли свої отари. **9** Аж раптом біля них з'явився ангел Єгови і слава Єгови осяяла їх. Пастухи дуже налякалися, **10** проте ангел сказав їм: «Не бійтесь, я прийшов звістити вам добру новину, яка принесе велику радість усім людям, **11** бо сьогодні в Давидовому місті народився вам Спаситель — Христос Господь. **12** А розпізнаєте його так: це немовля, сповите, лежатиме в яслах». **13** І зненацька поряд з ангелом з'явилося численне небесне військо, яке прославляло Бога, промовляючи: **14** «Слава Богу в небесах, а на землі — мир людям, які мають його схвалення».

15 І, коли ангели залишили пастухів та повернулися в небо, ті почали говорити один одному: «Ходімо швиденько до Віфлеєма та подивімося, що ж там сталося за словом Єгови, яке ми почули». **16** Тож вони поспішили туди і знайшли Марію, Йосипа та немовля, яке лежало в яслах. **17** Коли ж вони побачили немовля, то розповіли, що їм було сказано про нього. **18** І всі, хто слухав пастухів, дуже дивувались цьому;

Лк 1:74* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

19 Марія ж зберегла всі ті слова у своєму серці, не раз після того розмірковуючи, що вони могли б означати. **20** А пастухи повернулися, прославляючи і вихваляючи Бога за те, що почули й побачили, — про що він їм і сповістив.

21 Через вісім днів настав час обрізати дитя, і йому дали ім'я Ісус, як його ще до зачаття назвав ангел.

22 І, коли дні їхнього очищення за Мойсеевим законом закінчилися, Ісуса принесли в Єрусалим, щоб показати Єгови, **23** як і написано в законі Єгови: «Кожна первонароджена дитина чоловічої статі буде для Єгови святою». **24** Принесли вони й жертву, про яку говориться в законі Єгови: «Пару горлиць чи двох молодих голубів».

25 А в Єрусалимі жив один праведний і побожний чоловік, на ім'я Симеон, який чекав, коли прийде втіха для Ізраїля; на ньому перебував святий дух. **26** І Бог через святий дух відкрив цьому чоловікові, що він не помре, аж поки не побачить Помазанця Єгови. **27** Тож Симеон, спонуканий духом, прийшов у храм. І, коли батьки принесли туди маленького Ісуса, аби зробити все за звичаєм, записаним у законі, **28** Симеон узяв його на руки і, поблагословивши Бога, сказав: **29** «Тепер ти, Всевладний Господи, як і говорив, дозволяєш своєму ра-

бові померти в мирі, **30** бо очі мої побачили посланого тобою спасителя, **31** якого ти приготував на очах усіх людей; **32** він є світлом, що усуне заслону з народів, і славою твого люду, Ізраїля». **33** Батько ж і мати Ісуса не переставали дивуватись тому, що про нього говорили. **34** А Симеон поблагословив також їх і сказав Марії, матері дитини: «Його поставлено, щоб в Ізраїлі багато хто впав і багато хто знову піднявся і щоб став він знаком, який будуть зневажати **35** (а тобі самій довгий меч прошиє душу), і щоб викрив думки багатьох сердець».

36 Була там і пророчиця Анна, Фануїлова дочка з племені Асира (жінка похилого віку; вона вийшла заміж дівчиною і прожила з чоловіком лише сім літ, **37** а тепер була вдовою вісімдесяти чотирьох років). Анна ніколи не покидала храму, а вдень і вночі віддано служила* Богові, постячи та звертаючись до нього з благаннями. **38** І тієї години вона підійшла й почала дякувати Богові та розповідати про дитину всім, хто чекав визволення Єрусалима.

39 Виконавши все, що наказував закон Єгови, вони повернулися в Галілею, до свого міста Назарета. **40** А дитя росло,

Лк 2:37* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

зміцнялося й сповнювалось мудрістю, і Божя милість перебувала на ньому.

41 Батьки ж Ісуса мали звичай щороку ходити в Єрусалим на свято Пасхи. **42** І, коли йому було дванадцять років, пішли вони в Єрусалим, як було прийнято робити на це свято. **43** і залишалися там аж до його закінчення. А коли вони повертались, Ісус залишився в місті, та батьки цього не помітили. **44** Думаючи, що він іде разом з подорожніми, вони пройшли відстань цілого дня, а тоді почали шукати його серед родичів і знайомих. **45** Але, не знайшовши, вони повернулися в Єрусалим і стали всюди розшукувати його. **46** Через три дні вони нарешті знайшли його у храмі, де він, сидячи посеред учителів, слухав їх і ставив їм запитання. **47** Усі ж, хто чув Ісуса, були просто вражені його відповідями й тим, як добре він усе розумів. **48** Тож батьки, побачивши його, дуже здивувались, і мати сказала: «Дитино, як ти міг нам таке зробити? Ми з батьком сильно непокоїлися, шукаючи тебе». **49** Та Ісус відповів: «Чому ж ви шукали мене? Хіба ви не знали, що я маю бути в домі свого Батька?» **50** Проте вони так і не збагнули того, що він їм сказав.

51 Тоді Ісус пішов з ними до Назарета і далі слухався їх. А мати його постійно бере-

гла всі ці слова у своєму серці.

52 Ісус же підростав, продовжуючи набувати мудрості, і мав щораз більшу милість як у Бога, так і в людей.

3 У п'ятнадцятий рік правління кесаря Тіберія, коли Понтій Пилат був намісником Юдеї, Ірод — обласним правителем Галілеї, Пилип же, його брат, — обласним правителем Ітурії і Трахонітиди, а Лісаній — обласним правителем Авіліна, **2** за днів Кайяфи і старшого священника Анни було в пустелі Боже слово Іванові, сину Захарія.

3 Тож Іван обійшов увесь край вздовж берегів Йордану, проповідуючи хрещення на знак каяття, яке дає можливість отримати прощення гріхів. **4** Усе сталося, як і написано в пророка Ісаї: «Слухайте! Хтось вигукує в пустелі: «Підготуйте дорогу для Єгови, вирівняйте для нього шляхи!» **5** Усякий яр має заповнитись, а всяка гора і пагорб — зрівнятися з землею, дороги звивисті мусять стати прямими, а вибоїсті — гладкими. **6** І всі побачать того, через кого Бог дасть спасіння».

7 І, коли до Івана приходили натовпи людей, щоб хреститися, він їм казав: «Роде гадючий, хто напоумив вас утікати від прийдешнього гніву? **8** Приносьте плоди, що свідчать про каяття. І не заспокоюйте себе,

кажучи: «Наш батько — Авраам», бо говорю вам, що Бог має силу створити дітей для Авраама навіть із цього каміння. **9** Ось при корінні дерев уже лежить сокира. Тому кожне дерево, яке не приносить добрих плодів, буде зрубане й кинуте у вогонь».

10 І люди питали Івана: «І що ж нам робити?» **11** А він їм казав: «Хто має дві сорочки, нехай поділиться з тим, хто не має жодної. І хто має їжу, хай зробить так само». **12** І навіть збирачі податків прийшли до Івана хреститися та запитали його: «Учителю, а нам що робити?» **13** Він же їм відповів: «Не вимагайте нічого, окрім встановленого податку». **14** Розпитували його також воїни: «А що робити нам?» І він їм сказав: «Нікого не кривдьте і не звинувачуйте фальшиво, а вдовольняйтеся тим, що отримуєте для прожитку».

15 У той час народ чекав Христа і всі розмірковували у своїх серцях про Івана: «Може, це він Христос?» **16** Тож Іван сказав: «Я хрещу вас водою, але йде сильніший від мене, якому я недостойний розв'язати й ремінця сандалій. Він хреститиме вас святим духом і вогнем. **17** У його руці — віяльна лопата, якою він повністю вичистить свій тік і позбирає пшеницю до комори, а полову спалить у негасимому вогні».

18 І він давав ще багато інших напучень та продовжував звіщати людям добру новину. **19** А обласний правитель Ірод, якому Іван докоряв за Іродіяду, дружину Іродового брата, та за всі його злі вчинки, **20** зробив ще одне зло — замкнув Івана у в'язницю.

21 І як хрестились усі люди, охрестився також Ісус. Коли ж він молився, небо розкрилось **22** і на нього зійшов святий дух у тілесній подобі, немов голуб, а з неба почувся голос: «Ти Син мій улюблений, на тобі моє схвалення».

23 Сам же Ісус, коли розпочав свою працю, мав коло тридцяти років. І був він, як вважали, сином

Йосипа,
сина Ілія,

24 сина Маттáта,
сина Лéвія,
сина Мелхія,
сина Яннáя,
сина Йосипа,

25 сина Маттатія,
сина Амóса,
сина Наўма,
сина Еслія,
сина Наггáя,

26 сина Маáта,
сина Маттатія,
сина Семейна,
сина Йосíха,
сина Йодí,

27 сина Йоанáна,
сина Ресí,
сина Зоровáвеля,

- сина Шеалтіїла,
сина Нері,
28 сина Мелхія,
сина Аддія,
сина Косама,
сина Елмадама,
сина Ера,
29 сина Ісуса,
сина Еліэзера,
сина Йоріма,
сина Матта́та,
сина Лівія,
30 сина Симеона,
сина Юди,
сина Йосипа,
сина Йона́ма,
сина Еліякі́ма,
31 сина Меле́ї,
сина Менні́,
сина Матта́ті,
сина Ната́на,
сина Дави́да,
32 сина Єссе́я,
сина Ове́да,
сина Боа́за,
сина Салмо́на,
сина Нахшо́на,
33 сина Аммінада́ва,
сина Арні́я,
сина Хецро́на,
сина Пере́ца,
сина Юди,
34 сина Якова,
сина Ісака,
сина Авраа́ма,
сина Тера́ха,
сина Нахо́ра,
35 сина Серу́га,
сина Реу́,
сина Пеле́га,
сина Еве́ра,
сина Шела́ха,

- 36** сина Каїна́ма,
сина Арпахша́да,
сина Сима,
сина Ноя,
сина Ламе́ха,
37 сина Метушала́ха,
сина Ено́ха,
сина Яре́да,
сина Малеле́їла,
сина Каїна́ма,
38 сина Ено́ша,
сина Сифа,
сина Ада́ма,
сина Божого.

4 Сповнений святого духу, Ісус покинув околиці Йордану, і дух водив його пустелею **2** сорок днів, а там його спокушував Диявол. Увесь той час Ісус не їв нічого, тож, коли дні ті закінчилися, він зголоднів. **3** Тоді Диявол промовив до нього: «Якщо ти Божий син, накажи цьому каменю стати хлібом». **4** Але Ісус відповів: «Написано: «Не хлібом самим повинна жити людина».

5 Потім Диявол вивів його на гору і за одну мить показав йому всі царства населеної землі **6** та й сказав: «Я дам тобі владу над усіма ними і їхню славу, бо ця влада передана мені, і я даю її, кому хочу. **7** Тож, якщо ти поклонишся мені, уся вона буде твоя». **8** На це Ісус відповів: «Написано: «Поклоняйся лише Єгови, Богу твоєму, і тільки йому одному віддано служи*».

Лк 4:8* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священство служіння».

9 Після цього Диявол привів Ісуса в Єрусалим, поставив його на мурі, що оточував храм, і сказав: «Якщо ти Божий син, кинься додолу, **10** адже написано: «Він накаже своїм ангелам оберегати тебе» **11** і «Вони понесуть тебе на руках, щоб не вдарився ти ногою об камінь». **12** Та Ісус відповів: «Сказано: «Не випробовуй Єгови, Бога свого». **13** Тоді Диявол перестав спокушувати Ісуса й відійшов від нього, чекаючи іншої зручної нагоди.

14 Ісус же під дією духу повернувся в Галілею, і по всіх околицях розійшлась про нього добра слава. **15** Там він почав навчати в синагогах і мав пошану серед усіх людей.

16 Пізніше він прийшов до Назарета — міста, де виростав, — і ввійшов за своїм звичаєм у суботу до синагоги. Коли ж він підвівся, щоб читати, **17** йому подали сувій з писаннями пророка Ісаї. Він розгорнув його та знайшов місце, де було написано: **18** «Дух Єгови на мені, бо Він помазав мене звіщати добру новину бідним. Він послав мене проповідувати полоненим визволення, а сліпим — прозріння, відпустити пригнічених на волю **19** і проповідувати про рік прихильності Єгови». **20** Після цього він згорнув сувій, віддав служителю й сів. Усі ж присутні в синагозі пильно дивились

на нього. **21** А Ісус промовив: «Слова Писання, які ви щойно почули, виконалися сьогодні».

22 Тоді всі почали схвально говорити про нього й дивуватись приємним словам, що виходили з його уст, і запитували: «Хіба це не Йосипів син?»

23 На це він відповів: «Ви, безперечно, згадаєте мені приказку: «Лікарю, вилікуй самого себе» — і скажете: «Ми чули, що сталося в Капернаумі, тож зроби те саме й тут, у рідному краї». **24** І продовжив: «Правду кажу вам, жодного пророка не приймають у його рідному краї. **25** Наприклад, то правда, що багато вдів жило в Ізраїлі за днів Іллі, коли три роки й шість місяців небо було закрите і всю ту землю охопив сильний голод. **26** Але до жодної з них Ілля не був посланий, лише до вдови у Сарепту, в сидонський край. **27** Також за часу пророка Єлісея в Ізраїлі було багато прокажених, однак ніхто з них не був очищений, окрім сирійця Наамана». **28** Тоді всі, хто був у синагозі й чув це, розгнівалися. **29** І вони, вставши, вигнали Ісуса за місто, до виступу гори, на котрій воно стояло, і хотіли скинути його вниз. **30** Та він, пробравшись крізь натовп, пішов далі.

31 Звідти Ісус подався до галілейського міста Капернаума й навчав там у суботу. **32** І люди були вражені тим,

як він навчав, бо його слова свідчили, що він має владу. **33** А в синагозі був чоловік, який мав духа — нечистого демона. І він голосно закричав:

34 «А-а! Що ти від нас хочеш*, Ісусе назар'янинне? Ти що, прийшов нас погубити? Я дуже добре знаю, хто ти, ти — Божий Святий». **35** Але Ісус суворо наказав духу: «Замовкни і вийди з нього». Тож демон повалив того чоловіка у них на очі і вийшов з нього, не завдавши йому жодної шкоди. **36** Це дуже здивувало всіх людей, і вони почали казати одні одним: «Подивіться, як він говорить! Він має владу й силу наказувати нечистим духам — і вони виходять!» **37** Отож чутка про нього розійшлася по всіх околицях.

38 А Ісус, вийшовши із синагоги, прибув у дім Симонова. Симонова ж теща мучилася через сильну гарячку, тому Ісуса попросили допомогти їй. **39** Тоді Ісус став над жінкою, зупинив гарячку, і вона спала. У ту ж мить жінка встала й почала їм прислужувати.

40 І, коли сонце вже заходило, всі, хто мав хворих на різні недуги, стали приводити їх до Ісуса. Він же клав руки на кожного з них і зціляв. **41** Також з багатьох, кричачи, вихо-

дили демони й казали: «Ти Божий Син». Та він дорікав їм і не дозволяв говорити, бо вони знали, що він Христос.

42 А як настав день, Ісус вийшов та попрямував до безлюдного місця. Проте натовпи людей почали розшукувати його. І, знайшовши, вони намагалися затримати його, щоб він не пішов від них. **43** Але він сказав: «Ще й іншим містам я повинен звіщати добру новину про Боже царство, бо для того мене послано». **44** Тож він пішов і далі проповідував по синагогах Юдеї.

5 Одного разу Ісус навчав Божого слова біля озера Генісарет. Довкола зібрався натовп, щоб послухати його, і почав тиснути на нього. **2** І побачив Ісус при березі два човни, а також рибалок, що вийшли з них і полоскали сіті. **3** Тоді він увійшов до човна Симонова й попросив його трохи відпливти від берега і, сівши, почав звідти навчати людей. **4** Коли ж він перестав говорити, то звернувся до Симонова: «Відпливи на глибину, і там закиньте сіті для лову». **5** У відповідь Сімон сказав: «Наставнику, ми цілу ніч трудилися, та нічого не впіймали. Але якщо ти так кажеш, я закину». **6** І вони послухались та впіймали стільки риби, що аж сіті почали прориватись. **7** Тож вони подали знак своїм товаришам у другому

Лк 4:34* Буквально «Що є до тебе і до нас?». Це запитання виражає незгоду з тим, про що йшлося раніше; фразеологічний зворот, який означає «Що у нас спільного?».

човні, покликавши їх на допомогу. Ті підпливли й наповнили обидва човни, так що вони стали тонути. **8** І коли Сімон Петро побачив це, то впав перед Ісусом навколішки та й сказав: «Полиш мене, Господи,— я грішна людина», **9** бо після того, як вони витягли стільки риби, їх усіх охопив великий подив. **10** Дуже дивувались і Сімонові товариші — Яків та Іван, сини Зеведєя. Та Ісус сказав Сімону: «Не бійся. Відтепер ти будеш ловити людей». **11** Тоді вони витягнули човни на берег і, покинувши все, пішли за ним.

12 Іншим разом, коли Ісус був в одному місті, прийшов чоловік, весь укритий проказою. І коли він побачив Ісуса, то впав ниць та почав благати: «Господи, якщо ти лише захочеш, то зможеш мене очистити». **13** Тоді Ісус, простягнувши руку, доторкнувся до нього і сказав: «Хочу. Будь чистим». І проказа тут же зійшла з чоловіка. **14** А Ісус звелів йому нічого нікому не говорити й додав: «Піди покажись священику і склади приношення за своє очищення, як наказував Мойсей,— їм на свідчення». **15** Та все ж вістка про Ісуса ширилась дедалі більше, і великі натовпи сходилися, аби послухати його та зцілитись від хвороб. **16** Він же самотно перебував у пустелі та молився.

17 Одного дня Ісус навчав людей, серед яких були також

фарисеї і вчителі закону, що поприходили з усіх сіл Галілеї і Юдеї та з Єрусалима. І мав він силу від Єгови, щоб зціляти людей. **18** У той час чоловіки принесли на ліжку паралізованого і намагалися якось внести його всередину й покласти перед Ісусом. **19** Проте через натовп їм це ніяк не вдавалося. Тож вони вилізли на дах і крізь черепичну покрівлю спустили чоловіка на ліжку та поклали посеред тих, хто сидів перед Ісусом. **20** І коли Ісус побачив їхню віру, то сказав: «Чоловіче, твої гріхи прощено». **21** А книжники і фарисеї почали розмірковувати, кажучи: «Хто він такий, що зневажає Бога? Хто, крім самого Бога, може прощати гріхи?» **22** Ісус же розпізнав їхні думки й відповів: «Про що ви розмірковуєте у своїх серцях? **23** Що простіше сказати: «Твої гріхи прощено» чи «Встань та й іди»? **24** Але я хочу, щоб ви знали: Син людський має владу прощати на землі гріхи». Після того він сказав паралізованому: «Кажу тобі, встань, візьми своє ліжко та йди додому». **25** У ту ж мить чоловік підвівся, взяв те, на чому лежав, і пішов додому, прославляючи Бога. **26** І всі люди надзвичайно здивувались цьому й, охоплені страхом, почали прославляти Бога та казати: «Сьогодні ми бачили щось неймовірне!»

27 Вийшовши звідти, Ісус побачив збирача податків на ім'я Левій, котрий сидів у конторі, де збирали податки, та й сказав йому: «Будь моїм учнем і йди за мною». **28** І той устав, залишив усе та пішов за Ісусом. **29** Згодом Левій влаштував для нього великий бенкет у своєму домі. Серед гостей за столом було також багато збирачів податків. **30** Тоді фарисеї та їхні книжники почали нарікати й говорити його учням: «Чому ви їсте й п'єте зі збирачами податків та грішниками?» **31** У відповідь Ісус промовив до них: «Лікар потрібний не здоровим, а хворим. **32** Тож я прийшов покликати до каяття не праведних, а грішних».

33 Потім Ісусу сказали: «Іванові учні й учні фарисеїв часто постять та ревно моляться, а твої — їдять і п'ють». **34** Ісус же їм відказав: «Хіба можна змусити друзів нареченого постити, коли він ще з ними?» **35** Однак настануть дні, коли нареченого від них заберуть. Саме в ті дні вони і будуть постити».

36 Тоді Ісус навів приклад: «Ніхто не пришиває до старого одягу латки, вирізаної з одягу нового, інакше нова латка відірветься, бо латка з нового одягу до старого не пасує. **37** Так само ніхто не наливає молодого вина в старі бурдюки, бо інакше молоде вино

прорве бурдюки і виллється, а бурдюки пропадуть. **38** Молоде вино треба наливати у нові бурдюки. **39** І ніхто, покуштувавши старого вина, не захоче молодого, бо казатиме: «Старе — ліпше».

6 Якось у суботу Ісус переходив нивами, а його учні зривали та їли колоски, розтираючи їх у руках. **2** Тоді декотрі фарисеї сказали: «Чому ви робите те, що робити в суботу Закон не дозволяє?» **3** Ісус же відповів: «Хіба ви не читали, що зробив Давид, коли він і ті, хто був з ним, зголодніли? **4** Не читали, як він увійшов у Божий дім і, взявши хліби представлення, сам їв та ще й дав людям, які були з ним? За Законом же ніхто не має на це права, тільки священики. **5** Потім він додав: «А Син людський є Господом суботи».

6 Ще іншої суботи він увійшов до синагоги і почав навчати. Був там чоловік із сухою правою рукою. **7** Тому книжники й фарисеї, щоб бодай у чомусь звинуватити Ісуса, уважно спостерігали, чи він зцілить його в суботу. **8** Ісус же, знаючи їхні думки, сказав сухорукому: «Встань і вийди на середину». Чоловік так і зробив. **9** Тоді Ісус звернувся до них: «Запитую вас, чи Закон дозволяє робити в суботу щось добре чи лихе — врятувати чийось душу чи знищити її?» **10** По-

дивившись на них усіх, він промовив чоловікові: «Простягни руку». Той послухався — і рука його знову стала здоровою.

11 А вони сповнилися великою лютістю і почали радитись, щоб зробити з Ісусом.

12 У ті дні він пішов на гору молитися і всю ніч провів у молитві до Бога. **13** Коли ж настав день, він, покликавши своїх учнів, вибрав з-посеред них дванадцятьох і назвав їх «апостолами»: **14** Сімона, якого ще назвав Петром, його брата, Андрія, Якова, Івана, Пилипа, Варфоломія, **15** Матвія, Хому, Якова, Алфієвого сина, Сімона, званого «ревним», **16** Юду, сина Якова, та Юду Іскаріота, який став зрадником.

17 Потім Ісус зійшов з ними додолу і став на рівнині. Там було дуже багато його учнів, а також великий натовп людей з усієї Юдеї, Єрусалима та приморського краю Тіра й Сидона. Усі вони прийшли послухати його і зцілитися від хвороб. **18** І він зціляв навіть тих, кого мучили нечисті духи. **19** Тож усі люди хотіли доторкнутися до Ісуса, бо від нього виходила сила і зціляла їх.

20 Тоді він підвів очі на своїх учнів і почав говорити:

«Щасливі ви, бідні, бо царство Боже — ваше.

21 Щасливі ви, хто голодує тепер, бо ви будете насичені.

Щасливі ви, хто плаче тепер, бо ви будете сміятися.

22 Щасливі ви, коли через Сина людського інші вас ненавидять, виганяють, ганьблять та безчестять ваше ім'я*.

23 Радійте у той день і веселіться*, бо в небі вас чекає велика нагорода. Адже їхні прабатьки так само робили колись пророкам.

24 Та горе вам, багаті, тому що ви отримуєте свою втіху сповна.

25 Горе вам, хто є ситий тепер, бо ви будете голодувати.

Горе вам, хто сміється тепер, бо ви будете тужити й плакати.

26 Горе вам, коли всі люди вас хвалять, бо їхні прабатьки те саме робили і лжепророкам.

27 Вам же — тим, хто слухає, — кажу: не переставайте любити своїх ворогів, робити добро тим, хто вас ненавидить, **28** благословляти тих, хто вас проклинає, і молитися за своїх кривдників. **29** Якщо хтось ударить тебе по одній щоці, підстав йому і другу, а тому, хто забирає в тебе верхній одяг, не шкодуй і спіднього. **30** Усім, хто просить тебе, давай, а того, хто забере щось твоє, не змушуй повернути.

31 І що тільки хочете, аби робили вам люди, те саме робіть їм і ви.

Лк 6:22* Буквально «відкидають ваше ім'я як зле». **23*** Буквально «підстрибуйте (з радості)».

32 Бо якщо ви любите тих, хто любить вас, то в чому ваша заслуга? Адже навіть грішники люблять тих, хто їх любить. **33** І якщо робите добро тим, хто робить добро вам, то в чому ж ваша заслуга? Навіть грішники чинять так само. **34** І якщо ви без відсотків позичаєте тим, від кого сподіваєтеся отримати позичене, то в чому ваша заслуга? Навіть грішники без відсотків позичають грішникам, щоб отримати назад стільки ж. **35** А ви завжди любите своїх ворогів, робіть добро та без відсотків позичайте, не сподіваючись отримати щось назад. Тоді ваша нагорода буде велика і ви будете синами Всевишнього, бо він добрий навіть до невдячних і злих. **36** Завжди будьте милосердні, як і ваш Батько милосердний.

37 Більш того, перестаньте судити — і ніколи не судитимуть вас, перестаньте осуджувати — і ніколи не буде осуджено вас. Завжди прощайте — і буде прощено вам. **38** Давайте — і дадуть вам: насиплють у поли вашого одягу міру добру, щільно наповнену, утрушену й переповнену. Бо якою міркою ви міряєте, такою відміряють вам».

39 Потім Ісус навів їм приклади: «Чи може сліпий вести сліпого? Хіба не впадуть обидва в яму? **40** Зазвичай учень не перевершує свого вчителя, але учень, котрий навчений доско-

нало, стане таким, як його вчитель. **41** Чому ти дивишся на скалку в оці свого брата, а колоду у власному оці не бачиш? **42** Як можеш казати братові: «Брате, дозволь мені вийняти скалку з твого ока», якщо у власному оці не бачиш колоди? Лицеміре! Спочатку вийми зі свого ока колоду і тоді чітко побачиш, як вийняти з братового ока скалку.

43 Також жодне добре дерево не приносить гнилих плодів, а жодне спорохнявіле не дає плодів добрих. **44** І кожне дерево пізнають по його плодах. Адже з тернів не збирають фіг, і з тернового куща не зрізають винограду. **45** Добра людина з доброго скарбу свого серця виносить добро, а погана людина зі свого поганого скарбу — зло, бо чим переповнене серце, те говорять уста.

46 Чому ж ви кличете мене: «Господи! Господи!» — але не виконуєте того, що я говорю? **47** Покажу вам, до кого подібна людина, що приходить до мене, слухає мої слова й виконує їх: **48** вона подібна до того, хто, бажаючи побудувати дім, викопав глибоку яму, аж до скелі, і там заклав фундамент. Тож, коли почалася повінь і ріка ринула на дім, вона не змогла його похитнути, бо він був добре збудований. **49** А той, хто слухає і не виконує, подібний до людини, яка збудувала свій дім на самій землі, без фундаменту.

І, коли на дім ринула ріка, він одразу ж завалився; і був той дім зруйнований дощенту».

7 Закінчивши говорити до людей, котрі його слухали, Ісус увійшов у Капернаум. **2** Там один сотник мав хворого раба, що вже лежав при смерті. Він настільки любив свого раба, **3** що коли почув про Ісуса, то послав юдейських старійшин, аби вони попросили його прийти і врятувати життя цього рабу. **4** А ті, підійшовши до Ісуса, почали палко благати його: «Він гідний того, щоб ти допоміг йому, **5** бо він любить наш народ і навіть збудував для нас синагогу». **6** Отож Ісус пішов з ними. Та коли він був уже недалеко від дому сотника, той послав своїх друзів, щоб вони сказали: «Пане, не турбуйся, бо я недостойний, щоб ти увійшов під мій дах. **7** І я вважаю себе негідним прийти до тебе. Але скажи лише слово — і мій слуга зцілиться. **8** Бо я сам людина підвладна, а також маю у своєму підпорядкуванні воїнів і одному кажу: «Іди» — і він іде, іншому: «Прийди» — і він приходить, а своєму рабу: «Зроби це» — і він робить». **9** Ісус же, коли почув його слова, здивувався і, повернувшись до людей, які йшли за ним, промовив: «Кажу вам, навіть в Ізраїлі я не знайшов такої сильної віри». **10** А посланці повернулись у дім і побачили, що раб уже здоровий.

11 Невдовзі після цього Ісус вирушив до міста Наїна, і з ним були його учні та чималий натовп. **12** Коли ж він підійшов до міської брами, якраз виносили померлого — єдиного сина у матері, яка ще й була вдовою. Разом з нею йшло багато людей з того міста. **13** Побачивши її, Господь пройнявся жалем і сказав: «Не плач». **14** Після цього Ісус підійшов до нош і торкнувся їх. А як ті, що несли, зупинились, він промовив: «Юначе, кажу тобі: встань!» **15** Тоді померлий сів та почав говорити, а Ісус віддав його матері. **16** Усіх же присутніх огорнув страх, і вони стали прославляти Бога, кажучи: «Великий пророк з'явився серед нас» і «Бог звернув увагу на свій народ». **17** І звістка про Ісуса розійшлася по цілій Юдеї та по всіх околицях.

18 А учні Івана розповіли йому про всі ті події. **19** Тож Іван покликав двох своїх учнів і послав їх до Господа запитати: «Ти — Той, хто має прийти? Чи нам чекати іншого?» **20** Вони ж прийшли до Ісуса й сказали: «Іван Хреститель послав нас до тебе, щоб ми запитали: «Ти Той, хто має прийти? Чи нам чекати іншого?» **21** А Ісус у той час зцілив багатьох людей від недуг і тяжких хвороб, чимало людей звільнив від злих духів і багатьох сліпих обдарував зором. **22** У відповідь він

їм сказав: «Ідіть і розкажіть Іванові, що́ ви бачили й чули: сліпі прозрівають, кульгаві ходять, прокажені стають чистими, глухі чують, мертві воскресають, а бідним звіщається добра новина. **23** І щасливий той, для кого я не став каменем спотикання».

24 Коли ж Іванові посланці пішли, Ісус почав говорити людям про Івана: «На що ви ходили дивитися в пустелю? На очеретину, яку гойдає вітер? **25** То, скажіть, на що ви ходили дивитися? На чоловіка, одягненого в м'які шати? Але ж ті, що носять пишне вбрання і купаються в розкошах, живуть у царських домах. **26** Тож на що ви ходили дивитися? На пророка? Так, кажу вам, навіть на когось значно більшого, ніж пророка. **27** Саме про нього написано: «Ось посилаю перед твоїм лицем посланця, який приготує поперед тебе дорогу твою». **28** Кажу вам: серед народжених жінками немає більшого від Івана, проте найменший у Божому царстві — більший від нього». **29** (Почувши це, збирачі податків та всі інші люди, яких охрестив Іван, визнали, що Бог праведний. **30** А фарисеї і ті, хто був обізнаний у Законі, не охрестились у Івана, а отже відкинули Божий намір щодо них).

31 «Тож з ким порівняти людей цього покоління і до кого

вони подібні? **32** Вони подібні до малих дітей, які сидять на ринковій площі й кричать одні одним: «Ми грали вам на сопілці, а ви не танцювали, ми голосили, а ви не плакали». **33** Ось прийшов Іван Хреститель — не їсть хліба і не п'є вина, а ви кажете: «Він має демона». **34** Прийшов і Син людський, який їсть і п'є, але ви говорите: «Цей чоловік — ненажера та п'яниця, приятель збирачам податків і грішникам!» **35** Так чи інакше, мудрість доводить свою праведність усіма своїми дітьми».

36 Один же фарисей став просити Ісуса пообідати з ним. Отже, Ісус зайшов у його дім і сів* за стіл. **37** Про те, що Ісус обідає в домі фарисея, дізналася одна жінка, відома в місті як грішниця. Вона принесла алебастрову посудину з пахучою олією **38** і, підійшовши ззаду до Ісуса та присівши біля його ніг, почала плакати і зрошувати його стопи слізьми та витирати їх своїм волоссям. І вона ніжно цілувала їх та мастила пахучою олією. **39** Побачивши це, фарисей, що запросив його, сказав про себе: «Якби цей чоловік був пророком, то знав би, що за жінка торкається його — таж вона грішниця». **40** Тоді Ісус звер-

Лк 7:36* Тут і в деяких інших віршах вжито грецьке слово, яке означає «напівлежати» і стосується давньої єврейської традиції споживати їжу напівлежачи.

нувся до нього: «Сімоне, хочу тобі щось розповісти». Той відізвався: «Слухаю, Учителю!»

41 «В одного позикодавця було два боржники. Один заборгував йому п'ятсот денаріїв, а другий — п'ятдесят. **42** І, оскільки вони не мали чим сплатити борг, позикодавець великодушно простив їм обом. То котрий же з них любитиме його більше?» **43** Сімон відповів: «Думаю, той, кому прощено більше». На це Ісус промовив: «Ти розсудив правильно», —

44 і, подивившись на жінку, сказав Сімону: «Бачиш цю жінку? Коли я ввійшов у твій дім, ти не дав мені води, щоб обмити ноги. А ця жінка зросила їх слізьми та витерла своїм волоссям. **45** Ти не зустрів мене поцілунком, вона ж, відколи я ввійшов, не перестає ніжно цілувати мої ноги. **46** Ти не намастив мені олією голови, а вона намастила мені ноги пахучою олією. **47** Тож, кажу тобі: її гріхи, хоча й численні, прощаються, бо вона виявила велику любов. Кому ж мало прощається, той і любить мало». **48** Тоді Ісус звернувся до неї: «Твої гріхи прощено». **49** А ті, хто сидів* за столом, почали міркувати: «Хто ж він такий, що навіть прощає гріхи?» **50** Ісус же сказав жінці: «Твоя віра врятувала тебе. Іди з миром».

8 Невдовзі після того Ісус вирушив від міста до міста й від села до села, проповідуючи і звіщаючи добру новину про Боже царство. А з ним були дванадцятро **2** і деякі жінки, котрих він звільнив від злих духів та зцілив від хвороб. Серед цих жінок була Марія, названа Магдалиною, з якої вийшло сім демонів, **3** Іванна, дружина Хузі, Іродового управителя, Сусанна та багато інших жінок, що їм служили, використовуючи своє майно.

4 Коли ж біля Ісуса зібрався великий натовп, до якого приєдналися також люди з різних міст, він навів їм приклад: **5** «Якось сіяч вийшов сіяти. І, коли сіяв, трохи насіння впало при дорозі й було затоптане, і небесні птахи повідзьобували його. **6** Ще трохи насіння впало на скелю і, зійшовши, висохло, бо не мало вологи. **7** А ще трохи впало між терни. Але терни зійшли разом з насінням і заглушили його. **8** Однак деяке насіння впало на добрий ґрунт, проросло й принесло плодів у сто разів більше, ніж було посіяно». Сказавши це, Ісус голосно промовив: «Хто має вуха, щоб слухати, нехай слухає».

9 Тоді учні почали розпитувати його, що означає цей приклад. **10** Тож він сказав: «Вам дано зрозуміти священні таємниці Божого царства, а для інших усе почуте так

і залишається прикладами. А все це для того, щоб, дивлячись, вони дивилися надаремно і, слухаючи, не розуміли суті сказаного. **11** Цей же приклад означає ось що: насіння — це Боже слово. **12** Те насіння, що впало при дорозі, — це люди, котрі чують, але потім приходять Диявол і забирає слово з їхніх сердець, щоб вони не повірили й не отримали спасіння. **13** Те, що впало на скелю, — це люди, які, почувши слово, з радістю приймають його, однак не мають коріння. Якийсь час вони вірять, та коли приходять пора випробувань, відпадають. **14** Що ж до людей, у котрих насіння впало між терни, то вони чують слово, але тривоги, багатство та втіхи цього життя поглинають їх і повністю заглушають; такі люди нічого не доводять до кінця. **15** А ті, в кого насіння впало на добрий ґрунт, — це люди з добрим і чистим серцем, котрі, почувши слово, зберігають його і витривало приносять плід.

16 І ніхто, запаливши світильник, не накриває його посудиною та не ставить під ліжку; навпаки, він ставить його на підставку, щоб ті, хто входить, бачили світло. **17** Адже все приховане виявиться, і хоч би як старанно щось ховали, воно з часом розкриється і стане відомим. **18** Тож звертайте увагу на те, як ви слухаєте, бо хто має, тому буде дано ще біль-

ше, а від того, хто не має, заберуть навіть те, що, як йому здається, він має».

19 І прийшли до Ісуса його мати і брати, та оскільки було багато людей, вони не могли підійти до нього. **20** Тоді йому сказали: «Он там твоя мати з братами твоїми, вони хочуть побачитися з тобою». **21** На це він відказав: «Моя мати і брати мої — це ті, хто слухає Боже слово і його виконує».

22 Якось Ісус сів зі своїми учнями в човен і звернувся до них: «Перепливімо на другий берег озера». Тож вони відпливли, **23** і в дорозі Ісус заснув. Аж ось на озері знялася шалена буря, і вони опинилися в небезпеці, бо їх почала заливати вода. **24** Зрештою учні підійшли до Ісуса й почали будити його: «Наставнику, Наставнику, ми тонемо!» Тоді він підвівся, вгамував вітер та розбурхане озеро — і в ту ж мить усе навкруги заспокоїлось і настала тиша. **25** Після того він сказав: «Де ваша віра?» А вони, перелякані, дивувалися й говорили один одному: «Хто ж він такий, якщо дає накази навіть вітру та воді, і вони слухаються його?»

26 Потім вони пристали до берега в місцевості геразінів, що навпроти Галілеї. **27** І, коли Ісус зійшов на берег, його зустрів чоловік з поблизького міста, який мав демонів, уже довго не носив одягу та

жив не вдома, а серед гробниць.

28 Побачивши Ісуса, чоловік щосили закричав, упав перед ним і вигукнув: «Що ти від мене хочеш*, Ісусе, Сину Всевишнього Бога? Благаю, не муч мене!»

29 (Бо Ісус наказав нечистому духові вийти з того чоловіка. А цей дух уже довгий час міцно тримав його. І чоловіка не раз заковували в ланцюги і кайдани та стерегли, але він розривав пута, і демон гнав його на безлюдні місця).

30 Тоді Ісус запитав його: «Як тебе звати?» Він відповів: «Леґіон», бо в нього ввійшло багато демонів.

31 І вони благали Ісуса, аби той не відправляв їх у безодню.

32 А неподалік на горі паслося величезне стадо свиней, тому демони благали Ісуса, щоб він дозволив їм увійти в них. І він дозволив.

33 Тож демони вийшли з чоловіка та ввійшли у свиней, і ціле стадо кинулося з урвища в озеро й потонуло.

34 Пастухи ж, побачивши це, втекли та розповіли про все в місті й довколишніх селах.

35 І люди вийшли подивитися, що сталось. Коли ж вони підійшли до Ісуса й побачили, що чоловік, з якого вийшли демони, одягнений і при здоровому розумі сидить біля Ісусових ніг, то перелякались.

36 А ті,

хто бачив усе на власні очі, розповіли їм, як видужав чоловік, котрий був одержимий демонами.

37 Тому натовпи людей з околиць землі геразінів наполягали, щоб Ісус пішов звідти, бо їх огорнув великий страх. Тож він сів у човен і відплив.

38 А чоловік, з якого вийшли демони, просив в Ісуса дозволу залишитися з ним, але той відслав його, говорячи: **39** «Повертайся додому і розповідай, що Бог зробив для тебе». І він пішов та по цілому місту розказував про те, що Ісус зробив йому.

40 Коли Ісус повернувся, його привітно зустрів натовп людей, бо всі на нього чекали.

41 Аж ось прийшов один чоловік, на ім'я Яір,— начальник синагоги. Упавши до ніг Ісуса, Яір почав благати, щоб той ввійшов у його дім, **42** бо його єдина дочка, яка мала років з дванадцять, була при смерті.

А як Ісус ішов, на нього напірали юрби людей.

43 І ось одна жінка, яка дванадцять років мала кровотечу, та ніхто не міг її вилікувати, **44** підійшла ззаду й доторкнулася до торчок його одягу — і кровотеча відразу зупинилась.

45 Ісус же запитав: «Хто доторкнувся до мене?» А коли всі почали запевняти, що це не вони, Петро сказав: «Наставнику, таж чимало людей оточили тебе і тиснуть звідусіль».

46 Проте Ісус відказав: «Усе-таки хтось доторкнувся до мене, бо я відчув, що

Лк 8:28* Буквально «Що є до тебе і до мене?». Це запитання виражає незгоду з тим, про що йшлося раніше; фразеологічний зворот, який означає «Що у нас спільного?».

з мене вийшла сила». **47** Тоді жінка побачила, що не змогла залишитися непоміченою, і, тремтячи, підійшла до Ісуса, впала ниць та зізналася при всіх, чому доторкнулась до нього і як відразу зцілилася. **48** А він їй сказав: «Дочко, твоя віра зцілила тебе. Йди з миром».

49 Тимчасом як Ісус ще говорив, підійшов один чоловік з дому начальника синагоги і сказав: «Твоя дочка померла, не турбуй вже вчителя». **50** На це Ісус відповів: «Не бійся, а просто вір, і вона буде врятована». **51** І коли він підійшов до дому, то нікому не дозволив увійти з ним, окрім Петра, Івана та Якова і батьків дівчини. **52** Усі ж, хто там був, плакали й били себе в груди, сумуючи за нею. Та він сказав: «Перестаньте плакати, бо вона не померла, а просто спить». **53** Почувши це, люди почали насміхатися, бо знали, що вона померла. **54** Ісус же взяв її за руку й вигукнув: «Дівчинко, встань!» **55** Тоді її дух повернувся до неї, і вона відразу піднялась. Ісус же сказав, аби їй дали щось з'їсти. **56** А батьки її були надзвичайно вражені тим, що сталося, однак Ісус наказав їм нікому не розповідати про це.

9 Пізніше Ісус скликав дванадцятьох і дав їм силу та владу виганяти усіх демонів і зціляти від хвороб. **2** І він послав їх проповідувати про Бо-

же царство та зціляти. **3** Й при цьому сказав: «Нічого не беріть з собою в дорогу: ні палиці, ні торби, ні хліба, ні срібних монет, ні спіднього одягу на заміну. **4** І до якого дому ввійдете, там і залишайтеся, аж поки підете далі. **5** А коли в якомусь місті вас люди не приймуть, то, виходячи звідти, обтрусіть порошок зі своїх ніг. Це буде свідченням проти них». **6** Тоді вони вирушили в дорогу і, йдучи від села до села, усюди звіщали добру новину та зціляли людей.

7 Коли розмови про все це дійшли до Ірода, обласного правителя, він дуже збентежився, бо дехто казав, що то Іван воскрес з мертвих, **8** інші ж говорили, що з'явився Ілля, а ще інші — що воскрес один зі стародавніх пророків. **9** Тож Ірод сказав: «Іванові я стяг голову. Хто ж тоді той, про кого я чую все це?» І шукав Ірод нагоди побачити його.

10 Апостоли ж, як повернулися, розповіли Ісусу про все, що зробили. І він узяв їх, щоб побути з ними на самоті, та й пішов до міста Віфсаїди. **11** Однак люди, довідавшись про це, подалися за ним, і він сердечно прийняв їх та почав розповідати про Боже царство, а тих, хто потребував зцілення, зціляв. **12** Коли ж день вже хилився до вечора, до Ісуса підійшли дванадцять-

ро й сказали: «Розпусти людей, щоб пішли по довколишніх селах і дворах та знайшли собі нічліг і їжу, бо ми в безлюдному місці». **13** Ісус же відказав: «Ви дайте їм їсти». Але вони відказали: «У нас немає нічого, крім п'яťох хлібин і двох риб, хіба що ми самі підемо й купимо харчів для всіх цих людей». **14** А було їх коло п'яти тисяч чоловіків. Проте Ісус сказав учням: «Нехай вони розсядуться* по п'ятдесят, приготувавшись до їжі». **15** Учні так і зробили, наказавши всім сісти*. **16** Тоді Ісус узяв ті п'ять хлібин і дві риби, подивився на небо, поблагословив їх і, поламавши, дав учням, аби ті клали перед людьми. **17** Отож усі їли й наситилися і зібрали дванадцять кошиків того, що залишилось.

18 Пізніше, коли Ісус молився на самоті, біля нього зібралися учні й він їх запитав: «Що народ говорить: хто я такий?» **19** На це вони відповіли: «Деякі кажуть, що Іван Христитель, інші — Ілля, а ще інші — що воскрес один зі стародавніх пророків». **20** Тоді він сказав: «А ви, що ви думаєте? Хто я такий?» У відповідь Петро промовив: «Помазанець Божий». **21** Ісус же суворо наказав їм нікому про це не говорити **22** і додав: «Сину людському до-

ведеться знести багато страждань; його відкинуть старійшини, старші священники й книжники і потім вб'ють його, та на третій день він воскресне».

23 Потім він звернувся до всіх: «Якщо хтось хоче йти за мною, нехай зречеться самого себе, візьме свого стовпа мук і, несучи його день у день, постійно йде за мною. **24** Бо хто хоче врятувати свою душу, той її погубить. А хто погубить свою душу заради мене, той врятує її. **25** Адже яка користь людині, коли вона здобуде цілий світ, але себе погубить чи зашкодить собі? **26** Бо хто буде соромитись мене і моїх слів, того посоромиться Син людський, коли прийде у своїй славі та славі Батька і святих ангелів. **27** Кажу вам правду: серед тих, що тут стоять, є особи, які не скуштують смерті, аж поки не побачать Божого царства».

28 Тоді, приблизно через вісім днів після цієї розмови, Ісус узяв Петра, Івана та Якова й піднявся на гору, щоб помолитись. **29** Коли ж він молився, вигляд його обличчя змінився й одяг став сліпучо-білим. **30** І почали розмовляти з ним два чоловіки — Мойсей та Ілля. **31** Вони з'явилися у славі й говорили про те, що він мав покинути світ і що це станеться в Єрусалимі. **32** А Петра і тих, хто був з ним, зморив сон. Коли ж вони повністю

Лк 9:14* Див. примітку до Лк 7:36.

15* Див. примітку до Лк 7:36.

прокинулись, то побачили Ісуса у славі й двох чоловіків, що стояли біля нього. **33** І як ті чоловіки віддалялися від Ісуса, Петро, не усвідомлюючи, що говорить, сказав йому: «Наставнику, добре нам тут. Поставмо три намети: один для тебе, один для Мойсея і один для Іллі». **34** І, коли він ще говорив, утворилася хмара й почала їх огортати. Опинившись у хмарі, вони злякалися, **35** а з хмари пролунав голос: «Це Син мій, якого я вибрав. Слухайте його». **36** Коли ж пролунав цей голос, Ісус залишився сам. А учні мовчали й нікому в ті дні не розповіли про побачене.

37 Наступного дня, коли вони спустилися з гори, назустріч Ісусу вийшов великий натовп. **38** А з натовпу закричав чоловік: «Учителю, благаю тебе, подивись на мого сина — мою єдину дитину. **39** Бо дух хапає його так, що той скрикує, потім дух зводить його корчами, аж піна йому йде, і, навіть побивши, дух не хоче залишати його. **40** Я просив твоїх учнів вигнати його, але вони не змогли». **41** Ісус же у відповідь сказав: «О безвірне й зіпсоване покоління! Скільки мені ще бути з вами? Скільки ще терпіти вас? Приведи свого сина сюди». **42** А коли хлопець уже підходив, демон кинув ним об землю і щосили звів його корчами. Та Ісус засудив нечистого духа, зці-

лив хлопця й віддав його батькові. **43** І всі були дуже вражені величною Божою силою.

Коли ж усі дивувалися з того, що Ісус робить, він сказав учням: **44** «Запам'ятайте ці слова: Син людський має бути відданий у руки людей». **45** Проте учні так і не зрозуміли сказаного, бо це було приховано від них, щоб їм не збагнути тих слів, а розпитувати його боялися.

46 Після того вони почали розмірковувати, хто з них буде найбільший. **47** Ісус же, знаючи, про що вони міркують у своїх серцях, взяв малу дитину, поставив її біля себе **48** та промовив: «Якщо хтось приймає цю малу дитину в моє ім'я, той приймає мене. Хто ж приймає мене, приймає і того, хто мене послав. Бо хто поводитьсь серед усіх вас як менший, той і є великий».

49 Тоді Іван сказав: «Наставнику, ми бачили одного чоловіка, який твоїм іменем виганяє демонів, і намагались зупинити його, бо він не приєднується до нас». **50** Однак Ісус промовив: «Не перешкоджайте йому, бо хто не проти вас, той за вас».

51 Наближався ж час, коли Ісус мав бути взятий на небо. Отже, він твердо постановив іти в Єрусалим **52** і вислав перед себе посланців. І вони вирушили в дорогу та зайшли до самарійського села, щоб зро-

бити для Ісуса приготування. **53** А оскільки він ішов в Єрусалим, у тому селі його не прийняли. **54** Побачивши це, його учні, Яків та Іван, сказали: «Господи, хочеш, ми накажемо, щоб з неба зійшов вогонь і винищив їх?» **55** Проте Ісус обернувся й дорікнув їм, **56** і вони пішли в інше село.

57 А як вони були в дорозі, хтось сказав йому: «Я піду за тобою, хоч би куди ти пішов». **58** Та Ісус відповів: «Лисиці мають нори, а небесні птахи — місце для нічлігу, Син же людський не має де голови прихилити». **59** Потім він звернувся до іншого чоловіка: «Будь моїм учнем і йди за мною». Однак той попросив: «Дозволь мені спочатку піти й поховати свого батька». **60** Ісус же промовив до нього: «Мертві нехай ховають своїх мертвих, а ти йди і звіщай усюди Боже царство». **61** Тоді ще інший сказав: «Я піду за тобою, Господи, але дозволь мені спочатку попрощатися зі своїми домашніми». **62** На це Ісус відповів: «Жодна людина, яка поклала руку на плуг та оглядається назад, непридатна для Божого царства».

10 Після цього Господь призначив сімдесятьох інших і послав їх перед себе по двоє в кожне місто й місцевість, куди сам мав піти. **2** Тоді він промовив до них: «Жниво справді велике, а робітників мало.

Тож благайте Господаря жнива, щоб він вислав робітників на жниво своє. **3** Ідіть. Ось я посилаю вас як ягнят серед вовків. **4** Не беріть із собою ні гаманця, ні торби, ні сандалій і в дорозі не зупиняйтесь для привітань та обіймів. **5** Коли ж увійдете в якийсь дім, то спочатку кажіть: «Мир цьому дому». **6** І, якщо буде там друг миру, ваш мир залишиться на ньому, а якщо ні — повернеться до вас. **7** Залишайтеся в тому домі, їжте і пийте, що вам подадуть, бо працівник гідний своєї плати. І не переходьте з дому в дім.

8 Коли ж увійдете в якесь місто і там вас приймуть, то їжте, що вам подадуть, **9** зціляйте хворих і говоріть: «Боже царство наблизилось до вас». **10** А коли в якомусь місті вас не приймуть, то вийдіть на його головні вулиці й скажіть: **11** «Навіть порошок з вашого міста, який пристав до наших стіп, ми обтрушуємо на свідчення проти вас. Однак пам'ятайте, що Боже царство наблизилось». **12** Кажу вам, у той день Содому буде легше, ніж цьому місту.

13 Горе тобі, Хоразіне! Горе тобі, Віфсаїдо! Бо якби могли діла, виконані у вас, були виконані в Тирі й Сидоні, то вони б уже давно покаялися, сидячи у вереті й попелі. **14** Тому Тиру й Сидону буде легше в час суду, ніж вам. **15** І ти,

Капернаўме, хіба звеличишся до неба? Упадеш ти до ґадесу!

16 Хто слухає вас, той слухає і мене. Хто ж погорджує вами, погорджує мною. Більш того, хто погорджує мною, погорджує і тим, хто мене послав».

17 Тоді повернулися ті сімдесят і, радіючи, казали: «Господи, навіть демони підкоряються нам, коли ми вживаємо твоє ім'я». **18** На це Ісус відказав: «Я бачив, як Сатана впав з неба, немов блискавка. **19** Ось я дав вам владу топтати змії і скорпіонів та перемагати всю силу ворога, і ніщо не заподіє вам шкоди. **20** Але радійте не тому, що духи підкоряються вам, а тому, що ваші імена записані на небесах». **21** І тієї ж години, сповнившись святим духом, він надзвичайно зрадів, а потім промовив: «Перед усіма вихваляю тебе, Батьку, Господи неба і землі, бо ти старанно приховав це від мудрих та розумних, однак виявив немовлятам. Бо так, Батьку, було тобі до вподоби. **22** Мій Батько передав мені все, і ніхто, окрім Батька, не знає, хто є Син; так само ніхто не знає, хто є Батько,— лише Син і той, кому Син захоче відкрити його».

23 Після цього він, залишившись з учнями наодинці, звернувся до них: «Щасливі ті, хто бачить те, що бачите ви. **24** Бо кажу вам: багато пророків і царів прагнули побачити

те, що бачите ви, але не побачили, і почути те, що чуєте ви, але не почули».

25 І ось один чоловік, обізнаний у Законі, встав і, щоб випробувати його, запитав: «Учителю, що мені робити, аби успадкувати вічне життя?» **26** На це Ісус сказав: «Що написано в Законі? Як ти це розумієш?» **27** Той відповів: «Люби Єгови, свого Бога, усім своїм серцем, усією душею, всією силою і всім розумом своїм» і «свого ближнього, як самого себе». **28** Ісус тоді промовив: «Ти відповів правильно; «роби так — і отримаєш життя».

29 Але той, бажаючи показати свою праведність, запитав Ісуса: «А хто мій ближній?» **30** У відповідь Ісус сказав: «Один чоловік спускався з Єрусалима до Єрихона й потрапив у руки розбійників, які відібрали в нього все і, побивши, пішли, а його залишили напівмертвого. **31** Випадково цією дорогою йшов священик, але, побачивши його, пройшов другим боком. **32** Подібно й левит, коли дійшов до того місця і побачив чоловіка, оминув його другим боком. **33** Та ось на нього натрапив якийсь самарянин, що подорожував тим шляхом, і, побачивши його, пройнявся жалем. **34** Тож він підійшов, перев'язав чоловікові рани, поливши їх олією та вином, а тоді посадив його на свою тварину, привіз у заїжджий двір

і там попідкувався про нього.

35 А наступного дня він вийняв два денарії, дав їх господарю двору та сказав: «Піклуйся про нього, а якщо витратиш більше, я віддам тобі, коли повернуся».

36 Як думаєш, хто з цих трьох був ближнім чоловікові, який потрапив до рук розбійників?»
37 На це він відповів: «Той, хто повівся з ним милосердно». Ісус же сказав: «Іди й роби так само».

38 І, коли вони були в дорозі, Ісус зайшов до одного села. Там жінка на ім'я Марта запросила його у свій дім. **39** Вона ще мала сестру Марію, яка сіла біля ніг Господа і почала слухати його. **40** А Марта не слухала його, оскільки була зайнята різними приготуваннями. Тож вона підійшла і сказала: «Господи, невже тобі байдуже, що моя сестра залишила мене одну поратися коло всього? Скажи їй, щоб мені допомогла». **41** Та Господь відповів: «Марто, Марто, ти тривожишся і непокоїшся багатьма речами. **42** А насправді потрібно небагато або взагалі щось одне. Марія ж вибрала ліпшу частку, яка від неї не забереться».

11 Якось Ісус молився, і, коли він закінчив, один з учнів звернувся до нього: «Господи, Іван навчив своїх учнів молитися, навчи нас і ти».

2 Тоді Ісус промовив до них: «Коли молитесь, кажіть: «Батьку, нехай освячується ім'я твоє.

Нехай прийде царство твоє.

3 Дай нам сьогодні хліба, скільки потрібно на день. **4** І прости нам гріхи наші, бо й ми прощаємо тим, хто нам заборгував; і не допусти, щоб ми піддалися спокусі».

5 Далі він промовив: «Хто з вас піде до свого друга опівночі й попросить: «Друже, позич мені три хлібини, **6** бо прийшов до мене приятель просто з дороги і я не маю чим його погостувати»? **7** А той, не виходячи з дому, скаже: «Не турбуй мене. Двері замкнені, та й ми з дітьми вже в ліжку, тому я не можу встати й дати тобі щось». **8** Кажу вам, якщо він не встане й не дасть йому заради дружби, то напевно таки встане через наполегливість свого друга й дасть йому те, чого він потребує. **9** Отож кажу вам: безупинно просить — і буде вам дано, шукайте — і знайдете, стукайте — і вам відчинять. **10** Бо кожен, хто просить, отримує, хто шукає — знайде і хто стукає — тому відчинять. **11** Та й справді, чи є серед вас батько, який дасть своєму синові змію, коли той попросить риби? **12** Або, коли син попросить яйце, чи дасть йому скорпіона? **13** Отже, якщо ви, хоча й злі, знаєте, як давати своїм дітям добрі дари, то тим більше небесний Батько дасть святого духу тим, хто просить у нього!»

14 Після того Ісус виганяв демона німоти. Коли ж демон вийшов, німий чоловік заговорив. Натовп дуже здивувався цьому, **15** проте були й такі, що казали: «Він виганяє демонів з допомогою Вельзевула, володаря демонів». **16** Інші ж, аби спокусити Ісуса, просили його показати знак з неба. **17** Та, знаючи їхні думки, він сказав: «Кожне царство, в якому виникло поділення, спустошиться, і дім, який поділився, впаде. **18** Тож якщо й Сатана поділився сам в собі, як його царство може встояти? Ви кажете, що я виганяю демонів за допомогою Вельзевула. **19** Якщо ж я виганяю демонів за допомогою Вельзевула, за допомогою кого виганяють їх ваші сини? Отже, вони самі будуть вам суддями. **20** Та якщо я виганяю демонів за допомогою Божої руки*, то царство Бога пройшло повз вас. **21** І, коли добре озброєний силач стереже свій палац, з його майном нічого не станеться. **22** Але якщо на нього нападає хтось сильніший і перемагає, то забирає всю зброю, на яку той покладався, а награбоване роздає. **23** Хто не за мене, той проти мене, і хто не збирає зі мною, той розсипає.

24 Отже, коли нечистий дух виходить з людини, він проходить посушливими місцями,

шукаючи, де б відпочити, і, нічого не знайшовши, каже: «Повернусь я до дому, з якого виселився». **25** Коли ж дух повертається, то застає дім чисто виметеним і прикрашеним. **26** Потім він іде й приводить із собою сімох інших духів, ще зліших за нього, і, поселившись, вони там живуть. І це ще гірше для людини, ніж те, що було спочатку».

27 А як він говорив це, одна жінка з натовпу вигукнула: «Щаслива та, яка носила тебе в утробі і груди якої ти ссав!» **28** На це Ісус відказав: «Ні, щасливі ті, хто слухає Божі слова й дотримується їх!»

29 Потім біля Ісуса скупчилося дуже багато людей, і він почав говорити: «Це покоління є злим. Воно хоче побачити знак, але не побачить жодного знака, окрім Йониного. **30** Бо як Йона став знаком для ніневітян, так і Син людський буде знаком для цього покоління. **31** Коли ж настане суд, південна цариця воскресне з людьми цього покоління та засудить їх, бо вона прийшла з краю землі, щоб послухати Соломонову мудрість, а тут — хтось більший за Соломона. **32** Також у час суду воскреснуть з цим поколінням ніневітяни і теж засудять його, бо вони покалялись, почувши звістку, яку проповідував Йона, а тут хтось більший за Йону. **33** І запалений

світильник ставлять не в погріб і не під мірильну посудину, а на підставку, щоб ті, хто входить, бачили світло. **34** Світильник тіла — це око. Якщо твоє око зосереджене на чомусь одному*, то й усе тіло твоє буде ясне, якщо ж око зосереджене на тому, що зле#, то й тіло буде темне. **35** Отже, будь пильний: можливо, світло, що в тобі, є темрявою. **36** Тому якщо все твоє тіло ясне і не має жодної темної плями, то все воно буде таким ясним, немовби тебе освітлювало сяйво світильника».

37 Після того як він закінчив говорити, один фарисей запросив його на обід. Тож Ісус увійшов у його дім і сів* за стіл. **38** А фарисей, побачивши, що він не помив рук перед обідом, здивувався. **39** Однак Господь сказав йому: «Ви, фарисеї, очищаєте келих і миску ззовні, хоча всередині ви тільки й прагнете грабувати та чинити зло. **40** Нерозумні! Подумайте: хіба той, хто створив зовнішнє, не створив і внутрішнього? **41** Тож давайте милостиню з того, що всередині, і тоді все інше буде у вас чисте. **42** Та горе вам, фарисеї, бо ви даєте десятину з м'яти, рути і всякої зелені, але не звертаєте уваги на справедливість і любов до Бога! Звичайно, ви були зо-

бов'язані давати десятину, але й усім іншим не мали нехтувати.

43 Горе вам, фарисеї, бо ви любите передні місця в синагогах і вітання на ринкових площах!

44 Горе вам, бо ви, як ті непомітні гробниці: люди ходять по них, навіть не усвідомлюючи цього!»

45 Тоді один чоловік, обізнаний у Законі, сказав: «Учителю, цими словами ти ображаєш і нас». **46** Ісус же промовив: «Горе й вам, обізнані в Законі, бо ви накладаєте на людей важкі тягарі, а самі навіть пальцем їх не торкаєтесь!

47 Горе вам, бо ви будуєте гробниці пророкам, хоча їх повбивали ваші ж прабатьки!

48 І ви добре знаєте про все, що зробили ваші прабатьки, проте схвалюєте це, бо вони повбивали пророків, а ви будете тим пророкам гробниці. **49** Тому Бог у своїй мудрості сказав: «Пошлю до них пророків та апостолів; декотрих з них вони уб'ють, а декотрих будуть переслідувати. **50** Тож з цього покоління буде вимагатися плата за кров усіх пророків, пролиту від заснування світу: **51** від крові Авеля до крові Захарія, якого вбили між жертovníком і Божим домом. І ще раз кажу: плата за все те обов'язково вимагатиметься від цього покоління.

52 Горе вам, обізнані в Законі, бо ви забрали ключ до

Лк 11:34* Буквально «неподілене».

34# Буквально «якщо твоє око зле».

37* Див. примітку до Лк 7:36.

знання; ви самі не ввійшли* й перешкодили тим, хто входив!»

53 А коли Ісус вийшов звідти, книжники й фарисеї дуже тісно обступили його і почали закидати іншими питаннями, **54** бо прагнули зловити його на слові.

12 Тим часом зібралися тисячі людей, так що аж почали тиснути одні одних. Тоді Ісус звернувся спочатку до своїх учнів: «Остерігайтеся фарисейської закваски, тобто лицемірства. **2** Бо немає нічого старанно прихованого, що не розкриється, чи таємного, що не стане відомим. **3** Тому все, що ви говорите в темряві, буде почуте при світлі, і все, що говорите пошепки у своїх кімнатах, буде проповідуватися з дахів. **4** Крім того, кажу вам, друзі мої: не бійтеся тих, хто вбиває тіло і потім уже нічого не може зробити. **5** Я виявлю вам, кого боятися: бійтеся того, хто, убивши вас, має владу кинути в геєну. Тож говорю вам: Його бійтеся. **6** Хіба не продають п'ятьох горобців за дві дрібні монети? І все-таки Бог жодного з них не забуває. **7** А у вас навіть волосся все на голові пораховане. Не бійтеся, ви цінніші від багатьох горобців.

8 Отже, кажу вам: хто визнає перед людьми свою єдність зі мною, з тим і Син людський

визнає єдність перед Божими ангелами. **9** А хто зрікається мене перед людьми, того і я зречуся перед Божими ангелами. **10** І кожному, хто скаже слово проти Сина людського, буде прощено, а тому, хто зневажає святий дух, прощено не буде. **11** Коли ж приведуть вас і поставлять перед народними зборами, урядовцями та представниками влади, не тривожтеся, як або що відповідати на свій захист чи що говорити, **12** бо саме в ту годину святий дух навчить вас, що́ треба казати».

13 Тоді хтось з натовпу звернувся до нього: «Учителю, скажи моему братові, аби поділився зі мною спадщиною». **14** Та Ісус відповів йому: «Чоловіче, хто призначив мене судити вас чи щось між вами ділити?» **15** Відтак він сказав їм: «Будьте обачні, остерігайтеся всілякої пожадливості, бо навіть якщо людина й має достаток, її життя не залежить від її майна». **16** Потім він навів приклад: «В одного багатого чоловіка земля рясно вродила. **17** Тож він почав міркувати собі: «Що мені робити? Я ж не маю куди зібрати свій урожай». **18** І сказав він: «Ось що зроблю: поруйную свої комори й побудую більші, зберу туди все своє збіжжя і все добро **19** та скажу своїй душі: «Душе, маєш багато добра на довгі роки. Відпочивай, їж, пий і веселися». **20** Але

Бог промовив до нього: «Нерозумний, цієї ночі твоєю душою зажадають від тебе. Кому ж тоді дістанеться все, що ти наскладав?» **21** Так буває з тим, хто нагромаджує скарби для себе, але не є багатий у Божих очах».

22 Після цього він звернувся до учнів: «Тому кажу вам: перестаньте тривожитися за свою душу — що будете їсти, або за своє тіло — у що вдягнетесь».

23 Бо душа цінніша від жижи, а тіло — від одягу. **24** Подивіться на круків, які не сіють, не жнуть, не мають ні стодол, ні комори, але Бог їх годує. Хіба ж ви не набагато цінніші за птахів? **25** І хто з вас своїми тривогами може продовжити власне життя бодай на лікоть? **26** Тож якщо ви не можете зробити навіть найменшого, навіщо тривожитися про все інше? **27** Поспостерігайте за тим, як ростуть лілії. Вони не трудяться і не прядуть, але кажу вам: навіть Соломон у всій своїй славі не одягався так пишно, як одна з них. **28** Отже, якщо Бог так одягає рослинку в полі, яка сьогодні росте, а завтра її вкидають до печі, то тим більше одягне він вас, маловіри! **29** Тому перестаньте шукати, що вам їсти та що пити, і перестаньте жити в непевності й тривозі, **30** бо всього того настійно шукають народи світу, але ваш Батько знає, що ви потребуєте цього. **31** Тож і далі

шукайте його царство, а все це вам додасться.

32 Не лякайся, мала отаро, бо вашому Батькові було до вподоби дати вам царство.

33 Продайте своє майно і дайте милостині. Зробіть собі гаманці, які не зношуються, тобто збирайте невичерпний скарб у небесах, де злодій навіть не наблизиться і міль не поїсть. **34** Бо де ваш скарб, там буде й серце ваше.

35 Будьте підперезані, і світильники ваші хай палають.

36 Самі ж ви будьте подібні до людей, які чекають повернення свого пана з весілля, щоб, як тільки він прибуде й постукає, негайно відчинити йому. **37** Щасливі ті раби, яких пан у час свого приходу застане наготові! Правду кажу вам: він підпережеться, посадить* їх за стіл і, підійшовши, буде їм прислуговувати.

38 І, якщо він прибуде о другій сторожі або навіть о третій та застане, що вони так роблять, — щасливі вони! **39** Також знайте, якби господарю було відомо, о котрій годині прийде злодій, він пильнував би і нікому б не дозволив влізти у свій дім. **40** Так і ви, будьте готові, бо Син людський прийде о тій годині, про котру навіть не здогадуєтесь».

41 Тоді Петро запитав: «Господи, цей приклад лише для

Лк 12:37* Див. примітку до Лк 7:36.

нас чи для всіх?» **42** А Господь відповів: «Хто ж справді вірний і розсудливий управитель, якого пан призначить над своїми слугами, аби своєчасно давати їм достатньо харчу? **43** І якщо пан під час свого приходу застане, що раб так і робить, то раб цей щасливий! **44** Правду кажу вам: пан призначить його над усім своїм маєтком. **45** Але якщо той раб скаже в серці своєму: «Мій пан затримується»,— і почне бити слуг та служниць, їсти, пити й упиватись, **46** то пан цього раба прийде в день, коли той не сподівається, і о годині, котрої той не знає. Він з усією суворістю покарає його і визначить йому частку з невірними. **47** Отже, той раб, який зрозумів волю свого пана, але не приготувався і не діяв згідно з його волею, отримає багато ударів. **48** А хто через незнання робив те, що гідне покарання, той отримає мало ударів. Дійсно, кому дано багато, від того і вимагатиметься багато, і кому багато доручено, від того вимагатимуть більше, ніж звичайно.

49 Я прийшов розпалити на землі вогонь, і чого мені ще бажати, якщо він уже запалав? **50** На мене ж самого чекає ще хрещення, і як я знемагаю, поки воно завершиться! **51** Ви думаєте, я прийшов принести на землю мир? Ні, не мир, кажу вам, а розбрат. **52** Бо відтепер

п'ятеро в одному домі будуть поділені: троє проти двох і двоє проти трьох. **53** Порізніться батько із сином і син з батьком, мати з дочкою і дочка з матір'ю, свекруха з невісткою і невістка зі свекрухою».

54 Потім Ісус звернувся до натовпу: «Коли на заході піднімається хмара, ви відразу говорите: «Насувається буря», і так стається. **55** А коли дме південний вітер, ви говорите: «Буде спека», і так є. **56** Лицеміри, у прикметах на небі й на землі ви добре розбираєтесь. Чому ж ви тоді не можете зрозуміти значення цього часу? **57** Чому не розсудите, що є праведним? **58** Коли тобі доведеться піти зі своїм противником на суд до правителя, намагайся ще в дорозі залагодити з ним суперечку, щоб він часом не потягнув тебе до судді, а суддя не передав судовому виконавцю і судовий виконавець не вкинув тебе у в'язницю. **59** Говорю тобі: ти ніколи не вийдеш звідти, поки не виплатиш усього, аж до останньої найдрібнішої монетки».

13 У той же час дехто з присутніх розповів йому про те, що сталося з галілеянами: як Пилат змішав кров цих людей з кров'ю їхніх жертв. **2** На це Ісус сказав: «Чи ви думаєте, що ті галілеяни так постраждали тому, що були більшими грішниками, ніж інші галілеяни?

3 Кажу вам, анітрохи. Але якщо не покається, то всі ви теж будете вигублені. **4** А може, думаете, що ті вісімнадцять, на котрих упала вежа в Сілоамі та вбила їх, були більшими винуватцями, ніж інші мешканці Єрусалима? **5** Кажу вам, анітрохи. Та якщо ви не покається, то всі так само загинете».

6 Тоді він навів їм такий приклад: «У винограднику одного чоловіка росло фігове дерево. Якось він прийшов подивитися, чи на ньому є плоди, але нічого не знайшов. **7** Тож він сказав виноградареві: «Ось уже три роки я приходжу до цього фігового дерева за плодами, але нічого не знаходжу. Зрубай його! Навіщо воно має даремно займати землю?» **8** Виноградар же відповів: «Пане, залиш його ще на цей рік, а я обкопаю його та обкладу гноєм. **9** і якщо в майбутньому воно принесе плоди, то добре, а якщо ні, зрубаеш його».

10 І навчав він у суботу в одній синагозі. **11** А там була скорчена жінка, яка взагалі не могла випрямитися, бо її вісімнадцять років мучив дух немочі. **12** Побачивши її, Ісус сказав: «Жінко, ти звільнена від своєї немочі». **13** Тоді він поклав на неї руки, і в ту ж мить вона випрямилась та почала прославляти Бога. **14** Але начальник синагоги, обурений тим, що Ісус зцілив у суботу,

промовив до натовпу: «Маєте шість днів, щоб працювати, тоді й приходьте оздоровлюватись, тільки не в суботу». **15** Проте Господь відповів: «Лицеміри, хіба не відв'язує кожен з вас у суботу свого бика чи осла і не виводить зі стійла, щоб напоїти його? **16** Чи ж не треба було й цю Авраамову дочку, котру Сатана тримав у путах аж вісімнадцять років, звільнити в суботній день?» **17** Коли він сказав це, всі противники зніяковіли, а натовп почав радіти всім його славним ділам.

18 Він же говорив далі: «До чого подібне Боже царство і з чим його порівняти? **19** Воно немов гірчичне зернятко, яке людина взяла та кинула у своєму саду. Це зернятко проросло і стало деревом, і небесні птахи поселилися в його вітті».

20 Потім він сказав: «З чим іще порівняти Боже царство? **21** Воно подібне до закваски, яку жінка взяла й поклала* в три великі міри борошна, аж поки заквасилося все тісто».

22 Тож він вирушив далі до Єрусалима і дорогою, ідучи від міста до міста й від села до села, навчав людей. **23** Якось один чоловік запитав його: «Господи, то правда, що спасеться досить мало людей?» Ісус же відповів: **24** «З усіх сил намагайтесь увійти через вузькі двері. Кажу вам, багато хто захоче

Лк 13:21* Буквально «сховала».

увійти, але не зможе, **25** бо господар урешті встане й замкне двері, а ви залишитесь надворі й почнете стукати, благуючи: «Пане, відчини нам». Однак він скаже: «Я не знаю, звідки ви». **26** Тоді ви промовите: «Ми їли та пили в тебе на очах, і ти навчав нас на головних вулицях». **27** Проте він знову відповість: «Я не знаю, звідки ви. Відійдіть від мене, слуги неправедності!» **28** Там ви будете плакати й скреготати зубами, коли побачите, що Авраам, Ісак, Яків і всі пророки — в Божому царстві, а вас вигнали геть. **29** І прийдуть люди зі сходу і заходу, з півночі і півдня та посідають* за столом у Божому царстві. **30** Тож дехто з останніх стане першим, а дехто з перших — останнім».

31 Тієї години до нього підійшли деякі фарисеї, кажучи: «Забирайся звідси, бо Ірод хоче вбити тебе». **32** Ісус же відповів: «Підій і скажіть тому лисові: «Ось я виганяю демонів і зціляю людей сьогодні й завтра, а на третій день закінчу свою справу». **33** А зрештою, я і так мушу йти далі сьогодні, завтра і післязавтра, бо неможливо, щоб пророк загинув поза Єрусалимом. **34** Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків і каменувеш посланих до тебе! Скільки разів я хотів зібрати твоїх дітей, як квоч-

ка збирає своїх курчат під крила, але ви не захотіли! **35** Ось ваш дім покинутий і залишений вам. Тому говорю: ви вже не побачите мене, аж поки скажете: «Благословенний, хто йде в ім'я Єгови!»

14 Якось суботнього дня Ісус завітав на гостину до одного фарисейського начальника. Коли він зайшов у дім, усі присутні, спрямувавши на нього погляд, почали уважно за ним спостерігати. **2** А там у будинку був чоловік, хворий на водянку. **3** Тож Ісус звернувся до обізнаних у Законі та до фарисеїв: «Скажіть, Закон дозволяє зціляти в суботу?» **4** Але вони мовчали. Тоді він узяв чоловіка, зцілив його й відпустив, **5** а до них сказав: «Хто з вас, якщо син ваш або бик упаде в колодязь, не витягне його відразу ж, навіть у суботній день?» **6** І вони нічого не могли заперечити на це.

7 Після того, помітивши, як запрошені вибирали собі найпочесніші місця, він навів їм такий приклад: **8** «Коли хтось запросить тебе на весільний бенкет, не займай найпочеснішого місця. Можливо, серед гостей є хтось поважніший, ніж ти, **9** і той, хто запросив тебе та його, підійде й скаже: «Поступися місцем цьому чоловікові». І тоді, засоромлений, ти підеш і займеш найнижче місце. **10** Отож, коли ти запрошений,

підій сядь* на найнижчому місці, щоб той, хто запросив тебе, підійшов і сказав: «Друже, займи вище місце». І матимеш ти шану перед усіма іншими гістьми. **11** Бо кожен, хто звеличується, буде впокорений, а хто впокорюється, буде звеличений».

12 Потім він звернувся до чоловіка, який його запросив: «Коли влаштуєш обід чи вечерю, не клич ані друзів, ані братів, ані родичів, ані багатих сусідів. Може, й вони колись запросять тебе, і це стане тобі винагородою. **13** Тож, коли влаштуєш бенкет, запрошуй бідних, калік, кульгавих, сліпих **14** і будеш щасливий, бо вони не мають чим тобі відплатити. А тобі буде відплачено під час воскресіння праведних».

15 Почувши це, один з гостей промовив до нього: «Щасливий той, хто їсть хліб у Божому царстві».

16 Ісус же відказав йому: «Один чоловік влаштував пишну вечерю і запросив багатьох гостей. **17** Коли настав час вечері, він вислав раба покликати запрошених: «Приходьте, уже все готове». **18** Але всі вони як один почали відмовлятися. Перший сказав: «Вибач, будь ласка, але я купив поле й маю піти подивитися його». **19** Другий сказав: «Вибач мені, будь ласка, але я купив п'ять пар волів і йду

випробувати їх». **20** А ще інший сказав: «Знаєш, я щойно одружився і тому не можу прийти». **21** І повернувся раб та розповів про все своєму пану. Господар же розгнівався і сказав рабу: «Мерщій іди на головні вулиці та міські провулки й приведи сюди бідних, калік, сліпих і кульгавих». **22** Згодом раб повідомив: «Пане, я виконав усе, що ти наказав, але ще залишається місце». **23** Тоді пан сказав рабу: «Вийди на дороги і до за́город та змусь людей прийти, щоб мій дім заповнився. **24** Бо говорю вам: жоден з тих запрошених не скуштує моєї вечері».

25 Одного разу, коли Ісус був у дорозі, з ним ішли великі натовпи людей, і, обернувшись, він сказав їм: **26** «Якщо хтось прийде до мене й не зненавидить свого батька, матері, дружини, дітей, братів і сестер, а навіть власної душі, то не може бути моїм учнем. **27** Хто не несе свого стовпа мук і не йде за мною, той учнем моїм бути не може. **28** Скажімо, хто з вас, бажаючи побудувати вежу, спершу не сяде й не порахує витрат, щоб з'ясувати, чи йому вистачить коштів завершити її? **29** Інакше, якщо він закладе фундамент, але не зможе докінчити вежу, всі, хто бачитиме це, піднімуть його на сміх, **30** кажучи: «Цей чоловік почав будувати, але докінчити

не зміг». **31** Або який цар, вирушаючи на війну проти іншого царя, спершу не сяде й не порадиться, чи зможе з десятитисячним військом подолати того, хто йде на нього з двадцятидесячним? **32** Якщо ж він бачить, що не зможе, то, коли той цар ще далеко, відряджає до нього послів і просить про мир. **33** Отже, будьте певні: жоден з вас, хто не розпрощається з усім своїм майном, не зможе бути моїм учнем.

34 Сіль, звичайно, добра річ. Але якщо сіль втратить силу, чим же її приправити? **35** Тоді вона непридатна ні для ґрунту, ні як добриво, і люди викидають її. Хто має вуха, нехай слухає».

15 І тягнулися до Ісуса всі збирачі податків та грішники, бо хотіли послухати його. **2** Тому фарисеї і книжники бурчали: «Цей чоловік вітає грішників та їсть з ними». **3** Отож Ісус навів їм такий приклад: **4** «Хто з вас, якщо має сто овець і загубить одну, не залишить дев'яносто дев'яти в пустелі й не буде шукати загублену, аж поки не знайде її? **5** А знайшовши, кладе її собі на плечі й тішиться. **6** І коли прийде додому, то скличе друзів і сусідів, кажучи: «Радійте зі мною, бо я знайшов свою загублену овечку». **7** Говорю вам: так само в небі буде більше радості за одного грішника, котрий кається, ніж

за дев'яносто дев'ятох праведних, яким каяття не потрібне.

8 Або котра жінка, якщо має десять драхм* і загубить одну, не запалить світильника і не почне замітати дім та старанно шукати її, аж поки не знайде? **9** А знайшовши, вона скличе своїх подруг і сусідок і скаже: «Радійте зі мною, бо я знайшла загублену драхму». **10** Так само, кажу вам, Божі ангели радують за одного грішника, який кається».

11 Потім він сказав: «Один чоловік мав двох синів. **12** Якось молодший попросив його: «Батьку, віддай ту частину майна, яка мені припадає». Тож батько розділив між ними свій маєток. **13** Через декілька днів молодший син зібрав усе й вирушив у далеку країну, а там, живучи розгульно, промарнував своє майно. **14** Коли ж він розтратив усе, в країні настав сильний голод і він опинився у скруті. **15** Цей син навіть пристав до одного громадянина тієї країни, і той послав його на свої поля пасти свиней. **16** І хотів він наїстися стручками ріжкового дерева, які згодовували свиням, але й цього ніхто йому не давав.

17 Опам'ятавшись, він сказав: «Скільки наймитів мого батька їдять хліба досхочу, а я тут помираю з голоду! **18** Встану та й подамся до батька, і скажу

Лк 15:8* Драхма — грецька срібна монета вагою 3,4 г.

йому: «Батьку, згрішив я проти небес і проти тебе. **19** Я більше негідний називатися твоїм сином. Прийми мене за свого наймита». **20** Тож він підвівся й пішов до батька. А батько ще здалека побачив його і, проїнявшись жалем, побіг, кинувся йому на шию і почав ніжно його цілувати. **21** Відтак син сказав: «Батьку, згрішив я проти небес і проти тебе. Я більше негідний називатися твоїм сином. Прийми мене за свого наймита». **22** Проте батько звелів рабам: «Мерщій принесіть найліпші шати й одягніть його, надіньте йому на руку перстень і взуйте в сандалії. **23** І приведіть та заріжте відгодованого молодого бичка. Їймо й веселімося, **24** бо цей мій син був мертвий, але ожив; він загубився, але знайшовся». І почали вони веселитись.

25 Тим часом старший син був у полі. І коли він, вертаючись, наблизився до дому, то почув музику й танці. **26** Тож він покликав одного із слуг і запитав, що трапилось. **27** Той же відповів: «Твій брат повернувся, і батько, побачивши сина здоровим, зарізав відгодованого молодого бичка». **28** Тоді старший син розгнівався і не захотів увійти в дім, а батько вийшов і почав упрошувати його. **29** Однак той сказав батькові: «Я стільки років служив тобі, як раб, і жодного разу

не порушив твого наказу, а ти ніколи не дав мені й козеняти, щоб я повеселився з друзями. **30** Та як тільки прийшов оцей твій син, котрий проїв з пов'іями твій маєток, ти зарізав для нього відгодованого бичка». **31** Проте батько сказав йому: «Дитино, ти завжди був зі мною, і все, що я маю,— твоє. **32** Ми повинні веселитись і радіти, тому що твій брат був мертвий, але ожив, і загубився, але знайшовся».

16 Потім він промовив до учнів: «Якось одному багатому чоловікові донесли, що його управитель марно витрачає його майно. **2** Тож він покликав його і сказав: «Що то я чую про тебе? Здай звіт про своє управління, бо ти більше не керуватимеш домом». **3** Тоді управитель сказав собі: «Що я буду робити, коли мій пан зніме мене з управителя? Я не маю сили копати, а жебрати соромно. **4** Ага! Знаю, що зробити, аби люди радо приймали мене у своїх домах, коли я більше не буду управителем». **5** І, покликавши всіх боржників свого пана, він запитав першого: «Скільки ти винен моєму панові?» **6** Той відповів: «Сто батів оливкової олії». Тоді він звелів йому: «Забери свою розписку, сідай і швиденько пиши п'ятдесят». **7** Потім він запитав іншого: «А ти скільки винен?» Той відповів: «Сто корів пшениці».

Цьому боржнику він сказав: «Забери свою розписку й напиши вісімдесят». **8** І похвалив пан свого управителя, оскільки той, хоча був несправедливий, виявився кмітливим; бо сини цієї системи серед свого покоління кмітливіші, ніж сини світла.

9 Говорю ж вам: здобуйте собі друзів багатством несправедливим, щоб, коли те багатство вичерпається, вони прийняли вас у вічні оселі. **10** Хто вірний у найменшому — і в великому вірний, а хто несправедливий у найменшому — несправедливий і в великому. **11** Отже, якщо ви не були вірними, коли використовували несправедливе багатство, хто ж довірить вам правдиве? **12** І, якщо ви не були вірними, коли використовували чуже, хто дасть вам ваше? **13** Жоден слуга не може служити двом панам, бо якщо одного з них він буде любити й горнутися до нього, то другого він обов'язково зненавидить або принаймні ним знехтує. Не можете бути рабами Бога і Багатства».

14 А фарисеї, які любили гроші, слухали все це й почали з нього кепкувати. **15** Тож він сказав їм: «Перед людьми ви себе видаєте за праведних, але Бог знає ваші серця. Бо те, що звеличують люди, у Божих очах — мерзота.

16 Закон і Пророки були до Івана. Відтоді ж, як він при-

йшов, звіщається добра новина про Боже царство, і всілякі люди докладають усіх зусиль, щоб до нього потрапити. **17** І справді, швидше небо та земля проминуть, ніж не сповниться із Закону бодай одна рисочка літери.

18 Кожен, хто розлучається зі своєю дружиною та одружується з іншою, вчиняє перелюб, і хто одружується на розлученій, теж вчиняє перелюб.

19 Жив собі багатий чоловік, котрий звик виряджатися в пурпур і лляне вбрання та з пишнотою веселитися день у день. **20** А біля його брами клали жебрака на ім'я Лазар, який був увесь вкритий виразками. **21** Той жебрак бажав насититися тим, що падало зі столу багача, а пси приходили та облизували його виразки. **22** Через деякий час жебрак помер, і ангели віднесли його до Авраамового лона.

Помер також багач, і його поховали. **23** І, зносячи муки в гадесі, він підвів очі й побачив у далині Авраама та Лазаря при його лоні. **24** Тоді він заволав: «Батьку Аврааме, змилосердся наді мною і пошли Лазаря, щоб він умочив кінчик пальця у воду й охолодив мені язика, бо я дуже страждаю в цьому палахкотячому вогні». **25** На це Авраам сказав: «Дитино, пригадай собі, скільки добра ти зазнав за свого життя, а Лазар зносив лише зло. Тепер же він тут має розра-

ду, а ти страждаєш. **26** Крім того, між нами і вами покладено величезну безодню, тож ані ті, хто хоче перейти звідси до вас, ані ті, хто хоче від вас перейти до нас, не зможуть цього зробити». **27** Тоді багач сказав: «У такому разі прошу тебе, батьку, пошли його до дому мого батька, **28** бо я маю п'яťох братів. Нехай він докладно розповість їм усе, щоб і вони не потрапили сюди, у це місце муки». **29** Авраам же промовив: «У них є писання Мойсея і пророків, нехай слухають їх». **30** А він сказав: «Таж ні, батьку Аврааме, але якщо хтось із мертвих прийде до них, вони покаються». **31** Однак Авраам відповів: «Якщо вони не слухають писань Мойсея і пророків, то, навіть коли хтось і воскресне, це їх не переконає».

17 Потім він сказав своїм учням: «Підстави для спотикання обов'язково з'являться. Однак горе тій людині, через яку вони з'являються! **2** Для неї було б ліпше, якби їй повісили на шию жорно та кинули в море, ніж вона мала б стати каменем спотикання для одного із цих малих. **3** Зважайте на себе. Якщо твій брат учинить гріх, докори йому, а якщо він покається, прости його. **4** Навіть якщо він сім разів на день згрішить проти тебе і сім разів повернеться, кажучи: «Каюся», прости йому».

5 І сказали апостоли Господу: «Додай нам віри». **6** Тоді Господь відповів: «Якби ви мали віру лише з гірчичне зернятка, то сказали б цій шовковиці: «Викорчуйся й пересадись у море!» — і вона б вас послуhalась».

7 Хто з вас, маючи раба, який оре поле чи доглядає за отарою, скаже, коли той повернеться з поля: «Мерщій ходи сюди і сідай* за стіл»? **8** Хіба ви не скажете: «Приготуй щось повечеряти, вдягни фартух і прислуговуй мені, поки я не наїмсь і не нап'юся, а потім можеш сам їсти й пити»? **9** Хіба пан дякує рабу, що той виконав доручене? **10** Так і ви, коли виконали все доручене, говоріть: «Ми — нікчемні раби, бо зробили те, що повинні були зробити».

11 Ідучи в Єрусалим, Ісус проходив Самарією та Галілеєю*. **12** І коло одного села його помітили десять прокажених чоловіків. Стоячи здалека, вони **13** почали кричати: «Ісусе, Наставнику, змилосердься над нами!» **14** Побачивши їх, він промовив: «Підіть і покажіться священикам». Вони послуhalались і пішли та очистились ще в дорозі. **15** Тож один з них, як побачив, що його зцілено, повернувся, голосно прославляючи Бога. **16** І впав він

Лк 17:7* Див. примітку до Лк 7:36.

11* Можливо, «між Самарією та Галілеєю».

долілиць у ноги Ісуса і дякував йому; а був він самарянином. **17** Тоді Ісус запитав: «Хіба не десятеро очистились? Де ж інші дев'ятеро? **18** Невже, окрім цього чоловіка з іншого народу, серед них не знайшлося нікого, хто б повернувся, аби віддати Богові славу?» **19** І сказав Ісус йому: «Встань і йди. Твоя віра зцілила тебе».

20 І як фарисеї запитали Ісуса, коли прийде Боже царство, він їм відповів: «Боже царство прийде не так, що всі відразу помітять його, **21** і ніхто не говоритиме: «Ось тут!» або «Там!» Кажу вам, Боже царство є серед вас».

22 Відтак він сказав учням: «Прийде час, коли ви захочете побачити один з днів Сина людського, але не побачите. **23** І люди говоритимуть вам: «Дивіться туди!» або «Дивіться сюди!» Але не виходьте і не біжіть за ними. **24** Бо як блискавка, спалахнувши, засяє від одного краю неба до іншого, так об'явиться і Син людський. **25** Але спершу він повинен знати багато страждань і це покоління має відкинути його. **26** За днів же Сина людського буде так, як було за днів Ноя: **27** люди їли, пили, женилися і виходили заміж аж до того дня, коли Ной увійшов у ковчег і прийшов потоп та знищив їх усіх. **28** Подібно було і за днів Лота: люди їли, пили, купу-

вали, продавали, садили й будували. **29** Проте в день, коли Лот вийшов із Содома, з неба впав вогняний та сірчаний дощ і знищив їх усіх. **30** Так само буде і в той день, коли об'явиться Син людський.

31 Якщо в той день хтось буде на даху, а свої речі матиме вдома, хай не сходить за ними, і якщо хтось буде в полі, так само хай не повертається за тим, що залишив. **32** Пам'ятайте про Лотову дружину. **33** Хто намагається зберегти свою душу, той втратить її, а хто втратить свою душу, той її збереже. **34** Кажу вам: тієї ночі двоє лежатимуть в одному ліжку; одного буде забрано, а другого залишено. **35** Дві молотимуть на тих самих жорнах; одну буде забрано, а другу залишено». **36** — **37** Тоді вони запитали його: «Де, Господи?» Він же відповів: «Де буде тіло, туди злетяться й орли».

18 Потім Ісус навів їм приклад про те, що необхідно завжди молитися і не падати духом. **2** Він розповів: «В одному місті був собі суддя, який і Бога не боявся, і людей не поважав. **3** Жила також у тому місті вдова, що постійно приходила до нього та просила: «Розсуди мене справедливо з моїм противником». **4** Суддя деякий час не хотів їй допомагати, але зрештою сказав сам до себе: «Хоч і Бога я

не боюсь, і людей не поважаю, **5** та оскільки ця вдова надокучає мені, розсуджу справедливо її справу, щоб вона більше не приходила й не добивала мене». **6** Тож Господь звернувся до них: «Чуєте, що сказав цей неправедний суддя? **7** Чи ж Бог не подбає про те, аби заради його вибранців, котрі день і ніч волають до нього про допомогу, було встановлено справедливність, хоча в їхньому випадку він і виявляє довготерпіння? **8** Говорю вам: він обов'язково зробить це, притому дуже швидко. Однак коли прийде Син людський, то чи знайде він справжню віру на землі?»

9 А для тих, хто був впевнений у своїй праведності та вважав інших за ніщо, Ісус навів такий приклад: **10** «Два чоловіки ввійшли у храм помолитися — один фарисей, а другий збирач податків. **11** Фарисей встав і почав молитися подумки: «Боже, дякую тобі, що я не такий, як інші — здириники, неправедні, перелюбники, або навіть як он той збирач податків. **12** Я пощу двічі на тиждень і даю десятину з усього, що набуваю». **13** Збирач же податків стояв віддалік, не наважуючись навіть піднести очей до неба. Він тільки бив себе в груди і говорив: «Боже, будь милосердним до мене, грішника». **14** Кажу вам, цей чоловік повертатиметься додому, виявив-

шись праведнішим, ніж фарисей; бо кожен, хто звеличується, буде принижений, а хто упокорюється, буде звеличений».

15 Тим часом люди стали приносити до нього немовлят, аби він доторкнувся до них, але учні, побачивши це, почали їх сварити. **16** Ісус же попросив, щоб до нього принесли немовлят, і сказав учням: «Пустіть діток до мене й не перешкоджайте їм, бо саме таким належить Боже царство. **17** Правду кажу вам: якщо хтось не прийме Божого царства так, як дитя, то ніколи в нього не ввійде».

18 Опісля один начальник запитав його: «Учителю Добрий, що мені робити, аби успадкувати вічне життя?» **19** Ісус відповів: «Чому називаєш мене добрим? Ніхто не добрий, окрім одного — Бога. **20** Ти ж знаєш заповіді: «Не чини перелюбу, не вбивай, не кради, не давай лжесвідчення, шануй батька та матір». **21** А той сказав: «Усього цього я дотримуюся ще з юності». **22** На це Ісус промовив: «Ще одного бракує тобі: продай усе, що маєш, і роздай бідним — так ти збереш собі скарб у небаесах. А тоді приходи та будь моїм учнем». **23** Почувши це, чоловік дуже зажурився, бо був дуже багатий.

24 Тож Ісус подивився на нього і сказав: «Як тяжко тим, що мають гроші, потрапити

в Боже царство! **25** Легше навіть верблюдові пролізти крізь вушко швейної голки, ніж багатому увійти в Боже царство». **26** А люди, котрі це чули, запитали: «Чи може тоді взагалі хтось спастися?» **27** Він же відказав: «Те, що неможливе для людей, можливе для Бога». **28** На це Петро сказав: «А от ми... Ми полишили все, що мали, і пішли за тобою». **29** Ісус же відповів: «Правду кажу вам: немає нікого, хто покинув би заради Божого царства дім чи дружину, чи братів, чи батьків, чи дітей, **30** і так чи інакше не отримав би в багато разів більше у цей час, а в прийдешній системі — вічне життя».

31 Тоді він відійшов з дванадцятьма убік і сказав: «Ось ми йдемо до Єрусалима, і там виконається все, що пророки написали про Сина людського. **32** Бо його віддадуть людям з інших народів і будуть насміхатися з нього, знущатися над ним та плювати на нього, **33** і, висікши бичем, його вб'ють, але на третій день він воскресне». **34** Проте учні нічого не зрозуміли з цього, бо слова ті були приховані від них, і вони не знали, про що йдеться.

35 Коли ж вони наближалися до Єрихона, то побачили сліпого жebraка, який сидів при дорозі. **36** Він почув, як повз нього проходить натовп, і почав

розпитувати, що відбувається. **37** А люди сказали йому: «Це йде Ісус назарянин!» **38** Тоді сліпий закричав: «Ісусе, Сину Давидів, змиლოსердсья наді мною!» **39** Однак ті, хто йшов попереду, суворо наказували йому мовчати, але він щораз сильніше кричав: «Сину Давидів, змиლოსердсья наді мною!» **40** Зупинившись, Ісус звелів привести цього чоловіка. І коли той підійшов, Ісус запитав його: **41** «Що хочеш, аби я для тебе зробив?» Чоловік відповів: «Господи, хочу бачити». **42** Тож Ісус сказав йому: «Стань знову зрячим. Твоя віра зцілила тебе». **43** І в ту ж мить чоловік прозрів і пішов слідом за ним, прославляючи Бога. Коли всі люди побачили це, то також віддали Богу хвалу.

19 Опісля Ісус прийшов у Єрихон. **2** А в тому місті жив багатий чоловік, на ім'я Закхей, який був головним збирачем податків. **3** Він дуже хотів побачити Ісуса, але через натовп не міг, оскільки був малого зросту. **4** Тоді Закхей побіг уперед і виліз на сикомор, щоб подивитися на Ісуса, який мав проходити тим шляхом. **5** А коли Ісус наблизився до дерева, то, подивившись угору, звернувся до цього чоловіка: «Закхейу, мерщій спускайся, бо сьогодні я маю зупинитись у твоєму домі». **6** Почувши ці слова, той поспіхом спустився і радо прийняв

його в себе. **7** Коли ж усі побачили це, то почали бурчати: «Дивіться, він зупинився в грішника». **8** Та Закхей встав і сказав Господу: «Господи, половину маєтку свого я віддам бідним, а тим, кого я фальшиво звинуватив і на кому нажився, поверну вчетверо більше». **9** На це Ісус сказав йому: «Сьогодні в цю домівку прийшло спасіння, бо він також Авраамів син. **10** Адже Син людський прийшов відшукати й урятувати те, що втрачене».

11 Оскільки Ісус був неподалік Єрусалима, а люди, які слухали це, думали, що Боже царство має з'явитись негайно, він навів ще один приклад. **12** Отож він сказав: «Один чоловік шляхетного роду вирушив у далекий край, щоб здобути царську владу, а тоді повернутися. **13** Покликавши десятків рабів, він дав їм десять мін* і сказав: «Пустіть їх в обіг, поки я не прийду». **14** Але співгромадяни ненавиділи його і вислали слідом за ним послів зі словами: «Ми не хочемо, аби цей чоловік став над нами царем».

15 Коли ж він отримав царську владу і повернувся, то звелів покликати рабів, яким дав срібні гроші. Він хотів з'ясувати, який прибуток вони отримали, пустивши гроші в обіг.

Лк 19:13* Грецька міна важила 340 грамів і мала вартість 100 драхм.

16 Тож з'явився перший і сказав: «Пане, твоя міна принесла десять мін». **17** Пан сказав йому на це: «Молодець, добрий рабе! Оскільки ти виявився вірним у дуже малому, даю тобі владу над десятьма містами». **18** Відтак прийшов другий і сказав: «Пане, твоя міна принесла п'ять мін». **19** І до цього він промовив: «А ти завідуй п'ятьма містами». **20** Тоді прийшов ще один і сказав: «Пане, ось твоя міна, я зберігав її в хустці. **21** Знаєш, я боявся тебе, бо ти людина сувора: забираєш те, чого не вкладав, і жнеш те, чого не сів». **22** Пан же сказав йому: «Твоїми ж устами суджу тебе, злий рабе. Хіба ти не знав, що я сувора людина: забираю те, чого не вкладав, і жну те, чого не сів? **23** Чому ж ти не віддав моїх срібних грошей у лихварську контору? Тоді, повернувшись, я забрав би їх з відсотками».

24 І він звелів тим, хто стояв поряд: «Заберіть від нього міну і дайте тому, хто має десять». **25** Але вони сказали: «Пане, та він уже має десять мін!» **26** Проте він відповів: «Говорю вам: усякий, хто має, отримає ще більше, а від того, хто не має, заберуть навіть те, що він має. **27** Моїх же ворогів, котрі не бажали, щоб я став над ними царем, приведіть сюди і повбивайте в мене на очах».

28 Розповівши все це, Ісус вирушив далі в Єрусалим.

29 І коли він наблизився до Вітфагії та Віфанії, що на Оливковій горі, то послав уперед двох учнів **30** і сказав: «Підіть у село, що перед вами. Увійшовши туди, ви знайдете прив'язане ося, на якому ще не сиділа жодна людина. Відв'яжіть його й приведіть. **31** А якщо хтось запитає вас: «Навіщо ви відв'язуєте його?» — скажіть: «Воно потрібне Господу». **32** Отже, прийшовши туди, учні побачили, що все було так, як він і говорив. **33** Коли ж вони відв'язували ося, його господарі запитали: «Навіщо ви відв'язуєте ося?» **34** Учні відповіли: «Воно потрібне Господу», — **35** і привели його до Ісуса. Тоді вони накинули на ося свій одяг і посадили Ісуса на нього.

36 Коли ж він їхав, вони стелили на дорозі свій одяг. **37** А як тільки він наблизився до спуску з Оливкової гори, дуже багато учнів почали радіти й голосно прославляти Бога за всі могутні діла, котрі побачили. **38** І казали вони: «Благословенний Той, хто йде як Цар в ім'я Єгови! Мир на небі та слава у височині!» **39** Однак деякі фарисеї з натовпу звернулися до нього: «Учителю, вгамуй своїх учнів». **40** Але він відповів: «Говорю вам: якщо вони замовкнуть, то волатиме каміння».

41 І коли Ісус підїхав ближче, то, подивившись на місто, заплакав за ним **42** і сказав: «Якби ж ти в цей день збагнуло, що веде до миру! Але тепер це приховане від твоїх очей. **43** Бо прийдуть дні, коли вороги зведуть навколо тебе укріплення із частоколу, оточать та стиснуть тебе звідусіль, **44** і повалять на землю тебе й твоїх дітей, які будуть у тобі, і не залишать у тобі каменя на камені, тому що ти не розпізнало часу, коли виконувалась твоя перевірка».

45 Тоді Ісус увійшов у храм і почав виганяти продавців, **46** кажучи їм: «Написано: «Мій дім буде домом молитви», ви ж зробили з нього печеру розбійників».

47 І він щоденно навчав у храмі. Але старші священники й книжники разом з впливовими людьми народу шукали можливості погубити Ісуса, **48** однак не знаходили способу, як це ліпше зробити, бо весь народ горнувся до нього й прагнув слухати його.

20 Якось, коли Ісус навчав народ у храмі та звіщав добру новину, до нього підійшли старші священники, книжники й старійшини **2** і запитали: «Скажи нам, якою владою ти чиниш все це? І хто дав тобі таку владу?» **3** Він же сказав: «І я запитаю вас про щось, а ви дайте мені відповідь: **4** Івано-

ве хрещення було з неба чи від людей?» **5** І вони почали розмірковувати між собою: «Якщо скажемо: «З неба», він запитає: «Чому ж ви йому не повірили?» **6** А якщо скажемо: «Від людей», увесь народ поб'є нас камінням, бо люди переконані, що Іван був пророком». **7** Тож вони відповіли, що не знають звідки. **8** Тоді Ісус промовив: «І я вам не скажу, якою владою чиню все це».

9 Потім він навів людям такий приклад: «Один чоловік посадив виноградник і здав його виноградарям, а сам надовго поїхав в іншу країну. **10** У відповідну ж пору він вислав до виноградарів свого раба, аби вони дали йому частину врожаю. Але виногардарі побили його й відіслали ні з чим. **11** Він послав до них ще одного раба. Та й цього вони побили, збездікали і відіслали ні з чим. **12** Потім він послав третього; вони ж і цього, поранивши, викинули геть. **13** Тоді власник виноградника сказав: «Що мені робити? Пошлю я тепер свого улюбленого сина. До нього вони поставляться з повагою». **14** Однак, побачивши його, виногардарі почали змовлятися: «Це спадкоємець. Убиймо його, щоб спадщина перейшла до нас». **15** Тож вони викинули його з виноградника та вбили. Що ж тепер зробить з ними власник? **16** Піде й погубить

цих виноградарів, а виноградник віддасть іншим».

Почувши це, вони сказали: «Нехай таке ніколи не станеться!» **17** Проте він подивився на них і запитав: «А що тоді означає написане: «Камінь, який відкинули будівельники, став головним наріжним каменем»? **18** І хто впаде на той камінь, розіб'ється. А на кого цей камінь упаде, того розчавить».

19 Як тільки книжники й старші священники збагнули, що цей приклад був саме про них, вони захотіли відразу схопити його у свої руки, але побоялись народу. **20** І, уважно поспостерігавши за Ісусом, вони підіслали таємно найнятих людей, які мали удавати з себе праведних і зловити його на слові, аби потім передати в руки уряду та намісника*. **21** Тож ті запитали його: «Учителю, ми знаємо, що ти правильно говориш та навчаєш. Також ти до всіх ставишся однаково і завжди навчаєш Божої дороги згідно з правдою. **22** Скажи, Закон дозволяє платити кесарю податок?» **23** Однак він розпізнав їхню підступність і сказав: **24** «Покажіть мені денарій. Чие тут зображення та ім'я?» Ті відповіли: «Кесарево». **25** Тоді він сказав: «Тож віддавайте кесареви кесарю, а Боже — Богові».

Лк 20:20* Буквально «владі намісника».

26 І цього разу вони не змогли зловити його на слові перед людьми, та, здивовані його відповіддю, нічого не сказали.

27 Підійшли ж до нього декотрі із саддукеїв, які говорять, що немає воскресіння, і сказали: **28** «Учителю, Мойсей написав нам: «Коли чоловік, який має дружину, помер бездітним, то жінку повинен взяти його брат, аби вона народила від нього дитину для свого колишнього чоловіка». **29** Отож було семеро братів; перший взяв собі дружину й помер бездітним. **30** Подібно другий, **31** і третій, і так всі семеро брали її за жінку, однак усі померли, не залишивши після себе дітей. **32** Зрештою померла й сама жінка. **33** Кому ж із сімох вона буде дружиною, коли настане воскресіння, адже з нею були одружені всі семеро?»

34 Ісус же сказав їм: «Діти цієї системи одружуються, **35** але ті, кого буде визнано гідними отримати життя в прийдешній системі й воскреснути з мертвих, не одружуються. **36** І померти вони вже не можуть, бо вони подібні до ангелів, і, будучи дітьми воскресіння, є дітьми Божими. **37** А те, що померлі воскресають, навіть Мойсей виявив у розповіді про терновий кущ, коли назвав Єгови «Богом Авраама, Богом Ісака і Богом Якова». **38** Він Бог не мертвих, а живих, бо для

нього всі вони живі». **39** На це декотрі книжники сказали йому: «Учителю, ти добре відповів». **40** І після цього вони більше не наважувалися про щось його питати.

41 Тоді він запитав: «Чому говорять, що Христос — це просто Давидів син? **42** Таж сам Давид говорить у книзі Псалмів: «Сказав Єгова моєму Господеві: «Сиди праворуч від мене, **43** поки не покладу твоїх вогнів як підніжок твоїм ногам». **44** Отож, якщо Давид називає його Господом, як же тоді він Давидів син?»

45 І коли весь народ слухав Ісуса, він сказав учням: **46** «Стережіться книжників, яким подобається ходити у довгому вбранні і які люблять, щоб їх вітали на ринкових площах, та прагнуть сидіти спереду в синагогах і мати найпочесніші місця на вечерях. **47** Вони пожирають доми вдів і довго моляться напоказ; але й присуд, який вони отримують, буде суворіший».

21 І, поглянувши, Ісус побачив, як заможні люди кидали пожертви в скриньки для дарів. **2** Потім він помітив нужденну вдову, котра вкинула дві монетки, які майже нічого не були варті*, **3** і сказав: «Правду говорю вам: ця вдова, хоча й бідна, вкинула біль-

Лк 21:2* Буквально «дві лепти» (квандранс), 1/64 денного заробітку.

ше, ніж усі вони. **4** Бо всі кидали дари через те, що мають надмір, а ця убога жінка кинула все, що мала на прожиток».

5 Пізніше, коли дехто говорив про храм,— про те, як він оздоблений гарним камінням і присвяченими дарами,—

6 Ісус сказав: «Прийдуть дні, коли з усього, що бачите, не залишиться тут і каменя на камені — усе буде зруйновано».

7 Тоді вони почали розпитувати його: «Учителю, коли ж це станеться і за якою ознакою можна буде побачити, що все це вже має відбутися?»

8 А він відповів: «Стережіться, щоб вас не ввели в оману, бо багато хто прийде під моїм іменем, кажучи: «Я Христос» і «Час наблизився». Ви ж не йдіть за ними.

9 Більш того, коли почуєте про війни та заворушення, не жайтеся: усе те має відбуватися спочатку, але кінець прийде не відразу».

10 Потім він їм сказав: «Повстане народ на народ і царство на царство; **11** і відбуватимуться сильні землетруси, а в одному місці за іншим будуть епідемії та голод; і люди бачитимуть страшні видовища, а з неба з'являтимуться великі знаки.

12 Але перед тим як усе це станеться, люди будуть вас арештовувати і переслідувати, віддаючи в синагоги і в'язниці, і за моє ім'я поведуть вас до царів та намісників. **13** Усе

це дасть вам нагоду свідчити. **14** Тож постановіть у своєму серці не готуватись наперед, як вам боронитися, **15** бо я вкладу у ваші уста мудрість, якій жоден з ваших противників не зможе протистояти чи перечити. **16** Крім того, навіть батьки, брати, родичі й друзі зраджуватимуть вас і декому заподіють смерть. **17** І за ім'я моє вас будуть ненавидіти всі народи. **18** А втім, з вашої голови не впаде жодна волосина. **19** І витривалістю ви здобудете свої душі.

20 А коли побачите, що Єрусалим оточений військовими таборами, знайте: наблизилось його спустошення. **21** Тоді нехай ті, що в Юдеї, втікають у гори, і хто в місті, хай виходить з нього, а хто в околицях, хай у нього не входить. **22** Бо в ті дні виконається правосуддя, аби сповнилося все написане. **23** Горе в ті дні вагітним і тим, що годуватимуть грудьми! Адже в цьому краї настане велика скрута і лють виллється на його народ; **24** і декотрі поляжуть від вістря меча, а інші будуть забрані в полон до всіх народів; і народи топтатимуть Єрусалим, аж поки закінчатся визначені часи для народів.

25 Крім того, на сонці, місяці й зірках будуть знаки, а на землі зазнаватимуть страждання народи, які через рев розбурханого

моря не бачитимуть виходу. **26** І люди будуть мліти зі страху та очікування того, щоб насувається на заселену землю, бо сили небесні затрясуться. **27** Тоді побачать Сина людського, який ітиме у хмарі із силою та великою славою. **28** Коли ж це почне відбуватися, випро-стуйтеся та підніміть голови, бо наближається ваше визволення».

29 Тоді він навів їм приклад: «Подивіться на фігове дерево та всі інші дерева: **30** коли ви бачите, що вони пускають бруньки, то знаєте, що вже близько літо. **31** Отож, коли побачите, що все це відбувається, знайте: царство Боже близько. **32** Правду кажу вам: не промине це покоління, як усе це станеться. **33** Небо і земля проминуть, але слова мої ніколи не проминуть».

34 А ви зважайте на себе, щоб ваші серця не обтяжувалися переїданням, надмірним питтям і життєвими тривогами і щоб той день не захопив вас зненацька, **35** немов пастка, оскільки він прийде на всіх, що живуть на поверхні цілої землі. **36** Тож пильнуйте і повсякчас благайте, аби ви змогли уникнути всього того, що має відбутися, і стати перед Сином людським».

37 І вдень Ісус навчав у храмі, вночі ж він виходив та ночував на горі, яка називалась

Оливковою. **38** А рано-вранці весь народ приходив до нього в храм, щоб слухати його.

22 У ту пору наближалося свято Прісних хлібів, яке ще називали Пасхою. **2** І старші священники й книжники, боячись народу, шукали нагоди, як би позбутися Ісуса. **3** А тим часом Сатана увійшов в Юду, званого Іскаріотом, який був з числа дванадцятьох. **4** І той пішов до старших священників та начальників храму, щоб поговорити про те, як ліпше видати їм Ісуса. **5** Вони дуже зраділи й пообіцяли йому срібняків. **6** Тож він погодився і почав шукати зручної нагоди видати їм Ісуса, коли поблизу не буде натовпу.

7 Аж ось настало свято Прісних хлібів, коли належало приносити пасхальну жертву. **8** Тоді Ісус послав Петра та Івана, кажучи: «Ідіть, приготуйте для нас пасхальну вечерю». **9** Вони ж запитали його: «Де хочеш, щоб ми її приготували?» **10** Він їм відповів: «Коли увійдете в місто, то зустрінете чоловіка, який нестиме глиняну посудину з водою. Йдіть за ним у дім, куди він увійде. **11** А власникові дому скажіть: «Учитель запитує: «Де гостюва кімната, в якій я міг би з'їсти з учнями пасхальну вечерю?» **12** Цей чоловік покаже вам велику горішню кімнату, де буде все необхідне. Там приготуйте

вечерю». **13** І учні вирушили туди. А там все було саме так, як він говорив, тож вони приготували вечерю.

14 У відповідний час Ісус сів* за стіл разом з апостолами **15** і звернувся до них: «Я дуже хотів їсти цю пасхальну вечерю з вами, перш ніж зазнаю страждань», **16** бо говорю вам: я вже не буду їсти її, аж поки не сповниться в Божому царстві все те, що вона означає». **17** Потім, узявши чашу, він склав подяку і сказав: «Візьміть її та передайте один одному», **18** бо говорю вам: відтепер я не питиму з плоду виноградної лози, аж поки не прийде Боже царство».

19 Узяв він також хліб і, склавши подяку, поламав його, дав їм та сказав: «Це означає моє тіло, яке буде віддане за вас. Чиніть це на спомин про мене». **20** Так само взяв він після вечері чашу і сказав: «Ця чаша означає нову угоду, укладену на підставі моєї крові, що проллється за вас».

21 Та ось зі мною за столом мій зрадник. **22** Бо Син людський відходить так, як і було визначено, однак горе людині, через яку його буде видано!» **23** Тоді вони почали міркувати між собою, хто з них це зробить.

24 І зчинилась між ними гостра суперечка про те, хто з них найбільший. **25** Він же сказав їм: «Царі народів зверх-

ньо панують над людьми, і ті, хто має владу, називаються Добродійниками. **26** Та ви не повинні бути такими, як вони. Але хто найбільший серед вас, нехай стане як наймолодший, і хто начальствує — як той, хто прислугує. **27** Бо хто більший: той, хто сидить* за столом, чи той, хто прислугує? Хіба не той, хто сидить за столом? Я ж серед вас як той, хто прислугує».

28 А ви залишилися зі мною у моїх випробуваннях, **29** і я укладаю з вами угоду про царство, як і мій Батько уклав угоду зі мною, **30** щоб ви їли та пили за моїм столом у царстві моєму й сиділи на престолах і судили дванадцять племен Ізраїля».

31 Сімоне, Сімоне, ось Сатана зажадав просіяти вас, як пшеницю. **32** Та я благав про тебе, щоб віра твоя не ослабла. Ти ж, коли повернешся, зміцни своїх братів». **33** А той сказав Ісусу: «Господи, я готовий іти з тобою і до в'язниці, і навіть на смерть». **34** Але Ісус відповів: «Говорю тобі, Петре: ще півень не заспіває сьогодні, як ти тричі заперечиш, що знаєш мене».

35 Потім він запитав учнів: «Коли я відправляв вас без гаманця, без торби й сандалій, чи вам бракувало чогось?» Вони відповіли: «Ні!» **36** Тоді він сказав: «Тепер же той, хто має

гаманець, нехай візьме його, а також торбу; і хто не має меча, нехай продасть вбрання і купить його. **37** Говорю ж вам, на мені має виконатися написане: «І був він зарахований до беззаконників». Бо сказано про мене вже виконується». **38** Відтак вони сказали: «Господи, ось тут два мечі». Він їм відповів: «Цього достатньо».

39 І як Ісус вийшов звідти, то за звичаєм подався до Оливкової гори, а учні теж пішли за ним. **40** Коли ж вони прийшли туди, він їм сказав: «Перебувайте в молитві, щоб не впасти в спокусу». **41** А сам відійшов від них приблизно на відстань кинутого каменя, впав на коліна та почав молитися. **42** кажучи: «Батьку, якщо бажаєш, забери від мене цю чашу. Але хай виконується не моя воля, а твоя». **43** Тоді йому з'явився ангел з неба і зміцнив його. **44** І в нестерпних муках Ісус продовжував ще палкіше молитися, а піт його став немов краплі крові, які падали на землю. **45** Потім, помолившись, Ісус встав, пішов до учнів і побачив, що вони через смуток задрімали. **46** Тож він сказав їм: «Чому ви спите? Встаньте й перебувайте в молитві, щоб не впасти в спокусу».

47 І коли він ще говорив, наблизився натовп, попереду якого йшов чоловік на ім'я Юда — один з дванадцятьох. І він

підійшов до Ісуса, щоб поцілувати його. **48** Проте Ісус звернувся до нього: «Юдо, не вже ти поцілунком зраджуєш Сина людського?» **49** Побачивши, до чого все це веде, ті, хто стояв поряд з Ісусом, запитали: «Господи, може нам вдарити мечем?» **50** І один з них навіть вдарив та відсік праве вухо рабові первосвященника. **51** Та Ісус сказав: «Досить вже!» — і, доторкнувшись до вуха, зцілив раба. **52** Тоді він звернувся до старших священників, начальників храму і старійшин, котрі прийшли за ним: «Хіба я розбійник, що ви прийшли до мене з мечами й палицями?» **53** Таж я день у день був з вами в храмі, і ви не чіпали мене. Однак тепер — ваша година і влада темряви».

54 Відтак, схопивши Ісуса, вони забрали його та повели в дім первосвященника. Петро ж ішов за ними на віддалі. **55** Потім вони розпалили посеред подвір'я багаття і посідали разом. Сидів серед них і Петро. **56** А одна служниця, побачивши його біля яскравого вогнища, придивилась до нього й сказала: «Цей чоловік також був з ним». **57** Але він заперечив: «Жінко, я не знаю його». **58** Незабаром інший чоловік побачив його і сказав: «Ти також один з них». Петро відповів: «Ні, зовсім ні!» **59** І приблизно через годину ще хтось по-

чав настійно твердити: «Ну так, цей точно був з ним, він же галілеянин!» **60** Та Петро відповів: «Чоловіче, я не знаю, про що ти говориш». І в ту ж мить, коли він ще говорив, заспівав півень. **61** Тоді Господь обернувся й подививсь на Петра, а той пригадав собі його слова: «Перш ніж сьогодні заспіває півень, ти тричі зречешся мене». **62** І вийшов він звідти та гірко заплакав.

63 А чоловіки, які тримали Ісуса під вартою, почали глузувати з нього та бити його; **64** і, накривши його, запитували: «Ану, пророкуй, хто вдарив тебе?» **65** І вони продовжували зневажати його всілякими богохульними словами.

66 Коли ж настав день, зібралася рада старших народу — старших священників та книжників,— і вони потягли його в зал Синедріону, говорячи: **67** «Якщо ти Христос, скажи це». Однак він їм відповів: «Навіть якби я вам сказав, ви ніколи б не повірили, **68** а якби запитав, ніколи б не відповіли. **69** Проте відтепер Син людський сидітиме біля могутньої Божої правиці». **70** Тоді вони всі запитали: «Значить, ти Божий Син?» Він же відповів: «Ви самі кажете, що це я». **71** Тож вони вигукнули: «Хіба треба нам ще якогось свідчення? Ми ж на власні вуха чули це з його уст».

23 Потім вони цілим натовпом встали й повели Ісуса до Пилата. **2** Там вони почали звинувачувати його: «Ми виявили, що цей чоловік баламутить наш народ, забороняє платити податки кесарю і говорить про себе, що він Христос, цар». **3** А Пилат запитав його: «Ти цар юдейський?» Той відповів: «Ти сам це кажеш». **4** Тоді Пилат звернувся до старших священників і натовпу: «Я не бачу за цим чоловіком жодної провини». **5** Але вони почали наполягати: «Він навчає по всій Юдеї, почавши з Галілеї, та дійшов аж сюди і підбурює народ до бунту». **6** Коли Пилат почув це, то запитав, чи Ісус є галілеянином. **7** З'ясувавши, що той походив з області, яка була під наглядом Ірода, Пилат відіслав його до Ірода, бо він у ті дні також перебував в Єрусалимі.

8 Коли Ісуса привели, Ірод надзвичайно зрадів, бо вже давно хотів побачити його, адже багато про нього чув і сподівався, що той виконає в нього на очах якесь чудо. **9** Тож він почав ставити Ісусу багато запитань, але той нічого не відповідав. **10** А старші священники й книжники один за одним вставали й запекло звинувачували його. **11** Тоді Ірод почав зі своїми охоронцями принижувати Ісуса і глузувати з нього, одягнувши його в яскраве

вбрання, а потім відіслав його назад до Пилата. **12** І в той самий день Ірод та Пилат стали друзями, хоча колись між ними була ворожнеча.

13 Опісля Пилат скликав старших священників, начальників та народ **14** і сказав: «Ви привели до мене цього чоловіка, який нібито підбурює людей до повстання, але я допитав його перед вами і взагалі не побачив того, в чому ви його звинувачуєте. **15** Не побачив цього також Ірод, бо відіслав його назад до нас; тож чоловік цей не скоїв нічого, за що заслуговував би смерті. **16** Тому я покараю його та й відпущу». **17** — **18** Проте вся юрба закричала: «Забери його, а нам відпусти Варавву!» **19** (Чоловіка ж цього кинули у в'язницю за якийсь заколот, що здійнявся в місті, і за вбивство). **20** І знову Пилат звернувся до них, бо хотів відпустити Ісуса. **21** Тоді вони почали вигукувати: «На стовп його! На стовп!» **22** І він промовив утретє: «Та що ж поганого зробив цей чоловік? Я не побачив нічого, за що він заслуговував би смерті. Тож я покараю його та й відпущу». **23** Однак вони заходилися настирливо, на весь голос, вимагати, щоб його прибили до стовпа, і кричали так сильно, що **24** Пилат поступився і виніс вирок, аби задовольнити їхню вимогу: **25** відпустив чолові-

ка, котрого кинули до в'язниці за заколот та вбивство і котрого вони вимагали звільнити, а Ісуса, як вони і хотіли, віддав на страту.

26 І дорогою, ведучи Ісуса від Пилата, вони схопили одного киренянина, на ім'я Сімон, який ішов зі села, і поклали стовп мук на нього, щоб він ніс його за Ісусом. **27** За Ісусом ішло багато людей, і чимало жінок з горя били себе в груди та оплакували його. **28** Ісус же обернувся до жінок і сказав: «Дочки єрусалимські, перестаньте плакати за мною. Плачте за собою та своїми дітьми, **29** бо ось приходять дні, коли люди говоритимуть: «Щасливі неплідні й ті, які не народжували і не годували грудьми!» **30** Тоді вони звернуться до гір: «Упадіть на нас!» — і до пагорбів: «Накрийте нас!» **31** Бо якщо вони так роблять, коли дерево зелене, то що станеться, коли воно засохне?»

32 Разом з ним на страту вели ще двох чоловіків, злочинців. **33** І як прийшли вони на місце, назване Черепом, то прибили там до стовпів його і тих злочинців: одного праворуч, а другого ліворуч. **34** [Ісус же говорив: «Батьку, прости їм, бо не знають, що роблять».] Потім вони хотіли поділити його вбрання й кинули жеребок. **35** А народ стояв і дивився. Начальники ж кеп-

кували з Ісуса, кажучи: «Інших він рятував, хай тепер врятує себе, якщо він Христос, Божий Обранець». **36** Навіть воїни глузували з нього: підходили й подавали йому кисле вино, **37** кажучи: «Якщо ти цар юдейський, врятуй себе». **38** І була над ним табличка: «Це — цар юдейський».

39 Тоді один зі злочинців почав насміхатися з Ісуса: «Ти ж нібито Христос. То врятуй і себе, і нас». **40** Та другий докорив йому: «Ти що, зовсім не боїшся Бога? Тим більше, ти й сам отримав такий же вирок. **41** І ми заслужили цього за все, що нарobili. Наш вирок справедливий. А він не зробив нічого поганого». **42** А потім сказав: «Ісусе, згадай про мене, коли прийдеш у своє царство». **43** Ісус же відповів йому: «Правду говорю тобі сьогодні: ти будеш зі мною в Раю».

44 А приблизно о шостій годині цілу землю огорнула темрява аж до дев'ятої, **45** бо сонячне світло померкло. І завіса святині роздерлась навпіл. **46** Тоді Ісус голосно скрикнув та сказав: «Батьку, у твої руки довіряю свій дух». Промовивши це, він віддав останній подих. **47** Коли ж сотник побачив, що відбулося, то почав прославляти Бога й казати: «Цей чоловік дійсно був праведний». **48** А люди з натовпу, які зібралися на це видовище і бачили все,

що сталося, почали повертатися додому і дорогою били себе в груди. **49** Усі ж, хто знав його, стояли віддалік. Стояли також і дивилися на це жінки, які йшли за ним з Галілеї.

50 А один член Ради, добрий та праведний чоловік, на ім'я Йосип, **51** що походив з юдейського міста Ариматеї і чекав Божого царства,— він, до речі, не віддав свого голосу на підтримку їхнього задуму й дій,— **52** так от, цей Йосип пішов до Пилата та попросив у нього дозволу забрати Ісусове тіло. **53** І він зняв тіло, загорнув його в тонке лляне полотно та поклав до видовбаної в скелі гробниці, де ще нікого не ховали. **54** Тоді був день Приготування і вже сутеніло, надходила субота. **55** А жінки, які прийшли з Ісусом із Галілеї, також подалися туди, щоб оглянути гробницю і подивитися, як поклали Ісусове тіло. **56** Опісля вони повернулися, щоб приготувати ароматичні трави та пахучу олію. У суботу вони, звичайно ж, відпочивали, згідно із заповіддю.

24 А на світанку першого дня тижня жінки пішли до гробниці, взявши із собою приготовлені ароматичні трави. **2** Проте вони побачили, що камінь від гробниці відкочений, **3** і коли ввійшли в неї, то не знайшли тіла Господа Ісуса. **4** Поки вони стояли

приголомшені, перед ними з'явилися два чоловіки у блискучому вбранні. **5** Жінки, перелякавшись, посхиляли обличчя до землі, а чоловіки звернулися до них: «Чому ви шукаєте Живого серед мертвих? **6** [Його тут немає — він воскрес.] Пригадайте, він вам говорив, коли ще був у Галілеї, **7** що Сина людського мають віддати в руки грішників і прибити до стовпа, але на третій день він воскресне». **8** Тоді вони пригадали собі його слова **9** і, повернувшись від гробниці, розповіли все це одинадцятьом та усім іншим присутнім. **10** А жінками цими були Магдалина Марія, Іванна і Марія, мати Якова; були з ними ще й інші, котрі також розповідали про це апостолам. **11** Однак слова жінок здавалися їм безглуздям, і вони не повірили цьому.

12 [А Петро встав та побіг до гробниці. І, нахилившись, він заглянув усередину й побачив лише пов'язки. Тож він пішов звідти, дивуючись, що могло статись.]

13 І того ж дня двоє учнів ішли до села Еммаус, що лежало близько одинадцяти кілометрів від Єрусалима, **14** і обговорювали все, що трапилось.

15 А коли вони розмовляли й розмірковували, до них наблизився сам Ісус і пішов з ними, **16** Але їхні очі не змогли розпізнати його. **17** І він за-

питав їх: «Що ви так обговорюєте доробого?» Тоді вони зупинились із засмученими обличчями **18** і один з них, на ім'я Клеопа, відказав: «Ти що, чужинець, який живе в Єрусалимі самотньо? Хіба ти не знаєш, що сталося там цими днями?» **19** Тож він запитав: «А що саме?» Вони відповіли: «Невже ти не чув про Ісуса назарянина, який став пророком, могутнім у вчинках та словах як в очах Бога, так і всього народу, **20** і про те, як наші старші священики й начальники віддали його на страту і прибили до стовпа? **21** А ми сподівалися, що саме він має визволити Ізраїль. Крім того, ось уже третій день, як усе це сталося. **22** Також деякі наші жінки здивували нас, бо рано-вранці були біля гробниці, **23** але не знайшли його тіла і, прийшовши, розповіли, як ангели в надприродному видінні сказали, що він живий. **24** Потім деякі з наших пішли до гробниці й застали все так, як розповіли жінки, та його не бачили».

25 Тоді він їм сказав: «О нерозумні люди з несприйнятливими серцями! Як же вам важко повірити в усе, про що говорили пророки! **26** Хіба Христос не мав вистраждати все це та ввійти у свою славу?» **27** І, почавши від Мойсея та всіх пророків, він пояснював їм те, що говорилося про нього в усіх Писаннях.

28 Зрештою вони наблизилися до села, в яке йшли, а він удав, ніби прямує далі. **29** Та вони стали переконувати його: «Залишайся з нами, бо вже вчоріє, день закінчується». Тож він пішов разом з ними до того села. **30** А коли вони посідали* вечеряти, він узяв хліб, поблагословив його, поламав і почав їм давати. **31** Тоді відкрилися їм очі, і вони впізнали його, але він зник. **32** І сказали вони один одному: «Хіба наші серця не палали, коли він дорогою розмовляв з нами та докладно пояснював Писання?» **33** Тієї ж години вони встали і повернулися в Єрусалим. Там вони знайшли одинадцятьох та інших, що зібрались з ними. **34** Усі вони говорили: «Господь дійсно воскрес і з'явився Сїмону!» **35** А ті розповіли, щоб трапилося в дорозі і як вони впізнали його по тому, як він ламав хліб.

36 Тимчасом як вони про це розмовляли, він сам став серед них [і звернувся: «Мир вам»]. **37** А вони, пройняті жахом і налякані, подумали, що бачать духа. **38** Тоді Ісус запитав їх: «Чому ви стривожились і чому у ваші серця закралися сумніви? **39** Подивіться на мої руки і ноги, це ж я. Доторкніться до мене, погляньте, адже дух не має плоті й кісток, а я, як бачите, маю». **40** [І, ска-

завши це, він показав їм руки і ноги.] **41** Коли ж вони з радості все ще не вірили й дивувались, він їх запитав: «Маєте тут щось поїсти?» **42** І вони подали йому шматок печеної риби, **43** а він узяв його і з'їв у них на очах.

44 Потім він сказав: «Пригадайте, коли я ще був з вами, то говорив, що має виконатися все, написане про мене в Мойсєвому законі, у Пророках і Псалмах». **45** Тоді він відкрив їм на все це очі, аби вони могли повністю зрозуміти Писання, **46** а після цього промовив: «Написано так: Христос зазнає страждань та воскресне з мертвих на третій день, **47** і в його ім'я серед усіх народів, починаючи з Єрусалима, буде проповідуватись каяття, яке дає можливість отримати прощення гріхів. **48** А ви станете свідками цього. **49** І ось я посилаю вам те, що обіцяв мій Батько. Ви ж перебувайте в місті, поки не будете оповиті силою згорі».

50 Потім він повів їх звідти аж до Віфанії і там, піднявши руки, поблагословив їх. **51** А коли благословляв, то відійшов від них і почав підноситись у небо. **52** Тоді вони вклонились йому та повернулися в Єрусалим з великою радістю. **53** І вони постійно перебували в храмі, благословляючи Бога.

ВІД
ІВАНА

1 На початку було* Слово, і Слово було з Богом, і Слово було богом. **2** Воно було з Богом на початку. **3** Усе з'явилося через нього, і без нього ніщо не з'явилося.

А те, що з'явилося **4** через нього,— було життя. І життя було світлом для людей. **5** Світло сяє у темряві, але темряві його не перемогти.

6 І з'явився чоловік, Божий посланець, якого звали Іван. **7** Він прийшов засвідчити про світло, щоб через нього всілякі люди повірили. **8** Сам Іван не був світлом, але мав свідчити про нього.

9 Правдиве світло, яке освітлює всіляких людей, ще мало прийти у світ. **10** Він* був у світі, і цей світ з'явився через нього, але світ його не пізнав. **11** Він прийшов до своїх, але вони його не прийняли. **12** Усім же, хто його прийняв, він дав право стати Божими дітьми, оскільки вони вірили в його ім'я. **13** І народились вони не від людських батьків, не за тілесним бажанням, тобто за бажанням батьків, а за волею Бога.

14 Отже, Слово стало тілом та перебувало серед нас. Ми бачили його славу — славу, яку

має від батька єдинородний син. Він був сповнений незаслуженої доброти і правди. **15** (Іван свідчив про нього та вигукував: «Той, хто йде за мною, випередив мене, бо існував ще до мене!» Саме Іван сказав ці слова). **16** І, оскільки він був наділений усім цим сповна, ми також постійно відчували на собі незаслужену доброту. **17** Бо Закон був даний через Мойсея, а незаслужена доброта і правда прийшли завдяки Ісусу Христу. **18** Ніхто з людей Бога ніколи не бачив, та єдинородний бог, який перебуває при лоні Батька, розказав, яким він є.

19 Ось яке свідчення дав Іван, коли юдеї послали з Єрусалима священників та левитів, щоб ті запитали його: «Хто ти?» **20** Він не ухилився від відповіді, а відверто визнав: «Я — не Христос». **21** Тож вони запитали: «Тоді хто ти? Ілля?» Він відповів: «Ні». — «А може, ти Пророк?» Він заперечив: «Ні». **22** Вони знову запитали: «То хто ж ти такий? Скажи нам, щоб ми передали твої слова людям, котрі нас послали. Що ти можеш про себе сказати?» **23** Він відповів: «Як сказав пророк Ісаї, я голос того, хто вигукує в пустелі: «Вирівняйте дорогу для Єгови!» **24** А тих людей

Ів 1:1* У грецькій мові «Слово» — чоловічого роду. **10*** Стосується Слова.

послали фарисеї. **25** Тож вони розпитували його далі: «Якщо ти не Христос, не Ілля і не Пророк, чому ж тоді хрестиш людей?» **26** На це Іван їм відповів: «Я хрещу у воді. Та серед вас стоїть той, кого ви не знаєте; **27** він іде за мною, однак я негідний навіть розв'язати ремінця його сандалії». **28** Усе це трапилось у Віфанії за Йорданом, де хрестив Іван.

29 Наступного дня, коли Іван побачив, що до нього йде Ісус, він вигукнув: «Дивіться, ось Агнецъ Божий, який покінчить з гріхом світу! **30** Це той, про кого я говорив: за мною йде чоловік, який мене випередив, бо існував ще до мене. **31** Я сам його не знав, але я прийшов хрестити у воді, аби він був виявлений Ізраїлю». **32** Крім того, Іван свідчив: «Я бачив, як з неба, немов голуб, зійшов дух і залишився на ньому. **33** Я його не знав, але Той, хто послав мене хрестити у воді, сказав: «На кого зійде дух та залишиться на ньому, той і хреститиме святим духом». **34** І я бачив це та засвідчив, що він — Син Божий».

35 І ще наступного дня Іван стояв з двома своїми учнями. **36** Коли він побачив, що йде Ісус, то вигукнув: «Ось Агнецъ Божий!» **37** Почувши це, ті двоє учні пішли за Ісусом. **38** Тоді Ісус обернувся і, помітивши, що вони йдуть за

ним, запитав: «Кого ви шукаєте?» Вони відказали: «Раббі (що в перекладі означає «Учитель»), де ти зупинився?» **39** Він промовив: «Ходіть і подивіться». Тож вони пішли туди, де він зупинився, і того дня залишилися з ним. Була тоді приблизно десята година*. **40** А одним з тих двох, що почули Іванові слова та пішли за Ісусом, був Андрій, брат Сімона Петра. **41** Отже, перше, що він зробив, — це знайшов свого брата, Сімона, і сказав йому: «Ми знайшли Месію» (що в перекладі означає «Христос»), **42** а потім відвів його до Ісуса. Коли ж Ісус побачив його, то промовив: «Ти — Сімон, Іванів син. Відтепер ти будеш називатися «Кіфою» (що грецькою перекладається як «Петро»*)».

43 Ще наступного дня Ісус захотів вирушити в Галілею. І, знайшовши Пилипа, він сказав: «Будь моїм учнем і йди за мною». **44** Сам Пилип був родом з Віфсаїди, рідного міста Андрія та Петра. **45** Пилип же знайшов Натанаїла та промовив: «Ми знайшли того, про кого писав Мойсей у Законі, а також Пророки, — Ісуса з Назарета, Йосипового сина». **46** На це Натанаїл сказав: «Хіба з Назарета може бути щось добре?» А Пилип відповів: «Ходи і сам подивись». **47** Коли ж Ісус побачив

Ів 1:39* Приблизно 16:00. 42* «Кифа», або «Петро», означає «скеля».

Натанаїла, який ішов до нього, то сказав: «Ось справжній ізраїльтянин, в якому немає обману». **48** Натанаїл запитав: «Звідки ти мене знаєш?» А Ісус відповів: «Я бачив тебе ще до того, як тебе покликав Пилип, коли ти був під фіговим деревом». **49** Тоді Натанаїл сказав: «Учителю, ти — Син Божий, Цар Ізраїля». **50** Ісус же промовив: «Ти повірив, бо я сказав, що бачив тебе під фіговим деревом? Ти побачиш набагато більше». **51** Потім Ісус сказав: «Щиру правду кажу вам: ви побачите розкрите небо та Божих ангелів, що піднімаються і спускаються до Сина людського».

2 А на третій день у Кані Галілейській відбувалося весілля, на якому була Ісусова мати. **2** Запросили туди також Ісуса з учнями.

3 Коли закінчилось вино, мати Ісуса звернулась до нього: «Вони більше не мають вина».

4 У відповідь Ісус промовив: «Чого ти хочеш? Моя година ще не прийшла». **5** Тоді його мати сказала людям, які прислуговували: «Зробіть усе, що він скаже». **6** Згідно з юдейськими правилами очищення, там було шість камінних посудин для води; кожна вміщала приблизно сорок чотирьох або

шістдесят шість літрів. **7** Тож Ісус сказав: «Наповніть ці посудини водою». І їх наповнили аж по краї. **8** Потім він промовив: «Тепер зачерпніть трохи й подайте розпоряднику бенкету». Вони так і зробили. **9** А розпорядник не знав, звідки взялося те вино, бо це було відомо лише тим, хто прислуговував і набирав воду. Тому, покуснувавши води, яка перетворилась на вино, він покликав нареченого **10** і сказав: «Завжди подають спочатку добре вино, а коли люди вже трохи сп'яніють,— гірше. Ти ж добре вино тримав аж досі». **11** Усе те Ісус вчинив у Кані Галілейській, і це стало початком його чуд. Тим він виявив свою славу, і учні повірили в нього.

12 Після цього він разом зі своєю матір'ю, братами та учнями пішов до Капернаума, але там вони пробули недовго.

13 Коли ж наближалась юдейська Пасха, Ісус пішов до Єрусалима. **14** У храмі він побачив людей, які продавали биків, овець і голубів; побачив він і тих, хто сидів та розмінював гроші. **15** Тож Ісус зробив собі бич з мотузок і повиганяв з храму всіх їх разом з вівцями й биками, а міняльникам грошей порозсипав монети та перекидав столи. **16** Тим же, що торгували голубами, він наказав: «Позабирайте все це! Досить робити з дому мого Бать-

Ів 2:4* Буквально «Що є до тебе і до мене?». Це запитання виражає незгоду з тим, про що йшлося раніше; фразеологічний зворот, який означає «Що у нас спільного?».

ка дім торгівлі!» **17** Тоді його учні пригадали, що в Писанні сказано: «Ревність до твого дому буде з'їдати мене».

18 На це юдеї сказали Ісусу: «Який знак покажеш нам на доказ того, що маєш право так поводитись?» **19** У відповідь Ісус промовив: «Зруйнуюте цей храм, і я за три дні його відбудую». **20** Тоді юдеї вигукнули: «Цей храм будували сорок шість років, а ти відбудуєш його всього за три дні?» **21** Однак, говорячи про храм, він мав на увазі своє тіло. **22** А коли Ісус воскрес з мертвих, учні пригадали, що він говорив їм про це, і повірили в Писання та в його слова.

23 Як Ісус був в Єрусалимі на святі Пасхи, багато людей, побачивши його чуда, повірили в його ім'я. **24** Проте він не до кінця довіряв усім цим людям, оскільки знав, що у них всередині, **25** і не потребував, щоб хтось свідчив йому про людину, бо сам бачив серце кожного.

3 А серед фарисеїв був один чоловік, на ім'я Никодім, начальник юдеїв. **2** Якось він прийшов до Ісуса вночі та сказав: «Учителю, ми знаємо, що ти — вчитель, посланий Богом, бо якщо Бог не підтримує людини, вона не може виконувати таких чуд, які виконуєш ти».

3 Ісус же промовив: «Щиру правду кажу тобі: якщо людина не народиться знову, то

не зможе побачити Боже царство». **4** Тоді Никодім запитав: «Як може хтось народитися, коли він старий? Він же не може вдруге потрапити в утробу матері й народитися!» **5** Ісус відповів: «Щиру правду кажу тобі: якщо людина не народиться від води й духу, то не зможе увійти в Боже царство. **6** Народжене від тіла є тілесним, а народжене від духу — духовним. **7** Не дивуйся моїм словам, що ви повинні народитися знову. **8** Вітер дме, куди хоче, і ти чуєш його шум, хоча й не знаєш, звідки та куди він дме. Подібно є з кожним, хто народжений від духу».

9 Тоді Никодим запитав: «Як таке можливе?» **10** А Ісус відповів: «Невже ти, вчитель Ізраїля, не знаєш цього? **11** Щиру правду кажу тобі: ми говоримо те, що знаємо, і свідчимо про те, що бачили. Ви ж наше свідчення не приймаєте. **12** Якщо ви не вірите, коли я вам розповів про земне, то як повірите, коли розкажу про небесне? **13** І жодна людина не піднімалась на небо, окрім того, хто зійшов з неба, — Сина людського. **14** Тож як Мойсей підніс змія в пустелі, так само має бути піднесений Син людський, **15** щоб кожен, хто вірить у нього, отримав вічне життя».

16 Адже Бог так полюбив світ, що віддав свого єдинородного Сина, аби кожен, хто виявляє,

що вірить у нього, не був знищений, а отримав життя вічне. **17** І Бог послав свого Сина у світ не для того, щоб він судив світ, а щоб через нього світ отримав спасіння. **18** Хто вірить в Сина, не підлягатиме суду, а хто не вірить, той уже підпав під суд, оскільки не повірив в ім'я єдинородного Божого Сина. **19** Отже, основа для суду така: світло прийшло у світ, однак люди полюбили темряву, а не світло, тому що їхні вчинки злі. **20** Бо хто чинить ганебні діла, той ненавидить світло і не йде до світла, щоб не викрилися його вчинки. **21** А той, хто чинить праведні діла, йде до світла, щоб його діла стали явними, оскільки вони у згоді з Божою волею».

22 Після того Ісус разом з учнями пішов до юдейського краю і залишався там деякий час та хрестив людей. **23** А в Еноні, недалеко від Саліму, хрестив Іван, оскільки там було багато води. Люди приходили туди й хрестились, **24** бо на той час Івана ще не вкинули до в'язниці.

25 Тоді Іванові учні почали сперечатися з одним юдеєм про очищення. **26** Отже, вони підійшли до Івана і сказали: «Учителю, поглянь, чоловік, який був з тобою за Йорданом та про якого ти свідчив, хрестить, і всі йдуть до нього». **27** На це Іван промовив: «Людина нічого не може отримати, якщо їй

не дано з неба. **28** Ви ж самі свідчите мені, що я сказав: я не Христос, а той, хто був посланий перед ним. **29** Наприклад, наречена належить нареченому. Проте друг нареченого надзвичайно радіє, коли стоїть та чує його голос. Так і я сповнений радості. **30** Тому Христос має рости, а я — зменшуватися».

31 Хто приходить згори, той є над усіма. Той, хто прийшов із землі,— земний і говорить про земне. А хто з неба, той є над усіма; **32** він свідчить про те, що бачив та чув, але ніхто не приймає його свідчення. **33** Хто ж його свідчення прийняв, той затвердив своєю печаткою, що Бог правдивий. **34** Адже той, кого послав Бог, говорить Божі слова, оскільки Бог дає свій дух не шкодуючи, зі щедрістю. **35** Батько любить Сина і віддав усе в його руки. **36** Хто вірить у Сина, той має вічне життя. Хто ж Сина не слухається, той життя не побачить, і на ньому перебуває гнів Божий.

4 Коли ж Господь дізнався, що фарисеї почули, що він готує та хрестить більше учнів, ніж Іван,— **2** хоча насправді хрестив не сам Ісус, а його учні,— **3** він покинув Юдею і знову вирушив до Галілеї. **4** А йти йому потрібно було через Самарію. **5** І він прийшов у Самарію, в місто Сихар, що

було недалеко від поля, котре Яків віддав своєму сину Йосипу. **6** Там був колодязь Якова. Тож Ісус, втомлений дорогою, сів біля того колодязя. Була ж приблизно шоста година*.

7 Прийшла туди набрати води й одна жінка з Самарії. Ісус заговорив до неї: «Дай мені напитися». **8** (У той час його учні були в місті, бо мали купити харчів). **9** На це самарянка сказала: «Як це ти, юдей, просиш води в мене, самарянки?» (Бо юдеї не спілкувалися з самарянами). **10** У відповідь Ісус промовив: «Якби ти знала, яким даром Бог щедро обдаровує людей і хто каже тобі: «Дай мені напитися», ти б сама попросила його, і він дав би тобі живої води». **11** На це вона сказала: «Пане, ти навіть відра не маєш, щоб зачерпнути води, а колодязь глибокий. Звідки ж ти візьмеш живу воду? **12** Невже ти більший від нашого прабатька Якова, який дав нам цей колодязь та пив з нього сам, і його сини, і худоба?» **13** У відповідь Ісус промовив: «Кожен, хто п'є цю воду, відчуватиме спрагу знову, **14** а хто питиме воду, яку дам я, ніколи не відчуже спраги. Бо вода, яку дам йому я, стане в ньому джерелом, котре битиме через край і даватиме вічне життя». **15** Почувши це, жінка вигукнула: «Пане,

дай мені тієї води, щоб я вже не хотіла пити і не приходила сюди по воду».

16 Ісус же їй сказав: «Іди поклич свого чоловіка та повертайся». **17** А жінка промовила: «Я не маю чоловіка». Ісус відказав: «Правильно ти кажеш: «Я не маю чоловіка», **18** бо в тебе було п'ять чоловіків, а той, кого маєш тепер,— не чоловік тобі. Це ти правду кажеш». **19** У відповідь жінка сказала: «Пане, бачу, ти — пророк. **20** Наші прабатьки поклонялися на цій горі, а ви кажете, що потрібно поклонятися в Єрусалимі». **21** Ісус відказав: «Повір, жінко, настає час, коли ви не будете поклонятися Батькові ні на цій горі, ні в Єрусалимі. **22** Ви поклоняєтесь тому, про що не знаєте, а ми поклоняємось тому, про що знаємо, адже спасіння походить від юдеїв. **23** Однак настає час,— і вже настав,— коли правдиві поклонники будуть поклонятися Батькові в дусі та в правді, бо саме таких поклонників він собі шукає. **24** Бог є Дух, і ті, хто йому поклоняється, повинні поклонятися в дусі та в правді. **25** Тоді жінка сказала: «Я знаю, що має прийти Месія, якого називають Христос. І коли він прийде, то відкрито розкаже нам про все». **26** На це Ісус сказав їй: «Той, хто зараз говорить з тобою, і є ним».

27 У той час надійшли учні та почали дивуватися, що він спілкується з жінкою. Щоправда, ніхто так і не запитав: «Чого ти хочеш?» або: «Чому з нею розмовляєш?» **28** А жінка, залишивши там посудину для води, пішла в місто й сказала людям: **29** «Ходіть подивіться на чоловіка, котрий розказав мені про все, що я робила у своєму житті. Чи це не Христос?» **30** Тож вони вийшли з міста й пішли до нього.

31 Учні ж вмовляли його: «Учителю, поїж трохи». **32** Він же сказав: «Я маю їжу, про котру ви не знаєте». **33** Тоді учні почали розпитувати один одного: «Невже хтось приніс йому поїсти?» **34** А Ісус промовив: «Моя їжа — виконувати волю того, хто мене послав, і завершити його справу. **35** Хіба ви не говорите, що до жнив залишилося ще чотири місяці? Тож кажу вам: підведіть свої очі й погляньте на поля — вони поповніли та готові до жнив. І вже **36** отримує свою плату жнець та збирає для вічного життя плоди, аби як сіяч, так і жнець раділи разом. **37** Тут справджується така приказка: один сіє, інший жне. **38** Я послав вас жати те, над чим трудилися не ви, а інші, ви ж скористалися з їхньої праці».

39 І чимало самарян з того міста повірили в Ісуса, почувши свідчення жінки, яка сказа-

ла: «Він розповів мені про все, що я робила у своєму житті». **40** Тож, коли самаряни прийшли до нього, вони почали просити його залишитись у їхньому місті, тому він зупинився в них на два дні. **41** І багато інших людей також повірило в нього, почувши, що він розповідав. **42** Вони говорили жінці: «Тепер ми віримо не лише через те, що ти нам розповіла; ми вже самі почули і зрозуміли, що цей чоловік — справді спаситель світу».

43 А через два дні Ісус вирушив звідти в Галілею, **44** хоча сам свідчив, що в рідному краї пророка не шанують. **45** Коли ж він прибув до Галілеї, галілеяни його прийняли, оскільки бачили все, що він зробив на святі в Єрусалімі, бо теж були там.

46 Потім він знову вирушив у Кану Галілейську, де колись перетворив воду на вино. А в Капернаумі син одного царського слуги лежав хворий. **47** Почувши, що Ісус прийшов з Юдеї в Галілею, цей слуга пішов до нього і благав, аби він прийшов та зцілив його сина, який був при смерті. **48** Проте Ісус сказав йому: «Поки ви не побачите знаків і чуд, нізащо не повірите». **49** А слуга попросив його: «Господи, прийди, поки моя дитина не померла». **50** Ісус же промовив до нього: «Іди. Твій син живий».

Чоловік повірив Ісусовим словам і пішов додому. **51** Йому назустріч вийшли його раби і сповістили, що хлопець живий. **52** І він почав розпитувати, коли саме йому стало легше. Ті відповіли: «Вчора о сьомій годині* гарячка спала». **53** Тоді батько зрозумів, що це трапилось власне в той час, коли Ісус промовив: «Твій син живий». Тож цей чоловік і його домашні стали віруючими. **54** Це було друге чудо, яке Ісус виконав, прийшовши з Юдеї в Галілею.

5 Після того настало юдейське свято, тож Ісус пішов в Єрусалим. **2** А в Єрусалимі біля Овечої брами є купальня з п'ятьма колонадами, що єврейською називається Віфесда. **3** Там лежало дуже багато хворих, сліпих, кульгавих та калік. **4** — **5** Серед них був чоловік, якого хвороба мучила вже тридцять вісім років. **6** Побачивши, що той чоловік лежить, і знаючи, як довго він хворіє, Ісус запитав: «Хочеш стати здоровим?» **7** На це хворий відповів: «Пане, немає кому опустити мене в купальню, коли вода порушується. А коли я сам починаю спускатись туди, хтось інший завжди мене випереджує». **8** Тоді Ісус сказав: «Вставай, візьми свої ноші та йди». **9** І чоловік зараз же став здоровим; взяв ноші та почав ходити.

А сталося це в суботу. **10** Тому юдеї сказали зціленому: «Сьогодні субота, і за Законом ти не маєш права носити ноші». **11** У відповідь чоловік сказав: «Той, хто зцілив мене, промовив: «Візьми свої ноші та йди». **12** Вони ж запитали: «А хто це сказав тобі: «Візьми їх та йди»?» **13** Проте зцілений не знав, хто це був, бо Ісус пішов звідти, оскільки там зібрався натовп.

14 Згодом Ісус зустрів того чоловіка у храмі й промовив: «Тепер ти здоровий. Тож більше не гріши, аби з тобою часом не трапилось чогось гіршого». **15** А чоловік пішов і розказав юдеям, що його зцілив Ісус. **16** Юдеї ж почали переслідувати Ісуса, оскільки він виконував такі діла в суботу. **17** Однак Ісус сказав їм: «Мій Батько досі працює, тому не перестаю працювати і я». **18** Коли юдеї почули це, то ще завзятіше шукали можливості його вбити, бо вважали, що він не лише порушував закон про суботу, але й прирівнював себе до Бога, називаючи його своїм Батьком.

19 А Ісус їм сказав: «Щиру правду кажу вам: Син нічого не може робити від себе, а лише те, що, як він бачить, робить Батько. Бо що робить Батько, те подібно робить і Син. **20** Адже Батько дуже любить Сина та показує йому все, що робить сам; і він покаже йому ще більші

діла, аби ви дивувалися. **21** Бо як Батько воскрешає та оживляє мертвих, так і Син оживляє тих, кого хоче. **22** Сам Батько не судить нікого — увесь суд він доручив Синові, **23** аби всі шанували Сина, як шанують Батька. Хто ж не шанує Сина, той не шанує і Батька, який його послав. **24** Щиру правду кажу вам: хто чує мій голос та вірить у того, хто мене послав, той має вічне життя і не підлягає судові, а перейшов від смерті до життя.

25 Щиру правду кажу вам: надходить час, — і вже настав, — коли мертві почують голос Божого Сина, і ті, хто послухається, будуть жити. **26** Бо як Батько має в собі життя, так само він дав можливість і Сину мати в собі життя. **27** До того ж Син отримав від Батька владу судити, оскільки він є Сином людським. **28** Не дивуйтесь цьому, бо надходить час, коли всі, хто перебуває в пам'ятних гробницях, почують його голос. **29** і вийдуть: хто чинив добро — для воскресіння життя, а хто чинив зло — для воскресіння суду. **30** Я нічого не можу робити від себе. Я суджу згідно з тим, що чую, і мій суд праведний, оскільки я прагну виконувати не власну волю, а волю того, хто мене послав.

31 Якби лише я свідчив про себе, моє свідчення було б неправдиве. **32** Та про мене свідчить ще хтось; і я знаю, що його свідчення — правдиве.

33 Ви послали людей до Івана, і він засвідчив про правду.

34 Однак я не потребую свідчення від людини, але говорю все це для вашого ж спасіння.

35 Цей чоловік був світильником, що палає і сяє, та недовго ви хотіли тішитись його світлом.

36 У мене ж є свідчення більше, ніж Іванове, бо вже самі діла, які доручив мені мій Батько, — діла, які я виконую, — свідчать, що мене послав Батько.

37 Крім того, засвідчив про мене і сам Батько, який мене послав. Ви ж ані голосу його ніколи не чули, ані обличчя його не бачили. **38** І його слово в вас не перебуває, оскільки ви не вірите в того, кого він послав.

39 Ви досліджуєте Писання, бо думаєте, що так отримаєте вічне життя, та саме вони і свідчать про мене.

40 А втім, ви не бажаєте прийти до мене, аби отримати життя. **41** Я не хочу слави від людей, **42** але добре знаю, що ви не маєте любові до Бога.

43 Я прийшов від імені свого Батька, ви ж мене не приймаєте. Та якби хтось прийшов від свого імені, його би ви прийняли.

44 Як же ви можете вірити мені, якщо радо приймаєте славу один від одного, але слави від самого Бога не шукаєте?

45 Не думайте, що я буду засуджувати вас перед Батьком; вас є кому засуджувати, — це Мойсей, на якого ви покладаєте надію. **46** І якби ви вірили Мойсею, то повірили б

і мені, бо він писав про мене. **47** Та коли ви не вірите в те, що написав він, як же тоді повірите моїм словам?»

6 Після того Ісус переплив на другий бік Галілейського, або Тіверійського, моря. **2** Однак за ним і далі йшов великий натовп, оскільки люди бачили чуда, котрі він виконував, зціляючи хворих. **3** Тож Ісус піднявся на гору і сів там зі своїми учнями. **4** Наближалося ж юдейське свято Пасхи. **5** І, коли Ісус підвів очі та побачив, що до нього йде великий натовп, він сказав Пилипу: «Де б нам купити хліба для цих людей?» **6** А промовив Ісус ці слова, аби випробувати Пилипа, бо сам вже знав, що буде робити. **7** Пилип же відповів: «Навіть якщо ми купимо хліба на двісті денаріїв, цього не вистачить, щоб дати кожному хоча б шматочок». **8** Тоді один учень — Андрій, брат Сімона Петра, — сказав: **9** «Тут один хлопчик має п'ять ячмінних хлібин та дві невеличкі риби. Але ж це ніщо для такої великої кількості людей!»

10 Ісус же промовив: «Нехай люди розсядуться, приготувавшись до їди». У тому місці росло багато трави, тож усі посідали* . А зібралось там приблизно

п'ять тисяч чоловіків. **11** Тоді Ісус взяв хліб і, склавши подяку, роздав людям. Також він роздав рибу — кожному, скільки хто хотів. **12** Коли ж люди наїлися, він звернувся до учнів: «Позбирайте все, що залишилось, аби нічого не змарнувалось». **13** Вони так і зробили, зібравши дванадцять повних кошиків хліба — все, що залишилось від п'яти ячмінних хлібин після того, як люди поїли.

14 А люди, побачивши Ісусові чуда, почали говорити: «Це справді той пророк, який мав прийти у світ». **15** Тому Ісус, знаючи, що його збираються схопити і зробити царем, знову пішов сам на гору.

16 Коли ж звечоріло, його учні спустились до моря, **17** сіли в човен та попливли до Капернаума. Вже стемніло, а Ісус ще не повернувся. **18** Тим часом від сильного вітру море почало розбурхуватись. **19** Провеслувавши п'ять-шість кілометрів, учні побачили Ісуса, який ішов по морю до човна, і перелякалися. **20** Але він їм сказав: «Це я. Не лякайтесь». **21** Тоді вони з радістю взяли його у човен і невдовзі пристали до того берега, куди плвли.

22 Наступного дня усі ті люди, котрі були на іншому березі моря, помітили, що там є лише один невеликий човен, і згадали, що Ісус не сів з учнями в човен, а відпливли самі тільки

Ів 6:10* Тут і в деяких інших віршах вжито грецьке слово, яке означає «напівлежати» і стосується давньої єврейської традиції споживати їжу напівлежачи.

учні. **23** Та недалеко від того місця, де всі їли хліб, коли Господь склав подяку, зупинились човни з Тіверії. **24** І як люди з натовпу побачили, що там не було ні Ісуса, ні учнів, то на своїх човнах попливли в Капернаїм шукати Ісуса.

25 І, знайшовши його на іншому березі моря, вони запитали: «Учителю, коли ти сюди прибув?» **26** А Ісус відповів: «Щиру правду кажу вам: ви шукаєте мене не тому, що бачили чуда, а тому, що їли хліб і наситилися. **27** Працуйте не заради поживи, яка пропадає, а заради поживи, що залишається надовго і приносить вічне життя. Цю поживу дасть вам Син людський, адже саме на ньому Батько, Бог, поставив печатку свого схвалення».

28 Почувши це, люди запитали Ісуса: «Що нам робити, аби виконувати діла, які Бог схвалює?» **29** У відповідь він сказав: «Ось що схвалює Бог: віру в того, кого Він послав». **30** А вони запитали Ісуса: «Який тоді покажеш нам знак, щоб ми повірили тобі? Що ти зробиш?» **31** Наприклад, наші прабатьки їли манну в пустелі, про що написано: «Він дав їм хліб з неба». **32** Ісус же їм сказав: «Щиру правду кажу вам: не Мойсей дав вам хліб з неба. Правдивий хліб з неба дає мій Батько, **33** оскільки Божий хліб — це той, хто походить з неба і при-

носить життя світові». **34** Тож вони попросили його: «Господи, дай нам цього хліба, бо ми хочемо мати його постійно».

35 Ісус же сказав: «Я — хліб життя. Хто приходить до мене, вже ніколи не зголодніє, і хто вірить у мене, більше ніколи не відчуватиме спраги. **36** Але, як я вам і говорив, ви в мене не вірите, хоча й бачите мене. **37** Усе, що дає мені Батько, прийде до мене. Я ж ніколи не прожену того, хто приходить, **38** бо я зійшов з неба, щоб виконувати не власну волю, а волю того, хто мене послав. **39** І ось у чому полягає воля того, хто мене послав: аби з усіх, кого ти мені дав, я не втратив жодного, а щоб воскресив їх в останній день. **40** Адже воля мого Батька полягає в тому, аби кожен, хто бачить Сина та вірить у нього, мав вічне життя, і тако-го я воскресну в останній день».

41 Проте, почувши Ісусові слова: «Я — хліб, який зійшов з неба», юдеї почали нарікати **42** й говорити: «Хіба це не Ісус, Йосипів син? Таж ми знаємо його батька і матір. Як він може говорити: «Я зійшов з неба»?» **43** На це Ісус промовив: «Перестаньте нарікати. **44** Жодна людина не може прийти до мене, якщо мій Батько, який послав мене, не приведе її; і я воскресну її в останній день. **45** У Пророках написано: «І всі

вони будуть навчені Єговою». Кожен, хто чув, що говорить Батько, і прийняв його вчення, приходить до мене. **46** Це не означає, що якась людина бачила Батька; його бачив лише той, хто прийшов від Бога. Він і бачив Батька. **47** Щиру правду кажу вам: той, хто вірить, має вічне життя.

48 Я — хліб життя. **49** Хоча ваші прабатьки їли манну в пустелі, вони все одно померли. **50** А цей хліб походить з неба, щоб кожен їв і не помирав. **51** Я — живий хліб, що зійшов з неба. Хто їстиме такий хліб, житиме повіки, а хліб цей — то моє тіло, і я дам його, щоб світ отримав життя».

52 Тоді юдеї почали сперечатися між собою: «Як цей чоловік може дати нам їсти своє тіло?» **53** А Ісус сказав: «Щиру правду кажу вам: якщо не будете їсти тіло Сина людського та пити його кров, то не матимете в собі життя. **54** Хто їсть моє тіло та п'є мою кров, той має вічне життя, і я воскресну його в останній день. **55** Бо моє тіло — це правдива пожива, а моя кров — правдивий напій. **56** Хто їсть моє тіло та п'є мою кров, той перебуває в єдності зі мною, а я — в єдності з ним. **57** Як живий Батько послав мене, і я живу завдяки Батькові, так само і той, хто їсть моє тіло, завдяки мені буде жити. **58** Цей хліб зійшов з неба; він не та-

кий, який їли ваші прабатьки і все-таки помирали. А хто споживає цей хліб, той житиме повіки». **59** Усього цього він навчав у Капернаїмі на народних зборах.

60 Почувши це, багато учнів почали казати: «Що він таке говорить? Як це можна слухати?» **61** Та Ісус, знаючи, що його учні нарікають через це, звернувся до них: «Невже це стало для вас каменем спотикання? **62** А що ви скажете, коли побачите, як Син людський піднімається туди, де був раніше? **63** Життя можна отримати завдяки духу, а від тіла користі жодної. І слова, які я вам говорив, — духовні; вони дають життя. **64** А втім, серед вас є такі, що не вірять». Ісус сказав це, бо ще з самого початку знав, хто з них не вірить і хто його зрадить. **65** Тож він продовжував: «Ось чому я сказав вам: ніхто не може прийти до мене, якщо цього не дозволить Батько».

66 Почувши це, багато учнів повернулися до своїх справ і більше з ним не ходили. **67** Тож Ісус звернувся до дванадцятьох апостолів: «Може, і ви хочете піти?» **68** А Сімон Петро відповів: «Господи, до кого ми підемо? У тебе слова вічного життя. **69** Ми повірили і переконались, що ти — Святий і посланий Богом». **70** Тоді Ісус сказав: «Хіба я вибрав не усіх вас

дванадцятьох? Та один з вас — наклепник». **71** Він мав на увазі Юду, сина Симона Іскаріота, бо Юда збирався зрадити Ісуса, хоч і був одним з дванадцятьох апостолів.

7 Після того Ісус ходив по Галілеї. Він не хотів іти в Юдею, бо юдеї шукали нагоди його вбити. **2** Тим часом наближалось юдейське свято Наметів. **3** Тож брати Ісуса сказали йому: «Піди в Юдею, щоб і твої учні побачили, які діла ти виконуєш, **4** адже хто хоче бути відомим, той нічого не робить потай. І якщо ти виконуєш такі діла, то вияви себе світові». **5** Його ж брати не вірили в нього. **6** Тоді Ісус промовив до них: «Для мене час ще не настав, вам же підійде будь-який час. **7** Світ не має підстав вас ненавидіти; він ненавидить мене, бо я свідчу, що його діла — злі. **8** Ідіть на свято самі, а я поки що туди не піду, оскільки для мене час ще не настав». **9** І, сказавши це, він залишився в Галілеї.

10 Потім, коли його брати вирушили на свято, він теж пішов, але так, щоб про це ніхто не знав. **11** А юдеї шукали його на святі та розпитували: «Де ж той чоловік?» **12** І люди багато говорили про нього, але потай. Одні казали: «Він — добра людина», а інші: «Ні, недобра, він просто вводить в оману народ». **13** Проте через страх

перед юдеями ніхто так і не наважувався говорити про нього відкрито.

14 А коли половина свята вже минула, Ісус піднявся на гору в храм і почав навчати народ. **15** Юдеї ж дивувалися: «Звідки цей чоловік має такі знання, якщо не навчався у школах?» **16** Тоді Ісус відповів: «Те, чого я навчаю, походить не від мене, а від того, хто мене послав. **17** Якщо хтось хоче виконувати волю Бога, то він знатиме, чи ця наука від Нього, чи я говорю сам від себе. **18** Хто говорить від себе, той шукає власної слави, а хто шукає слави для того, хто його послав, той тримається правди і в ньому немає неправедності. **19** Хіба не Мойсей дав вам Закон? Проте жоден з вас не слухається Закону. Чому ж ви хочете мене вбити?» **20** Почувши це, натовп вигукнув: «Ти маєш демона! Хто хоче тебе вбити?» **21** А Ісус сказав: «Я виконав лише одне чудо, і ви всі дивуетесь. **22** Мойсей тому і дав вам закон про обрізання, — хоча, по суті, він не від Мойсея, а ще від прабатьків, — і ви дотримуетесь цього закону навіть у суботу. **23** Отже, якщо людину обрізають в суботу, аби не порушувати закону Мойсея, чому ви лютуете через те, що в суботу я повністю зцілив чоловіка? **24** Перестаньте судити за зовнішністю, а судіть праведно».

25 Тож декотрі жителі Єрусалима говорили: «Хіба це не той чоловік, якого хочуть убити? **26** Він же відкрито розмовляє з людьми, і ніхто йому нічого не каже. А може, начальники і справді переконались, що він — Христос? **27** Та ми знаємо, звідки він родом. Коли ж прийде Христос, ніхто не буде знати, звідки він». **28** Тоді Ісус, навчаючи у храмі, голосно промовив: «Ви знаєте і мене, і звідки я родом. Та я прийшов не від себе самого, і той, хто мене послав, дійсно існує, але ви його не знаєте. **29** Я ж його знаю, бо прийшов від нього, Він сам мене послав». **30** І відтоді вони шукали нагоди його схопити, але ніхто цього не зробив, оскільки його час ще не настав. **31** Проте багато людей з народу повірили в нього і говорили: «Коли прийде Христос, хіба ж він зможе виконати більше чуд, ніж цей чоловік?»

32 А як фарисеї та старші священники почули, що люди говорять про Ісуса, то послали вартових, аби схопити його. **33** Тому Ісус сказав: «Я ще трохи побуду з вами, а потім піду до того, хто мене послав. **34** Ви будете мене шукати, але не знайдете, і туди, де я буду, прийти не зможете». **35** Тож юдеї почали говорити між собою: «Куди цей чоловік хоче піти, де б ми не знайшли його? Невже він збирається піти до юдеїв, розпо-

рошених серед греків, і навчати ще й греків? **36** Що означають його слова: «Ви будете мене шукати, але не знайдете, і туди, де я буду, прийти не зможете?»»

37 Коли ж надійшов найважливіший, останній, день свята, Ісус встав і вигукнув: «Хто спраглий, нехай прийде до мене і п'є!

38 На тому, хто вірить у мене, сповняться такі слова з Писання: «З його нутра потечуть потоки живої води». **39** Він мав на увазі дух, який повинні були невдовзі отримати ті, хто повірив у нього, бо на той час вони духу ще не отримували, оскільки Ісус ще не прославився. **40** Почувши це, дехто з народу казав: «Це справді Пророк». **41** А інші говорили: «Він — Христос», хоча були й ті, що запитували: «Невже Христос прийде з Галілеї? **42** Хіба в Писанні не сказано, що Христос має бути Давидовим нащадком і походити з Віфлеєма — села, де жив Давид?» **43** Тож через Ісуса люди поділились. **44** І дехто з народу навіть хотів схопити Ісуса, але ніхто цього так і не зробив.

45 А коли вартіві повернулись до старших священників та фарисеїв, ті запитали: «Чому ви його не привели?» **46** На це вартіві відповіли: «Ми ще ніколи не бачили людини, яка б говорила так, як він». **47** Фарисеї ж запитали: «Невже і вас ввели в оману? **48** Хіба не

бачите, що ніхто з начальників та фарисеїв не повірив у нього? **49** А ці люди взагалі не знають Закону, вони прокляті». **50** Тоді Никодім, який колись таємно приходив до Ісуса і сам був фарисеєм, промовив: **51** «Хіба за нашим законом можна судити людину, якщо її спочатку не вислухають і не дізнаються, чим вона займається?» **52** Йому ж відповіли: «Ти що, теж із Галілеї? Досліді Писання і переконаєшся, що жоден пророк не має прийти з Галілеї»*.

8 **12** Після того Ісус знову звернувся до народу: «Я світло для світу. Хто йде за мною, той ніколи не ходитиме в темряві, а матиме світло, яке веде до життя». **13** Почувши це, фарисеї сказали: «Ти свідчиш сам про себе, тому твоє свід-

чення неправдиве». **14** На це Ісус промовив: «Хоча я свідчу сам про себе, моє свідчення правдиве, бо я знаю, звідки прийшов і куди йду. Ви ж не знаєте ані звідки я прийшов, ані куди йду. **15** Ви судите, дивлячись на зовнішність, я ж взагалі нікого не суджу, **16** а якщо і суджу, то мій суд — правдивий, оскільки роблю це не сам: зі мною Батько, який мене послав. **17** Крім того, у вашому ж Законі написано: «Свідчення двох осіб — правдиве». **18** Отже, про себе свідчу я сам, а також мій Батько, який мене послав». **19** Тоді вони запитали Ісуса: «Де ж твій Батько?» Ісус відповів: «Ви не знаєте ні мене, ні мого Батька. Якби ви знали мене, то знали б і мого Батька». **20** Усе це він говорив, коли був у скарбни-

* У деяких рукописах (Сінайському та Ватиканському кодексах і Сінайсько-сирийському рукописі) пропущено уривок, починаючи з 53-го вірша до 8-го розділу 11-го вірша, в котрому (з невеликими змінами в різних грецьких текстах та перекладах) говориться:

53 І всі розійшлися по своїх домах.

8 Ісус же пішов на Оливкову гору. **2** А на світанку він знову прийшов у храм, і всі люди стали сходитись до нього, тож він сів та почав їх навчати. **3** Прийшли також книжники й фарисеї і привели з собою жінку, яку застали за тим, що вона чинила перелюб. Поставивши її посередині, **4** вони промовили Ісусу: «Учителю, цю жінку впіймали, коли вона чинила перелюб. **5** Мойсей у Законі наказав нам таких жінок каменувати. А що скажеш ти?» **6** Ясна річ, вони говорили це, аби його випробувати, бо хотіли мати зачіпку, щоб його звинуватити. Та Ісус схилювся і почав щось писати пальцем по землі. **7** Проте вони і далі запитували його. Тоді він підвівся та сказав: «Хто з вас не має гріха, нехай першим кине в неї камінь». **8** А сам знову схилювся і продовжував писати по землі. **9** Почувши його слова, вони стали один за одним розходитися: спочатку старійшини, а потім всі інші. Отже, залишилися тільки Ісус і та жінка. **10** Тоді Ісус підвівся і запитав: «Жінко, де ж вони? Невже ніхто не засудив тебе?» **11** Вона відповіла: «Ніхто, пане». Тож Ісус сказав: «І я тебе не засуджую. Іди собі та більше не чини гріха».

ці* та навчав народ у храмі. Однак ніхто його так і не схопив, бо його час ще не настав.

21 Тоді він знову промовив: «Я відходжу, і ви будете шукати мене, та все одно помрете у своїх гріхах. І куди я йду, ви прийти не зможете». **22** А юдеї говорили: «Він що, збирається себе вбити? Чому він каже: «Куди я йду, ви прийти не зможете?»»

23 Ісус же продовжував: «Ви — знизу, а я — згори. Ви — з цього світу, а я ж — не з цього світу.

24 Тому я і сказав вам, що ви помрете у своїх гріхах. Бо коли не повірите, що я — той, хто мав прийти, то помрете у своїх гріхах». **25** Тоді вони запитали його: «Хто ж ти такий?»

Ісус промовив: «Навіщо я взагалі з вами розмовляю? **26** Я маю багато чого розповісти про вас і багато чого засудити. Той же, хто мене послав, говорить правду, і я виявляю світові лише те, що чув від нього».

27 Однак вони так і не зрозуміли, що він говорив про Батька.

28 Тоді Ісус сказав: «Коли ви піднесете Сина людського, то зрозумієте, хто я і що я нічого не роблю від себе, а говорю все так, як навчив мене Батько.

29 І той, хто мене послав, постійно зі мною: він не покинув мене, бо я завжди роблю те, що йому до вподоби». **30** Почувши це, багато людей повірило в нього.

31 Тоді Ісус звернувся до юдеїв, які йому повірили: «Якщо ви і далі перебуватимете в моїй науці, то справді будете моїми учнями. **32** Ви пізнаєте правду, і правда зробить вас вільними».

33 На це присутні там юдеї сказали: «Ми — Авраамові нащадки і ніколи не були чиймись рабами. Чому ж ти кажеш: «Станете вільними?»» **34** А Ісус відповів: «Щиру правду кажу вам: кожен, хто чинить гріх, є рабом гріха.

35 До того ж раб залишається в домі не назавжди, а син — назавжди. **36** Отже, якщо Син вас визволить,

то ви будете справді вільними. **37** Я знаю, що ви — Авраамові нащадки, і все-таки ви

хочете мене вбити, оскільки не приймаєте моєї науки. **38** Я розповідаю про все, що бачив,

коли був зі своїм Батьком, ви ж робите те, що чули від свого батька». **39** На це вони сказали: «Наш батько — Авраам».

Ісус же промовив: «Якщо ви Авраамові діти, то і робіть те саме, що робив Авраам. **40** Ви ж намагаєтесь мене вбити, хоча я розповів вам правду, котру почув від Бога.

Авраам такого не робив. **41** А ви чините так само, як і ваш батько». Вони сказали: «Ми не народилися від блуду,

в нас один Батько — Бог».

42 Тоді Ісус промовив: «Якби вашим Батьком був Бог, ви любили б мене, адже я прийшов від Бога і зараз є тут. І прийшов я не від себе: мене послав Він.

Ів 8:20* Коли Ісус був на землі, скарбницею називали частину храму, яка була на подвір'ї жінок.

43 Чому ж ви не розумієте, про що я говорю? Бо ви не можете слухати моїх слів. **44** Ваш батько — Диявол, і ви хочете виконувати бажання свого батька. Він був убивцею ще відтоді, як пішов шляхом непослуху, і в правді не встояв, бо правди в ньому немає. Коли він говорить брехню, це природно для нього, тому що він — брехун і батько брехні. **45** А оскільки я кажу правду, ви мені не вірите. **46** Хто з вас доведе, що я винний у гріху? Якщо я говорю правду, чому ж ви мені не вірите? **47** Хто від Бога, той слухає Божих слів, а оскільки ви не від Бога, тому і не слухаєте».

48 Почувши це, юдеї сказали йому: «Хіба ми помиляємось, коли кажемо, що ти — самарянин і маєш демона?» **49** На це Ісус промовив: «Немає в мені демона, і я шаную Батька, але ви мене зневажаєте. **50** І я не шукаю слави для себе, однак є Той, хто її шукає, і саме він є суддею. **51** Щиру правду кажу вам: хто слухається мого слова, той ніколи не побачить смерті». **52** Тоді юдеї сказали: «Тепер ми точно знаємо, що ти маєш демона. Авраам помер, як повмирали і пророки, а ти кажеш: «Хто слухається мого слова, той ніколи не скуштує смерті». **53** Ти що, більший від нашого батька Авраама, який помер? І пророки повмирали. За кого ж ти

себе вважаєш?» **54** Ісус відповів: «Якщо я сам себе прославляю, ця слава нічого не варта. Мене прославляє мій Батько — той, кого ви називаєте своїм Богом, **55** але кого не пізнали. Я ж його знаю. Якби я сказав, що не знаю його, то був би таким брехуном, як і ви. Та я його знаю і слухаюсь його слова. **56** Ваш батько Авраам дуже тішився надією, що побачить мій день. І він його побачив та втішився». **57** А юдеї вигукнули: «Ти ще навіть п'ятдесяти років не маєш, і вже бачив Авраама?» **58** Ісус відповів: «Щиру правду кажу вам: я був ще до того, як з'явився Авраам». **59** Почувши це, люди взяли каміння, щоб закидати Ісуса, але він сховався, а тоді вийшов з храму.

9 По дорозі Ісус зустрів чоловіка, сліпого від народження. **2** Тож учні запитали Ісуса: «Учителю, скажи, хто згрішив, що цей чоловік народився сліпим: він чи його батьки?» **3** Ісус же відповів: «Не згрішив ані він, ані його батьки. Це сталося для того, щоб на ньому виявились Божі діла. **4** І поки ще день, ми повинні виконувати діла того, хто мене послав. Настає ніч, коли ніхто нічого робити не зможе. **5** Тому, поки я ще у світі, я — світло для світу». **6** Після тих слів він плюнув на землю і, змішавши її зі слиною, зробив глину. Потім приклав її до очей чоловіка **7** та сказав:

«Іди, вмийся в купальні Сілоам» (що перекладається як «Послана»). Той пішов, умився і повернувся зрячим.

8 Тоді сусіди й люди, які раніше бачили, як він жебрав, почали говорити: «Хіба це не той жебрак, який колись тут сидів?» **9** Одні казали: «Так, це він». Інші заперечували: «Ні, це не він, просто хтось схожий на нього». А той чоловік говорив: «Це я». **10** І люди почали розпитувати його: «Як же в тебе відкрились очі?» **11** Він відповів: «Чоловік на ім'я Ісус зробив глину, помазав нею мої очі і промовив: «Іди до Сілоаму та вмийся». Я пішов, умився і прозрів». **12** Почувши це, люди запитали: «А де зараз той чоловік?» Він сказав: «Не знаю».

13 Тож вони відвели чоловіка, який колись був сліпим, до фарисеїв. **14** А зробив Ісус усе це — приготував глину і повернув сліпому зір — у суботу. **15** Цього разу і фарисеї почали розпитувати чоловіка, як він прозрів. Той відповів: «Він приклав до моїх очей глину, після чого я вмився — і почав бачити». **16** Тож деякі фарисеї почали казати: «Цей чоловік не від Бога, бо не дотримується суботи». Інші ж дивувалися: «Як може грішна людина виконувати такі чуда?» Отже, вони поділились. **17** Тому чоловіка знову запитали: «А що ти скажеш про того, хто відкрив

тобі очі?» На це чоловік відповів: «Він — пророк».

18 Однак юдеї не вірили, що той чоловік був сліпим і прозрів, поки не покликали його батьків. **19** Їх запитали: «Це ваш син? Кажете, він народився сліпим? Як так сталося, що тепер він бачить?» **20** Батьки відповіли: «Ми знаємо, що це наш син і що він народився сліпим. **21** Але як сталося, що він тепер бачить, і хто повернув йому зір, ми не знаємо. Запитайте його. Він уже дорослий, нехай сам за себе говорить». **22** А сказали вони це тому, що боялися юдеїв, бо юдеї змовилися виганяти із синагоги кожного, хто визнає Ісуса Христом. **23** Власне тому його батьки сказали: «Він вже дорослий. Запитайте його».

24 Тож фарисеї вдруге покликали чоловіка, який колись був сліпим, і промовили: «Віддай славу Богові. Ми знаємо, що той чоловік — грішник». **25** Він же їм відказав: «Чи він грішник, я не знаю, але знаю одне: я був сліпим, а тепер бачу». **26** Вони ж запитали: «Що він тобі зробив? Як відкрив тобі очі?» **27** Чоловік відповів: «Та я вже вам розповідав, але ви не слухали. Чому ви кажете мені ще раз усе повторювати? Може, і ви хочете стати його учнями?» **28** Почувши це, вони вилаяли його та сказали: «Це ти його учень,

ми ж — учні Мойсея. **29** Ми знаємо, що Бог промовляв до Мойсея, а хто оцей... Ми навіть не знаємо, хто його послав». **30** Тоді чоловік сказав: «Дивно, що ви не знаєте, хто його послав, і все ж він відкрив мені очі. **31** Ми знаємо, що Бог не слухає грішників; якщо ж людина боїться Бога і виконує його волю, він її слухає. **32** З давніх-давен нечувано, аби хтось відкрив очі сліпому від народження. **33** І якби цей чоловік був не від Бога, то нічого не зміг би виконати». **34** А вони сказали: «Ти від самого народження весь у гріху і ще будеш навчати нас?» Після того вони вигнали його.

35 Коли ж Ісус дізнався, що цього чоловіка вигнали, то, зустрівши його, запитав: «Ти віриш в Сина людського?» **36** Той сказав: «Пане, а хто він? Скажи, щоб я міг у нього повірити». **37** Ісус відповів: «Ти його бачив, і, до речі, зараз розмовляєш з ним». **38** Тоді чоловік вигукнув: «Господи, вірю!» — і вклонився йому. **39** Ісус сказав: «Я прийшов у цей світ для суду: щоб сліпі прозріли, а зрячі — осліпли». **40** Почувши його слова, фарисеї, котрі були поряд, запитали: «Хочеш сказати, ми теж сліпі?» **41** Ісус же їм відповів: «Якби ви були сліпими, то не мали б гріха. А ви кажете: «Ми бачимо». Тож ваш гріх залишається».

10 «Щиру правду кажу вам: хто входить в кошару не через браму, а якимось іншим шляхом, той — злодій і грабіжник. **2** Хто ж входить через браму, той — пастух овець. **3** Сторож впускає його, і вівці слухаються його голосу. Він кличе усіх своїх овець на ім'я та виводить їх з кошари. **4** І, вивівши всіх, він іде попереду, а вівці — слідом, оскільки знають його голос. **5** Вони ніколи не підуть за чужим, а повтікають, бо не знають голосу чужих». **6** Ось таке порівняння навів Ісус, але люди не зрозуміли, що він мав на увазі.

7 Тож Ісус продовжував: «Щиру правду кажу вам: я — брама для овець. **8** Усі ж, хто приходить і видає себе за мене, є злодіями і грабіжниками, але вівці їх не слухаються. **9** Отже, я — брама, і хто входить через мене, той отримає спасіння. Він увійде та вийде і знайде пасовище. **10** Злодій приходить лише для того, аби красти, вбивати і нищити. А я прийшов, щоб вівці отримали життя і втішались ним без кінця. **11** Я — пастир добрий. Добрий пастир готовий віддати за овець свою душу. **12** Найманий же робітник — не пастир, і вівці йому не належать. Тому, коли він бачить вовка, то кидає овець і втікає, а вовк хапає їх та розганяє. **13** Цей робітник так поводиться, бо він лише найманий і не

дбає про овець. **14** А я — пастир добрий і знаю своїх овець, а вони знають мене, **15** так само як Батько знає мене, а я знаю Батька. І я віддаю свою душу за овець.

16 Маю я ще інших овець, котрі не належать до цієї коши. Я повинен привести також їх. Тоді всі слухатимуться мого голосу, і буде отара одна й один пастир. **17** Я віддаю свою душу, аби знову її отримати, і власне тому Батько мене любить. **18** Ніхто не забирає в мене душі; я віддаю її з власної волі. Я маю владу віддати її та отримати знову. Саме такий наказ дав мені Батько».

19 Через ці слова юдеї знову поділились. **20** Багато з них говорили: «Цей чоловік має демона, він божевільний. Чому ви взагалі його слухаєте?» **21** Інші ж казали: «Якби він був одержимий демоном, то так не говорив би. Хіба демон може відкривати очі сліпим?»

22 Якось узимку, коли в Єрусалимі відзначали свято Присвячення*, **23** Ісус проходжувався у храмі Соломоновою колонадою. **24** Навколо нього зібрались юдеї та сказали: «Скільки ще будеш тримати наші душі в непевності? Якщо ти — Христос, то скажи це пря-

мо». **25** Ісус відповів: «Я вже вам говорив, але ви не вірите. Про мене свідчать діла, котрі я виконую в ім'я свого Батька. **26** Однак ви не вірите, бо ви — не мої вівці. **27** Мої ж вівці слухаються мого голосу; я їх знаю, і вони йдуть за мною. **28** Я даю їм вічне життя, і вони ніколи не будуть знищені. Крім того, ніхто не вирве їх з моєї руки. **29** Те, що дав мені Батько, — цінніше від усього іншого. І ніхто не зможе вирвати їх з руки мого Батька. **30** Я і Батько — одне».

31 Тоді юдеї знову взяли каміння, щоб закидати Ісуса. **32** А він промовив до них: «Я показав вам багато добрих діл, які звелів мені виконувати Батько. За котре з них хочете побити мене камінням?» **33** Юдеї відповіли: «Ми збираємось тебе каменувати не за добре діло, а за те, що ти зневажаєш Бога: за те, що ти людина, а видаєш себе за бога». **34** Ісус же їх запитав: «Хіба у вашому Законі не написано: «Я сказав: «Ви — боги»? **35** Якщо Бог назвав «богами» тих, проти кого було його слово, — а Писання скасувати не можна, **36** то невже мені — тому, кого Батько освятив і послав у світ, — ви говорите: «Ти зневажаєш Бога» — лише через те, що я назвав себе Божим Сином? **37** Якщо я не виконую діл свого Батька, то не вірте мені. **38** Якщо ж я виконую ці діла, то, коли вже

Ів 10:22* Це свято (євр. *ханукка*) юдеї започаткували тоді, коли звільнились від сирійсько-грецького панування і ще раз присвятили Єгови храм в Єрусалимі.

не вірите мені, повірте хоча б у діла. Тоді зрозумієте і будете знати, що Батько перебуває в єдності зі мною, а я — в єдності з Батьком». **39** Почувши це, вони знову намагалися схопити Ісуса, але він вислизнув з їхніх рук.

40 Тож він знову вирушив у місцевість за Йорданом, де колись хрестив Іван, і там залишався. **41** А до нього приходило багато людей, які говорили: «Сам Іван не виконав жодного чуда, але все, що сказав про цього чоловіка, — правда». **42** І чимало людей у тій місцевості повірило в нього.

11 В одному селі захворів чоловік на ім'я Лазар. Це було у Віфанії, де жили Марія та її сестра Марта. **2** Це та сама Марія, яка намастила Господа пахучою олією і витерла йому ноги своїм волоссям, а Лазар, який захворів, був її братом. **3** Тож сестри послали Ісусові звістку: «Господи, твій любий друг хворий». **4** Почувши це, Ісус промовив: «Ця хвороба не приведе до смерті, а принесе славу Богові, і через неї прославиться Божий Син».

5 Ісус же любив Марту, її сестру та Лазаря. **6** Та, почувши, що Лазар хворий, він ще два дні залишався в тому місці, де був. **7** Потім він звернувся до учнів: «Ходімо знову в Юдею». **8** Учні ж сказали: «Учителю, зовсім недавно юдеї хотіли за-

кидати тебе камінням, а ти знову туди йдеш?» **9** Ісус відповів: «Хіба день має не дванадцять годин? Хто ходить удень, той ні на що не наштовхнеться, оскільки бачить світло цього світу. **10** А хто ходить уночі, той обов'язково на щось наштовхнеться, бо в ньому світла немає».

11 Після тих слів він сказав: «Наш друг Лазар заснув, і я йду розбудити його». **12** Але учні сказали: «Господи, якщо він заснув, то одужає». **13** Ісус мав на увазі його смерть, вони ж думали, що він говорив про звичайний сон. **14** Тоді Ісус прямо сказав: «Лазар помер, **15** і я тішуся, що мене там не було, бо тепер ваша віра зможе стати ще міцнішою. Тож ходімо до нього». **16** А Хома, якого називали Близнюком, звернувся до інших учнів: «Ходімо і ми, щоб померти разом з ним».

17 Коли ж Ісус прийшов, то довідався, що Лазар вже чотири дні лежить у гробниці. **18** А Віфанія була недалеко від Єрусалима, приблизно за три кілометри, **19** тож багато юдеїв прийшли до Марти й Марії, щоб потішити їх після смерті брата. **20** Марта ж, коли почула, що йде Ісус, то вийшла йому назустріч, а Марія залишилася вдома. **21** І Марта сказала Ісусу: «Господи, якби ти був тут, не помер би мій брат.

22 Але я знаю: все, що ти попросиш у Бога, він дасть тобі».

23 Ісус же промовив: «Твій брат воскресне». **24** А Марта сказала: «Знаю, він воскресне, коли настане воскресіння в останній день». **25** На це Ісус відповів: «Я — воскресіння і життя. Хто вірить у мене, той, навіть якщо й помре, оживе. **26** І кожен, хто живе та вірить у мене, ніколи не помре. Віриш у це?» **27** Вона промовила: «Так, Господи, вірю; я вірю, що ти — Христос, Божий Син, який мав прийти у світ». **28** Після цих слів вона пішла та поклікала свою сестру Марію, шепнувши їй: «Вчитель тут; він тебе кличе». **29** Коли Марія почула це, то швиденько встала й побігла до Ісуса.

30 На той час Ісус ще не ввійшов у село, а був там, де його зустріла Марта. **31** Тому коли юдеї, котрі потішали Марію вдома, побачили, як вона швидко встала та вибігла, то вирішили піти за нею. Вони думали, що Марія йде до гробниці оплакувати брата. **32** А вона прийшла туди, де був Ісус, і, побачивши його, впала йому до ніг та сказала: «Господи, якби ти був тут, не помер би мій брат». **33** Коли ж Ісус побачив, як вона плаче і як плачуть юдеї, котрі були з нею, то й сам глибоко зітхнув і схвилювано **34** запитав: «Куди ви його поклали?» Вони відповіли: «Ходи, Господи,

і побачиш». **35** І з очей Ісуса покотилися сльози. **36** Побачивши це, юдеї говорили: «Дивіться, як сильно він любив його!» **37** Однак дехто казав: «Невже цей чоловік, який відкрив очі сліпому, не міг зробити так, щоб той не помер?»

38 Знову глибоко зітхнувши, Ісус підійшов до гробниці, — а це була печера, привалена каменем, — **39** і наказав: «Відваліть камінь». Тоді Марта, сестра померлого, сказала Ісусу: «Господи, тіло вже, напевно, смердить, бо минуло чотири дні». **40** Ісус її запитав: «Хіба я тобі не говорив, що коли будеш вірити, то побачиш Божу славу?» **41** Тож камінь віддалили. А Ісус підвів очі до неба і промовив: «Батьку, дякую, що ти почув мене. **42** Я знав, що ти завжди мене чуєш, але сказав це заради людей, котрі стоять довкола, аби вони повірили, що ти послав мене». **43** Після цих слів Ісус вигукнув: «Лазарю, вийди!» **44** І чоловік, що був мертвий, вийшов: його руки і ноги були обмотані пов'язками, а лице — обв'язане хустиною. Тоді Ісус сказав: «Розв'яжіть його, нехай іде».

45 Побачивши, що Ісус зробив, багато юдеїв, котрі прийшли до Марії, повірили в нього. **46** Інші ж пішли до фарисеїв і розповіли їм усе, що зробив Ісус. **47** Отже, старші священники й фарисеї зібрали

Синедріон і почали говорити: «Що ж нам робити? Адже цей чоловік виконує багато чуд!

48 Якщо обличимо його, то всі в нього повірять, а тоді прийдуть римляни та захоплять і наш храм*, і наш народ».

49 Але один з них, на ім'я Кайяфа, який був того року первосвященником, звернувся до них: «Ви нічого не знаєте **50** і не розумієте: для вас же краще, щоб один помер за народ, аніж щоб увесь народ загинув».

51 А сказав він це не від себе. Того року він був первосвященником, тому виголосив пророцтво, що Ісус має померти за народ. **52** Ісус мав померти ще й для того, аби зібрати розпорошених дітей Бога. **53** Тож фарисеї змовились убити його і відтоді почали шукати можливості, як це зробити.

54 З того часу Ісус вже не з'являвся юдеям відкрито. Звідти він вирушив до міста Ефрема, у місцевість поблизу пустелі, і там залишався зі своїми учнями. **55** Коли ж наближалась юдейська Пасха, багато людей ще перед святом звідусіль поприходили в Єрусалим, щоб очиститися згідно з обрядом. **56** Там люди почали шукати Ісуса, і, стоячи в храмі, запитували одні одних: «Як ви думаєте, невже він взагалі не прийде на свято?» **57** А старші священники та фарисеї роз-

порядилися, щоб, коли хтось дізнається, де Ісус, повідомив їм про це, і тоді вони зможуть його схопити.

12 Коли ж до Пасхи залишалося шість днів, Ісус прийшов у Віфанію, де був Лазар, якого він воскресив з мертвих. **2** Там для Ісуса влаштували вечерю; Марта на ній прислужувала, а Лазар був серед тих, хто сидів* із ним за столом. **3** Марія ж взяла близько трьохсот грамів пахучої олії,— дуже дорогого щирого наряду,— намастила Ісусові ноги й витерла своїм волоссям; і аромат цієї олії наповнив увесь дім. **4** Тоді Юда Іскаріот, один з Ісусових учнів, який невдовзі мав його зрадити, запитав: **5** «Чому цю пахучу олію не продали за триста денаріїв, а гроші не роздали бідним?» **6** Сказав же він це не тому, що турбувався про бідних, а тому що був злодієм. Він мав скриньку з грішми і неодноразово витягав гроші, які туди кидали. **7** Тоді Ісус сказав: «Залишіть її в спокої. Нехай вона виконає цей обряд, підготувавши мене до дня похорону. **8** Бо бідні завжди з вами, я ж з вами буду не завжди».

9 А як великий натовп юдеїв дізнався, де Ісус, то прийшов туди; вони хотіли побачити не лише його, але й Лазаря, якого він воскресив з мертвих.

10 Тож старші священники змоглися убити і Лазаря, **11** бо через нього чимало юдеїв приходили й починали вірити в Ісуса.

12 Наступного дня багато людей, які прибули на свято, почули, що Ісус наближається до Єрусалима. **13** Тож вони взяли пальмові листя і вийшли йому назустріч, вигукуючи: «Молимо, спаси! Благословенний, хто йде в ім'я Єгови,— цар Ізраїля!» **14** А Ісус знайшов осля та сів на нього, як і написано: **15** «Не бійся, дочко Сіону. Ось їде твій цар на осляті». **16** Спочатку його учні на все це не звернули уваги, але коли Ісус був прославлений, вони пригадали, що саме так про нього було написано і що так дія нього й зробили.

17 А люди, які були з Ісусом, коли він покликав Лазаря з гробниці й воскресив його з мертвих, не переставали свідчити про це. **18** Тож народ, почувши, яке чудо він учинив, вийшов йому назустріч. **19** Фарисеї ж говорили між собою: «Бачите, ми нічого не можемо зробити. За ним пішов цілий світ!»

20 Серед тих, хто прийшов для поклоніння на свято, були і греки. **21** Вони підійшли до Пилипа з Віфсаїди Галілейської та почали просити його: «Пане, ми хочемо побачити Ісуса». **22** Пилип пішов і сказав про це

Андрію. Тоді Андрій та Пилип підійшли до Ісуса й сказали про це йому.

23 Ісус же промовив: «Настав час прославитися Сину людському. **24** Щиру правду кажу вам: якщо пшеничне зерно не впаде в землю та не помре, воно так і залишиться тільки одним зерном. Якщо ж воно помре, то принесе багато плодів. **25** Хто дорожить своєю душею, той знищить її, а хто душу свою в цьому світі ненавидить, той збереже її для вічного життя. **26** Якщо хтось хоче служити мені, нехай іде слідом за мною, і де буду я, там буде й мій слуга. І якщо хтось буде служити мені, Батько шануватиме його. **27** Душа моя занепокоєна. Що маю сказати? Батьку, врятуй мене від цієї години! Та, зрештою, для цієї години я і прийшов. **28** Батьку, прослав своє ім'я». Тоді з неба пролунав голос: «Я прославив і знову прославлю».

29 А декотрі люди, які стояли довкола й чули це, сказали, що то був грім. Інші ж говорили: «З ним розмовляв ангел». **30** Та Ісус промовив: «Цей голос пролунав не для мене, а для вас. **31** Тепер настав суд над цим світом, і тепер його правитель буде вигнаний геть. **32** Я ж, коли буду піднесений із землі, приведу до себе всіляких людей». **33** А говорив він усе це, щоб показати, якою смертю має

померти. **34** Тоді народ сказав йому: «Ми знаємо з Закону, що Христос перебуватиме вічно. Чому ж ти кажеш, що Син людський мусить бути піднесений із землі? Хто є тим Сином людським?» **35** Ісус сказав їм на це: «Ще недовго світло буде серед вас. Ходіть, поки маєте світло, щоб вас не охопила темрява. Бо хто ходить у темряві, не знає, куди йде. **36** Тож поки ще маєте світло, вірте в нього, аби стати синами світла».

Сказавши це, Ісус відійшов і сховався від них. **37** І хоча він здійснив на їхніх очах стільки чуд, вони не вірили в нього, **38** і так виконалися слова пророка Ісаї: «Єгово, хто повірив у те, що почув від нас? І для кого Єгова розкрив свою руку?» **39** А не могли вони повірити, бо Ісаї також сказав: **40** «Він засліпив їм очі та зробив їхні серця черствими, щоб вони очима не бачили і серцями не розуміли, і щоб не навернулись, і щоб я їх не зцілив». **41** Ісаї сказав усе це, оскільки бачив славу Христа й говорив про нього. **42** А втім, навіть багато начальників повірило в нього. Але щоб фарисеї не вигнали їх із синагоги, вони його не визнавали, **43** бо славу від людей любили більше, ніж славу від Бога.

44 Потім Ісус голосно сказав: «Хто вірить у мене, той вірить не тільки в мене, але й у того, хто мене послав. **45** І хто бачить мене, бачить і того, хто мене

послав. **46** Я прийшов у світ як світло, щоб кожен, хто вірить у мене, не залишався в темряві. **47** Того, хто чує мої слова і не дотримується їх, я не суджу, бо я прийшов не судити світ, а спасти. **48** І хто відкидає мене та не приймає моїх слів, той має для себе суддю: в останній день його судитимуть слова, котрі я говорив. **49** Адже я промовляв не від себе. Батько, який послав мене, дав мені заповідь, щоб саме маю казати. **50** І я знаю, що його заповідь означає вічне життя. Тож усе, що я говорю, говорю так, як сказав мені Батько».

13 Ісус знав ще перед святом Пасхи, що настав його час перейти з цього світу до Батька; тож він, полюбивши своїх, які були у світі, полюбив їх до кінця. **2** І під час вечері — а Диявол уже вклав у серце Юди Іскаріота, Симонового сина, намір зрадити Ісуса — **3** він, знаючи, що Батько все віддав у його руку і що він прийшов від Бога й до Бога йде, **4** встав з-за столу, відклав убік своє вбрання та, взявши рушник, оперезався ним. **5** Тоді Ісус налив у таз води й почав мити учням ноги та витирати рушником, яким був оперезаний. **6** Коли ж він підійшов до Симона Петра, той сказав йому: «Господи, невже ти будеш мити мені ноги?» **7** А Ісус відповів: «Зараз ти не розумієш, що

я роблю, та зрозумієш це пізніше». **8** Петро знову сказав: «Ти ніколи не будеш мити мої ноги!» А Ісус промовив: «Якщо я не помію твоїх ніг, ти не зможеш бути зі мною». **9** На це Сімон Петро вигукнув: «Господи, тоді помий не лише мої ноги, але й руки і голову!» **10** Ісус же сказав: «Тому, хто обмитий, не потрібно мити нічого, крім ніг, бо він увесь чистий. Ви чисті, але не всі». **11** Ісус знав, хто його зрадить, тому й сказав: «Не всі ви чисті».

12 Після того як він помив їм ноги й одягнув своє вбрання, він знову сів до столу і сказав: «Розумієте, що я вам зробив? **13** Ви звертаєтесь до мене: «Учителю» й «Господи»,— і робите слухно, бо я ним і є. **14** Отже, якщо я, Господь і Вчитель, помив вам ноги, то ви також повинні мити ноги одні одним. **15** Бо я дав вам приклад, щоб ви чинили так, як я вам зробив. **16** Щиру правду кажу вам: раб не більший від свого пана і посланець не більший від того, хто його послав. **17** Коли ви знаєте все це, то щасливі, якщо так робите. **18** Однак говорю не про всіх вас, бо я знаю тих, кого вибирав. Але мають виконатися такі слова з Писання: «Той, хто споживав мій хліб, повстав проти мене*». **19** Розповідаю вам

усе заздалегідь, щоб, коли це станеться, ви повірили, що то я. **20** Щиру правду кажу вам: хто приймає мого посланця, той приймає і мене. А хто приймає мене, приймає і того, хто мене послав».

21 Сказавши все це, Ісус стривожився і почав свідчити: «Щиру правду кажу вам: один з вас зрадить мене». **22** Тоді учні стали переглядатись між собою, не розуміючи, про кого він говорить. **23** А один з учнів — той, кого Ісус любив,— сидів* перед Ісусом, схилившись до його грудей. **24** Тож Сімон Петро кивнув тому учневі й запитав: «Скажи, хто це? Про кого він говорить?» **25** І той, прихилившись до Ісусових грудей, запитав: «Господи, хто це?» **26** Ісус відповів: «Це той, кому я дам шматок хліба, який умочу в чашу». Тоді він умочив шматок хліба та дав його Юді, сину Сімона Іскаріота. **27** І відразу після цього в Юду ввійшов Сатана. Тож Ісус сказав Юді: «Що робиш, роби швидко». **28** Та ніхто з присутніх за столом не знав, чому він так сказав до нього. **29** А оскільки Юда мав скриньку з грішми, дехто подумав, що Ісус йому сказав: «Купи все, що нам потрібно на свято»,— або щоб він дав трохи грошей бідним. **30** А Юда, взявши шматок, відразу вийшов; було ж це вночі.

Ів 13:18* Буквально «підняв проти мене п'яту».

Ів 13:23* Див. примітку до Ів 6:10.

31 Після того як він ви-йшов, Ісус промовив: «Тепер Син людський прославляється, і через нього прославляється Бог. **32** Бог сам прославить його, і зробить це зараз же. **33** Діти, я пробуду з вами недовго. Ви будете мене шукати, але те, що я казав юдеям, тепер кажу і вам: «Куди я йду, ви прийти не можете». **34** Даю вам нову заповідь: любіть одні одних. Як я вас полюбив, так любіть одні одних і ви. **35** По тому всі розпізнають, що ви мої учні, коли між вами буде любов».

36 Тоді Сймон Петро запитав: «Господи, куди ти йдеш?» На це Ісус відповів: «Куди я йду, зараз ти не зможеш за мною піти, але потім підеш». **37** Та Петро сказав: «Господи, чому не можу піти за тобою тепер? Я готовий навіть душу свою віддати за тебе». **38** А Ісус відповів: «Ти навіть душу готовий віддати за мене? Щиру правду кажу тобі: ще півень не заспіває, як ти тричі відречешся від мене».

14 «Нехай ваші серця не тривожаться. Вірте в Бога і в мене вірте. **2** У домі мого Батька є багато осель. Якби було інакше, я б вам сказав, адже йду приготувати вам місце. **3** А коли піду та приготую вам місце, то повернуся й прийму вас до себе, щоб ви були там, де я. **4** І куди я йду, ви дорогу знаєте».

5 Тоді Хома сказав йому: «Господи, ми не знаємо, куди ти

йдеш. Звідки нам знати дорогу туди?»

6 На це Ісус відповів: «Я — до рога, і правда, і життя. Ніхто не приходить до Батька, якщо не через мене. **7** Якби ви справді знали мене, то знали б і мого Батька; і відтепер ви знаєте та бачили його».

8 Тоді Пилип сказав йому: «Господи, покажи нам Батька, і нам цього вистачить».

9 А Ісус промовив: «Я вже стільки часу з вами, а ти, Пилипе, так і не пізнав мене? Хто бачив мене, той бачив і Батька. Як же можеш казати: «Покажи нам Батька»? **10** Хіба не віриш, що я перебуваю в єдності з Батьком, а Батько — в єдності зі мною? Те, що я вам кажу, кажу не від себе, це Батько, який перебуває в єдності зі мною, виконує свої діла.

11 Вірте мені, що я перебуваю в єдності з Батьком, а Батько — в єдності зі мною; якщо не вірите моїм словам, то вірте хоча б ділам. **12** Щиру правду кажу вам: хто вірить у мене, той виконуватиме такі самі діла, як я, навіть ще більші, бо я йду до Батька. **13** І все, що тільки попросите в моє ім'я, я зроблю, аби Батько був прославлений через Сина. **14** Коли попросите щось в моє ім'я, я зроблю це.

15 Якщо ви любите мене, то будете виконувати мої заповіді. **16** Я попрошу Батька, і він дасть вам іншого помічника,

який перебуватиме з вами вічно,— **17** дух правди, котрого світ отримати не може, оскільки не помічає і не знає його. А ви цей дух знаєте, бо він перебуває з вами та в вас. **18** Я не залишу вас самих, а обов'язково до вас прийду. **19** Ще трохи, і світ мене більше не побачить, але ви мене побачите, тому що я живу й ви будете жити. **20** Того дня ви зрозумієте, що я перебуваю в єдності зі своїм Батьком, ви — в єдності зі мною, а я — в єдності з вами. **21** Хто приймає мої заповіді та виконує їх, той любить мене. А хто любить мене, того буде любити й мій Батько. І я теж любитиму такого та виявлю йому себе».

22 Почувши це, Юда, не Іскаріот, сказав: «Господи, чому тепер ти хочеш виявити себе лише нам, а не світові?»

23 Ісус відповів: «Якщо хтось любить мене, то буде дотримуватися моїх слів, і мій Батько любитиме його. Тоді ми прийдемо до нього та будемо з ним перебувати. **24** А хто моїх слів не дотримується, той мене не любить; слова ж, які ви чуєте,— не мої, а Батька, котрий мене послав.

25 Кажу вам усе це, поки я з вами. **26** Та помічник, святий дух, якого Батько пошле в моє ім'я, навчить вас усього і нагадає все, що я говорив. **27** Я залишаю вам мир, свій мир, і даю його не так, як дає світ. Нехай ваші серця не триво-

жаться і не стискаються зі страху. **28** Ви чули, що я вам сказав: я йду і повернуся до вас. Якби ви справді любили мене, то раділи б, що я йду до Батька, оскільки Батько більший від мене. **29** Говорю вам про все тепер, перш ніж це станеться, щоб, коли станеться, ви повірили в мої слова. **30** Я вже небагато скажу вам, бо надходить правитель цього світу. Наді мною він влади не має, **31** але щоб світ зрозумів, що я люблю Батька, я виконую заповідь, яку Батько мені дав. Тож вставайте, ходімо звідси.

15 Я — правдива виноградна лоза, а мій Батько — виноградар. **2** Кожну гілку на мені, яка не приносить плодів, він відрізає, а ту, що плоди приносить,— очищає, аби вона давала їх ще більше. **3** І ви вже очищені завдяки словам, які я вам говорив. **4** Тож перебувайте в єдності зі мною, і я перебуватиму в єдності з вами. Бо як гілка не приносить плодів, якщо не залишається на виноградній лозі, так і ви не зможете приносити плоди, якщо не будете перебувати в єдності зі мною. **5** Я — виноградна лоза, а ви — гілки. Хто перебуває в єдності зі мною, а я — в єдності з ним, той приносить багато плодів, адже без мене ви не можете робити нічого. **6** Хто ж не перебуває в єдності зі мною, того відрізають, немов гілку, і він засихає. Такі гілки збирають,

кидають у вогонь, і вони згоряють. **7** Коли ви залишаєтесь в єдності зі мною і мої слова перебувають в вас, то можете просити все, чого бажаєте, й отримаєте це. **8** І якщо ви постійно приносите багато плодів та показуєте, що ви мої учні, то мій Батько прославляється. **9** Як полюбив мене Батько і як я полюбив вас, так і ви перебувайте в моїй любові. **10** Як я виконую заповіді Батька й перебуваю в його любові, так само ви: коли будете виконувати мої заповіді, то перебуватимете в моїй любові.

11 Кажу вам усе це, щоб ви могли сповна відчувати ту радість, яку маю я. **12** Тож даю вам заповідь: любіть одні одних, як я вас полюбив. **13** Немає більшої любові від любові того, хто віддає за друзів свою душу. **14** І ви — мої друзі, якщо виконуєте все, що я наказую. **15** Я більше не називаю вас рабами, адже раб не знає, що робить його пан. Я ж назвав вас друзями, бо відкрив вам усе, що чув від Батька. **16** Не ви мене вибрали, а я вибрав вас та поставив, щоб ви постійно приносили плоди і щоб вони залишилися назавжди. Тоді, хоч би що ви попросили Батька в моє ім'я, він дасть вам.

17 Наказую вам: любіть одні одних. **18** Якщо світ вас ненавидить, знайте, що мене він зненавидів першим. **19** Якби ви належали цьому світові, світ

любив би своє. А оскільки ви не належите світу,— адже я вибрав вас зі світу,— він ненавидить вас. **20** Пам'ятайте мої слова: раб не більший від свого пана. Якщо переслідували мене, будуть переслідувати й вас. Якщо дотримувались моїх слів, будуть дотримуватись і ваших. **21** А робитимуть усе це вам за моє ім'я, бо не знають того, хто мене послав. **22** Якби я не прийшов і не промовляв до них, вони не мали б гріха. Тепер же їхньому гріху виправдання немає. **23** Хто ненавидить мене, той ненавидить і мого Батька. **24** Якби я не виконав серед них діл, яких ще ніхто не чинив, вони не мали б гріха. Проте вони бачили мої діла, та все ж зненавиділи і мене, і мого Батька. **25** А сталося це, щоб виконались слова, записані в їхньому Законі: «Вони безпідставно зненавиділи мене». **26** Коли ж прийде помічник, якого пошлю вам від Батька,— дух правди, котрий походить від Батька, то він буде свідчити про мене. **27** Ви теж маєте свідчити про мене, оскільки були зі мною від самого початку.

16 Я розповів усе це, щоб ви не спіткнулися. **2** Вас виганятимуть із синагоги. І надходить час, коли кожен, хто вбиватиме вас, буде думати, що віддано служить* Богу. **3** А чи-

Ів 16:2* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

нитимуть так люди тому, що не пізнали ні Батька, ні мене. **4** Кажу ж вам це, щоб, коли той час настане, ви пригадали, що я говорив вам про нього.

Я не казав вам цього спочатку, бо ще був з вами. **5** Тепер же я йду до того, хто мене послав, та ніхто з вас не запитує мене: «Куди ти йдеш?» **6** Але через те, що я все це розповів, ваші серця сповнилися смутком. **7** Правду кажу: я йду задля вашого ж добра. Бо якщо я не піду, помічник до вас не прийде, а якщо піду, то пошлю його до вас. **8** І коли він прийде, то засвідчить світові про гріх, праведність і суд. **9** Найперше про гріх, тому що світ у мене не вірить; **10** потім про праведність, бо я йду до Батька і ви більше мене не побачите; **11** а потім про суд, оскільки правитель цього світу вже засуджений.

12 Я ще стільки всього маю сказати вам, але тепер цього для вас буде забагато. **13** Та коли прийде цей помічник — дух правди, то керуватиме вами, допомагаючи повністю зрозуміти правду, бо говоритиме не від себе; він говоритиме те, що чує, і сповістить вас усе, що станеться. **14** І він прославить мене та передасть вам ті слова, які почує від мене. **15** Усе, що має Батько, — моє. Саме тому я сказав, що помічник передасть вам ті слова, які почує від мене. **16** Ще трохи — і ви мене вже

не побачите, а потім пройде ще трохи часу — і побачите мене знову».

17 Тоді деякі учні почали говорити один одному: «Що означають його слова: «Ще трохи — і ви мене не побачите, а потім пройде ще трохи часу — і побачите мене знову», а також «бо я йду до Батька»?» **18** Крім того, вони казали: «Що означає «ще трохи»? Про що він говорить?» **19** Ісус же знав, що вони хочуть розпитати його, тому сказав: «Чи ви запитуете про це один одного, бо я сказав: «Ще трохи — і ви мене не побачите, а потім пройде ще трохи часу — і побачите мене знову»? **20** Щиру правду кажу вам: ви будете плакати й голосити, а світ буде радіти. Ви будете сумувати, але ваш смуток обернеться в радість. **21** Жінка, коли народжує, зазнає мук, бо прийшов її час. Та коли вона народить дитя, то вже не пам'ятає своїх мук, бо радіє, що на світ з'явилась людина. **22** Так само й ви: тепер сумуете, але я знову побачуся з вами, і тоді ваші серця сповняться радістю. Цієї ж радості не відбере у вас ніхто. **23** І в той день ви ні про що не будете мене розпитувати. Щиру правду кажу вам: що тільки попросите в Батька, він дасть вам у моє ім'я. **24** До цього часу ви нічого не просили в моє ім'я. Тож просіть — і отримаєте, й відчуєте радість сповна.

25 Коли я говорив з вами про все, то використовував порівняння. Та приходить час, коли я порівняння використовувати вже не буду, а розповім вам про Батька прямо. **26** Того дня ви будете звертатись з проханнями в моє ім'я, але я не кажу, що мені треба буде просити Батька за вас, **27** бо він сам дуже любить вас, оскільки ви так само полюбили мене й повірили, що я — посланий Батьком. **28** Я вийшов від Батька і прийшов у світ. Тепер же я світ покидаю та повертаюсь до Батька».

29 На це його учні сказали: «Ти вже говориш прямо, без жодних порівнянь. **30** Тепер ми знаємо, що тобі відомо все і ти не потребуєш, аби тебе хтось розпитував. Тому ми й віримо, що ти — від Бога». **31** Ісус же промовив: «Тепер ви вірите? **32** Ось надходить час, і він уже надійшов, коли ви розбіжетеся по своїх домах, а мене залишите самого. Та я не один, бо зі мною Батько. **33** Я розповів вам усе це, щоб завдяки мені ви мали мир. У світі ви зазнаватимете лиха, але будьте відважні: я світ переміг».

17 Сказавши все це, Ісус підвів очі до неба й промовив: «Батьку, час настав; прослав свого сина, щоб і син прославив тебе, **2** бо ти дав йому владу над кожним тілом, аби він дав вічне життя всім тим, кого ти йому дарував. **3** А щоб отримати вічне життя, по-

трібно пізнавати тебе, єдиного правдивого Бога, і посланого тобою Ісуса Христа. **4** Я прославив тебе на землі, бо завершив працю, яку ти мені доручив. **5** Тож тепер, Батьку, прослав мене: дозволь мені бути біля тебе і мати ту славу, яку я мав, коли ще був з тобою — до створення світу.

6 Я виявив твоє ім'я людям, яких ти дав мені зі світу. Вони були твоїми, і ти дарував їх мені, а вони виконали твоє слово. **7** Тепер вони знають: усе, що ти дав мені, — від тебе, **8** бо я передав їм слова, які ти мені дав, а вони прийняли їх та справді зрозуміли, що я прийшов від тебе, і повірили, що ти послав мене. **9** Тож за них я і прошу; прошу не за світ, а за тих, кого ти дав мені, тому що вони твої. **10** Все моє — це твоє, а твоє — це моє, і я прославився серед них.

11 Я вже не перебуваю у світі, та вони ще у світі, я ж їду до тебе. Святий Батьку, оберігай їх заради твого імені, яке ти мені дав, щоб вони, як і ми, були одне. **12** Коли я був з ними, то оберігав їх заради твого імені, яке ти мені дав. І я їх зберіг: жоден з них не загинув, окрім сина загибелі, щоб виконалось сказане в Писанні. **13** А тепер я їду до тебе і кажу все це, поки я ще у світі, щоб вони могли сповна відчувати ту ж радість, яку маю я. **14** Я передав їм твоє слово, але цей світ їх

зненавидів, бо вони, як і я, не належать світу.

15 Не прошу тебе забрати їх зі світу, а лише прошу оберігати від Злого. **16** Вони, як і я, не належать світу. **17** Освяти їх правдою; твоє слово — це правда. **18** Як ти послав у світ мене, так і я послав у світ їх. **19** І я освячуюся заради них, щоб вони теж були освячені правдою.

20 Та прошу не лише за них, а й за тих, хто повірить у мене завдяки їхньому слову. **21** щоб усі вони були одне: як ти, Батьку, перебуваєш в єдності зі мною, а я — в єдності з тобою, так нехай і вони будуть в єдності з нами. Тоді світ повірить, що мене послав ти.

22 Крім того, я дав їм славу, яку отримав від тебе, щоб вони, як і ми, були одне. **23** Я перебуваю в єдності з ними, а ти — в єдності зі мною, аби вони досягли досконалої єдності і завдяки цьому світ зрозумів, що мене послав ти і що ти полюбив їх так само, як мене. **24** Батьку, хочу попросити тебе за тих, кого ти дав мені: хочу, щоб вони були там, де я. Тоді вони побачать славу, яку я отримав від тебе, бо ти полюбив мене ще перед заснуванням світу.

25 Праведний Батьку, світ тебе не пізнав, але я пізнав тебе, і вони зрозуміли, що мене послав ти. **26** Я виявив їм твоє ім'я і далі виявлятиму, щоб вони мали любов, якою ти мене по-

любив, і щоб я перебував в єдності з ними».

18 Сказавши це, Ісус разом з учнями пішов у сад, який був на другому боці зимового потоку Кедрон. **2** А Юда, його зрадник, теж знав це місце, тому що Ісус неодноразово зустрічався там зі своїми учнями. **3** Тож Юда взяв загін воїнів, а також попросив у старших священників та фарисеїв вартових, і всі вони пішли туди зі смолоскипами, світильниками і зброєю. **4** Ісус же, знаючи все, що з ним мало статися, вийшов і запитав: «Кого ви шукаєте?» **5** Вони відповіли: «Ісуса назарянина». Тоді він сказав: «Це я». А його зрадник, Юда, стояв з ними.

6 Та коли Ісус сказав їм: «Це я», вони відсахнулись і впали на землю. **7** І він запитав їх ще раз: «Кого ви шукаєте?» «Ісуса назарянина», — відповіли вони.

8 А Ісус промовив: «Я ж сказав вам: це я. І якщо ви шукаєте мене, то відпустіть інших».

9 Промовив він це, щоб виконались його слова: «З усіх тих, кого ти мені дав, я не втратив жодного».

10 Тоді Сімон Петро вихопив меч і, вдаривши, відсік праве вухо рабові первосвященника, а звали цього раба Малх. **11** Та Ісус сказав Петрові: «Вклади меч у піхви. Невже я не вип'ю чаші, яку дав мені Батько?»

12 Після цього загін воїнів, воєначальник та юдейські

вартові схопили і зв'язали Ісуса. **13** Звідти ж його повели спочатку до Анни, бо він був тестем Кайяфи, який того року був первосвящеником. **14** Це той самий Кайяфа, який порадив юдеям, що для них буде ліпше, коли одна людина помре за народ.

15 А Сімон Петро та ще один учень пішли за Ісусом. І оскільки той учень був знайомий з первосвящеником, то зміг увійти з Ісусом у первосвящеників двір. **16** Петро ж туди не зайшов, а залишився при воротах. Тоді той учень, якого знав первосвященик, вийшов, порозмовляв з дівчиною, що служила при воротах, і ввів Петра удвір. **17** А вона запитала Петра: «Хіба ти не один з учнів того чоловіка?» Він відповів: «Ні». **18** Тим часом раби і вартові розвели вогнище й стояли довкола, гріючись, тому що було холодно. Петро теж стояв і грівся з ними.

19 А старший священик почав розпитувати Ісуса про його учнів та про науку. **20** У відповідь Ісус сказав: «Я промовляв до світу відкрито і завжди навчав у синагозі та в храмі, де збираються всі юдеї. Я нічого не казав потай. **21** То чому ж ти розпитуєш мене? Запитай тих, хто чув мої слова. Вони знають, що я казав». **22** Коли Ісус сказав це, один з вартових, який стояв поряд, ударив його по щоці і запитав: «Оце так ти відповідаєш стар-

шому священику?» **23** Ісус же промовив йому: «Якщо я сказав щось неправильно, то засвідчи, що саме, коли ж правильно, то чому мене б'єш?» **24** Після цього Анна відіслав його зв'язаним до первосвященика Кайяфи.

25 А Сімон Петро стояв та грівся. Тоді його запитали: «Хіба й ти не його учень?» Але він заперечив: «Ні». **26** Та один раб первосвященика, родич того, кому Петро відсік вухо, сказав: «Хіба не тебе я бачив з ним у саду?» **27** Однак Петро знову заперечив це; і в ту ж мить заспівав півень.

28 Потім Ісуса повели від Кайяфи до палацу намісника. Тим часом настав ранок. А ті, хто привів Ісуса, не ввійшли з ним у палац, щоб не опоганитися, бо мали спожити пасхальну їжу. **29** Отже, Пилат вийшов до них і запитав: «У чому ви звинувачуєте цього чоловіка?» **30** Вони ж відповіли: «Якби він не був злочинцем, ми б його до тебе не привели». **31** Тож Пилат сказав: «Забірайте його і самі судіть за вашим Законом». Та юдеї відповіли: «За Законом ми нікого не можемо вбити». **32** Це сталося, щоб виконались Ісусові слова про те, якою смертю він має померти.

33 Тоді Пилат знову ввійшов у палац намісника, покликав Ісуса й запитав: «Ти цар юдейський?» **34** Ісус відповів: «Ти

сам так думаєш? Чи, може, почув про мене від інших?» **35** А Пилат сказав: «Хіба я юдей? Мені тебе видав твій власний народ і старші священники. Що ж ти зробив?» **36** На це Ісус промовив: «Мое царство не належить цьому світу. Якби мое царство належало світу, мої слуги воювали б, щоб я не був виданий юдеям. Та мое царство не звідси». **37** Тоді Пилат запитав: «Так ти цар?» Ісус відповів: «Ти сам кажеш, що я цар. Я для того народився і прийшов у світ, щоб свідчити про правду. І кожен, хто стоїть на боці правди, слухається мого голосу». **38** А Пилат запитав: «Що таке правда?»

Сказавши це, він знову вийшов до юдеїв і промовив: «Я не бачу за ним жодної вини. **39** Крім того, за вашим звичаєм я маю на Пасху звільнити для вас якусь людину. Хочете, звільню для вас юдейського царя?» **40** Тоді вони знову почали кричати: «Не його, а Варавву!» Варавва ж був грабіжником.

19 Тоді за наказом Пилата Ісуса взяли й висікли бичем. **2** А воїни сплели терновий вінок, надягли Ісусові на голову та нарядили його в пурпурне вбрання. **3** Потім один за одним вони підходили й говорили: «Вітаємо тебе, Царю юдейський!» — а тоді били по щоках. **4** А Пилат знову вийшов та звернувся до натовпу: «Послухайте! Я виводжу

його до вас, аби ви знали, що я не бачу за ним жодної вини». **5** І, коли Ісуса вивели, одягненого в пурпурне вбрання та з терновим вінком на голові, Пилат сказав: «Подивіться, оце — чоловік!» **6** Побачивши його, старші священники й вартові почали кричати: «На стовп його! На стовп!» Пилат же промовив: «То заберіть його і самі прибийте до стовпа, бо я не бачу за ним жодної вини». **7** На це юдеї сказали: «Ми маємо закон, згідно з яким він повинен померти, бо видавав себе за Божого сина».

8 А Пилат, почувши ці слова, злякався ще більше. **9** Він знову ввійшов у палац намісника й запитав Ісуса: «Звідки ти?» Однак Ісус нічого не відповів. **10** Тож Пилат сказав до нього: «Не хочеш зі мною говорити? Невже ти не знаєш, що я маю владу тебе відпустити і маю владу прибити до стовпа?» **11** Ісус же відповів: «Ти не мав би наді мною жодної влади, якби не отримав згори. Тому той, хто мене тобі видав, має більший гріх».

12 Через це Пилат і далі шукав можливості відпустити Ісуса, але юдеї кричали: «Якщо відпустиш його, ти не друг кесарю. Адже кожен, хто видає себе за царя, виступає проти кесаря». **13** Почувши це, Пилат вивів Ісуса надвір та сів на судове сидіння, яке було в місці, названому «Кам'яний

поміст», а єврейською — *Габба́та*. **14** Тим часом ішло приготування до Пасхи; було близько шостої години*. І Пилат знову звернувся до юдеїв: «Подивіться! Ось ваш цар!» **15** Та вони закричали: «Геть його! Геть! На стовп його!» Тож Пилат запитав: «Хочете, щоб я прибав до стовпа вашого царя?» На це старші священники відповіли: «Ми не маємо іншого царя, окрім кесаря». **16** Тоді Пилат віддав Ісуса юдеям, щоб ті прибили його до стовпа.

Отже, вони взяли Ісуса під варту. **17** Після цього, несучи свій стовп мук, він прийшов на місце, яке називається «Череп», а єврейською — *Голгофа*. **18** І там його прибили до стовпа. Поряд з Ісусом на стовпах висіли ще двоє чоловіків — по обидва боки від нього, а він був посередині. **19** Крім того, Пилат зробив табличку й помістив на стовпі мук. На ній було написано: «Ісус назарянин, Цар юдейський». **20** І оскільки Ісуса прибили до стовпа недалеко від міста, то цей напис, зроблений єврейською, латинською і грецькою, могли читати багато юдеїв. **21** Та юдейські старші священники сказали до Пилата: «Напиши не «Цар юдейський», а ліпше його власні слова: «Я — цар юдейський». **22** У відповідь Пилат сказав: «Що написав, те написав».

23 Коли ж воїни прибили Ісуса до стовпа, вони поділили його вбрання на чотири частини — кожному по частині. Взяли вони і його спідній одяг, але, оскільки він був витканий згори донизу, без шва, **24** вони сказали один одному: «Не роздираймо його. Ліпше киньмо жеребок і побачимо, кому він припаде». Це сталося, аби виконалися слова з Писання: «Вони поділили між собою моє вбрання й кинули жеребок, кому припаде мій одяг». Воїни саме так і зробили.

25 А біля Ісусового стовпа мук стояла його мати зі своєю сестрою; були там також Марія, дружина Клопи, і Марія Магдалина. **26** Тож Ісус, побачивши свою матір і свого улюбленого учня, який стояв поряд, сказав їй: «Жінко, ось твій син!» **27** А учневі Ісус сказав: «Ось твоя мати!» І відтоді цей учень взяв її до себе.

28 Після цього, знаючи, що все вже виконалося, Ісус, аби сповнилися слова з Писання, сказав: «Пити». **29** Там стояла посудина, наповнена кислим вином. Тож ним добре змочили губку, настромили її на стебло гісопу та піднесли до його вуст. **30** І, скуштувавши того вина, Ісус вигукнув: «Здійснилось!» Потім він схилив голову і віддав останній подих*.

31 Оскільки ж було Приготування, то щоб тіла не зали-

шалися на стовпах у суботу (бо той суботній день був великий), юдеї попросили Пилата, аби за судженням поламали ноги й познімали їхні тіла. **32** Тоді воїни прийшли та зламали ноги обом чоловікам, які висіли поряд з Ісусом. **33** Та, підійшовши до Ісуса і побачивши, що він уже мертвий, вони не зламали йому ніг. **34** Проте один воїн проколов йому списом бік, і з рани відразу ж потекла кров з водою. **35** А той, хто бачив, як усе відбувалося, засвідчив про це, і його свідчення правдиве; він знає, що говорить правду, аби ви також вірили. **36** І сталося все це, щоб виконалося сказане в Писанні: «Жодна кістка його не буде зламана». **37** А в іншому уривку Писання говориться: «Будуть дивитися на того, кого прокололи».

38 Після цього Йосип з Ари-матії, який був Ісусовим учнем, але через страх перед юдеями тримав це в таємниці, попросив у Пилата дозволу забрати Ісусове тіло. Пилат погодився, і Йосип пішов та забрав його. **39** Прийшов також Никодим — уперше він відвідав Ісуса вночі — і приніс пакунок з миррою та алое, приблизно тридцять кілограмів. **40** Отже, вони взяли Ісусове тіло та обмотали пов'язками з ароматичними травами, бо саме так юдеї готували тіло до поховання. **41** У місці ж, де його прибили до стовпа, був сад, а в ньому —

нова гробниця, в яку ще нікого не клали. **42** Тож, оскільки було юдейське свято Приготування і гробниця була поряд, Ісуса поклали в неї.

20 Першого дня тижня, рано-вранці, коли ще було темно, Марія Магдалина пішла до гробниці й побачила, що камінь уже відкочений. **2** Тож вона побігла до Сімона Петра і того іншого учня, якого Ісус дуже любив, та сказала: «Хтось забрав Господа з гробниці, і ми не знаємо, де його поклали».

3 Тоді Петро і той учень вирушили до гробниці. **4** Вони побігли разом, але інший учень, випередивши Петра, прибіг до гробниці першим. **5** Заглянувши в неї, він побачив пов'язки, котрі там лежали, але середину не зайшов. **6** За ним прибіг Сімон Петро та ввійшов у гробницю. Він теж побачив пов'язки **7** та хустку, якою була обмотана Ісусова голова, тільки вона лежала не разом з пов'язками, а згорнена окремо, в іншому місці. **8** Тоді той інший учень, який першим прибіг до гробниці, теж увійшов і, побачивши все це, повірив, **9** бо на той час вони ще не розуміли сказаного в Писанні, що Ісус має воскреснути з мертвих. **10** І учні розійшлися по своїх домах.

11 Однак Марія і далі стояла біля гробниці та плакала. Нахилившись, вона заглянула в неї **12** і побачила двох

ангелів у білому, які сиділи там, де лежало Ісусове тіло, — один в голові, а другий в ногах.

13 Вони запитали її: «Жінко, чому ти плачеш?» Вона ж відповіла: «Хтось забрав мого Господа, і не знаю, куди його поклали».

14 Сказавши це, Марія повернулась і побачила, що поряд стоїть Ісус, але не впізнала його.

15 Ісус запитав: «Жінко, чому ти плачеш? Кого ти шукаєш?» А вона, думаючи, що це садівник, відізвалася: «Пане, якщо це ти виніс його, то скажи, куди його поклав, і я заберу».

16 Тоді Ісус сказав: «Маріє!» А вона, обернувшись, вигукнула єврейською: «*Раббуні!*» (що означає «Учитель»). **17** Ісус же промовив до неї: «Не тримайся за мене, бо я ще не пішов до Батька. Піди до моїх братів і скажи їм: «Я йду до Батька свого й Батька вашого, до Бога свого й Бога вашого»».

18 Тож Марія Магдалина прийшла до учнів з цією новиною, кажучи: «Я бачила Господа!» — і переказала всі його слова.

19 У той же день — перший день тижня, ввечері, учні зібралися разом. І з'явився їм Ісус, хоча зі страху перед юдеями вони були за зачиненими дверима. Він став серед них і привітався: «Мир вам», **20** після чого показав свої руки та бік. Учні ж, побачивши Господа, дуже зраділи. **21** Тоді Ісус знову звернувся до них: «Мир вам. Як Батько послав мене,

так і я посилаю вас». **22** Потім, дмухнувши на них, він сказав: «Прийміть святий дух.

23 Якщо ви простите комусь гріхи, вони простяться, а якщо залишите — то залишаться».

24 А Хома, один з дванадцятьох, названий Близнюком, не був з ними, коли з'явився Ісус.

25 Тому решта учнів говорили йому: «Ми бачили Господа!» Та він відповів: «Поки я сам не побачу сліду від цвяхів на його руках та не вкладу туди пальця і поки не вкладу рук у його бік, нізащо не повірю».

26 Через вісім днів учні знову зібралися в домі; цього разу Хома вже був з ними. І хоча двері були зачинені, Ісус увійшов, став серед них та сказав: «Мир вам». **27** Далі він звернувся до Хоми: «Вклади сюди палець і подивися на мої руки. Вклади свою руку в мій бік та перестань сумніватися і повір».

28 Хома ж вигукнув: «Мій Господи, мій боже!» **29** Та Ісус сказав йому: «Невже ти повірив лише після того, як побачив? Щасливі ті, що не бачать, і все ж вірять».

30 Крім того, Ісус виконав перед своїми учнями ще багато інших чуд, але про них у цьому сувої не згадується. **31** А все, що тут записано, записано для того, аби ви повірили, що Ісус — це Христос, Божий Син,

Ів 20:28* Або «мій Боже», тобто предствник Єгови, промовець від нього.

і, маючи віру, завдяки його імені отримали життя.

21 Після цього Ісус знову з'явився своїм учням біля Тіверійського моря. А трапилось це так. **2** Якось зібрались разом Сімон Петро, Хома, званий Близнюком, Натанаїл з Кани Галілейської, сини Зеведея та ще два учні. **3** І Сімон Петро сказав: «Я йду ловити рибу». А всі інші відізналися: «І ми з тобою». Отже, вони вийшли і сіли в човен, але тої ночі так нічого й не зловили.

4 Коли ж почало розвиднюватися, Ісус став на березі, але учні його не впізнали. **5** Тож Ісус запитав: «Діточки, маєте щось поїсти?» Ті відповіли: «Ні». **6** Тому він сказав: «Закиньте сіті праворуч від човна і дещо зловите». Вони так і зробили, але сіті витягнути не могли, бо в них було дуже багато риби. **7** Тоді учень, якого Ісус любив, вигукнув до Петра: «Та це ж Господь!» А Сімон Петро, почувши, що то Господь, накинув верхній одяг, оскільки був нагий, і кинувся в море. **8** Інші ж учні попливли малим човном, тягнучи сіті з рибою; вони були недалеко, приблизно дев'яносто метрів від берега.

9 Зійшовши на берег, учні побачили розведене вогнище, а на ньому — рибу і хліб. **10** Тоді Ісус сказав їм: «Принесіть кількатих рибин, які ви щойно зловили». **11** І Сімон Петро пішов

до човна та витягнув на берег сіті, наповнені великою рибою; всього в той день вони зловили сто п'ятдесят три рибини. І хоча риби було так багато, сіті не прорвалися. **12** Тож Ісус сказав їм: «Ходіть снідати». Ніхто ж з учнів не наважився запитати його: «Хто ти такий?» — бо всі вже знали, що то Господь. **13** Отже, Ісус підійшов, узяв хліб та роздав їм, і так само зробив з рибою. **14** Це вже втретє Ісус з'явився учням після свого воскресіння.

15 Коли вони поснідали, Ісус звернувся до Сімона Петра: «Сімоне, сину Івана, чи ти любиш мене більше, ніж це?» Той відповів: «Так, Господи, ти знаєш, що я тебе дуже люблю». Тоді Ісус сказав: «Годуй моїх ягнят». **16** І він вдруге запитав: «Сімоне, сину Івана, ти любиш мене?» Той знову відповів: «Так, Господи, ти ж знаєш, що я тебе дуже люблю». На це Ісус сказав: «Паси моїх овечок». **17** Потім Ісус запитав утретє: «Сімоне, сину Івана, чи ти дуже любиш мене?» І після того як Ісус запитав утретє: «Чи ти дуже любиш мене?» — Петро зажурився і відповів: «Господи, ти ж знаєш усе, і знаєш, що я тебе дуже люблю». Тоді Ісус відказав: «Годуй моїх овечок. **18** Щиру правду кажу тобі: коли ти був молодший, то сам оперізувався і ходив, куди хотів. Але коли постарієш, то простягнеш руки і вже інший тебе опереже та поведе туди,

куди не захочеш». **19** Він сказав це, щоб виявити, якою смертю Петро прославить Бога. Після цих слів Ісус додав: «І далі будь моїм учнем».

20 Тоді, обернувшись, Петро побачив, що за ними йде учень, якого Ісус любив,— той, хто за вечерею схилюся до Ісусових грудей і запитав: «Господи, хто тебе зрадить?» **21** Тож Петро, побачивши його, запитав Ісуса: «Господи, а що буде з оцим?»

22 Ісус же відповів: «Якщо я хочу, аби він залишався, аж поки прийду, що тобі до цього?»

Ти ж і далі будь моїм учнем». **23** І ці слова — що той учень не помре — рознеслися між братами. Однак Ісус не говорив Петрові, що цей учень не помре, а лише сказав: «Якщо я хочу, аби він залишався, аж поки прийду, що тобі до цього?»

24 Власне той учень описав та засвідчив усе це. І ми знаємо, що його свідчення правдиве.

25 Крім того, Ісус робив ще багато чого іншого, і якби все детально описати, то, думаю, весь світ не вмістив би написаних сувоїв.

ДІЇ АПОСТОЛІВ

1 У своїй першій розповіді, Теофіле, я описав усе, що Ісус робив та чого навчав від самого початку **2** і аж до дня, коли за допомогою святого духу дав вказівки своїм апостолам — тим, кого свого часу вибрав,— і був забраний на небо. **3** Однак ще до того він сорок днів після своїх страждань з'являвся їм, даючи чимало переконливих доказів, що він справді живий, а також розповідав їм багато чого про Боже царство. **4** І під час однієї з таких зустрічей Ісус наказав їм: «Не виходьте з Єрусалима, а чекайте того, що обіцяв Батько і про що я вам говорив. **5** Бо Іван хрестив водою, а ви невдовзі будете охрещені святим духом».

6 Коли ж вони зібрались, то почали розпитувати Ісуса: «Господи, чи не тепер ти відновиш царство Ізраїля?» **7** А він їм відповів: «Не вам знати часи й пори, визначати їх — це справа Батька. **8** Проте коли на вас зійде святий дух, ви отримаєте силу і будете моїми свідками в Єрусалимі, в усій Юдеї, Самарії і навіть у найвіддаленіших куточках землі». **9** Після цих слів Ісус почав підніматися в небо у них на очах, аж поки його не закрила хмара і він не зник. **10** І поки він піднімався, вони стояли та вдивлялись у небо. Раптом біля них з'явилися двоє чоловіків у білих шатах **11** і сказали: «Галілеяни, чому ви стоїте та вдивляєтесь у небо?

Ви бачили, як Ісус був забраний від вас. Прийде він так само, як піднімався в небо».

12 Після того вони повернулися в Єрусалим з Оливкової гори, що поблизу Єрусалима на відстані суботнього шляху.

13 Прибувши на місце, вони піднялися до горішньої кімнати, в якій зупинились. Були там Петро, Іван, Яків, Андрій, Пилип, Хома, Варфоломій, Матвій, Яків, Алфіїв син, Сімон, котрого називали ревним, та Юда, Яковів син. **14** Усі вони однодушно перебували в молитві; з ними були ще декотрі жінки, а також брати Ісуса і його мати, Марія.

15 У ті дні Петро встав посеред братів (було там приблизно сто двадцять осіб) та промовив: **16** «Мужі, брати! Святий дух прорік Давидовими устами слова з Писання про Юду, який привів тих, хто заарештував Ісуса. І ці слова мали обов'язково сповнитися, **17** адже він був одним із нас і йому також було доручено це служіння. **18** (Він, отримавши плату за неправедність, придбав за неї поле, і, коли впав униз головою, всередині в ньому все тріснуло і нутрощі повивалювалися. **19** Про це дізнались усі жителі Єрусалима, тому те поле їхньою мовою називається Акелдама, тобто «Поле крові»). **20** І ось що написано про це в книзі Псалмів: «Нехай його житло опустіє, хай не буде там

жодного мешканця», а також: «Нехай його обов'язки в нагляді візьме на себе хтось інший». **21** Тож з-поміж чоловіків, які збиралися з нами весь той час, коли серед нас ще був Господь Ісус,— **22** відтоді як його охрестив Іван і аж до дня, коли він був забраний на небо,— потрібно вибрати одного, який би разом з нами був свідком його воскресіння».

23 Тоді на це місце запропонували двох — Йосипа, названого Варсаввою, якого ще звали Юстом, та Маттія. **24** І апостоли помолилися, говорячи: «Єгово, ти знаєш серця всіх. Вкажи, котрого з цих двох ти вибрав **25** виконувати служіння і бути апостолом, адже Юда знехтував цим і пішов своїм шляхом». **26** Тож вони кинули жеребок, який випав на Маттія, і його зарахували до числа дванадцятьох апостолів.

2 Коли ж настало свято П'ятдесятниці, усі вони були в одному домі. **2** І раптом з неба донісся шум, неначе від сильного пориву вітру, й наповнив увесь дім. **3** Тоді вони побачили немовби вогняні язички, котрі розділилися та по одному осіли на кожному з них. **4** І всі вони сповнилися святим духом та заговорили різними мовами — так, як їм давав говорити дух.

5 А в Єрусалимі у той час перебували побожні юдеї з усіх

народів, що під небом. **6** Тож, коли здійснювся той шум, посподилося дуже багато людей. І, почувши, що учні розмовляють усіма їхніми мовами, вони були просто приголомшені. **7** Це їх настільки вразило, що вони почали питати одні одних: «Хіба всі ці люди не галілеяни? **8** Як же тоді кожен з нас чує рідну мову? **9** Парфяни, мідяни, еламіти, жителі Месопотамії, Юдеї, Каппадокії, Понту, провінції Азії, **10** Фрігії, Памфілії, Єгипту, різних частин Лівії, яка прилягає до Кирєни, приїжджі з Рима, як юдеї, так і новонавернені, **11** а також критяни та араби — всі ми чуємо, що вони говорять про величні Божі діла нашими мовами». **12** І цілий натовп був вражений і не міг зрозуміти, що трапилось, тому люди перепитували одні одних: «Що ж це діється?» **13** Хоча були й такі, що кепкували з них, кажучи: «Вони просто повпивалися солодким вином».

14 Тоді Петро встав разом з одинадцятьма апостолами, підніс голос і промовив: «Чоловіки юдейські та всі жителі Єрусалима! Уважно послушайте, що я вам скажу: **15** не думайте, ніби ці люди п'яні, бо зараз тільки третя година дня*, **16** а те, що ви бачите, було передречено через пророка Йоїла: **17** «В останні дні,— говорить Бог,— я

виллю свій дух на всяке тіло. І будуть пророкувати ваші сини та дочки, юнаки ваші матимуть видіння, старим же чоловікам будуть снитися сни. **18** У ті дні я виллю свій дух навіть на рабів та рабинь, і вони теж пророкуватимуть. **19** Також я покажу на небі чуда, а на землі — знаки: кров, вогонь та хмари диму. **20** В той час сонце обернеться на темряву, а місяць — на кров. Усе це станеться ще до приходу великого та славетного дня Єгови. **21** І кожен, хто кличе ім'я Єгови, буде спасений».

22 Мужі ізраїльські, прислухайтесь до моїх слів: Ісус назарянин — це чоловік, на якого Бог прилюдно вам вказав, здійснивши через нього могутні діла, чуда і знаки, про що ви й самі знаєте. **23** І власне цього чоловіка, який був виданий згідно з Божою постановою і передбаченням, ви руками беззаконників стратили, прибивши до стовпа. **24** Але Бог його воскресив, звільнивши від пут смерті, оскільки вона вже була не в стані його тримати. **25** І ось що про нього говорить Давид: «Я постійно бачив перед собою Єгову; він завжди праворуч від мене, тому я ніколи не захищаюсь. **26** І через це моє серце розвеселилось, і я заговорив з великою радістю. Навіть тіло моє житиме надією, **27** бо ти не залишиш моєї душі в гадесі та не допустиш, щоб твій від-

Дії 2:15* Приблизно 9 година ранку.

даний побачив тління. **28** Ти показав мені дорогу життя. Сподіваючись на мене з прихильністю, ти сповниш моє серце веселощами».

29 Брати! Я з повною свободою мови можу розповісти вам про Давида, голову родини: він помер, був похований, а його гробниця тут донині з нами.

30 Він був пророком і знав, що Бог, присягнувши, пообіцяв посадити одного з його нащадків на його престол.

31 Тому Давид передбачив воскресіння Христа, коли сказав, що він не буде залишений у гадесі, а тіло його не побачить тління.

32 Того Ісуса Бог воскресив, і всі ми цьому свідки.

33 Тож оскільки Бог, Батько, звеличив Ісуса, посадивши його праворуч від себе, і дав йому обіцяний святий дух, то Ісус вилив цей дух на нас, і тепер ви це бачите й чуєте.

34 Сам же Давид на небо не піднімався, а промовив: «Єгова сказав моему Господу: «Сиди праворуч від мене,

35 поки не покладу твоїх ворогів як підніжок твоїм ногам».

36 Тож нехай весь Ізраїлів дїм твердо знає: Ісуса, котрого ви прибили до стовпа, Бог зробив і Господом, і Христом».

37 Почувши це, вони були вражені до глибини серця, тому почали запитувати Петра та інших апостолів: «Брати, що ж нам тепер робити?»

38 А Петро відповів: «Покайтесь, і нехай кожен з вас охреститься в ім'я

Ісуса Христа, щоб отримати прощення гріхів, і тоді ви одержите в дар святий дух. **39** Бо Єгова, наш Бог, дав обітницю вам, вашим дітям, а також тим, хто тепер далеко звідси,— всім, кого він захоче до себе покликати».

40 І Петро говорив ще багато чого іншого, даючи ґрунтовне свідчення та настійно заохочуючи: «Рятуйтеся від цього зіпсованого покоління».

41 Ті ж, хто взяв його слова до серця, охрестилися; того дня приєдналося до них приблизно три тисячі душ.

42 І вони далі з завзяттям вчилися в апостолів, ділилися всім, що мали, споживали їжу та молились.

43 У той час кожную душу охопив страх. Що ж до апостолів, то вони виконували багато чуд та знаків;

44 і ті, котрі ставали віруючими, перебували разом та мали все спільне.

45 Вони продавали своє майно і статки й ділили виручені гроші між усіма — кожному згідно з потребою.

46 І день у день вони перебували разом у храмі, їли у своїх домах і робили це з великою радістю та щирим серцем,

47 прославляючи Бога і здобуваючи прихильність цілого народу. А тим часом Єгова щоденно приєднував до них людей, які ставали на шлях спасіння.

3 Якось Петро та Іван ішли в храм на дев'яту годину, годину молитви.

2 У той час несли чоловіка, котрий ще

від утроби матері був кульгавий. Його щодня залишали біля храмової брами, яка називалась Гарною, щоб він просив милостиню в тих, хто заходив до храму. **3** Коли ж він побачив Петра та Івана, котрі збирались увійти в храм, то почав просити у них милостиню.

4 А Петро та Іван, пильно подивившись на нього, промовили: «Глянь на нас». **5** І той став уважно на них дивитися, сподіваючись щось отримати. **6** Однак Петро сказав: «Нема в мене ні срібла, ні золота, але дам тобі те, що маю. В ім'я Ісуса Христа, назарянина, кажу тобі: встань і ходи!»

7 Після цього Петро взяв чоловіка за праву руку і підвів його. У ту ж мить його ноги й суглоби зміцнілись. **8** і він, скочивши, почав ходити. Потім чоловік зайшов з ними у храм; там він ходив, підстрибував та прославляв Бога. **9** І всі люди побачили, що він ходить і прославляє Бога. **10** Вони впізнали цього чоловіка, що раніше він сидів біля Гарної брами та просив милостиню. І люди не виходили з дива та були в захваті від того, що з ним трапилось.

11 У той час Петро та Іван були на місці, що називається Коломоною колонадою. І оскільки чоловік тримався за них, то всі люди збіглись туди, не тямлячи себе з подиву. **12** Помітивши це, Петро звернувся до народу: «Мужі ізраїльські, чому

це вас так дивує? Чому ви так на нас дивитесь? Думаєте, ми підняли його на ноги власною силою? А може, тому, що ми віддані Богу? **13** Бог Авраама, Ісака та Якова, Бог наших прабатьків, прославив свого Слугу, Ісуса. Ви ж його віддали на смерть і зреклись перед Пилатом, коли той вирішив його відпустити. **14** Святого та праведного ви зреклись, а вбивцю попросили відпустити. **15** Ви вбили Керівника, завдяки якому можна отримати життя, але Бог воскресив його з мертвих, і ми цьому свідки. **16** Тож Ісусове ім'я, а точніше наша віра в його ім'я, сповнило силою цього чоловіка, якого ви знаєте й бачите. Ви на власні очі побачили, що віра, яку ми маємо завдяки Ісусу, зробила цього чоловіка повністю здоровим. **17** Проте я знаю, брати, що ви, як і ваші правителі, зробили це через незнання. **18** Але таким чином Бог виконав те, що передрікав через усіх пророків: його Помазанець* мав зазнати страждань.

19 Отже, покайтесь та поверніться, щоб ваші гріхи були стерті і щоб прийшли часи відсвіження від самого Єгови. **20** Тоді Бог пошле призначеного для вас Христа, Ісуса, **21** який має залишатися на небі аж до часу відновлення всього, про що Бог говорив через святих про-

Дії 3:18* Буквально «Христос».

років давнини. **22** Наприклад, Мойсей сказав: «Єгова Бог вибере серед ваших братів пророка, подібного до мене, і пошле його до вас. Ви повинні виконувати все, що він говоритиме. **23** І кожна душа, котра не послухається того Пророка, буде знищена з-посеред народу». **24** По суті, всі пророки — Самуїл і ті, що приходили після нього,— чітко вказували на наш час. **25** Тож ви сини пророків і сини угоди, котру Бог уклав з вашими прабатьками, сказавши Аврааму: «Через твоє потомство всі сім'ї на землі отримають благословення». **26** Тому Бог, коли призначив свого Слугу, послав його найперше до вас, аби всіх вас благословити, відвернувши від злих учинків».

4 Коли ж Петро та Іван говорили до народу, підійшли до них старші священники, начальник храму та саддукеї. **2** Вони були роздратовані, бо ті навчали народ і на прикладі Ісуса відкрито звіщали про воскресіння з мертвих. **3** Тож апостолів схопили й тримали під вартою до наступного дня, бо вже настав вечір. **4** Проте багато людей, котрі слухали апостолів, повірили, і було їх приблизно п'ять тисяч чоловіків.

5 А наступного дня в Єрусалимі зібрались юдейські правителі, старійшини й книжники **6** (були там теж Анна, старший священник, а також Кайяфа,

Іван, Олександр та всі родичі старшого священника). **7** Вони вивели апостолів на середину і почали їх розпитувати: «Скажіть, якою силою та чим їмем ви це робите?» **8** Тоді Петро, сповнений святого духу, відповів:

«Правителі народу й старійшини! **9** Якщо ви допитуєте нас сьогодні, бо бачили той добрий вчинок, який ми зробили для хворого, і вас цікавить, кому цей чоловік завдячує одужанням, **10** то нехай усім вам та цілому народу Ізраїля буде відомо: ми зробили це їмем Ісуса Христа, назарянина, якого ви прибили до стовпа, але якого Бог воскресив з мертвих. І оцей чоловік стоїть перед вами здоровий саме завдяки Ісусу. **11** Це «камінь, який ви, будівельники, вважали непотрібним; він же став головним наріжним каменем». **12** Крім того, ні в кому іншому спасіння немає, адже з-поміж усіх людей під небом Бог більше нікому не дав такого імені, завдяки якому можна було б отримати спасіння».

13 Коли вони побачили сміливість Петра та Івана і помітили, що це люди неосвічені й прості, то стали дивуватися. Тоді вони почали розуміти, що ці чоловіки ходили з Ісусом. **14** Та оскільки поряд з апостолами стояв цілений чоловік, вони не мали що

відповісти. **15** Тож члени Синедріону наказали апостолам вийти із залу, а самі почали радитися: **16** «Що ж нам робити з цими чоловіками, адже вони справді вчинили щось дивовижне? Всі жителі Єрусалима бачили це, і ми нічого не можемо заперечити. **17** Але щоб звістка про це не поширювалась далі серед народу, пригрозімо їм і накажімо більше не говорити від того імені».

18 Отже, апостолів покликали та наказали їм ніде нічого не розповідати і не навчати від Ісусового імені. **19** На це Петро та Іван сказали: «Розсудіть самі: чи правильно було б у Божих очах слухатись вас, а не Бога? **20** Тому ми не можемо не розповідати про те, що бачили й чули». **21** І, пригрозивши апостолам ще раз, вони звільнили їх, оскільки не знайшли жодної причини їх покарати, до того ж вони боялися народу. Адже люди прославляли Бога за те, що трапилося, **22** бо чоловік, який чудесним способом був зцілений, мав уже за сорок років.

23 Після звільнення апостоли пішли до співвіруючих і розповіли все, що їм наказали старші священники й старійшини. **24** Вислухавши їх, усі присутні звернулися до Бога і в один голос сказали:

«Всеволодний Господи! Ти створив небо, землю, море та все, що в них. **25** І через святий

дух ти сказав устами нашого прабатька Давида, свого слуги: «Чому народи зчинили метушню і мешканці різних країв задумали марноту? **26** Земні царі зайняли свою позицію, і правителі зібралися разом проти Єгови та його помазанця». **27** Так і сталося: Ірод, Понтій Пилат, а також люди з інших народів і з народів Ізраїля зібралися разом у цьому місті та виступили проти твого святого слуги, Ісуса, якого ти помазав. **28** Так вони виконали те, що ти згідно зі своїм наміром власноруч визначив наперед. **29** Тепер же, Єгово, зверни увагу на їхні погрози і зроби так, щоб раби твої і далі говорили твое слово з повною сміливістю, **30** тимчасом як ти простягати-меш руку, щоб зціляти, та ім'ям твого святого слуги Ісуса будуть чинитися знаки й чуда».

31 Після такої палкої молитви місце, де вони зібралися, затряслось, і всі до одного сповнились святим духом та почали говорити Боже слово сміливо.

32 І весь народ, що повірив, мав одне серце й одну душу. Ніхто не казав, що його майно належить тільки йому, а все в них було спільне. **33** Апостоли ж продовжували ревно свідчити про воскресіння Господа Ісуса та мали в цьому великий успіх, і всі вони отримували незаслужену доброту сповна. **34** Тож ніхто з них ні в чому не відчував нестачі, бо всі, хто мав поле

чи дім, продавали їх, приносили виручені гроші **35** та клали до ніг апостолів. І кожному давали стільки, скільки той потребував. **36** Так зробив один левит, родом з Кіпру — Йосип, якого апостоли називали Варнавою, що в перекладі означає «Син потіхи». **37** Він продав свою землю, а гроші приніс та поклав до ніг апостолів.

5 Проте один чоловік, на ім'я Ананій, разом з дружиною Сапфірою продав своє майно **2** і з її відома приховав частину грошей. Іншу ж частину він приніс та поклав до ніг апостолів. **3** Однак Петро запитав його: «Ананію, чому Сатана підштовхнув тебе сказати неправду святому духові і таємно забрати частину плати за поле? **4** Хіба не твоїм воно було до того, як ти його продав? І хіба не від тебе залежало, що робити з грішми? Чому ж ти задумав таке у своєму серці? Не людям ти сказав неправду, а Богові». **5** Почувши ці слова, Ананій упав і помер. А людей, котрі все це чули, пройняв величезний страх. **6** Тоді молодші чоловіки встали і, обгорнувши полотнами тіло, винесли його та й поховали.

7 Приблизно через три години прийшла його дружина, яка не знала, що трапилося. **8** Петро запитав її: «Скажи, ви з чоловіком продали це поле за стільки-то? Вона відповіла: «Так». **9** Тоді Петро сказав:

«Навіщо ви обидвоя змовилися випробовувати дух Єгови? Ось у дверях стоять ті, хто поховав твого чоловіка. Ці люди й тебе винесуть». **10** У ту ж мить вона впала коло його ніг і померла. Коли прийшли ті молоді чоловіки, то побачили, що вона мертва. Тож винесли і її та поховали поряд з чоловіком. **11** І величезний страх охопив увесь збір, а також всіх, хто чув про цей випадок.

12 У той час апостоли виконували серед народу багато знаків та чуд; і всі вони разом перебували в Соломоновій колонаді. **13** Щоправда, ніхто з людей не наважувався приєднатись до них, але народ не переставав їх вихвалити. **14** Більш того, число тих, хто повірив у Господа,— як чоловіків, так і жінок,— продовжувало зростати, і було їх багато. **15** Люди виносили хворих навіть на головні вулиці та клали їх на постелі й ноші, сподіваючись, що коли буде проходити Петро, то принаймні його тінь впаде на когось із них. **16** Туди стікалися також люди з міст, що довкола Єрусалима. Вони приносили хворих і тих, кого мучили нечисті духи,— і всі до одного зцілюлись.

17 А первосвященик і всі, що були з ним,— члени секти саддукеїв, яка існувала на той час,— сповнені заздрості, встали **18** та схопили апостолів і кинули їх до громадської

в'язниці. **19** Проте вночі ангел Єгови відчинив двері в'язниці, вивів апостолів і сказав: **20** «Виходьте, ідіть до храму і, ставши там, продовжуйте розповідати людям все, що знаєте про це життя». **21** Отримавши цю звістку, вже на світанку вони увійшли в храм і почали навчати Божого слова.

Коли ж прибув первосвященик разом зі своїми людьми, то скликав Синедріон і збори старійшин Ізраїлевих синів та наказав привести апостолів з в'язниці. **22** Однак охоронці не знайшли їх у в'язниці, тому, повернувшись, доповіли: **23** «Коли ми прийшли, в'язниця була надійно зачинена і при дверях стояли вартові. А як відчинили в'язницю, там нікого не було». **24** Почувши таке, начальник храму і старші священники почали дивуватися, що все це може означати. **25** У той час прийшов один чоловік та сказав: «Дивіться! Чоловіки, яких ви кинули до в'язниці, зараз стоять у храмі й навчають народ». **26** Тоді начальник і охоронці пішли й привели апостолів, але не застосовували до них сили, оскільки боялися, що народ поб'є їх камінням.

27 Тож апостолів привели й поставили посеред залу Синедріону. І первосвященик, допитав їх **28** та сказав: «Ми суворо заборонили вам навчати від того імені, а ви що робите? Своім вченням ви наповнили весь

Єрусалим і хочете скласти на нас вину за пролиття крові того чоловіка». **29** У відповідь Петро та інші апостоли сказали: «Ми повинні підкорятися Богові, а не людині. **30** Бог наших прабатьків воскресив Ісуса, а ви його вбили, прибивши* до стовпа. **31** Бог же його звеличив, посадивши праворуч від себе, і зробив Керівником та Спасителем, аби Ізраїль міг покаятись і отримати прощення гріхів. **32** Цього свідки і ми, і святий дух, якого Бог дав тим, хто Йому підкоряється».

33 Ці слова зачепили їх за живе, тому вони хотіли вбити апостолів. **34** Але один фарисей, на ім'я Гамаліїл, шанований усіма вчитель Закону, встав посеред Синедріону і, наказавши ненадовго вивести апостолів, **35** промовив: «Мужі ізраїльські, добре подумайте, що вам робити з тими чоловіками. **36** Наприклад, якийсь час тому з'явився Тевда, що видавав себе за великого. І до нього приєдналось чимало людей, приблизно чотириста чоловіків, однак коли його вбили, всі послідовники розпорошились, і про них зрештою забули. **37** Після нього, у час перепису, з'явився галілеянин Юда, який теж потягнув за собою народ. Але і він загинув, а всі його послідовники розсіялися. **38** Тож тепер кажу вам: не чіпайте тих

Дії 5:30* Буквально «підвісивши».

чоловіків, а ліпше залишіть їх у спокої (бо якщо цей задум або справа від людини, то обов'язково провалиться). **39** Якщо ж ця справа від Бога, то ви не зможете її розладнати), аби часом не виявилось, що ви боретесь із самим Богом». **40** Вони вирішили його послухатися і, покликавши апостолів, висікли їх та наказали більше не говорити від Ісусового імені, а потім відпустили.

41 Тоді апостоли пішли із Синедріону, радіючи, що удостоїлися зазнати зневаги за Ісусове ім'я. **42** І кожен день у храмі та від дому до дому вони безупинно навчали й звіщали добру новину про Христа Ісуса.

6 У ті дні, коли учнів ставало дедалі більше, грекомовні юдеї почали нарікати на єврейськомовних через те, що їхніх вдів обділяли при щоденному розподілі їжі. **2** Тоді дванадцять апостолів покликали багатьох інших учнів і сказали: «Було б недобре, якби ми покинули Боже слово та пішли розподіляти їжу по столах. **3** Тому, брати, виберіть з-посеред себе сімох чоловіків з доброю репутацією, які сповнені духу та мудрості, і ми їх призначимо виконувати цю важливу справу. **4** Ми ж свій час та увагу присвятимо молитві й навчанню* Божого слова». **5** Таке вирішення усім спо-

добалось. Отже, вибрали Степана — чоловіка, сповненого віри та святого духу, а також Пилипа, Прόхора, Никанора, Тимона, Парме́на і Никόлу, новонаверненого з Антіохії, **6** і поставили їх перед апостолами, а ті, помолившись, поклали на них руки.

7 І слово Боже ширилося, а кількість учнів в Єрусалимі постійно зростала. Навіть багато священників наворачтались на цю віру.

8 А Степан, який був надзвичайно приємною людиною і сповнений сили, здійснював серед народу великі чуда та знаки. **9** Проте деякі чоловіки з так званої Синагоги вільновідпущених, а також жителі Кирéни, Александрії, Кілікії та Азії почали сперечатися зі Степаном, **10** але не могли протистояти мудрості та духу, з якими він говорив. **11** Тоді вони таємно підмовили людей, щоб ті сказали: «Ми самі чули, як він зневажав Мойсея і Бога». **12** Тож вони підбурили народ, старійшин та книжників і, прийшовши зненацька, схопили Степана та повели до Синедріону. **13** Покликали туди навіть лжесвідків, які казали: «Цей чоловік постійно своїми устами зневажає це святе місце і Закон. **14** Наприклад, ми чули, як він казав, що той Ісус, назарянин, зруйнує це святе місце й змінить звичаї, котрі передав нам Мойсей».

15 І тимчасом як усі, хто сидів у Синагозі, пильно дивились на Степана, вони побачили, що лице його стало подібним до лица ангела.

7 Тоді первосвященик запитав Степана: «Це правда?»

2 Він відповів: «Мужі, брати і батьки, послухайте! Ще до того, як наш прабабко Авраам оселився в Харані, Бог слави з'явився йому в Месопотамії

3 і сказав: «Залиш свій край та своїх рідних і йди в землю, котру я тобі покажу». **4** Авраам так і зробив: залишив край халдеїв та оселився в Харані.

А коли в нього помер батько, то Бог переселив його у край, де тепер мешкаєте ви, **5** проте спадщини йому там не дав, навіть на ширину ступні. Натомість Бог пообіцяв віддати йому той край у володіння, і не тільки йому, але і його нащадкам, хоча на той час він ще не мав дітей. **6** До того ж Бог сказав, що Авраамові нащадки стануть прихоськами в чужому краї та що інший народ буде їх поневолювати й утискати чотириста років. **7** «І народ, який їх поневолюватиме, я засуджу,— сказав Бог.— Потім вони вийдуть звідти і будуть мені тут віддано служити*».

8 Бог також дав Аврааму угоду про обрізання, і Авраам, ста-

вши батьком Ісака, обрізав його на восьмий день. Потім в Ісака народився Яків, котрий став батьком дванадцятьох голів родин. **9** Вони почали заздрити Йосипу і продали його в Єгипет.

Але з ним був Бог, **10** який виволовив його з усіх лих і зробив так, що фараону, царю Єгипту, сподобалась Йосипова приємна вдача і мудрість. І фараон поставив Йосипа правити Єгиптом та цілим своїм домом.

11 Але на весь Єгипет і Ханаан прийшло велике лихо — голод, і наші прабабтки не мали що їсти. **12** Дізнавшись, що в Єгипті є запаси харчів, Яків уперше послав туди наших прабабків. **13** Коли він послав їх туди вдруге, Йосип відкрився своїм братам, і саме тоді фараон почув про Йосипову родину.

14 Тож Йосип сказав привести свого батька, Якова, разом з усіма родичами — всього сімдесят п'ять душ. **15** Так Яків потрапив до Єгипту, де й помер. Померли там і наші прабабтки. **16** Їх перенесли до Сихема і поховали в гробниці, котру Авраам купив за срібні монети в Гаморових синів.

17 А коли наближався час сповнення обітниць, яку Бог дав Аврааму, наш народ у Єгипті почав ще більше зростати і примножуватися. **18** Потім Єгиптом почав правити інший цар, який не знав Йосипа.

19 Той цар підступно поводився з нашим родом і несправе-

Дії 7:7* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

дливо змушував батьків покидати немовлят напризволяще, щоб ті помирили. **20** Власне тоді й народився Мойсей; він був надзвичайно гарним у Божих очах. Три місяці його доглядали в рідному домі, **21** а коли покинули, то фараонова дочка підібрала дитинку і виховала як свого сина. **22** Отже, Мойсея навчили всієї мудрості єгиптян; він був сильний у слові та ділі.

23 Коли ж Мойсею сповнилося сорок років, у його серці з'явилося бажання відвідати своїх братів, Ізраїлевих синів. **24** Якось він побачив, що одного з них кривдив єгиптянин. Тож він заступився і помстився за брата, убивши єгиптянина. **25** Мойсей сподівався, що брати зрозуміють: це Бог його рукою дає їм порятунок, але вони того так і не зрозуміли. **26** А наступного дня він прийшов до них і побачив, як двоє з них сваряться. Бажаючи їх помирити, він сказав: «Ви ж брати! Навіщо кривдите один одного?» **27** Проте той, хто кривдив ближнього, відштовхнув Мойсея та сказав: «Хто призначив тебе над нами правителем і суддею?» **28** Може, ти хочеш і мене вбити, як вчора вбив того єгиптянина?» **29** Почувши це, Мойсей утік і став приходоком у краї мідіян; там у нього народилося двоє синів.

30 А ще через сорок років у пустелі біля гори Сінай з'я-

вився йому ангел у терновому кущі, охопленому полум'ям.

31 Побачивши це, Мойсей дуже здивувався. І коли він підходив ближче, аби подивитися, що відбувається, то почув голос Єгови: **32** «Я — Бог твоїх прабатьків, Бог Авраама, Ісака і Якова». Після тих слів Мойсей, тремтячи зі страху, не наважувався далі вдивлятися.

33 Тоді Єгова сказав йому: «Зніми з ніг сандалії, бо земля, на якій ти стоїш, — свята. **34** Я побачив, як знущаються над моїм народом в Єгипті, і почув стогін цих людей, тому зійшов, щоб їх визволити. Тож збирайся та йди до Єгипту». **35** Отже, того Мойсея, котрого вони зреклися, кажучи: «Хто призначив тебе правителем і суддею?» — Бог послав як правителя й визволителя і зробив це рукою ангела, що з'явився йому в терновому кущі. **36** І цей чоловік вивів їх з Єгипту, виконуючи різні чуда й знаки в тому краю, в Червоному морі, а потім сорок років у пустелі.

37 Власне той Мойсей сказав Ізраїлевим синам: «Бог вибере вам серед ваших братів пророка, подібного до мене».

38 Той Мойсей був разом з нашими прабатьками посеред збору в пустелі, чув ангела біля гори Сінай і отримав невмирущі священні слова, щоб передати їх вам. **39** Того ж Мойсея наші прабатьки не хотіли слухатись і зрештою відкинули,

а в серцях своїх почали мріяти про повернення до Єгипту. **40** Вони просили Аарона: «Зроби нам богів. Ми підемо за ними, бо не знаємо, що сталося з Мойсеєм, який вивів нас з єгипетського краю». **41** Тож у ті дні вони зробили собі теля, принесли тому ідолу жертву та почали тішитись ділами своїх рук. **42** Тоді Бог відвернувся від них і не стримував їх, коли вони хотіли віддано виконувати служіння* для небесного війська. Про це в книзі пророків написано: «Доме Ізраїля, хіба мені ви сорок років приносили в пустелі убитих тварин та інші жертви? **43** Ви ж несли намет Молоха і зірку бога Рефана — статуї, які ви зробили собі для поклоніння. Тому я вас вишлю аж за Вавилон».

44 Колись у пустелі наші прабатьки мали намет свідчення; він був зроблений так, як наказав Бог, на зразок того, що бачив Мойсей. **45** Потім цей намет отримали у спадок наші батьки і разом з Ісусом Навином принесли його до землі, якою володіли інші народи, що їх Бог вигнав з-перед очей наших прабатьків. Там намет залишався аж до днів Давида, **46** який знайшов милість в Божих очах і просив, щоб Бог Яковів удостоїв його честі влаштувати для Нього оселю. **47** Проте збудував цей дім Соломон. **48** А

втім, Всевишній не проживає в рукотворних домах, і про це говорить пророк: **49** «Мій престол — небеса, а земля — підніжок для моїх ніг. Який дім ви збудуєте для мене?— говорить Єгова.— Або де місце мого відпочинку? **50** Хіба не моя рука все це створила?»

51 Звертаюсь до вас, люди затяті, люди з необрізаними серцями і вухами. Ви противитесь святому духу, так само як противились ваші прабатьки. **52** Кого з пророків ваші прабатьки не переслідували? Вони повбивали тих, хто наперед сповіщав прихід Праведного, а ви тепер стали його зрадниками та вбивцями. **53** Ви одержали через ангелів Закон, але не додержувались його».

54 Ці слова зачепили їх за живе, так що вони почали скреготати зубами. **55** А Степан, сповнений святого духу, глянув на небо і побачив Божу славу та Ісуса, який стояв праворуч від Бога. **56** І Степан сказав: «Дивіться! Я бачу розкрите небо та Сина людського, який стоїть праворуч від Бога». **57** Почувши це, вони щосили закричали, позакривали руками вуха і всі разом кинулись на нього. **58** Виштовхавши Степана за місто, вони почали кидати в нього камінням, а свідки поклали своє вбрання до ніг одного молодого чоловіка, на ім'я Савл. **59** І, коли в Степана

кидали камінням, він благав: «Господи Ісусе, прийми мій дух».

60 Тоді він став на коліна і вигукнув: «Єгово, не залічи їм цього гріха». Сказавши це, він занув смертним сном.

8 А Савл схвалював вбивство Степана.

Того дня почалося сильне переслідування єрусалимського збору, і всі, крім апостолів, розпошились по Юдеї та Самарії.

2 Та деякі побожні чоловіки поховали Степана і сильно оплакували його смерть. **3** Савл же чинив жорстоку розправу над збором: вдирався в один дім за одним, витягував як чоловіків, так і жінок та кидав їх до в'язниці.

4 А ті, що розпоширилися, ходили й звіщали добру новину про Боже слово. **5** Так, наприклад, Пилип пішов у місто Самарію та проповідував там про Христа. **6** І натовпи людей дуже уважно слухали Пилипа та спостерігали, як він виконував чуда. **7** Було ж там багато людей, одержимих нечистими духами, і ті духи голосно кричали й виходили з них. Зцілялось також чимало паралізованих і кульгавих. **8** Через це в тому місті була велика радість.

9 Жив там також один чоловік, на ім'я Сімон; раніше він займався магією і дивував самарян, видаючи себе за великого. **10** І всі — від найменшого до найбільшого — прислухались

до нього та говорили: «Цей чоловік відомий як «Божа Сила», котру можна назвати Великою».

11 І, оскільки він дивував людей своєю магією вже досить довгий час, вони його слухали.

12 Проте коли прийшов Пилип і сповістив добру новину про Боже царство та про ім'я Ісуса Христа, люди йому повірили, і як чоловіки, так і жінки почали хреститися. **13** Навіть Сімон став віруючим: охрестився та постійно ходив з Пилипом. І як він бачив усі ті чуда, а також великі й могутні діла, то не виходив з дива.

14 Коли ж апостоли в Єрусалимі почули, що мешканці Самарії прийняли Боже слово, то послали до них Петра та Івана.

15 Тож вони пішли до самарян і помолилися, аби ті отримали святий дух. **16** адже він ще не сходив на жодного з них, бо вони були охрещені тільки в ім'я Господа Ісуса. **17** І після того як апостоли почали класти на самарян руки, вони стали отримувати святий дух.

18 А як Сімон побачив, що дух сходить на людей тоді, коли апостоли кладуть на них руки, то запропонував їм гроші, **19** кажучи: «Наділіть і мене такою владою, щоб кожна людина, на яку я покладу руки, отримувала святий дух». **20** На це Петро сказав йому: «Ти думав, що дар Божий можна отримати за гроші. Нехай твоє срібло

згине разом з тобою! **21** Не маєш ти жодної частки в цій справі, бо бачить Бог, що твоє серце нещире. **22** Тож покайся у цьому злі та благай Єгови, щоб, коли можливо, він простив тебе за те, що ти задумав у своєму серці, **23** бо я бачу, що серце твоє сповнене гіркої жовчі та неправедності». **24** У відповідь Сймон почав просити: «Моліться за мене і благайте Єгову, аби нічого з того, що ви сказали, зі мною не трапилось».

25 І коли вони дали в тому місті ґрунтовне свідчення та розповіли про слово Єгови, то вирішили повернутися в Єрусалим, а дорогою назад звіщали добру новину в багатьох самарійських селах.

26 Проте ангел Єгови сказав Пилипу: «Встань і йди на південь до дороги, що спускається з Єрусалима до Гази». (Ця дорога безлюдна). **27** Пилип так і зробив. Дорогою він зустрів одного ефіопського вельможу, який обіймав високе становище в кандаки, ефіопської цариці, і був поставлений над усіма її скарбами. Цей вельможа приїжджав до Єрусалима, щоб поклонятися Богу, **28** і, повертаючись звідти на колісницю, читав уголос пророка Ісаю. **29** Тоді дух сказав Пилипу: «Наздожени цю колісницю». **30** Пилип підбіг до колісниці та, почувши, що той читає вголос пророка Ісаю, запитав: «Скажи,

ти все розумієш, що читаєш?»

31 Той відповів: «Як же мені розуміти, якщо хтось не навчить мене?» Потім він почав благодіяти Пилипа піднятися до нього й сісти поряд. **32** А читав він вголос такий уривок з Писання: «Його вели на заріз як вівцю; і подібно як ягня перед стрижем не подає голосу, так і він не відкриває своїх уст. **33** Його принижували, відмовляючи в правосудді. І хто може докладно розповісти про його походження? Його зітруть з поверхні землі».

34 Тоді вельможа запитав Пилипа: «Благаю тебе, скажи, кого пророк тут мав на увазі: себе чи когось іншого?» **35** Тож Пилип відкрив уста і, почавши з цього місця Писання, став звіщати йому добру новину про Ісуса. **36** Тим часом вони підїхали до води, і вельможа вигукнув: «Глянь, ось вода! Що заважає мені охреститись?» **37** — **38** Він наказав негайно зупинити колісницю, і вони обидва — Пилип та вельможа — ввійшли у воду, і Пилип його охрестив. **39** Коли ж вони виходили з води, дух Єгови відразу забрав Пилипа, і вельможа його більше не бачив. Сам же вельможа, радіючи, поїхав собі далі. **40** А Пилип опинився в Ашдоді; потім, проходячи тією місцевістю, він звіщав добру новину мешканцям усіх міст, аж поки не дійшов до Кесарії.

9 А Савл і далі погрожував учням Господа, палаючи прагненням усіх їх винищити. Тому він пішов до первосвященика **2** і попросив дати йому листи до синагог у Дамаску, щоб мати дозвіл заарештовувати і приводити в Єрусалим кожного, хто належить до тієї Дороги,— чи то чоловіка, чи жінку.

3 І коли Савл уже наближався до Дамаска, то несподівано довкола нього спалахнуло світло з неба. **4** У ту ж мить він впав на землю і почув голос: «Савле, Савле, навіщо ти мене переслідуєш?» **5** Він запитав: «Господи, хто ти?» А голос відповів: «Я — Ісус, якого ти переслідуєш. **6** Тож піднімися та йди в місто, і там дізнаєшся, що робити далі». **7** А чоловіки, які йшли разом з ним, аж оніміли, бо чули якийсь голос, але нікого не бачили. **8** Коли ж Савл підвівся, то нічого не бачив, хоча очі мав відкриті. Тому його взяли за руку і привели в Дамаск. **9** Упродовж трьох днів він нічого не бачив і весь той час не їв та не пив.

10 А в Дамаску був один учень, на ім'я Ананій, і Господь у видінні сказав йому: «Ананію!» Той відгукнувся: «Я тут, Господи». **11** Тоді Господь наказав: «Встань і йди на вулицю Пряму. Там у домі Юди попитайся про Савла, чоловіка з Тарса; він зараз молиться. **12** У видінні він бачив, як чоловік на

ім'я Ананій, прийшовши, поклав на нього руки, щоб до нього повернувся зір». **13** У відповідь Ананій сказав: «Господи, від багатьох я наслухався про того чоловіка, скільки біди він наробив твоїм святим в Єрусалимі. **14** Навіть тут він має дозвіл від старших священиків ув'язнювати кожного, хто кличе твоє ім'я». **15** Однак Господь сказав: «Иди, бо цей чоловік — вибрана для мене посудина: він має звіщати про моє ім'я іншим народам, а також царям та Ізраїлевим синам. **16** І я чітко покажу йому, скільки страждань він має знести за моє ім'я».

17 Тож Ананій пішов до того дому і, поклавши на Савла руки, сказав: «Савле, брате, Господь Ісус, який з'явився тобі в дорозі, послав мене, щоб ти знову міг бачити й отримав святий дух». **18** У ту ж мить з його очей відпало щось, подібне на луску,— і він прозрів. Тоді він встав і охрестився, **19** а після цього поїв, і до нього повернулася сила.

Кілька днів Савл залишався з учнями в Дамаску **20** і там відразу почав у синагогах проповідувати про Ісуса, що Він — Божий Син. **21** І всі, хто його слухав, не переставали дивуватися й говорити: «Хіба не він люто переслідував в Єрусалимі тих, хто кликав це ім'я? Хіба й сюди він не прийшов для того, щоб заарештувати їх та відвести до старших священиків?»

22 Тим часом Савл дедалі більше сповнювався сили: він викликав замішання серед юдеїв, котрі жили в Дамаску, бо наводив переконливі докази, що Ісус — то Христос.

23 Коли ж пройшло чимало часу, юдеї змовилися вбити Савла, **24** але він довідався про цю змову. Та оскільки юдеї день і ніч пильнували браму, прагнучи його схопити, **25** то учні вночі посадили його у кіш і спустили через отвір у мурі.

26 Після того Савл прибув в Єрусалим. Там він намагався приєднатись до учнів, але всі його боялися, бо не могли повірити, що він став учнем. **27** Тоді йому на допомогу прийшов Варнава, котрий привів його до апостолів та детально розповів про все: і як Савлу в дорозі з'явився Господь, і як він з ним говорив, і як Савл сміливо звіщав про Ісусове ім'я в Дамаску. **28** І Савл залишався з апостолами та ходив по Єрусалиму, сміливо звіщаючи про Господнє ім'я. **29** Також він розмовляв та вів жваві обговорення з грекомовними юдеями. Вони ж намагалися його вбити. **30** Та коли про це дізналися брати, то привели його до Кесарії і звідти відправили в Тарс.

31 Тоді для збору по цій Юдеї, Галілеї та Самарії настав час спокою, і збір зміцнявся. Оскільки ж цілий збір ходив у страху Єгови, отримуючи по-

тіху через святий дух, то число віруючих постійно зростало.

32 Коли всі ті місцевості відвідував Петро, він зайшов і до святих у Лідді. **33** Був там один чоловік, на ім'я Еней, який уже вісім років лежав паралізований, прикутий до ліжка. **34** Побачивши його, Петро сказав: «Енею, Ісус Христос зціляє тебе. Встань та застели своє ліжко». І він зараз же встав. **35** Усі ж мешканці Лідди та рівнини Шарон побачили цього чоловіка здоровим і навернулись до Господа.

36 А в Йопії жила одна учениця, яку звали Тавіта, або грецькою «Дорка». Вона робила дуже багато добрих діл та щедро давала милостиню. **37** Проте сталося так, що в ті дні вона захворіла й померла. Тож її тіло обмили і поклали в горішній кімнаті. **38** Але учні дізналися, що недалеко від Йопії, у Лідді, перебував Петро, тому за ним послали двох чоловіків, благаючи: «Будь ласка, прийди до нас якнайшвидше». **39** Почувши це, Петро встав і пішов разом з ними. Коли він прийшов, його завели до горішньої кімнати. Там до нього почали підходити всі вдови; вони голосили та показували йому плащі та інший одяг, що виготовляла Дорка, коли була ще з ними. **40** Тоді Петро наказав усім вийти, а сам, ставши навколівки, помолився. Потім повернувся до тіла і сказав: «Тавіто,

встань!» Вона відкрила очі й, побачивши Петра, сіла. **41** Петро подав їй руку, підвів, а потім покликав святих та вдів. І всі побачили, що вона жива. **42** Тож звістка про це рознеслась по цілій Йόппії, і багато хто повірив у Господа. **43** Сам же Петро на кілька днів залишився в Йόппії — в домі Сїмона, який вичиняв шкури.

10 У Кесарії жив один чоловік, на ім'я Корнилій — сотник загону, який називали італійським. **2** Це був чоловік побожний; він та ціла його сім'я боялися Бога. Крім того, він часто давав людям милостиню і постійно звертався до Бога у палких молитвах. **3** Одного разу, приблизно о дев'ятій годині* дня, він чітко побачив у видінні Божого ангела, який покликав його: «Корнилію!» **4** Корнилій подивився на нього і з переляку вигукнув: «Що, Господи?» Ангел відповів: «Твої молитви та милостині дійшли до Бога, і він згадав про них. **5** Отож, пошли людей до Йόппії і поклич Сїмона, якого ще називають Петром. **6** Він гостює біля моря в домі одного чоловіка, на ім'я Сїмон, який вичиняє шкури». **7** Як тільки ангел, що говорив з Корнилієм, пішов, той покликав двох слуг та одного воїна — чоловіка побожного, який постійно служив при ньому,

8 і, розповівши все, послав їх у Йόппію.

9 А наступного дня, у той час як вони були в дорозі і наближались до міста, Петро приблизно о шостій годині* піднявся на дах, щоб помолитися. **10** Він дуже зголоднів та вирішив поїсти. І поки готували їжу, у видінні він побачив **11** розкрите небо й посудину, котру спускали на землю за чотири кінці, наче велике ляне полотнище. **12** У ній були всілякі земні чотириногі істоти, плазуни та небесні птахи. **13** Потім до нього донісся голос: «Устань, Петре, заріж це і їж!» **14** Але Петро сказав: «Нізащо, Господи, бо я ніколи не їв чогось опоганеного та нечистого». **15** Тоді голос промовив до нього вдруге: «Не називай більше опоганим те, що очистив Бог». **16** А коли голос пролунав утретє, посудина зараз же була забрана в небо.

17 І поки Петро був у великому замішанні та роздумував, що те видіння могло б означати, посланці Корнилія розшукали Сїмонів дім та вже стояли коло воріт. **18** Вони гукали, питаючи, чи в тому домі гостює Сїмон, якого називають Петром. **19** І тимчасом як Петро розмірковував про те видіння, дух сказав: «Ось трое чоловіків шукають тебе. **20** Устань, зійди вниз і без вагань іди

з ними, бо це я їх послав». **21** Тож Петро зійшов до них і сказав: «Ви шукаєте мене. Що вас сюди привело?» **22** Ті відповіли: «Нас послав сотник Корнилій — чоловік праведний і богобійний, про якого добре відгукується весь юдейський народ. Святий ангел передав йому Божі вказівки, щоб він покликав тебе до свого дому і вислухав». **23** Тоді Петро запросив тих чоловіків зайти та гостинно їх прийняв.

Наступного дня Петро встав і пішов з ними, взявши з собою ще декотрих братів з Йбппії. **24** Через день він прибув у Кесарію. Там їх уже чекав Корнилій, який скликав своїх родичів та близьких друзів. **25** Коли Петро увійшов, Корнилій зустрів його, впав йому до ніг і поклонився. **26** Але Петро підняв його та сказав: «Устань, я теж людина». **27** І розмовляючи з Корнилієм, він увійшов усередину й побачив, що там зібралось багато людей. **28** Петро промовив до них: «Ви добре знаєте, що закон не дозволяє юдею наближатися до людини іншого походження або спілкуватися з нею. Але Бог дав мені зрозуміти, що я нікого не повинен називати опоганим чи нечистим. **29** Тому, коли за мною послали, я прийшов без жодних заперечень. Отож скажіть, чому ви хотіли мене бачити?»

30 У відповідь Корнилій сказав: «Чотири дні тому, якщо ра-

хувати від цієї години, я молився у своєму домі (а була тоді дев'ята година*), і раптом переді мною з'явився чоловік у блискучих шатах. **31** Він сказав: «Корнилію, Бог прихильно вислухав твою молитву і пригадав твої милостині. **32** Тож пошли людей до Йбппії та поклич Сімона, якого називають Петром. Цей чоловік гостює біля моря в домі Сімона, який вичиняє шкури». **33** Тому я негайно послав до тебе людей, і ти добре зробив, що прийшов сюди. Тепер усі ми стоїмо перед Богом і хочемо вислухати те, що Єгова звелів тобі розповісти нам».

34 Почувши це, Петро відкрив уста і сказав: «Я бачу, що Бог дійсно неупереджений **35** і в кожному народі йому до вподоби той, хто боїться його та чинить праведність. **36** Він послав слово синам Ізраїля, аби сповістити їм добру новину про мир, який можна мати завдяки Ісусу Христу,— новину про те, що саме він є Господом усіх. **37** І ви знаєте, про що говорили після того, як Іван проповідував хрещення. По всій Юдеї, починаючи з Галілеї, говорили про **38** Ісуса з Назарета: про те, як Бог помазав його святим духом та силою і як Ісус ходив по всьому краї, чинячи добро та зціляючи всіх, кого гнобив Диявол. А робив Ісус усе це тому, що

Дії 10:30* Див. примітку до 3-го вірша.

з ним був Бог. **39** І ми є свідками всього, що Ісус зробив в юдейському краї та в Єрусалимі. Незважаючи на це, його погубили, прибивши* до стовпа. **40** На третій же день Бог його воскресив та дозволив йому з'явитися людям. **41** Проте він з'явився не всьому народові, а лише свідкам, яких Бог вибрав задалегідь, тобто нам — тим, що їли й пили з ним, після того як він воскрес з мертвих. **42** Крім того, Ісус наказав нам проповідувати народу та давати ґрунтовне свідчення, що саме його Бог призначив суддею живих і мертвих. **43** І всі пророки свідчать про нього: кожен, хто повірить у нього, отримає прощення гріхів через його ім'я».

44 Коли Петро ще говорив, на всіх, хто слухав слово, зійшов святий дух. **45** А вірні з-посеред обрізаних, які прийшли з Петром, не переставали дивуватися, бо святий дух — Божий дар — було вилито на людей з інших народів. **46** І вони чули, як ті розмовляли різними мовами та звеличували Бога. Зрештою Петро сказав: **47** «Невже хтось може перешкодити їм охреститись у воді, якщо вони, подібно до нас, отримали святий дух?» **48** Промовивши це, він наказав їм охреститися в ім'я Ісуса Христа. Після того вони попросили його залишитись ще на кілька днів.

11 Тим часом апостоли і брати з Юдеї почули, що люди з інших народів теж прийняли Боже слово. **2** Тож, коли Петро прийшов до Єрусалима, прихильники обрізання почали з ним сперечатися, **3** закидаючи, що він увійшов у дім необрізаних і їв з ними. **4** Тоді Петро почав пояснювати все в подробицях, кажучи:

5 «Якось, будучи в місті Йоппії, я молився і побачив видіння: з неба спускали посудину за чотири кінці, наче велике ляне полотнище, і вона опустилась якраз переді мною.

6 Заглянувши всередину, я побачив земних чотириногих істот і звірів, і плазунів, і небесних птахів. **7** Також я почув голос, який промовив до мене: «Устань, Петре, заріж це і їж!»

8 Але я сказав: «Нізащо, Господи, бо до моїх уст ніколи не входило щось опоганене та нечисте».

9 І голос з неба вдруге промовив: «Не називай більше опоганим те, що очистив Бог».

10 Так відбулося ще й утретє, а опісля все це знову піднялось до неба.

11 У ту ж мить до дому, в якому ми були, підійшло троє чоловіків; їх послали до мене з Кесарії. **12** Тож дух наказав мені без вагань іти з ними. Ті шестеро братів теж пішли зі мною, і ми ввійшли в дім того чоловіка.

13 А він розповів нам, що бачив ангела, котрий з'явився у його домі та сказав: «Пошли

людей у Йоппію. Нехай вони приведуть Сімона, якого називають Петром. **14** Він розповість тобі, як ти й усі твої домашні можете спастися». **15** Проте тільки-но я заговорив, на них — як і свого часу на нас — зійшов святий дух. **16** Тоді я пригадав, що Господь не раз казав: «Іван хрестив водою, а ви будете охрещені святим духом». **17** Отже, коли Бог дав їм той же дар, що й нам — тим, хто повірив у Господа Ісуса Христа, то хто я такий, щоб перешкоджати Богові?»

18 Почувши це, вони заспокоїлись і прославили Бога, говорячи: «Виходить, Бог дав можливість покаятись та отримати життя і людям з інших народів».

19 А тим часом учні, які розпорошилися через гоніння, що почалося після вбивства Степана, дійшли аж до Фінікії, Кіпру та Антіохії, але вони не ділилися звісткою ні з ким, окрім юдеїв. **20** Проте декотрі, що прийшли до Антіохії з Кіпру та з Кирéні, почали сповіщати добру новину про Господа Ісуса грекомовним людям; **21** і з ними була рука Єгови, тому багато тих, хто повірив, навернулися до Господа.

22 Коли вістка про них дійшла до єрусалимського збору, тамтешні брати послали Варнаву аж до Антіохії. **23** Прибувши туди, Варнава побачив, як Бог виявив незаслужену доброту, і дуже зрадів та почав

заохочувати всіх, щоб вони постановили у своєму серці постійно служити Господу; **24** а сам Варнава був чоловік добрий, сповнений святого духу та віри. Тож у Господа повірило чимало людей. **25** Потім він пішов до Тарса, бо хотів розшукаати Савла, **26** а, знайшовши, привів його до Антіохії. І цілий рік вони ходили у місцевий збір та навчали багато людей. Власне в Антіохії, згідно з Божим провидінням, учнів уперше почали називати християнами.

27 У ті дні з Єрусалима до Антіохії прийшли пророки. **28** Один з них, на ім'я Агáв, встав і під впливом духу почав провіщати, що по всій населеній землі настане великий голод. Саме так і сталося за днів Клавдія. **29** Отже, учні поставили, що кожен з них пошле допомогу братам в Юдеї — хто що може. **30** Вони так і зробили, пославши все старійшинам через Варнаву і Савла.

12 Приблизно в той час цар Ірод взявся переслідувати декотрих членів збору. **2** Він убив мечем Якова, Іванового брата, **3** і, побачивши, що це подобається юдеям, заарештував ще й Петра. (А було це в день Прісних хлібів). **4** Отож Ірод схопив Петра, кинув його до в'язниці і поставив варту, яка його охороняла в чотири зміни — в кожній зміні по чотири воїни. А після Пас-

хи Ірод збирався вивести його до народу. **5** Тож Петро був у в'язниці, а збір тим часом ревнотим молився за нього до Бога.

6 І в ніч перед тим, як Ірод збирався вивести Петра, той, закований у два ланцюги, спав між двома воїнами, а вартові стерегли вхід до в'язниці. **7** Аж ось поряд з ним з'явився ангел Єгови, і в камері засяяло світло. Штовхнувши Петра в бік, ангел розбудив його та сказав: «Мерщій уставай!» І в ту ж мить ланцюги спали з його рук. **8** Тоді ангел наказав: «Опережися і зав'яжи сандалії». Той так і зробив. Зрештою ангел сказав: «Вдягни плаща та йди за мною». **9** Петро вийшов з в'язниці й пішов за ангелом, не усвідомлюючи, що все, що робив ангел, відбувалося наяву; він думав, це було видіння. **10** Пройшовши першу варту, а потім другу, вони наблизились до залізної брами, що виходила в місто, і брама сама відчинилась перед ними. Коли ж вони пройшли одну вулицю, ангел одразу залишив його. **11** А Петро отямився й сказав: «Тепер я знаю, що Єгова послав свого ангела і визволив мене з руки Ірода та оберіг від усього, що хотіли мені заподіяти юдеї».

12 Обміркувавши все, що сталося, він пішов до дому Марії, матері Івана, якого називають Марком. Там зібралось і моли-

лось чимало людей. **13** Коли Петро постукав у хвіртку воріт, вийшла служниця на ім'я Рода. **14** Вона впізнала голос Петра й на радощах не відчинила воріт, а побігла в дім і розповіла, що надворі стоїть Петро. **15** «Ти збожеволіла», — сказали їй. Але вона наполягала на своєму. Тоді всі почали говорити: «Це його ангел». **16** А Петро далі стояв і стукав. Коли ж вони відчинили хвіртку і побачили його, то дуже здивувались. **17** Проте він подав знак рукою, аби вони втихли, після чого детально розповів, як Єгова вивів його з в'язниці, а також сказав: «Повідомте про це Якову і братам». Потім Петро виїшов звідти і вирушив далі.

18 Коли ж настав день, серед воїнів зчинився чималий переполох: ніхто не знав, що сталося з Петром. **19** Ірод почав розшукувати Петра, але його ніде не було. Тому, допитавши вартових, Ірод звелів вивести їх та покарати, а тоді вирушив з Юдеї до Кесарії і пробув там якийсь час.

20 Сам же Ірод вороже ставився до жителів Тира й Сидона. Тож усі вони прийшли до нього і, схиливши на свій бік Власти, який наглядав за домом царя, почали просити про мир, бо їхній край отримував харчі з царської області. **21** У визначений же день Ірод одягнув царські шати і, сівши на судове сидіння, звернувся до них

з промовою. **22** А весь народ почав кричати: «Це голос бога, а не людини!» **23** У ту ж мить ангел Єгови вразив Ірода за те, що той не віддав слави Богові; тоді черви стали їсти його, і він помер.

24 А слово Єговиросло і ширилось.

25 Тим часом Варнава і Савл, закінчивши справу, пов'язану з матеріальною допомогою в Єрусалимі, повернулися і взяли з собою Івана, якого звали Марком.

13 А в Антіохії, у місцевому зборі, були пророки та вчителі: Варнава, Сімон, якого називали Нігер, Лудій з Кірені, Манаїл, котрий навчався з Іродом, правителем області, а також Савл. **2** І, коли вони прилюдно виконували служіння для Єгови й постили, святий дух сказав: «Виберіть з-поміж усіх Варнаву та Савла, щоб вони виконували працю, до якої я їх покликав». **3** Тож після посту і молитви вони поклали на Варнаву і Савла руки та відпустили їх.

4 Отже, ті чоловіки, послані святим духом, пішли у Селевкію, а звідти відпливли на Кіпр. **5** Прибувши до Саламіса, вони почали сповіщати слово Боже в юдейських синагогах. Був ще з ними Іван, який їм допомагав.

6 Пройшовши весь острів аж до Пафоса, вони зустріли одного юдея, на ім'я Вар-Ісус,— чарів-

ника і лжепророка. **7** Він служив у проконсула Сєргія Павла, чоловіка розумного, який покликав до себе Варнаву та Савла, бо дуже прагнув послухати Боже слово. **8** Однак Еліма — саме так перекладається ім'я того чарівника — став їм противитися, намагаючись відвернути проконсула від віри. **9** Тому Савл, якого також називали Павлом, сповнившись святого духу, пильно подивився на Еліму **10** і сказав: «Чоловіче! Твоє серце сповнене всілякого шахрайства та підлості, ти — син Диявола, ти — ворог усього праведного! Невже ти так і не перестанеш викривляти прямі дороги Єгови? **11** Ось на тобі рука Єгови: ти осліпнеш і якийсь час не бачитимеш світла». У ту ж мить Еліму огорнула густа імла й темрява, і він почав ходити взад і вперед, шукаючи поводиря. **12** А проконсул, побачивши, що сталося, навернувся на віру, бо його дуже вразило вчення Єгови.

13 Тоді Павло разом з двома чоловіками, які супроводжували його, сів у Пафосі на корабель і вирушив у Пєргію, що в Памфілії. Іван же залишив їх і повернувся до Єрусалима. **14** А з Пєргії вони вирушили далі, до Антіохії, що в Пісідії. Там у суботу вони ввійшли до синагоги й посідали. **15** Коли ж закінчилось читання Закону і Пророків, начальник синагоги передав їм такі

слова: «Мужі, брати, якщо маєте для народу якесь слово заохочення, то говоріть». **16** Тож Павло встав і, подавши знак рукою, промовив:

«Мужі ізраїльські та всі, хто боїться Бога, послухайте! **17** Бог народу цього, Ізраїля, вибрав наших прабатьків. Він звеличив цей народ під час його перебування на чужині, у землі єгипетській, і вивів його звідти своєю міцною рукою, **18** а потім приблизно сорок років зносив його поводження в пустелі. **19** І, вигубивши сім народів у землі Ханаан, він розділив той край жеребкуванням. **20** Усе це тривало приблизно чотириста п'ятдесят років.

Опісля він призначав їм суддів, і так було аж до часу пророка Самуїла. **21** Але потім вони стали вимагати царя. Тож Бог дав їм Саула, Кішового сина, чоловіка з Веніяминового племені, який правив сорок років. **22** І коли Бог усунув його з престолу, то поставив над ними царя Давида, про якого свідчив і говорив: «Знайшов я Давида, сина Єссеевого, який припав мені до серця. Він робитиме все, що я забажаю». **23** Саме з його нащадків Бог, згідно зі своєю обітницею, дав Ізраїлеві спасителя, Ісуса. **24** А ще до Ісусового приходу Іван проповідував усьому ізраїльському народу хрещення на знак каяття. **25** Коли ж Іванові дні наближалися до кінця,

він почав говорити: «Як ви думаєте, хто я? Я не той, за кого ви мене приймаєте. Але за мною йде той, кому я недостойний розв'язати на ногах сандалії».

26 Мужі, брати, сини з роду Авраама і всі, хто боїться Бога! Послухайте: нам було послане слово про це спасіння. **27** Бо жителі Єрусалима та їхні правителі не визнали Ісуса, але, виступивши в ролі суддів, виконали сказані пророками слова, які ви щосуботи читаете вголос. **28** І хоча вони не знайшли нічого, за що його можна було б віддати на смерть, проте змусили Пилата його стратити. **29** Коли ж виконалось усе, що про нього написано, його зняли зі стовпа і поклали в гробницю. **30** Але Бог воскресив Ісуса з мертвих, **31** і він багато днів з'являвся тим, хто пішов з ним з Галілеї до Єрусалима; тепер ці люди свідчать про нього народу.

32 Отже, ми проголошуємо вам добру новину про обітницю, котру отримали наші прабадьки. **33** Її Бог повністю виконав для нас, їхніх дітей, воскресивши Ісуса, про якого в другому псалмі написано: «Ти мій син, сьогодні я став твоїм Батьком». **34** Тож Бог воскресив Ісуса з мертвих, і той більше ніколи не повернеться до тління. Про це Бог сказав так: «Я вірно виявлятиму вам милість, яку обіцяв Давиду». **35** Тому в іншому псалмі він також

говорить: «Ти не допустиш, щоб твій відданий побачив тління».

36 Коли говорити про Давида, то хоча за свого покоління він виконував проголошену волю Бога, але таки заснув смертним сном, був похований з прабатьками і зрештою побачив тління.

37 А той, кого Бог воскресив, тління не побачив.

38 Тож знайте, брати: через нього ми сповіщаємо вам прощення гріхів. **39** І якщо в чомусь вас було неможливо визнати невинними на підставі Мойсеевого закону, то завдяки Ісусу кожен, хто вірить, тепер визнається невинним.

40 Тому вважайте, щоб на вас не сповнилося сказане в книгах пророків: **41** «Подивіться, глузі, і здивуйтеся, і пощезайте, бо я здійснив за ваших днів те, у що ви ніколи не повірите, навіть якщо хтось детально про це розповідь».

42 Коли ж Павло та Варнава виходили звідти, люди стали прохати їх, щоб вони розказали їм про це і наступної суботи.

43 Тож після того, як збори у синагозі розпустили, багато юдеїв та новонавернених, що поклонялися Богу, пішли за Павлом та Варнавою, а ті захочували їх перебувати в Божій незаслуженій доброті.

44 Отже, в суботу зібралося майже все місто, щоб послухати слово Єгови. **45** Коли юдеї побачили такий натовп, то сповнились заздрості та поча-

ли заперечувати Павлові слова, зневажаючи тим Бога. **46** Тоді Павло і Варнава сміливо промовили: «Спочатку Слово Боже мало бути сказане вам. Та оскільки ви відкидаєте його і вважаєте себе недостойними вічного життя, ми будемо розповідати його іншим народам. **47** Бо Єгова дав нам такий наказ: «Ти будеш світлом для інших народів, щоб нести спасіння аж до краю землі».

48 Почувши це, люди з інших народів зраділи і стали прославляти слово Єгови. Отож всі, хто був схильний прийняти правду, яка веде до вічного життя, стали віруючими. **49** І слово Єгови поширювалось по цілому тому краю. **50** Але юдеї підбурили шанованих жінок, які поклонялися Богу, а також впливових чоловіків того міста, і ті розпалили переслідування проти Павла та Варнави й вигнали їх з тієї місцевості. **51** А Павло і Варнава обтрусили порошок зі своїх ніг та пішли до Іконії. **52** Тим часом учні й далі сповнювалися радістю і святим духом.

14 Прибувши в Іконію, Павло і Варнава ввійшли до юдейської синагоги і говорили настільки добре, що повірило дуже багато людей — як юдеїв, так і греків. **2** Але юдеї, котрі не повірили, підбурили чимало душ з інших народів та настроїли їх проти братів. **3** Тож Павло і Варнава пробули там

досить довго та сміливо говорили від імені Єгови, а він у свою чергу свідчив про слово своєї незаслуженої доброти, виконуючи їхніми руками знаки і чуда.

4 Проте багато людей у місті поділилось: одні були за юдеїв, а інші — за апостолів. **5** Коли ж люди з інших народів, а також юдеї зі своїми правителями задумали вчинити на них жорстокий напад, щоб познущатися і побити їх камінням, **6** вони довідались про це і втекли в міста Лікаонії — Лістру і Дёрвію та їхні околиці — **7** і там продовжували звіщати добру новину.

8 А в Лістрі жив один чоловік, який не володів ногами. Ще з утроби матері він був калікою і ніколи в житті не ходив. **9** Коли цей чоловік сидів і слухав, що говорив Павло, той, пильно подивившись на нього, помітив, що він має віру, яка б допомогла йому зцілитися. **10** Тож він промовив гучним голосом: «Встань на ноги». Тоді чоловік скочив і почав ходити. **11** А натовп, побачивши, що зробив Павло, підніс голос і почав вигукувати лікаонською мовою: «Боги стали подібними до людей та зійшли до нас!» **12** І Варнаву назвали Зевсом, а Павла — Гермесом, оскільки він брав провід у розмові. **13** А жрець Зевса, храм якого стояв перед містом, привів до брами биків і приніс вінки, щоб разом з натовпом скласти жертви.

14 Однак коли апостоли Варнава і Павло почули про це, то роздерли своє верхнє вбрання і, кинувшись у натовп, закричали: **15** «Мужі, навіщо ви це робите? Ми такі ж немічні люди, як і ви, і звіщаємо вам добру новину, бо хочемо, щоб ви відвернулись від цієї марноти та навернулись до Бога живого, який створив небо, землю, море і все, що в них. **16** У минулі часи він дозволив, щоб усі народи ходили своїми шляхами, **17** хоча й не припиняв свідчити про себе, роблячи добро: давав дощ з неба, врожайні часи і вдосталь їжі, а також сповнював ваші серця веселощами». **18** Цими словами вони ледве стримали натовп, щоб їм не приносили жертв.

19 Тим часом з Антіохії та Іконії прибули юдеї: вони підбурили людей з натовпу, і ті побили Павла камінням та виволокли за місто, бо подумали, що він уже помер. **20** Коли ж довкола Павла зібрались учні, він встав і ввійшов у місто, а наступного дня разом з Варнавою вирушив у Дёрвію. **21** Потім, звістивши добру новину в тому місті й підготувавши чимало учнів, вони повернулися в Лістру, а тоді в Іконію та Антіохію. **22** Там вони зміцнювали душі учнів і заохочували їх триматися віри, кажучи: «Ми маємо багато настраждатися, перш ніж ввійдемо в Боже царство». **23** Крім того, апостоли

призначили в кожному зборі старійшин, а після посту й молитви віддали їх у розпорядження Єгови, в якого ті повірили.

24 Тоді вони пройшли через Пісидію та прибули в Памфілію. **25** Потім, звістивши слово в Пергії, подалися до Атталії.

26 Звідти вони відпливли до Антіохії, де свого часу їх ввірили Божій незаслуженій доброти для виконання праці, яку вони тепер успішно завершили.

27 Прибувши туди і скликавши збір, вони почали розповідати про все, що Бог через них здійснив, і про те, що він розкрив двері віри для інших народів. **28** Тож вони провели з учнями чимало часу.

15 А декотрі чоловіки, що прийшли з Юдеї, почали навчати братів: «Якщо ви не обріжетеся за звичаєм Мойсея, то не зможете спастися». **2** Коли ж у Павла і Варнави виникли з ними досить серйозні незгоди й суперечки, то вирішили, що Павло і Варнава та ще деякі брати підуть в Єрусалим до апостолів і старійшин, аби з'ясувати це питання.

3 Тож збір провів тих чоловіків, а далі вони пішли через Фінікію і Самарію, детально розповідаючи про навернення людей з інших народів, і цим приносили всім братам велику радість. **4** В Єрусалимі їх привітно прийняв збір, апостоли й старійшини, і вони ба-

гато розповіли про те, що Бог зробив через них. **5** Але декотрі віруючі, які раніше належали до фарисейської секти, піднялися зі своїх місць і сказали: «Необхідно їх обрізати і наказати, щоб вони дотримувалися Мойсеевого закону».

6 Отже, апостоли і старійшини зібралися, щоб розглянути це питання. **7** І після довгих суперечок Петро встав і сказав: «Мужі, брати, як ви добре знаєте, ще з перших днів Бог вибрав мене з-посеред усіх нас, аби через мене люди з інших народів почули добру новину та повірили в неї. **8** І Бог, який знає серця, дав свідчення, наділивши цих людей, як і нас, святим духом. **9** До того ж він не зробив різниці між нами і ними, але очистив вірою їхні серця. **10** Чому ж ви тепер випробовуєте Бога, накладаючи на шию учнів ярмо, яке не змогли нести ані наші прабатьки, ані ми? **11** Адже ми віримо, що як ми, так і вони врятуємося завдяки незаслуженій доброти Господа Ісуса».

12 Почувши це, весь натовп стих і почав слухати Варнаву та Павла, котрі стали розповідати про багато знаків і чуд, які Бог виконав через них серед інших народів. **13** Коли вони закінчили говорити, Яків промовив: «Мужі, брати, послухайте мене. **14** Сімон докладно розповів, як Бог уперше звернув увагу на інші народи, щоб вибрати

з них народ для свого імені. **15** І це сталося згідно з тим, що записано в книгах пророків: **16** «Після того я повернуся та відбудую Давидову скінію, яка колись занепала. Тож я відбудую руїни та знову її зведу, **17** аби ті, що залишилися з цього народу, наполегливо шукали Єгови і робили це разом з людьми з усіх народів, тобто з тими, хто називається моїм іменем»,— говорить Єгова, який робить те, **18** що відомо з давніх-давен». **19** Отже, я вважаю, що не треба завдавати клопотів людям з інших народів, які навертаються до Бога. **20** Думаю, їм достатньо написати, щоб вони стримувалися від того, що забруднене ідолами, від блуду, від м'яса задушених тварин і від крові. **21** Бо ще з давніх часів по всіх містах були люди, котрі проповідували Мойсея, адже щосуботи його писання читають уголос по синагогах».

22 Тоді апостоли і старійшини, а також увесь збір вирішили, що разом з Павлом і Варнавою пошлють до Антіохії вибраних чоловіків, котрі брали провід серед братів — Юду, якого називали Варсаввою, та Силу. **23** І через них передали такого листа:

«Пишуть вам ваші брати — апостоли і старійшини. Вітаємо вас, брати з інших народів в Антіохії, Сирії та Кілікії! **24** Ми дізналися, що декотрі

з нас своїми словами дуже вас занепокоїли, хоча ми не давали їм таких вказівок. **25** Тому ми одностайно вирішили вибрати чоловіків та послати їх до вас разом з нашими любими Варнавою і Павлом — **26** чоловіками, які ризикували своїм життям* заради імені нашого Господа Ісуса Христа. **27** Тож посилаємо Юду та Силу, щоб вони передали вам те саме і на словах. **28** Бо святий дух і ми самі вважаємо слухним не накладати на вас додаткових тягарів, окрім того, що необхідне: **29** стримуватися від жертвованого ідолам, від крові, від м'яса задушених тварин і від блуду. Якщо старанно оберігатимете себе від цього, то буде вам добре вестися. Бувайте здорові!»

30 Отже, коли тих чоловіків відправили, вони подалися до Антіохії. Там вони зібрали багато братів і віддали їм листа. **31** Прочитавши його, всі вони дуже підбадьорились і зраділи. **32** А Юда і Сила, оскільки вони були пророками, теж підбадьорювали братів багатьма промовами та зміцняли їх. **33** І через якийсь час брати відпустили їх з миром назад. **34** — **35** Але Павло і Варнава затримались в Антіохії, навчаючи та проголошуючи разом з багатьма іншими добру новину про слово Єгови.

Дії 15:26* Буквально «своїми душами».

36 Через деякий час Павло сказав до Варнави: «Перше, що нам треба зробити,— це повернутися і відвідати братів у кожному місті, де ми сповіщали слово Єгови, і подивитися, як у них справи». **37** Варнава вирішив взяти із собою Івана, названого Марком. **38** Але Павло вважав, що його не варто брати, адже він залишив їх у Памфілії і не пішов з ними виконувати працю. **39** Тоді між ними спалахнула гостра суперечка, і вони розлучилися. Тож Варнава, взявши Марка, поплив до Кіпру, **40** а Павло вибрав Силу і вирушив у дорогу, після того як брати ввірили Павла незаслуженій доброти Єгови. **41** І переходив він через Сирію та Кілікію, підкріплюючи збори.

16 Тож він прибув у Дєрвію, а потім у Лістру. Там жив один учень, на ім'я Тимофій; його мати була віруюча, єврейка, а батько був грек. **2** Про Тимофія добре відгукувались брати в Лістрі та Іконії. **3** Павло захотів взяти цього чоловіка з собою, але спочатку обрізав його задля місцевих юдеїв, бо всі знали, що його батько — грек. **4** І, проходячи містами, вони передавали місцевим братам постанови, які були ухвалені апостолами й старійшинами в Єрусалимі і яких належало дотримуватися. **5** Отже, збори зміцнялись у вірі та збільшувались з дня на день.

6 Потім вони пройшли через Фрігію та землі Галатії, бо святий дух заборонив їм сповіщати слово в Азії. **7** А коли прибули до Мизії, то спробували піти у Віфінію, але Ісус через святий дух не дозволив їм. **8** Тому вони оминули Мизію і пішли до Троади. **9** Там уночі Павло побачив у видінні, як один македонянин стояв і благав його: «Прийди до Македонії та допоможи нам». **10** Як тільки він побачив це видіння, ми відразу вирішили піти до Македонії, оскільки зрозуміли, що Бог покликав нас проголошувати там добру новину.

11 Тож з Троади ми вийшли в море і попливли прямо до Самофράкії. Наступного дня ми вирушили до Неаполя, **12** а звідти до колонії Філіпи — головного міста в області Македонії. У тому місті ми провели кілька днів. **13** Коли ж настала субота, ми вийшли за браму до річки, де, як ми думали, було місце молитви. Посідавши, ми почали розмовляти з жінками, які туди посходилися. **14** І слухала нас одна богобійна жінка, Лідія, з міста Тиятіри, яка займалася продажем пурпуру. Тож Єгова відкрив їй серце, щоб вона зважала на Павлові слова. **15** А після того як Лідія та її домашні охрестилися, вона почала благодіяти: «Якщо ви вважаєте мене вірною Єгови, то ходіть до мене і пожи-

віть у моєму домі». І вона просто змусила нас зайти.

16 І коли ми йшли до місця молитви, по дорозі зустріли одну служницю, яка мала духа, демона вішунання. Вона провіщала майбутнє і тим приносила своїм господарям великий прибуток. **17** Та дівчина постійно ходила за Павлом і за нами, вигукуючи: «Ці люди — раби Всевишнього Бога, вони звіщають вам дорогу спасіння». **18** Так вона робила багато днів. Зрештою Павлові це набридло, тому він обернувся і сказав духові: «Іменем Ісуса Христа наказую тобі: вийди з неї». І в ту ж мить дух вийшов.

19 А як господарі зрозуміли, що прибутків їм вже не бачити, то схопили Павла та Силу і потягли на ринкову площу до начальників. **20** Привівши їх до міських управителів, вони сказали: «Ці юдеї порушують спокій у нашому місті, **21** а ще вони навчають звичаїв, яких нам, римлянам, закон не дозволяє ні приймати, ні дотримуватися». **22** І повстав проти них натовп, а міські управителі здерли з них одяг і наказали висікти їх різками. **23** Після того як їх сильно побили, то вкинули до в'язниці й наказали тюремному наглядачеві пильно їх стерегти. **24** Отримавши такий наказ, він вкинув їх до внутрішньої в'язниці і закував їм ноги в колодки.

25 Приблизно опівночі Павло та Сила молилися і вихваляли Бога піснями, а в'язні їх слухали.

26 Раптом стався сильний землетрус, що аж фундамент в'язниці захитався. У ту ж мить усі двері повідчинялися і з усіх в'язнів поспадали кайдани. **27** Це розбудило тюремного наглядача, і коли він побачив, що двері в'язниці відчинені, то витягнув меч і вже збирався накласти на себе руки, бо думав, що в'язні повтікали. **28** Проте Павло вигукнув: «Не губи себе, ми всі тут!» **29** Тож він попросив, щоб йому засвітили, вскочив досередини і, тремтячи від страху, впав перед Павлом та Силою.

30 Опісля він вивів їх із в'язниці та сказав: «Панове! Що мені робити, аби спастися?» **31** Ті відповіли: «Вір у Господа Ісуса — і спасешся, ти і твої домашні».

32 Потім вони розповіли слово Єгови йому та всім, хто був у його домі. **33** Тієї ж нічної години тюремний наглядач взяв їх та обмив їм рани; і він та всі його домашні зараз же охрестилися. **34** Тоді він привів їх у свій дім, накрив стіл і разом з усіма домашніми дуже радів, що повірив у Бога.

35 Коли ж настав день, міські управителі послали охоронців з таким наказом: «Звільни тих людей». **36** Тюремний наглядач передав їхні слова Павлу, сказавши: «Міські управителі послали людей, щоб вас

обох звільнити. Так що виходьте і йдіть собі з миром». **37** Але Павло сказав: «Нас, римлян, вони прилюдно без суду висікли і вкинули до в'язниці. А тепер що, таємно виганяють? О ні! Нехай самі прийдуть і виведуть нас». **38** Тож охоронці розповіли про це міським управителям, а ті, коли дізнались, що це римляни, налякалися. **39** Тому управителі прийшли і вибачились перед ними, а тоді, вивівши, попросили їх покинути місто. **40** Проте з в'язниці вони пішли до дому Лідії, і там, побачившись з братами, підбадьорили їх та вирушили в дорогу.

17 Перейшовши Амфіполь і Аполлонію, вони прибули у Фессалоніки, де була юдейська синагога. **2** Павло за своїм звичаєм увійшов туди і три суботи вів з присутніми обговорення на основі Писань. **3** Він пояснював і доводив з Писань, що Христу необхідно було постраждати і воскреснути з мертвих; також він говорив: «А Христос — це Ісус, про якого я вам звіщаю». **4** Тож деякі з них стали віруючими і приєдналися до Павла та Сили; серед цих людей було дуже багато греків, які поклонялися Богу, і чимало видатних жінок.

5 Юдеї ж розпалилися заздрістю і, взявши декотрих злих людей, які без діла тинялися по ринку, зібрали натовп та зді-

йняли в місті бучу. Вони напали на дім Ясбна і шукали Павла й Силу, щоб вивести їх до юрби. **6** Але, не знайшовши, вони витягли Ясбна й деяких братів до начальників міста і почали вигукувати: «Ці люди збаламутили всю населену землю, а тепер прийшли ще й сюди, **7** і Ясон їх гостинно прийняв. Усі вони бунтують проти постанов кесаря і кажуть, що є інший цар — Ісус». **8** Цими словами вони дуже підбурили натовп і начальників міста. **9** Тоді начальники, взявши від Ясбна та інших достатньо грошей у заставу, відпустили їх.

10 Як тільки настала ніч, брати послали Павла і Силу до Верії, і вони, прибувши туди, зайшли в юдейську синагогу. **11** А верійці були шляхетніші від фессалонікійців, бо прийняли слово з величезним запалом, щодня ретельно досліджуючи Писання, чи так є насправді. **12** Тож багато з них, а також чимало шанованих гречак і греків стало віруючими. **13** Коли ж юдеї із Фессалонік довідались, що Павло сповіщає Боже слово у Верії, то прийшли і туди, аби намовити й підбурити натовп. **14** Тому брати відразу відправили Павла аж до самого моря, тимчасом як Сила і Тимофій залишились у Верії. **15** Однак ті, що проводжали Павла, довели його аж до Афін, а потім повернули-

ся, отримавши від Павла наказ, щоб Сила і Тимофій якнайшвидше прийшли до нього.

16 Поки Павло чекав на них в Афінах, він побачив, що те місто повне ідолів, і через це його дух скипів. **17** Тоді він почав вести в синагозі обговорення з юдеями та іншими людьми, які поклонялися Богові. Крім того, кожен день він розмовляв на ринковій площі з усіма, кого зустрічав. **18** Але деякі епікурейці та філософи-стоїки почали з ним сперечатися. Одні говорили: «Що цей базіка хоче нам розповісти?» А інші казали: «Здається, він проповідує чужих богів». Вони говорили так тому, що Павло проповідував добру новину про Ісуса та воскресіння. **19** Отже, його схопили і повели на Ареопаг, запитуючи: «Скажи нам, що це за нове вчення ти поширюєш? **20** Бо ми чуємо від тебе якісь дивні речі, щось нове, тому хочемо знати, що це таке». **21** Всі ж афіняни і чужинці, які тимчасово там жили, у вільний час тільки те й робили, що говорили і слухали щось нове. **22** Тож Павло став посеред Ареопагу і промовив:

«Афіняни! З того, що я бачу, в усьому ви побожніші*, ніж інші люди. **23** Бо, проходячи повз ваші святині й уважно їх оглядаючи, я побачив жертовник з написом: «Невідомому

Богові». Отже, саме те, що ви, не знаючи, обожнюєте, я вам звіщаю. **24** Бог, який створив світ і все, що в ньому, який є Господом неба і землі, не живе в рукотворних храмах **25** та не вимагає служіння людських рук, начебто він чогось потребував, тому що сам дає усім життя, і дихання, і все. **26** Від одного чоловіка він створив усі народи, щоб вони населяли цілу поверхню землі, і встановив призначені часи та межі проживання, **27** аби вони наполегливо шукали Бога і таки знайшли його, а він недалеко від кожного з нас. **28** Бо завдяки йому ми живемо, рухаємося та існуємо, і навіть деякі ваші поети говорили: «Ми — його нащадки».

29 А оскільки ми — Божі нащадки, то не повинні думати, що Бог подібний до золота, срібла чи каменю або до чогось, вирізьбленого завдяки майстерності та уяві людини. **30** І хоча колись Бог не зважав на часи такого незнання, тепер він говорить людям, щоб усі вони скрізь покалисяся. **31** Бо він визначив день, коли має намір праведно судити населену землю через призначеного ним чоловіка, і дав усім людям гарантію цього, воскресивши його з мертвих».

32 Коли ж вони почули про воскресіння мертвих, то дехто почав насміхатися з нього, а ще

Дії 17:22* Або «боїтеся богів більше».

дехто говорив: «Може, розкажеш нам про це іншим разом».

33 Тоді Павло пішов від них,

34 але декотрі приєдналися до нього і стали віруючими. Серед них були Діонісій, член суду на Ареопазі, жінка на ім'я Дамара та інші.

18 Опісля, покинувши Афіни, Павло прийшов у Коринф. **2** Там він зустрів одного юдея, на ім'я Акіла, і його дружину Прискиллу. Акіла був родом з Понту і недавно прибув з Італії, бо Клавдій наказав усім юдеям покинути Рим. Тож Павло пішов до них, **3** і оскільки він мав таке ж ремесло, як і вони,— виготовляв намети,— то зупинився в їхньому домі. **4** А по суботах Павло виголошував промови у синагозі та переконував юдеїв і греків.

5 Коли ж з Македонії прибули Сила і Тимофій, Павло із запалом віддався проповідуванню: він свідчив юдеям і доводив, що Ісус — це Христос. **6** Але оскільки ті й далі противились йому і зневажливо про нього говорили, він обтрусив свій одяг та сказав: «Нехай кров ваша буде на ваших головах. Я чистий і відтепер піду до людей з інших народів». **7** Тож Павло пішов до одного богобійного чоловіка, Тиція Юста, який жив поруч із синагогою. **8** Проте Крисп, начальник синагоги, і його домашні таки повірили в Господа. Повірило і охрести-

лось також багато коринфян, які слухали цю звістку. **9** А Господь вночі сказав Павлові у видінні: «Не бійся і не вмовкай, говори далі. **10** Я з тобою, і ніхто не заподіє тобі шкоди, бо в цьому місті я маю багато людей». **11** Отже, він залишався там рік і шість місяців, навчаючи коринфян Божого слова.

12 А коли в Ахаї проконсулом був Галліон, юдеї зібралися разом проти Павла, схопили його і повели до судового сидіння, **13** кажучи: «Цей чоловік переконує людей, що Богу треба поклонятись інакше, ніж говориться в нашому законі». **14** Але не встиг Павло відкрити уста, як Галліон перервав його і звернувся до юдеїв: «Послухайте, юдеї! Якби трапилось щось недобре чи якийсь злочин, то я мав би причину вас вислухати. **15** Та якщо це лише суперечки про слова, імена і про ваш закон, то вирішуйте самі. Я не хочу бути суддею в таких питаннях». **16** Сказавши це, він прогнав їх геть від судового сидіння. **17** Тож усі вони накинулися на Состена, начальника синагоги, і почали бити його перед судовим сидінням, але Галліон тим зовсім не переймався.

18 Там Павло пробув ще досить довго, потім попрощався з братами і відплив разом з Прискиллою та Акілою до Сирії, а в Кенхреї він постриг голову, бо дав обітницю. **19** При-

бувши в Ефес, він їх залишив та пішов у синагогу і там вів з юдеями обговорення на основі Писань. **20** І хоча вони впрошували його побути довше, він не погодився, **21** а попрощався з ними і сказав: «Якщо на це буде воля Єгови, я повернуся до вас». З Ефеса він поплив **22** до Кесарії. Там він спочатку пішов* привітатися зі збором, а потім подався в Антіохію.

23 Пробувши там якийсь час, Павло знову вирушив у дорогу і, переходячи землями Галатії та Фрігії, відвідував різні міста і зміцнював усіх учнів.

24 Сталося так, що до Ефеса прийшов Аполлос — юдей, родом з Александрії. Цей чоловік був красномовний і добре знав Писання. **25** Він був навчений* про дорогу Єгови і, палаючи духом, правильно говорив та навчав про Ісуса, хоча знав лише про Іванове хрещення. **26** Тож Аполлос почав сміливо говорити в синагозі. Коли Прискілла та Акіла почули його, то взяли його до себе і точніше розповіли йому про Божу дорогу. **27** Оскільки ж він захотів піти до Ахаї, брати написали учням, щоб ті привітно його прийняли. Прибувши туди, він дуже допоміг тим, хто повірив завдяки Божій незаслуженій доброті, **28** бо із запалом у присутності інших переконли-

во доводив юдеям, що вони помиляються, і показував з Писань, що Ісус — це Христос.

19 Поки Аполлос був у Коринфі, Павло, подавшись углиб краю, прийшов до Ефеса і зустрів там декотрих учнів. **2** Він запитав їх: «Скажіть, чи ви отримали святий дух, коли стали віруючими?» Ті відповіли: «Та ми ніколи не чули, як можна отримати святий дух». **3** Він запитав: «Як же ви тоді хрестилися?» Вони відповіли: «Івановим хрещенням». **4** На це Павло сказав: «Іван хрестив на знак каяття і говорив людям, щоб вони вірили в того, хто йшов за ним, тобто в Ісуса». **5** Почувши це, вони охрестилися в ім'я Господа Ісуса. **6** І коли Павло поклав на цих чоловіків руки, на них зійшов святий дух і вони почали говорити різними мовами та пророкувати. **7** Усього їх було приблизно дванадцять.

8 І впродовж трьох місяців він ходив до синагоги та сміливо проповідував: виголошував промови і наводив переконливі докази про Боже царство. **9** Проте коли деякі стали озлоблюватися і не хотіли вірити, а, навпаки, лихословили цю Дорогу перед багатьма, він залишив їх і, взявши із собою учнів, почав щоденно виголошувати промови в школі Тиранна. **10** Так тривало два роки, тож всі жителі провінції Азії — як юдеї,

Дії 18:22* Очевидно, до Єрусалима.

25* Буквально «усно навчений».

так і греки — почули слово Господнє.

11 А Бог продовжував здійснювати через Павла надзвичайно могутні діла. **12** Навіть хустки його та фартухи носили хворим — і хвороби покидали їх, а злі духи виходили. **13** Деякі ж мандрівні юдеї, які виганяли демонів, також намагались робити це ім'ям Господа Ісуса. Вони говорили над тими, хто мав злих духів: «Заклинаю вас Ісусом, якого проповідує Павло». **14** Наприклад, цим займалося семеро синів Скєви, одного юдейського старшого священика. **15** Однак злий дух сказав їм у відповідь: «Ісуса знаю, Павла теж знаю, а ви хто такі?» **16** І чоловік, який мав злого духа, кинувся на них і одного за одним подолав, так що вони втекли з того дому голі й поранені. **17** Про це довідались усі — і юдеї, і греки, що жили в Ефесі; тож усіх охопив страх, а ім'я Господа Ісуса звеличувалося. **18** Тоді багато з тих, що стали віруючими, приходили та відверто зізнавались у своїх вчинках. **19** І чимало людей, які займалися магією, позносили свої сувої і на очах у всіх спалили. А коли підраховували ціну тих сувоїв, то виявилось, що вони коштували п'ятдесят тисяч срібняків. **20** Так слово Єгови з великою силою переможно поширювалось далі.

21 Потім Павло вирішив перейти Македонію та Ахаю і податися до Єрусалима. Також він сказав: «Після того як я прибуду туди, мушу побачити і Рим». **22** Тож він послав до Македонії двох братів, своїх помічників, — Тимофія й Ераста, — а сам ненадовго затримався у провінції Азії.

23 Саме в той час виникли чималі заворушення через цю Дорогу. **24** А все почалося через одного чоловіка, на ім'я Димитрій, майстра срібних справ, який виготовляв срібні храмики Артеміди і допомагав іншим ремісникам отримувати чималий прибуток. **25** Він зібрав ремісників і тих, хто виготовляв подібні речі, та сказав: «Мужі, ви добре знаєте, що завдяки цьому ремеслу ми маємо великий достаток. **26** І ви бачите й чуєте, що не тільки в Ефесі, але й в усій провінції Азії цей Павло переконав досить багато людей і схилив їх до іншої думки: мовляв, божки, зроблені руками, насправді не боги. **27** І це загрожує не лише нашому ремеслу, яке може набути недоброї слави, але й тому, що храм великої богині Артеміди, якій поклоняється ціла провінція Азія та вся населена земля, вважатиметься за ніщо, навіть її величі скоро прийде кінець». **28** Почувши це, вони розпалились гнівом і стали кричати: «Артеміда ефеська велика!»

29 Тоді в цілому місті настав сум'яття, і всі разом кинулися в театр, потягнувши із собою македонян Гая та Аристарха, які подорожували разом з Павлом. **30** Павло ж хотів увійти в натовп, проте учні йому не дозволили. **31** Навіть деякі організатори свят та ігор, котрі приязно ставилися до нього, послали вістку, бажаючи, щоб він не наражався на небезпеку в театрі. **32** Тим часом хтось вигукував одне, ще хтось — інше, бо серед тих, що зібралися, панувало сум'яття, і більшість людей взагалі не знали, чому зійшлися. **33** Тоді з натовпу вивели Олександра, якого юдеї випхали наперед, і він, подавши знак рукою, хотів захищатися перед людьми. **34** Але коли вони зрозуміли, що він юдеї, то всі в один голос закричали: «Артеміда ефеська велика!» — і так безупинно вигукували дві години.

35 Але писар міста, заспокоївши зрештою натовп, сказав: «Мужі ефеські, хто з людей не знає, що місто Ефес — хоронитель храму великої Артеміди і образа, який упав з неба? **36** А оскільки це беззаперечний факт, то вам належить зберегти спокій і не діяти необачно. **37** Бо люди, яких ви привели, і храмів не грабують, і нашої богині не зневажають. **38** Тож якщо Димитрій та ремісники, що з ним,

мають проти когось якусь справу, то для того призначено проконсулів і дні суду; нехай висуюють обвинувачення одні одним. **39** Якщо ж ви бажаєте ще чогось, то це потрібно вирішувати на законному зібранні, **40** бо існує небезпека, що через сьогоднішні події нас звинуватять у заколоті. Ми ж не можемо знайти жодної причини, щоб дати пояснення цьому збіговиську». **41** Сказавши це, він розпустив народ.

20 Коли ж буча стихла, Павло послав за учнями і, підбадьоривши їх, попрощався з ними та вирушив у подорож до Македонії. **2** Дорогою він підбадьорював братів багатьма добрими словами. Зрештою він прийшов у Грецію. **3** і пробув там три місяці. Після того він збирався відпливти до Сирії, але коли дізнався, що юдеї вчинили проти нього змову, то вирішив повернутися до Македонії. **4** Його супроводжували Сопатер, син Пірра з Вєрії, фессалонікійці Аристарх і Секунд, Гай з Дєрвії, Тимофій, а також Тихик і Трохим з провінції Азії. **5** Вони пішли вперед і чекали нас у Троаді. **6** а ми з Филиппийцями вийшли в море — було це після свята Прісних хлібів — і вже через п'ять днів прибули до них у Троаду. Там ми провели сім днів.

7 І в перший день тижня, коли ми зібралися разом поїсти,

Павло звернувся до присутніх, бо наступного дня хотів вирушити в дорогу, і свою промову він затягнув аж до півночі. **8** А в горішній кімнаті, куди ми зійшлися, було багато світильників. **9** І, як Павло ще говорив, один юнак, на ім'я Євтіх, який сидів на вікні, міцно заснув і впав з третього поверху. Коли ж його підняли, то побачили, що він мертвий. **10** Тоді Павло зійшов униз, припав до нього і, обійнявши, сказав: «Не здіймайте галасу, його душа в ньому». **11** Після того Павло піднявся нагору і почав їсти. Потім він довго розмовляв і аж на світанку вирушив у дорогу. **12** А хлопця забрали назад і безмежно тішилися, що він живий.

13 Ми ж, як і розпорядився Павло, першими пішли до човна і відпливли до Асса, де мали взяти його на борт, бо він вирішив іти туди пішки. **14** Коли він наздогнав нас в Ассі, ми взяли його на борт і подалися в Мітілену. **15** Наступного дня, відпливши звідти, ми стали навпроти Хіуса, на другий день причалили до Самоса, а ще через день прибули в Мілет. **16** Далі, щоб не марнувати часу в провінції Азії, Павло вирішив оминати Ефес: він спішив, бо хотів, якщо вдасться, прибути в Єрусалим до свята П'ятдесятниці.

17 Проте з Мілета він послав звістку в Ефес і покликав

старійшин збору. **18** Коли ж вони прийшли, він сказав: «Ви добре знаєте, що з першого дня, відколи я прийшов у провінцію Азію, я весь час був з вами. **19** І, незважаючи на випробування, які спіткали мене через різні змови юдеїв, я служив Господу як раб, з величезною смиренністю і нерідко зі слізьми на очах. **20** Однак я не стримувався від того, аби розповідати вам про все корисне і навчати прилюдно та від дому до дому. **21** До того ж я ґрунтовно свідчив як юдеям, так і грекам та показував їм, що необхідно покаятися перед Богом і вірити в нашого Господа Ісуса. **22** І ось, спонуканий духом, я вирушаю до Єрусалима, хоча невідомо, що зі мною там буде. **23** Знаю тільки, що святий дух в кожному місті постійно мені свідчить, що на мене чекають кайдани та лиха. **24** Але для мене головне — не зберегти свою душу, а докінчити свій шлях і виконати служіння, яке я отримав від Господа Ісуса, тобто дати ґрунтовне свідчення, звіщаючи добру новину про Божу незаслужену доброту.

25 І тепер я знаю, що всі ви, серед кого я проповідував царство, більше мене не побачите. **26** Тож сьогодні закликаю вас: засвідчіть, що я чистий від крові всіх людей, **27** бо я не стримувався від того, щоб роз-

повідати вам про всю волю Бога.

28 Пильнуйте себе та всієї отари, адже святий дух призначив вас у ній наглядачами, аби ви пасли збір Бога, який він придбав кров'ю власного Сина.

29 Я знаю, що, коли відійду, до вас ввійдуть люті вовки, які не будуть ніжно ставитися до отари. **30** І з-поміж вас самих постануть чоловіки, які будуть перекручувати правду, щоб потягти за собою учнів.

31 Тож пильнуйте і пам'ятайте: три роки ніч і день я не переставав зі сльозами наставляти кожного з вас. **32** А тепер нехай вас береже Бог і слово про його незаслужену доброту, яке може вас зміцнити і дати вам спадщину серед тих, хто освячений.

33 Я ж не жадав нічийого срібла, золота чи одягу. **34** І ви самі знаєте, що цими руками я задовольняв свої потреби та потреби тих, хто був зі мною. **35** В усьому я показав вам, що, трудячись так, ви повинні допомагати слабким і при тому пам'ятати слова Господа Ісуса: «Більше щастя — давати, а не брати».

36 Сказавши це, Павло став разом зі всіма навколівши та помолився. **37** І всі вони розридалися, кинулись Павлові на шию та почали ніжно його цілувати, **38** бо їх сильно засмутили його слова, що вони вже ніколи його не побачать. Потім вони провели Павла до човна.

21 І хоча було важко з ними розлучатись, ми все-таки вийшли в море та взяли прямий курс на Кос, наступного дня — на Родос, а звідти — на Патáру. **2** Там, знайшовши корабель, який ішов до Фінікії, ми піднялися на борт та й попливли далі. **3** А як на обрії з'явився острів Кіпр, то, оминувши його ліворуч, ми попливли далі до Сирії і висадилися в Тирі, бо там мали розвантажити корабель. **4** У тому місті ми розшукали учнів і залишилися там на сім днів. Але учні, керовані духом, постійно просили Павла не йти до Єрусалима. **5** Коли ж минув сьомий день, ми знову вирушили в дорогу, і всі вони, у тому числі жінки та діти, провели нас за місто. Постававши на березі навколівши, ми помолились, **6** потім попрощалися з ними й піднялися на корабель, а вони повернулися додому.

7 З Тира ми прибули кораблем у Птолемаїду. Там нас радо прийняли брати, і на один день ми залишилися у них, **8** а наступного дня продовжили свою подорож. Прибувши в Кесарію, ми ввійшли в дім Пилипа, проповідника євангелія, — одного із семи чоловіків, яких було вибрано раніше, — і зупинилися в нього. **9** Пилип же мав чотирьох дочок, незайманих дівчат, які пророкували. **10** Там ми пробули досить довго. Потім

з Юдеї прибув один пророк, на ім'я Агав. **11** Прийшовши до нас, він узяв Павлів пояс, зв'язав собі ноги та руки і сказав: «Ось що говорить святий дух: так само юдеї зв'яжуть в Єрусалимі чоловіка, якому належить цей пояс, і віддадуть його в руки людей з інших народів».

12 Почувши це, і ми, і тамтешні брати почали благати Павла не йти до Єрусалима. **13** У відповідь Павло сказав: «Що ви робите? Навіщо плачете і знесилюєте моє серце? Будьте певні: за ім'я Господа Ісуса я готовий не лише бути зв'язаним, але й умерти в Єрусалимі». **14** І оскільки нам так і не вдалось його відрадити, ми заспокоїлись та сказали: «Нехай на все буде воля Єгови».

15 Після того ми зібрались в дорогу і вирушили до Єрусалима. **16** З нами пішли теж декотрі учні з Кесарії, щоб відвести нас до дому чоловіка, в якого ми мали гостювати,— до Мнасона з Кіпру, який був одним з перших учнів. **17** В Єрусалимі брати нас радо прийняли. **18** А наступного дня Павло пішов разом з нами до Якова; там зібрались усі старійшини. **19** Павло привітав їх і став детально розповідати про те, що Бог зробив серед інших народів, послуговуючись ним у служінні.

20 Почувши це, присутні почали прославляти Бога і сказа-

ли Павлу: «Бачиш, брате, скільки віруючих є серед юдеїв? Тисячі! І всі вони ревно дотримуються Закону. **21** Але до них дійшли чутки, що своїм навчанням ти спонукуєш всіх юдеїв, які живуть серед інших народів, відступати від Мойсея і говориш, аби вони не обрізали дітей і не дотримувались установлених звичаїв. **22** Що ж тепер робити? Вони так чи інакше почують, що ти прийшов. **23** Тож послухайся нашої поради. Є серед нас чотири чоловіки, які склали обітницю. **24** Візьми їх з собою, очисти́ся з ними за обрядом і покрий їхні видатки, щоб вони могли поголити голови. Так усі дізнаються, що чутки про тебе безпідставні, що ти поводи́шся правильно і що сам теж дотримуєшся Закону. **25** Якщо ж говорити про віруючих з інших народів, то ми передали їм своє рішення: стримуватися від пожертвуваного ідолам, від крові, від м'яса задушених тварин і від блуду».

26 Отже, наступного дня Павло взяв із собою тих чоловіків, очистився разом з ними за обрядом і ввійшов до храму, щоб оголосити, коли закінчатись дні очищення і коли за кожного з них складуть приношення.

27 А як ті сім днів підходили до кінця, юдеї з Азії, побачивши Павла в храмі, зчинили серед

натовпу переполох. Тоді вони схопили Павла, **28** вигукуючи: «Мужі ізраїльські, допоможіть! Цей чоловік скрізь і всюди навчає, виступаючи проти нашого народу, проти Закону та цього місця. Мало того, він ще й привів у храм греків і тим опоганив цю святиню». **29** А кричали вони так, бо раніше бачили разом з Павлом у місті ефесянина Трохима і думали, що він привів цього чоловіка у храм. **30** Тож у місті здійнялося велике заворушення і до храму стали звідусіль збігатися люди. Зрештою вони схопили Павла і потягли його звідти. Потім браму одразу ж зачинили. **31** І, коли його намагалися вбити, до командира загону дійшла звістка, що в усьому Єрусалимі зчинився великий переполох. **32** Тому він негайно взяв воїнів та сотників і побіг униз до натовпу. Побачивши воєначальника і воїнів, люди перестали бити Павла.

33 Тоді воєначальник підійшов до нього і, взявши його під варту, наказав зв'язати двома ланцюгами, а потім став розпитувати, хто він такий і що накоїв. **34** Але оскільки хтось з юрби кричав одне, ще хтось — інше, то через такий галас начальник не зміг нічого довідатися і наказав відвести Павла в казарму. **35** Коли ж той ступив на сходи, юрба настільки розлютувалася, що воїнам дове-

лося його нести, **36** бо за ним йшла сила-силенна люду і кричала: «Геть його!»

37 Але перед тим як Павла завели в казарму, він запитав воєначальника: «Можна мені щось сказати?» У відповідь той запитав: «Ти розмовляєш грецькою? **38** Хіба ти не той єгиптянин, який недавно зчинив за колот і вивів у пустелю чотири тисячі чоловіків з кинджалами?» **39** Павло відказав: «Насправді я юдей із Тарса, що в Кілікії, а не громадянин якогось там невідомого міста. Тож бажаю, дозволь мені звернутись до народу». **40** Той дозволив, і Павло, стоячи на сходах, подав знак рукою. Коли запала цілковита тиша, він звернувся до людей єврейською, кажучи:

22 «Мужі! Брати і батьки! Послухайте, що я скажу на свій захист». **2** (Коли ж вони почули, що він говорить єврейською, то стихли ще більше, і він сказав:) **3** «Я юдей, народився в Тарсі, що в Кілікії, але отримав освіту в цьому місті біля ніг Гамаліїла. Мене навчили точно дотримуватися Закону прабатьків; і я був ревним служителем Бога так само, як всі ви сьогодні. **4** Я переслідував — іноді навіть до смерті — поборників цієї Дороги: зв'язував та віддавав у в'язниці як чоловіків, так і жінок, **5** і про це може засвідчити первосвященик і вся рада старійшин.

Від них я також отримав листи до братів у Дамаск та йшов, щоб і звідти привести зв'язаними в Єрусалим тих, хто мав бути покараний.

6 Але приблизно опівдні, коли я вже наближався до Дамаска, довкола мене несподівано спалахнуло яскраве світло з неба.

7 Я впав на землю і почув голос: «Савле, Савле, навіщо ти мене переслідуєш?»

8 Тоді я запитав: «Господи, хто ти?» Він відповів: «Я — Ісус назарянин, якого ти переслідуєш».

9 А чоловіки, які були зі мною, хоча й бачили світло, але не чули голосу того, хто говорив.

10 І я сказав: «Що ж мені робити, Господи?» Господь відповів: «Встань, піди до Дамаска, і там тобі скажуть про все, що маєш зробити».

11 Та оскільки я більше нічого не бачив, бо світло було дуже яскраве, то чоловікам, котрі були зі мною, довелося вести мене в Дамаск за руку.

12 А в тому місті був один побожний чоловік, Ананій. Він дотримувався Закону, і про нього добре відгукувались усі тамтешні юдеї.

13 Тож він прийшов до мене, став поряд і сказав: «Савле, брате, будь знову зрячим!»

І в ту ж хвилину я відразу його побачив.

14 Він сказав: «Бог наших прабатьків вибрав тебе, щоб ти пізнав його волю, побачив Праведного та почув його голос, **15** бо перед усіма людьми ти маєш бути

для нього свідком того, що бачив і чув. **16** Чому ж ти зволікаєш? Встань, охрестися і змиє з себе гріхи, покликавши його ім'я».

17 Але коли я повернувся до Єрусалима і молився в храмі, то у видінні **18** побачив Господа, який звернувся до мене: «Поквапся і швидко вийди з Єрусалима, бо тут не приймуть твого свідчення про мене».

19 І я сказав: «Господи, вони добре знають, що я кидав у в'язниці тих, хто вірив у тебе, та сік їх різками по синагогах.

20 До того ж, коли проливалась кров Степана, твого свідка, я сам схвалював це і, стоячи поряд, стеріг вбрання його вбивць».

21 Але Господь сказав мені: «Йди, бо я збираюсь послати тебе в далеку дорогу до інших народів».

22 До того моменту люди слухали його, але коли почули ці слова, то почали вигукувати: «Геть його! Такий чоловік недостойний жити на землі!»

23 І, оскільки вони кричали, розкидали свій одяг і підкидали порох у повітря, **24** воєначальник наказав відвести Павла в казарму і, піддавши бичуванню, допитати, бо хотів з'ясувати, чому на нього так кричали.

25 Та коли Павла розтягнули для бичування, він запитав сотника, який там стояв: «Хіба закон дозволяє вам бичувати римлянина, і то без суду?»

26 Почувши

це, сотник пішов до воєначальника і доповів: «Цей чоловік — римлянин. І що ти тепер збираєшся робити?» **27** Тож воєначальник підійшов до Павла і запитав: «Ти що, справді римлянин?» Той відповів: «Так».

28 Воєначальник промовив: «Я купив це громадянство за великі гроші». На це Павло сказав: «А я маю його ще від народження».

29 Тоді люди, які збиралися його катувати, зараз же відступились від нього, а воєначальник, з'ясувавши, що зв'язав римлянина, налякався.

30 Наступного дня воєначальник, прагнучи все-таки дізнатися, в чому юдеї звинувачують Павла, звільнив його і наказав зібратися старшим священикам та всьому Синедріону. Також він звелів привести Павла та поставив його серед них.

23 Павло, пильно подивившись на Синедріон, промовив: «Брати! Увесь цей час я жив з абсолютно чистим сумлінням перед Богом». **2** Почувши це, первосвященик Ананій наказав тим, хто стояв поряд, ударити його по устах.

3 Тоді Павло сказав до нього: «А тебе, побілена стіно, вдарить сам Бог. Ти хочеш судити мене за Законом і водночас порушиш його, наказуючи мене бити?»

4 На це чоловіки, що стояли поряд, сказали: «Як ти можеш лихословити Божого первосвященика?» **5** Павло відповів:

«Брати, я не знав, що він первосвященик. Адже написано: «Не говори зі зневагою про правителя свого народу».

6 Помітивши, що одні були саддукеями, а інші — фарисеями, Павло вигукнув до Синедріону: «Мужі, брати, я сам фарисей, син фарисеїв і судять мене за надію на воскресіння мертвих». **7** Як тільки він це сказав, між фарисеями та саддукеями спалахнула суперечка, і натовп поділився. **8** Бо саддукеї говорять, що немає ні воскресіння, ні ангела, ні духовної істоти, а фарисеї прилюдно визнають, що все це існує.

9 Тож здійснювся сильний крик і декотрі книжники з-посеред фарисеїв повставали та почали запекло сперечатися, кажучи: «Ми не знаходимо в цьому чоловікові нічого поганого, а якщо з ним говорив дух чи ангел, то...» **10** Коли ж суперечка сильно розпалилася, воєначальник, боячись, що Павла можуть роздерти на шматки, наказав воїнам зійти вниз, виврати його з їхніх рук і відвести в казарму.

11 А наступної ночі Господь став коло Павла і сказав: «Будь відважним! Бо як ти ґрунтовно свідчив про мене в Єрусалимі, так повинен свідчити і в Римі».

12 Коли ж настав день, юдеї вчинили змову і поклялися, що не будуть ні їсти, ні пити, аж поки не вб'ють Павла.

13 Цю змову, скріплену присягою, склало понад сорок чоловіків. **14** Вони пішли до старших священників і старійшин та сказали: «Ми поклялися не брати нічого до рота, аж поки не вб'ємо Павла. **15** А тепер разом із Синедріоном скажіть воєначальнику привести його до вас начебто для того, щоб докладніше розібратися в тій справі. І, як тільки він наблизиться, ми його вб'ємо».

16 Однак син Павлової сестри, почувши, що вони чатують на Павла, пішов у казарму і повідомив його про це. **17** Тож Павло покликав одного сотника і сказав йому: «Відведіть цього юнака до воєначальника, бо він має йому щось розповісти». **18** Тоді сотник відвів хлопця до воєначальника та сказав: «В'язень на ім'я Павло покликав мене і попросив привести цього юнака до тебе, бо він має тобі щось розповісти». **19** Взявши хлопця за руку, воєначальник відвів його вбік і наодинці запитав: «Ти щось хотів мені сказати?» **20** Той відповів: «Юдеї склали таку змову: завтра вони попросять тебе привести Павла до Синедріону начебто для того, щоб детальніше розібратися в його справі. **21** Але благаю, не піддавайся на їхні вмовляння, бо на нього чатує понад сорок чоловіків, які поклялися, що не будуть ні їсти, ні пити, аж поки його не вб'ють. І вони

вже готові, тільки чекають твого дозволу». **22** Після цього воєначальник відпустив юнака, наказавши: «Вважай, не проговорись нікому, що ти все це мені розповів».

23 Потім, покликавши двох сотників, він звелів: «Зберіть двісті воїнів, сімдесят вершників та двісті писоносців. Нехай вони будуть готові о третій годині* ночі вирушити прямо в Кесарію. **24** Крім того, візьміть коней, щоб безпечно відвезти Павла до намісника Фелікса». **25** І він написав такого листа:

26 «Клавдій Лісій — ясновельможному наміснику Феліксу. Вітаю тебе! **27** Цього чоловіка схопили юдеї і вже збиралися його вбити, але тут несподівано з'явився з воїнами я та врятував його, бо дізнався, що він римлянин. **28** Прагнучи дізнатися, у чому його звинувачують, я привів його в їхній Синедріон. **29** Тоді я зрозумів, що його звинувачують лише в питаннях, пов'язаних з їхнім Законом, і він не винен ні в чому, за що заслуговував би смерті чи кайданів. **30** Та оскільки мені стало відомо, що проти цього чоловіка готується змова, я відразу послав його до тебе, а обвинувачам наказав розповісти тобі все, що вони мають проти нього».

31 Отже, згідно з наказом, воїни привели Павла вночі до Антипатриди **32** і наступно-

Дії 23:23* Приблизно 21:00.

го дня, дозволивши вершникам супроводжувати його далі, повернулися в казарму. **33** А вершники в'їхали в Кесарію, передали листа наміснику та представили йому Павла. **34** Прочитавши листа, намісник запитав Павла, з якої той провінції, і вияснив, що він походить з Кілікії. **35** Потім намісник сказав: «Я почекаю, поки прибудуть твої обвинувачі і після цього уважно вислухаю твою справу». І тоді наказав тримати його під вартою в преторіанському палаці Ірода.

24 Через п'ять днів прибув первосвященик Ананій разом з декотрими старійшинами та оратором на ім'я Тёртулл, і вони подали намісникові свої обвинувачення проти Павла. **2** Коли покликали Тёртулла, він почав звинувачувати Павла, виступаючи перед Феліксом:

«Ти приніс нам великий мир, і завдяки твоїй далекоглядності серед цього народу відбуваються великі зміни. **3** І ми всюди з величезною вдячністю завжди приймаємо їх, ясновельможний Феліксе. **4** Але щоб не забирати в тебе багато часу, благаю, вияви ласку і коротко вислухай нас. **5** Ми побачили, що цей чоловік — зараза, і по всій населеній землі він закликає юдеїв до заколоту та є ватажком секти назарян. **6** Крім того, він намагався опоганити храм, але

ми його схопили. **7 — 8** І ти сам можеш допитати його та довідатися про всі звинувачення, які ми висуваємо проти нього».

9 До цих нападок приєднались також юдеї, твердячи, що саме так все і було. **10** Тоді намісник, кивнувши головою, дозволив Павлові говорити, і той промовив:

«Я добре знаю, що ти багато років був для цього народу суддею, тому охоче виступлю на свій захист. **11** Я також знаю, що ти можеш сам дізнатися, що відколи я пішов поклонятися Богові до Єрусалима, минуло не більше ніж дванадцять днів. **12** І ніхто не бачив, щоб я сперечався з кимось у храмі або збирав юрбу — чи то в синагогах, чи то в місті. **13** Вони навіть не можуть підтвердити доказами те, у чому мене звинувачують. **14** Але перед тобою я визнаю, що, довіряючи всьому написаному в Законі і Пророках, я віддано служу* Богу своїх прабатьків, хоч ці люди й називають таке поклоніння сектантством. **15** До того ж я, так само як і вони, покладаю надію на Бога, що буде воскресіння праведних і неправедних. **16** Тому я постійно роблю все, що в моїх силах, аби з чистим сумлінням сказати, що не вчинив жодного гріха проти Бога

Дії 24:14* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

чи людей. **17** Тож після багатьох років я прийшов, щоб передати своєму народу пожертви, а також скласти приношення.

18 Коли я власне цим займався і, пройшовши обряд очищення, перебував у храмі, вони мене знайшли; проте я не збирав юрби і не зчиняв галасу. Але там були деякі юдеї з провінції Азії; **19** власне вони мали б стати перед тобою і звинувачувати мене, якщо в них є щось проти мене. **20** Або нехай ці люди самі розкажуть, що поганого я сказав перед Синедріоном, **21** окрім того єдиного, що я вигукнув, стоячи серед них: «За воскресіння мертвих вони судять мене сьогодні перед вами!»

22 Та оскільки Фелікс був досить добре обізнаний з цією Дорогою, він відклав їхню справу, кажучи: «Як тільки прийде воєначальник Лісій, я винесу рішення щодо вашої справи». **23** І він наказав сотникові стерегти Павла, дещо полегшити умови його арешту і не забороняти знайомим прислужувати йому.

24 А через кілька днів Фелікс прибув зі своєю дружиною Друзіллою, яка була юдейкою, і послав за Павлом, бо хотів послухати, що той розповідатиме про віру в Христа Ісуса. **25** Та оскільки Павло говорив про праведність, самовладання і прийдешній суд, Фелікс зля-

кався та сказав: «Поки що можеш іти, а при нагоді я покличу тебе». **26** Сам же він сподівався, що Павло дасть йому грошей. І відтоді він чимраз частіше кликав його та розмовляв з ним. **27** Через два роки наступником Фелікса став Пóрцій Фест. А Фелікс, прагнучи догодити юдеям, залишив Павла під арештом.

25 Тож провінцією почав правити Фест. Через три дні він пішов з Кесарії до Єрусалима, **2** і там старші священники та впливові юдеї подали перед ним обвинувачення проти Павла. Вони попросили його, **3** щоб у справі Павла він зробив їм послугу — привів його до Єрусалима, а самі тим часом готували засідку, щоб убити його в дорозі. **4** Але Фест відповів, що Павла мають тримати в Кесарії і що сам незабаром вирушить туди. **5** «Отож нехай ті з вас, хто при владі,— сказав він,— підуть зі мною і висунуть проти цього чоловіка обвинувачення, якщо він зробив щось погане».

6 Пробувши серед них днів вісім-десять, Фест пішов звідти до Кесарії, а наступного дня сів на судове сидіння й наказав привести Павла. **7** Коли ж він прибув, його оточили юдеї, які прийшли з Єрусалима, і висунули проти Павла багато серйозних, але безпідставних обвинувачень.

8 Тоді Павло сказав на свій захист: «Я не вчинив жодного гріха — ні проти Закону юдеїв, ні проти храму, ні проти кесаря». **9** А Фест, прагнучи догодити юдеям, сказав Павлові у відповідь: «Може, ти хочеш, щоб ми пішли до Єрусалима і тебе судили там у моїй присутності на підставі цих обвинувачень?» **10** Однак Павло відповів: «Я стою перед судовим сидінням кесаря, де мене і належить судити. Я нічим не скривдив юдеїв, і ти сам це добре знаєш. **11** Тож якщо я дійсно винен і вчинив те, за що заслуговую смерті, то не благаю про помилування. Якщо ж звинувачення цих людей безпідставні, то ніхто не може видати мене тільки для того, щоб їм догодити. Я подаю апеляцію до кесаря!» **12** Тоді Фест, поговоривши з радниками, відповів: «Подаєш апеляцію до кесаря? То й підеш до кесаря».

13 Через кілька днів до Феста у Кесарію прибули з візитом ввічливості цар Агріппа й Верніка. **14** І, оскільки вони пробули там чимало днів, Фест виклав цареві Павлову справу, сказавши:

«Є тут один чоловік, якого Фелікс залишив ув'язненим. **15** І, коли я був в Єрусалимі, старші священники та старійшини юдеїв подали проти нього обвинувачення, просячи його засудити. **16** Але я їм відповів, що в римлян не заведено видава-

ти людину, аби комусь догодити. Спочатку обвинувачений повинен особисто зустрітися з обвинувачами, щоб мати можливість виступити на свій захист. **17** Тож, коли вони зібралися тут, я не зволікав і відразу наступного дня сів на судове сидіння та наказав привести того чоловіка. **18** Виступивши, обвинувачі не змогли висунути жодних обвинувачень, які я сподівався почути. **19** Вони просто сперечалися з ним про своє поклоніння божеству і про якогось Ісуса, котрий помер, хоча Павло твердив, що він живий. **20** Не знаючи, як розв'язати ці суперечки, я запитав, чи хотів би він піти до Єрусалима і там стати перед судом з приводу цих обвинувачень. **21** Але Павло сказав, що бажає залишитися під вартою і подає апеляцію до кесаря*. Тож я наказав і далі тримати його під охороною, аж поки відішлю до нього».

22 Тоді Агріппа сказав Фесту: «Я теж хотів би послухати цього чоловіка». Той відказав: «Завтра ти його почуєш». **23** І ось наступного дня з великою пишнотою прибули Агріппа і Верніка та ввійшли в зал для прийомів разом з воєначальниками, а також з міською знаттю. Після того за наказом Феста привели Павла. **24** І Фест сказав: «Царю Агріппо та всі присутні!

Дії 25:21* В оригіналі «Августа» — титул Нерона Цезаря, четвертого імператора після Октавіана, який першим обрав цей титул.

Перед вами чоловік, на якого скаржилась мені сила-силенна юдеїв як в Єрусалимі, так і тут. Вони кричали, що він не повинен більше жити. **25** Однак я побачив, що він не зробив нічого, за що заслуговував би смерті. Тож, коли він сам домагався, щоб стати перед кесарем*, я вирішив послати його до нього. **26** Але нічого конкретного мому пану я в цій справі написати не можу. Тому я і привів його до вас, особливо до тебе, царю Агріппо, аби після суду я мав що написати. **27** Бо мені здається, що було б немудро посилати в'язня, не вказавши обвинувачень проти нього».

26 Тож Агріппа сказав Павлові: «Дозволю тобі виступити на свій захист». Тоді Павло простягнув руку і почав говорити:

2 «Царю Агріппо! Тішуся, що саме перед тобою я маю можливість захищатися і спростувати всі ті обвинувачення юдеїв. **3** І, оскільки ти добре знаєш усі юдейські звичаї та суперечки, благаю: терпеливо вислухай мене.

4 Взагалі, якщо говорити про спосіб життя, який я вів ще з молодості — коли жив спочатку серед своїх земляків, а потім в Єрусалимі — то всім юдеям, **5** котрі знали мене раніше, відомо, що я, будучи фарисеєм,

поклонявся Богу так, як того вимагає ця найсуворіша секта. І вони самі можуть це засвідчити, якщо забажають. **6** А тепер я стою перед судом за надію на обітницю, яку Бог дав нашим прабатькам, **7** хоча наші дванадцять племен чекають сповнення тієї обітниці, ніч і день запопадливо й віддано виконуючи своє служіння*. Власне за ту надію, о царю, мене і звинувачують юдеї.

8 Чому ж ви не вірите, що Бог може воскрешати мертвих? **9** Щоправда, я сам вважав, що повинен всілякими можливими способами протидіяти всьому, що пов'язане з іменем Ісуса назарянина. **10** Власне тим я і займався в Єрусалимі. І, отримавши владу від старших священників, я кидав багатьох святих у в'язниці, а коли їх збиралися страчувати, я схвалював це. **11** Крім того, я неодноразово карав їх у синагогах та намагався змусити прилюдно зректися своїх переконань. І я так сильно на них розлютився, що почав переслідувати їх навіть в інших містах.

12 Тож, зайнятий усім цим, я йшов у Дамаск, маючи повноваження і доручення від старших священників. **13** Раптом опівдні, царю, на дорозі я побачив світло з неба. Воно осяяло

Дії 25:25* Див. примітку до 21-го вірша.

Дії 26:7* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

мене та моїх супутників і було яскравіше від блиску сонця. **14** Коли ми всі попадали на землю, я почув голос, який промовив до мене єврейською: «Савле, Савле, навіщо ти мене переслідуєш? Важко тобі лізти проти рожна». **15** Я ж запитав: «Господи, хто ти?» І Господь відповів: «Я — Ісус, якого ти переслідуєш. **16** Підведись. Я з'явився тобі для того, аби вибрати тебе і зробити слугою, а також свідком того, що ти вже бачив і що я тобі ще виявлю про себе. **17** І я визволятиму тебе від небезпек, з якими ти стикатимешся серед цього народу та серед інших народів. А посилаю тебе до них для того, **18** щоб їм розкрились очі та щоб вони навернулися з темряви до світла, від влади Сатани — до Бога. Тоді вони зможуть отримати прощення гріхів і спадщину серед тих, хто освячений вірою в мене».

19 Отож, царю Агріппо, я послухався звістки, яку отримав у видінні з неба, **20** і вирушив спочатку в Дамаск, потім в Єрусалим, а пізніше обійшов весь юдейський край та пішов до інших народів. Я говорив їм, щоб вони покалися, навернулися до Бога та робили вчинки, які свідчать про каяття. **21** За це юдеї мене схопили в храмі й намагалися вбити. **22** Оскільки ж я отримав допомогу від Бога, то й досі продов-

жую свідчити як простим людям, так і видатним. Причому я говорю лише те, що, за словами пророків та Мойсея, мало відбутися: **23** Христос повинен був постраждати і, як перший з тих, хто мав воскреснути з мертвих, сповіщати про світло як цьому народу, так і іншим народам».

24 І, коли він говорив усе це на свій захист, Фест вигукнув: «Павле, ти збожеволів! Велика ученість доводить тебе до безумства!» **25** Але Павло відповів: «Ні, я не божевільний, ясновельможний Фесте. Я при здоровому глузді та кажу правду. **26** Насправді ж цар, до якого я звертаюся зі свободою мови, добре це знає. Бо я переконаний: усе це просто не могло пройти повз його увагу, оскільки відбувалося не десь у куті. **27** Скажи, царю Агріппо, ти віриш Пророкам? Я знаю, що віриш». **28** Тоді Агріппа відповів Павлові: «Ще трохи — і ти й мене переконаєш стати християнином». **29** На це Павло сказав: «Я молю Бога, щоб рано чи пізно не тільки ти, але й усі, хто сьогодні мене чує, стали такими, як я, тільки без цих кайданів».

30 Потім цар встав, а за ним встали намісник, Верніка й ті, що там сиділи, **31** і, відійшовши, почали говорити між собою: «Цей чоловік не робить нічого, за що заслуговував би смерті чи кайданів». **32** Тоді Агріппа

сказав Фесту: «Якби він не подав апеляції до кесаря, то можна було б його звільнити».

27 Коли ж було вирішено, що ми попливемо до Італії, то Юлію, одному сотнику із загону Августа, дали доручення доставити туди Павла та інших в'язнів. **2** Отже, ми сіли на адрамитський корабель, який мав плисти до портів вздовж узбережжя провінції Азії; був ще з нами Аристарх, македонянин із Фессалонік. **3** Наступного дня ми висадилися в Сидоні. Там Юлій повівся з Павлом людяно і відпустив його до друзів, щоб вони попіклувалися про нього.

4 Вийшовши звідти в море, ми попливли коло Кіпру так, що він захищав нас від зустрічних вітрів. **5** Далі ми попрямували відкритим морем уздовж Кілікії та Памфілії і зайшли в порт Міра, що в Лікії. **6** Там сотник знайшов корабель, який плив з Александрії в Італію, і посадив нас на нього. **7** Потім ми повільно пливли досить довгий час і заледве добралися до Кніда. А оскільки вітер не давав нам просуватися далі, ми вирушили під прикриттям Криту повз Салмону. **8** З труднощами пройшовши вздовж берега, ми підійшли до однієї гавані, за назвою Добра Пристань, біля якої було місто Ласея.

9 Коли пройшло чимало часу і виходити в море було вже

небезпечно, бо піст, пов'язаний з днем Примирення, минув, Павло порадив їм: **10** «Мужі, бачу я, що плавання закінчиться бідою і ми зазнаємо великих втрат, причому маю на увазі не тільки вантаж, але й наші душі».

11 Проте сотник послухався не Павла, а стернового та власника корабля. **12** І, оскільки гавань була непридатна для зимівлі, більшість порадила поплисти звідти й подивитися, чи зможуть вони якось перебратися до Фініка, щоб там перезимувати; це порт на Криті, який виходить на північний і південний схід.

13 Крім того, коли повіяв вітерець з півдня, вони подумали, що їм таки вдасться здійснити свій намір, тому підняли якір і попливли вздовж узбережжя Криту. **14** Проте незабаром на них налетів шалений вітер, який називають Евракілон. **15** Оскільки корабель підхопило і ми не могли йти проти вітру, ми просто опустили руки і нас почало носити. **16** Навіть коли ми пропливали під прикриттям острівця за назвою Кавда, то ледве змогли втримати шлюпку, яка була біля корми, **17** але нам все-таки вдалось витягнути її на борт. Тоді ми стали обв'язувати корабель підручними засобами; також, боячись сісти на мілину в Сірті, ми спустили снасті, і нас знову почало носити. **18** А оскільки буря жбурляла нами, то наступного

дня корабель почали звільняти від вантажу. **19** На третій же день ми повикидали і корабельне спорядження.

20 Потім багато днів не з'являлося ані сонце, ані зірки, і навколо шаленіла досить сильна буря, тож будь-яка надія на порятунок почала згасати. **21** І, оскільки люди довго не їли, Павло встав серед них та сказав: «Мужі, все-таки треба було мене послухатись і не виходити з Криту в море. Тоді ми не зазнали б такої шкоди і втрат.

22 Тепер же піднесіться духом, бо жодна душа з вас не загине, тільки розіб'ється корабель. **23** Говорю це тому, що вночі мені з'явився ангел Бога, якому я належу і віддано служу*.

24 Ангел сказав: «Не бійся, Павле. Ти маєш стати перед кесарем, і заради тебе Бог збереже життя всім, хто з тобою пливе».

25 Тож, мужі, піднесіться духом, бо я вірю Богові, що все станеться саме так, як мені було сказано. **26** І на якомусь острові нас має викинути на берег».

27 Настала чотирнадцята ніч, а нас і далі кидало туди-сюди у водах Адрії*. Однак опівночі моряки почали підозрювати, що ми наближаємось до яко-

їсь землі. **28** Тому вони заміряли глибину, і виявилось, що було двадцять сажнів*. Через деякий час вони знову заміряли глибину, тепер було п'ятнадцять сажнів. **29** А боячись, що нас викине десь на скелі, ми скинули з корми чотири якорі й почали чекати, поки настане день. **30** Коли ж моряки спробували утекти з корабля і, вдаючи, що хочуть скинути з носа якорі, спустили на море шлюпку, **31** Павло сказав сотникові та воїнам: «Якщо ці люди не залишаться на кораблі, ви не зможете врятуватися». **32** Тоді воїни відрубали канати від шлюпки, і вона собі попливла.

33 А на світанку Павло став благати всіх трохи поїсти, кажучи: «Вже чотирнадцятий день ви чекаєте і нічого не їсте.

34 Тому благаю вас: поїжте трохи, щоб вам не померти, бо ні в кого з вас не впаде жодна волосина з голови». **35** Опісля він взяв хліб, склав перед усіма Богові подяку, поламав його і почав їсти. **36** Тоді всі повеселішали і теж почали їсти.

37 Усіх же разом нас на кораблі було двісті сімдесят шість душ. **38** Наївшись, вони знову взялися викидати в море пшеницю, щоб корабель став ще легшим.

39 Коли зрештою прийшов день, вони не могли розпізнати,

Дії 27:23* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння». **27*** У той час до Адрії входило Адріатичне та Іонійське моря і частина Середземного моря, що лежить між Сицилією і Критом.

Дії 27:28* Сажень має приблизно 1,8 метра.

до якої землі припливли, але, побачивши якусь затоку та берег, вирішили, що спробують причалити до нього. **40** Отож вони відрубали якорі, кинули їх у море і відпустили канати рульових весел, а тоді підняли переднє вітрило та попрямували за вітром до берега. **41** Коли ж корабель сів на мілину, яка омивалась з обох боків морем, то його ніс нерухомо загруз у дні, а корму почали трощити хвилі. **42** Тоді воїни вирішили вбити в'язнів, щоб ніхто не відплив і не втік. **43** Але сотник хотів привести Павла цілим та неушкодженим і стримав їх від задуманого. Він наказав тим, хто вмів плавати, кинути-ся в море і першими пливати до берега, **44** а решті добиратися або на дошках, або на тому, що було на кораблі. Так всі уціліли й дістались до суші.

28 Отже, коли ми опинились у безпечному місці, то довідалися, що цей острів називається Мальта. **2** Місцеві жителі, — а вони розмовляли чужою мовою, — дуже людяно до нас поставились: розклали багаття й надали всім допомогу, бо бачили, що падав дощ і було холодно. **3** Коли ж Павло назбирав оберемок хмизу і поклав у багаття, то від жару звідти вилізла гадюка та вп'ялася йому в руку. **4** Місцеві люди побачили, що отруйна змія звисає з його руки, і заговорили між со-

бою: «Цей чоловік явно вбивця, і, хоча він врятувався на морі, справедлива кара його не минула, і він не залишиться живим». **5** Але він струсив змію у вогонь, зовсім не постраждавши. **6** Вони ж думали, що він дістане запалення і спухне або відразу впаде мертвим. Прочекавши досить довго і побачивши, що нічого з ним не сталося, вони змінили свою думку й почали говорити, що він бог.

7 А неподалік того місця були володіння Публія, головного чоловіка на острові. Він нас гостинно прийняв і три дні опікувався нами. **8** Але сталося так, що в той час батько Публія лежав у гарячці, хворий на дизентерію. Павло пішов туди і, помолившись, поклав на нього руки та зцілив його. **9** Коли про це дізнались інші остров'яни, то всі, що мали хвороби, також почали приходити до Павла, і він їх зціляв. **10** І вони вшанували нас багатьма подарунками, а коли ми відпливали, дали в дорогу все необхідне.

11 Отже, через три місяці ми відпливли александрійським кораблем, який простояв зиму на острові; цей корабель мав на носі знак — «Сини Зевса». **12** Зайшовши в порт у Сиракузах, ми залишилися там на три дні, **13** а звідти, обігнувши берег, прибули в Ретію. Наступного дня подув південний вітер, і ми вже на другий день

дісталися до ПUTEБЛІ. **14** Там ми знайшли братів, і вони впрошили нас залишитися в них на сім днів; і так ми наблизились до Рима. **15** А тамтешні брати, почувши про нас, пішли нам назустріч аж до Аппієвого ринку і Трьох Заїздів. Побачивши їх, Павло подякував Богові та піднісся духом. **16** Коли ж зрештою ми прибули в Рим, Павлові дозволили там жити самому під охороною воїна.

17 А через три дні Павло скликав впливових юдеїв. Коли вони зібралися, він промовив: «Мужі, брати, хоча я не зробив нічого проти свого народу чи проти звичаїв наших прабатьків, мене з Єрусалима віддали як в'язня в руки римлян. **18** А ті, провівши допит, хотіли звільнити мене, бо я не вчинив нічого, за що заслуговував би смерті. **19** Та оскільки юдеї далі виступали проти мого звільнення, я був змушений подати апеляцію до кесаря. Але я зробив це зовсім не тому, що хотів у чомусь звинуватити свій народ. **20** Саме з цієї причини я прагнув побачитися і поговорити з вами, бо я закутий у цей ланцюг за надію Ізраїля. **21** Вони ж сказали йому: «Ми не отримували про тебе жодних листів з Юдеї. І навіть брати, які приходили сюди, не говорили про тебе нічого поганого. **22** Але ми згодні: варто послухати, що ти про це думаєш, бо

нам добре відомо, як скрізь виступають проти цієї секти».

23 Тоді у визначений день вони знову прийшли до нього додому; того разу їх було значно більше. І він з ранку до вечора пояснював їм суть справи: давав ґрунтовне свідчення про Боже царство і наводив переконливі докази про Ісуса як з Мойсеевого закону, так і з Пророків. **24** Унаслідок декотрі повірили його словам, а інші — ні. **25** Оскільки ж вони не згоджувались між собою, то стали розходитися. А Павло тим часом промовив:

«Святий дух влучно сказав вашим прабатькам через пророка Ісаю: **26** «Піди до цього народу і скажи: «Ви будете слухати, але так і не зрозумієте, будете дивитися, але так і не побачите. **27** Бо серце того народу огрубіло, вухами вони чують, але не відгукуються, і очі свої заплющили, щоб ніколи нічого не бачити, не чути, не розуміти серцем та не навернутися, щоб я їх зцілив». **28** Тож знайте, що новину про те, як Бог дає спасіння, послано іншим народам, і вони неодмінно прислухаються до неї». **29** —

30 Отже, цілих два роки Павло жив у будинку, який винаймав. Він гостинно приймав усіх, хто приходив до нього, **31** проповідував їм про Боже царство і навчав про Господа Ісуса Христа з величезною свободою мови і без перешкод.

ЛИСТ ДО
РИМЛЯН

1 Павло — раб Ісуса Христа — покликаний стати апостолом і відокремлений Богом, аби звіщати добру новину, **2** яку він наперед проголосив через своїх пророків у святих Писаннях. **3** Це новина про його Сина, який, хоча за тілом і був нащадком Давида, **4** але силою святого духу визнаний Божим Сином, коли воскрес з мертвих, — новина про нашого Господа Ісуса Христа. **5** Завдяки йому ми отримали незаслужену доброту та апостольське служіння, аби люди з усіх народів виявляли слухняність на основі віри і цим прославляли його ім'я. **6** З-посеред цих народів покликано й вас, щоб ви належали Ісусу Христу. **7** Отже, пишу всім, хто в Римі, — улюбленим Божим, які покликані бути святими.

Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

8 Насамперед дякую через Ісуса Христа моему Богу за всіх вас, бо про вашу віру говорять по цілому світі. **9** І Бог, котрому я від усього серця служу* —

Рм 1:9* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

звіщаю добру новину про його Сина, є свідком, що я безупинно згадую вас у своїх молитвах.

10 Тож благаю Бога, аби мені нарешті вдалося прийти до вас, якщо на це буде його воля.

11 Бо я прагну бачити вас, щоб поділитися з вами духовним даром і цим вас зміцнити, **12** а точніше, щоб ми підбадьорились взаємно — я вашою вірою, а ви моєю.

13 Проте хочу, брати, аби ви знали, що я неодноразово намірявся прийти до вас (хоча досі мав перешкоди), щоб отримати серед вас плід, як і серед решти народів. **14** Я боржник як грекам, так і чужоземцям, як мудрим, так і нерозумним. **15** Отже, я прагну звіщати добру новину й вам у Римі. **16** Бо я не соромлюся доброї новини, оскільки вона є Божою силою, завдяки якій може спастися кожен, хто вірить: спочатку євреїв, а потім греків. **17** Адже ті, хто має віру, бачать, що через добру новину стає явною Божя праведність, і від цього їхня віра стає ще міцнішою, як і написано: «А праведний житиме завдяки своїй вірі».

18 Тож Божий гнів виливається* з неба на всіляку без-

Рм 1:18* Буквально «відкривається».

божність і несправедність людей, які своєю несправедністю придушують правду, **19** адже все, що можна знати про Бога, для них явне, оскільки Бог їм це виявив. **20** Бо його невидимі риси — віковичну силу й божественність — чітко видно ще від створення світу, оскільки вони помітні у творінні, тому таким людям немає виправдання. **21** Адже, знаючи Бога, вони не прославляли його як Бога та не дякували йому, але отупіли у своєму мисленні, і темрява огорнула їхнє нерозумне серце. **22** Заявляючи, що є мудрими, вони стали безглуздими **23** та обернули славу нетлінного Бога у щось подібне до зображення тлінної людини, птахів, чотириногих істот і плазунів.

24 Тому Бог за бажанням їхнього серця не стримував їх від нечистоти — від того, щоб вони безчестили свої тіла. **25** Вони віддали перевагу брехні, а не Божій правді, і віддано служили* та поклонялися створінню, а не Творцю, який благословенний навіки. Амінь. **26** Через це Бог і дозволив їм керуватися ганебною похиттю: навіть їхні жінки замінили природні статеві зносини на протиприродні. **27** Подібно й чоловіки відмовились від статевого зносу з жінками і несамовито розпалилися похиттю одні до одних: чоловіки до чоловіків. Вони чи-

нять непристойне та в самих собі отримують повну відплату, якої заслуговують за негідну поведінку.

28 Оскільки ж вони не вважали за потрібне триматися точного знання про Бога, він дозволив їм керуватися перекрученим розумом і поводитись непристойно. **29** Вони сповнені всілякої несправедності, зла, пожадливі, негідності, заздрості, вбивства, чварів, обману та злісності. Це пліткарі, **30** обмовники, ненависники Бога, люди зухвалі, пихаті, чванливі, вигадливі на лихе, неслухняні батькам, **31** нерозумні; вони не дотримують слова, не мають природної любові, немилосердні. **32** Вони дуже добре знають Божу праведну постанову: той, хто займається такими справами, заслуговує смерті, проте не тільки продовжують це робити, але й схвалюють тих, хто таке чинить.

2 Отже, людино, якщо судиш когось, то немає тобі виправдання, хоч би ким ти була. Бо коли судиш іншого, то засуджуєш себе, оскільки робиш те саме, що й він. **2** А ми знаємо, що Божий суд, який узгоджується з правдою, скерований проти тих, хто займається таким.

3 Людино, невже ти думаєш, що, судячи інших за те, чим займаєшся сама, уникнеш Божого суду? **4** Чи, може, ти просто нехтуєш багатством Божої

доброти, терпимості та довготерпіння, бо не знаєш, що Бог через свою добрість хоче привести тебе до покаяння?

5 Власною впертістю і нерозкайним серцем ти накликаєш на себе лють, яку Бог вилле в день гніву, коли виконає свій праведний суд. **6** Тоді він дасть кожному за його вчинками: **7** нагородить вічним життям тих, хто, витривало виконуючи добрі діла, шукає слави, честі й нетління, **8** а на тих, хто виявляє дух суперництва і, замість того, щоб коритися правді, кориться неправедності, він зілле лютість і гнів, **9** лихо і страждання. Усе це чекає кожную людину*, яка чинить зло,— спочатку юдея, а потім грека. **10** Той же, хто чинить добро, отримає славу, честь і мир — спочатку юдей, а потім грек. **11** Адже Бог до всіх ставиться однаково.

12 Наприклад, усі, хто згрішив без закону, без закону й загинуть, а всі, хто згрішив під законом, за законом будуть суджені. **13** І оскільки в Божих очах праведні не слухачі, а виконавці закону, то саме вони будуть визнані праведними. **14** Коли ж люди з інших народів, які не мають закону, з природи виконують те, чого вимагає закон, то вони, хоча й без закону, є законом самі для себе. **15** Власне вони

показують, що суть закону написана в їхніх серцях, і водночас їхнє сумління свідчить разом з ними — тоді їхні думки звинувачують їх або ж виправдовують. **16** Усе це станеться в день, коли Бог через Христа Ісуса судитиме таємні справи людей згідно з доброю новою, яку я звіщаю.

17 Тож якщо ти називаєшся юдеєм, спираєшся на закон, гордишся Богом, **18** знаєш його волю і віддаєш перевагу всьому, що має неперевершену цінність, бо тебе навчено* Закону, **19** і якщо ти переконаний, що є провідником сліпих, світлом для тих, хто перебуває в темряві, **20** що ти виховуєш нерозумних, навчаєш немовлят і володієш основами знання та правди, які містяться в Законі...

21 Чому ж, навчаючи іншого, ти не навчаєш самого себе? Чому проповідуєш: «Не кради», а сам крадеш? **22** Чому говориш: «Не чини перелюбу», а сам чиниш перелюб? Чому, гідуючи ідолами, ти грабуєш храми? **23** Хіба, пишаючись законом, ти не знеславляєш Бога тим, що переступаєш Закон? **24** Адже написано: «Через вас зневажається Боже ім'я серед інших народів».

25 Обрізання, по суті, корисне тільки тоді, коли ти виконуєш закон, а якщо переступаєш закон, твоє обрізання стає не-

Рм 2:9* В оригіналі «душу кожної людини».

Рм 2:18* Буквально «навчено усно».

обрізанням. **26** Отже, якщо необрізаний дотримується праведних вимог Закону, то чи ж не буде його необрізання вважатися обрізанням? **27** Тож необрізаний від народження, виконуючи Закон, судитиме тебе — того, хто, маючи писаний звід законів та обрізання, переступає закон. **28** Бо справжній юдей не той, хто є ним ззовні, і справжнє обрізання не те, що ззовні, на тілі. **29** Справжній юдей — це той, хто є ним усередині, і його обрізання виконане на серці за допомогою духу, а не завдяки писаному зводу законів. Такий має похвалу не від людей, а від Бога.

3 Яка ж тоді перевага юдеїв і яка користь від обрізання? **2** Велика в будь-якому розумінні, і передусім тому, що юдеям були довірені Божі священні слова. **3** Що ж тоді? Якщо деякі не виявили віри, чи може їхнє невірство звести нанівець Божу вірність? **4** Аж ніяк! Знайте: Бог правдивий навіть якби кожна людина була неправдива, оскільки написано: «Щоб ти виявився праведним у своїх словах і переміг, коли тебе будуть судити». **5** Проте якщо через нашу неправедність ще чіткіше видно праведність Божу, що можемо сказати? Хіба Бог несправедливий, коли виливає свій гнів? (Говорю як людина). **6** Анітрохи! Інакше як Бог судитиме світ?

7 Якщо ж через мій обман правду Бога стало видно ще чіткіше і це приносить йому славу, то чому мене тоді судять як грішника? **8** І чому б не сказати так, як деякі нам несправедливо закидають, твердячи, ніби ми говоримо: «Робімо зло, щоб вийшло на добре»? Суд про таких справедливий.

9 Що ж тоді? Чи ми в ліпшому становищі? Зовсім ні! Бо раніше ми вже довели: як юдеї, так і греки — усі підвладні гріху, **10** і про це написано: «Немає праведного, ані одного; **11** немає жодного, хто виявляв би хоч якусь проникливість, немає жодного, хто шукав би Бога. **12** Усі люди відхилилися від прямого шляху, усі разом стали нікчемними, і немає жодного, хто виявляв би доброту, немає ані одного». **13** «Їхнє горло — розкрита могила, своїм язиком вони говорять неправду». «За їхніми устами гадюча отрута». **14** «І вуста їхні повні прокляття та гіркоти». **15** «Ноги їхні квапляться проливати кров». **16** «Вони несуть із собою руйнування й нещастя, **17** і вони не пізнали дороги миру». **18** «Вони не мають страху перед Богом».

19 Ми ж знаємо: всі слова Закону сказані до тих, хто під Законом, аби кожен уста замовкли та ввесь світ підпав покаранню від Бога. **20** Тому жодна людина не буде визнана

праведною перед ним на підставі вчинків, яких вимагає закон, бо закон дає нам лише точне знання про гріх.

21 Однак тепер, незалежно від закону, виявилась Божа праведність, про яку свідчать Закон і Пророки. **22** І всі, хто має віру, досягають Божої праведності завдяки вірі в Ісуса Христа, оскільки Бог ставиться до всіх однаково. **23** Бо всі люди згрішили й не можуть віддзеркалювати Божу славу. **24** Але Бог наділив їх великим даром, коли завдяки своїй незаслуженій доброті визнав їх праведними, давши їм визволення на основі викупу, який заплатив Христос Ісус. **25** Бог віддав його на жертву примирення, яке здійснюється через віру в його кров. Завдяки цьому Бог показав свою праведність, бо прощав гріхи, скоєні в минулому, виявляючи при цьому терпимість. **26** Тож він бажав у теперішній час показати свою праведність, аби бути праведним і тоді, коли визнає праведною людину, яка вірить в Ісуса.

27 Де ж тоді те, чим можна похвалитися? Воно усунене. Яким законом? Чи законом учинків? Зовсім ні. Воно усунене законом віри. **28** Бо ми вважаємо, що людина визнається праведною завдяки вірі, незалежно від учинків, яких вимагає закон. **29** Невже він є Богом лише юдеїв? Хіба він не

є Богом і людей з інших народів? Безумовно, і людей з інших народів, **30** оскільки Бог дійсно один, і завдяки вірі він визнає праведними як обрізаних, так і необрізаних. **31** Чи ми своєю вірою скасовуємо закон? Анітрохи! Навпаки, ми закон утверджуємо.

4 Якщо це так, то що скажемо про Авраама, нашого прабадька? **2** Наприклад, якби Авраам був визнаний праведним на основі вчинків, він мав би чим хвалитися, але не перед Богом. **3** А що говориться в Писанні? «Авраам повірив Єгови, і це зарахувалося йому як праведність». **4** Тепер подумаймо: якщо людина працює, то платня зараховується їй не як вияв незаслуженої доброти, а як щось належне. **5** Проте якщо людина не покладається на те, що може отримати завдяки своїм вчинкам, а вірить у того, хто визнає нечестивого праведним, то їй віра зараховується теж як праведність. **6** Подібно й Давид говорить про щасливу людину, котру Бог визнав праведною незалежно від її вчинків: **7** «Щасливі ті, чий беззаконні вчинки прощені та гріхи закриті. **8** Щаслива людина, якій Єгова не зарахує гріха».

9 Тож чи тільки обрізані щасливі, чи також необрізані? Бо говоримо: «Віра Авраама зарахувалась йому як праведність».

10 А за яких обставин це йому зарахувалось? Коли він був обрізаний чи необрізаний? Не тоді, коли був обрізаний, а коли був необрізаний. **11** І він приймав знак — обрізання — як печатку праведності на основі віри, яку мав, коли був ще необрізаний. Тому він і міг стати батьком для всіх, хто, навіть будучи необрізаним, мав віру, завдяки якій Бог визнав їх праведними. **12** До того ж він міг стати батьком обрізаних нащадків: не тільки тих, котрі тримаються обрізання, а й тих, котрі наслідують віру, яку мав наш батько Авраам, коли був необрізаний.

13 Адже обітниця, що Авраам успадкує світ, була дана йому і його потомству не через закон, а через праведність, яка походить від віри. **14** Бо якщо спадкоємцями є ті, хто дотримується закону, то віра стає даремною і обітниця скасовується. **15** По суті, Закон породжує Божий гнів, а де немає закону, там немає і провини.

16 Отже, обітниця була дана завдяки вірі,— і саме тому це вважається виявом незаслуженої доброти,— аби вона була певною для всіх його нащадків, причому не лише для тих, хто дотримується Закону, а й для тих, хто тримається віри Авраама. (Він батько всім нам, **17** бо написано: «Я зробив тебе батьком багатьох на-

родів»). І було це на очах Того, в кого він повірив,— Бога, який оживляє мертвих і те, чого не існує, називає тим, що існує. **18** І коли здавалося, що вже немає жодної надії, Авраам усе ж надіявся і вірив, що стане батьком багатьох народів, як було сказано: «Таким численним буде твоє потомство». **19** Також, хоча його віра не ослабла, він у віці близько ста років вважав своє тіло вже омертвілим і Саррину утробу відмерлою. **20** Проте, пам'ятаючи Божу обітницю, Авраам мав віру і тому не похитнувся, а зміцнився завдяки своїй вірі. Він віддав Богові славу **21** і був твердо переконаний: якщо Бог пообіцяв, то спроможний і виконати. **22** Отже, «це зарахувалося йому як праведність».

23 Однак слова «зарахувалося йому» були написані не тільки для нього, **24** але й для нас, кому має зарахуватися праведність, оскільки ми віримо в того, хто воскресив з мертвих Ісуса, нашого Господа, **25** який був виданий за наші проступки і воскрес, щоб ми були визнані праведними.

5 Отже, тепер, коли ми визнані праведними на основі віри, перебуваймо в мирі з Богом завдяки нашому Господу Ісусу Христу. **2** Через нього ми також отримали можливість відчутти завдяки вірі незаслужену доброту, в якій і перебуваємо.

Тож безмежно радіймо надією одержати славу від Бога.

3 Більш того, радіймо навіть тоді, коли зносимо лихо, бо знаємо, що воно виробляє витривалість, **4** витривалість же приносить схвалення в Божих очах, схвалення — надію, **5** а надія не веде до розчарування. Адже Бог влив свою любов у наші серця й зробив це через святий дух, який ми отримали.

6 І коли ми ще були слабими, Христос у визначений час помер за безбожних. **7** Бо на-вряд чи хтось помре за праведного, хоча за добру людину хтось, можливо, і наважиться померти. **8** А Бог виявляє нам свою любов тим, що Христос помер за нас, коли ми ще були грішниками. **9** Оскільки ж тепер ми визнані праведними на основі його крові, то тим більше через нього врятуємось від Божого гніву. **10** Бо якщо, будучи ворогами, ми примирилися з Богом через смерть його Сина, то тим більше тепер, примирившись, врятуємося завдяки життю його Сина. **11** І безмежну радість нам приносить не тільки це, але також єдність з Богом, яку ми маємо завдяки нашому Господу Ісусу Христу, через якого тепер змогли примиритися з Богом.

12 Тож як через одного чоловіка у світ увійшов гріх, а через гріх — смерть, так і смерть поширилась на всіх людей, бо

всі згрішили. **13** Гріх же існував у світі ще до Закону, але коли закону немає, гріх нікому не зараховується. **14** Однак від Адама до Мойсея смерть царювала над усіма, навіть над тими, хто не вчинив такого гріха, як Адам — чоловік, подібний до того, що мав прийти.

15 Проте щодо дару, то з ним справи стоять не так, як з проступком. Бо проступок одного чоловіка приніс багатьом смерть, але незаслужена доброта Бога і його дар, який було дано разом з цією добротою через іншого чоловіка, Ісуса Христа, принесли багатьом людям незрівнянні блага. **16** Але з даром вийшло не так, як з наслідками гріха однієї людини. Адже вирок, який був винесений лише за один проступок, ніс із собою осуд, а дар, який люди отримали після багатьох проступків, послужив тому, що їх було визнано праведними. **17** Бо якщо через проступок одного чоловіка за-царювала смерть, то тим більше ті, хто сповна отримує незаслужену доброту й дар праведності, матимуть життя і царюватимуть завдяки одному — Ісусу Христу.

18 Ось тому, як через один проступок усілякі люди отримали осуд, так само через один вчинок, який привів до виправдання, усілякі люди були визнані праведними, щоб мати

можливість отримати життя. **19** Тож як через непослух одного багато стало грішниками, так само й через слухняність одного багато стане праведними. **20** Закон же з'явився для того, аби ще більше виявився проступок. Але там, де збільшувався гріх, ще більше виявлялась незаслужена доброта. **21** Чому? Щоб як царював гріх, який приносив смерть, подібно царювала й незаслужена доброта через праведність, яка приведе до вічного життя. І це стане можливим завдяки Ісусу Христу, нашому Господу.

6 Отже, що скажемо? Чи будемо і далі чинити гріх, щоб незаслужена доброта виявлялася ще більше? **2** Аж ніяк! Ми ж померли для гріха, то як будемо продовжувати жити в ньому? **3** Чи ви не знаєте, що всі ми, хто охрестився і тепер перебуває в єдності з Христом Ісусом, охрестилися в його смерть? **4** Тому ми поховані з ним через хрещення в його смерть, щоб, так само як Христос воскрес з мертвих завдяки силі* Батька, ми теж жили новим життям. **5** Адже якщо ми об'єдналися з ним такою ж смертю, як його, то, безперечно, об'єднаємось з ним і таким же воскресінням, **6** оскільки знаємо, що наша стара особистість була пририта з ним до стовпа, аби наше грішне тіло вже не мало

над нами жодної влади і ми не були рабами гріха. **7** Бо той, хто помер, звільнився від гріха.

8 І якщо ми померли з Христом, то віримо, що також житимемо з ним. **9** Ми знаємо, що воскреслий з мертвих Христос більше не помирає, і смерть уже не панує над ним. **10** Бо він помер, щоб раз і назавжди усунути гріх, але живе для Бога. **11** Подібно й ви: вважайте себе померлими для гріха, але живими для Бога завдяки Христу Ісусу.

12 Отже, не дозволяйте гріху і далі царювати у ваших смертних тілах та не слухайтеся їхніх бажань. **13** І не віддавайте ваших тіл гріху, щоб вони стали зброєю неправедності. Натомість представте себе Богові як ті, хто ожив з мертвих, а ваші тіла віддайте Богові як зброю праведності. **14** Гріх не повинен панувати над вами, бо ви не під законом, а під незаслуженою добротою.

15 То що ж? Чи будемо чинити гріх, оскільки ми не під законом, а під незаслуженою добротою? В жодному разі! **16** Хіба ви не знаєте, що коли віддаєте себе комусь у рабство і слухаетесь його, то стаєте його рабами: чи то рабами гріха, що призводить до смерті, чи слухняності, яка веде до праведності? **17** Але дякую Богові, що ви, хоча були рабами гріха, усім серцем послухалися вчення, якому Бог передав вас.

18 І, визволившись від гріха, ви стали рабами праведності.

19 З огляду на неміч вашого тіла говорю людськими поняттями: так само як ви віддали свої тіла в рабство нечистоти й беззаконня, щоб чинити беззаконня, тепер віддайте свої тіла в рабство праведності, щоб чинити святість. **20** Адже коли ви були рабами гріха, то були вільні від вимог праведності.

21 Який же плід ви принесли в той час? Учинки, яких тепер соромитесь, бо вони ведуть до смерті. **22** Тепер же, оскільки вас визволено від гріха і ви стали Божими рабами, вашим плодом є святість, а нагородою — вічне життя. **23** Бо плата за гріх — смерть, а дар від Бога — вічне життя завдяки Христу Ісусу, нашому Господу.

7 Хіба ви не знаєте, брати (звертаюсь до тих, хто знає закон), що Закон панує над людиною, поки вона жива? **2** Наприклад, одружена жінка зв'язана законом зі своїм чоловіком доти, доки той живий, а коли чоловік помре, вона звільняється від закону свого чоловіка. **3** Тож якби за життя свого чоловіка вона стала дружиною іншого, то вважалася б перелюбницею. Коли ж її чоловік помре, вона вільна від його закону, тому не буде перелюбницею, якщо стане дружиною іншого.

4 Подібно й ви, брати мої, коли говорити про Закон, то че-

рез Христове тіло ви вмерли, аби належати іншому — тому, хто воскрес із мертвих, — і приносити плід на славу Богові. **5** Бо коли ми жили, керуючись тілесними бажаннями, то грішні похоті, до яких спонукував Закон, діяли в наших тілах, аби ми приносили плід, що веде до смерті. **6** Тепер же ми звільнені від Закону, бо коли йдеться про те, що нас міцно тримало, ми померли, аби стати рабами в новому розумінні — рабами за духом, а не в старому — рабами за писаним зводом законів.

7 Що ж скажемо? Чи Закон є недосконалим*? У жодному разі! Якби не Закон, я не пізнав би гріха. Скажімо, я не знав би, що таке пожадливість, якби Закон не говорив: «Не жадай чужого». **8** Проте гріх, отримавши поштовх через заповідь, викликав у мені всіляку пожадливість, бо без закону гріх був мертвий. **9** По суті, у минулому я жив без закону, але коли з'явилась заповідь, гріх знову ожив, а я помер. **10** І я зрозумів: заповідь, яка мала б принести життя, призводить до смерті. **11** Адже гріх, отримавши поштовх через заповідь, звабив мене і нею вбив. **12** Отже, Закон — святий, і так само заповідь — свята праведна й добра.

13 Тож невже те, що добре, стало для мене смертю? Аніскільки! Проте гріх став смер-

Рм 7:7* Буквально «гріхом».

тю, щоб було видно, як гріх, послуговуючись добром, несе мені смерть, аби через заповідь гріх став набагато більшим.

14 Адже ми знаємо, що Закон — духовний, а я — тілесний, проданий у рабство гріха.

15 Бо я не знаю, що роблю, оскільки те, що хочу, не виконую, а роблю те, що ненавиджу.

16 Коли ж роблю те, що не хочу, я погоджуюсь, що Закон добрий.

17 Але тепер уже не я це роблю, а гріх, який живе в мені.

18 Адже я знаю: в мені, тобто в моєму тілі, не живе нічого доброго, оскільки бажати — бажаю, але робити добро — не роблю.

19 Бо добро, яке хочу, не роблю, а знову й знову роблю зло, якого не хочу.

20 Якщо ж я роблю те, чого не хочу, то вже не я це роблю, а гріх, який живе в мені.

21 Я розумію, що в моєму випадку діє такий закон: коли хочу робити добро, в мені сидить зло.

22 У серці я отримую справжню насолоду від Божого закону,

23 але бачу, що в моєму тілі діє інший закон, який воює проти закону мого розуму й веде мене в полон закону гріха, що в моєму тілі.

24 Нещасна я людина! Хто врятує мене від тіла, яке веде мене до такої смерті?

25 Нехай линуть подяки Богові через Ісуса Христа, нашого Господа! Тож своїм розумом я є рабом Божого закону, а тілом — закону гріха.

8 Отже, ті, хто живе в єдності з Христом Ісусом, не підлягають осуду.

2 Бо закон духу, завдяки якому можна жити в єдності з Христом Ісусом, визволяє тебе від закону гріха і смерті.

3 Адже те, чого не зміг зробити Закон, що був слабкий з огляду на тіло, здійснив Бог: засудив гріх у тілі, пославши свого Сина в подобі грішного тіла, щоб покінчити з гріхом.

4 Він зробив це для того, аби праведні вимоги Закону виконали ми — ті, хто поводить ся не за бажаннями тіла, а згідно з духом.

5 Бо ті, хто живе, керуючись бажаннями грішного тіла, зосереджують свої думки на тілесних справах, а ті, хто керується духом, — на духовних.

6 Тож мислення тілесне означає смерть, а мислення духовне — життя і мир.

7 Якщо ж хтось думає про тілесне, він стає Божим ворогом, бо тіло не підкоряється Божому закону і, по суті, не може йому підкорятися.

8 Отже, ті, хто живе згідно з тілесними бажаннями, не можуть подобатись Богові.

9 А ви живете не згідно з бажаннями тіла, а згідно з керівництвом духу, якщо, звичайно, Божий дух справді в вас діє. Та якщо якась людина не має духу Христа, вона не належить Христу.

10 Якщо ж Христос перебуває в єдності з вами, то, хоча тіло й мертве через гріх, дух дає життя завдяки праведності.

11 І якщо дух того, хто воскресив Ісуса з мертвих, живе в вас, то він — той, хто воскресив Христа Ісуса з мертвих,— оживить і ваші смертні тіла своїм духом, який перебуває в вас.

12 Отже, брати, ми не змушені слухатися тіла і виконувати його прагнення; **13** бо якщо ви живете, керуючись бажаннями тіла, то неодмінно помрете, а якщо вчинки тіла умертвляєте духом, будете жити. **14** Адже всі, кого веде Божий дух, є синами Бога. **15** Ви отримали не дух рабства, який знову викликає страх, а дух усиновлення, що й спонукує нас вигукувати: «Авва, Батьку!» **16** Тож Божий дух свідчить разом з нашим духом, що ми Божі діти. **17** Якщо ж ми діти, то й спадкоємці — спадкоємці самого Бога, а співспадкоємці з Христом, коли тільки разом з ним страждаємо, аби разом і прославитись.

18 Тому я вважаю, що страждання, які зносимо в цей час, нічого не варті в порівнянні зі славою, котра стане явною в нашому випадку. **19** Адже все створіння з нетерпінням чекає на об'явлення Божих синів у славі. **20** Бо створіння було підкорене марноті не з власної волі, а через того, хто підкорив його; проте він також дав надію, **21** що й самé створіння стане вільним від неволі тління та отримає славу свободу дітей Божих. **22** І ми зна-

ємо, що аж донині все створіння разом стогне й мучиться.

23 Стогнемо й ми,— ті, хто має перші плоди, тобто дух,— стогнемо в серці, з нетерпінням чекаючи, коли Бог нас усиновить: визволить з наших тіл на основі викупу. **24** І завдяки цій надії ми були врятовані, але видима надія — не надія, бо хіба людина може надіятись на те, що бачить? **25** А якщо ми надіємось на те, чого не бачимо, то продовжуємо чекати цього з витривалістю.

26 Подібно й дух допомагає нам у нашій слабкості, бо, коли треба молитися і ми не знаємо про що, дух сам просить за нас невимовленими стогнаннями. **27** А той, хто досліджує серця, знає, яким є задум духу, бо дух просить за святих згідно з Божою волею.

28 Ми ж знаємо: Бог чинить усе так, щоб це йшло на добро тим, хто любить його,— хто покликаний згідно з його наміром; **29** бо кого він визнав спочатку, тих і визначив наперед, щоб вони стали подібними до його Сина, а він — первісток серед багатьох братів. **30** А кого він визначив наперед, тих і покликав; тих же, кого покликав, він визнав праведними. І, зрештою, кого він визнав праведними, тих і прославив.

31 Що ж на це скажемо? Якщо Бог за нас, хто буде проти нас? **32** Невже той, хто не шкодував навіть власного Сина

та віддав його за всіх нас, разом з ним не дасть великодушно і всього іншого? **33** Хто вису-не обвинувачення проти Божих вибранців? Адже сам Бог визнає їх праведними. **34** Хто ж їх засудить? Таж Христос Ісус, який помер, а точніше вже воскрес з мертвих, сидить праворуч від Бога і благає за нас.

35 Хто відділить нас від Христової любові? Чи лихо, чи страждання, чи переслідування, чи голод, чи нагота, чи небезпека, чи меч? **36** Наприклад, в одному уривку написано: «З огляду на тебе нас цілий день наражають на смерть, вважають вівцями, приготовленими на заріз». **37** Та ми в усьому здобуваємо цілковиту перемогу завдяки тому, хто нас полюбив. **38** Тож я переконаний, що ні смерть, ні життя, ні ангели, ні уряди, ні теперішнє, ні прийдешнє, ні сили, **39** ні висота, ні глибина, ні будь-яке інше створіння не зможуть відділити нас від любові Бога, яку він виявив через Христа Ісуса, нашого Господа.

9 Як учень Христа, кажу правду, не обманюю, і у згоді зі святим духом моє сумління свідчить разом зі мною: **2** серце моє сповнене великої журби та невпинного болю. **3** Адже я готовий бути проклятим і відлученим від Христа заради братів, своїх родичів за тілом. **4** Це ізраїльтяни; їх усиновив Бог,

і вони мають славу, угоди, Закон і обітниці, а також їм доручено служіння*. **5** До них належать наші прабатьки, і від них походить за тілом Христос. Нехай Бог, який є над усім, буде навіки благословенний. Амінь.

6 А втім, це не означає, що Боже слово не збулося, бо не кожен, хто походить від Ізраїля, обов'язково є «Ізраїлем». **7** І те, що вони Авраамові нащадки, не означає, що всі вони діти, але в Писанні сказано: «Той, кого буде названо «твоїм нащадком», прийде через Ісака». **8** Тобто діти за тілом не обов'язково є дітьми Божими, а справжніми нащадками вважаються діти за обітницею. **9** Бо ось яку обітницю дав Бог: «Наступного року в цей час я прийду, і Сарра народить сина». **10** Проте обітниця була дана не лише в цьому випадку, але й тоді, коли Ревека зачала близнюків від Ісака, нашого прабатька, **11** оскільки ще до їхнього народження, коли вони не зробили ні добра, ні зла,— аби намір Бога щодо вибору і далі залежав не від учинків, а від Того, хто кличе,— **12** їй було сказано: «Старший стане рабом молодшого». **13** Тому й написано: «Я полюбив Якова, а Ісава зненавидів».

14 Що ж скажемо? Невже Бог несправедливий? Зовсім ні!

Рм 9:4* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «священне служіння».

15 Адже він говорить Мойсею: «Над ким захочу змилосердитися, над тим і змилосерджусь. І кому захочу співчувати, тому й співчуватиму». **16** Отже, усе це залежить не від того, хто бажає, і не від того, хто біжить, а від Бога, який виявляє милосердя. **17** Бо, як видно з Писання, Бог сказав фараону: «Я дозволив тобі залишитися при житті, щоб на твоєму прикладі показати свою силу і щоб мое ім'я було проголошено по цілій землі». **18** Тож над ким хоче, він змилосерджується, а кому хоче, дозволяє стати впертим.

19 Тоді ти запитаєш мене: «Чому він ще й вказує на провини? Хто зміг противитись його чітко вираженій волі?» **20** Людино, хто ж ти така, щоб зухвало відповідати Богу? Хіба виріб скаже своєму майстру: «Навіщо ти мене зробив таким?» **21** Невже не знаєш, що гончар має владу над глиною і може з тієї ж брили зробити одну посудину для вжитку почесного, а іншу — для непочесного? **22** Бог, бажаючи показати свій гнів і силу, з великим довготерпінням зносив приготівані на знищення посудини гніву, **23** щоб виявити свою безмежну славу на посудинах милосердя, котрі заздалегідь приготівані для слави, **24** тобто на нас, людях, яких він покликав не лише з-посеред юдеїв, а й з-посеред інших народів. Що ж на це скажемо?

25 Щось подібне він говорить у книзі Осїї: «Не свій народ я назву «народом своїм» і нелюбу — «улюбленою», **26** і там, де їм було сказано: «Ви не мій народ», там їх і буде названо «синами живого Бога».

27 Більш того, про Ізраїль Ісаєа вигукує: «Навіть якщо синів Ізраїля буде стільки, як морського піску, врятується лише останок. **28** Бо Єгова зведе рахунки з мешканцями землі — остаточно і без зволікань». **29** Також Ісаєа передрік: «Якби Єгова військ не залишив нам потомства, ми стали б як Содом та уподібнились би до Гоморри».

30 Що ж тепер скажемо? Люди з інших народів, хоча й не ставили собі за мету досягти праведності, все-таки досягли її — праведності, яка походить від віри. **31** Ізраїль же, хоча й намагався виконати закон праведності, не досяг своєї мети — не виконав закону. **32** Чому? Тому що намагався виконати його не завдяки вірі, а завдяки ділам. Ці люди спіткнулися об «камінь спотикання», **33** як і написано: «Ось я кладу на Сіоні камінь і скелю спотикання, але той, хто ґрунтує свою віру на ньому, ніколи не розчарується».

10 Брати, я від усього серця бажаю, щоб вони спаслися, і благаю про це Бога. **2** Свідчу їм, що вони намагаються ревно служити Богу, але їхня ревність не узгоджується

з точним знанням про нього. **3** Бо, не знаючи Божої праведності й намагаючись встановити власну, вони не підкорились праведності Божій. **4** Кінець же Закону — Христос, щоб кожен, хто вірить, міг досягти праведності.

5 Мойсей пише, що той, хто виконав праведні вимоги Закону, житиме завдяки праведності. **6** А про того, хто став праведним завдяки вірі, говориться так: «Не кажи у своєму серці: «Хто підніметься в небо?» — щоб привести на землю Христа **7** або «Хто зійде в безодню?» — щоб Христа воскресити з мертвих». **8** Однак що сказано в Писанні? «Слово близько до тебе, у твоїх устах, у твоєму серці». Це те саме «слово» віри, яке ми проповідуємо. **9** Бо якщо ти прилюдно сповіщаєш те «слово, яке у твоїх устах», що Ісус — це Господь, і віриш у серці, що Бог воскресив його з мертвих, то будеш спасений. **10** Бо коли людина вірить серцем, це веде до праведності, а коли свою віру визнає прилюдно устами, це веде до спасіння. **11** Також у Писанні говорить: «Кожен, хто ґрунтує свою віру на ньому, ніколи не розчарується». **12** Адже немає різниці між юдеєм та греком — Господь один для всіх, і він щедрий до кожного, хто його кличе. **13** Бо «кожен, хто кличе ім'я Єгови, буде спасений». **14** Проте як будуть кликати

того, в кого не повірили? А як повірять в того, про кого не чули? І як почують без проповідника? **15** І як хтось буде проповідувати, коли його не буде послано? Тому в Писанні говориться: «Які гарні ноги тих, хто звіщає добру новину про те, що добре!»

16 А втім, не всі вони послухались доброї новини. Адже Ісая запитує: «Єгово, хто повірив у те, що почув від нас?» **17** Тож віра приходить лише після того, як почують слово. А чують тоді, коли хтось розповідає про Христа. **18** Однак я запитую: невже вони не чули? Таж «їхній голос пролунав по цілій землі, їхні слова почули у всіх куточках населеної землі». **19** Проте я знову запитую: невже Ізраїль не розумів? Першим говорить Мойсей: «Я розпалю в вас ревності через тих, хто не є народом; через народ безглуздий викличу в вас лютий гнів». **20** А потім Ісая, набравшись великої сміливості, каже: «Мене знайшли ті, хто не шукав. Я виявився тим, хто мене про це не просив». **21** А про Ізраїль він говорить: «Цілий день я простягав руки до народу неслухняного і зухвалого».

11 Тож я запитую: невже Бог відкинув свій народ? Зовсім ні! Адже я також ізраїльтянин, Авраамів нащадок, з племені Веніямина. **2** Бог не відкинув свого народу, який він визнав спочатку. Невже ви не

знаєте, що говориться в Писанні про те, як Ілля скаржився Богу на Ізраїля? **3** «Єгово, ці люди повбивали твоїх пророків, повикопували твої жертovníки. Залишився я один, і вони шукають моєї душі». **4** Але що Бог йому відповів? «Я залишив собі сім тисяч людей, котрі не схилили коліна перед Вало́м». **5** Подібно і в наш час з'явився останок, вибраний завдяки незаслуженій доброті. **6** Якщо ж це трапилось через незаслужену доброту, то не завдяки ділам, бо тоді незаслужена доброта не була б уже незаслуженою.

7 І що ж? Власне те, чого Ізраїль прагнув, він не досягнув. А досягнули цього вибранці, серця ж решти народу зачерствіли, **8** бо в одному уривку написано: «Бог навіяв на них дух глибокого сну, дав їм очі, які не бачать, і вуха, які не чують; і так триває аж донині». **9** Також Давид говорить: «Нехай їхній стіл* стане для них пасткою, і западнею, і каменем спотикання, і відплатою. **10** Хай їхні очі огорне темрява, щоб вони не бачили, і хай вони завжди гнуть свою спину».

11 Тож запитую: чи вони, спіткнувшись, упали? Зовсім ні! Та оскільки вони зробили хибний крок, у людей з інших народів з'явилась можливість спаситися, і це розпалило в них

ревності. **12** Отже, якщо їхній хибний крок означає багатство для світу, а зменшення їх числа — багатство для людей з інших народів, наскільки ж більше означатиме їх повна кількість!

13 Тепер звертаюсь до вас, люди з інших народів: я — апостол для інших народів — звеличую своє служіння, **14** намагаючись якось розпалити у свого народу ревності й тим врятувати хоча б декого. **15** Адже, коли Бог відкинув цих людей і так примирився зі світом, що ж тоді означатиме те, що він їх прийме? Чи ж не життя для тих, хто був мертвий? **16** Крім того, якщо частина тіста, взята як перші плоди, — свята, то святе і все тісто. І коли корінь святий, святі й гілки.

17 Проте якщо декотрі гілки були відламані, а ти — дика оливка — разом з іншими була прищеплена і почала жити-ся від соковитого кореня оливки, **18** то не величайся над іншими гілками. А коли величаєшся, пам'ятай: не ти підтримуєш корінь, а він тебе. **19** Ти скажеш: «Гілки відламали, щоб прищепити мене». **20** Добре! Вони відламані через своє невірство, ти ж тримаєшся завдяки вірі. Перестань бути високої думки про себе, а май страх. **21** Адже якщо Бог не пощадив рідних гілок, то не пощадить і тебе. **22** Тому зверни увагу

на Божу доброту і суворість. До тих, хто відпав, Бог ставить-ся з суворістю. Однак до тебе Бог виявляє доброту, але за умо-ви, що ти й далі триматимешся його доброти, якщо ж ні — теж будеш відсічена. **23** Те саме стосується і їх: коли не зали-шаться в невірстві, то будуть прищеплені, оскільки Бог може прищепити їх знову. **24** Бо якщо тебе зрізали з дикої олив-ки, а потім, у супереч природі, прищепили до оливки садової, то наскільки легше прищепити рідні гілки до своєї ж оливки!

25 Брати, аби ви не були му-дрими у власних очах, хочу, щоб ви знали про священну таємни-цю: зачерствілою є лише части-на Ізраїля, і так буде, поки на-береться повна кількість людей з інших народів, **26** і таким чином спасеться весь Ізраїль. Бо написано: «Визволитель при-йде з Сіону та усуне безбожні звичаї від синів Якова. **27** Це буде моя з ними угода, і тоді їхні гріхи заберу». **28** Тож, коли мова йде про добру нови-ну, вони — вороги, але для ва-шої ж користі, а коли йдеться про Божий вибір, вони — улюблені з огляду на своїх пра-батьків. **29** Адже Бог не буде шкодувати про дари й покли-кання, що походять від нього. **30** Колись ви були неслухня-ні Богові, але через їхній непо-слух вам виявлено милосердя. **31** Так само й вони неслухняні

тепер, — тому вам і виявляється милосердя, — щоб їм самим було виявлено милосердя. **32** Бо їх усіх Бог замкнув у непослуху, аби їм усім виявити милосердя.

33 О, глибино Божого багат-ства, і мудрості, і знання! Які ж нез'ясовні присуди його та незбагненні шляхи його! **34** Бо «хто пізнав розум Єгови і хто став йому радником?» **35** Або «чи хтось давав йому щось, аби він мав повернути?» **36** Бо все від нього, через нього і для ньо-го. Йому нехай буде слава наві-ки. Амінь.

12 З огляду на Боже спів-чуття, благаю вас, бра-ти: віддайте свої тіла на жер-тву живу, святу і приємну Богові, віддано служачи* йому своїм розумом. **2** Перестаньте пристосовуватись до системи, в якій живете. Натомість пере-мінюйтеся — обновлюйте свій розум, щоб особисто перекона-тись, в чому полягає добра, при-ємна й досконала Божа воля.

3 Оскільки мені було виявле-но незаслужену доброту, звер-таюсь до кожного з вас: не думайте про себе більше, ніж належить, а думайте так, щоб це свідчило про вашу розваж-ність, — залежно від віри, якою Бог наділив кожного з вас. **4** Наше тіло має багато ча-стин, та не всі вони виконують

Рм 12:1* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати свя-щенне служіння».

ту саму роль. **5** Подібно й ми: хоча нас багато, але є одним тілом, яке перебуває в єдності з Христом. Проте окремо ми — частини тіла, котрі належать одні одним. **6** Тому завдяки незаслуженій доброті ми отримали різні дари. Отже, якщо хтось має дар пророкувати, хай пророкує згідно з вірою, котрою наділений. **7** Якщо має дар служити, хай служить, якщо дар навчати, хай навчає, **8** якщо настійно заохочувати, хай цим і займається, якщо давати, хай робить це щедро, якщо головувати, хай головує зі справжньою ревністю, якщо виявляти милосердя, хай робить це з радістю.

9 Нехай любов ваша буде нелицемірною. Відчувайте огиду до зла, горніться до добра. **10** Виявляючи братерську любов, майте ніжні почуття одні до одних. Випереджуйте одні одних пошаною. **11** У праці не лінуйтеся. Духом палайте. Служіть Єгови як раби. **12** Тіштеся надією. У час лиха будьте стійкими. Перебувайте в молитві. **13** Діліться зі святими відповідно до потреб, які у них виникають. Будьте гостинні. **14** Благословляйте тих, хто вас переслідує, благословляйте, а не проклинайте. **15** Радійте з тими, хто радіє, і плачте з тими, хто плаче. **16** Думайте про інших так само, як про себе. Не виношуйте зверхніх думок, а керуйтеся

скромністю. Не ставайте мудрим у власних очах.

17 Нікому не віддавайте злом за зло. Робіть те, що всі люди вважають добром. **18** Якщо можливо, наскільки це залежить від вас, будьте в мирі з усіма людьми. **19** Любі, не мстіться самі за себе, а дайте місце гніву Божому, бо написано: «Помста моя, я відплачу», — говорить Єгова. **20** Тож «якщо твій ворог голодний, нагодуй його, а якщо спраглий, дай напитися. Адже так ти згортатимеш йому на голову розжарене вугілля». **21** Не дозволяй злу перемогти тебе, а завжди перемагай зло добром.

13 Нехай кожна душа підкоряється тим, хто посідає вищу владу, бо вся влада від Бога і та відносна влада, яку вони мають, — саме від нього. **2** Отже, той, хто чинить опір владі, виступає проти встановленого Богом порядку. Ті ж, хто виступає проти цього порядку, самі стягнуть на себе осуд. **3** Адже правителі викликають страх у тих, хто чинить не добро, а зло. Хочеш не боятись влади? Завжди роби добро — і отримаєш від неї похвалу, **4** бо правитель — Божий слуга — тобі на добро. Проте якщо чиниш зло, то бійся, оскільки він носить меч не даремно; він — Божий слуга, месник, котрий виливає гнів Бога на тих, хто чинить зло.

5 Отже, ви маєте вагому причину підкорятися владі не лише через Божий гнів, а й через своє сумління. **6** Власне тому ви і податки платите, адже правителі — Божі слуги для народу, які постійно зайняті своїми обов'язками. **7** Тож віддавайте належне усім: хто вимагає податок — тому податок, хто данину — тому данину, хто страх — тому страх, хто пошану — тому пошану.

8 Не будьте винні нікому нічого, окрім любові один до одного, бо той, хто любить свого ближнього, уже виконав закон. **9** Адже звід законів «не чини перелюбу, не вбивай, не кради, не бажай чужого», як і будь-яку іншу заповідь можна підсумувати так: «Люби свого ближнього, як самого себе». **10** Любов не завдає ближньому кривди, тому любов є виконанням закону.

11 Робіть усе це і тому, що знаєте, в яку пору живете: вам уже час пробудитись зі сну, бо тепер наше спасіння ближче, ніж тоді, коли ми повірили. **12** Ніч минає, а день наближається. Тож скиньмо із себе вчинки, притаманні темряві, та одягнімо зброю світла. **13** Ходімо пристойно, як удень: не віддаваймося гульбищам, пиятикам, статевій неморальності, розгнузданості, чварам і заздрощам. **14** Натомість одягніться в риси Господа Ісуса Христа і не обдумуйте наперед, як задовольнити бажання тіла.

14 Щиро приймайте людину, віра котрої де в чому слабка, але робіть це не для того, аби вирішувати питання про її особисті сумніви. **2** Одному віра дозволяє їсти все, інший же — слабкий — їсть лише городину. **3** Тож хто їсть, нехай не дивиться звисока на того, хто не їсть, а хто не їсть, хай не судить того, хто їсть, адже Бог щиро прийняв і його. **4** Хто ти такий, щоб судити чийогось слугу? Чи стоятиме він, чи впаде — це вирішує його пан. І він стоятиме, бо Єгова може зробити так, щоб він стояв.

5 Хтось вважає один день важливішим від іншого, а хтось вважає всі дні однаковими. Тож нехай кожен тримається того, в чому твердо переконаний. **6** Людина, яка відзначає якийсь день, робить це на хвалу Єгови. Так само й людина, котра їсть, їсть на хвалу Єгови, бо дякує за це Богові. Той же, хто не їсть, не їсть на хвалу Єгови, бо так чи інакше дякує Богу. **7** Ніхто з нас не живе лише для себе, і ніхто не помирає лише для себе. **8** Адже якщо ми живемо, то живемо для Єгови, і, якщо помираємо, помираємо для Єгови. Отже, чи живемо, чи помираємо, ми належимо Єгови. **9** Власне тому Христос і помер та ожив: щоб бути Господом як мертвих, так і живих.

10 Чому ж ти судиш свого брата? Чому дивишся на нього

звисока? Таж усі ми станемо перед судовим престолом Бога, **11** оскільки написано: «Я живий,— говорить Єгова,— і кожне коліно схилиться переді мною, і кожна людина відкрито визнає, що я Бог». **12** Тож кожен з нас сам за себе дасть Богові звіт.

13 Тому більше не судімо одні одних. Натомість постановімо не давати братові підстави для спотикання і не підштовхувати його до хибного кроку.

14 Маючи єдність з Господом Ісусом, я знаю та переконаний: ніщо саме по собі не буває опоганим. Тільки коли людина вважає щось опоганим, тоді воно і справді для неї опоганене.

15 Адже, якщо твій брат зажурився через їжу, ти вже не йдеш шляхом любові. Не губи своєю їжею того, заради кого помер Христос. **16** Тож не дозволяйте ганьбити все те добре, що ви робите. **17** Бо царство Боже — не їжа чи напої, а праведність, мир і радість, які дає святий дух. **18** І той, хто так живе та служить Христу як раб, є до вподоби Богові та має схвалення від людей.

19 Отже, намагаймося сприяти всьому тому, що веде до миру і взаємного зміцнення. **20** Перестаньте руйнувати Божу працю лише заради їжі. На справді ж усе чисте, але згубним для людини є те, що своєю їжею вона дає підставу для

спотикання. **21** Ліпше не їсти м'яса, не пити вина та не робити нічого такого, через що твій брат може спіткнутися. **22** Ти маєш віру, і нехай вона залишається між тобою і Богом. Щасливий той, хто не осуджує себе за власне рішення. **23** Проте якщо він має сумніви і все-таки їсть, то вже заслуговує осуду, бо робить це всупереч вірі. А все, що всупереч вірі,— гріх.

15 Ми, сильні, повинні носити слабкості несильних і не догоджати собі. **2** Нехай кожен з нас догоджає ближньому йому на добро, прагнучи його зміцнити. **3** Адже навіть Христос не догоджав собі, і про це написано так: «Образи тих, хто тебе зневажав, спали на мене». **4** Усе, що було написане раніше, написано нам для науки, щоб через витривалість і потіху з Писань ми мали надію. **5** Тож нехай Бог — джерело витривалості й потіхи — наділить вас таким же складом розуму, як і в Христа Ісуса, **6** щоб ви спільно, в один голос, прославляли Бога й Батька нашого Господа Ісуса Христа.

7 Отже, щиро приймайте одні одних, як і Христос нас прийняв, і це принесе Богові славу. **8** Кажу вам: Христос став служителем обрізаних, аби засвідчити, що Бог правдивий, і підтвердити обітниці, які Бог дав їхнім прабатькам. **9** Він став

служителем також для того, аби інші народи прославляли Бога за його милосердя. Ось що про це написано: «Тому я і буду вихвалити тебе серед інших народів та прославлятиму в піснях твоє ім'я». **10** Він знову говорить: «Радійте, народи, разом з його людом». **11** І знову каже: «Вихваляйте Єгови, всі народи, і нехай вихваляють його всі нації». **12** Потім промовляє Ісая: «З'явиться Єсесів корінь, і постане той, хто буде правити народами. Саме на нього народи покладатимуть надію». **13** Нехай Бог — джерело надії — через вашу віру сповнить вас усією радістю і миром, щоб завдяки силі святого духу ви збагатились надією.

14 Я ж переконаний, що й ви, брати мої, сповнені великодушності, що вам не бракує знання і ви можете наставляти одні одних. **15** Однак про деякі справи пишу вам ще відвертіше, аби нагадати про них знову, і роблю це тому, що Бог виявив мені незаслужену доброту. **16** Я отримав її, щоб звіщати добру новину про Бога, будучи служителем Христа Ісуса для інших народів. І цю святу працю я виконую для того, аби інші народи могли стати для Бога жертвою приємною, освяченою святим духом.

17 Отже, коли йдеться про служіння Богу, то я маю чим пишатися з огляду на єдність

з Христом. **18** Бо я не наважусь нічого говорити, окрім того, що здійснив через мене Христос: він зробив так, що інші народи стали слухняними завдяки моїм словам та вчинкам, **19** а також завдяки силі знаків та чуд і дії святого духу. Тож я ґрунтовно проповідував добру новину про Христа від Єрусалима аж до Іллірії. **20** І я поставив перед собою мету не проголошувати доброї новини там, де Христове ім'я вже відоме, щоб не будувати на чужому фундаменті, **21** бо написано: «Ті, кому не звіщали про нього, — побачать, і котрі не чули — зрозуміють».

22 Тож різні обставини неодноразово перешкоджали мені прийти до вас. **23** Але тепер — оскільки в цих краях немає території, де б я не проповідував, і я вже кілька років прагну до вас завітати — **24** я дуже сподіваюся, що по дорозі до Іспанії побачуся з вами. Хочу деякий час потішитись вашим товариством, а потім — щоб ви мене трохи провели. **25** Тепер же я збираюсь вирушити до Єрусалима, аби там служити святим. **26** До речі, брати з Македонії та Ахаї охоче поділилися своїм майном: дали пожертви для святих в Єрусалимі, котрі живуть у бідності. **27** Вони зробили це з великим задоволенням, хоча взагалі-то вони є їхніми боржниками.

Бо якщо інші народи поділяти духовні блага юдеїв, то ці народи повинні у свою чергу служити їм матеріальними благами. **28** Отже, коли все владнаю і благополучно доставлю їм цей плід, то вирушу в Іспанію, а заодно завітаю до вас. **29** До того ж я знаю, що прийду до вас з повною мірою благословень від Христа.

30 Брати, з огляду на єдність з нашим Господом Ісусом Христом і на любов, до якої спонукує дух, настійно заохочую вас: безупинно моліться за мене до Бога, що я і сам роблю. **31** Моліться, щоб я звільнився від невіруючих в Юдеї і щоб моє служіння святим в Єрусалимі було їм до вподоби. **32** Також моліться, щоб — коли на це Божа воля — я прийшов до вас з радістю та разом з вами отримав відсвіження. **33** Нехай Бог, який дає мир, буде з усіма вами. Амінь.

16 Хочу порекомендувати вам нашу сестру Фіву, яка служить у кенхрейському зборі. **2** Радю приймайте цю Господню ученицю, як і належить приймати святих. Допомогайте їй у всьому, в чому вона матиме потребу, бо вона багатьох захистила, навіть мене.

3 Передайте вітання Прісци та Акілі, моїм співпрацівникам і учням Христа Ісуса, **4** котрі заради моєї душі ризикували власним життям. Їм вдячний

не лише я, але й усі збори з інших народів. **5** Передайте вітання зборові в їхньому домі. Привітайте мого любого Епенета, який одним з перших в Азії став Христовим учнем. **6** І передайте вітання Марії, котра багато потрудилась заради вас. **7** Вітайте Андроника та Юнія — моїх родичів, які були ув'язнені разом зі мною. Вони добре зарекомендували себе серед апостолів і є Христовими учнями навіть довше, ніж я.

8 Передайте вітання любому Ампліату, учню Господа. **9** Привітайте Урбана, нашого співпрацівника та Христового учня, а також любого Стахія. **10** Вітайте Апеллеса, котрий заслуговує схвалення як учень Христа. Передайте вітання домашнім Аристовула. **11** Привітайте Іродіона, мого родича, а також домашніх Наркісса — Господніх учнів. **12** Передайте вітання Трифені й Трифосі — жінкам, що наполегливо працюють, служачи Господу. Вітайте нашу любу Персиду, адже вона багато потрудилася як учениця Господа. **13** Передайте теж вітання вибранцеві Руфу, Господньому учневі, і матері його та моїй. **14** Вітайте Асинкрита, Флегонта, Гермеса, Патробу, Єрма та братів, що з ними. **15** Передайте вітання Філологу, Юлію, Нерею і його сестрі, а також Олімпію і всім святим, що з ними. **16** Вітайте одні одних

святим поцілунком. Передають вам вітання всі збори Христа.

17 Брати, настійно заохочую вас: пильнуйте за тими, хто спричиняє розбрат і дає підставу для спотикання, спонукуючи йти всупереч науці, яку ви отримали. Таких людей уникайте.

18 Адже вони — раби не нашого Господа Христа, а власного шлунка. Такі особи солоденькими словами й улесливою мовою вводять в оману серця простодушних. **19** А ваша слухняність стала помітною для всіх, і це приносить мені радість. Та я хочу, щоб ви були мудрими, коли йдеться про добро, а коли про зло — невинними. **20** Бог же — джерело миру — незабаром розчавить Сатану під вашими ногами. І нехай перебуває з вами незаслужена доброта нашого Господа Ісуса.

21 Передає вам вітання мій співпрацівник Тимофій, а також

Луцій, Ясон і Сосипáтр — мої родичі.

22 Вітаю вас, Господніх учнів, і я, Тертій, що записав цього листа.

23 Передає вам вітання Гай, котрий гостинно приймає і мене, і цілий збір. Вітає вас Ераст, міський управитель, і його брат Кварт. **24** —

25 Нехай буде прославлений Бог — той, хто може зміцнити вас доброю новиною, тобто звісткою про Ісуса Христа, яку я проповідую згідно з об'явленням священної таємниці, котру Бог довгий час не розкривав.

26 Тепер же вона стала явною і, як наказав вічний Бог, відкрилась через пророчі писання серед інших народів, щоб вони, спонукані вірою, виявляли послух. **27** Тож Богові — єдиному, хто має мудрість, — нехай буде слава через Ісуса Христа навіки. Амінь.

ПЕРШИЙ ЛИСТ ДО

КОРИНФЯН

1 Павло, покликаний з Божої волі стати апостолом Ісуса Христа, і Состén, наш брат, **2** до Божого збору, що в Коринфі. Пишемо вам — освяченим, щоб перебувати в єдності з Христом Ісусом, і покликаним бути святими, — а також усім, хто всюди кличе ім'я Господа, Ісу-

са Христа, Господа їхнього й нашого.

3 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

4 Я завжди дякую Богу за вас і за те, що він виявив вам, учням Христа Ісуса, свою

незаслужену доброту. **5** Дякую, що завдяки Христу ви збагатилися в усьому — у вмінні звідати слово і в усіякому знанні, **6** бо свідчення про Христа міцно вкоренилося серед вас; **7** тож, поки ви з нетерпінням чекаєте об'явлення нашого Господа Ісуса Христа, вам не бракує жодного дару. **8** Бог же зміцнить вас аж до кінця, щоб у день нашого Господа Ісуса Христа вас не було в чому звинуватити. **9** Бо вірний Бог, який покликав вас, аби ви отримали частку разом з його Сином, Ісусом Христом — нашим Господом.

10 Отже, брати, настійно заохочую вас ім'ям нашого Господа Ісуса Христа: майте єдність у тому, що говорите. Хай не буде між вами поділень, а натомість майте цілковиту єдність у своїх думках і намірах. **11** Бо від Хлоїних домашніх я дізнався, брати, що між вами існують незгоди. **12** Маю на увазі те, що ви говорите: «Я Павлів», «А я Аполлосів», «А я Кифин», «А я Христів». **13** Отже, Христос — поділений. Чи ж то Павло був прибитий за вас до стовпа? Чи ви охрестилися в ім'я Павла? **14** Я вдячний, що не хрестив нікого з вас, окрім Криспа і Гая, **15** тому ніхто не може сказати, що ви були охрещені в моє ім'я. **16** Щоправда, я охрестив також домашніх Стефана. А щодо інших — не

пам'ятаю, чи хрестив ще когось. **17** Бо Христос послав мене не хрестити, а звідати добру новину, і то не мудрованими словами, адже тоді стовп мук Христа став би марним.

18 Бо для тих, хто гине, слова про стовп мук є безглуздом, а для тих, хто отримує спасіння, — виявом Божої сили. **19** Адже написано: «Мудрість мудреців погублю і розум розумних відкину». **20** Де мудреці? Де книжники? Де цього-світні любителі посперечатися? Хіба Бог не зробив мудрість світу безглуздом? **21** А оскільки світ з його мудрістю Бога не пізнав, то Бог відповідно до своєї мудрості вирішив спасти віруючих через безглуздя звістки, що проповідується.

22 Бо юдеї просять знаків, греки шукають мудрості, **23** а ми проповідуємо Христа, який був прибитий до стовпа. Для юдеїв він став каменем спотикання, а для людей з інших народів — безглуздом. **24** Для покликаних же — як для юдеїв, так і для греків — Христос є виявом Божої сили й мудрості, **25** оскільки Боже «безглуздя» мудріше від того, що вважають мудрим люди, і Божа «слабкість» сильніша від того, що є мудрим для них.

26 Брати, ви ж по собі бачите, що серед покликаних не багато хто мудрий з людського погляду, не багато хто сильний і не

багато хто знатного походження, **27** але Бог вибрав безглузвих світу, щоб засоромити мудрих, і слабих світу, щоб засоромити сильних. **28** Також Бог обрав незнатних світу і людей, на яких дивляться з висока і вважають нічим*, аби знищити тих, кого вважають кимсь#, **29** щоб жодне тіло не вихвалялося перед Богом. **30** Бо саме завдяки йому ви перебуваєте в єдності з Христом Ісусом, який став для нас виявом Божої мудрості й праведності і дав можливість бути освяченими та отримати визволення на основі викупу, **31** щоб виконалось написане: «Той, хто хвалиться, нехай хвалиться Єговою».

2 Брати, коли я прийшов до вас, то, звіщаючи вам священну таємницю Бога, я не намагався вразити вас своєю мовою чи мудрістю, **2** бо вирішив, що звертатиму вашу увагу тільки на Ісуса Христа, і то прибитого до стовпа. **3** До того ж я прийшов до вас слабкий, зі страхом і сильним трепетом. **4** І коли я говорив та проповідував, то не вживав переконливих і мудрих слів. Доказом правдивості моїх слів був дух Бога і його сила, **5** щоб ваша віра ґрунтувалася не на людській мудрості, а на Божій силі.

6 Однак зі зрілими ми говоримо про мудрість, але не про

мудрість цієї системи чи її правителів, чий кінець уже близько. **7** Ми говоримо про мудрість Божу, що виявляється у священній таємниці, мудрість приховану — про те, що Бог вирішив зробити для нашої слави ще до заснування світових систем. **8** Цю мудрість не пізнав жоден з правителів цієї системи, бо якби вони пізнали її, то не прибили б до стовпа нашого прославленого Господа. **9** Адже написано: «Око не бачило, вухо не чуло, і в серці людському не зароджувалась думка про те, що Бог приготував для людей, котрі люблять його». **10** Нам же Бог виявив це через свій дух, бо дух досліджує все, навіть Божі глибини.

11 Бо хто з людей знає, що є в людині, як не її дух? Так само ніхто не пізнав, що є в Богові, окрім духу Бога. **12** Ми ж отримали не дух світу, а дух, котрий походить від Бога. І Бог дав нам його, аби ми могли розуміти все те, чим він нас великодушно обдарував. **13** Про це ми ще й говоримо, причому не словами, яких навчає людська мудрість, а словами, яких навчає нас дух, бо пояснюємо духовні речі духовними словами.

14 А фізична людина не сприймає речей, що від Божого духу, бо для неї вони — безглуздя; і вона не може пізнати їх, тому що про них потрібно судити з духовного погляду. **15** Натомість

1Кр 1:28* Буквально «те, чого немає». **28#** Буквально «те, що є».

духовна людина має свої судження про все, а про неї не судить ніхто. **16** Бо «хто пізнав розум Єгова і міг би повчати його?» Ми ж маємо розум Христів.

3 Тож я, брати, не міг розмовляти з вами як з духовними людьми, а тільки як з плотськими, як з немовлятами в Христовій науці. **2** І годував я вас молоком, а не твердою їжею, бо ви ще не зміцніли. Та й тепер ви ще не міцні, **3** оскільки далі залишаєтесь плотськими. Адже якщо серед вас панують заздрість і чвари, то хіба ж ви не плотські і хіба не поводитесь подібно до інших? **4** Бо коли один говорить: «Я — Павлів», а інший: «Я — Аполлосів», то хіба ви не такі, як всі інші?

5 Подумайте: хто такий Аполлос? І хто такий Павло? Це звичайні служителі, які виконують працю, котру їм доручив Господь, і завдяки яким ви стали віруючими. **6** Я посадив, Аполлос поливав, але зрощував Бог. **7** Тож не має значення ні той, хто садить, ні той, хто поливає, а лише Бог, оскільки зрощує він. **8** Хто садить і хто поливає — одне, але кожен отримує нагороду згідно зі своєю працею. **9** Бо ми — Божі співпрацівники, а ви — Божа нива, Божа будівля.

10 Завдяки незаслуженій доброті, котру виявив мені Бог, я, як мудрий керівник робіт, заклавав фундамент, однак буде

на ньому хтось інший. Але нехай кожен пильнує, як він буде на ньому. **11** Бо жодна людина не може закласти фундамент, котрий замінив би вже закладений, що ним є Ісус Христос. **12** Хтось буде на ньому, використовуючи золото, срібло, дорогоцінне каміння, а хтось — дерево, сіно, соломучу; **13** проте коли прийде день випробувань, робота кожного стане явною, бо вогонь виявить усе — покаже, якою є робота кожного. **14** І, якщо збудоване людиною вистоїть, вона отримує нагороду, **15** а якщо згорить, вона зазнає збитків, хоча сама буде врятована; та навіть коли вона і врятується, то так, немов би з вогню.

16 Хіба ви не знаєте, що ви — Божий храм і що в вас перебуває дух Бога? **17** Хто знищить Божий храм, того знищить Бог, оскільки Божий храм святий, а цей храм — ви.

18 Нехай ніхто не обманює себе: коли хтось з вас думає, що він мудрий у цій системі, то, аби і справді бути мудрим, нехай стане безглуздим. **19** Бо для Бога цьогосвітня мудрість — безглуздя, адже написано: «Він ловить мудрих на їхній же підступності». **20** І ще: «Єгова знає, що міркування мудреців даремні». **21** Тож нехай ніхто не хвалиться людьми, бо вам належать усі і все: **22** чи то Павло, чи Аполлос, чи Кифа, чи світ,

чи життя, чи смерть, чи теперішнє, чи майбутнє — усе належить вам. **23** Ви ж належите Христу, а Христос — Богові.

4 Тож нехай на нас дивляться як на підвладних Христу та управителів священних таємниць Бога. **2** А чого очікується від управителів? Щоб вони були вірними. **3** Мені ж зовсім байдуже, що мене будете судити ви чи якийсь інший людський суд. Навіть я сам не суджу себе, **4** бо не відчуваю за собою жодної провини. Проте це не означає, що я праведний, адже судить мене Єгова. **5** Тож не судіть нічого до відповідного часу, аж поки не прийде Господь, який виведе на світло таємні справи темряви й виявить наміри серця. Тоді кожен отримає похвалу від Бога.

6 Брати, я показував усе це на своєму прикладі та на прикладі Аполлоса задля вашого блага, щоб ви засвоїли правило: «Не виходьте за рамки написаного» — і щоб не чванилися, вишищуючи одну людину над іншою. **7** Бо хто вирізняє тебе з-посеред інших? І що ти маєш, чого б не отримав? Якщо ж ти отримав, то чому вихваляєшся, ніби не отримав?

8 Ви вже наситилися? Вже багаті? Вже зацарювали без нас? Я дійсно хотів би, щоб ви вже зацарювали, аби з вами царювали й ми. **9** Бо мені здається, що нас, апостолів, Бог

виставив напоказ останніми як тих, що приречені на смерть, оскільки ми стали театральним видовищем для світу, для ангелів і для людей. **10** Нас вважають безглуздими через те, що ми є Христовими послідовниками, ви ж як послідовники Христа вважаєте себе розсудливими; ми слабкі, а ви сильні; про вас добре відгукуються, а нас зневажають. **11** І ми аж до цього часу зносимо голод і спрагу, ходимо бідно вдягнені, знаємо знущання, не маємо даху над головою. **12** І при цьому трудимось у поті чола, працюючи власними руками. Коли нас злословлять, ми благословляємо, коли переслідують — терпимо, **13** коли ганьблять — говоримо лагідно. І світ дотепер вважає нас сміттям та покидьками.

14 Я пишу це не для того, щоб засоромити вас, а щоб дати настанови як улюбленим дітям. **15** Бо ви, як учні Христа, можете мати навіть десять тисяч вихователів, а от батьків — небагатьох; а я власне, проповідуючи вам добру новину, став вашим батьком. **16** Тож благаю: наслідуйте мене. **17** Саме тому я посилаю до вас Тимофія, оскільки він, як слугитель Господа, став моєю улюбленою і вірною дитиною. І він нагадає вам ті принципи, котрими я керуюсь у служінні Христу Ісусу і яких навчаю всюди, в усіх зборах.

18 Дехто з вас чваниться, бо думає, що я не прийду.

19 Але незабаром, якщо на це буде воля Єгови, я таки прийду та побачу, наскільки ці люди сильні, і не лише на словах. **20** Бо царство Боже — це не тільки слова, але й сила. **21** То чого ви хочете? Щоб я прийшов до вас з різкою чи з любов'ю та лагідним духом?

5 Мені стало відомо, що серед вас чиниться блуд, причому такий, якого немає навіть серед інших народів, бо один з вас живе з дружиною свого батька. **2** І що ви робите? Замість журитися й вилучити того, хто зробив таке, бере-те й чваниться? **3** Я ж,— хоча відсутній тілом, але присутній духом,— уже засудив цього чоловіка, і засудив його так, немов був би з вами. І ось моє рішення: **4** коли ви зберетеся разом, а я завдяки силі нашого Господа Ісуса буду присутній з вами своїм духом, то в ім'я нашого Господа Ісуса **5** передайте такого чоловіка Сатані, і цим викореніть плотський вплив, щоб у Господній день була збережена духовність збору.

6 Недобре, що ви вихваляєтесь. Хіба ж не знаєте, що навіть трохи закваски заквашує все тісто? **7** Позбудьтеся старої закваски, щоб стати новим тістом, оскільки в вас не має бути бродіння. Адже Христос — наша пасха — був принесений

у жертву. **8** Тож святкуймо не зі старою закваскою і не з закваскою зла та безбожності, а з прісними хлібами щирості й правди.

9 Я написав вам у листі, щоб ви перестали спілкуватися з блудниками. **10** Не маю на увазі взагалі перестати спілкуватися з блудниками цього світу, чи пожадливими людьми, чи здирниками, чи ідолопоклонниками, бо інакше ви мусили б цілком відокремитися від світу.

11 Натомість пишу, аби ви перестали спілкуватися з кожним, хто зветься братом, але залишається блудником, чи пожадливым, чи ідолопоклонником, чи лихословом, чи п'яницею, чи здирником. З таким навіть не їжте. **12** Бо що я маю спільного зі сторонніми, щоб їх судити? Хіба не ви судите своїх, **13** тимчасом як Бог судить сторонніх? Тож «вилучіть злого з-поміж себе».

6 Невже хтось з вас, маючи справу проти брата, наважується йти в суд до неправедних, а не до святих? **2** Чи ж не знаєте, що святі судитимуть світ? А якщо ви будете судити світ, то хіба вам не під силу розсудити дріб'язкові справи? **3** І хіба не знаєте, що ми будемо судити ангелів? Чи ж ми не зможемо розсудити життєві справи? **4** І навіть якщо вам треба вирішувати якісь життєві справи, то хіба годиться робити суд-

дями тих, кого збір не схвалює?

5 Кажу це, щоб присоромити вас. Невже серед вас немає ані одного мудрого, хто міг би розсудити своїх братів, **6** а брат проти брата звертається в суд, і то до невіруючих?

7 Адже насправді те, що ви судитеся одні з одними, означає для вас цілковиту поразку. Чи ж не ліпше вам бути скривдженими? Не ліпше бути обманеними?

8 Але ви, навпаки, самі кривдите й обманюєте, і до того ж своїх братів.

9 Хіба не знаєте, що несправедні не успадкують Божого царства? Не обманюйтеся: ні блудники, ні ідолопоклонники, ні перелюбники, ні чоловіки, яких використовують для неприродних статевих зносин, ні чоловіки, які сплять з чоловіками, **10** ні злодії, ні пожадливі люди, ні п'яниці, ні лихослови, ні здирники Божого царства не успадкують. **11** Щоправда, саме такими були деякі з вас, проте Бог своїм духом вас обмив, освятив і визнав праведними в ім'я нашого Господа Ісуса Христа.

12 Все мені дозволено, але не все корисне. Все мені дозволено, але нічому не дам панувати наді мною. **13** Їжа для шлунка, і шлунок для їжі, однак Бог перетворить усе це в ніщо. А тіло не для блуду, а для Господа, і Господь для тіла. **14** Адже Бог своєю силою воскресив Господа і воскресить також нас.

15 Хіба не знаєте, що ваші тіла — члени Христа? Тож чи я візьму члени Христа і зроблю їх членами повії? Ніколи! **16** Хіба не знаєте, що той, хто зближується з повією, стає з нею одним тілом? Бо «двоє,— каже він,— будуть одним тілом».

17 А той, хто зближується з Господом, стає з ним одним духом.

18 Утікайте від блуду. Будь-який інший гріх, котрий може вчинити людина,— це гріх поза її тілом, той же, хто займається блудом, грішить проти власного тіла. **19** Чи не знаєте, що ваше тіло — храм святого духу, котрий є в вас і котрий ви отримали від Бога? І ви не належите собі, **20** бо вас куплено за високу ціну. Тож прославляйте Бога своїм тілом.

7 Тепер же про те, що ви писали: добре, якщо чоловік не торкається жінки, **2** але оскільки скрізь поширений блуд, то нехай кожен чоловік має свою дружину, а жінка — чоловіка. **3** Хай чоловік віддає належне дружині, а дружина — чоловікові. **4** І дружина вже не має влади над своїм тілом: ця влада належить її чоловікові; так само й чоловік вже не має влади над своїм тілом, а його дружина. **5** Не відмовляйте в цьому одне одному, хіба тільки на визначений період і за спільною згодою, щоб присвятити час молитві. І тоді знову будьте разом, аби

Сатана не спокушував вас через те, що вам бракує стриманості. **6** Однак сприймайте це просто як дозвіл, а не як наказ.

7 Мені ж хотілось би, щоб усі були, як я. Але кожен має власний дар від Бога: хтось — в чомусь одному, хтось — в чомусь іншому.

8 А всім неодруженим і вдовам кажу: було б добре, якби вони залишалися, як я. **9** Проте якщо в них немає самовладання, то нехай одружуються, бо ліпше одружитися, ніж розпалюватися пристрастю.

10 Одружених же наставляю, і то не я, а Господь: дружина хай не покидає свого чоловіка,

11 а якщо й покине, нехай залишається неодруженою або помиритися з ним. І чоловік не повинен залишати свою дружину.

12 Іншим же говорю, цього разу я, а не Господь: якщо брат має невіруючу дружину і вона згідна жити з ним, хай не залишає її. **13** І, коли жінка має невіруючого чоловіка, але він згідний жити з нею, хай не залишає його. **14** Бо невіруючий чоловік освячується через дружину, а невіруюча дружина освячується через нашого брата; інакше ваші діти були б нечисті, а так вони святі. **15** Та якщо невіруючий покидає свого партнера, то хай собі покидає. Тоді брат чи сестра не зв'язані, адже Бог покликав вас зберігати мир. **16** Бо звідки знаєш,

дружину, чи не врятуєш свого чоловіка? Або ти, чоловіче, звідки знаєш, чи не врятуєш своєї дружини?

17 Нехай кожен залишається так, як Єгова визначив йому і як покликав його. Це я наказую у всіх зборах. **18** Чи був хтось покликаний обрізаним? Хай не стає необрізаним. Чи був хтось покликаний не обрізаним? Хай не стає обрізаним. **19** Бо як обрізання, так і необрізання не мають жодного значення, головне — виконувати Божі заповіді. **20** Нехай кожен залишається в такому стані, в якому був покликаний. **21** Ти був покликаний рабом? Не переймайся цим, але якщо зможеш стати вільним, то скористайся такою нагодою. **22** Бо Господь дає свободу кожному своєму служителю, навіть якщо хтось був покликаний рабом. Той же, хто був покликаний як вільний, є рабом Христа. **23** Ви були куплені за високу ціну, тож не ставайте більше рабами людей. **24** Брати, нехай кожен залишається в такому становищі, в якому був покликаний, зберігаючи при цьому близькі стосунки з Богом.

25 А щодо незайманих осіб, то я не маю жодного наказу від Господа. Але кажу свою думку як той, кому Господь виявив милосердя, щоб я був вірний. **26** Тож думаю, що з огляду на теперішні труднощі людині

добре залишатися так, як є.

27 Чи ти зв'язаний з дружиною? Тоді не шукай звільнення. А якщо ти вже вільний від дружини, не шукай дружини.

28 Але якщо й одружишся, то не вчиниш гріха. І, якщо незаймана особа одружиться, вона теж не згрішить. Однак такі зазнаватимуть страждань у житті, а я хочу вберегти вас від цього.

29 А ще кажу вам, брати: часу залишилось мало. Тому нехай ті, хто має дружину, будуть як ті, хто її не має, **30** хто плаче — як ті, хто не плаче, хто радіє — як ті, хто не радіє, хто купує — як ті, хто нічим не володіє, **31** і хто користується тим, що пропонує світ,— як ті, хто не користується цим сповна; бо сцена цього світу змінюється.

32 Я справді хочу, щоб у вас не було тривоги. Неодружений чоловік турбується про Господне: як отримати схвалення від Господа,

33 а одружений турбується про світське: як отримати схвалення своєї дружини, **34** і він поділений. Також неодружена жінка чи незаймана дівчина турбується про Господне: щоб бути святою і тілом, і духом, а одружена жінка турбується про світське: як отримати схвалення свого чоловіка. **35** А все це кажу я задля вашого блага: не щоб накинути вам на шию петлю, а щоб спонукати вас належно поводитись і постійно без відволікань служити Господу.

36 Проте коли хтось вважає, що не в стані панувати над власним тілом* і що йому ліпше все-таки одружитися, особливо якщо розквіт його молодості вже минув, то нехай робить, що хоче; він не згрішить. Нехай такі люди одружуються. **37** Але якщо хтось постановив у своєму серці берегти незайманість і непорушно тримається цього рішення, бо не відчуває потреби одружуватися і може тримати себе в руках, то добре робить. **38** Отже, людина, яка одружується, робить добре, а та, котра не одружується, робить ліпше.

39 Дружина зв'язана весь час, поки живе її чоловік. Але якщо чоловік засне смертним сном, вона має право виходити заміж за кого хоче, тільки в Господі.

40 Проте, думаю, вона буде щасливіша, якщо залишиться в такому стані, як є. І, на мою думку, я маю Божий дух.

8 Коли говорити про їжу, по жертвувану ідолам, то всі ми, звичайно, маємо знання щодо цього. Проте знання робить гордим, а любов зміцняє.

2 Коли хтось думає, ніби щось пізнав, то він ще не знає цього так, як повинен знати. **3** Але якщо хтось любить Бога, то Бог знає таку людину.

4 Коли ж говорити про споживання їжі, пожертвованої ідолам, то ми усвідомлюємо, що

1Кр 7:36* Буквально «неправильно поводитись зі своєю незайманістю».

ідол — взагалі ніщо і є тільки один Бог, іншого немає. **5** Бо хоча і є ті, кого називають «богами», — чи то на небі, чи на землі, — адже існує багато «богів» і багато «господів», **6** але для нас лише один Бог, Батько, від якого з'явилося все і для якого ми живемо, а також один Господь, Ісус Христос, через якого все з'явилося і завдяки якому ми живемо.

7 Однак таке знання мають не всі, бо дехто все ще тримається звичаїв, пов'язаних з ідолопоклонством, і дотепер, споживаючи їжу, вважає її пожертвованою ідолу; і, оскільки сумління таких людей слабе, воно стає нечистим. **8** Проте їжа не може принести нам Божого схвалення. Бо якщо ми не їмо, то нічого не втрачаємо, і якщо їмо — нічого не здобуваємо. **9** Але уважайте, щоб часом це ваше право не стало каменем спотикання для слабих. **10** Бо, коли хтось зі слабих побачить, що ти, маючи знання, споживаєш їжу в ідольському храмі, хіба ж сумління такої людини не спонукає її теж їсти пожертвуване ідолам? **11** Отже, своїм знанням ти губиш слабу людину — свого брата, за якого помер Христос. **12** А коли ви грішите проти своїх братів і вражаєте їхнє слабе сумління, то грішите проти самого Христа. **13** Тож, якщо їжа стає для мого брата каменем спотикання,

я ніколи не буду їсти м'яса, аби не дати йому підстави для спотикання.

9 Хіба я не вільний? Хіба я не апостол? Хіба не бачив Ісуса, нашого Господа? Хіба ви — не плід праці, яку я виконую для Господа? **2** Якщо для інших я і не є апостол, то для вас, звичайно ж, є ним, бо ви — печатка, яка підтверджує, що я справді апостол, служитель Господа.

3 Тим, хто мене судить, скажу на свій захист таке: **4** хіба ми не маємо права їсти й пити? **5** Хіба не маємо права брати з собою християнську дружину, як це роблять решта апостолів, а також брати Господа й Кіфа? **6** І чи тільки Варнава і я не маємо права відмовлятися від світської роботи? **7** Хіба ж буває так, що хтось служить у війську за власний рахунок? Хіба хтось садить виноградник і не їсть його плодів? І хіба буває так, що хтось пасе отару і не п'є молока, яке вона дає?

8 Думаєте, я говорю, дивлячись на це з людського погляду? Але хіба Закон не говорить так само? **9** Скажімо, в Мойсеевому законі написано: «Не надягай бику намордника, коли він молотить зерно». Чи ж то Бог піклується про биків? **10** Чи він все-таки говорить це задля нас? Так, це було написано задля нашого добра, бо і орач, і молотник повинні працювати з надією, що отримають свою частку.

11 Якщо ми посіяли для вас духовне, то хіба велике діло, якщо пожнемо від вас матеріальне? **12** Якщо інші мають право використовувати вас, хіба ми не маємо на це ще більшого права? Але ми не скористалися з цього права, натомість усе зносимо, аби не створити жодних перешкод у поширенні доброї новини про Христа. **13** Чи ж ви не знаєте, що чоловіки, які виконують священні обов'язки, їдять те, що належить храму, а ті, хто постійно служить при жертovníку, мають частку із жертovníком? **14** Тому Господь розпорядився, аби ті, хто проголошує добру новину, за рахунок неї і жили.

15 Проте я жодного разу цим не скористався. І написав вам не для того, щоб зробити це тепер, бо мені було б ліпше померти... Ніхто не позбавить мене того, чим я можу хвалитися! **16** Якщо ж я проголошую добру новину, це не причина хвалитися — це мій обов'язок. І горе мені, якби я не проголошував доброї новини! **17** Якщо я роблю це добровільно, то маю нагороду, а якщо проти власної волі, то так чи інакше мені доручено обов'язки управителя. **18** Тож яка моя нагорода? Така, що можу звіщати добру новину безплатно і не зловживати правом, яке маю завдяки цьому служінню.

19 Бо, хоча я нічим нікому не зобов'язаний, я зробився рабом

для всіх, аби придбати якомога більше людей. **20** Тож для юдеїв я став юдеєм, аби придбати юдеїв, для тих, хто під законом,— тим, хто під законом, аби придбати і їх. **21** Для людей без закону я став тим, хто без закону (хоча я не живу без закону Бога, оскільки перебуваю під законом Христовим), аби придбати тих, хто без закону. **22** Для слабих я став слабим, аби придбати слабих. Я став усім для усіляких людей, аби всіма можливими способами спасти хоча б декотрих. **23** Але роблю все це задля доброї новини, щоб разом з іншими отримати пов'язані з нею благословення.

24 Хіба не знаєте, що в забігу біжать усі учасники, але нагороду отримує лише один? Тож біжіть так, щоб отримати нагороду. **25** Крім того, кожен учасник змагань у всьому виявляє самовладання, однак він робить це, щоб отримати вінок тлінний, а ми — нетлінний. **26** Тому я біжу не так, ніби не знаю куди, і скеровую удари не так, ніби б'ю повітря. **27** Навпаки, я бичую своє тіло і поневолюю його, немов раба, щоб, проповідуючи іншим, самому якийсь не втратити схвалення.

10 Хочу ж, брати, аби ви знали, що наші прабадьки всі були під хмарою і всі перейшли море. **2** Всі вони охрестилися в Мойсея, коли

перебували під хмарою та проходили через море, **3** всі споживали той самий духовний харч **4** і пили той самий духовний напій, адже пили з духовної скелі, яка йшла за ними і представляла Христа. **5** Незважаючи на це, більшість з них були погублені в пустелі, бо не отримали Божого схвалення.

6 Усе це — приклад для нас, аби ми не прагнули чогось злого, як прагнули вони. **7** І не ставайте ідолопоклонниками, як дехто з них. Бо написано: «Народ сів їсти й пити, а тоді встав, щоб розважатися». **8** І не чинімо блуду, як дехто з них; через це в один день загинуло їх двадцять три тисячі. **9** Також не випробовуймо Єгови, як робили декотрі з них та й загинули від змій. **10** І не нарікаймо, як нарікали декотрі з них і загинули від згубника. **11** Тож усе, що сталося з ними, служить прикладом і написано як попередження для нас, адже за нашого життя прийшов кінець різних систем.

12 Отже, той, хто думає, що стоїть, нехай стережеться, аби не впасти. **13** Вас спіткали ті ж спокуси, з якими стикаються й інші люди. Але Бог вірний, і він не дозволить, щоб вас спокушали більше, ніж можете витримати, а під час спокуси покаже й вихід, щоб ви змогли її знести.

14 Тому, любі мої, втікайте від ідолопоклонства. **15** Я

звертаюсь до вас як до людей проникливих, а про що говорю, судить уже самі. **16** Хіба чаша благословення, яку ми благословляємо, не означає, що ми маємо можливість отримувати блага від Христової крові? І хіба хліб, який ламаємо, не означає, що маємо можливість отримувати блага від Христового тіла? **17** Оскільки хліб один, ми є одним тілом, хоча нас багато, бо споживаємо від того одного хліба.

18 Подивіться на тілесний Ізраїль: хіба ті, що їдять жертви, не мають частки з жертвником? **19** Що ж мені сказати про це? Що пожертвуване ідолам має якесь значення або що сам ідол має якесь значення? **20** Ні, але скажу, що жертви, які приносять люди з інших народів,— це жертви для демонів, а не для Бога, я ж не хочу, аби ви мали частку з демонами. **21** Бо ви не можете одночасно пити чашу Єгови і чашу демонів, не можете їсти зі «столу Єгови» і зі столу демонів. **22** Чи, може, «будемо викликати в Єгови ревності»? Хіба ж ми сильніші від нього?

23 Усе дозволено, але не все корисне. Усе дозволено, але не все зміцняє. **24** Нехай кожен шукає користі не для себе, а для іншого.

25 Їжте все, що продається на м'ясному ринку, і задля власного сумління ні про що не

розпитуйте. **26** Бо «Єгови належить земля і все, що на ній».

27 Якщо хтось із невіруючих запросить вас і ви підете, їжте все, що вам подадуть, ні про що не розпитуючи задля власного сумління. **28** Але якщо хтось скаже вам: «Це було принесено в жертву», не їжте того задля людини, яка сказала про це, і задля сумління. **29** Я говорю «сумління», але маю на увазі не ваше, а іншої людини. Бо чому про мою свободу має судити сумління когось іншого?

30 Якщо я їм із вдячністю, то чому інші мають лихословити мене за те, за що віддаю подяку?

31 Тож їсте ви чи п'єте, чи робите щось інше — усе робіть на Божу славу. **32** Не давайте підстави для спотикання ані юдеям, ані грекам, ані Божому зборові, **33** як і я догоджаю всім і в усьому та шукаю користі не для себе, а для багатьох, щоб вони спаслися.

11 Наслідуйте мене, як і я наслідую Христа.

2 Хочу похвалити вас за те, що в усьому, що ви робите, пам'ятаєте мене і твердо тримаєтесь традицій, які я вам передав. **3** Хочу ж, аби ви знали: кожному чоловікові голова — Христос, жінці голова — чоловік, а голова Христові — Бог. **4** Кожен чоловік, який молиться або пророкує з покритою головою, стягує ганьбу на свою

голову. **5** І кожна жінка, яка молиться чи пророкує з непокритою головою, стягує ганьбу на свою голову, бо це те саме, якби вона була з поголеною головою. **6** Тож, якщо жінка не покриває голови, нехай обстрижеться. Але якщо для жінки ганьба бути обстриженою чи поголеною, тоді нехай покриває голову.

7 Чоловік не повинен покривати голову, адже він — образ і слава Бога, а жінка — слава чоловіка. **8** Бо не чоловік походить від жінки, а жінка від чоловіка. **9** Крім того, не чоловік створений для жінки, а жінка для чоловіка. **10** З цієї причини, а також задля ангелів жінка повинна мати на голові знак підкорення.

11 До того ж серед Господніх учнів немає ні жінки без чоловіка, ні чоловіка без жінки. **12** Бо як жінка походить від чоловіка, так і чоловік від жінки, а все — від Бога. **13** Судіть самі: чи годиться жінці молитися Богові з непокритою головою? **14** Хіба сама природа не вчить вас, що, коли чоловік має довге волосся, це для нього ганьба, **15** а коли жінка має довге волосся, це для неї слава? Бо волосся дане їй замість покриття для голови. **16** Може, хтось і схильний обстоювати інший звичай, та ми іншого звичаю не маємо, не мають його і Божі збори.

17 Але, даючи вам ці настанови, я не можу вас похвалити, адже ви збираєтесь разом не на добро, а на зло. **18** Почну ось із чого: до мене дійшли чутки, що, коли ви сходитесь збором, між вами виникають поділи, і я частково цьому вірю. **19** А це означає, що серед вас мають бути й секти, бо тоді виявляються люди, гідні схвалення.

20 Тож, коли ви збираєтесь всі разом, споживати Господню вечерю неможливо. **21** Бо деякі вечеряють ще до того, і виходить, що потім хтось голодний, а хтось вже навіть п'яний. **22** Хіба ви не маєте домів, щоб їсти й пити? Чи, може, ви зверхньо ставитеся до Божого збору і засоромлюєте тих, хто нічого не має? Що ж вам сказати? Може, похвалити? Ні, за це я вас не похвалю.

23 Бо я отримав від Господа те, що й вам передав: у ніч, коли Господа Ісуса мали видати, він взяв хліб **24** і, склавши подяку, поламав його та сказав: «Це означає моє тіло, яке за вас віддається. Чиніть це на спомин про мене». **25** Те саме зробив він і з чашею, коли після вечері сказав: «Ця чаша означає нову угоду, укладену на підставі моєї крові. Щоразу, коли її п'єте, чиніть це на спомин про мене». **26** Адже щоразу, коли ви їсте цей хліб і п'єте цю чашу, то проголошуєте смерть Господа, аж до його приходу.

27 Отже, хто буде їсти хліб чи пити чашу Господа негідно, завинить проти його тіла та крові. **28** Нехай же людина спочатку ретельно перевірить себе і переконається, що гідна їсти хліб та пити чашу, а тоді вже робить це. **29** Бо хто їсть і п'є, та не усвідомлює, що це за тіло, той стягує на себе осуд. **30** Тому серед вас так багато слабих та хворих і чимало спить смертним сном. **31** Але якби ми усвідомлювали, хто ми, то не були б суджені. **32** Проте коли Єгова нас судить, він нас виховує*, щоб не засудити разом зі світом. **33** Тож, брати мої, коли сходитесь, аби споживати вечерю, чекайте одні на одних. **34** Якщо хтось голодний, нехай поїсть собі вдома, аби, збираючись разом, ви не стягували на себе осуду. Всі ж інші справи я владнаю, коли прийду.

12 Брати, якщо ж говорити про духовні дари, то я не хочу, аби ви були в незнанні. **2** Ви знаєте, що, коли ви були людьми з інших народів, вас усілякими способами спонукували до поклоніння безмовним ідолам. **3** Тому хочу, аби ви знали, що ніхто не скаже під дією Божого духу: «Ісус проклятий», так само як ніхто не зможе ска-

1Кр 11:32* У мові оригіналу це слово має широке значення і може перекладатися як «карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити».

зати: «Ісус є Господом», не будучи під дією святого духу.

4 Є різні дари, але дух той самий, **5** різні види служіння, але Господь той самий, **6** різні вияви сили, але Бог, завдяки якому ця сила виявляється в кожному по-різному, — той самий. **7** Проте дух виявляється в кожному для того, щоб приносити якусь користь. **8** Скажімо, хтось отримує через дух слово мудрості, хтось — слово знання, **9** хтось — віру завдяки тому ж духу, хтось — дар зціляти, **10** хтось — дар виконувати могутні діла, хтось — дар пророкувати, хтось — здатність розпізнавати, які слова справді натхнені, хтось — різні мови, а ще хтось — дар тлумачити мови. **11** Але все це виконує той же дух, наділяючи дарами кожного за своєю волею.

12 Бо тіло одне, але має багато частин, і всі його частини, хоча їх багато, — одне тіло, і так само Христос. **13** Справді, усі ми охрестились одним духом і стали одним тілом — чи юдеї, чи греки, чи раби, чи вільні — і всі пили один дух.

14 Адже тіло складається не лише з однієї частини, а з багатьох. **15** Якщо нога скаже: «Я не рука, тому я не частина тіла», це зовсім не означає, що вона не є частиною тіла. **16** І, якщо вухо скаже: «Я не око, тому я не частина тіла», це теж не означає, що воно не є частиною тіла.

17 Якби все тіло було оком, то чим би ми слухали? А якби все тіло було слухом, то чим би ми нюхали? **18** Але Бог розмістив усі частини тіла — кожену з них — так, як йому було до вподоби.

19 Якби всі частини тіла були однаковими, що ж то було б за тіло? **20** А так тіло одне, проте частин багато. **21** Око не може сказати руці: «Ти мені не потрібна», і голова не може сказати ногам: «Ви мені не потрібні». **22** Швидше навпаки: саме ті частини тіла, які здаються слабшими, нам дуже потрібні, **23** і частини тіла, котрі, на нашу думку, не такі почесні, ми оточуємо куди більшою честю. Тоді наші непоказні частини стають набагато привабливішими, **24** тимчасом як привабливим нічого не бракує. Проте Бог склав тіло так, що зробив почеснішою ту частину, якій честі бракувало. **25** Тому в тілі не може бути поділів, але його частини повинні однаково піклуватися одна про одну. **26** І якщо одна частина тіла страждає, то з нею страждають усі інші, а якщо прославляється, усі інші теж радіють з нею.

27 Ви ж — тіло Христа, а окремо — частини його тіла.

28 І Бог розмістив кожного у зборі так: спочатку апостоли, тоді пророки, тоді вчителі, тоді ті, хто виконує могутні

діла, тоді ті, хто має дари зціляти, тоді ті, хто надає допомогу, тоді ті, хто має здібності керувати, а тоді ті, хто говорить різними мовами. **29** Хіба ж усі є апостолами? Хіба всі є пророками? Хіба всі є вчителями? Хіба всі виконують могутні діла? **30** Хіба всі мають дари зціляти? Хіба всі говорять мовами? Хіба всі є перекладачами? **31** Але прагніть більших дарів. А я вам показую найвеличніший шлях.

13 Якщо я говорю мовами людськими й ангельськими, але любові не маю, то я став подібним до міді, що дзеленчить, чи до кимвала, що бряжчить. **2** І якщо я маю дар пророкувати й володію всіма священними таємницями та всім знанням і маю таку віру, що можу пересувати гори, але любові не маю, то я ніщо. **3** І якщо я роздам усе своє майно, аби нагодувати інших чи віддам на смерть своє тіло, аби похвалитися, але любові не маю, то це не принесе мені жодного пожитку.

4 Любов довготерпелива і добра. Любов не ревнує, не хвастає, не зазнається, **5** не поводить непристойно, не шукає власної вигоди, не драгується, не веде лічби обра́зам. **6** Любов не тішиться неправедністю, але радіє правді. **7** Любов усе зносить, в усе вірить, на все надіється, все терпить.

8 Любов ніколи не згасає*. Що ж до дарів пророкувати, говорити мовами або чудесним способом отримувати знання, то вони зникнуть. **9** Бо наше знання часткове, і пророкуємо ми частково, **10** але коли настане повне, часткове зникне. **11** Коли я був немовлям, то говорив, думав і розумів усе як немовля, а ставши чоловіком, я позбувся рис немовляти. **12** Бо тепер ми дивимося в металеве дзеркало і бачимо розпливчасті образи, а тоді будемо дивитися обличчя в обличчя. Тепер я маю часткові знання, а тоді матиму точні, як і Бог має точні знання про мене. **13** Однак нині залишаються оці три: віра, надія і любов, а найбільша з них — любов.

14 З усіх сил намагайтеся любити одні одних і водночас прагніть духовних дарів, а особливо дару пророкувати. **2** Адже той, хто говорить якоюсь мовою, говорить не до людей, а до Бога, бо ніхто не розуміє почутого, хоча така особа промовляє священні таємниці за допомогою духу. **3** Той же, хто пророкує, своїми словами зміцняє, підбадьорює і потішає інших. **4** Той, хто говорить мовою, зміцняє себе, а хто пророкує — зміцняє збір. **5** Я хочу, щоб усі ви говорили мовами, але було б ліпше, якби ви пророкували. Бо хто проро-

1Кр 13:8* Або «не підводить».

кує — більший від того, хто говорить мовами, хіба що він перекладає свої слова, аби зміцнити збір. **6** Але тепер, брати, якби я прийшов до вас і говорив мовами, то яка з мене була б користь? Хіба що послуговуватимусь об'явленням, чи даром отримувати чудесним способом знання, чи даром пророкувати, чи навчати.

7 Адже навіть неживе, наприклад сопілка чи арфа, видає якийсь звук. Але якщо сопілка чи арфа не видає звуків різного тону, то як розпізнати, що́ на ній грають? **8** Авжеж, якщо сурма видасть невиразний звук, хто приготується до бою? **9** Так само й ви: якщо не говорите легкозрозумілою мовою, то як знати, про що говорите? По суті, ви говоритимете на вітер. **10** Адже у світі є стільки різних звуків мови і кожен з них щось означає. **11** Тож якщо я не розумію сказаного, то для того, хто говорить, я буду чужинцем, а він буде чужинцем для мене. **12** Так і ви: оскільки щиро прагнете дарів духу, намагайтеся мати їх вдосталь, щоб зміцнити збір.

13 Отже, той, хто говорить якоюсь мовою, нехай молиться, щоб міг перекладати свої слова. **14** Бо коли я молюся якоюсь мовою, то насправді молиться дарований мені дух, а мій розум залишається безплідним. **15** Що ж тоді робити?

Буду молитися не тільки дарованим духом, але й розумом. І співатиму хвалу не тільки дарованим духом, але й розумом. **16** А якщо ти несеш хвалу дарованим духом, то хіба зможе проста людина на твої слова подяки сказати «амінь», якщо вона тебе не розуміє? **17** Ти, звичайно, віддаєш подяку правильно, але інша людина при цьому не зміцняється. **18** Дякувати Богові, я знаю більше мов, ніж усі ви. **19** А втім, у зборі ліпше скажу п'ять слів зрозумілою мовою, аби навчити й інших, ніж десять тисяч слів чужою.

20 Брати, хай мислення ваше буде не як у дітей. Будьте немовлятами щодо зла, але мислення майте як у дорослих. **21** У Законі написано: «Язиками й устами чужинців я говоритиму до цих людей, але навіть тоді вони не слухатимуться мене», — каже Єгова. **22** Отже, дар говорити мовами — це знак не для віруючих, а для невіруючих, тимчасом як пророкування — знак не для невіруючих, а для віруючих. **23** Тож коли увесь збір зійдеться разом і всі говоритимуть мовами, але прийдуть прості люди або невіруючі, то хіба не скажуть, що ви божевільні? **24** Проте якщо ви всі пророкуватимете і ввійде якийсь невіруючий або проста людина, то всі його напучуватимуть, усі досліджуватимуть, яким він є. **25** Тоді виявляться таємниці

його серця і він упаде ниць та поклониться Богові, кажучи: «Бог дійсно з вами».

26 Що ж тоді робити, брати? Коли ви збираєтесь разом, хтось має дар співати псалми, хтось — дар навчати, хтось отримує об'явлення, хтось має дар говорити мовою, а хтось — дар тлумачити. Нехай же все відбувається для зміцнення.

27 І, якщо у зборі говорять мовами, нехай таких буде тільки двоє, щонайбільше троє, і нехай вони говорять по черзі, а хтось перекладає. **28** А якщо перекладача немає, хай такі мовчать у зборі й говорять лише собі та Богові.

29 Також нехай говорить двоє-троє пророків, а решта хай намагається збагнути зміст сказаного. **30** Якщо ж у той час хтось інший з присутніх отримує об'явлення, нехай той, хто говорив перший, мовчить.

31 Бо всі ви можете пророкувати по черзі, щоб усі вчилися і підбадьорювались. **32** І пророки повинні вміти панувати над дарами духу, які вони отримують. **33** Адже Бог є Богом не безладу, а миру.

Як і в усіх зборах святих, **34** нехай жінки мовчать, бо жінкам не дозволяється промовляти до збору. Хай вони виявляють покору, як і вчить Закон.

35 Якщо ж вони хочуть чогось навчитися, нехай розпитують своїх чоловіків вдома, бо для жінки ганьба говорити до збору.

36 І що ж? Хіба від вас вишло Боже слово? І чи тільки до вас воно прийшло?

37 Коли хтось думає, що він пророк або обдарований духом, то має погодитись з тим, щоб я вам пишу, бо це заповідь Господня. **38** Але коли хтось з цим не погоджується, то нехай собі не погоджується. **39** Отож, брати мої, ревно намагайтесь пророкувати і водночас не забороняйте говорити мовами. **40** Тільки нехай усе відбувається пристойно й організовано.

15 А тепер хочу нагадати вам, брати, добру новину, яку я вам звіщав, яку ви прийняли та в якій стоїте. **2** І завдяки цій новині ви отримуєте спасіння, якщо міцно її тримаєтесь, а якщо ні, то ви стали віруючими надаремно.

3 Бо я вам передав найперше те, що отримав, — що Христос помер за наші гріхи згідно з Писаннями, **4** був похований і згідно з Писаннями на третій день воскрес, **5** також що він з'явився Кифі, а потім дванадцятьом. **6** Опісля він з'явився відразу понад п'ятистам братам, більшість з яких живе й досі, а деякі померли смертним сном. **7** Потім він з'явився Якову, тоді всім апостолам **8** і наостанку — мені, немовби якомусь недоноскові.

9 Бо я найменший серед апостолів і недостойний назива-

тися ним, тому що переслідував Божий збір. **10** Але завдяки Божій незаслуженій доброті я є тим, ким є. І він виявив мені незаслужену доброту даремно, адже я трудився більше, ніж усі вони,— а втім, не я, а Божя незаслужена доброта, виявлена мені. **11** Однак про це ми проповідуємо,— чи то я, чи то вони,— і в це ви повірили.

12 Якщо ж проповідується, що Христос воскрес з мертвих, чому дехто з вас говорить, що воскресіння мертвих немає?

13 А якщо воскресіння мертвих і справді немає, то й Христос не воскрес. **14** Якщо ж Христос не воскрес, то проповідування наше даремне і віра наша даремна. **15** Крім того, виходить, ми є неправдивими Божами свідками, бо свідчили проти Бога, кажучи, що він воскресив Христа, тимчасом як він його не воскресив, якщо мертві дійсно не воскресають. **16** Бо якщо мертві не мають бути воскрешені, то й Христос не воскрес. **17** Якщо ж Христос не воскрес, то віра ваша марна, а ви й далі залишаєтесь у своїх гріхах. **18** По суті, ті служителі Христа, що заснули смертним сном, померли назавжди. **19** І якщо ми надіємось на Христа тільки в цьому житті, то ми найнещасніші з усіх людей.

20 Однак Христос дійсно воскрес з мертвих. Він — перший плід з тих, хто заснув

смертним сном. **21** Бо, оскільки смерть прийшла через людину, воскресіння з мертвих теж прийде через людину. **22** Бо як через Адама всі помирають, так завдяки Христу всі оживуть. **23** Але кожен у свою чергу: Христос — перший плід, потім, під час його присутності, ті, що йому належать. **24** А тоді, в кінці, він, покінчивши з усіма урядами та всією владою і силою, передасть царство своєму Богові й Батькові. **25** Адже він має царювати, аж поки Бог покладе всіх ворогів йому під ноги. **26** І останній ворог, з яким буде покінчено,— це смерть. **27** тому що Бог «все підкорив йому до ніг». Але коли говориться: «Все підкорив», це явно не стосується Того, хто підкорив йому все. **28** Коли ж усе буде підкорене Сину, тоді й сам Син підкориться Тому, хто все йому підкорив, аби Бог був усе для всіх.

29 Інакше що ж робити тим, хто хреститься, аби померти? Чому вони хрестяться, аби померти, якщо мертві взагалі не воскресають? **30** І чому ми повсякчас наражаємось на небезпеку? **31** Щодня я дивлюся смерті у вічі, і це така ж правда, як і те, що я, служитель Христа Ісуса, нашого Господа, невимовно радію за вас. **32** Якщо я, борючись зі звірами в Ефесі, робив це з тих же спонук, що й інші, яка мені

з того користь? Якщо мертві не воскреснуть, то «їжмо та пиймо, бо завтра і так помремо».

33 Не обманюйтеся. Погане товариство псує корисні звички.

34 Протверезіться і поведьтеся праведно та не чиніть гріха, бо дехто з вас не має знання про Бога. Говорю це, щоб вас присоромити.

35 А втім, хтось може сказати: «Як воскреснуть мертві? В якому тілі вони встануть?»

36 Нерозсудлива людино! Те, що ти сієш, не оживе, якщо спочатку не помре.

37 І сієш ти не рослину, яка розвинеться пізніше, а голе зерно — чи пшеничне, чи ще якесь. **38** Але Бог дає йому таке тіло, яке забажає, причому кожному зернятці своє тіло.

39 Не кожне тіло однакове: в людей воно одне, в худоби інше, в птахів ще інше і ще інше — в риби. **40** Є тіла небесні, і є тіла земні, проте в небесних тіл слава одна, а в земних — інша. **41** У сонця одна слава, в місяця інша, а в зірок ще інша, і зірка від зірки відрізняється славою.

42 Так само й воскресіння мертвих. Сіється тлінне, воскресає нетлінне. **43** Сіється в ганьбі, воскресає в славі. Сіється в слабості, воскресає в силі. **44** Сіється тіло фізичне, а воскресає тіло духовне. Якщо є тіло фізичне, то є і духовне. **45** Так і написано: «Перший чоловік, Адам,

став живою душею». Останній Адам став життєдайним духом. **46** Однак спочатку йде не духовне, а фізичне, потім вже духовне. **47** Перший чоловік був із землі та створений з пороку, другий чоловік — з неба. **48** Яким є перший, створений з пороку, такими є й інші, теж створені з пороку, і яким є небесний, такими є й інші небесні. **49** І подібно як ми носили образ створеного з пороку, так будемо носити й образ небесного.

50 Проте скажу вам, брати, що тіло і кров не успадкують Божого царства і тління не успадкує нетління. **51** Говорю вам священну таємницю: не всі ми поснемо смертним сном, але всі змінимося — **52** умить, як оком змигнути, під час останньої сурми. Бо сурма подасть звук — і мертві воскреснуть нетлінними, і ми змінимося. **53** Бо тлінне мусить зодягтися в нетління, і смертне — в безсмертя. **54** А коли тлінне зодягнеться в нетління і смертне — в безсмертя, тоді сповниться написане: «Смерть поглинута навіки». **55** «Де, смерте, твоя перемога? Де, смерте, твоє жало?» **56** Жало, що породжує смерть, — це гріх, а сила гріха — Закон. **57** Але дякуємо Богові за те, що він дає нам перемогу через нашого Господа Ісуса Христа!

58 Отже, мої улюблені брати, будьте стійкими, непорушними, завжди зайнятими в Господній праці і знайте, що ваш труд у служінні Господу не марний.

16 Стосовно ж того, як збирати пожертви для святих, дотримуйтеся вказівок, які я дав зборам у Галатії. **2** Нехай кожен з вас щотижня, у перший день, відкладає вдома гроші відповідно до своїх можливостей, аби, коли я прийду, не треба було вже нічого збирати. **3** А коли прийду, то тих, кого ви схвалите в листах, пошлю віднести ваш щедрий дар до Єрусалима. **4** Якщо ж буде доцільно мені піти туди, то я піду разом з ними.

5 Але я прибуду до вас, коли перейду через Македонію, тому що піду цим краєм. **6** Можливо, я зупинюся або навіть перезимую у вас, і потім ви трохи проведете мене туди, куди я піду. **7** Бо не хочу бачитися з вами лише мимохідь, а сподіваюсь, якщо дозволить Єгова, залишитися у вас на якийсь час. **8** А в Ефесі я пробуду до свята П'ятдесятниці, **9** бо переді мною відчинилися великі двері, а з ними й доступ до діяльності, хоча противників багато.

10 Проте якщо прибуде Тимофій, дивіться, аби він вас не боявся, оскільки він, як і я, виконує працю Єгови. **11** Тож нехай ніхто не дивиться на нього звисока. Проведіть його з ми-

ром, щоб він прибув до мене, бо ми з братами чекаємо його.

12 Що ж стосується нашого брата Аполлоса, я дуже благав його піти до вас з братами, однак тепер він не мав жодного бажання йти. Але коли з'явиться нагода, він обов'язково піде.

13 Пильнуйте, міцно стійте у вірі, будьте мужні, зміцнюються. **14** Усе робіть з любов'ю.

15 Брати, ви знаєте, що домашні Стефана — перші плоди Ахаї і що вони віддали себе на служіння святим. Тож настійно заохочую вас: **16** підкоряйтеся таким людям та всім, хто співпрацює і трудиться з нами. **17** Я радію, що зі мною Стефан, Фортунат і Ахаїк, бо вони зробили те, що зробили б ви, якби були тут. **18** Адже вони відсвіжили і мій дух, і ваш. Тож поважайте таких чоловіків.

19 Передають вам свої вітання збори з Азії. Сердечно вітають вас служителі Господа, Акіла і Приска, та збір в їхньому домі. **20** Вітають вас усі брати. Вітайте одні одних святим поцілунком.

21 Вітаю вас і я, Павло, пишучи це власною рукою.

22 Якщо хтось не любить Господа, хай буде проклятий. Прийди ж, Господи! **23** Нехай з вами буде незаслужена доброта Господа Ісуса. **24** І хай з усіма вами, хто перебуває в єдності з Христом Ісусом, буде моя любов.

ДРУГИЙ ЛИСТ ДО
КОРИНФЯН

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса, і наш брат Тимофій до Божого збору, що в Коринфі, а також до всіх святих по цілій Ах'ї.

2 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Благословенний хай буде Бог і Батько нашого Господа Ісуса Христа — Батько глибокого співчуття та Бог усіякої потіхи. **4** Він потішає нас у всіх лихах, щоб ми у свою чергу потішали тих, хто теж страждає, ділячись з ними тією потіхою, яку самі отримуємо від Бога. **5** Бо так само як ми багато страждаємо задля Христа, через Христа ми також отримуємо багато потіхи. **6** Тож якщо ми зносимо лихо, то робимо це заради вашої потіхи й спасіння. А якщо ми отримуємо потіху, то для того, аби ви були потішені, і це допомагає вам вистояти в таких же стражданнях, які зносимо ми. **7** Тому надії, які ми пов'язуємо з вами, не будуть марними, адже ми знаємо: так само як ви зазнаєте страждань, то отримаєте й потіху.

8 Оскільки вже мова зайшла про страждання, хочемо розказати вам, брати, про лихо, яке

трапилося з нами в провінції Азія. Там ми зазнали величезних утисків; більш того, це було вже понад наші сили, і ми навіть сумнівались, чи взагалі залишимося живими. **9** Правду кажучи, у серці ми відчували, що отримали смертний вирок. А все це сталося для того, аби ми поклались не на себе, а на Бога, який може воскрешати з мертвих. **10** Тож у тій небезпечній ситуації він буквально рятував нам життя, і ми впевнені, що він нас рятуватиме і далі. **11** Ви також можете допомогти, палко молячись за нас. Тоді багато хто дякуватиме за нас — за все, що Бог подарував нам завдяки молитвам багатьох людей.

12 Адже ми маємо чим похвалитись і говоримо це з чистим сумлінням: живучи в цьому світі, ми поводитись — особливо з вами — зі святістю й щирістю, яку маємо від Бога, і керувались не людською мудрістю, а Божою незаслуженою добротою. **13** По суті, ми не пишемо нічого нового, а лише те, що ви й так добре знаєте та з чим погоджуєтесь і, сподіваюсь, будете погоджуватися до кінця. **14** До певної міри ви вже згодні з тим, що можете нами хвалити-

ся,— так само як ми будемо хвалитись вами в день нашого Господа Ісуса.

15 Тож, будучи в цьому впевнений, я вже давно хотів до вас прийти, аби ви знову відчувли радість. **16** Я збирався відвідати вас по дорозі в Македонію, а повертаючись звідти, зупинитись у вас ще раз. Потім, можливо, ви б мене трохи провели до Юдеї. **17** Хіба такий намір можна назвати легковажністю? Хіба я намагаюсь здійснити свої плани, керуючись бажаннями грішної плоті, коли говорю «так, звичайно», а потім «ні, ніколи»? **18** Бо так само як можна покладатися на Бога, можете довіряти в цьому і нам, адже ми не кажемо вам «так», маючи на увазі «ні». **19** А Син Божий, Христос Ісус, про якого ми, тобто я, Силуан і Тимофій, проповідували вам, не був «так» і при цьому «ні». В його випадку «так» було «так». **20** І хоч би скільки було Божих обітниць, саме завдяки йому вони стали «так». Тому й «амінь» ми говоримо на славу Богові власне через нього. **21** Той же, хто нас помазав і запевняє, що як ви, так і ми належимо Христу,— це сам Бог. **22** Власне він поставив на нас печатку і як завдаток того, що має настати, дав у наші серця дух.

23 Тож нехай Бог буде свідком проти моєї душі, коли кажу неправду,— якщо я досі ще не

прийшов у Коринф, то тільки тому, що не хотів зробити вам гірше. **24** Це не означає, що ми пануємо над вашою вірою. Швидше ми ваші співпрацівники і сприяємо вашій радості, а стоїте ви лише завдяки своїй вірі.

2 А щодо мого наміру прийти до вас знову, то я вирішив не приходити сумним. **2** Бо якщо завдам смутку вам — тим, хто мене підбадьорює, від кого ж тоді я отримаю підбадьорення? **3** Тож усе це я вам написав для того, аби, прийшовши, не засмутитись через тих, за кого мав би радіти. А я впевнений: те, що приносить радість мені, приносить радість і вам. **4** Бо коли я писав вам, то робив це з нестерпним болем і великою тугою на серці, та ще й зі слізьми на очах. Проте я писав не для того, щоб вас засмутити, а щоб ви знали, як сильно вас люблю.

5 Коли ж хтось і завдав когось смутку, то не мені, а, вибачте за прямоту, певною мірою всім вам. **6** Йому достатньо докору, який він отримав від більшості братів. **7** Тепер же вам ліпше з готовністю простити цього чоловіка та потішити, аби часом його не охопив надмірний смуток. **8** Тож настійно вас заохочую: запевніть його у своїй любові. **9** Цього листа я пишу і для того, щоб дізнатися, чи в усьому ви слухняні.

10 Все, що ви з готовністю комусь простите, прощу теж я. По суті, якщо я щось комусь і простив, то — Христос цьому свідок — зробив це заради вас, **11** щоб Сатана нас не перехитрив, бо його задуми нам відомі.

12 Коли я прибув до Троади, аби звіщати добру новину про Христа, і переді мною відчинились двері в служінні Господу, **13** то мені було дуже важко, бо я не знайшов Тита, свого брата. Тому я попросився з братами і вирушив до Македонії.

14 Хоч би як там було, дякую Богові, який завжди веде нас у триумфальному поході разом з Христом і всюди через нас поширює пахощі знання про себе.

15 Адже ми для Бога — приємні пахощі новини про Христа; і їх відчують як ті, хто є на шляху до спасіння, так і ті, хто на шляху до знищення.

16 Для останніх ми — запах смерті, що провіщає смерть, а для перших — пахощі життя, що провіщають життя. І хто ж відповідно підготовлений для такого служіння? **17** Ми. Бо, на відміну від багатьох, ми не торгуємо Божим словом, а, перебуваючи в єдності з Христом, говоримо з найщиріших спонук, як це і мають робити люди, послані Богом, і Бог цьому свідок.

3 Чи ж не виходить так, що ми починаємо знову самі себе рекомендувати? А може, нам, як декотрим людям, по-

трібні рекомендаційні листи, чи то для вас, чи від вас?

2 Ні, бо нашим листом є ви; він написаний на наших серцях, і його знають та читають усі. **3** Адже, дивлячись на вас, люди бачать, що ви — лист Христа, котрий написали ми, служителі. І цей лист написано не чорнилом, а духом живого Бога, не на кам'яних, а на тілесних таблицях — на самих серцях.

4 І все це ми говоримо з упевненістю, яку маємо перед Богом завдяки Христу. **5** А втім, те, що ми маємо відповідну підготовку, — не наша заслуга, ми не досягли цього власними зусиллями; ця підготовка — від Бога.

6 Саме завдяки йому ми маємо таку підготовку, яка дає нам тепер можливість бути служителями нової угоди — служителями не писаного зводу законів, а духу. Бо закон засуджує на смерть, а дух оживляє.

7 Коли ж звід законів, який ніс із собою смерть і був вирізьблений на каменях, з'явився в славі, так що сини Ізраїля не могли навіть подивитись на Мойсееве обличчя, бо воно випромінювало славу — славу, що все одно мала зникнути, **8** то хіба не буде оточене ще більшою славою служіння, завдяки якому можна отримати дух?

9 Бо якщо славним був звід законів, який ніс із собою смерть, то служіння, яке несе із со-

бою праведність, матиме значно більшу славу. **10** Дійсно, з появою більшої слави було з цього погляду позбавлене слави навіть те, що колись її отримало. **11** Бо якщо у славі з'явилося те, що мало бути усунене, то тим більше повинне прославитися те, що залишається.

12 Тож, оскільки в нас є така надія, ми маємо надзвичайну свободу мови. **13** До того ж ми не робимо так, як Мойсей; він закривав своє обличчя покривалом, аби сини Ізраїля не могли роздивитися, яким буде кінець того, що мало бути усунене. **14** А втім, їхні розуми й так були притуплені. І навіть сьогодні, коли читається стара угода, те саме покривало залишається незнятим, оскільки усувається воно лише завдяки Христу. **15** І справді, коли сьогодні читають писання Мойсея, покривало все ще залишається на серцях тих людей. **16** Та коли людина навертається до Єгови, покривало знімається. **17** Якщо ж говорити про самого Єгову, то він — Дух, а де дух Єгови, там свобода. **18** І всі ми з незакритими обличчями, немов дзеркала відображаючи славу Єгови, перемінюємось та набуваємо такого самого, чимраз славетнішого, образу і тоді стаємо власне такими, якими робить нас сам Єгова — Дух.

4 Тож, оскільки нам, згідно з виявленим милосердям, доручено таке служіння, ми не падаємо духом. **2** Більш того, ми відкинули таємні вчинки, яких можна лише соромитись. Ми не вдаємося до підступності та не розбавляємо Божого слова, натомість, виявляючи правду, даємо можливість кожній людині* побачити наш добрий приклад, і Бог цьому свідок. **3** Але якщо добра новина, яку звіщаємо, і закрита покривалом, то лише для тих, хто йде шляхом знищення,— **4** для невірних, котрим бог цієї системи засліпив розуми, щоб для них не засяло світло славної доброї новини про Христа, який є образом Бога. **5** Коли ж говорити про нас, то ми проповідуємо не про себе, а про те, що Христос Ісус — це Господь, а ми — раби, які служать вам задля Ісуса. **6** І сам Бог, який сказав: «Нехай з темряви засяє світло», осяяв наші серця і освітив їх, віддзеркаливши через лице Христа славне знання про себе.

7 Проте скорб цей ми маємо в посудинах глиняних, аби було чітко видно, що ми отримали силу, яка перевершує людську,— силу, що походить від Бога, а не від нас. **8** В усьому нас утискають, але ми не загнані в кут; ми розгублені, але не

2Кр 4:2* Буквально «сумлінню кожної людини».

залишені у безвиході. **9** Нас переслідують, але ми не кинуті напризволяще; ми повалені, але не знищені. **10** Завжди, подібно як це було з Ісусом, ми* скрізь стикаємось зі смертельною загрозою з боку інших. А все це для того, щоб і життя Ісуса так само виявилось в наших тілах. **11** Бо заради Ісуса нас, живих, знову й знову віддають на смерть, щоб і життя його виявилось в наших смертних тілах. **12** Отже, в нас діє смерть, а в вас — життя.

13 Крім того, оскільки ми маємо такий же дух віри, про який написано: «Я вірив, тому й говорив», ми також віримо, тому й говоримо. **14** І притому знаємо, що той, хто воскресив Ісуса, воскресить з Ісусом і нас та поставить разом з вами перед собою. **15** Бо все це ради вас, аби щедра незаслужена доброта могла виявитися ще рясніше, оскільки багато людей складатимуть Богові подяки і цим будуть нести Богові славу.

16 Тож ми не падаємо духом. І навіть якщо наше фізичне тіло нищиться, наша внутрішня людина день у день обновлюється. **17** Бо, хоча ми і зносимо страждання, вони короточасні і легкі, а до того ж приносять нам дедалі більшу славу — славу, яка триватиме вічно. **18** Ми ж тим

часом зосереджуємо погляд не на видимому, а на невидимому, бо видиме скороминуще, а невидиме — вічне.

5 Крім того, ми знаємо, що наш земний дім, цей тілесний намет, розпадеться і ми отримаємо житло від Бога — нерукотворний вічний дім на небі. **2** А поки що, залишаючись у цьому домі, ми зітхаємо і прагнемо одягти небесний, **3** аби, одягнувши його, нам не бути нагими. **4** І справді, перебуваючи в тілесному наметі, ми зітхаємо під таким тягарем. Це не означає, що ми хочемо скинути з себе цей намет. Ми просто прагнемо одягнути інший, аби на зміну тому, що смертне, прийшло життя. **5** І приготував нас до цього Бог, давши нам свій дух як завдаток того, що має прийти.

6 Тож ми завжди сповнені відваги і знаємо: поки живемо* в тілі, то не перебуваємо з Господом; **7** і знаємо це завдяки тому, що ходимо вірою, а не тим, що бачимо. **8** І все ж ми сповнені відваги і воліли б оселитися з Господом, аніж залишатися в тілі. **9** Тому без різниці, де ми живемо, з ним чи без нього, наша мета — завжди йому догоджати. **10** Адже всі ми повинні стати перед судовим престолом Христа. Тоді виявиться, хто ми насправді, і ко-

2Кр 4:10* Буквально «ми в наших тілах».

2Кр 5:6* Буквально «поки наш дім».

жен отримає по заслuzі, згідно з тим, що робив у тілі — чи добро, чи зло.

11 Отож, розуміючи, що треба мати страх перед Господом, ми далі переконливо навчаємо інших, але пам'ятаємо, що й самі ми постійно в Бога на виду. Сподіваюсь, ми повністю на виду й у вас*. **12** Це не означає, що ми знову починаємо себе рекомендувати. Ми просто даємо вам підстави гордитися нами. Тоді ви матимете що відповісти людям, котрі вихваляються не своїм серцем, а тим, якими вони є в очах інших. **13** Якщо ж ми і втратили здоровий глузд, то лише заради Бога. Та якби ми залишилися при своєму розумі, то це було б вам на добро. **14** І спонукує нас Христова любов, бо ми собі вирішили так: якщо один помер за всіх, то й усі померли. **15** А помер він за всіх, аби всі, хто живе, жили вже не для себе, а для того, хто за них помер і воскрес.

16 Отже, відтепер ми не дивимось, якою людина є з тілесного погляду. Навіть у випадку з Христом, якщо раніше ми дивилися, хто він є з тілесного погляду*, тепер уже не дивимось. **17** Тож якщо хтось перебуває в єдності з Христом, то є новим створінням. На зміну ста-

рому прийшло нове. **18** І все це від Бога, який через Христа примирив нас із собою та доручив нам місію примирення, **19** тобто служіння, аби ми проголошували, що Бог через Христа примирив із собою світ і не залічує людям їхніх проступків. І це слово примирення Бог доручив саме нам.

20 Отож, ми — послы, які виконують Христову працю* так, наче Бог через нас звертається до людей з особливим закликом. Отже, як ті, хто виконує Христове доручення, благаємо: «Примиріться з Богом». **21** Того, хто не вчинив гріха, він заради нашого блага зробив жертвою за гріх. І завдяки йому ми стаємо праведними в Божих очах.

6 Співпрацюючи з ним, ми благаємо також, аби ви не випустили з уваги мети, з якою Бог виявив до вас незаслужену доброту. **2** Адже Бог говорить: «Я почув тебе в час прихильності, у день спасіння тобі допоміг». І саме тепер час особливої прихильності! Саме тепер день спасіння!

3 Ми не даємо жодної підстави для спотикання, щоб наше служіння було бездоганне. **4** Натомість у всьому рекомендуємо себе як Божі служителі: коли витривало зносимо багато випробувань, коли зазнаємо лиха, нужди, труднощів, **5** коли

2Кр 5:11* Буквально «вашого сумління». **16*** Буквально «ми знали Христа за тілом».

2Кр 5:20* Буквально «послы замість Христа».

нас б'ють, коли кидають до в'язниць, коли залишаємось витривалими у час безладдя, коли трудимось, коли цілими ночами не змикаємо очей та подовгу залишаємось без їжі, **6** коли дотримуємось чистоти, коли сповнені знання, довготерпіння, доброти, святого духу, нелицемірної любові **7** та Божої сили, коли вживаємо правдиву мову, коли тримаємо зброю праведності і в правій, і в лівій руці, **8** коли зазнаємось слави й зносимо ганьбу, коли чуємо про себе погані відгуки і добрі, коли завжди говоримо правду, хоча нас вважають обманщиками, **9** коли нас упізнають, хоча для багатьох ми невідомі, коли ми ніби вмираємо, але й далі живемо, коли нас карають*, проте досі так і не стратили, **10** коли ми, хоча й сумуємо,— завжди радісні, коли ми, хоча й бідні,— багатьох робимо багатими, коли, хоча й нічого не маємо,— володіємо всім.

11 Коринфяни! Ми говоримо до вас з усією відвертістю, серця наші широко відкриті. **12** Вам не тісно в нас, вам тісно у ваших ніжних почуттях. **13** Отже, звертаюсь до вас як до дітей, відплатіть тим самим — широко відкрийте свої серця.

2Кр 6:9* У мові оригіналу це слово має широке значення і може перекладатися як «карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити».

14 Не впрягайтесь з невіруючими в одне ярмо, адже таке ярмо нерівне. Бо що може бути спільного між праведністю і беззаконням? Або що спільного між світлом і темрявою? **15** Яка згода між Христом і Веліалом*? І що спільного між віруючим і невіруючим? **16** Крім того, що спільного між Божим храмом та ідолами? Адже ми — храм живого Бога, який сказав: «Буду перебувати серед них і ходитиму серед них. Я буду їхнім Богом, а вони будуть моїм народом». **17** «Тож вийдіть з-поміж них та відділіться,— говорить Єгова,— та більше не торкайтесь нечистого», «і тоді я вас прийму». **18** «Я буду вам батьком, а ви будете мені синами і дочками»,— каже Єгова Всемогутній».

7 Тож, любі, оскільки ми маємо такі обітниці, очистьмо себе від усього, що опоганює тіло і дух, та вдосконалюймо свою святість, виявляючи Божий страх.

2 Знайдіть для нас місце у своїх серцях. Ми нікого не скривдили, нікого не звели на згубний шлях, нікого не використали у власних інтересах.

3 Говорю це не для того, щоб вас осудити. Бо, як я вже казав, хоч би що трапилося, ви завжди в наших серцях. **4** Звертаючись до вас, я маю велику

2Кр 6:15* Тобто «нікчемним», стосується Злого, Сатани.

свободу мови. Я дуже пишаюся вами. І я втішений та безмежно радію, хоча ми зносимо стільки утисків.

5 І справді, прийшовши в Македонію, ми не мали спокою, але й далі зазнавали різних утисків: назовні була боротьба, всередині — побоювання. **6** Проте Бог, який потішає пригнічених, потішив і нас приходом* Тита, **7** і не лише його приходом, але й тим, як ви його потішили. Адже він приніс звістку про вашу тугу, вашу журбу і щиру зацікавленість мною. Тож я ще більше зрадив.

8 Отже, навіть якщо я і засмутив вас своїм листом, то не жалкую. Хоча спочатку і жалкував (бачу, ви все ж засмутились через цей лист, правда ненадовго), **9** але тепер радію. І радію не тому, що ви засмутились, а тому, що цей смуток привів до покаяння. Оскільки ж ви засмутились так, як до вподоби Богові, то не зазнаєте через нас жодної шкоди. **10** Адже смуток, який Богові до вподоби, веде до покаяння і зрештою до спасіння, і про це не слід жалкувати. А смуток, притаманний цьому світові, веде до смерті. **11** Бо подивіться, які плоди приніс смуток, що до вподоби Богові: він породив в вас великий záпал, він породив обурення, страх, тугу, ревність; ви

очистилися, виправили все зло! Таким чином ви показали, що в усьому є бездоганно чистими.

12 Звичайно, написав я вам не задля того, хто вчинив це зло, і не задля скривдженого, а щоб і Бог, і всі, хто є серед вас, побачили ваше щире прагнення слухатися наших слів. **13** Власне тому ми були потішені.

Однак ми не тільки потішились, а й безмежно зраділи, коли побачили радість Тита, адже, побувши з усіма вами, він дуже відсвіжив свій дух. **14** Бо якщо я колись і хвалився вами перед ним, то не був засоромлений, оскільки тепер він сам переконався, що вся наша похвала — правда, як і все те, що ми говорили свого часу вам. **15** І, коли він пригадує ту слухняність, котру ви всі виявляли, і те, з якою глибокою повагою ви його прийняли, його ніжні почуття до вас стають ще сильнішими. **16** Я радію, що завдяки вам можу завжди бути сповнений відваги.

8 А тепер, брати, хочемо розповісти вам про незаслужену доброту, яку Бог виявив зборам у Македонії. **2** Під час важкого випробування вони зазнали страждань. Але незважаючи на своє крайнє убожество, вони, спонукані безмежною радістю, виявили виняткову щедрість і цим показали своє духовне багатство. **3** Бо запевняю вас: вони зробили все

2Кр 7:6* Грецьке *пароусіа*, буквально «присутність».

можливе, а то й більше. **4** Вони самі почали впрошувати, навіть благувати нас про можливість передати свій щедрий дар святим і так разом з іншими послужити їм. **5** І віддали вони не лише те, на що ми розраховували, а передусім самих себе — як Господу, так, з Божою волею, і нам. **6** Отже, побачивши їхній приклад, ми вирішили заохотити Тита, щоб він пішов до вас і завершив розпочату ним справу, пов'язану зі щедрими дарами. **7** Ми знаємо, що коли говорити про віру, слово науки, знання, неослабну ревність та нашу любов до вас, то ви у всьому цьому справді багаті, вам нічого не бракує. Тож нехай ваше багатство виявиться і в тому, що ви передасте свої щедрі дари.

8 Звичайно, це не є наказом. Я пишу це тому, що бачу ревність інших і хочу переконатися у щирості вашої любові. **9** Ви ж знаєте, яку незаслужену доброту виявив наш Господь Ісус Христос: він, хоч і був багатим, заради вас став бідним, щоб завдяки його бідності ви могли розбагатіти.

10 А взагалі, я думаю, що ця справа буде вам лише на пожиток, бо ще рік тому ви взялися за неї, і то з великим завзяттям. **11** Тож завершіть розпочату справу, щоб ви не тільки мали бажання і завзяття, але й відповідно до своїх можливо-

стей довели її до кінця. **12** Адже якщо людина дає передусім тому, що в неї є таке бажання, то її дари особливо приємні. І при цьому береться до уваги не те, чого вона не має, а те, що має. **13** Бо я не хочу сказати, що іншим має бути легко, а вам важко. **14** Натомість хочу, аби завдяки рівномірному розподілу ваш теперішній надлишок доповнив те, чого бракує їм, а їхній надлишок доповнив те, чого бракує вам. Тоді в усьому буде рівновага, **15** бо написано: «Хто мав багато, той не мав забагато, а хто мав мало, не мав замало».

16 Дякую Богові, що такі ж гарячі почуття до вас він вклав у серце Тита. **17** Це було видно з того, як радо Тит відгукнувся на заохочення. Хоча він прийшов би і з власної волі, оскільки має до вас такі почуття. **18** Разом з ним ми посилаємо брата, якого всі збори хвалять за те, що він робить для поширення доброї новини. **19** Більш того, від зборів він отримав призначення супроводжувати нас і допомагати в усьому, що пов'язане з цим щедрим даром. Ми ж повинні використати цей дар на славу Господу і зробити це так, аби довести, що ми готові прийти на допомогу іншим. **20** Тоді, коли мова йтиме про ваші щедрі пожертви, які нам доручено передати святим, ніхто не

зможе нам ні в чому дорікнути.

21 Адже ми «намагаємось робити все чесно не лише перед Єговою, але й перед людьми».

22 До того ж посилаємо з ними ще одного нашого брата, котрий з великою ревністю виконує різні завдання, і ми не раз у тому пересвідчилися. У цій же справі він виявляє ще більшу ревність, оскільки повністю довіряє вам. **23** Коли ж у когось виникнуть якісь сумніви щодо Тита, знайте: він мій співслужитель і співпрацівник, котрий, як і я, служить для вашого блага. Що ж до наших братів, то вони — апостоли зборів та слава Христа. **24** Тож покажіть їм перед усіма зборами, що ваша любов щира і що ми хвалилися вами не даремно.

9 Що ж до служіння* святим, то писати про це зайве, **2** бо я знаю вашу готовність і хвалюся нею перед македонянами. Я розповідаю їм, що брати з Ахаї вже рік, як готові допомогти, і більшість з них була дуже заохочена вашою ревністю. **3** Та все ж посилаю до вас братів, щоб наші слова похвали про вас не були даремні і щоб ви могли показати свою готовність, про яку я не раз згадував. **4** Інакше якщо македоняни прийдуть зі мною і побачать, що ви не готові, то, боюсь, чи нам, а зрештою і вам не

стане соромно за таку недоречну впевненість. **5** Тож я подумав, що варто заохотити братів прийти до вас задалегідь і допомогти підготувати обіцяний щедрий дар. І коли його потрібно буде передати, він справді буде щедрим даром, а не чимось вимушеним.

6 А втім, добре також пам'ятати: хто сіє скупю, скупю й жатиме, а хто сіє щедро, той і жатиме щедро. **7** Тому нехай кожен робить так, як постановив у серці, а не з примусу чи неохоче, оскільки Бог любить того, хто дає з радістю.

8 У свою чергу Бог може рясно злити на вас усю незаслужену доброту, щоб ви не лише мали достаток в усьому, як це було завжди, а мали навіть більше — для всякого доброго діла.

9 (Як написано: «Він дав багато щедрих дарів, допомагав бідним; його праведність навіки не забудеться»). **10** Отже, той, хто дає вдосталь насіння сіячеві та щедро годує людей хлібом, дасть і вам насіння для сівби, дасть аж надмір та примножить плоди вашої праведності). **11** Ви з усякого погляду збагачуєтесь, аби в усьому бути щедрими, і завдяки нашим зусиллям така щедрість спонукує людей складати подяки Богу. **12** Адже це служіння* має не лише повні-

стю задовольнити потреби святих, але й принести Богові багато виразів безмежної подяки.

13 І справді, вони прославляють Бога, коли, дивлячись на вашу участь у цьому служінні, бачать доказ того, що ви підкоряєтесь добрій новині про Христа, і це ви прилюдно показали. Також вони прославляють Бога тоді, коли бачать щедрість, з якою ви робите пожертви для них та для всіх інших.

14 Крім того, вони палко моляться за вас Богові і прагнуть з вами зустрітися, бо знають, якою величною незаслуженою добротою він вас обдарував.

15 Тож дякуємо Богові за його невимовний дар.

10 Тепер я, Павло, хочу вас про щось дуже попросити — попросити з лагідністю і добротою, які виявляв Христос. Звичайно, коли я у вас, то залишаюся непримітним, проте коли відсутній, кажу усе прямо. **2** Тож благаю, зробіть так, аби, прийшовши до вас, я не був змушений діяти з такою прямою, як намірявся це зробити: щоб не довелося вживати рішучих заходів до тих, хто вважає, ніби ми поведимося по-тілесно. **3** Бо, хоча ми й живемо в тілі, та не воюємо по-тілесному, **4** наша зброя не тілесна. Навпаки, завдяки Богу ми маємо сильну зброю — таку, що здатна повалити будь-яку твердиню. **5** Адже ми обертаємо

нанівець хибні ідеї та все високодумне, що повстає проти знання про Бога, а також беремо в полон усіляку думку, аби зробити її слухняною Христу.

6 І як тільки ви доведете свою цілковиту слухняність, ми будемо готові покарати кожного, хто виявить будь-який непослух.

7 Ви судите про все поверхово. Коли хтось переконаний, що належить Христу, то, знову ж таки, хай не забуває, що ми також належимо Христу. **8** І навіть якщо я трохи перейду межу, хвалячись владою, якою наділив нас Господь, — він дав її для того, щоб зміцнювати вас, а не руйнувати, — то не буду засоромлений. **9** Тільки не подумайте, ніби я хочу залякати вас своїми листами. **10** Бо де-хто говорить: «У листах він грізний і суворий, та як прийде*», він не справляє особливого враження, а коли починає говорити, то взагалі нема що слухати». **11** Проте хай такі люди знають: які ми в листах, коли відсутні, такими будемо й на ділі, коли прийдемо. **12** Хоча ми не наважуємось ставити себе на рівні з тими, хто сам себе рекомендує, чи навіть порівнювати себе з ними. І коли вже говорити про них — тих, хто міряє себе власною міркою та порівнює себе із самим собою, то вони, без сумніву, нічого не розуміють.

2Кр 10:10* Буквально «його присутність у тілі».

13 Ми ж будемо хвалитися лише тим, чого змогли досягти в межах території, яку нам відміряв Бог і яка сягає аж до вас, а надмірно хвалитися не будемо. **14** Бо ми не розтягуємо меж своєї території, ви й так до неї належите. Адже ми були першими, хто дійшов до ваших країв, проголошуючи добру новину про Христа. **15** Ні, ми не хвалимося чужою працею — тим, чого було досягнуто за межами призначеної нам території. Натомість плекаємо надію, що, у міру того як ваша віра зростатиме, ви й самі будете більше цінувати те, що ми зробили на своїй території. Тоді ми досягнемо ще більших успіхів у своїй праці. **16** і, щоб не хвалитися чужою територією, де вже все готове, зможемо проголошувати добру новину не тільки у ваших краях, але й далі. **17** І взагалі, «хто хвалиться, нехай хвалиться Єговою». **18** Бо схвалення отримує не той, хто сам себе рекомендує, а той, кого рекомендує Єгова.

11 Як би я хотів, щоб ви знесли мене навіть такого, трохи нерозсудливого. Хоча ви й так мене зносите! **2** Адже я ревную за вас Божою ревністю, бо особисто заручив вас з одним нареченим — Христом — і хочу представити вас йому як чисту, незайману дівчину. **3** Але боюсь, щоб, як це сталося з Євою, котру підступно споку-

сив змій, так і ви у своєму мисленні часом не піддалися зіпсуттю та не втратили щирості й чистоти, які маєте виявляти перед Христом. **4** Бо виходить, що коли хтось, приходячи, проповідує іншого Ісуса — не того, котрого проповідували ми, або коли ви отримуєте від когось інший дух — не той, який вам було дано раніше, або ж коли хтось приносить вам іншу добру новину — не ту, яку ви прийняли від нас, то таких людей ви з готовністю зносите. **5** Та якщо говорити про мене, то вважаю, що я нічим не гірший від ваших преславних апостолів. **6** Бо, може, красномовством я і не відзначаюсь, проте знань мені точно не бракує, і ми намагалися завжди і в усьому вам це показати.

7 Чи ж я згрішив тим, що, бажаючи звеличити вас, сам упорювався і без жодної винагороди з радістю звіщав вам Божу добру новину? **8** По суті, аби служити вам, я оббирав інші збори, приймаючи їхню допомогу. **9** Крім того, навіть коли я був у вас і опинився в нужді, то ні для кого не став тягарем, адже тоді прийшли брати з Македонії і повністю задовольнили всі мої потреби. Тож я справді намагався і далі намагатимусь ні в чому не бути для вас тягарем. **10** І, поки в мені перебуває правда Христова, я завжди матиму підстави хвалитись тим,

що зробив в Ахаї. **11** Але чому я вас не обтяжував? Чи тому, що не люблю вас? Зовсім ні, адже Бог знає, що я вас люблю.

12 Отож, я і далі робитиму те, що робив дотепер. Тоді, сподіваюся, ті, хто хоче довести свою рівність з нами і хвалиться нею, так і не матимуть для цього жодних підстав. **13** Бо такі чоловіки — фальшиві апостоли; вони лише вводять інших в оману та видають себе за апостолів Христа. **14** І не дивно, адже сам Сатана видає себе за ангела світла. **15** Тож немає нічого особливого в тому, що його служителі теж видають себе за служителів праведності. Але в кінці вони отримають те, що заслужили.

16 Кажу ще раз: нехай ніхто не вважає мене нерозсудливим. Та навіть якщо в ваших очах я і є нерозсудливий, то прийміть мене вже таким, аби я теж міг трохи похвалитися. **17** Те, що я говорю, говорю не за прикладом Господа, а як нерозсудливий, сповнений самовпевненості, притаманної хвалькам. **18** І, оскільки багато хто вихваляється тим, що важливе з тілесного погляду, буду хвалитись тим і я. **19** Адже, будучи розсудливими, ви радо зносите нерозсудливих. **20** По суті, ви терпите кожного, хто вас поневолює, хто відбирає чи навіть пожирає ваше добро, хто звеличується над вами чи б'є вас в обличчя.

21 Кажу це нам же на сором, бо все виглядає так, ніби ми не в стані належно застосувати свою владу.

І якщо інші поводяться так упевнено, то нехай буду нерозсудливий, але я теж можу показати таку впевненість. **22** Вони євреї? І я єврей. Ізраїльтяни? Я теж ізраїльтянин. Авраамові нащадки? Я теж. **23** Вони служителі Христа? Кажу як божевільний: я тим більше. Я багато більше трудився, багаторазово частіше був ув'язнений, мене били стільки разів, що аж не злічити; до того ж я часто опинявся перед лицем смерті. **24** Від юдеїв я п'ять разів отримав по сорок ударів без одного. **25** Тричі мене сікли різками, раз каменували, тричі я пережив корабельну аварію, день і ніч провів у відкритому морі. **26** Я часто бував у дозорі, не раз потрапляв у небезпеки на річках, попадав у руки грабіжникам, натерпівся як від співвітчизників, так і від людей з інших народів. Крім того, опинявся в небезпеці у містах, у пустелях, на морі та серед фальшивих братів. **27** Я трудився в поті чола, бувало, цілими ночами не змикав очей, зазнавав голоду і спраги, не раз відмовлявся від їжі, зносив холод та не мав що вдягти.

28 Окрім усіх цих проблем ззовні, мені день у день не дає спокою ще й переживання за

всі збори. **29** Чи є хтось слабкий, при кому не був би слабким і я? Або, коли доводять когось до спотикання, чи ж я не спалахую гнівом?

30 Тож, якщо вже хвалитися, я хвалитимусь своїми слабкостями. **31** Бог і Батько Господа Ісуса — Той, кому належить хвала навіки,— знає, що я не обманю. **32** У Дамаску намісник царя Арети стеріг місто, аби схопити мене, **33** але мене спустили в плетеному кошику через вікно в мурі, і я врятувався з його рук.

12 Я змушений хвалитися. І, хоча це не принесе жодної користі, я розкажу ще й про надприродні видіння та об'явлення, які мені дав Господь. **2** Знаю одного чоловіка, який перебуває в єдності з Христом. Чотирнадцять років тому він був раптово zabrаний таким, яким є, на третє небо, хоч я і не впевнений, чи то в тілі, чи поза тілом,— це лише Богу відомо. **3** Тож знаю я такого чоловіка, котрий — чи то в тілі, чи поза тілом, не впевнений, це Богу відомо,— **4** був zabrаний у рай та чув невимовні слова, які людині не дозволено повторювати. **5** От таким чоловіком я буду хвалитись; собою ж хвалитися не буду, хіба що своїми слабкостями. **6** Та якщо в мене колись і виникне бажання похвалитися, це не буде з мого боку нерозсудливим,

адже я казатиму правду. Проте я стримуюсь від цього, аби ніхто, дивлячись на мої діла чи слухаючи мене, не подумав про мене забагато **7** лише через те, що я отримав стільки об'явлень.

Тому, аби я надто не величався, дано мені в тіло колючку, ангела Сатани, щоб постійно бити мене. І дана вона мені, щоб я надто не величався. **8** Я тричі благав Господа, щоб він цю колючку усунув, **9** але він сказав: «Достатньо тобі тієї незаслуженої доброти, яку я вже виявляю, бо саме тоді, коли ти слабкий, ти отримуєш усю повноту моєї сили». Тож я з набагато більшим задоволенням хвалитимусь своїми слабкостями, бо тоді я і далі залишатимусь під покровом Христової сили. **10** Тому я радий за ддя Христа зносити слабкості, образи, скруту, переслідування і труднощі. Бо коли я слабкий, тоді я сильний.

11 Я з вами і справді став нерозсудливим. Бо якби рекомендували мене ви, то я не був би змушений стати таким. Адже, коли розібратись, я нічим не гірший від ваших преславних апостолів, навіть якщо я ніхто. **12** Та ви й самі бачили докази мого служіння як апостола: всю мою витривалість, знаки, чуда та могутні діла. **13** І взагалі, в чому ви були гіршими, ніж інші збори? Може, лише в тому, що я не став для вас тягарем.

Вибачте мені великодушно цю провину.

14 Я вже втретє збираюсь прийти до вас. Але я не буду для вас тягарем, бо ваше майно мені не потрібне — мені потрібні ви. Адже не діти повинні відкладати щось для батьків, а батьки для дітей. **15** Я ж з великою радістю віддам за ваші душі все, навіть самого себе. Тож, коли я люблю вас так сильно, не вже я не заслуговую, щоб мене любили не менше? **16** Хоч би як там було, я вас не обтяжував. Та ви все одно кажете, що я був «хитрий» і заманив вас до себе «підступністю». **17** Візьміть для прикладу братів, яких я до вас посилав. Хіба я використав хоча б когось із них, аби збагатитися за ваш рахунок? **18** Я дуже просив Тита прийти до вас та послав з ним ще одного брата. І хіба Тит нажився на вас? Зовсім ні! Ми були з ним у цьому одностудні та діяли однаково, і з цим ви, мабуть, теж погодитесь.

19 Невже ви весь цей час думаєте, що ми захищаємося перед вами? Ні, ми не захищаємося: ми говоримо перед Богом як Христові послідовники. І все це, любі, робимо, аби вас зміцнити. **20** Бо я боюсь, щоб не застати вас такими, якими не хотів би, і щоб ви не побачили мене таким, яким не хотіли б. Але мені здається, що я таки побачу у вас чвари, заздрість, спа-

лахи гніву, суперечки, безлад; побачу, як ви обмовляєте один одного, пліткуєте та чванитеся. **21** І тоді, коли я прийду знову і буду з вами, мій Бог засоромить мене на ваших очах і я сумуватиму через тих багатьох, хто пішов грішним шляхом та досі не покався у своїй нечистоті, блуді й розгнужданості.

13 Ось уже втретє я збираюсь прийти до вас. «Кожна справа має бути підтверджена устами двох чи трьох свідків». **2** Хоча я зараз далеко від вас, але сприйміть мої слова так, ніби я разом з вами вдруге. Отже, як і раніше, попереджаю всіх, особливо тих, хто колись піддався гріху: якщо прийду знову, то нікого не пошкодую. **3** Адже ви шукаєте доказів того, що через мене говорить Христос; він же у стосунках з вами не виявляє слабкості, а, навпаки, діє з великою силою. **4** Справді, він був слабким, і через це його прибили до стовпа, але завдяки Божій силі він знову живий. Подібно й ми: хоча слабкі, як і він був свого часу, але будемо жити разом з ним завдяки тій самій Божій силі, яка діє в вас.

5 Ви ж перевіряйте, чи ви у вірі, ретельно випробовуйте себе. Хіба ви не розумієте, що Ісус Христос перебуває в єдності з вами? Повинні розуміти, хіба що втратили Боже схвалення. **6** Тоді, я щиро сподіваюсь, ви

побачите, що й ми не втратили його схвалення.

7 Крім того, ми молимося до Бога, щоб ви не робили нічого поганого. І для мене неважливо, чи нас вважатимуть гідними схвалення, головне — щоб ви чинили добро, навіть коли ми, на думку інших, не заслуговуємо схвалення. **8** Адже ми ніколи не зможемо зашкодити правді, ми можемо лише посприяти їй. **9** І ми завжди радіємо, коли ви сильні, навіть якщо ми тоді слабкі. І ми молимося, щоб ви виправилися, в чому необхідно. **10** Тому я й пишу все це, поки мене

з вами немає, щоб, коли прийду, не бути суворим, бо Господь дав мені владу зміцнювати, а не руйнувати.

11 Наостанку, брати, заохочую вас: завжди радійте, виражайтеся, цінуюте, коли вам несуть потіху, будьте єдинодумні, живіть у мирі, і тоді Бог любові й миру буде з вами. **12** Вітайте один одного святим поцілунком. **13** Усі святі передають вам вітання.

14 Нехай з усіма вами перебуває незаслужена доброта Господа Ісуса Христа, любов Бога та святий дух, яким Бог наділив усіх нас.

ЛИСТ ДО

ГАЛАТІВ

1 Павло, апостол, призначений не за дорученням людей і не людиною, а Ісусом Христом і Богом, Батьком, який воскресив його з мертвих. **2** Разом зі всіма братами, що зі мною, пишу до зборів Галатії.

3 Нехай буде з вами незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і Господа Ісуса Христа. **4** Він віддав себе за наші гріхи, щоб визволити нас від теперішньої злої системи, згідно з волею нашого Бога, Батька. **5** Якому належить слава на віки вічні. Амінь.

6 Я дивуюсь, що ви вже відходите від Того, хто покликав вас

незаслуженою добротою Христа, і слухаєте інакшу добру новину. **7** Але насправді інакшої новини немає. Є лише ті, хто завдає вам клопотів і хоче перекрутити добру новину про Христа. **8** Та навіть якби хтось із нас або ангел з неба проголошував вам як добру новину щось на додаток до того, що ми вам проголошували спочатку, то нехай буде проклятий. **9** Ми вже говорили вам раніше, і я ще раз повторюю: хоч би хто вам звіщав як добру новину щось на додаток до того, чого ви навчились, нехай буде проклятий.

10 Якщо говорити про мене, то чию прихильність я намагаюся здобути: людську чи Божу? Хіба я прагну догоджати людям? Якби я все ще догоджав людям, то не був би рабом Христа. **11** Тож знайте, брати, що добра новина, яку я звіщав, не є чимось людським, **12** бо я отримав її не від людини і був навчений про неї не людиною: усе це я здобув лише завдяки об'явленню, котре дав Ісус Христос.

13 Ви, безперечно, чули, як я повадився колись, сповідуючи юдаїзм, як до нестями переслідував Божий збір, буквально спустошуючи його. **14** Я робив в юдаїзмі більший поступ, ніж інші євреї, мої ровесники, оскільки набагато ревніше обстоював батьківські традиції. **15** Але коли Богові, який дозволив мені народитися й покликав мене своєю незаслуженою добротою, стало до вподоби, **16** щоб я познайомив інші народи з його Сином, звіщаючи їм добру новину про Ісуса Христа, то я не пішов відразу радитися з тілом і кров'ю. **17** Не вирушив я також до Єрусалима, — до тих, котрі стали апостолами раніше від мене, — а подався в Аравію, після чого знову повернувся в Дамаск.

18 Тоді, через три роки, я пішов до Єрусалима, щоб зустрітися з Кифою, і пробув з ним п'ятнадцять днів. **19** Проте, окрім Якова, Господнього брата,

я не бачив більше нікого з апостолів. **20** І я пишу правду, не обманюю; Бог свідок.

21 Потім я відвідав деякі місцевості в Сирії та Кілікії. **22** Але збори в Юдеї, що перебувають в єдності з Христом, ніколи не бачили мене в обличчя; **23** вони лише чули від інших: «Чоловік, що раніше нас переслідував, тепер звіщає добру новину про віру, яку сам колись намагався викоренити». **24** Тож, дізнавшись про мене, вони почали прославляти Бога.

2 Потім, через чотирнадцять років, я знову пішов з Варнавою в Єрусалим, взявши із собою ще Тита. **2** А вирушив я туди, бо отримав об'явлення. І я виклав перед знаними братами добру новину, яку проповідував серед інших народів, однак розповів їм це наодинці, аби не сталося так, що я біжу чи біг надаремно. **3** Проте навіть Тита, який був зі мною, вони не змусили обрізатися, хоча він грек. **4** А все це через фальшивих братів, що непомітно ввійшли до нас і вишукують, як би ущемити нашу свободу, котру маємо як служителі Христа Ісуса, та повністю поневолити нас. **5** Але ми ні на мить їм не поступились і не підкорилися, аби ви й далі тримались правди, яку вам принесла добра новина.

6 Що ж до тих, кого вважали видатними людьми, — для мене немає значення, ким вони були

раніше, адже Бог судить про людину не по тому, якою бачать її інші,— то мені ці видатні чоловіки, по суті, не сказали нічого нового. **7** Навпаки, побачивши, що мені довірена добра новина для необрізаних, як і Петру для обрізаних,— **8** бо Той, хто наділив Петра силою, необхідною для апостольського служіння обрізаним, наділив нею і мене для служіння людям з інших народів,— **9** так от, дізнавшись про виявлену мені незаслужену доброту, Яків, Кифа та Іван, які вважалися стовпами, потиснули нам з Варнавою руку на знак готовності і далі співпрацювати. Отже, ми мали йти до інших народів, а вони — до обрізаних. **10** Нам же потрібно було тільки пам'ятати про бідних, що я з усіх сил і намагався робити.

11 Але коли Кифа прийшов в Антіохію, я відверто висловив йому своє незадоволення, бо він заслуговував осуду. **12** Адже впродовж якогось часу він їв собі з людьми з інших народів, а коли прибули чоловіки від Якова, став триматися осторонь від неевреїв та уникати їх зі страху перед обрізаними. **13** Всі інші юдеї так само, як і він, вдалися до лицемірства, тож навіть Варнава пішов у них на повіді й почав кривити серцем. **14** Та, побачивши, що вони не йдуть прямим шляхом згідно з правдою, яку принесла

добра новина, я сказав Кифі перед усіма: «Якщо ти, хоча і юдей, живеш, як люди з інших народів, а не як юдеї, то чому змушуєш неевреїв жити за юдейськими звичаями?»

15 Ті з нас, хто з походження є юдеями, а не грішниками з інших народів, **16** знають, що людина визнається праведною не на підставі вчинків, яких вимагає закон, а лише завдяки вірі в Христа Ісуса. Тож навіть ми повірили в Христа Ісуса, щоб нас було визнано праведними завдяки вірі в Христа, а не вчинкам, бо жодна людина не буде визнана праведною на підставі вчинків, яких вимагає закон. **17** Але якщо з'ясовується, що ми — ті, котрі прагнуть бути визнаними за праведних через Христа,— також грішники, чи це означає, що насправді Христос є служителем гріха? Аж ніяк! **18** Бо коли я знову будую те, що колись розвалив, то показую, що я правопорушник. **19** Коли ж говорити про мене, то я помер для закону завдяки самому закону, щоб жити для Бога. **20** Я прибитий до стовпа разом з Христом, і вже не я живу, а в єдності зі мною живе Христос. І справді, тепер, будучи в тілі, я живу завдяки вірі в Божого Сина, який полюбив мене й віддав за мене самого себе. **21** Я не відкидаю Божої незаслуженої доброти, адже якщо праведність можна

здобути завдяки закону, то Христос, по суті, помер надаремно.

3 О нерозумні галати, під чий жахливий вплив ви потрапили? Адже вам свого часу так яскраво описали, як було прибито до стовпа Ісуса Христа!

2 Хочу запитати вас лише одне. Як ви отримали дух: завдяки вчинкам, яких вимагає закон, чи завдяки тому, що слухали та повірили в почуте?

3 Невже ви настільки нерозумні? Почавши з духу, тепер закінчуєте плоттю? **4** Невже ви знесли стільки страждань надаремно? Неможливо, щоб це було надаремно!

5 Коли ж говорити про того, через кого ви отримуєте дух і хто здійснює серед вас могутні діла, то завдяки чому він це робить: завдяки вчинкам, яких вимагає закон, чи завдяки тому, що повірив у почуте?

6 Власне так було з Авраамом: він «повірив Єгови, і це зарахувалося йому як праведність».

7 Ви, звичайно, знаєте: синами Авраама є ті, хто тримається віри. **8** І Писання, передбачаючи, що Бог візнає праведними людей з інших народів завдяки вірі, заздалегідь звістило добру новину Авраамові: «Через тебе отримають благословення всі народи». **9** Отже, ті, хто тримається віри, одержують благословення разом з вірним Авраамом.

10 Адже всі, хто покладається на вчинки закону, є під про-

кляттям, бо написано: «Проклятий кожен, хто не тримається всіх вказівок, записаних у сувої із Законом, і не виконує їх».

11 Крім того, ми добре розуміємо, що Бог нікого не визнає праведним на підставі Закону, бо «праведний житиме завдяки своїй вірі». **12** Щодо Закону, він не зобов'язує триматися віри, а лише говорить: «Той, хто виконує їх, завдяки їм і житиме». **13** Христос же, викупивши нас, звільнив від прокляття Закону, оскільки став прокляттям замість нас, адже написано: «Проклятий кожен, хто прибитий* до стовпа».

14 Усе це було для того, щоб через Ісуса Христа Авраамові благословення зійшли на інші народи і щоб завдяки вірі ми отримали обіцяний дух.

15 Брати, наведу вам приклад із життя: чинну угоду, хоча вона й людська, ніхто не скасовує; до неї також більше не вносять доповнень. **16** Що ж до обітниць, вони були дані Аврааму та його нащадку. Не говориться: «І нащадкам», як про багатьох, але як про одного: «І твоєму нащадку», а ним є Христос. **17** Скажу вам ще таке: якщо взяти цю угоду, то спершу їй Бог надав чинності, і Закон, котрий з'явився лише через чотириста тридцять років, не позбавляє її чинності, а отже, й не скасовує обітниць. **18** Бо

Гл 3:13* Буквально «підвішений».

якщо спадщина дається за законом, вона вже дається не згідно з обітницею, тимчасом як Авраама Бог великодушно обдарував нею через обітницю.

19 Навіщо ж тоді Закон? Він був доданий, аби виявляти провини аж до приходу нащадка, який отримав обітницю. І цей Закон було передано через ангелів рукою посередника.

20 Однак там, де є тільки одна сторона, посередника не треба, а Бог власне один. **21** Тож чи Закон суперечить Божим обітницям? Зовсім ні! Бо якби був даний закон, котрий міг дарувати життя, то праведності, по суті, досягали б саме завдяки закону. **22** А так Писання віддало все під варту гріха, щоб обітницю, яку приносить із собою віра в Ісуса Христа, могли отримати лише ті, хто вірить.

23 Однак до приходу віри закон стеріг нас і ми разом були віддані під варту, чекаючи часу, коли мала виявитися віра.

24 Отже, Закон став нашим вихователем, що вів до Христа, аби ми були визнані праведними завдяки вірі. **25** А тепер, коли віра прийшла, ми вже не перебуваємо під наглядом вихователя.

26 Тож, оскільки всі ви маєте віру в Христа Ісуса, ви є Божими синами. **27** Бо всі ви, хто охрестився і перебуває в єдності з Христом, одягнулися в нього.

28 Відтепер немає вже ні юдея,

ні грека, ні раба, ні вільного, ні чоловіка, ні жінки, бо ви всі стали однією особою в єдності з Христом Ісусом. **29** Більш того, якщо ви належите Христу, то ви справді нащадки Авраама — спадкоємці згідно з обітницею.

4 Тож кажу: поки спадкоємець ще немовля, він зовсім не відрізняється від раба, хоч і є паном усього. **2** Він перебуває під наглядом опікунів та управителів аж до дня, визначеного наперед батьком. **3** Подібно й ми, доки були немовлятами, залишалися поневолені примітивними принципами цього світу. **4** Але коли той довгий період закінчився, Бог послав свого Сина, якого народила жінка і який відтоді перебував під законом. **5** Він, прийшовши, викупив і визволив тих, хто перебуває під законом, а ми у свою чергу були всиновлені Богом.

6 І, оскільки ми — сини, Бог послав у наші серця дух свого Сина. Цей дух кличе: «Авва, Батьку!» **7** Отже, ти вже не раб, а син; якщо ж ти син, то завдяки Богу і спадкоємець.

8 Проте коли ви ще не знали Бога, то були рабами богів, які за своєю природою зовсім не є богами. **9** Тепер же, коли ви пізнали Бога, точніше, коли Бог пізнав вас, як ви можете повертатись до марних, нічого не вартих примітивних принципів

і прагнути знову стати їхніми рабами? **10** Ви скрупульозно дотримуетесь днів, місяців, пір і років. **11** Боюсь, що всі мої зусилля допомогти вам були марні.

12 Благаю вас, брати: станьте такими, як я, бо і я колись був подібний до вас. Ви нічим не скривдили мене. **13** Більш того, ви знаєте, що першого разу, коли я звіщав вам добру новину, оскільки був хворий, **14** ви не бридилися моєю недугою, яка була для вас випробуванням, та не плювали на неї з відразою. Навпаки, ви прийняли мене як Божого ангела, як Христа Ісуса. **15** Де ж тоді те почуття щастя, яке ви мали колись? Бо я впевнений: якби ви могли, то вийняли б власні очі й віддали мені. **16** Невже через те, що я кажу вам правду, я став вашим ворогом? **17** Ці люди всіма силами намагаються переманити вас на свій бік, притому не з добрих спонук. Вони хочуть відлучити вас від мене, аби ви беззастережно йшли за ними. **18** От якби вас намагалися переманити так на свій бік заради якоїсь доброї справи, це було б добре. Також було б добре, якби це робили повсякчас, а не лише тоді, коли я перебуваю з вами, **19** мої дітоньки, заради яких я знову зношу пологові муки, поки в вас не сформується Христос. **20** Як би мені зараз хотілося бути з вами! Тоді наша розмова

була б інакшою; бо я не розумію, що з вами діється.

21 Тепер хочу запитати тих з вас, хто бажає бути під законом: скажіть, ви самі хоч слухаєте, що говорить Закон? **22** Приміром, написано, що Авраам мав двох синів: одного від служниці, а іншого від вільної. **23** Той, що від служниці, народився, по суті, за тілом, а той, що від вільної,— за обітницею. **24** І все це має символічне значення. Жінки означають дві угоди: однією з них — тою, яка укладена на горі Сінай і народжує дітей для рабства,— є Агар. **25** Ця Агар символізує Сінай, гору в Аравії, і відповідає нинішньому Єрусалиму, оскільки він зі своїми дітьми перебуває в рабстві. **26** А друга — це верхній Єрусалим; він вільний, і саме він є нашою матір'ю.

27 Адже написано: «Радій, неплідна, яка не народжує; вигукни та голосно закричи, жінко, що не знаєш пологових мук; бо діти полишеної численніші від дітей тої, котра має чоловіка». **28** Ми ж, брати, подібно до Ісака, є дітьми за обітницею. **29** Але як було тоді, коли народжений за тілом переслідував народженого за духом, так само є і тепер. **30** Проте що каже Писання? «Прожени служницю та її сина, бо син служниці ніколи не буде спадкоємцем із сином вільної». **31** Тому, брати, ми діти не служниці, а вільної.

5 Христос визволив нас, щоб ми мали саме таку волю. Тож стійте твердо і не давайте знову запрягти себе в ярмо рабства.

2 Ось я, Павло, кажу вам: якщо обріжетеся, то не отримаєте жодної користі від Христа. **3** Крім того, я знову свідчу кожному чоловікові, який обрізається, що він повинен виконувати весь Закон. **4** Ви, що намагаєтесь, аби вас визнали праведними на основі закону, — хоч би хто ви були, — відійшли від Христа, відкинули його незаслужену доброту. **5** А ми завдяки духу з нетерпінням чекаємо обіцяної праведності, яка походить від віри. **6** Бо коли йдеться про Христа Ісуса, то не має значення ні обрізання, ні необрізання, а тільки віра, яка виявляється через любов.

7 Ви бігли добре. Хто перешкодив вам і далі слухатися правди? **8** Таке переконання походить не від Того, хто кличе вас. **9** Трохи закваски квасить усе тісто. **10** Я впевнений, що ви — ті, хто перебуває в єдності з Господом, — не будете думати інакше; а той, хто завдає вам клопотів, знає кари, хоч би хто він був. **11** Однак, браті, якби я і далі проповідував обрізання, чому б мене продовжували переслідувати? Адже тоді камінь спотикання — стовп мук — було б

усунено. **12** А ті, хто намагається відвернути вас, нехай взагалі каструються.

13 Брати, ви, безперечно, покликані до волі, але не використовуйте цієї волі, щоб потурати плоті, а з любові служіть один одному як раби. **14** Бо весь Закон сповняється в одній заповіді: «Люби свого ближнього, як самого себе». **15** А якщо ви і далі гризете й пожираєте одні одних, то дивіться, щоб ви не понижили одні одних.

16 Але кажу вам: продовжуйте ходити згідно з духом — і не піддастесь жодному плотському бажанню. **17** Бо плоть у своїх бажаннях перечить духу, а дух — плоті; вони противляться одне одному, і тому ви не чините того, що хотіли б. **18** Крім того, якщо вас веде дух, то ви не під законом.

19 Учинки плоті явні, це — блуд, нечистота, розгнuzданість, **20** ідолопоклонство, спіритизм, ворожнеча, чвари, ревності, вибухи гніву, суперечки, розбрат, сектантство, **21** заздрість, пиятики, гульбища й подібне. Про це перестерігаю вас, як і перестерігав: ті, хто чинить таке, не успадкують Божого царства.

22 А плід духу — любов, радість, мир, довготерпіння, доброта, великодушність, віра, **23** лагідність, самовладання. Проти цього немає закону. **24** До того ж ті, хто належить Христу Ісусу, прибили до стовпа

плоть разом з її похотями та бажаннями.

25 Якщо ми живемо згідно з духом, то продовжуймо дотримуватися керівництва духу.

26 Не ставаймо пихатими: не підштовхуймо одні одних до суперництва і не маймо заздрості одні до одних.

6 Звичайно, брати, людина може зробити якийсь хибний крок і не усвідомлювати цього. Та навіть тоді ви, духовно зрілі брати, виправляючи її, намагайтеся робити це в душі лагідності. Притому нехай кожен з вас пильнує за собою, щоб часом і самому не спокуситися.

2 Не переставайте носити тягарі один одного, бо так сповните Христовий закон. **3** Коли ж хтось думає, ніби є чимось, будучи насправді нічим, то обманює самого себе. **4** Так чи інакше, хай кожен перевіряє власне діло. Тоді йому принеситимуть велику радість власні досягнення, а не порівнювання себе з іншими. **5** Адже кожен нестиме власну ношу.

6 Більш того, нехай кожна людина, яку навчають* священного слова, ділиться всілякими добрими речами з тим, хто її навчає.

7 Не обманюйтеся: над Богом не поглузуєш, бо що людина посіє, те й пожне. **8** Той, хто сіє з думкою про плоть, пож-

не від своєї плоті тління, а хто сіє з думкою про дух, пожне від духу вічне життя. **9** Тому не припиняймо робити добро, бо у свій час пожнемо, якщо не ослабнемо. **10** Тож, поки час сприяє, чинімо добро всім, а особливо одновірцям.

11 Подивіться, якими великими літерами я власноруч вам написав.

12 Усі, хто змушує вас обрізатися,— це люди, які хочуть догоджати іншим, аби тільки їх не переслідували за стовп мук Христа, Ісуса. **13** Бо навіть ті, хто обрізується, не дотримуються Закону. Вас же вони хочуть бачити обрізаними, аби мати підставу вихвалитися вашими тілами. **14** Сподіваюсь, я ніколи не хвалитимусь нічим, окрім стовпа мук нашого Господа Ісуса Христа. Коли я пізнав Ісуса, весь світ став для мене прибитий до стовпа, як і я прибитий до стовпа в очах світу. **15** Бо не має значення ані обрізання, ані необрізання; важливим є лише нове створіння. **16** А з усіма, хто буде поводитися за цим правилом, з Ізраїлем Божим, хай перебуває мир і милосердя.

17 Тож нехай ніхто не завдає мені клопотів, бо я ношу на своєму тілі тавро Ісусового раба.

18 Хай незаслужена доброта нашого Господа Ісуса Христа буде з духом, який ви, брати, виявляєте. Амінь.

Гл 6:6* Буквально «усно навчають».

ЛИСТ ДО
ЕФЕСЯН

1 Я, Павло, що з Божої волі став апостолом Христа Ісуса, пишу святим, що в Ефесі,— вірним, котрі перебувають в єдності з Христом Ісусом.

2 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Хай буде благословенний Бог і Батько нашого Господа Ісуса Христа за те, що він через свій дух злив на нас у небесах всілякі благословення, які ми отримали завдяки єдності з Христом. **4** Адже Бог вибрав нас ще до заснування світу, аби ми були в єдності з Христом і залишалися святими й непорочними перед Богом, виявляючи до нього любов. **5** Бо за своїм бажанням і волею Він вибрав нас наперед, щоб усиновити через Ісуса Христа **6** і щоб Йому линула хвала за незаслужену доброту, яку Він великодушно дарував нам через свого улюбленого Сина. **7** Завдяки йому, на основі викупу, ми отримуємо через його кров визволення — прощення наших проступків — згідно з багатством Божої незаслуженої доброти.

8 Бог рясно обдарував нас своєю незаслуженою добротою і наділив мудрістю в усій її повноті та здатністю тверезо мислити. **9** виявивши нам священну та-

ємницю своєї волі. А сама ця таємниця узгоджується з його бажанням і наміром **10** під час завершення визначеного часу запровадити систему управління, завдяки котрій знову буде зібране в Христі все, що на небесах і що на землі. Так, все буде зібране в Христі. **11** Крім того, нам — тим, хто перебуває в єдності з ним,— була відведена роль спадкоємців: Бог, який виконує все за своєю волею, вибрав нас наперед відповідно до свого наміру, **12** щоб через нас — перших, хто поклав надію на Христа,— линула честь і хвала Богові. **13** Але ви, коли почули слово правди — добру новину про те, як можна отримати спасіння, теж поклали надію на нього. Також завдяки йому ви, повіривши, отримали печатку — обіцяний святий дух, **14** який є завдатком нашої спадщини, аби власність Бога була викуплена й визволена йому на честь і хвалу.

15 Тому я, почувши про вашу віру в Господа Ісуса, яка виявляється зокрема у вашому ставленні до всіх святих, **16** не перестаю дякувати за вас і повсякчас згадую вас у молитвах, **17** щоб Бог нашого Господа Ісуса Христа, славетний Батько, наділив вас духом мудрості й здатністю розуміти те, що він вам виявлятиме,

тимчасом як ви будете набувати точне знання про нього. **18** І оскільки він просвітив очі вашого серця, я молюся також, аби ви ще ліпше зрозуміли, до якої надії він покликав вас, яке славне багатство зберігає у спадщину для святих **19** і якою незбагненною силою він обдаровує нас, віруючих. А наскільки могутня ця сила, видно з того, як вона діє, **20** бо саме її він використав у випадку Христа, коли воскресив його з мертвих і посадив праворуч від себе в небесах, **21** набагато вище від усякого уряду, влади, сили, панування та всілякого імені, яке згадуватимуть не тільки в цій системі, але й у прийдешній. **22** Він також підкорив усе до ніг Христа й зробив його головою над усім заради збору, **23** який є Христовим тілом і в якому перебуває повнота того, хто наповнює все у всьому.

2 Крім того, Бог вас оживив, хоча ви були мертві через свої проступки й гріхи, **2** в яких, так само, як і люди в цьогосвітній системі, ви колись жили, підпорядковуючись правителю влади повітря, тобто духу, який тепер діє в синах непослуху. **3** Авжеж, колись усі ми, перебуваючи серед них, поводитися згідно зі своїми тілесними бажаннями — виконували те, до чого нас підштовхувало наше тіло й думки, а також, подібно до інших, були з природи дитьми гніву. **4** Але Бог, щедрий на милосердя, через свою велику

любов до нас **5** оживив нас разом з Христом, і то ще тоді, коли ми були мертвими через проступки,— власне завдяки незаслуженій доброті ви врятовані,— **6** і воскресив нас разом та посадив нас, послідовників Христа Ісуса, у небесах, **7** аби завдяки Його ласці до нас — тих, хто перебуває в єдності з Христом Ісусом,— у прийдешніх системах було чітко видно неперевершене багатство його незаслуженої доброти.

8 З огляду на цю незаслужену доброту ви були врятовані завдяки вірі; і це не ваша заслуга, а Божий дар. **9** І справді, щоб ніхто не мав підстав вихвалитися, це сталось не завдяки вчинкам. **10** Бо ми — плід його праці; Бог створив нас завдяки нашій єдності з Христом Ісусом — створив для того, аби ми виконували добрі вчинки, які він наперед для нас визначив.

11 Тож пам'ятайте, що за плоттю ви колись були людьми з інших народів; і ті, чию плоть обрізали руками, називали вас необрізаними. **12** Адже в той час ви були без Христа, відчужені від ізраїльського народу, і, оскільки були ви чужинцями, вас не стосувалися угоди обітніці; також у цьому світі ви не мали надії та перебували без Бога. **13** І хоча колись ви були далекоми від Бога, тепер маєте єдність з Христом Ісусом і стали для Бога близькими завдяки крові Христа. **14** Бо він є нашим миром; він — той, хто поєднав дві частини в одне і зруйнував сті-

ну, яка їх розділяла. **15** Своїм тілом він усунув причину ворожості — Закон, який складався із заповідей і постанов, щоб в єдності з собою створити з двох народів одного нового чоловіка та встановити мир **16** і щоб в одному тілі через стовп мук повністю примирити з Богом обидва народи, бо собою він знищив ворожість. **17** І, прийшовши, він звістив добру новину про мир як вам, далеким, так і близьким, **18** оскільки через нього ми — обидва народи — маємо доступ до Батька завдяки одному духу.

19 Тому-то ви більше не чужинці й не прихоськи, а співгромадяни святих і Божі домочадці. **20** збудовані на основі апостолів і пророків, наріжним каменем якої є сам Христос Ісус. **21** Маючи єдність з ним, ціла будівля, всі частини котрої гармонійно з'єднані, виростає у святий храм для Єгови. **22** Так і ви завдяки єдності з ним спільно збудовуєтесь в оселю, де Бог перебуватиме своїм духом.

3 Тому я, Павло, ув'язнений заради Христа Ісуса і вас, людей з інших народів... **2** Ви, безперечно, чули про доручені мені обов'язки управителя Божої незаслуженої доброти, котрі я отримав задля вашого добра, **3** і про те, що, як я і писав у кількох словах, через об'явлення мені була виявлена священна таємниця. **4** Отож, читаючи це, ви можете збагнути, наскільки глибоко я розумію священну таємницю про Христа. **5** За інших

поколінь ця таємниця не була виявлена синам людським, тепер же Бог своїм духом відкрив її святим апостолам і пророкам. **6** А полягає вона в тому, що завдяки добрій новині люди з інших народів, маючи єдність з Христом Ісусом, будуть співспадкоємцями, а також частинами одного тіла і співучасниками обітниць. **7** І я став служителем цієї таємниці завдяки незаслуженій доброті Бога. Він дав мені цей дар, наділивши своєю силою.

8 Я, менший від найменшого серед усіх святих, отримав дар — незаслужену доброту, аби звіщати іншим народам добру новину про неосяжні багатства Христа **9** і виявляти людям, як приводиться до сповнення священна таємниця, котру з давніх-давен зберігав Бог*, творець усього. **10** А все це для того, щоб урядам та владам у небесах через збір було виявлено надзвичайно багатогранну мудрість Бога, **11** як Бог і постановив згідно зі своїм вічним наміром, що пов'язаний з Христом, Господом нашим Ісусом. **12** Саме через Христа і завдяки вірі в нього ми маємо цю свободу мови та можемо з упевненістю наближатися до Бога. **13** Отже, хоча заради вас я зазнаю страждань, прошу: не падайте духом, бо ці страждання приносять вам славу.

14 Тож я схиляю коліна перед Батьком, **15** якому кожна

Еф 3:9* Буквально «була схована в Богові».

родина на небі і на землі завдячує своїм ім'ям, **16** і благаю, щоб він, як той, хто має безмежну славу, силою свого духу допоміг вам зміцнити свою внутрішню людину **17** і щоб завдяки вашій вірі у ваших серцях перебував Христос, а також любов, яка і має панувати серед вас. Молюся теж, аби ви були вкорінені й утверджені на непохитній основі, **18** адже тоді зможете до кінця збагнути разом з усіма святими, що таке ширина, і довжина, і висота, і глибина, **19** та пізнати Христову любов, котра стоїть вище від знання, і бути наповненими всією повнотою, яку дає Бог.

20 А Тому, хто своєю силою, що діє в нас, спроможний зробити набагато більше від усього, про що просимо або що можемо собі уявити, **21** нехай лине слава через збір і через Христа Ісуса за всіх поколінь на віки вічні. Амінь.

4 Отже, я, ув'язнений заради Господа, благаю вас поводитись гідно свого покликання: **2** виявляйте цілковиту смиренність і лагідність, довготерпіння, з любов'ю зносьте одні одних **3** і з усіх сил намагайтесь зберігати спільність духу в узах миру. **4** Є одне тіло і один дух, так само як і одна надія, до якої ви були покликані, **5** один Господь, одна віра, одне хрещення, **6** один Бог і Батько всіх, котрий над усіма і діє через усіх та в усіх.

7 Що ж до незаслуженої долі, ми отримали її відповідно

до того, наскільки Христос наділив цим даром кожного з нас. **8** Тому сказано*: «Піднявшись у височину, він забрав полонених; він дав людей, які стали дарами від нього». **9** А що означає слово «піднявшись»? Хіба не те, що він також сходив дотолу, на землю? **10** Той, хто зійшов, піднявся набагато вище від усіх небес, аби все привести до завершення.

11 Тож він дав одних як апостолів, інших як пророків, ще інших як проповідників євангелія, а ще інших як пастирів і вчителів, **12** аби вони виправляли святих, служили іншим і зміцняли Христове тіло, **13** поки усі ми не досягнемо єдності у вірі та в точному знанні про Божого Сина, не станемо такими, як доросла людина, і не сформуємося до кінця, як Христос. **14** А все це для того, щоб ми не були більше немовлятами, яких через підступність людей і хитрий обман кидає, мов на хвилях, і носить туди-сюди кожен вітер вчення. **15** Натомість говорімо правду і, виявляючи любов, у всьому намагаємось досягати зрілості під проводом голови — Христа. **16** Від нього йдуть інші частини тіла; вони, гармонійно поєднуючись і взаємодіючи за допомогою різних суглобів, які належно виконують необхідні функції,— згідно з тим, як діє кожна окрема частина тіла,— сприяють росту

Еф 4:8* Або «він сказав».

цілого тіла, аби воно зміцнялося завдяки їхній любові.

17 І тому кажу це й закликаю вас перед Господом: не поведьтеся більше так, як поводяться відповідно до свого марного способу мислення люди з інших народів;

18 їхній розум огорнула темрява, і через своє незнання та черствість сердець вони відчужені від життя, джерелом якого є Бог.

19 Втративши будь-яке почуття сорому, вони віддалися розгнужданості, щоб ненаситно чинити всіляку нечистоту.

20 Але, як ви дізналися, Христос не такий, **21** хіба що ви не чули його та не були навчені ним, бо правда в Ісусі. **22** Ви ж були навчені, що потрібно відкинути стару особистість, яка віддзеркалює ваш колишній спосіб життя і дедалі більше псується через підступні бажання тіла, **23** та оновити силу, яка керує вашим розумом, **24** а також одягнутися в нову особистість, що створена за Божою волею і відповідає вимогам справжньої праведності та відданості.

25 Отже, тепер, коли ви вже відкинули брехню, усі говоріть правду своїм ближнім, бо ми — частини тіла, які належать одні одним. **26** Гнівайтесь, але не грішіть; коли заходить сонце, не залишайтеся роздратованими, **27** а також не давайте місця Дияволу. **28** Хто крав, нехай вже не краде, а ліпше хай наполегливо працює, виконуючи своїми руками корисну працю, щоб мати чим поділитися з нужден-

ними. **29** Нехай з ваших уст не виходить жодне гниле слово, а лише добре, яке при потребі може зміцнити; тоді воно принесе користь слухачам. **30** І не засмучуйте Божого святого духу, даного вам як печатку, щоб приготувати вас до дня, коли будете визволені на основі викупу.

31 Відкиньте всіляку озлобленість, гнів, лютість, крик та образливу мову з усім злом. **32** Натомість будьте добрі одні до одних, виявляйте сердечне співчуття та з готовністю прощайте одні одних, як і Бог через Христа вас простив.

5 Тож наслідуйте Бога як улюблені діти **2** та продовжуйте жити в любові, подібно до Христа, котрий полюбив вас і віддав себе за вас як приношення, як жертву, як духмяні пахощі Богові.

3 Нехай блуд і всіляка нечистота й ненаситність навіть не згадуються серед вас, бо це не личить святим. **4** Не личить і ганебна поведінка, безглузда балаканина та непристойні жарти; натомість віддавайте подяку. **5** Адже ви самі це знаєте й усвідомлюєте, що жоден блудник, нечистий чи пожадливий, тобто ідолопоклонник, не має спадщини в царстві Христа й Бога.

6 Нехай ніхто не обманює вас марними словами, бо за все це на синів непослуху спаде гнів Божий. **7** Тому не ставайте їхніми співучасниками, **8** бо, хоча колись ви були темрявою,

тепер завдяки єдності з Господом ви є світлом. Не припиняйте поводитись як діти світла, **9** адже плід світла — це всіляка великодушність, праведність і правда. **10** Постійно перевіряйте, щоб до вподоби Господу. **11** і, замість того щоб знову брати з ними участь у безплідних ділах, притаманих темряві, засуджуйте їх. **12** Бо про те, що відбувається у них потаємно, соромно навіть розповідати. **13** А втім, усе, що викривається, стає явним завдяки світлу, бо все, що стає явним, є світлом. **14** Ось чому говориться: «Прокиньтесь усі, хто спить, встаньте з мертвих — і Христос зілє на вас світло».

15 Отже, пильнуйте й поведіться не як немудрі, а як мудрі, **16** якнайліпше використовуючи час*, бо дні злі. **17** Тому більше не будьте нерозсудливими, а постійно досліджуйте, в чому полягає воля Єгови. **18** І не впивайтеся вином, що доводить до розгулу. Натомість наповнюйтесь духом **19** і в розмовах одні з одними читайте псалми, вихваляйте Бога, співайте духовних пісень. Також співайте Єгові хвалу у своїх серцях **20** і завжди віддавайте за все подяку Богу та Батькові в ім'я Господа Ісуса Христа.

21 Підкоряйтесь одні одним, маючи страх перед Христом. **22** Нехай дружини підкоряють-

ся своїм чоловікам як Господу, **23** бо чоловік — голова дружини, як і Христос — голова збору та спаситель цього тіла. **24** Отже, як збір підкоряється Христу, так і дружини нехай в усьому підкоряються своїм чоловікам. **25** Чоловіки, не переставайте любити своїх дружин, подібно як Христос полюбив збір настільки, що навіть віддав себе за нього. **26** Він зробив це для того, щоб освятити збір, очистивши його обмиванням у воді за допомогою священного слова, **27** і поставити перед собою у всій пишноті, аби він не мав ні плями, ні зморшки, ні чогось подібного, а був святий і непорочний.

28 Подібно й чоловіки повинні любити своїх дружин так, як власне тіло. Хто любить свою дружину, той любить і самого себе, **29** адже ніхто ніколи не відчуває ненависті до свого тіла, а натомість годує його та плекає, як і Христос — збір, **30** бо ми є частинами його тіла. **31** «Тому покине чоловік батька і матір та приліпиться до своєї дружини, і стануть двоє одним тілом». **32** Ця священна таємниця велика. Я говорю про Христа та про збір. **33** Тож нехай кожен з вас так любить свою дружину, як самого себе, а дружина нехай глибоко поважає свого чоловіка.

6 Діти, будьте слухняні своїм батькам, пам'ятаючи про єдність з Господом, бо робити так — праведно. **2** «Шануй батька

Еф 5:16* Буквально «купуючи визначений час».

і матір» — це перша заповідь, до якої було дано обітницю: **3** «Щоб добре велося тобі та щоб довго ти жив на землі». **4** Ви, батьки, не дратуйте своїх дітей, а виховуйте їх, використовуючи ті виховні заходи*, які радить Єгова, і допомагаючи їм розвинути таке ж мислення, як у нього.

5 Ви, раби, слухайтеся своїх земних панів як Христа, — з глибокою повагою, від щирого серця. **6** а не напоказ, подібно до тих, хто хоче догоджати людям. Отже, поведіться як Христові раби, виконуючи Божу волю від усієї душі. **7** Служіть рабами зі щирих спонук, як для Єгови, а не для людей. **8** адже ви знаєте, що, хоч би яке добро хтось робив — раб він чи вільний, Єгова віддасть йому тим самим. **9** І ви, пани, поведіться з ними так само, облишивши погрози, бо ви знаєте, що як над ними, так і над вами є в небесах Пан, а він ставиться до всіх однаково.

10 Наостанку продовжуйте зміцнятися єдністю з Господом та його могутньою силою. **11** Одягніться в повне озброєння від Бога, щоб ви могли вистояти попри хитрощі Диявола. **12** бо ми боремося не проти крові й плоті, а проти урядів, влади, світових правителів цієї темряви, проти злих духів у небесах.

Еф 6:4* У мові оригіналу тут вживається слово, яке має широке значення і може перекладатися як «карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити».

13 Тому візьміть повне озброєння від Бога, щоб ви могли чинити опір у день злий і, старанно виконавши все, вистояти.

14 Отже, твердо стійте, оперезавшись правдою, одягнувши нагрудник праведності **15** і взувши ноги в готовність проповідувати добру новину про мир. **16** І над усе візьміть великий щит віри, яким зможете погасити всі вогненні стріли Злого. **17** Крім того, візьміть шолом спасіння і духовний меч*, тобто Боже слово, **18** при кожній нагоді в душі звертаючись до Бога з усілякими молитвами й благаннями. Тож постійно пильнуйте та благайте за всіх святих, **19** а також за мене, щоб я своїми устами міг вміло, зі свободою мови звіщати священну таємницю, пов'язану з доброю новиною. **20** Власне заради цієї новини я в ланцюгах виконую обов'язки посла, аби говорити про неї зі сміливістю, як і повинен це робити.

21 А про те, як у мене справи і як мені ведеться, вам розповість Тіхик, улюблений брат і вірний служитель Господа. **22** Саме тому я посилаю його до вас, щоб ви знали про наші справи та щоб він потішив ваші серця.

23 Хай панує серед братів мир і любов з вірою від Бога, Батька, і Господа Ісуса Христа. **24** Незаслужена доброта нехай буде з усіма тими, хто має нетлінну любов до нашого Господа Ісуса Христа.

Еф 6:17* Буквально «меч духу».

ЛИСТ ДО
ФИЛИП'ЯН

1 Павло й Тимофій, раби Христа Ісуса, усім святим, які перебувають в єдності з Христом Ісусом і мешкають у Филипах, а також наглядчам і служителям збору.

2 Незаслужена доброта й мир вам від Бога, нашого Батька, та Господа Ісуса Христа.

3 Щоразу, коли згадую вас, я завжди складаю моему Богові подяки. **4** Дякую йому в палких молитвах за кожного з вас і молюся з радістю, **5** адже ви з першого дня сприяли поширенню доброї новини і робите це досі. **6** Я впевнений, що Той, хто в вас почав добру справу, ще до дня Ісуса Христа неодмінно завершить її. **7** І я маю повне право так думати про кожного з вас, бо всі ви залишаєтесь у моему серці. Крім того, вам, як і мені, Бог виявив незаслужену доброту, і ви не покидаєте мене ані тоді, коли я в тюремних кайданах, ані тоді, коли обороняю та законно утверджую добру новину.

8 Бог свідок, я сильно тужу за всіма вами і плекаю до вас такі ж ніжні почуття, які має Христос Ісус. **9** Тому невпинно молюся, аби ваша любов збагачувалась точним знанням і повною проникливістю, **10** аби ви могли визначати, які речі

є важливішими. Тоді ви аж до Христового дня залишатиметесь бездоганними, не будете доводити інших до спотикання **11** та зможете завдяки Ісусу Христу рясно приносити плоди праведності. А це у свою чергу буде на славу й похвалу Богові.

12 Хочу ж, брати, аби ви знали: те, що зі мною трапилось, швидше пішло на користь добрій новині, аніж на шкоду. **13** Тож ціла преторіанська гвардія та всі інші дізнались, що мене закували в кайдани за віру в Христа. **14** І більшість братів, що служать Господу, яким мої тюремні кайдани додали впевненості, з іще більшою відвагою та без страху розповідають про Боже слово.

15 Щоправда, дехто проповідує Христа, керуючись заздрістю та маючи дух суперництва, проте інші роблять це з доброї волі. **16** Такі звіщають про Христа з любові, бо знають, що я потрапив сюди, аби захищати добру новину. **17** Перші ж роблять це, керуючись духом суперництва, а не з чистих спонук. Так вони думають завдати мені, закутому в кайдани, ще більших страждань. **18** І що ж тепер? Нічого. Я лише радію, що — з правильних спонук чи ні — про Христа й далі

проповідують, і це приносить мені радість. Тож я, як радів, так і радітиму, **19** — знаючи, що завдяки цьому й завдяки вашим благанням отримаю спасіння і потрібний мені дух Ісуса Христа, — **20** оскільки з нетерпінням сподіваюсь і плекаю надію, що мені не буде чого соромитись, а, навпаки, чи житиму, чи помру, я з повною свободою мови й далі звеличуватиму Христа своїм тілом, як це було і раніше.

21 Бо моє життя — то Христос. Що ж до смерті, то вона для мене надбання. **22** Якщо я надалі житиму в тілі, то зможу ще попрацювати і принести ще більше плодів. Однак щό саме виберу, цього не скажу. **23** На мене тисне і те, і друге, але чого я насправді бажаю, так це звільнення, аби перебувати з Христом, бо це, звичайно, набагато краще. **24** Та з огляду на ваші потреби буде значно ліпше, якщо я залишусь в тілі. **25** Я дуже добре це розумію, тому знаю, що залишусь і перебуватиму з усіма вами заради вашого поступу й радості, пов'язаної з вашою вірою. **26** Тоді, коли я знову буду присутній серед вас, ви як послідовники Христа Ісуса сповнитесь великою радістю.

27 Тільки поведьтесь гідно доброї новини про Христа, щоб незалежно від того, чи прийду і побачу вас, чи ні, я чув, що ви

твердо стоїте в одному дусі й однодушно, пліч-о-пліч, боретесь за віру в добру новину, **28** а також ні в чому не даєте супротивникам себе залякати. Для них це доказ їхнього знищення, для вас же — спасіння; і показує все це сам Бог. **29** Адже ви удостоїлися честі не лише вірити в Христа, а й страждати за нього. **30** Тому ви берете участь у боротьбі, котру, як ви бачили, вів і я. Цю боротьбу, як чуєте, я веду дотепер.

2 Отже, якщо серед вас уже існують такі речі, як християнське підбадьорення, утішання, спонукане любов'ю, взаємна турбота, сердечність і співчуття, **2** то доповніть мою радість: думайте однаково, майте всі таку саму любов, будьте одностайні та одностайні. **3** Не робіть нічого з пихатості або керуючись духом суперництва. Натомість будьте смиренними і вважайте одні одних вищими від себе. **4** Крім того, дбайте не лише про власні інтереси, а й про інтереси інших.

5 Майте такий самий склад розуму, як і в Христа Ісуса: **6** він, хоча й був у Божій подобі, навіть не допускав думки про зазіхання, тобто про те, щоб бути рівним Богові. **7** Навпаки, він відмовився від усього, прийняв вигляд раба і став таким, як інші люди. **8** Більше того, коли він був у подобі людини, він упокорився і залишався слухняним аж до смерті —

смерті на стовпі мук. **9** Саме тому Бог підніс його на вище становище і великодушно дав йому ім'я, вище від будь-якого іншого імені. **10** Він зробив це для того, щоб перед Ісусовим ім'ям схилилось кожне коліно тих, хто на небі, хто на землі і хто під землею, **11** та щоб кожен язик відкрито визнав: Ісус Христос — то Господь на славу Бога, Батька.

12 Любі мої, ви завжди були і залишаєтесь слухняними — і то не лише під час моєї присутності, а й тепер, коли мене немає, причому робите це ще з більшою готовністю. Отже, продовжуйте так само зі страхом і трепетом працювати над тим, аби отримати спасіння, **13** і пам'ятайте: сам Бог, прагнучи виконати свою добру волю, діє в вас, аби ви і бажання мали, і діяли. **14** Продовжуйте робити усе без нарікань та суперечок. **15** Тоді будете бездоганними, ні в чому не винними й непорочними дітьми Бога серед зіпсованого і збоченого покоління, в якому ви сяєте, немов світила у світі, **16** міцно тримаючись слова життя. Завдяки цьому я матиму підставу для великої радості в день Христа, бо знатиму, що біг і трудився даремно. **17** А втім, навіть якщо я виливаюсь, немов лита жертва, і віддаю себе на служіння для народу,— до чого й вас спонукала віра,— я тішуся

і радію з усіма вами. **18** Так само і ви тіштесть та радійте зі мною.

19 Я ж сподіваюсь, якщо буде на те воля Господа Ісуса, незабаром послати до вас Тимофія, аби звістка про ваші справи звеселила мою душу. **20** Адже я не маю більше нікого з таким складом розуму, хто б так щиро подбав про ваш добробут. **21** Бо всі інші шукають власної вигоди, а не інтересів Христа Ісуса. **22** Вам же відомо, як він себе зарекомендував: немов дитина з батьком, працював зі мною в поті чола, поширюючи добру новину. **23** Тому саме його я хочу послати, тільки-но побачу, як складуться в мене обставини. **24** Більше того, я впевнений, що коли на це буде воля Господа, то і сам невдовзі прийду до вас.

25 Та вважаю за необхідне послати до вас Епафродита, мого брата, співпрацівника й такого ж воїна, як я, а вашого посланця, котрого ви відправили служити моїм потребам. **26** Він прагне побачитись з усіма вами та дуже засмутився через те, що ви почули про його хворобу. **27** Він і справді захворів, навіть мало не помер. Проте Бог змилосердився над ним, і не лише над ним, але й наді мною, щоб я не журився ще більше. **28** Тому я вже посилаю його до вас, щоб, зустрівшись із ним, ви знову раді-

ли, а я так сильно не журився.

29 Отже привітайте його сердечно, зі щирою радістю, як і прийнято серед тих, хто служить Господу, та дорожьте такими людьми. **30** Бо, трудячись для Господа, він наражав душу свою на небезпеку й мало не помер — так сильно хотів зробити все те, що зробили б ви, якби були тут і служили мені.

3 Наостанку, брати мої, нехай єдність з Господом і далі приносить вам радість. Мені неважко писати вам про те саме, а для вас це служитиме захистом.

2 Стережіться псів! Стережіться тих, хто заподіює шкоду! Стережіться тих, хто калічить тіло! **3** Бо справжнє обрізання маємо ми — ті, що за допомогою Божого духу віддано виконують служіння*, хваляться Христом Ісусом та не покладаються на тіло, **4** хоч я, як ніхто інший, маю всі підстави покладатися також на тіло.

Якщо ж хтось вважає, що має підстави покладатися на тіло, то тим більше я. **5** Адже я обрізаний восьмого дня, походжу з родини Ізраїля, племені Веніямина, мої батьки — обоє євреї. Коли говорити про закон, я — фарисей, **6** коли говорити про ревність — гонитель збору; що ж до праведності, яку дає слухняність закону, то в цьо-

му я показав себе бездоганим.

7 Однак заради Христа я з готовністю відмовився від усього, що було для мене надбанням.

8 Я і справді не шкодую за тим, що втратив, адже я отримав набагато цінніше знання про Христа Ісуса, мого Господа. Заради Христа я погодився з втратою всього та вважаю це купою сміття, аби тільки мати з ним близькі стосунки **9** і залишатися з ним в єдності, будучи праведним не завдяки слухняності закону, а завдяки вірі в Нього. Така праведність походить від Бога і ґрунтується на вірі. **10** Усе це я роблю для того, щоб пізнати його і силу його воскресіння, а також стати співучасником його страждань і померти такою ж смертю, як він. **11** Можливо, завдяки цьому я отримаю раннє воскресіння з мертвих.

12 Не говорю, що мені вже дали цю нагороду або зробили мене досконалим. Я лише докладаю зусиль, щоб здобути те, заради чого мене обрав Христос Ісус. **13** Брати, я не вважаю, що вже здобув нагороду. Але скажу одне: забуваючи те, що позаду, і тягнучись до того, що попереду, **14** я намагаюсь досягти мети — отримати нагороду, яку несе із собою небесне покликання, дане Богом через Христа Ісуса. **15** Тож нехай кожен з нас, хто досягнув зрілості, має такий склад розуму.

Флп 3:3* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

Коли ж ви маєте про щось іншу думку, Бог виявить, який склад розуму у вас повинен бути.

16 Отже, у міру того, як ми робимо поступ, продовжуймо далі цілеспрямовано йти цим визначеним шляхом.

17 Брати, я прошу, щоб ви всі разом наслідували мене. Придивляйтесь до тих, хто живе за прикладом, який ми вам подали.

18 Адже багато хто — про них я вже не раз згадував, а тепер роблю це зі слізьми на очах — поводяться як вороги Христового стовпа мук.

19 Їхній кінець — знищення, їхній бог — шлунок, а слава їхня — в ганьбі. Вони думають тільки про земне. **20** А наше громадянство на небесах, звідки ми з нетерпінням чекаємо спасителя, Господа Ісуса Христа. **21** Він змінить наше понижене тіло, щоб стало воно подібне до його славного тіла. І зробить він це за допомогою тієї сили, яку має і якою може все собі підкорити.

4 Любі брати, я сильно тужу за вами. Ви радість моя і вінок. Любі мої, залишайтеся й далі непохитними як послідовники Господа.

2 Настійно заохочую Еводію та Синтіхію, щоб вони, як служительки Господа, були одностайними. **3** Що ж до тебе, щирий приятелю, котрий, як і я, несе Христове ярмо, прошу тебе допомагати їм. Адже ці жінки пліч-о-пліч боролись зара-

ди доброї новини разом зі мною, з Климёнтом та іншими моїми співпрацівниками, чиї імена записані в книзі життя.

4 Завжди радійте, служачи Господу. І ще раз кажу: радійте!

5 Нехай про вашу поміркованість знають усі. Господь близько. **6** Ні про що не тривожтесь, але завжди з будь-якими проханнями звертайтеся у молитвах і благаннях до Бога, виявляючи йому також вдячність.

7 Тоді Божий мир, який неможливо збагнути розумом, берегтиме завдяки Христу Ісусу ваші серця та здатність мислити.

8 Наостанку, брати, не переставайте роздумувати про все, що правдиве, що заслуговує належної уваги, що праведне, чисте, що викликає почуття любові, про що схвально говорять, що чеснотне і гідне хвали. **9** Тримайтесь всього, чого навчилися, що прийняли, почули та побачили завдяки мені. Тоді Бог миру буде з вами.

10 Як служитель Господа, я безмежно радію за вас, оскільки ви знову стали думати про мене. Ви й раніше про мене думали, та не мали можливості це показати. **11** Говорю так не тому, що я в нужді, бо я навчився за будь-яких обставин задовольнятися тим, що маю. **12** Я знаю, як жити в нестатках і як жити в достатку. Я осягнув таємницю того, як у всьому і за будь-яких обставин бути ситим і зносити

голод, як мати достаток і жити в нужді. **13** Все мені під силу завдяки тому, хто мене зміцнює.

14 Все-таки ви добре зробили, що підтримали мене в час лиха. **15** Адже ви, филип'яни, знаєте і те, що, коли я почав проголошувати добру новину, вирушивши з Македонії, жоден збір, окрім вас, не приєднався до мене у справах, пов'язаних з даванням та прийманням.

16 Бо, навіть коли я перебував у Фессалоніках, ви послали мені дещо і раз, і другий. **17** Не те, щоб я прагнув якогось дару. Просто прагну побачити плоди, які ще більше поповнять ваш рахунок. **18** А втім, я маю всього вдосталь — причому більше, ніж потребую. Особли-

во тепер, коли Епафродит передав ваш дар,— приємні пахощі, прийнятну жертву, яка подобається Богу,— я маю всього аж надмір. **19** Мій же Бог повністю задовольнить усі ваші потреби і зробить це відповідно до своєї безмежної слави через Христа Ісуса. **20** Йому, нашому Богу, Батькові, нехай буде слава на віки вічні. Амінь.

21 Передайте вітання усім святим, що перебувають у єдності з Христом Ісусом. Брати, котрі тепер зі мною, також шлють вам вітання. **22** Передають вам вітання всі святі, а зокрема ті, що з дому кесаря.

23 Незаслужена доброта Господа Ісуса Христа нехай буде з духом, який ви виявляєте.

ЛИСТ ДО

КОЛОСЯН

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса, і наш брат Тимофій **2** святим та вірним братам, котрі живуть у Колосах і перебувають в єдності з Христом.

Нехай буде з вами незаслужена доброта й мир від Бога, нашого Батька.

3 Ми завжди, коли молимося за вас, дякуємо Богові, Батькові нашого Господа Ісуса Христа, **4** бо чули про вашу віру, пов'язану з Христом Ісусом, та про любов, яку виявляєте ви до всіх

святих. **5** І маєте ви це завдяки надії, сповнення якої чекає вас у небі. Про цю надію ви чули раніше, коли вам звіщали правду — добру новину, **6** яка прийшла до вас. Тепер вона приносить плід і поширюється по всьому світі. Те саме ви бачите й у себе ще з того дня, коли почули й докладно пізнали, якою насправді є Божою незаслужена доброта. **7** А навчилися ви цього від Епафраса, нашого улюбленого співраба — вірного служителя Христа, який

виконує ту працю. **8** Він і розповів нам про любов, яку ви розвиваєте за допомогою Божого духу.

9 І це ще одна причина, чому ми, відколи почули про це, не припиняємо молитися за вас і просити Бога, щоб ви наповнилися точним знанням про його волю, щоб вам ні в чому не бракувало мудрості та розуміння, яке дає святий дух. **10** Тоді ви ходитимете гідно Єгови, намагаючись в усьому йому догоджати. Водночас ви й далі будете приносити плід в усякому доброділі та зростати в точному знанні про Бога. **11** Оскільки ж Бог володіє славною силою, він наділить і вас усією необхідною силою, щоб ви залишалися стійкими до кінця і з радістю виявляли довготерпіння. **12** І ви будете дякувати Батькові за те, що допоміг вам стати людьми, які гідні отримати частку в спадщині святих — тих, хто ходить у світлі.

13 Він визволив нас з-під влади темряви й переніс у царство свого улюбленого Сина, **14** завдяки якому ми були викуплені й визволені, тобто отримали прощення гріхів. **15** Він — образ невидимого Бога, народжений першим з усього створіння. **16** Через нього було створене все інше на небі і на землі, видиме і невидиме: чи то престולי, чи панування, чи уряди, чи влади. Усе інше створене через нього й для

нього. **17** Він був перед усім іншим, і все інше почало існувати за його посередництвом. **18** Він — голова тіла, тобто збору. Він початок, первісток — той, хто перший воскрес з мертвих, аби стати першим у всьому. **19** Адже Богу було до вподоби, щоб саме в ньому перебувала вся повнота. **20** і щоб через нього знову примирити із собою все інше як на землі, так і на небі, тобто укласти мир на підставі крові, яку він пролив на стовпі мук.

21 І власне вас — тих, що колись були ворогами Бога, відчуженими від нього, бо в думках ви прагнули чинити зло,— **22** тепер він знову примирив із собою, щоб вас представити у Своїх очах святими й бездоганними — людьми, яких немає в чому звинуватити. І основою цього примирення послужило людське тіло того, хто віддав себе на смерть. **23** Звичайно, все це за умови, що ви будете залишатися у вірі, стійкі та утверджені на її фундаменті, не дозволяючи собі віддалитися від надії, пов'язаної з доброю новиною, яку ви чули. Ця новина проповідувалась усьому створінню під небом, і я, Павло, став її служителем.

24 Тепер, зазнаючи за вас страждань, я радію, бо так доповнюється міра моїх мук, адже поки що я пережив далеко не все, що мають знести члени Христового тіла,

тобто збору. **25** Я став служителем цього збору, коли Бог до-ручив мені бути управителем. Він зробив це задля вашого добра, щоб я, доклавши всіх зусиль, міг до кінця виконати працю проповідування про Боже слово — **26** про ту священну таємницю, яка приховувалась протягом минулих систем і поколінь. Тепер же вона виявлена його святим. **27** Бог забажав показати їм на очах інших народів, які славетні багатства пов'язані з тою священною таємницею. Ця таємниця — єдність Христа з вами, тобто ваша надія прославитись разом з ним. **28** Саме про нього ми сповіщаємо, наставляючи і з усією мудрістю навчаючи кожную людину, аби допомогти кожному, хто перебуває в єдності з Христом, досягнути зрілості. **29** Власне заради цієї мети я з усіх сил наполегливо працюю і роблю це за допомогою його сили, яка діє в мені.

2 Хочу, аби ви усвідомили, яку величезну боротьбу я веду заради вас і тих, що в Лаодикії, а також заради всіх, хто не бачив мене особисто. **2** Я роблю це, щоб потішити їхні серця і щоб всі вони були гармонійно поєднані в любові. Завдяки цьому вони отримують незрівнянне багатство — чітке й повне розуміння — та здобудуть точне знання Божої священної таємниці, котрою є Христос.

3 У ньому старанно заховані всі

скарби мудрості й знання. **4** Кажу вам усе це, аби вас ніхто не ввів в оману переконливими доводами. **5** Бо хоча я і відсутній тілом, та все ж духом перебуваю з вами, радіючи, що серед вас існує порядок і що ви твердо вірите в Христа.

6 Тож, оскільки ви прийняли Христа Ісуса, Господа, і далі ходіть, слухаючись його. **7** Вкорінюйтеся в ньому, будуйте себе на ньому та зміцняйтесь у вірі, як вас і навчено. А коли будете складати Богові подяки, нехай вас переповнює віра.

8 Стережіться, щоб вас хтось не захопив, немов здобич, уживаючи як принаду філософію чи оманливі, пусті ідеї, що ґрунтуються на людських традиціях, на прописних істинах цього світу, а не на вченні Христа.

9 Адже власне в Христі з усією повнотою втілена Божа природа. **10** І ви теж володієте повнотою завдяки тому, хто є головою всякого уряду й влади.

11 Крім того, оскільки ви перебуваєте в єдності з ним, вам було зроблено особливе обрізання — обрізання, яке не виконується руками. Завдяки йому усувається грішне тіло, а саме так і повинні бути обрізані служителі Христа. **12** Адже, прийнявши його хрещення, ви були з ним поховані і завдяки єдності з ним ви також були воскреснені, бо повірили в те, що здійснив своєю силою Бог, який воскресив його з мертвих.

13 І вас, хоча ви й були необрізані та мертві через проступки, Бог оживив разом з ним. Він також великодушно простив усі наші проступки **14** й зробив недійсним рукописний документ, який складався з різних постанов та свідчив проти нас. Він усунув його зі шляху, прибивши до стовпа мук. **15** Оголивши уряди та владу, Бог виставив їх напоказ та повів у триумфальній процесії як переможених завдяки стовпу мук.

16 Тож нехай жодна людина не судить вас у справах, пов'язаних з їжею чи питвом, чи святами, чи відзначанням нового місяця або суботи, **17** бо все це — тінь майбутнього, а дійсність належить Христу. **18** Хай вас не позбавить нагороди жодна людина, яка знаходить насолоду в удаваній смиренності і поклонінні ангелам. Вона «займає позицію» щодо речей, які нібито бачила, і безпідставно чваниться своїм плотським способом мислення, **19** хоча сама вона не тримається міцно голови — того, від кого росте все тіло, що підтримується і гармонійно поєднується за допомогою суглобів та зв'язок; і росте це тіло так, як дає Бог.

20 Якщо ви померли разом з Христом і звільнилися від прописних істин цього світу, чому тоді поводитесь так, немовби і далі живете у світі, — продовжуєте підкорятись постановам на зразок: **21** «Не рухай, не

куштуй, не торкайся»? **22** Адже такі постанови стосуються всього того, що, згідно з людськими заповідями та вченнями, обов'язково буде повністю використане, а отже знищене. **23** Беручи подібні заповіді за основу, люди починають поклонятися на власний розсуд, удавати із себе смиренних і виснажувати своє тіло. Насправді ж усе це лише має вигляд мудрості, але абсолютно не допомагає в боротьбі з потуранням плоті.

3 Проте якщо ви воскресли з Христом, то не переставайте шукати того, що вгорі, де праворуч від Бога сидить Христос. **2** Постійно зосереджуйтесь на небесному, а не на земному. **3** Бо ви померли, і ваше життя заховане у Христа, який перебуває в єдності з Богом. **4** Коли ж виявиться Христос — наше життя, тоді виявитесь із ним у славі й ви.

5 Тож умертвіть пороки, котрі народжуються у ваших земних тілах: блуд, нечистоту, похоть, згубні прагнення та пожадливість, яка є ідолопоклонством, **6** оскільки за все це приходить гнів Божий. **7** Саме так ви колись і поводитися, живучи в усьому тому. **8** А тепер, справді, відкиньте і лютість, і гнів, і зло, і образливу мову, і непристойні слова, які навіть не повинні виходити з ваших уст. **9** Не обманюйте одні одних. Скиньте із себе стару особистість разом з її поведінкою

10 та одягніться в нову, яка завдяки точному знанню обновлюється за образом Того, хто її створив. **11** Там немає ні грека, ні юдея, ні обрізання, ні необрізання, ні чужинця, ні скіфа, ні раба, ні вільного, але всім у всьому є Христос.

12 Тому, як Божі вибранці, святі та улюблені, одягніться в ніжне співчуття, доброту, смиренність, лагідність і довготерпіння. **13** Терпеливо зносьте один одного і продовжуйте з готовністю прощати, якщо маєте підстави на когось поскаржитись. Оскільки Єгова з готовністю простив вам, робіть так і ви. **14** А понад усе, одягніться в любов, бо вона — досконали зуси єдності.

15 І нехай у ваших серцях панує мир Христа, адже власне для того — щоб мати мир та бути одним тілом — ви й покликані. І виявляйте вдячність. **16** Нехай слово Христове, в якому зібрана вся мудрість, перебуває в вас у всій своїй повноті. Не припиняйте навчати й наставляти одні одних псалмами, словами хвали Богу та милозвучними духовними піснями і співайте у серці Єгови. **17** І все, що говорите або чините, нехай буде в ім'я Господа Ісуса. Через нього також дякуйте за все Богові, Батькові.

18 Дружини, підкоряйтеся своїм чоловікам, як це личить послідовникам Господа. **19** Чоловіки, не переставайте любити

своїх дружин і не озлоблюйтесь на них. **20** Діти, в усьому будьте слухняні батькам, бо це приємно Господу. **21** Батьки, не дратуйте своїх дітей, щоб вони не занепали духом. **22** Раби, в усьому слухайтесь своїх земних панів, і то не про чуже око, як ті, хто думає лише про схвалення з боку інших, а зі щирим серцем, зі страхом перед Єговою. **23** Хоч би що ви робили, робіть це від усієї душі, як для Єгови, а не для людей. **24** Бо знаєте, що власне від Єгови отримуєте спадщину, яка буде для вас відповідною нагородою. Служіть своєму Пану, Христу. **25** А хто чинить зло, обов'язково отримає відплату за всі свої злі вчинки, оскільки в таких справах ставлення до кожного буде однакове.

4 Пани, поведіться зі своїми рабами праведно й чесно, бо знаєте, що ви також маєте Пана в небі.

2 Постійно перебувайте в молитвах, будьте в цьому пильними; молячись, висловлюйте вдячність. **3** Водночас моліться і за нас, аби Бог відчинив двері й ми могли проповідувати слово та розповідати священну таємницю про Христа. Саме за неї я і закутий у в'язничні кайдани. **4** Моліться, щоб я роз'яснював її іншим, бо саме це я і повинен робити.

5 Поведіться мудро зі сторонами, викупляючи також цінний

для себе час. **6** Нехай ваше слово завжди буде люб'язне, приправлене сіллю, щоб у розмові з будь-ким ви знали, як відповідати.

7 А про те, як у мене справи, вам все розповість Тихик, мій улюблений брат та вірний служитель, котрий, як і я, є рабом Господа. **8** Для того й посилаю його, щоб ви знали, як у нас справи, і щоб він потішив ваші серця. **9** Разом з ним посилаю Онїсима, мого вірного улюбленого брата, який колись був у вас. Він розкаже вам про все, що у нас відбувається.

10 Шле вам вітання ув'язнений зі мною Аристарх та Марко, двоюрідний брат Варнави (пам'ятаєте, я наказував сердечно його прийняти, якщо він до вас колись прийде). **11** Вітає вас також Ісус, званий Юстом. Усі ці чоловіки з обрізаних, вони єдині співпрацюють зі мною в інтересах Божого царства, і саме вони стали для

мене опорою. **12** Шле вам вітання Епафра́с — один з ваших, раб Христа Ісуса. Він завжди ревно молиться за вас, щоб ви до кінця залишалися зрілими й твердо переконаними в усій волі Бога. **13** І я справді можу підтвердити, що він докладає величезних зусиль задля вашого добра й задля добра тих, хто в Лаодикії та Гієра́полі.

14 Шле вам вітання і Лука, улюблений лікар, та Димас. **15** Передайте мої вітання братам у Лаодикії, а також Німфі і збору в її домі. **16** Коли прочитаєте цього листа, подбайте, щоб його прочитали теж у зборі лаодикійців, а ви прочитайте лист, який отримають вони. **17** І скажіть Архіпу: «Пильнуй за тим, щоб належно виконувати служіння, яке ти прийняв як послідовник Господа».

18 Ось вітання від мене, Павла, яке я написав власноруч. Не забувайте про мої тюремні кайдани. І нехай буде з вами незаслужена доброта.

ПЕРШИЙ ЛИСТ ДО

ФЕССАЛОНІКІЙЦІВ

1 Павло, Силуан і Тимофій зборові фессалонікійців, що перебуває в єдності з Богом, Батьком, та Господом Ісусом Христом.

Нехай буде з вами незаслужена доброта й мир.

2 Ми безперестанку дякуємо Богові, згадуючи всіх вас у молитвах, **3** бо постійно пам'ятаємо ваше діло віри і працю, що виконуєте з любові, а також витривалість, яку перед нашим Богом і Батьком ви маєте завдя-

ки надії на нашого Господа Ісуса Христа. **4** Адже ми знаємо, улюблені Богом брати, що він вибрав вас, **5** бо, коли ми свого часу проповідували вам добру новину, вона не зводилась до самих лише розмов, а мала могутній вплив, супроводжувалась дією святого духу і несла тверде переконання. Та й самі ви знаєте, якими стали ми для вас заради вашого ж добра. **6** Крім того, ми бачимо, що ви наслідуете і нас, і самого Господа, оскільки попри багато страждань все-таки прийняли слово з радістю, яку дає святий дух. **7** Цим ви подали добрий приклад усім віруючим у Македонії та Ахаї.

8 По суті, завдяки вам слово Єгови почули не тільки мешканці Македонії та Ахаї: про вашу віру в Бога стало відомо всюди. Тож нам вже немає потреби ще щось говорити. **9** Вони самі постійно розповідають про те, як ми вперше прийшли до вас і як ви покинули свої ідоли та навернулись до Бога, щоб стати рабами живого й правдивого Бога. **10** і чекати з небес його Сина, котрого він воскресив з мертвих,— Ісуса, який визволяє нас від прийдешнього гніву.

2 Брати, ви самі знаєте, що наш прихід до вас не був даремний. **2** Як ви чули, спочатку ми зазнали страждань і наруги у Филипах, але з до-

помогою нашого Бога відважились звіщати вам Божу добру новину, ведучи при цьому велику боротьбу. **3** Бо настійне захоочення, яке ви чуєте від нас, не ґрунтується на якихось помилкових твердженнях або нечистих спонуках, і при цьому ми не вдаємося до обману. **4** Навпаки, ми говоримо як ті, кого Бог випробував та визнав гідними проповідувати добру новину. І звіщаємо її, намагаючись догоджати не людині, а Богові, який перевіряє наші серця.

5 Як ви знаєте, ми ніколи не приходили з улесливими словами чи прихованим бажанням заволодіти чужим майном. І Бог цьому свідок! **6** Ми не шукали слави ані у вас, ані в інших, хоча, як апостоли Христа, і могли обтяжити вас великими витратами. **7** Навпаки, ми ніжно турбувалися вами, немов мати, що годує та голубить своїх немовлят. **8** І, плекаючи до вас ніжні почуття, ми були раді не лише передати вам добру новину від Бога, але й власні душі, тому що полюбили вас.

9 Брати, ви, безперечно, пам'ятаєте нашу важку і невтомну працю. Адже ми проповідували вам добру новину від Бога й разом з тим ніч і день працювали, щоб не обтяжувати жодного з вас великими витратами. **10** І ви, і сам Бог свідки того, якими відданими, праведними та бездоганними були ми серед

вас, віруючих. **11** Так само ви добре знаєте, що ми поводитись з вами, неначе батько зі своїми дітьми: не переставали настійно заохочувати й утішати кожного з вас та свідчити вам, **12** щоб ви і далі ходили гідно перед Богом, який покликав вас до свого царства й слави.

13 Тому ми постійно дякуємо Богові, бо ви, почувши від нас слово Боже, прийняли його не як слово людини, а як те, чим воно є насправді,— як слово Бога, що й діє в вас, віруючих. **14** І ви, брати, наслідуйте Божі збори в Юдеї, що перебувають у єдності з Христом Ісусом. Адже ви теж зносите страждання від рук своїх земляків, як і вони від рук юдеїв, **15** котрі вбивали пророків і вбили навіть Господа Ісуса, а також переслідували нас. По суті, вони не догоджають Богові, а лише усім шкодять, **16** не даючи нам проповідувати людям з інших народів, щоб ті могли спастись. І так вони щоразу доповнюють міру своїх гріхів. Проте час, коли на них спаде його гнів, нарешті прийшов.

17 Ми ж, брати, коли навіть ненадовго залишились без вас,— хоча серцем і далі були з вами,— як ніколи, палко прагнули вас побачити. **18** Власне тому ми — точніше я, Павло,— двічі хотіли прийти до вас, але Сатана щоразу перешкодив. **19** Бо що є нашою наді-

єю, радістю чи вінком тріумфу перед нашим Господом Ісусом під час його присутності? Хіба ж не ви? **20** Безперечно, саме ви і є нашою славою та радістю.

3 Отже, коли ми більше не могли цього знести, то вирішили залишитися в Афінах, **2** а до вас послали Тимофія, нашого брата й Божого служителя, який проголошує добру новину про Христа. Ми хотіли, аби він укріпив і потішив вас, зміцнивши тим вашу віру, **3** щоб через ці страждання ніхто не похитнувся. Та й самі ви знаєте, що нам не уникнути таких гонінь. **4** До того ж ми, ще перебуваючи з вами, неодноразово попереджали, що нам доведеться зносити лихо. Як ви чули, власне так і сталося. **5** Тож, коли я більше не міг цього знести, я послав його довідатися, чи ви залишаєтесь вірними і чи Спокусник часом вас не спокусив, бо тоді наша праця була б даремною.

6 Однак Тимофій щойно повернувся та приніс добру новину про вашу вірність і любов. Він розповів, що ви завжди тепло згадуєте нас і прагнете побачитись з нами, як і ми з вами. **7** Тому-то, незважаючи на всі наші нужди й труднощі, нас тішить те, що ви, брати, залишаєтесь вірними. **8** Адже якщо ви міцно стоїте в Господі, то ми ожили. **9** Бо чим можна віддячитись нашому Богові за вас,

за всю ту радість, яку маємо перед ним, дивлячись на вашу вірність? **10** Через це ми ніч і день з надзвичайною ревністю молимося, щоб побачити вас і додати те, чого бракує вашій вірі, аби вона була міцною.

11 Тож нехай сам Бог, наш Батько, а також Ісус, наш Господь, скерує наші кроки, щоб ми успішно до вас добрались.

12 І хай Господь допоможе вам зростати в любові й дедалі більше сповнюватись нею — любов'ю один до одного і до всіх, так само, як ми сповнені любові до вас. **13** Бо цим він зміцнить ваші серця і зробить їх бездоганно святими перед нашим Богом, Батьком, під час присутності нашого Господа Ісуса з усіма своїми святими.

4 Наостанку, брати, просимо вас і настійно заохочуємо іменем Господа Ісуса: оскільки ви отримали від нас настанови, як треба ходити, аби догоджати Богові, що ви й робите, продовжуйте їх застосовувати і робіть це ще повнішою мірою. **2** Бо ви знаєте накази, які ми вам передали від Господа Ісуса.

3 Адже воля Божа полягає в тому, щоб ви були освячені: аби стримувались від блуду, **4** аби кожен з вас знав, як зберігати власне тіло у святості й честі, **5** та не віддавався ненаситній похоті, подібно до народів, котрі не знають Бога. **6** Також Бог бажає, аби ніхто не

зайшов у цьому настільки далеко, що скривдив би свого брата чи порушив його права, бо за таке карає сам Єгова. Про це ми вже попереджали і ґрунтовно свідчили. **7** Адже Бог покликав вас не для того, щоб ви потурали нечистоті, а щоб були святими. **8** Тож той, хто виявляє своєю поведінкою зневагу, зневажає не людей, а Бога, який наділяє вас святим духом.

9 Що ж до братерської любові, то про це немає потреби писати, бо ви самі навчені Богом любити один одного. **10** І, по суті, саме так ви ставитесь до всіх братів по цілій Македонії. Та ми настійно заохочуємо вас, брати: виявляйте таку любов ще повніше. **11** і поставте собі за мету вести спокійне життя, займатися власними справами та працювати своїми руками, як ми і наказували. **12** Це допоможе вам поводитись пристойно в очах сторонніх і ні в чому не мати потреби.

13 До того ж, брати, хочемо, щоб ви знали про тих, хто засинає смертним сном, і щоб не сумували, як інші люди, котрі не мають жодної надії. **14** Бо коли віримо, що Ісус помер і воскрес з мертвих, то й тих, хто заснув смертним сном в єдності з Ісусом, Бог поверне разом з ним. **15** На підставі слова Єгови говоримо, що ми — ті, хто живий і залишається живим до присутності Господа,—

аж ніяк не випередимо тих, що заснули смертним сном.

16 Бо сам Господь зійде з неба з кличем, з голосом архангела та з Божою сурмою. Тоді воскреснуть мертві, що перебувають в єдності з Христом; вони будуть воскреснені першими.

17 Потім ми — живі, котрі залишаться живими, — будемо разом з ними забрані в хмарах, аби в небі зустрітися з Господом, і з того часу завжди перебуватимемо з ним. **18** Тож не переставайте потішати один одного цими словами.

5 А про часи і пори, брати, немає потреби вам щось писати, **2** бо ви самі чудово знаєте, що день Єгови прийде так само, як злодій вночі. **3** Коли люди говоритимуть: «Мир і безпека!», тоді, подібно як нестерпний біль схоплює вагітну жінку, на них зненацька прийде знищення. І вони аж ніяк не уникнуть того. **4** Але ви, брати, не перебуваєте в темряві, тому день той не захопить вас, немов злодій, **5** адже всі ви — сини світла і дня. Ми не належимо ані ночі, ані темряві.

6 Тож не спімо, як решта людей, а пильнуймо та будьмо тверезими. **7** Бо хто спить, переважно спить уночі, і хто напивається, зазвичай робить це також вночі. **8** Ми ж належимо дневі, тому будьмо тверезі, носімо нагрудник віри й любові та шолом надії на спасін-

ня. **9** Адже Бог вибрав нас не для того, щоб ми зазнали на собі його гнів, а щоб отримали спасіння через нашого Господа Ісуса Христа, **10** який помер за нас, щоб ми — чи пильнуємо, чи заснули сном смерті — жили разом з ним. **11** Тому продовжуйте потішати та зміцняти один одного, як ви, власне, й робите.

12 Також, брати, просимо: поважайте тих, хто наставляє вас, хто трудиться і бере серед вас провід у Господній праці. **13** Виявляйте їм за все, що вони роблять, якнайбільшу пошану з любов'ю. Живіть у мирі один з одним. **14** Крім того, брати, настійно вас заохочуємо наставляти тих, хто поводить ся негідно, втішати пригнічені душі, підтримувати слабких, бути довготерпеливими до всіх. **15** Дивіться, щоб ніхто з вас не віддавав кривдою за кривду, а, навпаки, постійно намагайтесь чинити добро як один одному, так і всім іншим.

16 Завжди радійте. **17** Безперестанку моліться. **18** За все дякуйте. Адже Бог бажає, щоб ви так чинили з огляду на єдність з Христом Ісусом. **19** Полум'я духу не гасіть. **20** Не ставтесь із зневагою до пророкування. **21** Усе перевіряйте, чи воно правильне, міцно тримайтесь того, що добре. **22** Стримуйтесь від усякого зла.

23 Хай сам Бог миру повністю вас освятить. І нехай ваш

дух, душа й тіло будуть здорові з усякого погляду та залишаться бездоганними під час присутності Господа Ісуса Христа. **24** А оскільки той, хто дає вам покликання,— вірний, він це зробить.

25 Брати, не переставайте молитися за нас.

26 Привітайте святим поцілунком усіх братів.

27 З усією серйозністю зобов'язую вас перед Господом прочитати цього листа всім братам.

28 Нехай перебуває з вами незаслужена доброта нашого Господа Ісуса Христа.

ДРУГИЙ ЛИСТ ДО

ФЕССАЛОНІКІЙЦІВ

1 Павло, Силуан і Тимофій зборі фессалонікійців, який перебуває в єдності з Богом, нашим Батьком, і Господом Ісусом Христом.

2 Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від Бога, Батька, і від Господа Ісуса Христа.

3 Брати, ми, як і належить, повинні завжди віддавати за вас Богові подяку. Адже ваша віра надзвичайно зростає, і у всіх вас примножується любов один до одного. **4** Тому ми хвалимось вами перед Божими зборами, бо ви є витривалими та маєте віру в усіх своїх переслідуваннях і лихах. **5** Це доводить, що Божий суд праведний, завдяки чому ви будете визнані гідними Божого царства, за яке і страждаєте.

6 Адже з погляду Бога буде праведно відплатити лихом тим, через кого ви зазнаєте лиха, **7** а вам,— тим, хто зносить лихо,— так само, як і нам, дати полегшення під час об'яв-

лення Господа Ісуса. Тоді він з'явиться з неба разом зі своїми могутніми ангелами **8** в полум'яному вогні й спровадить помсту на тих, хто не знає Бога та не слухається доброї новини про нашого Господа Ісуса. **9** Саме вони зазнають суду і покарання — вічного знищення — і зникнуть з-перед лиця Господа та слави його сили, **10** коли він прийде, щоб прославитися разом зі своїми святими братами і щоб у той день ним захоплювалися всі, хто увірував, бо серед вас наше свідчення було прийняте з вірою.

11 Власне тому ми завжди молимося за вас, аби наш Бог визнав вас гідними свого покликання і довершив усе добро, яке до вподоби йому, а також діло вашої віри із силою; **12** щоб ім'я нашого Господа Ісуса прославилось через вас, а ви через нього, згідно з незаслуженою добротою нашого Бога і Господа Ісуса Христа.

2 Коли ж говорити про при сутність нашого Господа Ісуса Христа і про те, що ми будемо зібрані, аби перебувати з ним, то просимо вас, брати: **2** не поспішайте втрачати здоровий глузд і не піддавайтеся емоціям, почувши — чи то через натхнений вислів, усне повідомлення, чи то через лист, начебто написаний нами,— що день Єгови вже настав.

3 Нехай ніхто і ніяк не введе вас в оману, бо цей день не надійде, аж поки не прийде відступництво й не стане явним беззаконник, син загибелі. **4** Він противиться кожному, хто називається «богом» чи є об'єктом поклоніння, та несеться над ним, а також сидить у Божому храмі, прилюдно видаючи себе за бога. **5** Хіба не пам'ятаєте: я говорив про це, коли був ще з вами?

6 Тож тепер ви знаєте, що стримує його, аж поки він у свій час не стане явним. **7** Щоправда, це беззаконня, яке є таємницею, вже діє, але залишатиметься таємницею тільки доти, доки той, хто тепер його стримує, не буде усунений зі шляху. **8** Саме тоді стане явним беззаконник, якого Господь Ісус знищить духом своїх уст і погубить виявленням своєї присутності. **9** А присутність беззаконника внаслідок підтримки Сатани буде супроводжуватися могутніми ділами, фальшивими знаками, проро-

чими чудами, **10** несправедністю і всіляким обманом. Усе це буде спрямоване на тих, котрі гинуть, отримуючи відплату, бо не прийняли любові до правди, завдяки якій могли б врятуватися. **11** Ось чому Бог дозволяє, аби, піддавшись впливу оман, вони повірили брехні. **12** і зрештою всі були засуджені за те, що не вірили правді, а знаходили задоволення в несправедності.

13 Ми ж повинні завжди дякувати Богу за вас, любі Єгови брати, оскільки Бог від початку, освятивши духом, вибрав вас для спасіння завдяки вашій вірі в правду. **14** Саме до цього він покликав вас через добру новину, яку звіщаємо, щоб ви отримали славу нашого Господа Ісуса Христа. **15** Тож твердо стійте, брати, і далі тримайтесь традицій, яких вас навчено — чи то усно, чи в листі від нас. **16** Нехай же сам Господь наш, Ісус Христос, а також Бог, наш Батько, який полюбив нас і, виявивши незаслужену доброту, дав вічну потіху та непохитну надію, **17** потішає ваші серця і зміцнює вас у кожному доброму ділі й слові.

3 Наостанку, брати, моліться за нас, щоб слово Єгови швидко поширювалося і прославлялось, як це й відбувається у вас, **2** а також щоб ми вивольовилися від небезпечних та злих людей, бо не всі мають віру. **3** Але Господь вір-

ний, і він зміцнить вас та буде оберігати від Злого. **4** Що ж до вас, то ми як учні Господа впевнені, що ви виконуєте й далі будете виконувати всі наші накази. **5** Нехай Господь продовжує скеровувати ваші серця в правильному напрямку: аби ви любили Бога і виявляли витривалість заради Христа.

6 Наказуємо ж вам, брати, ім'ям Господа Ісуса Христа цуратися кожного брата, що поводить ся негідно, всупереч традиції, яку ви перейняли від нас. **7** Бо самі знаєте, в чому треба наслідувати нас, оскільки ми не поводитися серед вас негідно. **8** і не їли за чийсь рахунок. Навпаки, ми в поті чола працювали вночі і вдень, аби не стати тягарем для жодного з вас. **9** І робили ми це не тому, що не маємо влади, а щоб дати вам приклад, гідний наслідування. **10** Адже коли ми ще були у вас, то наказували: «Якщо хтось не хоче працювати, нехай і не їсть». **11** Бо чуємо, що деко-

трі серед вас поводяться негідно: зовсім не працюють, а лише втручаються в чужі справи. **12** Таким наказуємо і даємо настійне заохочення в Господі Ісусі Христі, щоб вони тихо працювали та споживали їжу, на яку самі заробили.

13 А ви, брати, чинячи те, що правильне, не знеохочуйтесь. **14** Однак коли хтось не слухається того, що ми написали в цьому листі, майте такого на замітці й більше не спілкуйтеся з ним, аби він засоромився. **15** Проте не дивіться на нього як на ворога, а продовжуйте наставляти як брата.

16 Нехай же сам Господь миру завжди дає вам мир у всьому. Господь хай буде з усіма вами.

17 Ось вітання від мене, Павла, яке я написав своєю рукою і яке є знаком у кожному листі; це мій почерк.

18 Незаслужена доброта нашого Господа Ісуса Христа нехай буде з усіма вами.

ПЕРШИЙ ЛИСТ ДО

ТИМОФІЯ

1 Павло, апостол Христа Ісуса за наказом Бога, Спасителя нашого, та Христа Ісуса, надії нашої, **2** Тимофію, щирій дитині по вірі.

Нехай буде з тобою незаслужена доброта, милосердя та мир

від Бога, Батька, і Христа Ісуса, нашого Господа.

3 Коли я збирався в Македонію, то заохочував тебе залишитися в Ефесі. Заохочую до цього і тепер. Наказуй декотрим не поширювати інших учень,

4 не звертати уваги на байки та не втягуватись у марні суперечки про родоводи. Усе це не походить від Бога і не пов'язане з вірою, а лише породжує питання, які потребують досліджень. **5** Мета ж такого наказу — любити з чистого серця, керуючись добрим сумлінням і нелицемірною вірою. **6** Деякі люди відвернулись від цього і втягнулись у пусті балачки. **7** Вони прагнуть бути вчителями закону, але не розуміють ані того, що говорять, ані того, про що переконливо заявляють.

8 Ми ж знаємо: Закон — чудовий, коли тільки застосовувати його належно. **9** Й усвідомлювати, що він даний не праведникам, а беззаконникам, непокірним, безбожним, грішникам, людям, які не мають милості, які опоганюють святе, вбивцям, — у тому числі тим, хто вбиває батьків і матерів, — **10** блудникам, чоловікам, котрі сплять з чоловіками, викрадачам людей, брехунам і тим, хто порушує клятви та хто чинить все, що суперечить здоровій науці, **11** яка пов'язана зі славною доброю новиною щасливого Бога, що була мені довірена.

12 Я вдячний Христу Ісусу, Господу нашому, який наділив мене силою. Дякую, що він визнав мене вірним, доручивши виконувати служіння. **13** Хоча раніше я був зухвалою людиною, богозневажником і гонителем, мені було ви-

явлено милосердя, бо я жив у незнанні й поводився так через брак віри. **14** Та я отримав щедрий дар — незаслужену доброту нашого Господа, а також віру і любов, що пов'язана з Христом Ісусом. **15** Надійними і гідними повного довір'я є слова: Христос Ісус прийшов у світ, аби врятувати грішників, з яких я — найбільший. **16** Мені ж було виявлено милосердя, щоб на прикладі такого грішника, як я, Христос Ісус міг показати все своє довготерпіння тим, хто повірить у нього і чекатиме на вічне життя.

17 А Цареві вічності — нестінному, невидимому, єдиному Богові — нехай буде честь і слава на віки вічні. Амінь.

18 Тимофію, дитино, даю тобі цей наказ згідно з передбаченнями, які прямо вказували на тебе, аби завдяки їм ти і далі вів добру боротьбу, **19** мав віру й чисте сумління, яке деякі відкинули, і через це їхня віра розбилась, немов корабель. **20** До таких належать Гіменей та Олександр, яких я віддав Сатані, аби через покарання* вони навчилися не зневажати Бога.

2 Отже, перш за все я настійно заохочую благати, дякувати, молитися і прохати за всіляких людей, **2** у тому числі

1Тм 1:20* У мові оригіналу це слово має широке значення і може перекладатися як «картати, карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити».

за царів та за всіх, хто обіймає високе становище, щоб ми могли вести спокійне і тихе життя з повною серйозністю й відданістю Богові. **3** Це добре та приємне в очах нашого Спасителя, Бога. **4** Його воля полягає в тому, щоб усілякі люди спаслися і набули точного знання правди. **5** Бо є один Бог і один посередник між Богом та людьми — людина, Христос Ісус. **6** що віддав себе як відповідний викуп за всіх, і про це свого часу має бути засвідчено. **7** І заради такого свідчення я призначений проповідником та апостолом. Крім того, — кажу правду, не обманюю, — мене було призначено навчати про віру і правду інші народи.

8 Тож хочу, аби чоловіки в кожному місці безперестанку молилися, з відданістю підносячи руки, і не впадали у гнів та не втягувалися в суперечки. **9** Також хочу, щоб жінки одягались охайно, скромно і з розважністю. Хай прикрашають себе не вишукано заплетеним волоссям, золотом, перлами чи дуже дорогим убранням, **10** а добрими вчинками, як і належить жінкам, котрі твердять, що шанують Бога.

11 Нехай жінка вчиться мовчки, з повною покорою. **12** Не дозволяю жінці навчати чи панувати над чоловіком: їй треба мовчати. **13** Бо першим був створений Адам, а потім вже Єва. **14** Також не Адам був об-

манений, а жінка. Саме вона, цілковито повіривши обману, вчинила провину. **15** Але для жінки може стати захистом народжування дітей, — якщо тільки вона і далі перебуватиме у вірі, любові та святості й виявлятиме розважність.

3 Ці слова правдиві. Якщо чоловік прагне отримати обов'язки наглядача, то бажає він доброї справи. **2** Наглядач має бути бездоганний, чоловік однієї дружини, рівноважений у звичках, розважний, організований, гостинний, здатний навчати, **3** не повинен влаштовувати п'яних сварок чи бити інших; натомість він має бути поміркований, не войовничий, не грошлюб, **4** добре головувати у своєму домі, мати покірних і серйозних дітей. **5** (Бо якщо чоловік не знає, як головувати у власному домі, то як зможе дбати про Божий збір?) **6** Він також не повинен бути новонаверненим, щоб не загордився і не отримав присуду, винесеного Дияволу. **7** Крім того, про нього мають добре відгукуватись сторонні, щоб він не стягнув на себе докору і не потрапив у пастку Диявола.

8 Служителі збору теж повинні бути серйозними, нелицемірними, не віддаватися надмірному вживанню вина, не бути жадібними до нечесної наживи, **9** але з чистим

сумлінням триматися священної таємниці віри.

10 Їх також спочатку треба випробувати, чи придатні вони для таких обов'язків. А тоді, якщо їх немає в чому звинуватити, нехай виконують служіння.

11 Подібно і жінки мають бути серйозними, не наклепницями, поміркованими у звичках, вірними в усьому.

12 Хай служителі збору будуть чоловіками однієї дружини, а також добре головують над своїми дітьми й керують власним домом. **13** Бо чоловіки, які добре виконують служіння, здобувають собі хорошу репутацію та отримують велику свободу мови в усьому, що стосується віри, пов'язаної з Христом Ісусом.

14 Пишу це, хоча сподіваюся незабаром до тебе прийти.

15 Але якщо і затримаюсь, ти вже знатимеш, як належить поводитися в Божому домі — зборі Бога живого. Цей збір є стовпом та опорою правди. **16** Священна таємниця побожної відданості, безперечно, велика: «Він був виявлений у тілі, визнаний праведним у душі. Він з'являвся ангелам, про нього проповідували серед інших народів, його з вірою прийняли у світі. Він був забраний у славі».

4 Але натхнена звістка чітко показує, що в майбутньому настануть часи, коли дехто відпаде від віри, бо звертати-

ме увагу на оманливі натхнені слова і вчення демонів. **2** Такі особи відійдуть через лицемірство людей, які говорять брехню і сумління яких тавроване, немовби розпеченим залізом.

3 Ці люди забороняють одружуватися, наказують стримуватися від їжі, яку Бог створив для того, аби всі, хто має віру і точне знання правди, споживали її з подякою. **4** Адже все, що створене Богом, — чудове, і, якщо його приймати з вдячністю, нічого не можна відкинути, **5** бо воно освячується завдяки Божому слову та молитві.

6 Тож давай братам ці поради, і тоді будеш добрим служителем Христа Ісуса — служителем, котрий годує свій розум словами віри й доброї науки, якої ти старанно дотримуєшся.

7 А байки, які чуєш від старих жінок, відкидай, адже такі байки опоганюють святе. Натомість постав собі за мету бути відданим Богу і вправляйся в цьому. **8** Бо тілесні вправи корисні лише де в чому, а відданість Богу корисна в усьому, оскільки має обітницю життя теперішнього і майбутнього.

9 Ці слова надійні та гідні повного довір'я. **10** І саме заради цього ми наполегливо працюємо та докладаємо всіх зусиль, бо надіємось на Бога живого, Спасителя всіляких людей, особливо вірних.

9 Ці слова надійні та гідні повного довір'я. **10** І саме заради цього ми наполегливо працюємо та докладаємо всіх зусиль, бо надіємось на Бога живого, Спасителя всіляких людей, особливо вірних.

11 Продовжуй давати такі накази й навчати цього. **12** Не-

хай ніхто не дивиться звисока на твою молодість. Будь же для вірних прикладом у мові, поведінці, любові, вірі й чистоті.

13 Поки не прийду, наполегливо займайся прилюдним читанням, а також настійно заохочуй і навчай. **14** Не занедбуй свого дару, який ти отримав за передбаченням, коли рада старійшин поклала на тебе руки. **15** Розмірковуй над цим, будь весь у цьому, щоб твій поступ був явний для всіх. **16** Постійно вважай на себе і на те, як навчаєш. Тримайся цього, бо, роблячи так, врятуєш і себе, і тих, хто тебе слухає.

5 Старшого чоловіка суворо не критикуй, а вмовляй, немов батька. До молодших чоловіків стався як до братів, **2** до літніх жінок — як до матерів, до молодших — як до сестер, з усією чистотою.

3 Шануй вдів, справжніх вдів. **4** Якщо ж вдова має дітей чи онуків, то нехай вони спочатку навчаться виявляти побожну відданість у себе вдома і віддавати належне батькам та дідусям з бабусею, бо це Богові до вподоби. **5** Справжня вдова, опинившись у нужді, покладає надію на Бога та день і ніч перебуває в благаннях і молитвах. **6** А вдова, котра віддається плотським насолодам, — мертва, хоча вона й жива. **7** Отже, щоб вдови були бездоганними, і далі давай такі нака-

зи. **8** Якщо ж хтось не піклується про своїх, особливо про домашніх, той зрікся віри і гірший, ніж невірний.

9 До списку має бути внесена лише та вдова, яка має принаймні шістьдесят років, була вірною своєму чоловікові, **10** отримала хороше свідчення за добрі вчинки, виховала дітей, виявляла гостинність незнайомцям, мила ноги святим, допомагала тим, хто потрапив у біду, сумлінно виконувала всяке добре діло.

11 Проте молодших вдів не внось до списку. Адже, коли їхні статеві бажання стають перепорою між ними і Христом, вони воліють виходити заміж, **12** чим стягують на себе осуд, бо полишили віру, яку мали колись. **13** Водночас такі вдови звикають нічого не робити та ходять без діла по домах. І тоді вони не лише нічого не роблять, але й пліткують, втручаються в чужі справи і говорять те, чого не годиться. **14** Власне тому хочу, щоб молодші вдови виходили заміж, народжували дітей, дбали про дім і не давали противникам жодного приводу злословити нас. **15** Бо дехто вже збочив з цієї дороги та пішов за Сатаною. **16** Коли якась віруюча жінка має овдовілих родичок, нехай допомагає їм. Тоді збір не буде обтяжений, а зможе допомагати справжнім вдовам.

17 Старійшини, які добре говорять, гідні подвійної шану,

особливо ті, що наполегливо працюють у слові й навчанні.

18 Бо в Писанні сказано: «Не надягай намордника бику, який молотить зерно», а також «Кожен робітник гідний своєї платні». **19** Звинувачення на старійшину не приймай, хіба що його підтвердять два чи три свідки. **20** Особі, яка ходить у гріху, докоряй перед усіма, щоб і вони мали страх. **21** Перед Богом і Христом Ісусом та вибраними ангелами з усією серйозністю наказую дотримуватися цього без упередження і робити все безсторонньо.

22 Ніколи ні на кого не покладай рук поспішно. Не бери участі в чужих гріхах. Бережи себе чистим.

23 Води більше не пий, а вживай трохи вина з огляду на твої проблеми зі шлунком і часті недуги.

24 Гріхи деяких людей явні для всіх і ведуть прямо до осуду. Що ж до гріхів інших людей, вони теж виявляться, але пізніше. **25** Явні для всіх і добрі вчинки, та якщо їх і не видно відразу, вони все одно не залишаться захованими назавжди.

6 Нехай усі, хто несе ярмо рабства, і далі вважають своїх панів гідними всієї шани, аби про Боже ім'я та науку ніхто не говорив зневажливо. **2** Ті ж, у кого пани віруючі, тим більше не повинні зневажати їх, адже це — брати. На-

впаки, нехай вони служать як раби ще з більшою готовністю, бо від їхнього служіння пожиток отримують віруючі, улюблені брати.

Не переставай навчати цього й давати такі настійні поради. **3** Коли ж хтось поширює інші вчення і не погоджується ані зі здоровими словами, тобто словами нашого Господа Ісуса Христа, ані з наукою, що узгоджується з відданістю Богу, **4** то така людина загордилась, нічого не розуміє і втратила здоровий глузд через дискусії та суперечки про слова. Все це дає поштовх заздрості, чварам, образливій мові, нездоровим підозрам **5** та сваркам через дрібниці. Це властиво людям, які мають зіпсований розум, далекі від правди і думають, що побожна відданість дає можливість отримати користь. **6** Справді, можна отримати велику користь, коли виявляти побожну відданість і водночас задовольнятися тим, що маєш. **7** Бо ми нічого не принесли у світ, тож нічого не можемо й винести. **8** Отже, якщо маємо їжу, одяг і дах над головою, то будьмо тим задоволені.

9 А ті, хто має мету розбагатіти, потрапляють у пастку й піддаються спокусі та багатьом безумним і шкідливим бажанням, які ведуть до знищення і загибелі. **10** Бо любов до грошей — це корінь усіх

нещасть. Плекаючи таку любов, деякі дозволили, аби вона відвела їх від віри, та завдали собі величезних страждань.

11 Але ти, Божа людино, утікай від такого. Намагайся виявляти праведність, побожну відданість, віру, любов, витривалість і лагідність. **12** Веди добру боротьбу віри, міцно вхопися за вічне життя, до якого тебе покликано, адже ти чудово засвідчив про свою віру в присутності багатьох людей.

13 Наказую тобі перед Богом, який зберігає все живим, та перед Христом Ісусом, котрий дав чудове свідчення перед Понтієм Пилатом: **14** виконуй цю заповідь, залишаючись незаплямованим і бездоганим, аж до виявлення нашого Господа Ісуса Христа, **15** яке у визначений час покаже щасливий та єдиний Володар, Цар над царями та Пан над панами. **16** Він єдиний має безсмертя і перебуває в не-

приступному світлі; його жодна людина не бачила й бачити не може. Йому належить шана та могутність навіки. Амінь.

17 Наказуй тим, хто багатий у теперішній системі, щоб не були про себе високої думки і щоб покладали надію не на багатство непевне, а на Бога, який рясно дає нам усе для задоволення. **18** Також наказуй, аби вони робили добро, збагачувались добрими ділами, були щедрі й готові ділитися, **19** зберігаючи собі, немов скарб, добру основу на майбутнє, щоб завдяки цьому міцно вхопитися за справжнє життя.

20 Тимофію, бережи довірене тобі, відвертайся від пустих балачок, які опоганюють святе, а також від суперечностей так званого знання. **21** Бо деякі, вихваляючись таким знанням, відійшли від віри.

Нехай перебуває з вами незаслужена доброта.

ДРУГИЙ ЛИСТ ДО

ТИМОФІЯ

1 Павло, який з Божої волі став апостолом Христа Ісуса згідно з обітницею життя, що пов'язане з Христом Ісусом, **2** Тимофію, улюбленій дитині.

Нехай буде з тобою незаслужена доброта, милосердя й мир від Бога, Батька, і Христа Ісуса, нашого Господа.

3 Дякую Богові, котрому я віддано служу*, подібно до моїх прабатьків,— і служу з чистим сумлінням,— що можу безперестанку згадувати тебе у своїх благаннях. Бо день і ніч,

2Тм 1:3* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священство служіння».

4 пригадуючи твої сльози, прагну побачити тебе, щоб сповнитись радістю. **5** Адже я пам'ятаю ту нелицемірну віру, яку мали спочатку твої бабуся Лoїда та мати Євнiкiя i яку, впевнений, маєш i ти.

6 Тож нагадую: розпалюй, неначе вогонь, дар Божий, який ти отримав завдяки тому, що я поклав на тебе руки. **7** Адже Бог дав нам не дух боягузтва, а дух сили, любові й розважності. **8** Тому не соромся ані свідчення про нашого Господа, ані мене, ув'язненого заради Нього. Натомість знось лихо, яке зазнаєш за добру новину, покладаючись на силу від Бога. **9** Він врятував нас і покликав святим покликанням, притому не за наші вчинки, а відповідно до свого наміру та незаслуженої доброти, яку ми отримали через Христа Ісуса ще до прадавніх часів. **10** Тепер же вона стала очевидною через виявлення нашого Спасителя, Христа Ісуса, який покінчив зі смертю та пролив світло на життя й негнiтнiсть за допомогою доброї новини. **11** І, щоб цю новину почули інші, я призначений проповідником, апостолом та вчителем.

12 Саме тому я зношу ці страждання і не соромлюсь, бо знаю того, в кого повірив. Я впевнений: він зможе аж до того дня оберігати все, що я залишив під його опіку. **13** Продовжуй з вірою і любов'ю, котрі пов'я-

зані з Христом Ісусом, триматися взірця здорових слів, почутих від мене. **14** Той скарб, що тобі довірено, охороняй святим духом, який перебуває в нас.

15 Ти знаєш, що в провінції Азія всі від мене відвернулись. До них належать Фігел та Гермоген. **16** Хай Господь обдарує милосердям домашніх Онисифора, бо він не раз приносив мені відсвіження і не соромився моїх ланцюгів. **17** Навпаки, коли він був у Римі, то зробив усе можливе, щоб знайти мене, і таки знайшов. **18** Нехай Господь дозволить йому в той день отримати милосердя Єгови. А про всі послуги, які він зробив в Ефесі, ти й сам добре знаєш.

2 Отже, ти, дитино моя, і далі черпай силу в незаслуженій доброті, яка пов'язана з Христом Ісусом. **2** Те, що ти чув від мене і що підтвердило багато свідків, передавай вірним людям, котрі у свою чергу будуть відповідно підготовлені, щоб навчати інших. **3** Як добрий воїн Христа Ісуса, знось лихо, яке тобі доводиться зазнавати. **4** Жоден воїн, якщо хоче отримати схвалення того, хто взяв його на військову службу, не починає заради прибутку займатися сторонніми справами, бо хоче отримати схвалення того, хто взяв його на військову службу. **5** Навіть в іграх, коли людина змагається не за правилами, то не отримує вінка. **6** Рільникові, який важко пра-

цює, належить першому спожити плоди. **7** Постійно роздумуй над моїми словами, і Господь обов'язково дасть тобі у всьому проникливості.

8 Пам'ятай: згідно з доброю новиною, яку я проповідую, Ісус Христос воскрес із мертвих і був нащадком Давида. **9** Заради цієї новини я зношу лихо, і мене, як злочинця, навіть закували в тюремні кайдани. Проте Боже слово не закуєш. **10** Власне тому я далі в усьому зберігаю витривалість заради вибранців, щоб вони теж отримали вічну славу та спасіння, пов'язане з Христом Ісусом. **11** Можна бути впевненим: якщо ми померли разом з ним, то разом будемо й жити; **12** якщо залишаємось витривалими, то разом з ним будемо царювати; якщо ж зречемось його, то і він зречеться нас. **13** Та навіть якщо ми невірні, то він залишається вірним, бо не може зректись самого себе.

14 Постійно нагадуй їм про це і як свідок перед Богом наказуй не сперечатись про слова, бо такі суперечки не приносять жодного позитку, а лише підривають віру тих, хто слухає. **15** Роби все можливе, щоб показати себе перед Богом людиною, гідною схвалення, працівником, якому немає чого соромитися і який правильно послуговується словом правди. **16** А від пустих розмов тримайся подалі, бо вони опоганюють святе. Адже ті, хто

веде такі розмови, ставатимуть дедалі безбожнішими. **17** Їхнє слово буде ширитися, як гангрена. До них належать Гіменей та Філет. **18** Ці люди відступили від правди, кажучи, що воскресіння вже відбулось, і руйнують віру декотрих. **19** Однак Бог заклав міцну основу; вона стоїть непорушно і має на собі, немов печатку, такі слова: «Єгова знає тих, хто належить йому» і «Нехай кожен, хто кличе ім'я Єгови, відкине неправедність».

20 У великому домі є не лише золоті й срібні посудини, а й дерев'яні та глиняні. Одні — для почесного вжитку, інші — для непочесного. **21** Тож якщо хтось тримається подалі від цих інших посудин, то сам буде посудиною для почесного вжитку — освяченою, придатною для свого власника, приготовленою для кожного доброго діла. **22** Тому втікай від бажань, властивих молоді; натомість намагайся впевнено йти шляхом праведності, віри, любові та миру і тримайся тих, хто з чистим серцем кличе Господа.

23 Крім того, не втягуйся в безглузді й беззмістовні дискусії, адже сам розумієш, що вони закінчуються суперечками. **24** Рабові ж Господньому не потрібно сваритися. Навпаки, він має бути до всіх люб'язний, підготовлений, щоб навчати інших, повинен панувати над собою, коли зазнає лиха. **25** До того ж він має з лагідністю наставляти

тих, хто налаштований недобророзичливо: можливо, Бог дасть їм покаяння, яке веде до точного знання правди, **26** і вони отямляться, вирвавшись із пастки Диявола, бо зрозуміють, що він зловив їх живцем, аби вони виконували його волю.

3 Тож знай, що в останні дні прийдуть скрутні часи, коли жити буде дуже важко. **2** Бо тоді люди будуть самолюбні, грошолобні, чванливі, пихаті, сповнені зневаги, неслухняні батькам, невдячні. Вони не виявлятимуть відданості, **3** не матимуть природної любові, самовладання, не йтимуть на жодні поступки, не любитимуть великодушності. Крім того, люди будуть жорстокі, наклепники, **4** зрадники, свавільні, горді. Вони любитимуть задоволення, а не Бога **5** і лише будуть робити вигляд, що виявляють відданість Богові, але зречуться її сили. Відвертайся від таких. **6** Бо саме з-посеред таких людей з'являються чоловіки, котрі хитро проникають у дома. Вони роблять своїми полонянками слабих, обтяжених гріхами жінок, які потурають різним бажанням **7** та постійно вчать-ся, але так до кінця і не можуть набути точне знання правди.

8 І як Янній та Ямврій противилися Мойсею, так і ті люди противляться правді. Розум їхній повністю зіпсований, і, коли говорити про християнську віру, вони не заслуговують схвален-

ня. **9** А втім, вони більше нічого не досягнуть, бо їхнє безумство стане явним для всіх, як стало явним безумство тих двох чоловіків. **10** Ти ж маєш таку саму мету, як я, і з точністю наслідуюеш мене в навчанні, способі життя, вірі, довготерпінні, у любові, витривалості, **11** переслідуваннях, стражданнях — у всьому, що мені довелося пережити в Антіохії, Іконії та Лістрі, в переслідуваннях, які я зносив. Та Господь мене визволив з них усіх. **12** Зрештою, всі, хто, виявляючи побожну відданість, хоче жити в єдності з Христом Ісусом, також будуть переслідувані. **13** А лихі люди й обманщики чинитимуть дедалі більше зло. При цьому вони вводитимуть в оману інших і самі будуть введені в оману.

14 Ти ж перебувай у тому, чого навчився і в чому тебе переконали, бо знаєш, від кого навчився, **15** та пам'ятаєш, що із самого народження ти обізнаний зі святими писаннями. Вони можуть зробити тебе мудрим, і завдяки цьому ти отримаєш спасіння через віру, пов'язану з Христом Ісусом. **16** Усе Писання натхнене Богом і корисне для навчання, для напучення, для виправлення, для напоумлення* в праведності, **17** щоб

2Тм 3:16* У мові оригіналу це слово має широке значення і може перекладатися як «карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити».

Божа людина була в усьому вправна й цілковито споряджена до всякого доброго діла.

4 З усією серйозністю нака-зую тобі перед Богом та Хри-стом Ісусом, призначеним суди-ти живих і мертвих, а також беручи до уваги виявлення Хри-ста і його царство: **2** завзято проповідуй слово як у сприятли-ву, так і у важку пору; напучуй, докоряй, настійно заохочуй і при цьому повною мірою виявляй довготерпіння та послугувуйся мистецтвом навчати. **3** Бо на-стане час, коли люди будуть не-терпимі до здорової науки. Керу-ючись власними бажаннями, вони збиратимуть собі вчителів, які б влещували їм вуха, **4** і відвернуться від правди та пові-рять байкам. **5** Ти ж зберігай тверезість у всьому, знось лихо, будь проповідником євангелія, старанно виконуй своє служіння.

6 Бо я вже виливаюсь, не-мов лита жертва, і час мого визволення неминуче наближа-ється. **7** Я вів добру боротьбу, пробіг шлях до кінця, віру збе-ріг. **8** Відтепер на мене чекає вінок праведності, яким Господь, праведний суддя, винагородить мене того дня, і не лише мене, але й усіх, хто полюбив його ви-явлення.

9 Зроби все можливе, щоб прийти до мене якнайшвидше.

10 Дімас покинув мене, бо по-любив теперішню систему і пі-шов у Фессалоніки, Кріскент — у Галатію, а Тит — у Далматію.

11 Тільки один Лука залишив-ся зі мною. Приведи із собою Марка, бо я потребую його допо-моги. **12** Тіхика я відправив до Ефеса. **13** Коли будеш іти до мене, принеси накидку, яку я залишив у Троаді в Карпа, а та-кож сувої, особливо пергаменти.

14 Олександр, мідник, запо-діяв мені багато кривди, та Єгова відплатить йому за все. **15** Стережися його і ти, бо він дуже противився нашим словам.

16 Під час мого першого за-хисту ніхто не став на мій бік, але всі один за одним залишили мене. Хай це їм не буде зарахова-но. **17** Однак зі мною був сам Господь, і він давав мені силу, щоб через мене праця проповіду-вання була виконана до кінця та щоб усі народи почули цю звіст-ку; і я був врятований з лев'ячої пащі. **18** Господь мене визво-лить з усякого зла і спасе, щоб я успадкував його небесне цар-ство. Йому належить слава на віки вічні. Амінь.

19 Передай вітання Присці й Акілі та домашнім Онисифора.

20 Ераст залишився в Корин-фі, а Трохім захворів, тож, вихо-дячи з Мілета, я вже не брав його із собою. **21** Постарайся при-йти ще до зими.

Передає тобі вітання Еввул, а також Пуд, Лин, Клавдія та всі брати.

22 Господь нехай буде з духом, який ти виявляєш. Хай перебу-ває з усіма вами його незаслуже-на доброта.

ЛИСТ ДО
ТИТА

1 Павло, Божий раб, який став апостолом Ісуса Христа і має таку ж віру, як Божі вибранці, а також точне знання правди, що узгоджується з побожною відданістю. **2** В основі такої відданості лежить надія на вічне життя, обіцяне з давніх часів Богом, який не може говорити неправду. **3** Коли ж надійшов призначений час, наш Спаситель, Бог, виявив своє слово в проповідуванні, що було доручене мені за його наказом. **4** Пишу цього листа Титові — щирій дитині, з котрим маємо спільну віру:

Нехай буде з тобою незаслужена доброта й мир від Бога, Батька, і Христа Ісуса, нашого Спасителя.

5 Я залишив тебе на Криті, щоб ти виправив недоліки і, подорожуючи з міста до міста, призначав старійшин, як я тобі наказав. **6** Призначити можна того, хто бездоганний, чоловік однієї дружини, хто має віруючих, не бунтівливих дітей, які не звинувачені в розгулі. **7** Бо наглядач, як Божий управитель, має бути бездоганим, не свавільним, не гнівливим, не повинен зчиняти п'яних сварок та битися, не бути жадібним до нечесної наживи, **8** а натомість

бути гостинним, любити великодушність, бути розважним, праведним, відданим, виявляти самовладання. **9** Що ж до милості навчати, то він повинен міцно триматися вірного слова, аби міг і настійно заохочувати здоровою наукою, і докоряти тим, хто їй суперечить.

10 Бо є чимало непокірних людей, особливо тих, хто обстоює обрізання; ці базіки брехнею затуманюють розуми. **11** Таким треба закривати уста, оскільки вони руйнують цілі дома, навчаючи того, чого не повинні, заради нечесної наживи. **12** Один з них, їхній же пророк, сказав: «Критяни — закоренілі брехуни, небезпечні звірі, ледачі ненажери».

13 Це свідчення правдиве. Тому й далі докоряй їм суворо, щоб вони були здорові у вірі, **14** не звертали уваги на юдейські байки і заповіді тих, хто відвертається від правди. **15** Для чистих усе чисте, а для опоганених і безвірних ніщо не чисте, адже і розум, і сумління таких людей опоганені. **16** Вони прилюдно заявляють, що знають Бога, але своїми вчинками зрікаються його, бо є мерзотними, неслухняними та непридатними для жодного доброго вчинку.

2 Ти ж і далі говори те, що узгоджується зі здоровою наукою. **2** Нехай чоловіки похилого віку будуть поміркованими у звичках, серйозними, розважними, здоровими у вірі, любові й витривалості. **3** Так само і жінки похилого віку нехай поведуться побожно, не зводять наклепів, не будуть поневолені надмірною кількістю вина, а навчають добра; **4** хай напоумляють молодих жінок, щоб вони любили своїх чоловіків та любили своїх дітей, **5** були розважними, чистими, старанними господинями, добрими, підкорялися своїм чоловікам, аби ніхто не говорив про Боже слово зневажливо.

6 Також настійно заохочуй молодих чоловіків бути розважними. **7** Та й сам подавай у всьому приклад добрих діл, відзначайся чесністю у своєму навчанні, серйозністю, **8** здоровою мовою, яку неможливо засудити. Тоді людина, котра стоїть на боці противників, засоромиться, не маючи жодної підстави назвати нашу поведінку негідною. **9** Нехай раби в усьому підкоряються своїм власникам і догоджають їм, нехай не перечать, **10** не крадуть, а повною мірою виявляють вірність, щоб у всьому прикрашати науку нашого Спасителя, Бога.

11 Бо виявилась Божа неzasлужена доброта, яка несе спасіння усіляким людям. **12** Во-

на вчить нас цуратись безбожності та світських прагнень і бути розважними в теперішній системі, жити в праведності та побожній відданості, **13** чекаючи сповнення щасливої надії і славетного з'явлення великого Бога, а також нашого Спасителя, Христа Ісуса, **14** який віддав себе за нас, аби визволити нас від усілякого беззаконня та очистити для себе — як свою особливу власність — народ, ревний до добрих діл.

15 Продовжуй говорити про це та настійно заохочувати і докоряти, маючи повне право наказувати. Хай ніхто ніколи тобою не погорджує.

3 І далі нагадуй, щоб вони підкорялися й були слухняні урядам і тим, хто має владу, щоб були готовими до кожного доброго діла, **2** ні про кого не говорили зневажливо, щоб не були войовничими, натомість були поміркованими, сповна виявляючи лагідність до всіх людей. **3** Бо і ми колись були нерозумними, неслухняними, обманеними, були рабами різних прагнень і задовольень, сповненими злоби та заздрощів, були гидкими й ненавиділи одні одних.

4 Проте коли Спаситель наш, Бог, виявив доброту і любов до людей, **5** то не за праведні вчинки, які ми робили, а згідно зі своїм милосердям він врятував нас через обмивання, котре привело нас до життя,

і через оновлення святим духом. **6** Цей дух він рясно злив на нас через Ісуса Христа, Спасителя нашого, **7** щоб ми, будучи визнані праведними завдяки його незаслуженій доброті, стали спадкоємцями відповідно до надії на вічне життя.

8 Слова ці вірні, і я бажаю, щоб ти постійно говорив про все це з рішучістю, аби ті, хто повірив у Бога, зосереджували свої думки на виконанні добрих справ, що добре і корисне для людей.

9 Унікай же безглуздох дискусій і з'ясовувань родоводів, і чвар, і суперечок про Закон, бо вони некорисні та марні. **10** А людини, яка поширює сектантство, після того як на-

путиш її перший і другий раз, відцурайся, **11** знаючи, що вона збочила зі шляху та грішить, сама себе засудивши.

12 Коли пришло до тебе Артему або Тихика, зроби все, щоб прийти до мене в Нікополь, бо я вирішив там перезимувати. **13** Добре споряди в дорогу Зену, обізнаного в Законі, та Аполлоса, щоб їм нічого не бракувало. **14** Нехай же і наші вчаться виконувати добрі справи і так задовольняти свої наслідні потреби, аби не бути безплідними в служінні.

15 Усі, хто зі мною, шлють тобі вітання. Передай і мої вітання тим, хто любить нас у вірі.

Нехай незаслужена доброта буде з усіма вами.

ЛИСТ ДО

ФИЛИМОНА

1 Павло, ув'язнений за віру в Христа Ісуса, і Тимофій, наш брат, Филимону, нашому улюбленому брату й співпрацівникові, **2** та Апфії, нашій сестрі, а також Архипу, соратникові нашому, і зборові у твоєму домі:

3 Нехай перебуває з вами незаслужена доброта й мир від Бога, Батька нашого, і Господа Ісуса Христа.

4 Я завжди дякую моєму Богові, коли згадую тебе в молитвах, **5** оскільки постійно чую про твою віру й любов, що маєш

до Господа Ісуса і до всіх святих. **6** Молюся, щоб віра, яку ти поділяєш з іншими, виявлялась у вчинках; і в цьому допоможе тобі усвідомлення того, що все добре в нас ми маємо завдяки Христу. **7** Бо твоя любов принесла мені багато радості і втіхи, адже ти, брате, зігрів серця святих.

8 Саме тому, хоча з огляду на єдність з Христом я маю велику свободу мови наказати тобі зобити те, що належить, **9** умовляю тебе швидше з любові, не

хто інший, як я, Павло, старий чоловік, а тепер ще й в'язень за віру в Христа Ісуса, **10** вмовляю тебе про мою дитину, Онисима, якому я став батьком, перебуваючи в тюремних кайданах. **11** Колись він був непридатний для тебе, але тепер придатний і для тебе, і для мене. **12** Власне того, хто такий дорогий моєму серцю, я відсилаю назад до тебе.

13 Хотілося б затримати його при собі, щоб він замість тебе далі служив мені, поки я ношу тюремні кайдани за добру новину. **14** Проте нічого не хочу робити без твоєї згоди, щоб зробив ти свій добрий учинок не з примусу, а добровільно. **15** Можливо, тому він і відлучився не надовго, щоб тепер ти прийняв його назавжди. **16** вже не як раба, а більше, ніж раба,— як улюбленого брата. Він став братом особливо для мене, і наскільки ж більше має бути таким для тебе: не просто рабом, а братом у Господі. **17** Тож якщо ти вва-

жаєш мене приятелем, прийми його тепло, як прийняв би мене. **18** Крім того, якщо він у чомусь скривдив тебе або щось тобі винен, запиши це на мій рахунок. **19** Я, Павло, пишу власноруч: цей борг поверну. Не кажу вже про те, що, крім усього іншого, ти в боргу переді мною навіть за самого себе. **20** Так, брате, з огляду на нашу спільну віру в Господа дозволь використати тебе для власної вигоди: зігрій моє серце в Христі.

21 Покладаючись на твою поступливість, пишу тобі, бо знаю, що зробиш навіть більше, ніж кажу. **22** А заодно приготуй мені житло, бо сподіваюсь, що завдяки вашим молитвам мене для вас випустять на волю.

23 Передає тобі вітання Епафрас, мій спів'язень у єдності з Христом Ісусом, **24** а також Марко, Аристарх, Димас і Лука — мої співпрацівники.

25 Незаслужена доброта Господа Ісуса Христа нехай буде з духом, який виявляєте ви.

ЛИСТ ДО

ЄВРЕЇВ

1 Бог, який у давні часи за багатьох обставин і багатьма способами говорив через пророків до наших прабатьків, **2** наприкінці цих днів промовляв до нас через Сина. Його він призначив спадкоємцем усього

і через нього створив різні системи. **3** Він — віддзеркалення слави Бога, точне відображення його єства і підтримує все могутнім словом; очистивши нас від гріхів, він сів на вишочині праворуч від Величного.

4 Він успадкував ім'я, славетніше від імен ангелів, і став багатим вищим від них.

5 Скажімо, кому з ангелів він колись говорив: «Ти мій син; нині я став твоїм батьком», а також: «Я сам стану йому батьком, а він буде мені сином»?

6 Що ж до часу, коли він знову приведе свого Первородженого на заселену землю, він каже: «Нехай всі Божі ангели вклоняться йому».

7 Крім того, про ангелів він говорить: «Він робить своїх ангелів духами і своїх слуг, яких посилає до людей,— полум'ямним вогнем». **8** Про Сина ж каже: «Бог є престолом твоїм повіки, а жезл твого царства — це жезл праведності. **9** Ти полюбив праведність і зненавидів беззаконня, тому Бог, твій Бог, помазав тебе олією великої радості більше, ніж твоїх товаришів». **10** А також: «На початку ти, Господи, заклав основи землі; подібно їй небеса є ділом рук твоїх. **11** Вони загинуть, а ти перебуватимеш завжди; всі вони зістаріють, наче вбрання. **12** Ти згорнеш їх, як накидку, як вбрання, і вони будуть замінені, ти ж не змінюєшся, роки твої ніколи не спливають».

13 Та й про кого з ангелів він колись казав: «Сиди праворуч від мене, поки не покладу твоїх ворогів як підніжок твоїм ногам»? **14** Хіба ж усі вони не є духами для служіння лю-

дям — посланими служити тим, хто має успадкувати спасіння?

2 Саме тому необхідно приділяти особливу увагу почуттю, щоб нас у жодному разі не віднесло течією. **2** Бо якщо слово, сказане через ангелів, було непохитним, а будь-яке порушення чи непослух стягували справедливу відплату, **3** то як ми врятуємось, якщо знехтуємо таким великим спасінням, про яке спочатку говорив наш Господь, а потім засвідчили й ті, хто чув Його? **4** Бог теж про це засвідчив знаками, чудами, могутніми ділами і тим, що, згідно з власною волею, наділяв своїх слуг святим духом.

5 Бо не ангелам він підкорив населену землю, яка має прийти і про яку ми розповідаємо. **6** Навпаки, хтось зі свідків колись написав: «Хто така людина, що ти пам'ятаєш її, і син людський, що піклуєшся про нього»? **7** Ти зробив його трохи нижчим від ангелів, увінчав славою і честю та поставив над ділами своїх рук. **8** Ти все підкорив йому до ніг». Бо, підкоривши йому все, Бог не залишив нічого неподкореного. Однак поки що ми не бачимо, аби йому було підкорене все. **9** Проте бачимо, що Ісус, якого було поставлено трохи нижче від ангелів, увінчаний славою і честю за те, що, згідно з Божою незаслуженою добротою, він зазнав смерті, скуштувавши її заради кожної людини.

10 Адже було доречним, щоб той, заради якого і через якого все існує, приводячи багатьох синів до слави, через страждання зробив досконалим Керівника, завдяки якому вони отримують спасіння. **11** Бо всі — як той, хто освячує, так і ті, які стають освяченими, — беруть початок від одного, тому він не соромиться називати їх «братами», **12** кажучи: «Звіщатиму твоє ім'я братам своїм; посеред збору тебе вихвалитиму піснями». **13** А також: «Буду покладатися на нього» та «ось я і діти, яких дав мені Єгова».

14 А оскільки «діти» є з крові й тіла, він став таким же, щоб своєю смертю знищити того, хто спроможний заподіювати смерть, тобто Диявола, **15** а також щоб визволити всіх тих, хто через страх перед смертю ціле життя перебував у рабстві. **16** І він допомагає зовсім не ангелам, а нащадкам Авраама. **17** Отже, йому належало в усьому уподібнитися до своїх «братів», щоб стати милосердним та вірним первосвящеником, коли йдеться про служіння Богу, і скласти жертву примирення за гріхи народу. **18** І оскільки він сам зазнав страждань, зносячи випробування, то в стані допомогти й тим, хто також їх зносить.

3 Отже, святі брати — ті, хто отримав небесне покликання, розмірковуюте про апостола і первосвященика, якого ми

відкрито визнаємо, про Ісуса. **2** Він був вірний Тому, хто зробив його апостолом та первосвящеником, як свого часу в усьому Божому домі був вірний Мойсей. **3** Та він гідний більшої слави, ніж Мойсей, подібно як будівельник має більшу славу, ніж дім. **4** Бо кожен дім хтось збудував, а той, хто збудував усе, — це Бог. **5** Мойсей у всьому Його домі був вірний як слуга, і це стало свідченням того, про що мало розповідатися пізніше. **6** А Христос був вірний як Син, поставлений над домом Його. І ми — Його дім, якщо до кінця будемо міцно й непохитно триматися своєї свободи мови та надії, якою хвалились.

7 Тому святий дух говорить: «Сьогодні, якщо ви почуєте його голос, **8** стережіться, щоб ваше серце не зачерствіло, як було тоді, коли ваші прабатьки викликали в мене лютий гнів, — у день випробування в пустелі, — **9** коли вони випробовували мене, хоча сорок років були свідками моїх учинків. **10** Тому я відчув огиду до цього покоління і сказав: «У своїх серцях вони постійно сходять на власну путь, і вони не пізнали моїх доріг». **11** Тож я поклявся у своєму гніві: «Не увійдуть вони у мій відпочинок».

12 Стережіться, брати, щоб ніхто з вас, відійшовши від живого Бога, не розвинув у собі злого серця, в якому більше

немає віри. **13** А, навпаки, щодня настійно заохочуйте одні одних, поки цей час ще можна назвати «сьогодні», аби хтось із вас не зачерствів серцем через гріх, який вводить в оману. **14** Адже ми, по суті, отримали частку з Христом. Нам лише треба міцно й непохитно до самого кінця триматися тої впевненості, яку ми мали на початку, **15** поки ще говориться: «Сьогодні, якщо ви почуєте його голос, стережіться, щоб ваше серце не зачерствіло, як було тоді, коли ваші прабатьки викликали в мене лютий гнів».

16 Бо хто були ті люди, котрі чули і все-таки викликали в Бога лютий гнів? Хіба не всі ті, кого Мойсей вивів з Єгипту? **17** І хто сорок років викликав у Бога огиду? Хіба не ті, хто згрішив і чий трупі полягли в пустелі? **18** І кому він поклявся, що не ввійдуть у його відпочинок, як не тим, хто був неслухняний? **19** Тож бачимо: вони не ввійшли, бо не мали віри.

4 Тому, оскільки все ще залишається обітниця,— можливість увійти в його відпочинок,— остерігаймося, щоб хтось із нас часом не став її негідним. **2** Адже добру новину чули як ми, так і вони. Однак їм почуте слово не принесло користі, бо вони не були об'єднані вірою з тими, хто його справді почув. **3** А ми — ті, хто повірив,— таки входимо в його відпочинок. Бо він колись сказав:

«Тож я поклявся у своєму гніві: «Не ввійдуть вони у мій відпочинок», хоча він і припинив працювати ще за часу заснування світу. **4** Бо ось що він сказав про сьомий день у певному уривку: «І сьомого дня почав Бог відпочивати від усієї своєї праці»; **5** також там говориться: «Не ввійдуть вони у мій відпочинок».

6 Оскільки ж деякі ще мають увійти в нього, а ті, що першими почули добру новину, не ввійшли через непослух, **7** він знову визначає певний день, вживаючи після такого довгого часу в Давидовому псалмі слово «сьогодні», як було сказано вище: «Сьогодні, якщо ви почуєте його голос, стережіться, щоб ваше серце не зачерствіло». **8** Бо якби Ісус Навин привів їх до місця відпочинку, то Бог не говорив би потім про ще один день. **9** Тож для Божого народу залишається суботній відпочинок. **10** Адже людина, яка ввійшла у Божий відпочинок, так само відпочиває від своїх діл, як Бог — від своїх.

11 Тому з усіх сил намагаймося увійти у цей відпочинок, щоб ніхто не піддався гріху й не пішов шляхом непослуху, як це сталося колись. **12** Бо слово Бога живе і справляє могутній вплив, воно гостріше від усякого обосічного меча та проникає настільки глибоко, що розділює душу й дух, суглоби й кістковий мозок, і спроможне роз-

різняти думки та наміри серця. **13** І немає такого створіння, яке було б невидиме для Нього, але все наге й повністю відкрите перед очима Його — Того, кому здамо звіт.

14 Тож, маючи великого первосвященника, який увійшов до небес, Ісуса, Сина Божого, не припиняймо визнавати його перед людьми. **15** Бо маємо не такого первосвященника, котрий не міг би співчувати нашим слабкостям, а такого, котрий, як і ми, був випробуваний у всьому, проте залишився безгрішним. **16** Отже, наближаймося зі свободою мови до престолу незаслуженої доброти, щоб, коли нам потрібна буде допомога, Бог наділив нас цією добротою і милосердям.

5 Бо кожен первосвященик, взятий з-поміж людей, призначається служити Богу заради їхнього блага, щоб приносити дари й жертви за гріхи. **2** Він може виявляти поміркованість у ставленні до тих, хто помиляється або чогось не розуміє, оскільки сам обтяжений власними слабкостями **3** й через це повинен складати приношення за гріхи — як свої, так і народу.

4 До того ж людина не сама удостоює себе такої честі, а має отримати покликання від Бога, як це було з Аароном. **5** Подібно і Христос не сам себе прославив, ставши первосвященником; його прославив той, хто ска-

зав про нього: «Ти мій син; нині я став твоїм батьком». **6** В іншому ж уривку він говорить: «Ти довіку священик на подобу Мелхиседека».

7 Перебуваючи в тілі, Христос із сильним голосінням та слізьми звертав свої прохання й палкі молитви до Того, хто міг врятувати його від смерті, і був прихильно вислуханий за свій побожний страх. **8** Він, хоча й був Сином, навчився слухняності зі своїх страждань **9** і, приведенний до досконалості, став відповідальним за вічне спасіння всіх слухняних йому, **10** адже саме його Бог назвав первосвященником на подобу Мелхиседека.

11 Ми маємо багато чого сказати про нього, але ці речі важко пояснити, оскільки ваш слух притупився. **12** Бо з огляду на час ви вже мали б бути вчителями. Та ви знову потребуєте, щоб хтось від самого початку взявся навчати вас азів Божих священних висловлювань, і ви стали людьми, котрим потрібне молоко, а не твердий харч. **13** Бо кожен, хто споживає молоко, не обізнаний зі словом праведності, тому що він — немовля. **14** А твердий харч — для зрілих людей, які привчили своє чуття відрізняти добре від поганого.

6 Тому, залишивши початкові вчення про Христа, поспішаймо до зрілості. Не закладаймо наново основи, навчаючись від самого початку про каяття в мертвих учинках,

віру в Бога, **2** різні хрещення, покладання рук, воскресіння мертвих та вічний суд. **3** Тож, саме до такої мети — зрілості — ми й будемо йти, якщо тільки Бог дозволить.

4 Бо коли говорити про тих, кому раз і назавжди було дане просвітлення, хто спробував небесного дару, на кого було вилито святий дух **5** і хто скуштував чудового слова Бога й сили, яка виявлятиметься в прийдешній системі, **6** але відпав, то таких людей неможливо знову привести до покаяння. Адже вони самі ще раз прибивають до стовпа Божого Сина і виставляють його на прилюдну ганьбу. **7** Подумаймо, наприклад, про землю. Вона п'є дощ, що часто зрошує її, а потім родить рослини, які використовує рільник. Взамін земля отримує благословення від Бога. **8** Та якщо вона приносить терни й будяки, її відкидають. Така земля близька до прокляття, і зрештою її випалюють.

9 Що ж до вас, любі, ми, хоча й говоримо так, переконані: з вами справи стоять ліпше, ви маєте все, що потрібно для спасіння. **10** Адже не є Бог несправедливий, щоб забути вашу працю і любов, яку виявляли ви до його імені, коли служили святым, і, зрештою, й далі їм служите. **11** Ми ж хочемо, щоб кожен з вас залишався заподаним і завдяки цьому до самого кінця мав цілковиту впев-

неність у надії, **12** щоб ви не зледащили, а наслідували тих, хто завдяки вірі й терпеливості успадковує обітницю.

13 Бо, даючи обітницю Аврааму, Бог поклявся собою, оскільки не міг поклястися кимось більшим, **14** і сказав: «Благословляючи, я неодмінно поблагословлю тебе і, розмножуючи, розмножу тебе». **15** Авраам же виявив терпеливість і отримав цю обітницю. **16** Бо люди клянуться кимось більшим, а їхня клятва як правова гарантія кладе край усякій суперечці. **17** Так і Бог, постановивши ще чіткіше показати тим, хто мав успадкувати обітницю, що його намір незмінний, дав клятву. **18** Бог зробив це для того, щоб ті дві незмінні речі, в яких він не може говорити неправду, стали для нас — тих, хто втік у сховок, — великим підбадьоренням, що допоможе вхопитися за дану нам надію. **19** Ця наша надія, певна й міцна, є немов якір для душі. Вона входить за завісу, **20** куди ввійшов заради нашого добра наш попередник, Ісус, який навіки став первосвященником на подібну Мелхиседека.

7 Бо цей Мелхиседек — цар Саліма, священник Всевишнього Бога, який зустрів та поблагословив Авраама, коли той повертався після розгрому царів, **2** і отримав від нього десяту частину всього, насамперед є «Царем праведності» (як

перекладається його ім'я), а також царем Саліма, тобто «Царем миру». **3** Не маючи ні батька, ні матері, ні родоvodu, ані початку днів, ані кінця життя, він, уподібнений до Божого Сина, залишається священиком довічно.

4 Подивіться ж, який великий був цей чоловік, котрому Авраам, голова родини, вибравши найліпше зі здобичі, дав десятю частину. **5** Авжеж, чоловіки з Левієвих синів, які отримують становище священиків, відповідно до Закону мають наказ збирати десятини з народу, тобто зі своїх братів, хоча і ті, і ті є Авраамовими нащадками. **6** Але тут чоловік, який за родоводом не мав з ними нічого спільного, взяв десятини в Авраама — того, кому було дано обітницю, — і поблагословив його. **7** При цьому варто зазначити, що, безперечно, більший благословляє меншого. **8** Тож у першому випадку десятини отримують смертні люди, а в другому — той, про кого засвідчено, що він живе. **9** І, якщо так можна сказати, через Авраама навіть Левій, котрий отримує десятини, заплатив їх, **10** коли Авраам зустрівся з Мелхиседеком, бо з часом теж мав народитися як Авраамів нащадок.

11 Отож, якби досконалість і справді досягалась завдяки левитському священству (адже розпорядок щодо нього був особливістю Закону, даного народо-

ві), то чи була б потреба з'являтися ще одному священику — на подобу Мелхиседека, а не такому, про якого можна було б сказати, що він на подобу Аарона? **12** Та оскільки змінюється священство, виникає необхідність змінити й закон. **13** Бо чоловік, про котрого все це говориться, належав до іншого племені, з якого ніхто не виконував служіння при жертovníку. **14** Адже явно, що наш Господь походив із Юди — з племені, згадуючи про яке Мойсей нічого не сказав про священиків.

15 Тож з усього цього ми ще ясніше бачимо, що мав з'явитися інший священик, подібний до Мелхиседека. **16** Він став таким не на основі заповідей, які стосувалися плотських речей, а на основі сили, завдяки якій міг отримати незнищенне життя, **17** як і було колись засвідчено: «Ти довіку священик на подобу Мелхиседека».

18 Отже, попередні заповіді неодмінно мали бути скасовані як слабкі й неефективні. **19** Бо Закон нічого не зробив досконалим. Проте запровадження ліпшої надії, через яку ми наближаємося до Бога, таку досконалість принесло. **20** А оскільки це відбулося не без присяги, **21** (адже є чоловіки, котрі стали священиками без присяги, однак є й такий, хто став священиком з присягою; її дав Той, хто сказав про нього: «Єгова присягнув

(і не буде шкодувати): «Ти довіку священик»), **22** то Ісус був даний як запорука ліпшої угоди. **23** Крім того, священиками мало ставати багато чоловіків, заступаючи один одного, бо смерть не дозволяла їм займати таке становище постійно. **24** А він — той, хто живе вічно — має священство без жодного наступника, **25** тому й спроможний принести цілковите спасіння тим людям, які через нього наближаються до Бога, бо він завжди живий, щоб благодіяти за них.

26 Власне такий первосвященик нам і був потрібен: відданий, нелукавий, неопоганений, відділений від грішників, який став вище небес. **27** На відміну від тих первосвящеників, він не має потреби щодня приносити жертви спершу за свої гріхи, а потім за гріхи народу (адже він зробив це раз і назавжди, коли приніс у жертву самого себе). **28** бо Закон призначає первосвящениками людей, що мають слабкості, а слово присяги, яка з'явилась після Закону, призначає Сина, котрого навіки було зроблено досконалим.

8 І, якщо підсумувати сказане, можна зробити висновок: ми маємо такого первосвященика, який сів праворуч від престолу Величного на небесах. **2** Він є слугою, котрий заради народу виконує працю у святому місці і правдивому наметі, який поставив Єгова, а не лю-

дина. **3** Бо кожен первосвященик призначається, щоб приносити дари і жертви; тому було потрібно, аби й він мав що принести. **4** А якби він залишався на землі, то не був би священиком, бо тут за Законом дари приносять інші священики. **5** Однак їхнє віддане служіння* є лише земним відображенням і тінню речей небесних. Подібно й Мойсей, коли закінчував спорудження намету, отримав від Бога наказ: «Дивись, зроби все за зразком, який було показано тобі на горі». **6** Ісусові ж було доручено почесніше служіння заради народу, тому він є ще й посередником набагато ліпшої угоди, яка законно утверджена на ліпших обітницях.

7 Бо якби та перша угода була бездоганною, то не потрібно було б другої. **8** Він же вказує на провини народу, кажучи: «Ось надходять дні,— говорить Єгова,— коли я укладу з домом Ізраїля і з домом Юди нову угоду; **9** вона буде не така, як та угода, яку я уклав з їхніми прабатьками в день, коли взяв їх за руку, аби вивести з єгипетського краю. Але через те, що вони не дотримувалися моєї угоди, я перестав піклуватися про них,— говорить Єгова.—

10 І от угода,— говорить Єгова,— яку я укладу після тих днів з домом Ізраїля: я укладу зако-

Єв 8:5* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «священне служіння».

ни свої в їхні розуми і напишу ці закони на їхніх серцях. І стану їхнім Богом, а вони будуть моїм народом.

11 І жоден з них більше не буде навчати свого співгромадянина і брата свого, кажучи: «Пізнай Єгови!» Бо всі вони — від найменшого до найбільшого — знатимуть мене. **12** Я ж прощу їм їхні несправедливі вчинки і більше ніколи не пригадаю їхніх гріхів».

13 Кажучи «нова угода», він робить попередню віджилою. А те, що стає віджилим і застарілим, близьке до зникнення.

9 Коли ж ідеться про попередню угоду, то в ній містилися вказівки стосовно відданого служіння* і земної святині. **2** У цій святині був влаштований перший відділ намету, в якому стояв світильник, стіл, а також були викладені хліби, і він називався «Святе». **3** А за другою завісою був відділ намету, який називався «Найсвятіше». **4** Там було золоте кадило й ковчег угоди, покритий зі всіх боків золотом. Усередині ковчега був золотий дзбан з манною, паляниця Аарона, що пустила бруньки, та скрижалі угоди. **5** а на ньому — славні херувими, тінь яких падала на віко примирення. Однак тепер не час вдаватися в подробиці стосовно цього.

Єв 9:1* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «священне служіння» або «виконувати священне служіння».

6 І відколи все це так влаштовано, священики раз у раз входять у перший відділ намету, щоб виконувати обов'язки, пов'язані з відданим служінням*.

7 А в другий відділ входить лише первосвященик, притому раз у рік, і входить не без крові. Він приносить її за себе та за гріхи народу, скоєні через незнання. **8** Так святий дух чітко показує, що, поки стояв перший намет, шлях до святого місця ще не був виявлений. **9** Цей намет є наочним прикладом, котрий стосується визначеного часу, що вже настав, і відповідно до цього прикладу приносяться дари й жертви. Проте вони не можуть дати людині, яка віддано служить* Богу, бездоганно чисте сумління; **10** вони пов'язані лише з їжею, напоями та різного роду зануреннями у воду. Такі законні вимоги стосувалися речей фізичних і були накладені до визначеного часу, коли все мало бути доведено до ладу.

11 Коли ж з'явився Христос — первосвященик, який повинен був принести ті блага, котрі ми тепер маємо, він, пройшовши через величніший і досконаліший намет, нерукотворний, тобто той, котрий не належить до цього творіння, **12** ввійшов раз і назавжди у святе місце — причому не з кров'ю козлів і бичків, а зі своєю власною кров'ю —

Єв 9:6* Див. примітку до Єв 9:1.

9* Див. примітку до Єв 9:1.

та здобув для нас вічне визволення. **13** Бо якщо кров козлів, бичків і попіл з ялівки — те, чим окроплюють опоганих людей, — освячує настільки, що Бог вважає таких людей чистими, **14** то наскільки ж більше кров Христа, який завдяки дії вічного духу приніс себе непорочним Богу, очистити наше сумління від мертвих учинків, аби ми віддано служили* живому Богові!

15 Ось тому Христос і є посередником нової угоди, щоб покликані отримали обітницю про вічну спадщину. І це стало можливим завдяки його смерті, оскільки на основі викупу їх було визволено від злочинів, учинених під попередньою угодою. **16** Бо де є угода з Богом, там повинна настати смерть людини, яка її уклала, **17** тому що угода набирає сили лише на підставі смерті. Отже, поки людина, яка уклала угоду, жива, ця угода не чинна. **18** З огляду на це попередня угода також була впроваджена не без крові. **19** Адже Мойсей, ознайомивши цілий народ з усіма заповідями Закону, взяв кров бичків і козлів та воду й за допомогою багряної вовни і гісопу покропив саму книгу, а також увесь народ, **20** кажучи: «Це кров угоди, якою зобов'язує вас Бог». **21** Так само він покропив кров'ю намет і весь посуд,

який використовувався у служінні для народу. **22** Тож за Законом майже все очищається кров'ю, і без пролиття крові немає прощення.

23 Тому було необхідно, щоб земне відображення небесного очищалося власне так, а саме небесне очищалося ліпшими жертвами. **24** Бо Христос увійшов не в рукотворне святе місце, зроблене на взірєць дійсного, тепер він у самому небі, щоб стати за нас перед лицем Бога. **25** Крім того, він не повинен був часто приносити себе в жертву, як первосвященик, котрий з року в рік входить у святе місце з чужою кров'ю. **26** Інакше йому доводилося б часто страждати ще від заснування світу. Він же з'явився раз і назавжди при закінченні систем, щоб усунути гріх, пожертвувавши самого себе. **27** Тож, подібно як люди мають один раз померти, а потім — суд, **28** так і Христос був принесений в жертву раз і назавжди, щоб понести гріхи багатьох. А коли він з'явиться вдруге, то вже не усуватиме гріха; і побачать його ті, хто з нетерпінням очікує, що він принесе їм спасіння.

10 Оскільки ж Закон є лише тінню прийдешніх благ, а не самими благами, то священики, приносячи постійно, з року в рік, ті самі жертви, ніколи не зможуть зробити досконалими тих, хто наближається до Бога. **2** Інакше хіба ці

жертви не перестали б приносити? Адже якби ті, хто віддано виконує служіння*, очистились раз і назавжди, то вже не усвідомлювали б своєї гріховності.

3 Та ці жертви навпаки з року в рік служать нагадуванням про гріхи, **4** які неможливо усунути кров'ю биків і козлів.

5 Тому, приходячи у світ, він говорить: «Жертви й приношення ти не захотів, але приготував мені тіло. **6** Цілопалень і приношень за гріх ти не схвалив».

7 Тоді я сказав: «Ось я прийшов (як написано про мене в сувої) виконувати волю твою, Боже».

8 Сказавши спочатку: «Ти не захотів і не схвалив жертв, приношень, цілопалень та приношень за гріх» — жертв, які складаються за Законом,— **9** потім він говорить: «Ось я прийшов виконувати волю твою». Тож він скасовує перше, щоб встановити друге. **10** Відповідно до цієї «волі» ми раз і назавжди були освячені приношенням тіла Ісуса Христа.

11 До того ж кожен священик день у день стає на своє місце, аби виконувати служіння заради народу, і багаторазово приносить ті самі жертви, бо вони ніколи не зможуть повністю усунути гріхи. **12** А цей чоловік раз і назавжди приніс одну жертву за гріхи, а потім сів праворуч від Бога **13** й від-

тоді чекає, аж поки його вороги будуть покладені як підніжок його ногам.

14 Бо одним жертвоприношенням він назавжди зробив досконалими тих, котрі стають освяченими. **15** Крім того, нам свідчить і святий дух, бо, сказавши спочатку:

16 «От угода, яку я укладу з ними після тих днів,— говорить Єгова. — Я укладу закони свої в їхні серця і напишу ці закони в розумах їхніх», **17** він додає: «А гріхів їхніх та беззаконних учинків більше ніколи не пригадаю».

18 Коли ж такі вчинки прощено, уже немає потреби складати приношення за гріх.

19 Отже, брати, завдяки крові Ісуса ми маємо можливість сміливо входити у святе місце шляхом, **20** котрий він відкрив нам як новий та живий шлях через завісу, тобто своє тіло; **21** також ми знаємо, що над Божим домом стоїть великий священик. **22** Тож звертаймося до Бога зі щирістю в серцях і цілковитою впевненістю, яку дає віра, очистивши* свої серця від запламованого сумління та обмивши тіла чистою водою. **23** Міцно й непохитно тримаймося можливості прилюдно визнавати свою надію, бо той, хто дав ці обітниці,— вірний. **24** І зважаймо одні на одних, щоб спонукувати до любові й добрих учинків,

Єв 10:2* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

Єв 10:22* Буквально «покропивши», тобто покропивши кров'ю Ісуса.

25 та не покидаймо наших спільних зібрань, як деякі мають за звичай, а підбадьорюймо одні одних, і робімо так ще більше в міру того, як бачимо наближення цього дня.

26 Бо якщо, отримавши точне знання правди, ми свідомо ходимо в гріху, то вже не залишається жертви за гріхи, **27** а якесь страшне очікування суду і палюча ревність, що готова пожертви противників. **28** Кожен, хто зневажає закон Мойсея, помирає на підставі свідчення двох або трьох, і йому немає пощади. **29** Тож подумайте, наскільки суворішого покарання заслуговуватиме людина, якщо вона потоптала Сина Божого та не вважає чимось цінним кров угоди — кров, якою була освячена, — і якщо вона поглумилася над духом незаслуженої доброти й зневажила його. **30** Бо ми знаємо того, хто сказав: «Помста моя, я відплачу» і ще «Єгова судитиме свій народ». **31** Яка ж страшна річ — впасти в руки живого Бога!

32 Ви ж завжди пам'ятайте минулі дні, коли ви, отримавши просвітлення, залишалися стійкими у стражданнях і великій боротьбі, **33** адже тоді вас, немов на театральному видовищі, зневажали й завдавали вам лиха; бувало й так, що ви просто поділяли страждання тих, хто зносив такі випробування. **34** Бо ви і співчутливо ставилися до ув'язнених, і радісно

сприймали пограбування свого майна, знаючи, що маєте власність ліпшу, неминущу.

35 Тому не відкидайте своєї свободи мови, яка має принести велику нагороду. **36** Адже вам потрібно витривалості, щоб, виконавши Божу волю, отримати обіцяне. **37** Бо ще «зовсім трохи» — і «той, хто надходить, прийде і не забариться». **38** «А мій праведний житиме завдяки своїй вірі», та «якщо він відступить від мене, то буде не до вподоби душі моєї». **39** Ми ж не з тих, хто відступає, щоб бути знищеним, а з тих, хто вірить, щоб зберегти душу живою.

11 Віра — це обґрунтоване сподівання того, на що надіються, чіткий вияв речей реальних, хоча й невидимих. **2** Саме завдяки їй люди в давні часи отримали про себе свідчення.

3 Завдяки вірі ми усвідомлюємо, що системи упорядковані словом Бога, так що видиме виникло з невидимого.

4 Завдяки вірі Авель приніс Богові ціннішу жертву, ніж Каїн. Завдяки цій же вірі йому було дано свідчення, що він праведний, коли Бог засвідчив про його дари; і завдяки вірі він, хоча й помер, усе ще говорить.

5 Завдяки вірі Енох був перенесений, щоб не бачити смерті, і ніде його не могли знайти, оскільки Бог переніс його; до перенесення ж він отримав свідчення, що догодив Богові.

6 По суті, без віри неможливо догодити Богові, бо той, хто наближається до нього, повинен вірити, що він існує, а також винагороджує тих, хто його наполегливо шукає.

7 Завдяки вірі Ной, отримавши попередження від Бога про те, чого ще ніхто не бачив, виявив побожний страх і збудував ковчег для порятунку своїх домашніх. Вірою він засудив світ і став спадкоємцем праведності, яку приносить віра.

8 Завдяки вірі Авраам, коли був покликаний, послухався й вирушив до місця, котре мав отримати в спадщину; і він вийшов, хоча й не знав, куди йде.

9 Завдяки вірі він жив приходитьком в обіцяній землі, як у чужій. Він разом з Ісаком та Яковом, спадкоємцями тієї самої обітниці, мешкав у наметах, **10** бо чекав міста зі справжньою основою, будівничий і сотворитель якого — Бог.

11 Завдяки такій же вірі Сарра, хоча була вже далеко не в тому віці, щоб народжувати, отримала силу зачати нащадка, оскільки вважала вірним того, хто обіцяв. **12** Отже, від одного чоловіка, причому майже мертвого, народилося стільки дітей, як зірок на небі, як піщинок на березі моря, що їх не злічити.

13 Усі ті люди повмирили, зберігши віру, хоча й не дочекалися сповнення обітниць, а лише здалека побачили й прийняли їх. Вони прилюдно визнавали,

що є чужинцями і тимчасовими жителями в землі свого перебування. **14** Бо ті, хто так говорить, показують, що прагнуть бути в місці, яке стане їхньою власною домівкою. **15** І якби вони постійно згадували місце, звідки вийшли, то мали б можливість повернутися. **16** Але вони прагнуть замешкати в ліпшому місці — пов'язаному з небом. І Бог не соромиться називатися їхнім Богом, він навіть приготував їм місто.

17 Завдяки вірі Авраам, коли був випробовуваний, мало не приніс у жертву Ісака. Цей чоловік, який охоче прийняв обітницю, збирався скласти в жертву єдинородного сина, **18** хоча свого часу йому було сказано: «Через Ісака прийде той, хто назветься «твоїм нащадком»». **19** Однак він вважав, що Бог спроможний навіть воскресити Ісака з мертвих; тож йому було повернено сина з рук смерті, що послужило прикладом.

20 Ісак так само завдяки вірі поблагословив Якова й Ісава, говорячи про те, що мало настати.

21 Завдяки вірі Яків перед смертю поблагословив обох синів Йосипа і поклонився, спираючись на кінець своєї палиці.

22 Завдяки вірі Йосип наприкінці своїх днів згадав про вихід синів Ізраїля і дав розпорядження стосовно своїх кісток.

23 Завдяки вірі батьки Мойсея, не злякавшись царського наказу, переховували його

три місяці після народження, оскільки бачили, що дитя дуже гарне. **24** Завдяки вірі Мойсей, коли виріс, відмовився називатись сином фараонової дочки: **25** він хотів радше зазнавати знущань з Божим народом, ніж отримувати тимчасове задоволення від гріха. **26** Для нього Христова ганьба була більшим багатством, ніж скарби Єгипту, тому що він пильно дивився на винагороду. **27** Завдяки вірі він покинув Єгипет, але не зі страху перед гнівом царя, адже залишався стійким, поводячись так, начебто бачив Невидимого. **28** Завдяки вірі він відзначив Пасху та оббризкав кров'ю одвірки, аби нищитель не торкнувся первороджених серед Божого народу.

29 Завдяки вірі народ перейшов Червоне море, немовби суходолом, а коли на це наважилися єгиптяни, їх поглинули води.

30 Завдяки вірі впали мури Єрихона, після того як ізраїльтяни сім днів поспіль обходили їх довкола. **31** Завдяки вірі повія Рахав не загинула з тими, хто виявляв непослух, бо миролюбно прийняла розвідників.

32 Що ж до цього додати? Мені просто не вистачило б часу, якби я почав розповідати про Гедеона, Барак, Самсона, Іфтаху, Давида, а також про Самуїла та інших пророків. **33** котрі вірою здобували перемогу над царствами, обстоювали пра-

ведність, отримували обітниці, закривали пащі левам, **34** витримували силу вогню, рятувались од вістря меча; вони, будучи ослабленими, одержували велику силу, ставали хоробрими на війні, розбивали війська чужинців. **35** Жінки завдяки воскресінню отримували своїх померлих. Інші чоловіки зазнавали катувань, бо не погоджувались, щоб їх визволили, заплативши за них якийсь викуп: вони воліли мати ліпше воскресіння. **36** Ще іншим довелося зносити випробування, коли з них глузували і бичували їх, а навіть заковували в кайдани та кидали у в'язниці. **37** Їх каменували, допитували, перепилювали; вони гинули від меча, блукали в овечих і козячих шкурах, зносячи нужду, лихо і знущання. **38** При всьому цьому світ не був гідний їх. Вони повірилися по пустелях, горах, печерах і гротах.

39 Та всі вони, хоча й отримали завдяки вірі свідчення про себе, не дочекалися сповнення обітниці, **40** оскільки Бог передбачив дати нам щось ліпше, аби вони не стали досконалими раніше за нас*.

12 Тож оскільки довкола нас є така велика хмара свідків, скиньмо й ми всякий тягар та гріх, що може легко нас обплутати, і витривало біжимо в забігу, який нам визначено,

Єв 11:40* Буквально «без нас».

2 пильно придивляючись до Ісуса — Керівника, завдяки якому маємо віру, та Удосконалювача нашої віри. Заради радості, яка очікувала його, він зніс смерть на стовпі, знехтувавши ганьбою, і сів праворуч від Божого престолу. **3** І справді, глибоко роздумуйте про того, хто стійко зніс зневажливі слова грішників, якими вони самі собі шкодили. Тоді ви не втомитесь і ваші душі не знесиляться.

4 Борючись із цим гріхом, ви ще не чинили опору аж до крові. **5** До того ж ви зовсім забули настійне заохочення, скероване до вас як до синів: «Сину мій, не применшуй виховних заходів* Єгови й не падай духом, коли він тебе виправляє; **6** бо кого Єгова любить, того так виховує. Він навіть карає* кожного, кого приймає як сина».

7 Усе, що ви зносите, служить для вашого виховання. Бог ставиться до вас як до синів. Бо якого ж то сина батько не виховує? **8** Та коли до вас не застосовують виховних заходів, як до всіх інших, то ви насправді позашлюбні діти, а не сини. **9** Крім того, ми мали земних батьків, які нас вихо-

ували, і ми ставилися до них з повагою. Тож хіба нам не треба ще більше підкорятися Батькові, котрий дав нам духовне життя, і завдяки цьому жити?

10 Адже вони виховували нас відповідно до того, що їм здавалося правильним, причому робили це небагато днів. Коли ж виховує він, це завжди йде нам на благо, бо тоді ми можемо поділяти його святість. **11** Щоправда, жодні виховні заходи спочатку не здаються чимось радісним, а радше завдають смутку, однак пізніше навченим через них приносять мирний плід — праведність.

12 Отже, зміцніть опущені руки та ослаблі коліна **13** і продовжуйте випрямляти стежки для своїх ніг, щоб кульгаве не вивихнулось, а, навпаки, зміцнилося. **14** Намагайтесь мати мир з усіма людьми, а також святість, без якої ніхто не побачить Господа. **15** Постійно зважайте, щоб ніхто з вас не втратив Божої незаслуженої доброти і щоб не з'явився жоден отруйний корінь, який міг би спричинити проблеми та багатьох опоганити. **16** Зважайте також, щоб не було серед вас ні блудників, ні тих, хто не цінує святого, подібно до Ісава, який проміняв права первородства на миску їжі. **17** Як ви знаєте, пізніше, бажаючи успадкувати благословення, Ісав отримав відмову. Бо тоді вже неможливо

Єв 12:5* У мові оригіналу тут вживається слово, яке має широке значення і може перекладатися як «карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити». Те саме слово використовується у віршах 6—11. **6*** Буквально «бичує».

було нічого змінити, хоча він зі слізьми благав батька переміняти рішення.

18 Тож ви наблизились не до того, чого можна доторкнутися і що було розпалене вогнем, не до темної хмари, густої темряви й бурі **19** і не до звуку сурми чи голосу, який промовляв слова; почувши цей голос, люди благали, щоб їм вже нічого не говорили. **20** Бо їх уже достатньо налякав наказ: «А якщо тварина торкнеться гори, її треба каменувати». **21** І справді, це видовище було таким страхітливим, що Мойсей сказав: «Я боюся і тремчу». **22** Ви наблизились до гори Сіон і міста живого Бога — небесного Єрусалима — та до міріад* ангелів, **23** що зібралися разом, і до збору первонароджених, які записані на небесах, а також до Бога, Судді всіх, і до духовного життя праведних, котрих було приведено до досконалості. **24** Ви наблизились теж до Ісуса — посередника нової угоди — і до крові кроплення, яка промовляє ліпше, ніж кров Авеля.

25 Дивіться, не шукайте виправдань перед тим, хто говорить. Бо якщо не врятувалися ті, хто шукав виправдань перед чоловіком, який передавав Боже попередження на землі, то тим більше не врятуємось і ми, якщо відвернемося від того, хто говорить з небес. **26** Тоді від

Його голосу здригнулася земля, тепер же Він обіцяє, кажучи: «Я ще раз затрясу — і не лише землею, а й небом». **27** Слова «ще раз» вказують на усунення того, що хитається, — речей, створених, аби залишилось непохитне. **28** Отже, знаючи, що ми отримаємо непохитне царство, перебуваймо в незаслуженій доброті, завдяки якій можемо віддано служити* Богові так, як йому до вподоби: з побожним страхом і благоговінням. **29** Бо наш Бог є також нищівним вогнем.

13 Нехай між вами па-
нує братерська любов.
2 Не забувайте про гостинність, бо завдяки їй декотрі, самі того не усвідомлюючи, прийняли ангелів. **3** Пам'ятайте про тих, що у в'язничних кайданах, немовби ви були ув'язнені разом з ними, і про тих, над ким знущаються, бо й самі ви ще в тілі. **4** Нехай кожен з вас з пошаною ставиться до шлюбу, а подружнє ложе хай не буде нічим опогане, не, тому що Бог засудить блудників і перелюбників. **5** Виявляйте своїм способом життя, що ви не грошолоби, натомість задовольняйтесь тим, що маєте. Адже він сказав: «Я нізачо тебе не залишу й ніколи тебе не покину». **6** Тому ми можемо сміливо говорити: «Єгова — мій по-

Єв 12:28* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

Єв 12:22* Тобто «десятки тисяч».

мічник; я не буду боятися. Що зробить мені людина?»

7 Пам'ятайте про тих, хто бере провід серед вас і хто вас познайомив з Божим словом, і, аналізуючи те, яких добрих результатів вони досягнули своєю поведінкою, наслідуйте їхню віру.

8 Ісус Христос — той самий і вчора, і сьогодні, і навки.

9 Не дозвольте, щоб вас звабили різні чужі вчення, бо серце ліпше зміцняти незаслуженою добротою, а не стравами, котрі не приносять пожитку тим, хто ними захоплюється.

10 У нас є жертовник, з якого не мають права їсти ті, хто віддано виконує служіння* в наметі.

11 Адже туші тих тварин, чию кров первосвященик вносить за гріх у святе місце, спалюють поза табором. **12** Тому Ісус, щоб освятити народ своєю кров'ю, також зазнав страждань за брамою. **13** Тож вийдімо до нього поза табір, зносячи зневагу, яку зносив він. **14** Бо довговічного міста ми тут не маємо, а з нетерпінням чекаємо міста прийдешнього. **15** Отож завжди приносьмо Богові жертву хвали, тобто плід уст, що прилюдно визнають його ім'я, і робімо це через Ісуса. **16** Крім того, не забувайте робити добро й ділитися з інши-

ми, бо такі жертви дуже приємні Богу.

17 Слухайтеся тих, хто бере серед вас провід, і виявляйте їм покору, бо вони безперестанку пильнують душі ваші як ті, хто має дати звіт. Тоді вони робитимуть це з радістю, а не зітхаючи, що завдавало б вам шкоди.

18 Постійно моліться за нас, бо ми впевнені, що маємо чисте сумління, оскільки в усьому бажаємо поводитися чесно.

19 І особливо прошу вас робити це для того, щоб я швидше повернувся до вас.

20 Тож нехай Бог миру, що воскресив з мертвих нашого Господа Ісуса — великого пастиря овець, завдяки крові якого було укладено вічну угоду, **21** спорядить вас усім тим, що добре, аби ви виконували Його волю, і нехай здійснює в нас через Ісуса Христа те, що приємне в Його очах. Йому слава на віки вічні. Амінь.

22 Благаю ж вас, брати: з терпінням поставтеся до слів заохочення в цьому листі, бо написав я вам небагато. **23** Знайте, що нашого брата Тимофія вже звільнено. І якщо він невдовзі прибуде, ми разом прийдемо до вас.

24 Передайте мої вітання всім, хто бере серед вас провід, а також усім іншим святим. Шлють вам вітання ті, що в Італії.

25 Хай з усіма вами буде незаслужена доброта.

Єв 13:10* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священне служіння».

ЛИСТ
ЯКОВА

1 Яків, раб Бога і Господа Ісуса Христа, до дванадцятьох племен, розпорошених по світі.

Вітаю!

2 Брати мої, коли потрапляєте в різні випробування, вважайте себе по-справжньому щасливими, **3** адже ви знаєте, що ваша випробувана віра виробляє витривалість. **4** Але нехай витривалість доводить свою дію до кінця, щоб ви з усякого погляду були досконалі й здорові та ні в чому не мали нестачі.

5 Отже, якщо комусь із вас бракує мудрості, нехай безупинно просить у Бога, котрий усім дає щедро та без дорікання, і тоді отримає її. **6** Але нехай просить з вірою, анітрохи не сумніваючись, бо той, хто сумнівається, подібний до морської хвилі, яку вітер несе й кидає в різні боки. **7** Ясна річ, така людина не повинна сподіватися, ніби отримає щось від Єгови; **8** вона нерішуча й нестійка на всіх своїх дорогах.

9 Хай незможний брат вельми радіє своєму підвищенню, **10** а багатий — своєму пониженню, бо він зникне, як польова квітка. **11** Адже коли сходить сонце, то приносить палючу спеку і висушує рослини, тоді цвіт її опадає та гине її зовнішня краса. Подібно буде

і з багатим: він зів'яне на дорогах своїх.

12 Щаслива людина, яка стійко зносить випробування, бо, здобувши схвалення, отримає вінок життя, який Єгова обіцяв тим, хто не перестає любити його. **13** Під час випробування нехай ніхто не говорить: «Мене випробовує Бог», тому що Бога неможливо випробовувати злом і він сам нікого не випробовує. **14** Але кожен випробовується, коли його захоплює та зваблює власне прагнення. **15** Відтак прагнення, ставши здатним родити, породжує гріх, а вчинений гріх несе смерть.

16 Не обманюйтеся, мої любі брати. **17** Кожен добрий дар і досконалий дарунок — згори, бо походить від Батька небесних світил, котрий анітрохи не змінюється, як це буває з мінливою тінню. **18** Забававши, він породив нас словом правди, щоб ми були свого роду першими плодами з-посеред його створінь.

19 Знайте, брати мої любі: кожна людина повинна бути швидкою до слухання, повільною на слова, повільною на гнів; **20** оскільки, гніваючись, людина є далекою від праведності, якої вимагає Бог. **21** Отже, відкиньте всіляку мерзоту, все

зло, яке є непотребом, і в душі лагідності прийміть слово, яке прищеплюється вам і може врятувати ваші душі.

22 Будьте виконавцями слова, а не лише слухачами, які обманюють самі себе фальшивими міркуваннями. **23** Бо якщо

хтось є слухачем слова, а не виконавцем, він подібний до чоловіка, котрий розглядає в дзеркалі природні риси свого обличчя.

24 Він дивиться на себе, відходить і відразу забуває, який він.

25 Коли ж хтось вдивляється в досконалий закон, що несе свободу, і перебуває в ньому, то буде щасливий, бо він не забудькуватий слухач, а виконавець діла.

26 Якщо хтось вважає, що правильно поклоняється Богу, і при тому не загнuzдує язика, а постійно обманює своє серце, поклоніння такого — даремне.

27 Чистий і непоганений спосіб поклоніння в очах нашого Бога та Батька полягає в тому, щоб піклуватися сиротами і вдовами, коли вони зносять лихо, а також зберігати себе незаплямованими світом.

2 Брати мої, хіба скажеш, що ви тримаєтесь віри нашого Господа Ісуса Христа, слави нашої, якщо до одних людей ставитеся ліпше, ніж до інших? **2** Бо коли на ваше зібрання приходить чоловік із золотими перснями на пальцях та в розкішному вбранні, а також приходить бідний у брудно-

му, заношеному одязі, **3** і ви з прихильністю дивитеся на розкішно вдягненого й кажете йому: «Сідай ось тут, на добре місце», а бідному кажете: «Постій» чи «Сідай он там, біля мого підніжка», **4** то хіба ж не поділяєте людей на групи за їхнім становищем і чи не стаєте суддями, які виносять ганебні присуди?

5 Послухайте, брати мої любі. Хіба не бідних світу вибрав Бог, щоб вони стали багатими вірою, спадкоємцями царства, яке він обіцяв тим, хто любить його?

6 А ви зневажили бідного. Чи ж не багаті гноблять вас і тягнуть в суди?

7 Чи не вони безчестять добре ім'я, яким вас названо? **8** Якщо ви виконуєте царський закон з Писання: «Люби свого ближнього, як самого себе», то робите дуже добре.

9 Проте коли й далі ставитеся до одних людей ліпше, ніж до інших, то чините гріх, бо закон засуджує вас як порушників.

10 Адже людина, котра дотримується цілого Закону, але оступається бодай у чомусь одному, стає винною у всьому. **11** Бо той, хто сказав: «Не чини перелюбу», також сказав: «Не вбивай». Тож навіть якщо ти не чиниш перелюбу, але вбиваєш, то стаєш порушником закону. **12** Тому постійно говоріть і поведіться так, як ті, кого буде суджено за законом вільного народу. **13** Бо людина, яка

не виявляє милосердя, буде суджена без милосердя. Милосердя здобуває перемогу над судом.

14 Брати мої, коли хтось говорить, що має віру, але не має вчинків, то яка з того користь? Хіба може така віра його врятувати? **15** Якщо брат чи сестра не має у що вдягнутися або ж з дня на день їм не вистачає їжі,

16 а хтось із вас скаже: «Ідїть з миром, грійтесь та їжте досита», але не дасть необхідного для тіла, то яка користь від цього? **17** Так і віра, якщо не має вчинків, сама по собі мертва.

18 Однак хтось скаже: «Ти маєш віру, а я — вчинки. Покажи мені свою віру без учинків, а я покажу тобі свою віру вчинками». **19** Ти ж віриш, що є один Бог? Дуже добре робиш. Демони теж вірять і тремтять. **20** А ти, нерозумний, взагалі колись думав про те, що віра без учинків — безплідна? **21** Хіба ж не на підставі учинків був визнаний праведним Авраам, наш батько, після того як приніс на жертовник свого сина Ісаака? **22** Як бачиш, його віра супроводжувалася вчинками, і завдяки вчинкам вона удосконалилась. **23** Тож сповнилися такі слова з Писання: «Авраам повірив Єгови, і це зарахувалося йому як праведність». Крім того, він був названий «другом Єгови».

24 Отже, як бачите, людина визнається праведною завдяки вчинкам, а не лише завдя-

ки вірі. **25** Хіба ж не так само завдяки вчинкам повія Рахав була визнана праведною, коли гостинно прийняла посланців, а потім відіслала їх іншим шляхом? **26** І справді, як тіло без духу мертве, так і віра без учинків мертва.

3 Нехай не багато з вас, брати мої, стає вчителями, бо знаємо, що ми, вчителі, отримуємо суворіший присуд. **2** Адже всі ми раз у раз спотикаємось. Якщо хтось не спотикається у слові, він досконалий, спроможний загнuzдати все своє тіло. **3** Бо коли вкладаємо вудила в рот коневі, щоб він слухався нас, то керуємо і цілим його тілом. **4** Навіть великий корабель, який женуть люті вітри, скеровується маленьким стерном туди, куди забажає стерновий.

5 Коли ж говорити про язик, він малий орган, але сильно хвастає. Як мало вогню потрібно, щоб підпалити величезний ліс! **6** І саме таким вогнем є язик. Серед наших органів він уособлює світ неправедності, бо заплямовує все тіло та запалює коловорот життя; сам же він запалюється від геєни. **7** Бо всіляких звірів, птахів, плазунів, морських істот можна приборкати, що люди й роблять. **8** Та язик приборкати не може ніхто із людей. Він — нестримне зло, повне смертоносної отрути. **9** Ним ми благословляємо Єго-

ву, Батька, і ним же проклинаємо людей, які створені «на Божу подобу». **10** З тих самих уст виходять благословення і прокляття.

Не добре, брати мої, щоб таке продовжувалось. **11** Чи б'є з того самого джерела прісна і гірка вода? **12** Брати мої, хіба може фігове дерево приносити оливки, а виноградна лоза — фіги? Так само й солоня вода не може перетворитися на прісну.

13 Хто серед вас мудрий і має розуміння? Нехай своєю доброю поведінкою покаже, якими насправді є його вчинки, і зробить це з лагідністю, котра властива мудрості. **14** Але якщо ви маєте в серці гірку заздрість і дух суперництва, то не хвастайте і не обманюйте, діючи всупереч правді. **15** Це не та мудрість, яка походить згори, а земна, плотська, демонічна. **16** Бо де заздрість і дух суперництва, там безлад і всяка підлість.

17 А мудрість, що згори, передусім чиста, потім мирна, поміркована, готова слухатися, повна милосердя і добрих плодів, безстороння, нелицемірна. **18** Крім того, насіння плоду праведності сіється за мирних умов на благо тим, хто творить мир.

4 Звідки війни та сварки між вами? Хіба ж вони виникають не через прагнення тілесної насолоди, що воюють у тілах ваших? **2** Ви бажаєте, та не

маєте. Вбиваєте й жадаєте чужого, але не можете отримати. Ви сваритесь і воюєте. Не маєте, бо не просите. **3** А коли й просите, не отримуєте, бо просите з неправильних спонук — щоб задовольнити свої прагнення тілесної насолоди.

4 Перелюбники, хіба ж не знаєте, що дружба зі світом — це ворожнеча з Богом? Тож хто хоче бути другом світу, робить себе ворогом Бога. **5** Чи, думаєте, Писання надаремно каже: «Дух, який оселився в нас, у своїх постійних жаданнях має схильність до заздрощів»? **6** Але незаслужена доброта, яку Він виявляє, — більша. Тому говориться: «Бог пихатим противиться, а смиренних обдаровує незаслуженою добротою».

7 Отож, підкоріться Богу та протистаньте Дияволу, тоді він утече від вас. **8** Наблизьтесь до Бога — і він наблизиться до вас. Очистьте руки свої, грішники, й серця свої, нерішучі. **9** Сумуйте, тужіть і плачте. Нехай сміх ваш обернеться на жалобу, а радість — на смуток. **10** Упокоріться перед Єговою, і він вас підвищить.

11 Брати, перестаньте обмовляти одні одних. Той, хто обмовляє брата чи судить його, обмовляє і судить закон. Якщо ж ти судиш закон, ти вже не виконавець закону, а суддя. **12** Проте є один законодавець та суддя, який може врятувати і знищити.

А ти хто такий, щоб судити свого ближнього?

13 Тепер послухайте ви, що кажете: «Сьогодні або завтра підемо в те місто і залишимося там на рік. Будемо вести справи й отримувати прибутки», **14** хоча не знаєте, що з вами буде завтра. Бо ви — імла, яка ненадовго з'являється, а потім зникає. **15** Натомисть ви мали б казати: «Якщо Єгова захоче, то будемо живі й зробимо те чи інше». **16** А ви гордитесь тим, чим зухвало хвастаєте. Вся така гордість — зло. **17** Тому коли хтось знає, як робити те, що правильне, але не робить, то чинить гріх.

5 А тепер послухайте ви, багаті: плачте й завивайте, бо нещастя насуваються на вас. **2** Ваші багатства зігнили, а вбрання ваші поїла міль. **3** Ваше золото й срібло поіржавіло. І ця іржа буде свідченням проти вас та роз'їсть вашу плоть. Те, що ви назбирали в останні дні, подібне до вогню. **4** Ось невинно волає затримана вами плата, що належить робітникам, які з ваших полів зібрали врожай. І крики жінок по допомогу дійшли до вух Єгови військ. **5** Ви жили на землі в розкошах, віддавались плотським насолодам і відгодовували свої серця на день забою. **6** Ви засуджували та вбивали праведного. Хіба Бог не противиться вам?

7 Тому, брати, виявляйте терпіння аж до часу присутності Господа. Рільник терпеливо чекає цінного плоду землі, доки настає дощ ранній і пізній. **8** Ви теж терпіть, зміцняйте свої серця, бо присутність Господа наблизилась.

9 Не зітхайте при думці про інших, брати, щоб не підпасти під осуд. Пам'ятайте: Суддя стоїть перед дверима. **10** Брати, за приклад того, як зносити зло й виявляти терпіння, візьміть пророків, котрі говорили в ім'я Єгови. **11** Ми називаємо щасливими тих, хто залишився витривалим до кінця. Ви чули про витривалість Йова і про те, як завдяки Єгові обернулися справи, і ви побачили, що Єгова дуже ніжний у виявах почуттів та милосердний.

12 Однак передусім, брати мої, перестаньте клястися — чи то небом, чи землею або чимось іншим. Нехай ваше «так» означає «так», а «ні» — «ні», щоб вам не підпасти під осуд.

13 Чи хтось із вас зносить зло? Нехай перебуває в молитві. Чи в когось із вас добрий настрій? Хай співає псалми. **14** Чи хтось із вас хворіє? Нехай покличе старійшин збору і хай вони помоляться над ним, намастивши його олією в ім'я Єгови. **15** Тоді молитва віри вилікує недужого, і Єгова підійме його. І, якщо він учинив гріхи, буде йому прощено.

16 Тому зізнавайтесь один перед одним у гріхах і моліться один за одного, щоб одужати. Благання праведника має велику силу, бо воно буде вислухане.

17 Ілля був чоловіком з такими ж почуттями, як у нас, але коли попросив у молитві, щоб не падав дощ, дощу в тому краї не було три роки й шість місяців.

18 Тоді помолився він знову — і небо дало дощ, а земля принесла свій плід.

19 Брати мої, якщо когось із вас відвели від правди, а інший наверне його, **20** знайте, що той, хто наверне грішника з хибного шляху, врятує його душу від смерті й покриє безліч гріхів.

ПЕРШИЙ ЛИСТ

ПЕТРА

1 Петро, апостол Ісуса Христа — вам, тимчасовим жителям, розпорошеним у Понті, Галатії, Каппадокії, Азії та Віфінії, вибраним **2** за передбаченням Бога, Батька, освяченим духом, щоб ви були слухняними й покропленими кров'ю Ісуса Христа.

Нехай вам примножаться незаслужена доброта й мир.

3 Благословенний нехай буде Бог та Батько нашого Господа Ісуса Христа, бо він виявив велике милосердя: народив нас знову, давши через воскресіння Ісуса Христа з мертвих живу надію, **4** а також спадщину нетлінну, неопоганену й нев'янучу. Вона зберігається в небі для вас — **5** тих, кого завдяки вірі Божої сила охороняє для спасіння, яке готує з'явитися в останній час. **6** І ви дуже радієте з цього, навіть якщо тепер вам доводить-

ся ненадовго зажуритися через різні випробування, **7** аби перевірена якість вашої віри, — набагато цінніша від золота, яке, хоча й випробовується вогнем, але нищиться, — послужила для похвали, слави й честі під час об'явлення Ісуса Христа.

8 Хоча ви ніколи його не бачили, проте його любите. Хоча не бачите його тепер, зате вірите в нього й безмежно радієте невимовною і величезною радістю, **9** будучи впевнені, що завдяки вірі отримаєте нагороду — спасіння ваших душ.

10 Власне стосовно цього спасіння проводили ретельні пошуки і старанні дослідження пророки, які пророкували про незаслужену доброту, призначену для вас. **11** Вони досліджували, на коли й на яку пору вказував стосовно Христа дух, що був в них, коли свідчив наперед про страждання, яких мав

заснати Христос, і про його подальшу славу. **12** Їм було відкрито, що служили вони не собі, а вам, звіщаючи те, що ви тепер чуєте від людей, які за допомогою посланого з неба святого духу проголошують вам добру новину. І саме в усе це прагнуть вдивлятися ангели.

13 Отже, підготуйте свої розуми до діяльності, у всьому залишайтеся тверезими; покладіть надію на незаслужену доброту, котру отримаєте під час об'явлення Ісуса Христа. **14** Як слухняні діти, більше не дозволяйте, щоб вас формували бажання, які ви колись мали через незнання, **15** але подібно до Святого, який вас покликав, теж будьте святі у всіх своїх діях. **16** оскільки написано: «Будьте святі, бо я — святий».

17 І якщо ви звертаєтесь до Батька, який неупереджено судить кожного за його вчинками, то поведіться зі страхом, поки перебуваєте на чужині. **18** Адже знаєте, що не чимось тлінним — сріблом або золотом — вас було визволено від безплідних учинків, які ви за традицією перейняли від прабатьків, **19** а дорогоцінною кров'ю самого Христа, немов кров'ю бездоганного та незаплямованого ягняти. **20** Щоправда, про нього було передбачено ще до заснування світу, однак виявився він наприкінці часів заради вас — **21** тих, хто через нього вірить у Бога, який воскресив його

з мертвих і дав йому славу, щоб ви вірили в Бога та на нього покладали надію.

22 А тепер, коли ви, послухавшись правди, очистили свої душі й маєте завдяки цьому нелицемірну братерську любов, сильно, від усього серця любіть одні одних. **23** Бо ви народилися знову не від тлінного, а від нетлінного насіння через слово живого й вічного Бога. **24** Адже «кожне тіло — як трава, і вся його слава — як цвіт трави; трава засихає — і цвіт опадає, **25** а слово Єгови триває вічно». І саме це «слово» звіщається вам як добра новина.

2 Тож відкиньте всяке зло, всякий підступ, лицемірство, заздрощі та всіляку обмову **2** і, як новонароджені немовлята, розвиньте прагнення до чистого словесного молока, аби через нього зростати й отримати спасіння, **3** якщо тільки ви скуштували, що Господь добрий.

4 Коли ви приходите до нього, живого каменя, що відкинений людьми, але вибраний Богом і дорогоцінний в його очах, **5** то з вас самих, як із живого каміння, теж будується дім духовний, щоб ви стали святим священством і через Ісуса Христа приносили духовні жертви, приємні Богові. **6** Бо в Писанні говориться: «Ось я кладу на Сіоні камінь — камінь вибраний, наріжний, дорогоцінний; і кожен, хто вірить у нього, ніколи не розчарується».

7 Отже, для вас він дорогоцінний, бо ви вірите. Що ж до невіруючих, «той самий камінь, який будівельники відкинули, став головним наріжним каменем», **8** а також «каменем спотикання і скелею, яка є перешкодою на їхньому шляху*». Вони спотикаються на ньому, бо не слухаються слова. Саме для цього вони й призначені. **9** Але ви — «рід вибраний, священство царське, народ святий, люди, які стали особливою власністю, щоб усюди звіщати чесноти» того, хто покликав вас із темряви до свого дивовижного світла. **10** Колись ви не були народом, а тепер ви Божий народ; колись вам не виявлялось милосердя, а тепер виявляється.

11 Любі, вмовляю вас як чужинців і тимчасових жителів: стримуйтеся від плотських бажань, котрі воюють проти душі. **12** І далі добре поведіться серед інших народів, аби за те, за що обмовляють вас, наче злочинців, вони, дивлячись на ваші добрі вчинки, прославили Бога в день, коли він здійснить перевірку.

13 Задля Господа підкоряйтеся всякому людському устрою: чи то владі царя як вищого, **14** чи то владі урядовців як посланих від нього, щоб карати злочинців і хвалити тих,

хто чинить добро. **15** Бо воля Божа полягає в тому, щоб, чинячи добро, ви припиняли розмови нерозумних людей про те, чого вони насправді не знають. **16** Будьте як вільні, але використовуйте свою свободу як Божі раби: не намагайтесь прикривати нею зло. **17** Шануйте всіляких людей, любіть усе братство, бійтеся Бога, ставтеся з пошаною до царя.

18 Нехай слуги, виявляючи в усьому належний страх, підкоряються своїм панам — не тільки добрим і розважливим, але й тим, кому важко догодити. **19** Бо, якщо хтось, прагнучи мати чисте сумління перед Богом, стійко зносить неприємності й несправедливо страждає, це до вподоби Йому. **20** Адже яка в тому заслуга, коли ви грішите і вас за те б'ють, а ви терпеливо це зносите? Якщо ж ви страждаєте за добрі діла і терпеливо це зносите, то таке Богові до вподоби.

21 Власне до цього ви покликані, бо сам Христос постраждав за вас, залишивши приклад, щоб ви точно йшли його слідами. **22** Він не вчинив жодного гріха, і в устах його не було знайдено обману. **23** Коли його злословили, він не злословив у відповідь. Коли страждав, то не погрожував, а віддавав себе в руки того, хто судить праведно. **24** Він сам, віддавши власне тіло, заніс наші гріхи

Піт 2:8* Або «через яку вони покинули правдиву путь».

на стовп, щоб ми могли позбутися їх та жити для праведності. І «його ранами ви зцілилися».

25 Бо ви були як заблукані вівці, а тепер повернулися до пастиря та хоронителя ваших душ.

3 Так само ви, дружини, підкоряйтеся своїм чоловікам, аби тих, хто не слухається святого слова, ви могли без слів здобути своїми вчинками.

2 коли вони побачать вашу чисту поведінку і глибоку повагу.

3 І нехай вас прикрашає не те, що видно одразу: заплетене волосся, золоті оздобы чи одяг.

4 а те, що є в серці людини, її нетлінне вбрання спокійного і лагідного духу, який має надзвичайну цінність у Божих очах. **5** Бо так само колись і святі жінки, котрі поклали надію на Бога, прикрашали себе, підкоряючись своїм чоловікам. **6** Подібно Сарра слухалась Авраама і називала його «паном». А ви — її дочки, коли тільки чините добро і не боїтеся нічого, що може викликатися страх.

7 Ви, чоловіки, продовжуйте жити з ними так само, керуючись знанням, і віддавайте їм пошану як посудині слабшій, жіночій, бо і вони є спадкоємцями незаслуженого дару життя; і тоді не буде перешкод вашим молитвам.

8 І наостанку: будьте всі одинодумні, чуйні, виявляйте братер-

ську любов, сердечне співчуття, будьте смиренні, **9** не віддавайте кривдою за кривду та не злословте, коли злословлять вас, а, навпаки, благословляйте, бо саме для цього ви покликані. Якщо будете так робити, то успадкуєте благословення.

10 Адже «хто хоче насолоджуватися життям і побачити добрі дні, нехай стримує свого язика від зла, а уста — від омани,

11 нехай відвертається від зла і робить добро, шукає миру та з усіх сил підтримує його.

12 Бо очі Єгови дивляться на праведних, і вуха його прислухаються до їхніх благань, а від тих, хто чинить зло, Єгова відвертає своє обличчя».

13 Та й хіба може якась людина заподіяти вам шкоду, коли ви ревні до добрих учинків?

14 Навіть якщо вам і доведеться постраждати за праведність, то ви будете щасливі. Не бійтеся того, чого бояться вони, і не турбуйтеся. **15** Натомість у своїх серцях освячуйте Христа як Господа і завжди будьте готовими виступити на захист своєї надії перед кожним, хто вимагатиме її обґрунтування. Тільки робіть це з лагідністю та глибокою повагою.

16 Майте чисте сумління, аби люди, що з презирством висловлюються про добру поведінку, якої ви тримаєтеся, будучи учнями Христа, засоромилися тим, за що на вас наговорюють.

17 Бо ліпше страждати за добрі вчинки, якщо на це Божа воля, ніж за злі. **18** Адже сам Христос, щоби привести вас до Бога, раз і назавжди помер за гріхи, праведний за несправедних. Він був умертвлений у тілі, але оживлений у дусі, **19** після чого пішов проповідувати киненим до в'язниці духам, **20** які колись виявили непослух. Тоді, за Ноевих днів, Бог терпеливо чекав, поки будувався ковчег, в якому кілька осіб, тобто вісім душ, були безпечно переведені через воду.

21 До цього чимось подібне хрещення (не усунення бруду з тіла, а прохання у Бога про чисте сумління), яке рятує тепер і вас завдяки воскресінню Ісуса Христа. **22** Він, зійшовши на небо, перебуває праворуч від Бога, який підкорив йому ангелів, усяку владу і силу.

4 Отже, якщо Христос, будучи в тілі, зазнав страждань, ви теж озбройтеся таким умонастроєм, бо той, хто постраждав у тілі, перестав грішити, **2** аби решту свого часу в тілі жити вже не для людських прагнень, а для Божої волі. **3** Бо досить, що в минулому ви чинили волю інших народів, віддаючись розгнuzданості, пожадливості, надуживанню вином, гульбищам, пиятикам та беззаконному ідолопоклонству. **4** Оскільки ви вже не біжите з ними до того самого багна

розгулу, вони вкрай здивовані та говорять про вас зневажливо. **5** Але ці люди дадуть звіт тому, хто готовий судити живих і мертвих. **6** З цієї причини добра новина звіщалась і мертвам, щоб з погляду людей вони були суджені відповідно до того, якими вони є в тілі, а з погляду Бога жили духовним життям.

7 А втім, усьому наблизився кінець. Тож будьте розважними й пильуйте, щоб не занедбувати молитов. **8** І найважливіше: всім серцем любіть один одного, бо любов покриває безліч гріхів. **9** Гостинно приймайте одні одних, але при цьому не нарікайте. **10** Якою мірою кожен з вас отримав дар, такою і використовуйте його, служачи одні одним як сумлінні управителі Божої незаслуженої доброти, що має багато різних виявів. **11** Якщо хтось говорить, нехай говорить так, як промовляв би священні Божі слова; якщо хтось служить, нехай покладається на силу, котрою наділяє Бог. Тоді в усьому буде прославлений Бог через Ісуса Христа. Йому належить слава і могутність на віки вічні. Амінь.

12 Любі, не дивуйтеся вогню, який випробовує вас, начебто з вами відбувалося щось незвичайне. **13** А, навпаки, оскільки ви поділяєте страждання Христа, тіштеся, щоб також радіти й веселитися під час об'явлення його слави. **14** Якщо

вам докоряють за Христове ім'я, то ви щасливі, бо на вас перебуває дух слави, дух Божий.

15 Якщо хтось із вас і знає страждань, то нехай це не буде через скоєння убивства, крадіжки, якогось іншого злочину або через втручання в чужі справи. **16** Але коли хтось страждає як християнин, нехай не соромиться, адже, носячи це ім'я, він прославляє Бога.

17 Бо настав визначений час для суду, який розпочнеться з Божого дому. Якщо ж він розпочнеться найперше з нас, то що тоді буде з тими, хто не слухається Божої доброї новини?

18 «І якщо праведний ледве врятується, то як з'явиться на суд безбожник та грішник?»

19 Нехай же ті, хто страждає з Божої волі, віддають свої душі в опіку вірного Творця і чинять добро.

5 Тому звертаюсь до старійшин, які є серед вас, бо я теж старійшина, свідок страждань Христа і поділятиму з ним славу, що має об'явитися в майбутньому. Настійно заохочую вас: **2** пасіть доручену вам Божу отару не з примусу, а добровільно, не через любов до нечесної наживи, а виявляючи завзяття, **3** і не пануйте над Божою отарою, його власністю, а подавайте їй приклад. **4** Коли ж стане явним головний пастир, ви отримаєте нев'янучий вінок слави.

5 Так само і ви, молодші чоловіки, підкоряйтеся старшим. Усі ж ви у стосунках одні з одними підперезіться смиренністю, тому що Бог пихатим протиставиться, а смиренним виявляє незаслужену доброту.

6 Тож упокоріться під могутню руку Бога, щоб він у свій час вас звеличив, **7** і всі свої тривоги покладіть на нього, бо він дбає про вас. **8** Будьте тверезими й пильними. Ваш супротивник, Диявол, ходить довкола, немов рикаючий лев, і шукає, кого б пожерти. **9** Але протистійте йому, залишаючись міцними у вірі, і знайте, що з такими ж стражданнями стикається все ваше братство у світі. **10** А після ваших недовгих страждань Бог усієї незаслуженої доброти, який покликав вас до своєї вічної слави разом з Христом, довершить ваше навчання, зміцнить вас, зробить вас сильними. **11** Йому належить могутність навіки. Амінь.

12 Отож я написав вам кілька слів, у чому допоміг мені Силуан, якого вважаю вірним братом; написав, аби підбадьорити та з усією серйозністю засвідчити, що це справді незаслужена доброта Бога. Твердо стійте в ній. **13** Передає вам вітання та, що у Вавилоні, вибрана, як і ви, а також Марко, мій син. **14** Вітайте одні одних святим поцілунком.

Мир усім вам, хто перебуває в єдності з Христом.

ПЕТРА

1 Симон Петро, раб і апостол Ісуса Христа, до тих, хто завдяки праведності нашого Бога, а також Ісуса Христа, Спасителя, удостоївся такої ж віри, як і ми.

2 Нехай примножиться вам незаслужена доброта й мир через точне знання про Бога та Ісуса, нашого Господа. **3** Адже його божественна сила щедро дала нам усе, що пов'язане з життям і побожною відданістю,— дала через точне знання про того, хто покликав нас славою і чеснотою. **4** Завдяки їм він подарував нам цінні та величні обітниці, щоб через них ви стали співучасниками Божої природи, звільнившись від зісущтя, яке існує у світі через пожадливість.

5 З цієї ж причини, докладаючи зі свого боку всіх зусиль, доповнюйте свою віру чеснотою, чесноту — знанням, **6** знання — самовладанням, самовладання — витривалістю, витривалість — побожною відданістю, **7** побожну відданість — братерською любов'ю, а братерську любов — любов'ю до всіх. **8** Бо коли ви все це маєте і воно переповнює вас, то не будете бездіяльними чи безплідними у застосуванні точного знання про нашого Господа, Ісуса Христа.

9 А якщо хтось цього не має, то він сліпий, затуляє очі від сві-

тла і забув, що вже очищений від своїх давніх гріхів. **10** Отож, брати, робіть усе можливе, щоб укріпляти своє покликання та вибрання, оскільки завдяки цьому ніколи не впадете. **11** Так отримаєте безцінну можливість ввійти у вічне царство нашого Господа і Спасителя, Ісуса Христа.

12 Тому я буду готовий завжди нагадувати вам про це, хоча ви це знаєте та утверджені в правді, яка в вас. **13** Але поки я ще перебуваю в цьому плотському тілі*, то вважаю за правильне пробуджувати вас нагадуваннями, **14** знаючи, що незабаром доведеться зняти своє плотське тіло*, як і виявив мені наш Господь Ісус Христос. **15** Тому я і далі робитиму все можливе, аби ви запам'ятали те, що я кажу, і, коли відійду, завжди могли нагадувати собі про це.

16 Ми розповідали вам про силу й присутність нашого Господа Ісуса Христа не на основі хитросплетених байок, а на основі того, що ми побачили на власні очі, ставши очевидцями його величі. **17** Бо він отримав від Бога, Батька, честь і славу, коли велична слава донесла йому такі слова: «Це син мій улюблений, якого я схвалюю».

2Пт 1:13* Буквально «наметі». **14*** Буквально «намет».

18 І ці слова ми чули з неба, коли були з ним на святій горі.

19 Отже, пророче слово стало для нас ще певніше, і ви добре робите, що звертаєте на нього увагу як на світильник, котрий світить у темному місці,— аж поки не засвітає день і не зійде ранкова зоря,— у ваших серцях.

20 Адже перш за все ви знаєте, що жодне пророцтво в Писаннях не походить від чийогось власного тлумачення. **21** Бо пророцтво ніколи не з'являлося з волі людини, але люди говорили від Бога, керовані святим духом.

2 Проте як серед ізраїльтян з'являлися і лжепророки, так і серед вас з'являться лжевчителі. Власне вони потай впровадять згубне сектантство та зречуться навіть власника, який купив їх, і цим стягнуть на себе самих швидке знищення. **2** Крім того, багато хто наслідуватиме розгнuzдану поведінку таких людей, і через них говоритимуть зневажливо про дорогу правди. **3** Також вони будуть пожадливі визискувати вас, вдаючись до нещирих слів. Але вирок, що чекає на них з давніх часів, не бариться, і їхнє знищення не дрімає.

4 Справді, якщо Бог не стримався від покарання ангелів, які згрішили, а, кинувши їх у тартар*, віддав глибинам густої

темряви, аби зберегти для суду; **5** і якщо не стримався від покарання стародавнього світу, а зберіг Ноя, проповідника праведності, і з ним ще сімох, коли спровадив потоп на світ безбожних людей; **6** і якщо він засудив міста Содом і Гоморру, спопеливши їх та показавши безбожним приклад того, що станеться; **7** і якщо визволив праведного Лота, котрого доводила до відчаю розгнuzданість людей, що зневажали закон,— **8** бо його праведну душу мучили їхні беззаконні вчинки і те, що бачив та чув цей праведник, живучи день у день серед тих беззаконників,— **9** то Єгова знає, як визволити з випробування побожних людей, а неправедних зберегти на день суду для знищення, **10** особливо ж тих, котрі полюють на інших, прагнучи опоганити їхню плоть, і погорджують людьми, наділеними владою.

Зухвалі, свавільні, вони не тремтять перед славними, а зневажливо говорять про них, **11** тимчасом як ангели, хоча й переважають їх силою та могутністю, з поваги до Єгови не висувають проти них звинувачень образливими словами. **12** Ці люди подібні до нерозумних тварин, які народжуються для того, аби їх зловили і погубили, що є цілком природним. Вони зневажливо висловлюються про те, чого не знають, і тому будуть

2Пт 2:4* Тартар — стан повного припинення, в якому, немов у в'язниці, Бог від днів Ноя тримає неслухняних ангелів.

знищені на своєму згубному шляху. **13** Цим вони стягнуть на себе лихо — заплату за своє лиходійство.

Вони отримують задоволення від того, що протягом дня віддаються розкошам. Вони — як ті плями й вади, вони знаходять величезну насолоду у своїх обманних вченнях, бенкетуючи разом з вами. **14** Їхні очі повні перелюбу; ці люди не можуть стриматися від гріха і зваблюють нестійкі душі. Серце їхнє привчене до пожадливості. Це прокляті діти. **15** Вони покинули прямий шлях і були введені в оману. Вони пішли шляхом Беорового сина, Валаама, який полюбив заплату за злі вчинки, **16** але отримав докір за те, що порушив закон. Безмовна в'ючна тварина, заговоривши людським голосом, перешкодила цьому пророку вчинити безумство.

17 Це безводні джерела, імла, яку жене шалена буря; їх чекає безпросвітна темрява. **18** Вони промовляють пишні, але марні слова і зваблюють плотськими прагненнями та розгнужданою поведінкою тих, кому тількино вдалося звільнитися від людей, що йдуть хибним шляхом. **19** Вони обіцяють їм свободу, хоча самі є рабами тління, адже хто ким переможений, той тому і раб. **20** І справді, якщо завдяки точному знанню про Господа й Спасителя, Ісуса Хри-

ста, вони звільнилися від мерзот світу, а потім знову втягуються в те саме і дозволяють себе перемогти, то останнє для них гірше, ніж перше. **21** Ліпше б вони взагалі не отримали точно-го знання про шлях праведності, ніж, здобувши його, відвернулися від переданої їм святої заповіді. **22** На них збуваються слова правдивого прислів'я: «Пес повертається до своєї блювоти, а вимита свиня йде качатися в болоті».

3 Любі, пишу до вас ось уже другого листа. У ньому, як і в першому, нагадуванням пробуджую в вас здатність ясно мислити, **2** аби ви пам'ятали сказане раніше святими пророками, а також заповідь Господа й Спасителя, передану через ваших апостолів. **3** Бо перш за все ви знаєте, що в останні дні прийдуть насмішники зі своїми насмішками; вони будуть поводитися відповідно до своїх прагнень **4** і говоритимуть: «Де його обіцяна присутність? Адже з того часу, як наші прабатьки послули сном смерті, усе залишається так само, як було від початку творіння».

5 Вони просто не хочуть зважати на те, що в давнину вже були небеса і земля, котра за словом Бога виступала суцільною масою з-посеред вод, **6** якими і був знищений тодішній світ, коли був затоплений водою. **7** А теперішні небеса і земля,

згідно з тим самим словом, призначені для вогню та зберігаються на день суду й знищення безбожних людей.

8 Однак, любі, нехай не проходить повз вашу увагу те, що для Єгови один день — як тисяча років, а тисяча років — як один день. **9** Єгова не зволікає з виконанням своєї обітниці, як деякі вважають, а виявляє до вас терпіння, бо не хоче, щоб хтось був знищений, але щоб усі прийшли до каяття. **10** Проте день Єгови прийде, як злодій, коли небеса проминуть зі свистом, а найдрібніші частинки розтопляться від великого жару, земля ж і всі діла на ній будуть розкриті.

11 Якщо все це так розтопиться, то, коли говорити про святу поведінку та побожну відданість, якими повинні бути ви, **12** чекаючи приходу дня* Єгови і твердо пам'ятаючи про нього! Тоді розпалені небеса розтопляться, а найдрібніші частинки, розжарившись, роз-

2Пт 3:12* Буквально «присутності дня».

плавляться. **13** Але ми за його обітницею чекаємо нових небес і нової землі, на яких перебуватиме праведність.

14 Отже, любі, оскільки ви чекаєте цього, робіть усе можливе, щоб він зрештою знайшов вас незаплямованими, бездоганними та в мирі. **15** А терпелівість нашого Господа вважайте за спасіння, як і писав вам наш улюблений брат Павло за даною йому мудрістю, **16** про що він говорить також у всіх своїх листах. Однак у них є важкозрозумілі місця, котрі невчені та нестійкі люди перекручують — як і решту Писань — собі ж на загибель.

17 Отже, любі, оскільки ви знаєте про все це наперед, стережіться, щоб вас, як і цих людей, не звели на манівці ті, хто зневажає закон, і щоб ви не втратили стійкості. **18** Натомість продовжуйте зростати в незаслуженій доброті нашого Господа і Спасителя, Ісуса Христа, і знанні про нього. Нехай йому належить слава як тепер, так і по віки вічні.

ПЕРШИЙ ЛИСТ

ІВАНА

1 Про того, хто був від початку, кого ми чули, кого бачили на власні очі, до кого ми придивлялися і кого торкалися своїми руками,— про слово

життя **2** (так, нам було показане життя, і ми бачили вічне життя, про яке свідчимо та розповідаємо вам; воно було показане нам, і його джерелом є

Батько), **3** про того, кого ми побачили й почули, розповідаємо і вам, аби ви теж мали з нами спільність. Крім того, ми маємо таку спільність з Батьком та його Сином, Ісусом Христом. **4** І тому пишемо про це, щоб відчутти радість сповна.

5 Ми почули від нього звістку і проголошуємо її вам: Бог є світло і в ньому немає жодної темряви. **6** Якщо твердимо: «Ми маємо з ним спільність», але досі ходимо в темряві, то вдаємося до обману і не перебуваємо в правді. **7** Проте якщо ходимо у світлі,— так само як він є у світлі,— то маємо спільність одні з одними, і кров Ісуса, його Сина, очищає нас від усякого гріха.

8 Якщо твердимо: «Ми не маємо гріха», то вводимо самі себе в оману і правди немає в нас. **9** Якщо ж ми зізнаємось у гріхах, то він, вірний і праведний, прощає їх та очищає нас від усякої несправедності. **10** А коли твердимо: «Ми не згрішили», то робимо його обманщиком, і його слова немає в нас.

2 Дітоньки мої, пишу це вам, щоб ви не вчинили гріха. А якщо хтось таки згрішить, то маємо помічника — Ісуса Христа, праведника, який перебуває з Батьком. **2** Він є жертвою примирення за наші гріхи, і не тільки за наші, а й за гріхи цілого світу. **3** Якщо ми завжди виконуємо його запові-

ді, то знаємо, що пізнали його. **4** Той же, хто говорить: «Я пізнав його», а заповідей його не виконує, є брехуном, і правди в ньому немає. **5** А хто його слова дотримується, у тому любов до Бога дійсно стала досконалою. Це допомагає нам розуміти, чи ми залишаємося з ним в єдності. **6** Хто говорить, що перебуває з ним в єдності, той і сам зобов'язаний поводитись так, як він.

7 Любі, пишу заповідь не нову, а стару, котру ви мали від початку. Та стара заповідь — це слово, яке ви чули. **8** Хоча разом з тим пишу вам нову заповідь, котрої дотримувався він і котрої тримаєтесь ви, бо темрява минає і вже сяє правдиве світло.

9 Хто говорить, що перебуває у світлі, а брата свого ненавидить, той і досі в темряві. **10** Хто ж любить брата свого, той залишається у світлі й не має підстави для спотикання. **11** А хто ненавидить брата свого, той ходить у темряві і не знає, куди йде, бо темрява засліпила йому очі.

12 Пишу вам, дітоньки, бо прощені ваші гріхи з огляду на його ім'я. **13** Пишу вам, батьки, бо ви пізнали того, хто є від початку. Пишу вам, юнаки, бо ви перемогли Злого. Пишу вам, діточки, бо ви пізнали Батька. **14** Пишу вам, батьки, бо ви пізнали того, хто є від початку.

Пишу вам, юнаки, бо ви сильні, в вас перебуває слово Бога і ви перемогли Злого.

15 Не любіть ані світу, ані того, що у світі. Якщо хтось любить світ, у ньому немає любові до Батька, **16** бо все у світі: прагнення плоті, прагнення очей та вихваляння своїми статками — походить не від Батька, а від світу. **17** І світ минається, і його прагнення, а хто виконує Божу волю, той залишається навіки.

18 Діточки, це остання година. Ви вже чули, що йде антихрист, і навіть тепер з'явилося багато антихристів. З цього бачимо, що це остання година. **19** Вони покинули нас. Але вони не були такими, як ми, інакше залишилися б з нами. Проте вони пішли, аби стало зрозуміло, що не всі такі, як ми. **20** Ви ж отримали помазання від святого; і всі ви маєте знання. **21** Пишу не тому, що ви не знаєте правди, а тому, що знаєте її, і тому, що з правди не походить жоден обман.

22 Хіба не брехун той, хто заперечує, що Ісус є Христос? Такий є антихристом; він відрікається і від Батька, і від Сина. **23** Кожен, хто відрікається від Сина, не перебуває в єдності і з Батьком. А хто визнає Сина, перебуває в єдності і з Батьком. **24** Що ж до вас, то нехай почуте від початку в вас і залишається. Коли те, що ви чули від

початку, залишиться в вас, то й ви перебуватимете в єдності із Сином та з Батьком. **25** І він особисто дав нам таку обітницю — обітницю дарувати вічне життя.

26 Пишу все це про тих, хто вас намагається ввести в оману. **27** Що ж до помазання, яке ви отримали від нього, воно залишається в вас. Ви не потребуєте, аби вас хтось навчав. Бо помазання від нього не є обманом, воно правдиве і навчає вас про все. Тому, як воно і навчило вас, залишайтеся в єдності з тим, хто вас помазав. **28** Тож, дітоньки, залишайтеся з ним в єдності, щоб, коли він виявиться, ми мали свободу мови і під час його присутності не були засоромлені та від нього відлучені. **29** Якщо ви знаєте, що він праведний, то усвідомлюєте: кожен, хто чинить праведність, народився від нього.

3 Подивіться, яку любов виявив нам Батько, щоб ми називалися Божими дітьми, і ми справді його діти. Світ тому нас не знає, що не пізнав його. **2** Любі, тепер ми діти Бога, хоча поки що не відомо, якими будемо пізніше. Проте знаємо: коли він виявиться, будемо подібними до нього, оскільки побачимо його таким, яким він є. **3** І кожен, хто покладається на нього, маючи таку надію, очищується, бо і він чистий.

4 Кожен, хто чинить гріх, чинить і беззаконня; отже, гріх — це беззаконня. **5** Ви також знаєте, що він виявився, аби забрати наші гріхи, а в ньому гріха немає. **6** Кожен, хто перебуває в єдності з ним, не чинить гріха; жодна людина, яка чинить гріх, не бачила його і його не пізнала. **7** Дітоньки, нехай ніхто вас не введе в оману. Той, хто ходить у праведності, є праведним, як і він праведний. **8** Хто ходить у гріху, той від Диявола, бо Диявол грішить від початку. Але Син Божий для того і виявився, щоб розладнати діла Диявола.

9 Людина, народжена від Бога, не ходить у гріху, оскільки в ній перебуває Боже насіння*. Тож вона вже не чинить гріха, бо народилася від Бога. **10** Діти Бога і діти Диявола пізнаються ось по чому: кожен, хто не ходить у праведності, — не від Бога, як і той, хто не любить свого брата. **11** Бо саме таку звістку ви чули від початку, що ми повинні любити одні одних, **12** не як Каїн, котрий був від Злого і вбив свого брата. Чому ж Каїн його вбив? Бо Каїнові вчинки були злі, а вчинки брата — праведні.

13 Не дивуйтесь, брати, що світ вас ненавидить. **14** Ми знаємо, що перейшли від смерті до життя, бо любимо бра-

тів. Хто ж не любить, той залишається мертвим. **15** Кожен, хто ненавидить брата свого, той убивця, а ви знаєте, що в жодному вбивці не залишається вічного життя. **16** Ми зрозуміли, якою насправді є любов, завдяки тому що він віддав за нас свою душу. Тож і на нас лежить обов'язок віддавати свої душі за братів. **17** А якщо хтось має все необхідне для життя і бачить свого брата в нужді, але відвертається від нього, не виявляючи сердечного співчуття, то хіба він має любов до Бога? **18** Дітоньки, любімо не словом і не язиком, а ділом і правдою.

19 Власне тоді пізнаємо, що ми від правди, і запевнимо своє серце в Божій прихильності, — **20** хоч би в чому воно звинувачувало нас, — адже Бог величніший від наших сердець і знає все. **21** Любі, якщо серце не засуджує нас, ми можемо звертатися до Бога зі свободою мови; **22** і чого тільки просимо в нього, отримуємо, бо виконуємо його заповіді і робимо те, що приємне в його очах. **23** А заповідь його така: щоб ми вірили в ім'я його Сина, Ісуса Христа, та любили одні одних, як він і наказав нам. **24** І хто виконує його заповіді, той перебуває в єдності з ним, а він — в єдності з такою людиною; і завдяки духу, який він дав нам, пізнаємо, що він перебуває в єдності з нами.

Ів 3:9* Стосується насіння, яке здатне прорости і принести плід.

4 Любі, не кожному натхненному вислову вірте, а перевіряйте, чи від Бога він, бо у світі з'явилося багато лжепророків.

2 Натхнений вислів від Бога пізнається так: кожен вислів, який підтверджує, що Ісус Христос прийшов у тілі, походить від Бога, **3** проте кожен вислів, який заперечує, що Ісус був людиною,— не від Бога. Такий вислів від антихриста, і ви чули, що цей вислів з'явиться, і тепер він вже у світі.

4 Дітоньки, ви від Бога і перемогли тих людей. Бо той, хто в єдності з вами, більший від того, хто в єдності зі світом.

5 Вони від світу, тому говорять те, що притаманне світу, і світ їх слухає. **6** А ми від Бога. Хто пізнає Бога — нас слухає, а хто не від Бога — не слухає. Це допомагає відрізнити натхнений вислів правди від натхненого вислову омані.

7 Любі, продовжуймо любити одні одних, бо любов від Бога, і кожен, хто любить, народжений від Бога та пізнає Бога.

8 Хто не любить, той Бога не пізнав, оскільки Бог є любов.

9 Любов Божя виявилась до нас у тому, що Бог послав у світ свого єдинородного Сина, аби ми отримали через нього життя.

10 Не в тому любов, що ми полюбили Бога, а в тому, що він полюбив нас і послав свого Сина як жертву примирення за наші гріхи.

11 Любі, якщо Бог нас так полюбив, ми теж зобов'язані любити одні одних. **12** Бога ніхто ніколи не бачив. Якщо любимо одні одних, то Бог перебуває в нас і любов його стає в нас досконалою. **13** Ми — в єдності з ним, а він — в єдності з нами, і ми це розуміємо завдяки тому, що він наділив нас своїм духом. **14** Та й ми самі бачили і свідчимо, що Батько послав свого Сина як Спасителя світу. **15** Хто визнає Ісуса Христа за Божого Сина, з тим Бог перебуває в єдності, а він — в єдності з Богом. **16** Ми самі пізнали любов, яку Бог відчуває до нас, і повірили в неї.

Бог є любов, і хто перебуває в любові, той перебуває в єдності з Богом, а Бог — в єдності з ним.

17 Власне так любов стає в нас досконалою. Завдяки цьому ми будемо сміливо говорити* в день суду, бо який Христос, такі в цьому світі й ми. **18** У любові немає страху; досконала любов відкидає його, оскільки страх сковує. Хто ж має страх, той не досягнув досконалості в любові. **19** А ми любимо, бо він полюбив нас перший.

20 Якщо хтось твердить: «Я люблю Бога», а брата свого ненавидить, той брехун. Бо хто не любить брата, якого бачить, не може любити Бога, якого не бачить. **21** І він дав нам таку за-

ІІв 4:17* Буквально «мати свободу мови».

повідь: хто любить Бога, повинен любити також свого брата.

5 Кожен, хто вірить, що Ісус є Христос, народився від Бога, і кожен, хто любить того, хто дав життя, любить і народженого від нього. **2** Коли ми любимо Бога і виконуємо його заповіді, то пізнаємо, що любимо Божих дітей. **3** Любов же до Бога полягає в тому, щоб ми виконували його заповіді, а ці заповіді не обтяжливі, **4** бо все народжене від Бога перемагає світ. І саме наша віра здобула перемогу над світом.

5 Хто перемагає світ, як не той, хто вірить, що Ісус — Син Божий? **6** Власне він, Ісус Христос, прийшов через воду і кров; не тільки з водою, але й з водою та з кров'ю. І дух свідчить про це, оскільки дух — то правда. **7** Бо є три свідки: **8** дух, вода та кров, і всі три згодні між собою.

9 Безсумнівно, свідчення Бога надійніше від свідчення людей, і це ми приймаємо, бо свідчення Бога полягає в тому, що він засвідчив про свого Сина. **10** Хто вірить у Божого Сина, той особисто отримав свідчення. А хто не вірить у Бога, робить його обманщиком, оскільки не повірив у свідчення, яке дав Бог про свого Сина. **11** І це свідчення таке: Бог дарував нам вічне життя, а це життя — в його Сині. **12** Хто перебуває в єдності з Сином, має те життя, хто ж не перебуває в єдності з Божим Сином, не має того життя.

13 Пишу все це, аби ви знали, що маєте вічне життя, бо ви повірили в ім'я Божого Сина. **14** І, коли звертаємось до Бога, маємо впевненість: про що тільки просимо згідно з його волею, він вислуховує нас. **15** Коли ж знаємо, що він вислуховує всі наші прохання, то усвідомлюємо: ми отримаємо все, що просимо, бо попросили це в нього.

16 Коли хтось побачить, як брат вчиняє нестерпний гріх, то повинен помолитися за такого брата. І Він дасть життя йому — брату, що вчиняє нестерпний гріх. Але є також смертний гріх, про який не кажу молитися. **17** Усяка неправедність — це гріх, однак є гріх нестерпний.

18 Ми знаємо, що кожен, народжений від Бога, не ходить у гріху, а Той, хто народився від Бога*, таких береже, і Злий не втримає їх у своїй владі. **19** Ми знаємо, що ми від Бога, а весь світ лежить у владі Злого. **20** Однак знаємо також, що Син Божий прийшов і зробив наш розум спроможним пізнати правдивого Бога. І ми в єдності з правдивим Богом через його Сина, Ісуса Христа. Це — правдивий Бог і вічне життя. **21** Дітоньки, стережіться ідолів.

Ів 5:18* «Той, хто народився від Бога», тобто Ісус Христос, Божий Син, як і в 1-му вірші.

ІВАНА

1 Старійшина вибраній пані та її дітям, яких я щиро люблю, і не лише я, але й усі, хто пізнав правду. **2** Ми любимо вас, оскільки всі ми об'єднані правдою, яка залишатиметься в нас навіки. **3** Незаслужена доброта, милосердя і мир від Бога, Батька, та Ісуса Христа, Батькового Сина, перебуватимуть в нас разом з правдою і любов'ю.

4 Я дуже радію, бо довідався, що дехто з твоїх дітей ходить у правді згідно з тою заповіддю, яку дав наш Батько. **5** Тож тепер прошу тебе, пані, і пишу тобі заповідь не нову, а ту, яку ми мали від початку: любимо одні одних. **6** А любов полягає в тому, щоб ми й далі ходили згідно з його заповідями. Це власне та заповідь, яку ви чули від початку. Продовжуйте ходити в ній. **7** Бо у світі з'явилося багато обманщиків — людей, які не визнають, що Ісус Хри-

стос прийшов у тілі. Той, хто так вважає,— обманщик та антихрист.

8 Пильнуйте, щоб ви не втралили всього того, над чим ми працювали, а щоб отримали нагороду сповна. **9** Кожен, хто рветься вперед і не перебуває в Христовій науці, Бога не має. Хто ж перебуває у тій науці, той має і Батька, і Сина.

10 Якщо хтось приходить до вас і не приносить цієї науки, ніколи не приймайте такого у своєму домі і з ним не вітайтеся. **11** Бо той, хто з ним вітається, стає його співником у лихих учинках.

12 Хоча маю багато чого написати вам, та не хочу робити це чорнилом на папері, бо сподіваюсь прийти і поговорити особисто, щоб радість ваша була повною.

13 Діти твоєї сестри, вибраної, передають тобі вітання.

ІВАНА

1 Старійшина дорогому Гаетві, якого я щиро люблю.

2 Любий брате, молюся, щоб ти був здоровий і щоб тобі в усьому добре велось, як і доте-

пер. **3** Бо я дуже зрадив, коли брати прийшли та засвідчили, що ти тримаєшся правди, і тішуся, що продовжуєш ходити в ній. **4** Не маю більшої під-

стави бути вдячним, ніж чути, що діти мої не перестають ходити у правді.

5 Любий брате, ти вірний у всьому, що робиш для братів, навіть незнайомих, **6** котрі перед збором засвідчили про твою любов. Споряди їх, будь ласка, в дорогу так, як належить з погляду Бога. **7** Бо вирушили вони заради його імені і нічого не взяли від людей з інших народів. **8** Тому ми зобов'язані приймати таких гостинно, щоб стати співпрацівниками в правді.

9 Я написав дещо зборові, але Діотрэф, який любить бути вищим від інших, нічого від нас не приймає з повагою. **10** Отже коли я прийду, то пригадаю все, що він робить, і те, що обмовляє нас злими словами. Та йому цього мало: він не тільки сам не

приймає братів з повагою, а й тих, хто хоче приймати, намагається зупинити і викинути зі збору.

11 Любий брате, наслідуй не погані приклади, а добрі. Хто чинить добро — той від Бога, а хто зло чинить — той Бога не бачив. **12** Про Димитрія добре засвідчили всі, а також самé його життя, яке він вів згідно з правдою; подібно свідчимо й ми. Ти ж знаєш, що свідчення наше правдиве.

13 Я ще мав багато чого написати, але не хочу робити це чорнилом і пером, **14** бо сподіваюсь незабаром побачитися з тобою і поговорити віч-на-віч.

Мир тобі.

Друзі передають свої вітання. Привітай від мене усіх друзів по-іменно.

ЛИСТ

ЮДИ

1 Юда, раб Ісуса Христа, брат же Якова, до покликаних, які в стосунках з Богом, Батьком, відчують його любов і зберігаються для Ісуса Христа.

2 Нехай примножаться вам милосердя, мир і любов.

3 Любі, хоча я прагнув написати вам про наше спільне спасіння, вважаю за необхідне у своєму листі заохотити вас наполегливо боротися за

віру, дану раз і назавжди святим. **4** Бо до нас прокралися певні люди, віддавна призначені Писаннями на осуд. Це люди безбожні, котрі використовують незаслужену доброту нашого Бога для виправдання розгнуданості та своїми вчинками зрікаються нашого єдиного Власника й Господа Ісуса Христа.

5 Хочу нагадати вам,— правда, ви й так вже все знаєте,—

що Єгова, хоч і врятував народ з єгипетського краю, потім знищив тих, хто не мав віри. **6** І ангелів, які не зберегли свого початкового становища, а покинули належне місце проживання, він тримає у вічних кайданах під покровом густої темряви для суду великого дня. **7** Подібно до них, Содом і Гоморра та довколишні міста теж свого часу погрузли в блуді та неприродно використовували плоть; вони також стали для нас застережливим прикладом, зазнавши суду й покарання вічним вогнем.

8 Так само і ці мрійники оскверняють плоть, нехтують владу й зневажливо говорять про славних. **9** Коли ж архангел Михаїл, не погоджуючись з Дияволом, сперечався про Мойсееве тіло, то не наважився засудити його образливими словами, а сказав: «Нехай докорить тобі Єгова». **10** Однак ці люди зневажливо говорять про все, чого насправді не знають, і далі розбещуються, віддаючись тому, що сприймають лише інстинктивно, як нерозумні тварини.

11 Горе їм, бо вони пішли стежкою Каїна й заради винагороди пустилися хибним шляхом Валаама та, подібно до Корея, загинули через бунтівну мову! **12** Вони — підводні скелі, коли веселяться з вами на товариських вечерях; пастирі, котрі годують себе без страху; безводні хмари, що їх носить вітер;

дерева, які навіть пізньої осені не мають плодів; двічі померлі, вирвані з корінням; **13** бурхливі морські хвилі, що піняться своїми безсоромними вчинками; блукаючі зірки, для яких навіки зберігається безпросвітна темрява.

14 Про них пророкував також Енох, сьомий у родоводі від Адама, кажучи: «Ось Єгова прийшов з міріадами своїх святих ангелів, **15** щоб над усіма виконати суд і всіх безбожних засудити за їхні злі вчинки, скоєні нечестиво, і за всі обурливі слова, які говорили на нього безбожні грішники».

16 Це люди незадоволені, які нарікають на свою долю та поводяться відповідно до власних прагнень; їхні уста говорять пихате, самі ж вони розхвалюють інших заради власної користі.

17 А ви, любі, пригадайте сказане раніше апостолами нашого Господа Ісуса Христа, **18** як вони вам говорили були: «В останній час з'являться насмішники, котрі будуть поводитися згідно зі своїми нечестивими прагненнями». **19** Це ті, хто спричиняє поділи, люди плотські, недуховні. **20** Ви ж, любі, збудовуючись на свій найсвятішій вірі й молячись у святому дусі, **21** перебувайте в Божій любові, тимчасом як з думкою про вічне життя чекаєте милосердя нашого Господа Ісуса Христа. **22** Також продовжуйте виявляти милосердя

тим, хто має сумніви; **23** рятуйте їх, вихоплюючи з вогню. Але виявляйте милосердя й іншим, роблячи це зі страхом і брідячись навіть спіднім одягом, заплямованим плоттю.

24 А тому, хто спроможний охоронити вас від спотикан-

ня й поставити бездоганними та у великій радості перед Своєю славою, **25** єдиному Богу, нашому Спасителю, через Ісуса Христа, Господа нашого, нехай належить слава, велич, могутність та влада від віку, тепер і навіки. Амінь.

ОБ'ЯВЛЕННЯ,

ДАНЕ ІВАНУ

1 Об'явлення, передане Ісусом Христом, яке дав йому Бог, аби виявити його рабам, що незабаром має відбутися. Ісус послав свого ангела і через нього показав у символічних образах це об'явлення його рабові Івану, **2** який засвідчив про слово Бога й про свідчення Ісуса Христа — про все, що бачив. **3** Щасливий той, хто читає вголос, і ті, що слухають слова цього пророцтва та виконують написане в ньому, бо визначений час уже близько.

4 Іван — семи зборам у провінції Азія:

Нехай з вами буде незаслужена доброта й мир від «Того, хто є, хто був і хто має прийти» та від семи духів, що перед його престолом, **5** а також від Ісуса Христа — «Свідка Вірного», «Первістка з мертвих» і «Правителя земних царів».

А тому, хто нас любить і власною кров'ю звільнив від гріхів, **6** хто сформував з нас царство

та зробив священиками для свого Бога й Батька, — йому нехай належить слава і могутність навіки. Амінь.

7 Ось він іде з хмарами, і побачить його кожне око, у тому числі й ті, що його прокололи. Тоді через нього всі племена землі з жалю битимуть себе в груди. Так, амінь.

8 «Я — Альфа і Омега, — говорить Єгова Бог, — Той, хто є, хто був і хто має прийти, Всемогутній».

9 Я — Іван, ваш брат, який, будучи послідовником Ісуса, разом з вами стійко зносить лихо та, як і ви, матиме частку в царстві, — опинився на острові Патмос за те, що розповідав про Бога й свідчив про Ісуса.

10 Сповнений духу, я потрапив в Господній день і почув позаду себе гучний голос, подібний до звуку сурми. **11** Цей голос говорив: «Що бачиш, запиши у сувій і пошли сімом зборам: в Ефёс, Смірну, Пергам,

Тиятіри, Сърди, Філадельфію та Лаодикію».

12 Коли я обернувся, аби подивитися, що це за голос говорить зі мною, то побачив сім золотих світильників, **13** а посеред світильників — когось, подібного до сина людського. Він був одягнений у шати, що сягали аж до стіп, і був оперезаний на грудях золотим поясом. **14** Голова ж його та волосся були білі, як біла вовна, як сніг, а очі — як вогняне полум'я. **15** Його ноги були подібні до чистої міді, розжареної в печі; і голос нагадував шум багатьох вод. **16** У правій руці він тримав сім зір, з уст його виходив обосічний меч, гострий і довгий, а обличчя було наче сонце, що сяє в zenіті. **17** Коли я побачив його, то впав йому до ніг, немов мертвий.

Тоді він поклав на мене праву руку й сказав: «Не бійся. Я Перший і Останній, **18** а також той, що живе. Я був мертвий, а тепер живу й житиму повіквіки. Я маю ключі від смерті й гадесу. **19** Тож запиши, що ти бачив, що є і що станеться після того. **20** Священна ж таємниця семи зір, які ти бачив у моїй правій руці, і семи золотих світильників така: сім зір представляють ангелів семи зборів, а сім світильників — сім зборів.

2 До ангела збору в Ефесі напиши: «Так говорить той, хто тримає в правій руці сім зір і ходить поміж сімома золотими сві-

тильниками: **2** «Знаю вчинки твої і твій труд, і витривалість, і те, що не терпиш злих людей і що випробував тих, які називають себе апостолами, але такими не є; ти побачив, що вони обманщики. **3** До того ж ти виявляєш витривалість і не зневилися, хоча багато зніс за моє ім'я. **4** Але є в мене щось проти тебе: ти покинув любов, яку мав на початку.

5 Тому пригадай, що ти мав, але втратив, покайся і роби те, що раніше. А коли ні,— коли не покаєшся,— то прийду та усуну твій світильник з місця, де він стоїть. **6** Однак є в тобі щось добре: ти, як і я, ненавидиш діла секти Николи. **7** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам: «Переможцеві дам можливість їсти плоди з дерева життя, яке в Божому раю».

8 І до ангела збору в Смірні напиши: «Так говорить «Перший і Останній», який був мертвий і ожив: **9** «Знаю про твоє горе та бідність,— хоча насправді ти багатий,— а також про блюзнірство тих, які називають себе євреями. Але, по суті, вони не євреї, а синагога Сатани. **10** Не бійся страждань, яких маєш зазнати. Диявол кидатиме декого з вас до в'язниці. Все це спаде на вас для того, щоб ви були випробувані до кінця і щоб десять днів зносили лихо. Будь вірний аж до смерті, і я дам тобі вінок життя. **11** Хто має вуха, не-

хай слухає, що дух говорить зборам: «Переможцеві друга смерть не завдасть жодної шкоди».

12 І до ангела збору в Пергамі напиши: «Так говорить той, хто має обосічний меч, гострий і довгий: **13** «Знаю, що ти живеш там, де престол Сатани, але міцно тримаєшся мого імені та не зрікся віри в мене навіть за днів Антипи, мого свідка, вірного чоловіка, який був убитий у вашому місті — там, де живе Сатана.

14 Однак маю дещо проти тебе. Наприклад, є там у тебе особи, що міцно тримаються науки Валаама; цей чоловік учив Баліака, як поставити синам Ізраїля камінь спотикання — як спонукати їх їсти пожертвуване ідолам і чинити блуд. **15** Крім того, у тебе також є ті, хто міцно тримається вчень секти Николи. **16** Отже, покайся. Якщо ж ні, то скоро прийду і воюватиму з ними довгим мечем своїх уст.

17 Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам: «Переможцеві дам схованої манти та білий камінчик. На ньому буде написане нове ім'я, якого не знає ніхто — тільки той, хто його отримувє».

18 І до ангела збору в Тиятірах напиши: «Так говорить Син Божий, очі якого — немов вогняне полум'я, а ноги — немов чиста мідь: **19** «Знаю вчинки твої, твою любов, віру, служін-

ня та витривалість і знаю, що останні твої вчинки численніші від попередніх.

20 Однак маю проти тебе ось що: ти поблажливо ставишся до Єзавелі, яка називає себе пророчицею. Вона навчає та вводить в оману моїх рабів, спонукуючи їх чинити блуд та їсти пожертвуване ідолам. **21** Я дав їй час для покаяння, але вона не хоче покаятись у своєму блуді. **22** Та скоро кину її на ложе недуги, а тим, хто чинить з нею перелюб, завдам великого лиха, хіба що покаються у своїх вчинках. **23** Дітей же її уб'ю, вразивши смертельною хворобою, аби всі збори знали: я досліджую нирки й серця і відплачу кожному з вас за вашими вчинками.

24 Тепер же звертаюсь до решти з вас у Тиятірах — до всіх, хто не прийняв цієї науки і не пізнав, як декотрі висловились, «глибин Сатани». Тож говорю: не кладу на вас жодного іншого тягара, **25** лише міцно тримайтеся того, що маєте, поки не прийду. **26** Переможцеві, який до самого кінця буде наслідувати мої вчинки, дам владу над народами, **27** і він пастиме людей залізним жезлом, так що вони будуть розбиті, неначе глиняний посуд. Таку ж владу я сам отримав від Батька. **28** Дам йому також ранкову зорю. **29** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам».

3 До ангела збору в Сярдах напиши: «Так говорить той, хто має сім Божих духів і сім зір: «Знаю про вчинки твої. Якщо подивитися на твоє ім'я, ти ніби живий, хоча насправді ти мертвий. **2** Відтепер будь пильний і зміцни те, що залишилося, але мало не померло, бо я побачив, що твої діла не довершені перед моїм Богом. **3** Тому постійно пам'ятай, що ти отримав та чув. Зберігай це і покайся. Будь певний: якщо не прокинешся, то прийду як злодій, і ти зовсім не знатимеш, о котрій годині це станеться.

4 Однак є у тебе в Сярдах декілька осіб, які не заплямували свого вбрання. Вони ходитимуть зі мною в білому, бо гідні цього. **5** Переможець буде одягнений у білі шати, і я ніколи не зітру його імені з книги життя, але визнаю його ім'я перед моїм Батьком та Його ангелами. **6** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам».

7 До ангела збору у Філадельфії напиши: «Так говорить святий і правдивий, який має ключ Давида й відчиняє так, що ніхто не зачинить, і зачиняє так, що ніхто не відчинить: **8** «Знаю про твої вчинки. Ось я відчинив перед тобою двері, які ніхто не може зачинити. Знаю, що ти маєш принаймні трохи сили, а також зберіг моє слово і не зрікся мого імені.

9 Я зроблю так, що прийдуть і поклоняться тобі в ноги ті із синагоги Сатани, котрі називають себе євреями, але насправді обманюють, бо вони не євреї. Тоді вони пізнають, що я тебе полюбив. **10** Оскільки ти зберіг слово про мою витривалість, я у свою чергу збережу тебе від години випробування, яке має спіткати всю населену землю, щоб випробувати її мешканців. **11** Я прийду дуже скоро. Міцно тримайся того, що маєш, аби ніхто не забрав у тебе вінка.

12 Переможець зроблю стовпом у храмі мого Бога, і ніщо вже його звідти не усуне. Я напишу на ньому ім'я мого Бога та ім'я нового Єрусалима — міста Бога мого, яке сходить від нього з неба. Також напишу своє нове ім'я. **13** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам».

14 До ангела збору в Лаодикії напиши: «Так говорить Аміль, свідок вірний і правдивий, початок Божого творіння: **15** «Я знаю про твої вчинки, що ти ні холодний, ні гарячий. Ліпше б ти був або холодний, або гарячий. **16** А оскільки ти просто теплий — ні гарячий, ні холодний, я збираюся виплюнути тебе зі своїх уст. **17** Ти кажеш: «Я багатий і розбагатів, і не маю ні в чому потреби», та не знаєш, що насправді ти нещасний, жалюгідний, бідний, сліпий і голий. **18** Тому раджу

тобі купити в мене золота, очищеного вогнем, щоб розбагатіти, та біле вбрання, щоб одягнутись і не показувати сорому своєї наготи, а також мазь для очей, щоб ти помазав нею очі та зміг бачити.

19 Усім, кого дуже люблю, я докоряю і караю* їх. Отже, будь ревний і покайся. **20** Ось я стою коло дверей та стукаю. Якщо хтось почує мій голос і відчинить двері, я ввійду в його дім та повечеряю з ним, а він зі мною. **21** Переможцеві дозволю сісти зі мною на мому престолі, як і я, перемігши, сів з Батьком на його престолі. **22** Хто має вуха, нехай слухає, що дух говорить зборам».

4 Після того я глянув і побачив у небі відчинені двері. І голос, який я чув на самому початку і який був подібний до звуку сурми, промовив до мене: «Підіймися сюди, і я покажу тобі, що має статись».

2 Відразу під дією духу я побачив у небі престол, а на престолі хтось сидів. **3** Той, хто сидів, був подібний до каменя яшми і дорогоцінного червоного каменя; довкола ж престолу сяяла веселка, що нагадувала смарагд.

4 Також довкола престолу було ще двадцять чотири пре-

столи. На них сиділи двадцять чотири старійшини, одягнуті в білі шати, а на їхніх головах я побачив золоті корони. **5** Від престолу виходили блискавки, голоси та громи. Перед престолом горіли сім вогнених світильників, які представляють сім духів Божих. **6** А ще перед престолом було ніби скляне море, подібне до кришталю.

Посеред престолу та довкола нього я побачив чотири живі істоти, які мали безліч очей спереду та ззаду. **7** Перша жива істота була подібна до лева, друга — до молодого бика, третя мала обличчя, як у людини, а четверта нагадувала орла в польоті. **8** У кожній з чотирьох живих істот було по шість крил, які всюди — навколо та знизу — мали очі. Ці істоти без упину, день і ніч, говорили: «Святий, святий, святий Єгова Бог, Всемогутній, який був, є і має прийти».

9 Щоразу, коли живі істоти віддавали славу, честь і подяку Тому, хто сидить на престолі й живе повік-віки, **10** двадцять чотири старійшини падали ниць перед Тим, хто сидить на престолі й живе повік-віки, і поклонялися йому. Вони кидали свої корони перед престолом, кажучи: **11** «Єгово, Боже наш, достойний ти слави, честі й сили, бо ти все створив і з твоєї волі все існує та створене».

Об 3:19* У мові оригіналу це слово має широке значення і може перекладатися як «карати, навчати, виховувати, виправляти, напучувати, настійно заохочувати, радити».

5 І я побачив, що Той, хто сидів на престолі, мав у правій руці сувій, списаний з обох боків і запечатаний сімома печатками. **2** Тоді побачив я сильного ангела, який проголошував гучним голосом: «Хто достойний зняти печатки із сувою та розгорнути його?» **3** Але ні на небі, ні на землі, ні під землею не було нікого, хто міг би розгорнути сувій і подивитись, що в ньому. **4** Тож я гірко заплакав, бо не знайшлося нікого гідного розгорнути сувій і подивитись, що в ньому. **5** Проте один із старійшин сказав мені: «Не плач. Ось Лев із племені Юди, корінь Давида, здобув перемогу, тому може зняти сім печаток із сувою та розгорнути його».

6 Потім я побачив, що коло престолу серед чотирьох живих істот стояв агнець ніби заколений. Він мав сім рогів та сім очей, а ті очі представляють сім духів Божих, посланих у всі кінці землі. **7** Він пішов і відразу взяв сувій з правої руки Того, хто сидить на престолі. **8** Коли Агнець взяв сувій, то чотири живі істоти і двадцять чотири старійшини попадали ниць перед ним. Кожен старійшина мав арфу та золоту чашу, наповнену фіміамом, який символізує молитви святих. **9** Вони співали нову пісню: «Достойний ти взяти сувій і зняти з нього печатки, бо

ти був заколений та кров'ю своєю купив для Бога людей з усіх племен і мов, і народів, і націй.

10 Ти сформував з них царство та зробив їх священиками нашого Бога, і вони царюватимуть над землею».

11 Тоді глянув я і почув голоси багатьох ангелів, що довозили престолу, та голоси живих істот і старійшин. Їхнє число — міриади міриад і тисячі тисяч.

12 Вони промовляли гучним голосом: «Агнець, який був заколений, гідний того, щоб мати могутність, мудрість і силу та отримати багатство, честь, славу і благословення».

13 І я почув, як кожне створіння на небі, на землі, під землею і на морі й усе, що в них, говорило: «Тому, хто сидить на престолі, та Агнцю нехай належать благословення, честь, слава і могутність повік-віки».

14 А чотири живі істоти сказали: «Амінь». І старійшини впали ниць та поклонились.

6 Потім я побачив, як Агнець зняв одну із семи печаток, і я почув, як одна з чотирьох живих істот сказала громовим голосом: «Прийди!» **2** Тоді я глянув і побачив білого коня, а той, хто на ньому сидів, мав лук. Йому було дано корону, і він виїхав, щоб перемагати й здобути остаточну перемогу.

3 Коли Агнець зняв другу печатку, я почув, як друга жива істота сказала: «Прийди!»

4 І вийшов інший кінь, вогняно-червоний. Тому, хто сидів на ньому, було дозволено забрати мир із землі, щоб її мешканці вбивали одні одних. Також він отримав великий меч.

5 Коли ж Агнець зняв третю печатку, я почув, як третя жива істота сказала: «Прийди!» Я глянув і побачив коня вороного, а той, хто сидів на ньому, мав у своїй руці терези. **6** І я почув голос, що пролунав ніби від чотирьох живих істот: «Літр пшениці за денарій і три літри ячменю за денарій; а оливкової олії та вина не марнуй».

7 Коли Агнець зняв четверту печатку, я почув голос четвертої живої істоти: «Прийди!»

8 Я глянув і побачив коня блідого, а той, хто на ньому сидів, мав ім'я — Смерть. Слідом за ним прямував Гадес. Вони отримали владу над чвертю землі, щоб убивати довгим мечем, голодом, смертельною хворобою та вигублювати, насилуючи земних звірів.

9 Коли Агнець зняв п'яту печатку, я побачив під жертovníком душі вбитих за Боже слово і за працю свідчення, яку вони виконували. **10** І вони вигукували: «Всеволодний Господи, святий і правдивий, доки ти будеш стримуватися і коли вже почнеш судити мешканців землі й помстишся за нашу кров?»

11 І кожен з них отримав довге біле вбрання. Також їм було

казано ще трохи відпочити, поки не стане повним число їхніх співрабів та братів, котрі не вдовзі будуть убиті, як і вони.

12 Далі я побачив, як Агнець зняв шосту печатку, після чого відбувся великий землетрус. Сонце стало темним, немов чорна верета, а весь місяць став, як кров. **13** І зорі небесні упали на землю, як падають незрілі плоди фігового дерева, коли його розхитує сильний вітер. **14** Тоді небо згорнулось як сувій і зникло, а кожна гора та острів були забрані зі своїх місць. **15** І земні царі, і високі урядовці, і воєначальники, і багаті, і сильні, і кожен раб, і кожен вільний сховалися в печерах та гірських скелях. **16** Вони благали гори та скелі: «Упадіть, схуйте нас від обличчя Того, хто сидить на престолі, та від гніву Агнця, **17** бо прийшов великий день їхнього гніву, і хто зможе встояти?»

7 Опісля побачив я чотирьох ангелів, що стояли на чотирьох кутах землі. Вони міцно тримали чотири вітри землі, аби жоден з них не дув ні на землю, ні на море, ні на жодне дерево. **2** І побачив я іншого ангела, який піднімався зі сходу сонця і мав у руці печатку живого Бога. Він гучним голосом кричав до чотирьох ангелів, яким дозволено заподіювати шкоду землі та морю:

3 «Не завдавайте шкоди ні землі, ні морю, ні деревам, поки не поставимо печатки на чолах рабів нашого Бога».

4 Тоді я почув число тих, хто отримав на чоло печатку,— сто сорок чотири тисячі. Вони вибрані з кожного племені Ізраїлевих синів.

5 З племені Юди печатку отримало дванадцять тисяч;

дванадцять тисяч з племені Рувіма;

дванадцять тисяч з племені Гада;

6 дванадцять тисяч з племені Асіра;

дванадцять тисяч з племені Нефталіма;

дванадцять тисяч з племені Манасії;

7 дванадцять тисяч з племені Симеона;

дванадцять тисяч з племені Леві;

дванадцять тисяч з племені Іссахара;

8 дванадцять тисяч з племені Завулона;

дванадцять тисяч з племені Йосипа;

і з племені Веніяміна печатку отримало також дванадцять тисяч.

9 Далі я глянув і побачив великий натовп людей, якого ніхто не міг порахувати. Ці люди були з усіх націй, племен, народів та мов. Одягнені в довге біле вбрання, вони стояли пе-

ред престолом та Агнцем, а в руках тримали пальмове листя.

10 І вони вигукували: «Спасінням ми завдячуємо нашому Богові, який сидить на престолі, та Агнцеві!»

11 А всі ангели стояли довкола престолу, старійшин і чотирьох живих істот. Вони впали ниць перед престолом та поклонились Богу, **12** говорячи: «Амінь! Нехай нашому Богу по-вік-віки належать благословення, слава, мудрість, подяка, честь, могутність і сила. Амінь».

13 Тоді один зі старійшин промовив до мене: «Ті люди, одягнені в біле довге вбрання, хто вони й звідкіля прийшли?»

14 І я одразу відповів йому: «Мій пане, ти ліпше знаєш». А він сказав мені: «Це ті, що пережили велике лихо. Вони випрали свій одяг та вибілили його в крові Агнця. **15** Тому вони стоять перед престолом Бога та день і ніч йому віддано служити* в його храмі. А Той, хто сидить на престолі, розтягне над ними свій намет. **16** Вони вже ніколи не відчуватимуть голоду чи спраги, і не буде палити їх ані сонце, ані спека, **17** бо Агнець, який стоїть коло престолу, пастиме їх та водитиме до джерел з водою життя. І Бог витре кожную сльозу з їхніх очей».

Об 7:15* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священство служіння».

8 Коли Агнець зняв сьому печатку, то в небі приблизно на півгодини запала тиша. **2** І побачив я сім ангелів, які стоять перед Богом; їм було дано сім сурем.

3 Після того прийшов ще один ангел і став біля жертовника. Він мав золоту кадильницю й отримав багато фіміаму. І в той час, коли вислуховувались молитви святих, він складав його в жертву на золотому жертовнику, що перед престолом. **4** Тоді дим фіміаму піднісся з руки ангела до Бога разом з молитвами святих. **5** Ангел одразу взяв кадильницю, наповнив її вогнем із жертовника та кинув на землю. Опісля вдарили громи, пролунали голоси, спалахнули блискавки і стався землетрус. **6** І сім ангелів із сімома сурмами приготувалися сурмити.

7 Коли засурмив перший ангел, з'явився град та вогонь, перемішані з кров'ю, і все це було кинуто на землю. Тому третина землі, третина дерев і вся зелена трава згоріли.

8 Потім засурмив другий ангел. І щось, подібне до великої гори, охопленої вогнем, було кинуто в море. Тоді третина моря перетворилась у кров. **9** Третина морських створінь, що мають душі, померла, а третина човнів розбилась.

10 Далі засурмив третій ангел. І велика зоря, що горіла як

світильник, упала з неба на третину річок та на водні джерела. **11** А ім'я тієї зорі — Полин. Тож третина вод перетворилась у полин, і, оскільки води згіркли, багато людей померло.

12 Коли ж засурмив четвертий ангел, третина сонця, третина місяця і третина зірок були уражені, щоб третина з них потемніла та щоб третина дня і третина ночі були без світла.

13 І побачив я орла, що летів у небі, та почув, як він гукав: «Горе, горе, горе мешканцям землі, бо ось-ось мають засурмити позосталі три ангели!»

9 Коли засурмив п'ятий ангел, я побачив зорю, що впала з неба на землю. Тій зорі було дано ключ від безодні. **2** Вона відкрила безодню, і з неї, неначе з великої печі, піднявся дим, від якого потемніло сонце й повітря. **3** З диму вийшла на землю сарана. Вона отримала таку ж владу, яку мають земні скорпіони. **4** Сарані було сказано не завдавати шкоди ані земній рослинності, ані зелені, ані жодному дереву, а лише людям, які не мають на чолах Божої печатки.

5 Крім того, сарані було дозволено мучити їх п'ять місяців, але не вбивати. Муки їхні нагадували муки, яких завдає скорпіон, коли жалить людину. **6** У ті дні люди шукатимуть смерті, але їм так і не вдасться її знайти, і вони будуть прагнути

померти, але смерть утікатиме від них.

7 Своїм виглядом сарана нагадувала підготовлених до бою коней; на головах мала щось подібне до корон, які були ніби золоті, а обличчя її — наче людські. **8** Волосся в неї — як у жінки, а зуби — як у лева. **9** Вона мала нагрудники немовби із заліза. Шум її крил був як гуркіт колісниць з багатьма кіньми, що мчать у бій. **10** Кожна з них мала також хвіст і жало, як у скорпіона, а у хвостах — владу шкодити людям п'ять місяців. **11** Сарана мала над собою царя, ангела безодні. Єврейською його ім'я — Авадд'он, а грецькою — Аполліон.

12 Одне горе минуло. Далі йдуть ще два.

13 Тоді засурмив шостий ангел. І я почув, як від рогів золотого жертовника, котрий перед Богом, пролунав один голос. **14** Він сказав шостому ангелу, який тримав сурму: «Розв'яжи чотирьох ангелів, зв'язаних коло великої річки Євфрат». **15** Тож розв'язали чотирьох ангелів, підготовлених для тієї години, дня, місяця і року, щоб вони вбили третину людей.

16 А кількість вершників у бойових конях була дві міріади міріад; я чув це число. **17** Коні й вершники виглядали у видінні так: вони мали вогняно-червоні, бузково-сині та блі-

до-жовті нагрудники, голови ко-ней були як голови левів, а з їхніх ротів виходив вогонь, дим та сірка. **18** Від тих трьох кар — вогню, диму та сірки, що виходили з їхніх ротів,— загинула третина людей. **19** Бо влада коней — в їхніх ротах і хвостах, оскільки хвости їхні подібні до змії і мають голови; ними вони завдають шкоди.

20 Решта людей — ті, хто не загинув від трьох кар,— не покаялися в ділах рук своїх і не перестали поклонятися демонам та золотим, срібним, мідяним, кам'яним і дерев'яним ідолам, які не можуть бачити, чути й ходити. **21** Ті люди не покаялись ні у вбивствах, ні у спіритизмі, ні в блуді, ні в крадіжках.

10 І я побачив іншого сильного ангела, що сховався з неба. Він був огорнений хмарою, а над головою у нього сяяла веселка. Його обличчя було наче сонце, а ноги — як вогняні стовпи. **2** У руці він тримав невеликий розгорнений сувій. І поставив він праву ногу на море, а ліву — на землю. **3** Ангел крикнув гучним голосом, подібним до рику лева. Коли він крикнув, почувлися голоси семи громів.

4 Після того як заговорили сім громів, я приготувався писати, але почув з неба голос: «Запечатуй те, що промовили сім громів, і не записуй цих слів». **5** Тоді ангел, який сто-

яв на морі і на землі, підняв до неба праву руку **6** й поклявся Тим, хто живе повік-віки, хто створив небо і все, що в ньому, землю і все, що на ній, та море і все, що в ньому: «Зволікання більше не буде, **7** бо в ті дні, коли подасть звук сьомий ангел і коли приготується засурмити, буде довершена священна таємниця Бога, котру Він проголосив як добру новину своїм рабам, пророкам».

8 Потім голос, який я чув з неба, знову заговорив до мене: «Йди, візьми розгорнений сувій з руки ангела, котрий стоїть на морі і на землі». **9** І пішов я до ангела та й попросив у нього невеликий сувій, а він сказав мені: «Візьми його і з'їж. У животі в тебе стане від нього гірко, але в роті він буде солодкий, як мед». **10** Тож я взяв з руки ангела невеликий сувій і з'їв його. У роті він був солодкий, як мед, проте коли я з'їв його, у животі стало гірко. **11** Тоді мені сказали: «Ти маєш знову пророкувати про народи, нації, мови та про багатьох царів».

11 Після того я отримав очеретину завдовжки з палицю, і він сказав мені: «Встань, виміряй святиню Божого храму, жертовник і тих, хто там поклоняється. **2** А двір, що лежить за святинєю храму, облиш та не вимірюй, бо відданий він іншим народам. Вони топтатимуть святе місто сорок два місяці. **3** І я

накажу своїм двом свідкам упродовж тисячі двохсот шістдесяти днів пророкувати, будучи одягненими у верету». **4** Ті свідки символічно зображені двома оливковими деревами й двома світильниками і стоять перед Господом землі.

5 Коли ж хтось захоче скривдити свідків, з їхніх уст вийде вогонь та пожере їхніх ворогів. І справді, коли хтось захоче завдати їм шкоди, то саме так буде вбитий. **6** Вони мають владу замкнути небо, аби в дні їхнього пророкування не падав дощ. Крім того, вони мають владу над водами — перетворювати їх у кров і вражати землю усілякими карами, коли тільки захочуть.

7 Після того як вони закінчать свідчити, дикий звір, що виходить з безодні, розпочне з ними війну, переможе їх і вб'є. **8** Їхні трупи лежатимуть на головній вулиці великого міста, яке в духовному розумінні називається Содом і Єгипет — саме там, де також прибили до стовпа їхнього Господа. **9** Тоді люди з народів, племен, мов і націй будуть дивитися на їхні трупи три з половиною дні й не дозволять покласти їх у гробницю. **10** А мешканці землі радітимуть і тішитимуться з приводу їхньої смерті, і посилатимуть одні одним дарунки, бо ті два пророки їх мучили.

11 Проте через три з половиною дні в них увійшов дух життя від Бога, і вони встали на ноги. І великий страх огорнув тих, хто це бачив. **12** Потім два пророки почули, як гучний голос з неба промовив до них: «Підніміться сюди». Тож вони піднялися в хмарі до неба на очах своїх ворогів. **13** Тієї години вдарив великий землетрус і десята частина міста впала. Від землетрусу загинуло сім тисяч осіб, а решта налякалась і віддала славу Богові небес.

14 Друге горе минуло. Скоро прийде третє.

15 Після того засурмив сьомий ангел. І в небі пролунали гучні голоси: «Царство світу стало царством нашого Господа та Христа його, і Він царюватиме повік-віки».

16 Тоді двадцять чотири старійшини, які сиділи на престолах перед Богом, попадали ниць та поклонились Богові, **17** говорячи: «Дякуємо тобі, Єгово Боже, Всемогутній, який є і який був, бо ти взяв у руки свою велику владу й почав царювати. **18** Але народи розгнівались, і прийшов час твого гніву, а також настав визначений час судити мертвих і дати нагороду твоїм рабам, пророкам, і святим, і тим, хто боїться твого імені, малим і великим, та знищити тих, хто нищить землю».

19 Опісля святиня Божого храму, що в небі, розкрилась і в ній стало видно ковчег його уго-

ди. Тоді спалахнули блискавки, почулися голоси, вдарили громи, стався землетрус і посипав великий град.

12 І з'явився на небі великий символічний образ: жінка, одягнена в сонце, під ногами її був місяць, а на голові — корона з дванадцяти зір.

2 Вона була вагітна та кричала від болю і пологових мук.

3 Тоді на небі з'явився ще один символічний образ — великий вогняно-червоний дракон, який мав сім голів і десять рогів, а на головах його було сім діадем. **4** Його хвіст потягнув з неба третину зір і скинув їх на землю. Сам же дракон не відходив від жінки, котра от-от мала народити, щоб, як тільки вона народить, пожерти дитину.

5 І народила вона сина, дитину чоловічої статі, що має пасти всі народи залізним жезлом. Дитину було забрано до Бога і до його престолу. **6** А жінка втекла в пустелю, де Бог приготував для неї місце. Там її годуватимуть тисяча двісті шістдесят днів.

7 І вибухнула на небі війна: Михаїл разом зі своїми ангелами воював проти дракона і його ангелів. **8** Та дракон не переміг, і вже не було їм місця на небі. **9** Тож скинений був великий дракон, змії стародавній, що називається Диявол і Сатана, який вводить в оману всю населену землю. Він був

скинений на землю разом зі своїми ангелами. **10** Потім я почув гучний голос на небі:

«Ось настало спасіння, сила та царство нашого Бога й влада Христа його, бо скинутий той, хто день і ніч обвинувачує братів наших перед нашим Богом! **11** Вони перемогли його завдяки крові Агнця та завдяки звістці, яку проголошували*, і не полюбили своїх душ навіть перед лицем смерті. **12** Тому веселіться небеса й ті, хто на них перебуває! Горе землі та морю, бо до вас зійшов Диявол, який надзвичайно лютує, оскільки знає, що йому залишилось мало часу».

13 Коли ж дракон побачив, що його скинуто на землю, то почав переслідувати жінку, яка народила дитину чоловічої статі. **14** Проте жінка отримала два великих орлиних крила, щоб полетіти в пустелю до підготовленого для неї місця. Там, подалі від змія, її будуть годувати впродовж часу, часів і півчасу.

15 Тоді змій вивергнув зі своєї пащі воду, подібну до ріки, щоб потопити в ній жінку. **16** Але на допомогу жінці прийшла земля: вона відкрила свої уста й поглинула ріку, яку вивергнув дракон. **17** Дракон же розлютився на жінку і вирушив воювати з позostalими з її на-

сіння, котрі виконують Божі заповіді та мають доручення свідчити про Ісуса.

13 І став він на морському піску.

Після того я побачив дикого звіра, що виходив з моря та мав десять рогів і сім голів. На рогах його було десять діadem, а на головах написано богозневажні імена. **2** Звір, якого я бачив, нагадував леопарда, однак лапи його були як у ведмедя, а паща — як у лева. Дракон дав цьому звірові свою силу, престол і велику владу.

3 Потім побачив я, що одна голова звіра була немовби смертельно поранена, але рана загоїлась, і всі мешканці землі, будучи в захваті, пішли вслід за звіром. **4** І поклонились дракону, бо він дав дикому звірові владу. Поклонилися теж звіру, кажучи: «Хто може зрівнятися з диким звіром і вступити з ним у бій?» **5** І звіру було дано уста, які говорять гучні й богозневажливі слова. Також він отримав владу на сорок два місяці. **6** Тож відкрив він свою пащу, аби зневажати Бога, його ім'я та місцеперебування — небеса, тобто тих, хто там живе. **7** І йому було дозволено воювати зі святими та перемогти їх. Він отримав владу над кожним племенем, народом, мовою і нацією. **8** Йому будуть поклонятися всі мешканці землі, чий імена не поміщені в сувої

Об 12:11* Буквально «слову їхнього свідчення».

життя, який належить заколеному Агнцеві і готується ще від заснування світу.

9 Хто має вуха, нехай слухає.

10 Кому належить піти в полон, той піде. Хто уб'є мечем, той сам повинен загинути від меча. Ось тут потрібна витривалість і віра святих.

11 Тоді побачив я ще одного дикого звіра, що піднімався із землі. Він мав два роги, подібні до рогів ягняти, але говорив як дракон. **12** Він послуговується владою першого звіра на його ж очах і змушує землю та її жителів поклонятися першому дикому звірові, смертельна рана якого загоїлась. **13** І він чинить великі ознаки, так що на очах усього людства з неба на землю навіть сходить вогонь.

14 Крім того, той звір вводить в оману жителів землі ознаками, які йому дозволено чинити перед диким звіром. Він також каже жителям землі зробити образ звіра, котрий був поранений мечем, але потім ожив.

15 І було йому дозволено вдихнути в образ дикого звіра дихання, щоб той образ і говорив, і спонукував убивати — убивати тих, хто ніколи б не поклонився образу того звіра.

16 Також він змушує всіх людей — малих і великих, бідних і багатих, рабів і вільних — прийняти знак на праву руку або на чоло, **17** аби ніхто не міг ні купувати, ні продавати, окрім людей, які мають той знак, ім'я

дикого звіра або число його імені. **18** І ось тут потрібна мудрість: хто має розум, нехай вирахує число дикого звіра, бо це число людське. А число звіра — шістсот шістдесят шість.

14 Тоді я глянув і побачив, що на горі Сіон стоїть Агнець, а з ним сто сорок чотири тисячі. На їхніх чолах написане його ім'я та ім'я його Батька.

2 І почув я звук, який долинав з неба і нагадував шум багатьох вод та сильний гуркіт грому. Той звук був подібний до голосу співаків, які грали на арфах.

3 Вони співали ніби нову пісню перед престолом, чотирма живими істотами і старійшинами. Тієї пісні не міг навчитися ніхто, окрім ста сорока чотирьох тисяч, викуплених із землі.

4 Це ті, хто не опоганив себе жінками; вони — незаймані. Це ті, що йдуть за Агнцем, хоч би куди він ішов. Вони куплені з-поміж людей як перші плоди для Бога та Агнця. **5** В їхніх устах не знайдено жодного обману, і вони непорочні.

6 Потім побачив я іншого ангела, який летів у небі. Він мав вічну добру новину — радісну звістку, яку проголошував жителям землі: кожній нації, племені, мові та народу. **7** Він вигукував: «Виявіть страх перед Богом і віддайте йому славу, бо настала година, коли він розпочне суд. Тож поклоніться Тому, хто створив небо, землю, море та водні джерела».

8 Опісля я побачив, як летів другий ангел. Він говорив: «Упала! Упала столиця, Вавилон Великий, що змусила всі народи пити вино гніву, вино свого блуду!»

9 За ними летів третій ангел, який вигукував: «Якщо хтось буде поклонятися дикому звіру і його образу та матиме знак на чолі або на руці, **10** то й він питиме нерозведене вино гніву Бога, налите в чашу Його люті. До того ж усіх таких будуть мучити вогнем і сіркою перед святими ангелами та Агнцем.

11 Дим же від їхніх мук підніматиметься повік-віки. Тож ті, хто поклоняється дикому звіру та його образу і на кому є знак його імені, не матимуть спокою ні вдень ні вночі. **12** Тут потрібна витривалість святих, які виконують Божі заповіді й живуть, керуючись вірою в Ісуса».

13 Далі почув я голос із неба: «Напиши: щасливі мертві — ті, хто віднині помиратиме в єдності з Господом. Так,— каже дух,— нехай вони відпочинуть від своєї праці, оскільки заслуга за їхні діла йде слідом за ними».

14 І побачив я білу хмару, на якій сидів хтось, подібний до сина людського. У нього на голові була золота корона, а в руці — гострий серп.

15 Потім зі святині храму з'явився ще один ангел, який гукав до того, хто сидів на хмарі: «Візьми серпа й жни,

бо настала година жнив і земний урожай вже повністю дозрів». **16** Отже той, хто сидів на хмарі, запустив серпа на землю, і земля була вижата.

17 Тоді зі святині храму, що на небі, виринув інший ангел. Він теж мав гострого серпа.

18 Ще один ангел з'явився з місця, де був жертвник. Він мав владу над вогнем і вигукнув до того, хто мав гострого серпа: «Візьми серпа і позбирай на землі грона винограду, який вже повністю дозрів». **19** Тож ангел запустив свого серпа на землю і позбирав виноград, після чого кинув його до великої давильні Божого гніву. **20** І топтали цю давильню за містом. З неї потекла кров, яка піднялась аж по вудила коней і розлилась на тисяча шістсот стадій*.

15 На небі з'явився ще один символічний образ, великий і дивовижний: сім ангелів із сімома карами. Ці кари останні, бо ними закінчується Божий гнів.

2 І побачив я щось подібне до скляного моря, перемішаного з вогнем, а також тих, хто здобув перемогу над диким звіром, його образом та числом його імені. Вони стояли біля скляного моря й тримали Божі арфи. **3** І співали вони пісню Мойсея, раба Божого, та пісню Агнця:

«Великі й дивовижні діла твої, Єгово Боже, Всемогутній.

06 14:20* Приблизно 300 км.

Праведні та правдиві дороги твої, Царю вічності. **4** Єгово, хіба може хтось не боятися тебе і не прославляти твого імені? Адже ти, ти єдиний, відданий! Усі народи прийдуть і поклоняться перед тобою, бо для них стала явною праведність твоїх постанов».

5 Потім я глянув і побачив, як відкрилась на небі святиня намету свідчення. **6** Зі святині з'явилися сім ангелів із сімома карами. Ангели були одягнені в чистий, блискучий лляний одяг та оперезані на грудях золотими поясами. **7** Тоді одна з чотирьох живих істот дала сімом ангелам сім золотих чаш, наповнених гнівом Бога, який живе повік-віки. **8** І наповнилась святиня димом від Божої слави й сили. Тож ніхто не міг увійти до святині, поки сім ангелів не закінчили виливати сім кар.

16 І почув я зі святині гучний голос, який говорив сімом ангелам: «Ідіть та вилийте на землю сім чаш Божого гніву».

2 Тож пішов перший з них і вилив свою чашу на землю. Тоді в людей, котрі мали знак дикого звіра та поклонялися його образу, з'явилися болючі, жажливі виразки.

3 Другий же вилив свою чашу на море. Через це воно перетворилось у кров, подібну до крові мерця. І померла кожна жива душа — все, що було в морі.

4 А третій вилив свою чашу в ріки й водні джерела, і вони теж перетворились у кров.

5 Потім почув я голос ангела, що має владу над водами: «Боже, Ти — Той, хто є і хто був, Відданий, Ти — праведний, бо виніс такі вироки. **6** Оскільки вони пролили кров святих і пророків, ти їх самих напоїв кров'ю. Вони заслуговують цього». **7** Далі я почув, як заговорив жертovníк: «Єгово Боже, Всемогутній, твої присуди дійсно правдиві та праведні».

8 Тоді четвертий ангел вилив свою чашу на сонце, якому було дозволено палити людей вогнем. **9** І палила людей сильна спека, але вони все одно зневажали ім'я Бога, якому підвладні всі ті кари. Вони не покаюлись і не віддали йому слави.

10 П'ятий же вилив свою чашу на престол дикого звіра. Тоді його царство огорнула темрява. І люди почали кусати собі від болю язика, **11** однак і далі зневажали Бога небес за весь той біль та виразки й не покаюлись у своїх вчинках.

12 Шостий вилив свою чашу на велику ріку Євфрат, і вода в ній висохла. Так була підготовлена дорога для царів, що зі сходу сонця.

13 Потім я побачив, як з пащ дракона, дикого звіра й фальшивого пророка виходять три нечисті натхнені вислови, подібні до жаб. **14** Ці вислови

натхнені демонами. Вони чинять ознаки і виходять до царів усієї населеної землі, щоб зібрати їх на війну, яка має відбутися у великий день Бога Всемогутнього.

15 «Ось іду немов злодій. Щасливий той, хто не спить і стереже своє вбрання, щоб не ходити нагим та щоб ніхто не бачив його сорому».

16 І збрали їх на місце, яке єврейською називається Гар-Магедон.

17 Коли сьомий ангел вилив свою чашу на повітря, то зі святині, з боку престолу, почувся гучний голос: «Сталося!» **18** І спалахнули блискавки, пролунали голоси, вдарили громи і відбувся такий сильний землетрус, якого не було, відколи на землі живуть люди,— великий і сильний. **19** Опісля велике місто розкололось на три частини, а міста народів обернулися в руїни. І Бог пригадав столицю, Вавилон Великий, щоб дати їй чашу вина гніву, викликаного люттю його. **20** Крім того, кожен острів утік і гір вже не було. **21** А з неба на людей почав падати великий град, вагою з двадцять кілограмів. І люди зневажали Бога за ту кару — град, адже була вона надзвичайно велика.

17 Потім один із семи ангелів, що мали сім чаш, прийшов до мене і сказав: «Підійди, я покажу тобі суд над ве-

ликою повією, яка сидить над багатьма водами. **2** З нею чинили блуд земні царі, а мешканці землі впивалися вином її блуду».

3 Тоді силою духу він переніс мене в пустелю. Там я побачив жінку, що сиділа на багряному дикому звірові, який був повний богозневажних імен та мав сім голів і десять рогів.

4 Жінка була виряджена в пурпурний і багряний одяг та прикрашена золотом, дорогоцінним камінням і перлами. В руці вона тримала золоту чашу, наповнену мерзотами й нечистотами свого блуду. **5** На її чолі було написано ім'я, яке є таємницею: «Вавилон Великий, мати повій та земних мерзот». **6** І побачив я, що ця жінка була п'яна від крові святих та крові Ісусових свідків.

Побачивши її, я здивувався великим дивом. **7** Тож ангел сказав мені: «Чого ти дивуєшся? Я розкрию тобі таємницю тієї жінки й дикого звіра, на якому вона їде і який має сім голів та десять рогів. **8** Дикий звір, котрого ти бачив, колись був, але зараз його немає. Однак він незабаром підніметься з безодні, а тоді буде знищений. Коли ж мешканці землі побачать, що той звір колись був, зараз його немає, а потім все-таки з'явиться, то будуть дуже дивуватися. А імена тих мешканців не поміщені в сувої життя,

який готується ще від заснування світу.

9 Ось тут потрібні розум і мудрість. Сім голів представляють сім гір, над якими сидить жінка.

10 Крім того, вони представляють сім царів: п'ять з них уже відійшло*, один є тепер, а інший ще не прийшов. Коли ж прийде, то залишиться ненадовго.

11 А дикий звір, який колись був, але зараз його немає,— це теж цар, восьмий. Він походить із семи попередніх і буде знищений.

12 Десять рогів, що ти бачив, символізують десять царів, які поки що царство не отримали. Проте вони отримують царську владу разом з диким звіром, що-правда лише на одну годину.

13 Всі вони думають однаково, тому віддають свою силу й владу дикому звірові.

14 Вони воюватимуть з Агнцем, який їх переможе, бо він — Пан над панами і Цар над царями. Переможуть їх також покликані, вибрані й вірні, які є разом з ним».

15 Далі він каже мені: «Води, що ти бачив, на яких сидить повія,— це народи, натовпи, нації та мови. **16** Десять рогів, що ти бачив, а також дикий звір зненавидять повію, спустошать її та обнажать, тіло її з'їдять, а саму її повністю спалять. **17** Адже Бог дав їм до серця здійснити його задум, тобто їхній власний задум, щоб

вони віддали своє царство дикому звірові, поки не сповняться Божі слова. **18** А жінка, котру ти бачив, представляє велике місто, яке має владу над земними царями».

18 Потім я побачив ще одного ангела, який сховався з неба і мав велику владу. Його слава осяяла землю. **2** Він вигукнув сильним голосом: «Вона впала! Столиця, Вавилон Великий, впала! Вона зробилась оселею демонів і пристановищем кожному нечистому подиху й кожному нечистому та огидному птахові! **3** Бо всі народи стали жертвою вина гніву, вина її блуду. Земні ж царі чинили з нею блуд, а мандрівні купці землі розбагатіли завдяки її величезному багатству та безсоромній розкоші».

4 Тоді почув я з неба інший голос: «Вийди з неї, народе мій, якщо не хочеш розділити вину за її гріхи і зазнати кар, посланих на неї. **5** Бо гріхи її досягли аж до неба, і Бог пригадав її несправедливі вчинки. **6** Її ж монетою відплатить їй, удвічі відплатить за всі її діла. У чашу, в котру вона наливала мішаний напій, налейте напою удвічі міцнішого. **7** Якою мірою вона прославляла себе й безсоромно розкошувала, такою ж мірою завдайте їй мук і спровадьте на неї жалобу. Бо у своєму серці вона постійно повторює: «Сиджу немов цари-

ця. Я не вдова і ніколи не побачу жалоби». **8** Саме тому в один день прийдуть на неї карі: смерть, жалоба та голод, і вона буде повністю спалена вогнем, адже Єгова Бог, який її судить,— сильний.

9 А земні царі, які чинили з нею блуд та жили в безсоромній розкоші, ридатимуть і побиватимуться за нею, дивлячись на дим від вогню, в якому вона згоряє. **10** Через страх перед її муками вони стоятимуть осторонь та говоритимуть: «Яке горе! Яке горе, велика столица, сильна столица Вавилон, бо за одну годину виконано над тобою суд!»

11 Також ридують за нею та журяться мандрівні купці землі, бо вже немає кому купувати їхній товар: **12** все золото, срібло, дорогоцінне каміння, перли, тонке ляне полотно, пурпур, шовк і багрянницю; усілякі вироби з пахучого дерева й усілякі вироби зі слонової кістки, цінного дерева, міді, заліза, мармуру; **13** а також корицю, індійські прянощі, фіміам, пахучу олію, ладан, вино, оливкову олію, добірне борошно, пшеницю, худобу, овець, коней, вози, рабів і людські душі. **14** Добірні плоди, яких бажала твоя душа, зникли, а все, що в тебе було вишукане й пишне, щезло. Цього вже ніхто ніколи не побачить.

15 Мандрівні купці, які торгували всім цим товаром і роз-

багатіли завдяки їй, теж стоятимуть здалека через страх перед її муками. Вони ридатимуть і побиватимуться, **16** голосячи: «Яке горе! Яке горе! Велика столица була одягнена в тонке ляне полотно, пурпурне та багряне вбрання, розкішно прикрашена золотими оздобами, дорогоцінним камінням і перлами, **17** але за одну годину було спустошене таке величезне багатство!»

І всі капітани, і всі люди, які подорожують морем, і моряки, і всі, хто заробляє морським промислом, стояли здалека **18** й вигукували, дивлячись на дим від вогню, в якому вона згоряє: «Яке ще місто може зрівнятися з великою столицею?» **19** Посипавши порохом свої голови, вони ридали, журилися та голосили: «Яке горе! Яке горе! Велика столица, в котрій завдяки її розкоші розбагатіли всі, хто мав на морі човни, була спустошена за одну годину!»

20 Тож радійте небеса, а також святі, апостоли й пророки, адже Бог виступив заради вас, покаравши її!»

21 Тоді сильний ангел підніс камінь, подібний до великого жорна, і жбурнув його в море, кажучи: «Так само стрімко буде кинуто велику столицю Вавилон, і її вже ніколи не буде.

22 Більше ніхто не почує в тобі голосу співаків, які грають на арфах, музик, флейтистів і сурмачів. Уже не знайдеться в тобі

жодного ремісника, що займається якимось ремеслом; не почують також звуку жорна.

23 Вже ніколи не засяє в тобі світло жодного світильника, не пролунає голос нареченого чи нареченої. Бо твої мандрівні купці були найвпливовішими людьми на землі, а твоїм спиритизмом були введені в оману всі народи. **24** І справді, в цьому місті знайдено кров пророків, святих і всіх убитих на землі.

19 Після того я почув гучний голос ніби великого натовпу людей на небі. Вони вигукували: «Вихваляйте Яг! Спасіння, слава і сила належать нашому Богові, **2** тому що присуди його правдиві й праведні. Адже він виконав присуд над великою повією, яка своїм блудом розбестила землю, а також він помстився їй за кров своїх рабів». **3** Відразу після того вони вигукнули вдруге: «Вихваляйте Яг! І дим від неї піднімається повік-віки».

4 А двадцять чотири старійшини й чотири живі істоти впади ниць та поклонилися Богу, який сидить на престолі, і вигукнули: «Амінь! Вихваляйте Яг!»

5 Тоді з престолу пролунав голос: «Вихваляйте нашого Бога, усі його раби, малі та великі,— усі, що бояться його».

6 І почув я звук, подібний до голосу великого натовпу людей та шуму багатьох вод і гуркоту сильного грому. Ці люди говори-

ли: «Вихваляйте Яг, бо зацарював Єгова, наш Бог, Всемогутній. **7** Тож радіймо й тішмося та віддаймо йому славу, адже настало весілля Агнця, і його дружина вже готова до шлюбу. **8** Їй було дозволено вдягтися в блискучі, чисті шати з тонкого лляного полотна, яке представляє праведні вчинки святих».

9 Далі він сказав мені: «Напиши: «Щасливі запрошені на весільну вечерю Агнця». Також промовив: «Ці Божі слова правдиві». **10** І я впав йому до ніг, щоб поклонитися. Та він сказав мені: «Вважай, не роби цього! Я лише раб, як і ти й твої брати, котрі свідчать про Ісуса. Богові поклонись, адже мета пророкування — дати свідчення про Ісуса».

11 Потім я побачив розкрите небо і білого коня. А той, хто на ньому сидів, мав ім'я Вірний і Правдивий. Він праведно судить та воює. **12** Його очі — вогняне полум'я, а на голові в нього багато діadem. Він має написане ім'я, якого не знає ніхто — лише він сам. **13** Одягнений він у шати, покроплені кров'ю, а ім'я його — Слово Боже. **14** Слідом за ним на білих конях їхали небесні війська, одягнені в біле, чисте вбрання з тонкого лляного полотна. **15** З його уст виходив меч, довгий і гострий, яким він мав вражати народи. Він пасти-ме їх залізним жезлом, а також

топтатиме давитьню гніву, викликаного люттю Всемогутнього Бога. **16** На його шатах, на стегні, написане ім'я — Цар над царями і Пан над панами.

17 Крім того, я побачив ангела, який стояв у променях сонця й вигукував до всіх небесних птахів*: «Летіть сюди на велику Божу вечерю; **18** їжте тіла царів, воєначальників, силачів, коней, їхніх вершників і тіла всіх інших — вільних і рабів, малих і великих».

19 Тоді я побачив дикого звіра і земних царів з їхніми військами, які зібрались, щоб воювати з тим, хто сидів на коні, та з його військом. **20** І був схоплений дикий звір та фальшивий пророк — той, хто в присутності звіра виконував ознаки, вводючи в оману людей, які мали знак дикого звіра й поклонялися його образу. Обидва вони були вкинуті живими у вогняне озеро, що палає сіркою. **21** Що ж до всіх інших, то їх убив той, хто сидів на коні; він погубив їх довгим мечем, який виходив з його уст. І всі птахи наситились їхніми тілами.

20 Потім побачив я ангела, який сходив з неба і мав у руці ключ від безодні й великий ланцюг. **2** Він схопив дракона, змія стародавнього, який є Дияволом і Сатаною, і скував його на тисячу років. **3** Ангел

кинув його в безодню, закрив її та поставив печатку, щоб той більше не вводив в оману народи, аж поки не закінчиться тисяча років. Після того дракон має бути звільнений на короткий час.

4 Тоді я побачив престולי й тих, хто на них сидів. Їм була дана влада судити. І побачив я душі страчених сокирою за те, що вони свідчили про Ісуса й розповідали про Бога, тобто тих, хто не поклонився ані дикому звірові, ані його образу, а також не мав знака на чолі й руці. Вони ожили і царювали з Христом тисячу років. **5** (А решта померлих не ожила, поки не закінчилась тисяча років). Це перше воскресіння. **6** Щасливі й святі всі, хто має участь у першому воскресінні: над ними друга смерть не матиме жодної влади. Вони будуть священиками Бога та Христа і царюватимуть з ним тисячу років.

7 Коли ж закінчиться тисяча років, Сатану відразу буде звільнено з в'язниці. **8** Він вийде, аби вводити в оману народи, Гога і Магога, і щоб зібрати їх на війну. Це народи з чотирьох кутів землі, а буде їх як морського піску. **9** Тож пішли вони в наступ по всій ширині землі й оточили табір святих і улюблене місто. Однак з неба зійшов вогонь та пожер їх. **10** А Диявол, який вводив їх в оману, був

Об 19:17* Буквально «птахів, які літають посеред неба».

укинений в озеро вогняне й сірчане, де вже були дикий звір та фальшивий пророк. Їх мучитимуть день і ніч повік-віки.

11 Потім я побачив великий білий престол, а також того, хто на ньому сидів. З-перед лиця його втекли земля і небо: їм уже не було місця. **12** Перед престолом стояли мертві, великі та малі. Крім того, побачив я розгорнені сувої. І розгорнули ще один сувій — сувій життя. І мертвих було суджено за їхніми вчинками згідно з тим, що записано в сувоях. **13** Тоді море, смерть і гадес віддали мертвих, що в них, і були вони суджені — кожен згідно зі своїми вчинками. **14** Після того смерть і гадес були вкинені в озеро вогняне, яке представляє другу смерть. **15** Також в озеро вогняне вкинули кожного, хто не записаний у книгу життя.

21 І я побачив нове небо та нову землю, бо колишні небо і земля минули, і моря вже не було. **2** Також побачив я святе місто, Новий Єрусалим, що сховався з неба від Бога й був приготований, немов наречена, яка прикрасила себе для майбутнього чоловіка. **3** Тоді я почув з престолу гучний голос: «Ось намет Бога з людьми; і Бог мешкатиме з ними, а вони будуть його народами. Бог сам перебуватиме з ними. **4** І він витре кожную сльозу з їхніх очей. І вже не буде ані смерті, ані жа-

лоби, ані голосіння, ані болю. Колишнє минуло».

5 А Той, хто сидів на престолі, промовив: «Ось я творю все нове». І ще сказав: «Напиши, бо ці слова вірні й правдиві». **6** Потім він знову промовив до мене: «Вони збулися! Я — Альфа і Омега, початок і кінець. Кожному спраглому я дам можливість даром напиться з джерела води життя. **7** І успадкує все це кожен, хто перемагає. Я йому буду Богом, а він мені — сином. **8** Що ж до боягузів і тих, хто не має віри, мерзенних через свою нечистоту, вбивць, блудників, тих, хто займається спиритизмом, ідолопоклонників та всіх обманщиків, то їхня частка — озеро, що палає вогнем і сіркою. Це означає другу смерть».

9 Тоді підійшов один із семи ангелів, котрі мали сім чаш, наповнених сімома останніми карами, та й сказав мені: «Підійди, я покажу тобі наречену, дружину Агнця». **10** Тож під дією духу він переніс мене на велику й високу гору і показав святе місто, Єрусалим, що сховався з неба від Бога. **11** І мав Божу славу. Він сяяв подібно до надзвичайно цінного каменя, каменя яшми, що блищить, немов чистий криштал. **12** Це місто оточував височенний мур з дванадцятьма брамами, при яких стояло дванадцять ангелів. На брамах були написані імена дванадцяти племен Із-

раїлевих синів. **13** Три брами були на сході, три — на півночі, три — на півдні і три — на заході. **14** Крім того, фундамент міського муру складався із двадцятих каменів, на яких написано імена дванадцяти апостолів Агнця.

15 А той, хто зі мною говорив, тримав золоту мірильну очеретину, щоб виміряти місто, брами й мур. **16** Місто було квадратне: довжина така, як ширина. І тією очеретиною він виміряв місто; довжина, ширина і висота однакові — дванадцять тисяч стадій*.

17 Він також виміряв мур. Висота його як за людською, так і за ангельською мірами становила сто сорок чотири лікті*.

18 Мур же був збудований з яшми, а місто — із золота, чистого, як прозоре скло. **19** Фундаменти міського муру оздоблені всілякими дорогоцінними каменями: перший фундамент — яшмою, другий — сапфіром, третій — халцедоном, четвертий — смарагдом, **20** п'ятий — сардоніксом, шостий — сердоліком, сьомий — хризолітом, восьмий — бериллом, дев'ятий — топазом, десятий — хризопразом, одинадцятий — гіацинтом, дванадцятий — аметистом. **21** А за дванадцять брам слугувало дванадцять перлин; кожна брама — це одна перлина. Крім того, у мі-

сті була головна вулиця із золота, чистого, немов прозоре скло.

22 Однак храму в ньому я не побачив, бо його храм — Єгова Бог, Всемогутній, а також Агнець. **23** І місто не потребувало, щоб у ньому світило сонце чи місяць, бо його освітлювала Божа слава, а світильником був Агнець. **24** Завдяки його світлу ходитимуть народи; царі ж землі приноситьимуть туди свою славу. **25** Брами його вдень ніколи не зачинятимуться, а ночі там не буде взагалі. **26** І будуть приносити туди славу й честь народів. **27** Проте в нього не зможе потрапити жодна несвященна річ і не увійде жоден, хто чинить мерзоту і говорить неправду. Туди ввійдуть лише ті, що записані до сувою життя Агнця.

22 І він показав мені ріку води життя — чисту, як криштал. Вона текла від престолу Бога та Агнця **2** посеред головної вулиці. По обидва береги ріки росли дерева життя, що приносять плоди дванадцять разів — щомісяця. А листя дерев слугувало для зцілення народів.

3 Там більше не буде жодного прокляття. У місті стоятиме престол Бога й Агнця, і раби Бога віддано виконуватимуть там для нього служіння*.

Об 21:16* Приблизно 2220 км. **17*** Приблизно 64 м.

Об 22:3* В оригіналі тут вживається слово, яке означає «виконувати священство служіння».

4 Вони будуть бачити його обличчя й матимуть на чолах його ім'я. **5** І ночі вже не буде, і вони не потребуватимуть світильників чи сонячного світла, адже на них проливатиме світло Єгова Бог, і вони царюватимуть по-вік-віки.

6 Потім він промовив до мене: «Ці слова вірні та правдиві. Єгова — Бог, який надихає вислови пророків, послав свого ангела, аби показати своїм рабам те, що має незабаром відбутися. **7** Я скоро прийду. Щасливі усі, хто дотримується слів пророцтва із цього сувою».

8 Тож я, Іван, на власні очі все це бачив і чув. І коли я почув це та побачив, то впав до ніг ангела — того, хто все мені показував, — і хотів поклонитись.

9 Однак він сказав мені: «Вважай, не роби цього! Я лише раб, як і ти й брати твої, пророки, а також ті, хто дотримується слів із цього сувою. Богові поклонись».

10 І промовив він далі до мене: «Не запечатуй слів пророцтва із цього сувою, бо визначений час близько. **11** Хто чинить неправедність, хай і надалі її чинить, а брудний нехай стає ще бруднішим. Але праведний хай далі чинить праведність, а святі — далі освячуються.

12 «Я скоро прийду, і маю з собою нагороду, яку дам кожному згідно з його ділами.

13 Я — Альфа і Омега, перший і останній, початок і кінець.

14 Щасливі ті, хто виправ свій одяг, щоб мати право споживати плоди з дерев життя, а також право увійти в місто через браму. **15** А за містом — пси й ті, що займаються спиритизмом, блудники, вбивці, ідопоклонники та всі, що люблять обман і ходять у ньому».

16 «Я, Ісус, послав свого ангела, щоб заради зборів засвідчити вам про все це. Я — корінь і нащадок Давида, яскрава ранкова зоря».

17 Тож дух і наречена говорять: «Прийди!» Нехай кожен, хто чує, теж скаже: «Прийди!» І хай кожен спраглий прийде і всі, що хочуть, беруть воду життя даром.

18 Свідчу кожному, хто чує слова пророцтва з цього сувою: коли хтось додасть щось до цього, Бог додасть йому кар, записаних у тому сувої; **19** коли ж хтось забере якісь слова з пророцтва в цьому сувої, Бог забере його частку в усьому, про що написано в цьому сувої, — не дозволить споживати плоди з дерев життя і не впустить до святого міста.

20 Той, хто свідчить про все це, каже: «Я скоро прийду».

«Амінь! Прийди, Господи Ісусе».

21 Нехай зі святими перебуває незаслужена доброта Господа Ісуса Христа.

Книги Грецьких Писань (написані в нашу еру)

[Дата й місце написання деяких книг точно невідомі].

Назва книги	Письменник	Місце написання	Написання закінчено (р. н. е.)
Матвія	Матвій	Палестина	бл. 41
Марка	Марко	Рим	бл. 60—65
Луки	Лука	Кесарія	бл. 56—58
Івана	апостол Іван	Ефес або його околиці	бл. 98
Дії	Лука	Рим	бл. 61
Римлян	Павло	Коринф	бл. 56
1 Коринфян	Павло	Ефес	бл. 55
2 Коринфян	Павло	Македонія	бл. 55
Галатів	Павло	Коринф або Антіохія (Сирія)	бл. 50—52
Ефесян	Павло	Рим	бл. 60—61
Филип'ян	Павло	Рим	бл. 60—61
Колосян	Павло	Рим	бл. 60—61
1 Фессалонікійців	Павло	Коринф	бл. 50
2 Фессалонікійців	Павло	Коринф	бл. 51
1 Тимофія	Павло	Македонія	бл. 61—64
2 Тимофія	Павло	Рим	бл. 65
Тита	Павло	Македонія (?)	бл. 61—64
Филимона	Павло	Рим	бл. 60—61
Євреїв	Павло	Рим	бл. 61
Якова	Яків (брат Ісуса)	Єрусалим	до 62
1 Петра	Петро	Вавилон	бл. 62—64
2 Петра	Петро	Вавилон (?)	бл. 64
1 Івана	апостол Іван	Ефес або його околиці	бл. 98
2 Івана	апостол Іван	Ефес або його околиці	бл. 98
3 Івана	апостол Іван	Ефес або його околиці	бл. 98
Юди	Юда (брат Ісуса)	Палестина (?)	бл. 65
Об'явлення	апостол Іван	Патмос	бл. 96

ІНДЕКС БІБЛІЙНИХ СЛІВ

Скорочення назв біблійних книг дивіться на сторінці 6.

А

ААРОН, Єв 5:4 від Бога, як це було з **А.**
АВАДДОН, Об 9:11 царя, його ім'я **А.**
АВБА, Рм 8:15 вигукувати: **А.**, Батьку!
Гл 4:6 дух кличе: **А.**, Батьку!
АВГУСТ, Дії 25:21 прим.
АВГУСТА ЗАГІН, Дії 27:1 Юлію, сотнику із **з.**
АВЕЛЬ, Мт 23:35 від крові праведного **А.**
Єв 11:4 Завдяки вірі **А.** приніс жертву
Лк 11:51; Єв 12:24.
АВІЯ, Лк 1:5.
АВРААМ, Мт 8:11 сяде за столом з **А.**
Гл 3:29 нащадки **А.** — спадкоємці
Єв 11:8 Завдяки вірі **А.** послухався
Як 2:21 був визнаний праведним **А.**
Мт 22:32; Ів 8:39; Рм 4:3; Єв 6:13.
АГАВ, Дії 11:28; 21:10.
АГНЕЦЬ, Ів 1:29 **А.** Божий, який покінь
Об 5:6; 7:10.
АГАР, Гл 4:24.
АДАМ, 1Кр 15:22 через **А.** всі помирають
1Кр 15:45 Перший чоловік, **А.**, став живою
Лк 3:38; Рм 5:14; 1Тм 2:14.
АЗИ, Єв 5:12 **а.** Божих висловлювань
АЗІЯ, Дії 19:10; 1Кр 16:19; Об 1:4.
АКЕЛДАМА, Дії 1:19 **А.**, тобто «Поле крові»
АКИЛА, Дії 18:2, 26; Рм 16:3; 2Тм 4:19.
АЛЛУЯ, Див. ВИХВАЛЯЙТЕ ЯГ.
АЛФЕЙ, Мт 10:3; Мр 3:18; Дії 1:13.
АЛЬФА, Об 1:8; 21:6; 22:13.
АМІНЬ, 1Кр 14:16 на слова подяки сказати **а.**
Об 3:14 Так говорить **А.**, свідок вірний
2Кр 1:20.
АНАЛІЗУВАТИ, Єв 13:7 **а-ючи** результати
АНАНІЙ, Дії 5:1, 5; 9:10; 22:12; 23:2.
АНГЕЛ(И), 1Кр 4:9 видовищем для **а.**
1Кр 6:3 ми будемо судити **а.?**
2Кр 11:14 Сатана видає себе за **а.** світла
2Кр 12:7 колючку, **а.** Сатани
1Пт 1:12 прагнуть вдивлятися **а.**
Об 22:6 послав свого **а.**, аби показати
Мт 22:30; 28:2; Дії 5:19; Гл 1:8; Єв 13:2;
2Пт 2:4, 11.
АНДРІЙ, Мт 4:18; Ів 12:22; Дії 1:13.
АННА, Лк 2:36 пророцтва **А.**
АННА СВЯЩЕНИК, Лк 3:2; Ів 18:13, 24;
Дії 4:6.

АНТИПА, Об 2:13 **А.**, вірного чоловіка
АНТИХРИСТ(И), 1Ів 2:18 багато **а.**
1Ів 2:22; 4:3; 2Ів 7.
АПЕЛЯЦІЯ, Дії 25:11; 28:19.
АПОЛЛОН, Об 9:11 грецькою — **А.**
АПОСТОЛ(И), Мт 10:2 імена **а.**
1Кр 4:9 нас, **а.**, Бог виставив напоказ
2Кр 11:13 такі чоловіки — фальшиві **а.**
2Кр 12:12 докази мого служіння як **а.**
Гл 1:1 Павло, **а.**, призначений
Єв 3:1 **а.** і первосвященника
Мр 3:14; Дії 1:25; 1Кр 9:2; 12:28; 15:9;
Об 21:14.
АРАБИ, Дії 2:11.
АРАВІЯ, Гл 1:17; 4:25.
АРЕОПАГ, Дії 17:19, 22, 34.
АРИМАТЕЯ, Мт 27:57; Лк 23:51; Ів 19:38.
АРМАГЕДДОН (ГАР-МАГЕДОН), Об 16:16.
АРОМАТИЧНІ ТРАВИ, Лк 23:56; 24:1.
АРТЕМІДА, Дії 19:27, 34, 35.
АРФА, Об 15:2 тримали Божі **а.**
Об 14:2.
АРХАНГЕЛ, 1Фс 4:16 з голосом **а.**
Юд 9 **а.** Михаїл
АСТРОЛОГИ, Мт 2:1 прийшли зі сходу **а.**
Мт 2:7, 16.

Б

БАБУСЯ, 2Тм 1:5 **б.** Лойда
БАГАТИЙ, Лк 18:25 вушко голки, ніж **б.**
2Кр 6:10 хоча й бідні, багатьох робимо **б.**
2Кр 8:9 хоч і був **б.**, заради вас став бідним
Як 2:5 стали **б.** вірою, спадкоємцями
Об 3:17 кажеш: **Я б.** і розбагатів
Лк 16:19.
БАГАТО, Мт 22:14 запрошених **б.**, вибраних
БАГАТОГРАННА МУДРІСТЬ БОГА, Еф 3:10.
БАГАТСТВО, Мт 6:24 рабами Бога і **Б.**
Лк 16:9 здобуйте собі друзів **б.**
Рм 11:33 О, глибино Божого **б.**
Єв 11:26 ганьба була більшим **б.**
Як 5:2 Ваші **б.** зігнали
Лк 16:11; 2Кр 8:2, 7; Еф 3:8; Об 18:17.
БАГАЧ, Як 5:1 послухайте ви, **б.:** платче
БАГНО РОЗГУЛУ, 1Пт 4:4 до того самого **б.**
БАГРЯНИЙ, Об 17:3 на **б.** дикому звірові
Мт 27:28.

БАЖАННЯ, Ів 8:44 **б.** свого батька

1Тм 6:9 безумні і шкідливі **б.**

2Кр 8:12; Пт 5:24; 2Тм 2:22.

БАЖАТИ, Як 1:18 **За-вши**, він породив нас

БАЙДУЖЕ, Мт 22:5 ті **б.** пішли собі

1Кр 4:3 Мені ж зовсім **б.**

БАЙКИ, Тит 1:14 юдейські **б.**

1Тм 1:4; 4:7; 2Пт 1:16.

БАЛАК, Об 2:14.

БАЛАМУТИТИ, Лк 23:2 **б-ть** наш народ

БАЛАЧКИ, 1Тм 1:6.

БАРАК, Єв 11:32.

БАТЬКИ, Мт 10:21 Діти повстануть проти **б.**

Лк 18:29 покинув чи **б.**, чи дітей заради

Лк 21:16 **б.** зраджуватимуть вас

2Кр 12:14 не діти відкладати для **б.**

Еф 6:1 будьте слухняні **б.**

Еф 6:4 **б.**, не дратуйте своїх дітей

2Тм 3:2 будуть неслухняні **б.**

Мр 13:12; Лк 2:27; Рм 1:30; Кл 3:20.

БАТЬКО, Мт 6:9 **Б.** наш, що на небесах

Мт 23:9 нікого на землі не називайте **б.**

Лк 2:49 я маю бути в домі свого **Б.**

Ів 8:44 Ваш **б.**— Диявол

Ів 14:28 **Б.** більший від мене

1Кр 4:15 добру новину, став вашим **б.**

Як 1:17 **Б.** небесних світил

Мт 10:37; 26:29; Ів 10:30; 14:6, 24; Еф 4:6;

Об 14:1.

БАЧИТИ, Ів 1:18 Бога ніколи не **б-в**

Ів 14:9 Хто **б-в** мене, **б-в** і Батька

Дії 17:22 Афіняни! Я **б-у**

Рм 8:24 хіба може надіятись на те, що **б-ть**?

2Кр 5:7 ходимо вірою, а не тим, що **б-мо**

1Ів 4:20 хто не любить брата, якого **б-ть**

Об 3:18 помазав нею очі та зміг **б.**

БЕЗБОЖНИЙ, Рм 5:6 Христос помер за **б.**

Рм 11:26 усуне **б.** звичай від синів Якова

1Тм 1:9 Закон даний **б.**, грішникам

2Тм 2:16 ставатимуть дедалі **б.**

2Пт 2:6; 3:7; Юд 15.

БЕЗБОЖНИК, 1Пт 4:18.

БЕЗБОЖНІСТЬ, Рм 1:18 гнів на всіляку **б.**

1Кр 5:8 з заковаскою зла та **б.**

Тит 2:12 вчить нас цуратись **б.**

БЕЗГЛУЗДИЙ, Мт 25:2 П'ять з них були **б.**

1Кр 3:18 аби бути мудрим, нехай стане **б.**

1Кр 4:10 Нас вважають **б.**

2Тм 2:23 не втягуєй в **б.** дискусії

1Кр 1:27; Еф 5:4; Тит 3:9.

БЕЗГЛУЗДЯ, Лк 24:11 слова здавалися їм **б.**

1Кр 1:18 слова про стовп мук є **б.**

1Кр 1:20 мудрість світу **б.?**

1Кр 1:23 для людей з інших народів — **б.**

1Кр 1:25 Боже **б.** мудріше від

1Кр 3:19 цьогосвітня мудрість — **б.**

1Кр 2:14.

БЕЗДІЯЛЬНИЙ, 2Пт 1:8 не будете **б.**

БЕЗДОГАННИЙ, 2Кр 6:3 служіння було **б.**

Флп 2:15 **б.**, непорочними дітьми

1Фс 2:10 ми були праведними та **б.**

1Фс 5:23 **б.** під час присутності

1Тм 3:2 Наглядач має бути **б.**

1Тм 5:7 щоб вдови були **б.**

1Тм 6:14 залишаючись незаплямованим і **б.**

Тит 1:7 наглядач має бути **б.**

Єв 8:7 якби перша угода була **б.**

Юд 24 поставити **б.**

Кл 1:22; 1Пт 1:19.

БЕЗЗАКОННИЙ, 1Пт 4:3 **б.** ідолопоклонству

БЕЗЗАКОННИЙ ВЧИНОК, Рм 4:7; Єв 10:17.

БЕЗЗАКОННИК, Лк 22:37 зарахований до **б.**

2Фс 2:8 стане явним **б.**

Дії 2:23; 2Фс 2:3; 1Тм 1:9; 2Пт 2:8.

БЕЗЗАКОНЯ, Мт 24:12 ріст **б.**

2Кр 6:14 спільного між праведністю і **б.**

2Фс 2:7 це **б.** є таємницею

Єв 1:9 полюбив праведність і зненавидів **б.**

1Ів 3:4 чинить **б.**; отже, гріх — це **б.**

Мт 7:23; 23:28; Рм 6:19.

БЕЗЗАСТЕРЕЖНО, Пт 4:17.

БЕЗЛАД, 1Кр 14:33 Богом не **б.**, а миру

2Кр 12:20; Як 3:16.

БЕЗЛАДДЯ, 2Кр 6:5.

БЕЗЛІЧ, Як 5:20 покрие **б.** гріхів

1Пт 4:8 любов покриває **б.** гріхів

БЕЗМЕЖНИЙ, Рм 9:23 виявити **б.** славу

БЕЗМОВНИЙ, 1Кр 12:2; 2Пт 2:16.

БЕЗОДНЯ, Лк 16:26 між нами і вами **б.**

Об 20:3 кинув його в **б.**

Лк 8:31; Рм 10:7; Об 9:1, 11; 11:7; 17:8.

БЕЗПЕКА, 1Фс 5:3 говоритимуть: Мир і **б.!**

БЕЗПЕЧНИЙ, Дії 28:1.

БЕЗПІДСТАВНИЙ, Дії 25:7 **б.** обвинувачень

БЕЗПЛАТНО, 1Кр 9:18 добру новину **б.**

БЕЗПЛІДНИЙ, Тит 3:14 не **б.** в служінні

Як 2:20 віра без учинків — **б.?**

2Пт 1:8 не будете бездіяльними чи **б.**

1Кр 14:14; Еф 5:11.

БЕЗПРОСВІТНИЙ, 2Пт 2:17 **б.** темрява

Юд 13 навіки зберігається **б.** темрява

БЕЗ РОБОТИ, Мт 20:3 стояли **б.** на площі

БЕЗСМЕРТЯ, 1Кр 15:53 смертне в **б.**

1Тм 6:16 єдиний має **б.**

БЕЗСТОРОННІЙ, Як 3:17 мудрість **б.**

БЕЗСТОРОНЬО, 1Тм 5:21 робити **б.**

БЕЗ СУДУ, Дії 22:25 дозволяє бичувати **б.?**

БЕЗУМНИЙ, 1Тм 6:9.

БЕЗУМСТВО, Дії 26:24 доводить тебе до **б.!**

2Тм 3:9 їхне **б.** стане явним

2Пт 2:16 перешкодила вчинити **б.**

БЕНКЕТ, Мр 6:21 Прод влаштував **б.**

Лк 5:29 Левій влаштував для нього **б.**

БЕНТЕЖИТИСЯ, Лк 9:7.

БЕРЕГ, Мт 13:2; Мр 4:35; 5:21; 6:45; 8:13;

Дії 21:5; 27:39.

БЕРЕГТИ, Флп 4:7 **б-ме** ваші серця

1Тм 6:20 **б-жи** довірене тобі, відвертайся

БИК, 1Кр 9:9 Не надягай **б.** намордника

Єв 10:4.

БИТИ, Мр 13:9 **б-муть** у синагогах

Дії 21:32 перестали **б.** Павла.

1Кр 9:26 не так, ніби **б-ю** повітря

Як 3:11 **б-е** прісна і гірка вода

2Кр 6:5; 1Тм 3:3; Тит 1:7.

БИЧ, Ів 2:15 зробив **б.** з мотузок

БИЧОК, Єв 9:12 кров'я козлів і **б.**

БИЧУВАТИ, Мт 10:17 **б.** по синагогах

Мт 23:34 декотрих будете **б.**

БІГТИ, 1Кр 9:24 **б-жать** усі учасники

Єв 12:1 витривало **б-мо** в забігу

1Пт 4:4 ви вже не **б-те** з ними

Флп 2:16.

БІДНИЙ, Лк 4:18 звіщати добру новину **б.**

Ів 12:8 **б.** завжди з вами

2Кр 6:10 хоча й **б.**, робимо багатими

2Кр 8:9 заради вас став **б.**

Як 2:5 Хіба не **б.** вибрав Бог

Мт 11:5; Мр 12:43.

БІДНІСТЬ, 2Кр 8:9 завдяки **б.** розбагатіти

Об 2:9 Знаю про твоє горе та **б.**

БІЙ, 1Кр 14:8 хто приготується до **б.?**

БІЛИЙ, Мт 5:36; Об 2:17; 7:9; 20:11.

БІЛЬ, Об 12:2 кричала від **б.** і пологових мук

Об 21:4 вже не буде ані **б.**

Об 16:10.

БІЛЬШИЙ, Ів 14:28 Батько **б.** від мене

Єв 7:7 **б.** богословляє меншого

БІЛЬШІСТЬ, 2Кр 2:6 докору від **б.** братів

БЛАГАННЯ, Як 5:16 **Б.** праведника

1Пт 3:12 вуха його до їхніх **б.**

БЛАГАТИ, Мр 7:32 **б-ли** покласти руки

Рм 8:34 Христос Ісус **б-е** за нас

Еф 6:18 **б-йте** за всіх святих

Єв 7:25 завжди живий, щоб **б.**

Єв 12:19 люди **б-ли**, щоб Ім вже

Дії 21:39; Рм 1:10; 12:1; 2Кр 5:20; 6:1; 10:2;

Гл 4:12.

БЛАГО, Єв 10:1 Закон є тінню прийдешніх **б.**

Єв 12:10 виховує, це йде нам на **б.**

1Кр 7:35.

БЛАГОГОВІННЯ, Єв 12:28 служити з **б.**

БЛАГОСЛОВЕННЯ, 1Пт 3:9; 1Кр 10:16.

БЛАГОСЛОВЛЯТИ, Єв 7:7 більший **б-е**

Лк 6:28.

БЛИЖНІЙ, Лк 10:27 люби свого **б.**, як

Лк 10:36; Рм 13:10; Еф 4:25.

БЛИЗНЮК, Ів 11:16; 20:24.

БЛИСК, Дії 26:13 світло яскравіше від **б.**

БЛИСКАВКА, Мт 24:27 **б.** зі сходу

Лк 10:18 Сатана впав з неба, немов **б.**

Об 11:19 спалахнули **б.**, почувилися голоси

Об 4:5; 8:5.

БЛІДИЙ, Об 6:8 побачив коня **б.**

БЛУД, 1Кр 5:1 серед вас чиниться **б.**

1Кр 6:13 тіло не для **б.**

1Кр 6:18 Утікайте від **б.**

1Кр 10:8 не чинімо **б.**, як дехто

Гл 5:19 Учинки плоті явні, це — **б.**

Еф 5:3 Нехай **б.** навіть не згадується

Кл 3:5 умертвіть пороки: **б.**

1Фс 4:3 воля Бога, аби стримувалися від **б.**

Об 17:2 З нею чинили **б.** земні царі

БЛУДНИК, 1Кр 5:9 не спілкуватися з **б.**

Еф 5:5 **б.** не має спадщини в царстві

1Тм 1:10; Єв 12:16; 13:4.

БЛЮВОТА, 2Пт 2:22 Пес до своєї **б.**

БЛЮЗНІРСТВО, Об 2:9.

БОАЗ, Мт 1:5.

БОГ, Дії 17:18 проповідує чужих **б.**

Рм 2:11 **Б.** до всіх ставиться однаково

1Кр 8:5 є ті, кого називають **б.**

1Кр 14:33 **Б. є Б.** не безладу, а миру

2Кр 1:3 **Б.** і Батько нашого Господа Ісуса

2Кр 4:4 **б.** цієї системи засліпив розуми

Єв 12:29 **Б.** є також нищівним вогнем

1Ів 4:8 **Б.** є любов

БОГІНЯ, Дії 19:27, 37.

БОВОВІ ДО ВПОДОБИ, 2Кр 7:10 смуток **Б.**

БОГОЗНЕВАГА, Мт 26:65; Мр 14:64.

БОГОЗНЕВАЖНИЙ, Об 17:3.

БОГОЗНЕВАЖНИК, 1Тм 1:13.

БОЖА ЛЮДИНА, 1Тм 6:11; 2Тм 3:17.

БОЖЕВІЛЬНИЙ, Ів 10:20 має демона, він **б**.

1Кр 14:23 невіруючі не скажуть, що ви **б**.?

2Кр 11:23 Кажу як **б**.

БОЖЕ СЛОВО, Мр 7:13 позбавляє сили **Б**.

Еф 6:17 духовний меч, **Б**.

Лк 8:11; 2Тм 2:9.

БОЖЕСТВЕННИЙ, 2Пт 1:3.

БОЖЕСТВЕННОСТЬ, Рм 1:20 силу й **б**.

БОЖЕСТВО, Дії 25:19 поклоніння **б**.

БОЖЕ ЦАРСТВО, Мр 4:11 таємницю **Б**.

Лк 9:62 оглядається, непридатна для **Б**.

Лк 17:20 **Б**. прийде не так, що помітять

Дії 14:22 перш ніж ввійдемо в **Б**.

БОЖИЙ, Лк 20:25 кесарю, а **Б**.— Богові

Рм 13:6 правителі — **Б**. слуги для народу

Кл 2:9 в Христі втілена **Б**. природа

2Пт 1:4 стали співучасниками **Б**. природи

Дії 10:22; Тит 1:7.

БОЛОТО, 2Пт 2:22 свиня йде качатися в **б**.

БОРГ, Мт 6:12; 18:27.

БОРЖНИК(И), Лк 7:41; Рм 1:14; 15:27.

БОРОТИСЯ, Дії 5:39 **б-тєс** із Богом

Юд 3 наполегливо **б**. за віру

Єв 12:4.

БОРОТЬБА, Флп 1:30 береде участь у **б**.

Кл 2:1 усвідомили, яку **б**. я веду

Кл 2:23 **б**. з потуранням плоті

1Фс 2:2 звичали, ведучи велику **б**.

1Тм 1:18 вів добру **б**.

1Тм 6:12 Веди добру **б**. віри

2Тм 4:7 Я вів добру **б**.

БОЯГУЗИ, Об 21:8 **б**., їхня частка — озеро

БОЯГУЗСТВО, 2Тм 1:7 не дух **б**.

БОЯТИСЯ, Лк 12:4 не **б-тєс**, хто вбиває

Дії 10:35 до впадоби той, хто **б-тєс**

1Пт 3:14 Не **б-тєс** того, чого **б-тєс** вони

Єв 13:6; Об 2:10.

БРАК ВІРИ, 1Тм 1:13; Єв 3:19.

БРАКУВАТИ, 2Кр 8:14 доповнив те, чого **б-е**

Як 1:5 комусь із вас **б-е** мудрості

БРАМА, Мт 16:18 **б**. гадєсу не подолають його

Лк 16:20; Єв 13:12.

БРАТ, Мт 23:8 усі ж ви — **б**.

Мр 13:12 **б**. видаватиме на смерть

Об 12:10 той, хто обвинувачує **б**.

Мт 5:22; 12:49, 50; 18:15; 25:40; Дії 15:36;

Єв 2:11.

БРАТЕРСЬКА ЛЮБОВ, Рм 12:10; Єв 13:1.

БРАТИ ПОЧАТОК, Єв 2:11 **б**. від одного

БРАТСТВО, 1Пт 2:17 любовіть усе **б**.

1Пт 5:9 стикається все ваше **б**. у світі

БРЕХНЯ, Ів 8:44 брехун і батько **б**.

Рм 1:25 віддали перевагу **б**.

Еф 4:25 відкинули **б**., говоріть правду

2Фс 2:11 повірили **б**.

1Тм 4:2; Тит 1:10.

БРЕХУН, Ів 8:44 Диявол — **б**. і батько брехні

1Пв 2:4, 22; 4:20.

БРИДИТИСЯ, Пс 4:14 не **б-лися** недугою

БРИЛА, Рм 9:21 може з тієї ж **б**. зробити

БРОДІННЯ, 1Кр 5:7 в вас не має бути **б**.

БРУД, 1Пт 3:21 не усунення **б**. з тіла

БРУДНИЙ, Об 22:11.

БРЯЖЧАТИ, 1Кр 13:1 до кимвала, що **б-ть**

БУДІВЕЛЬНИК, Єв 3:3 **б**. має більшу славу

1Пт 2:7 камінь, який **б**. відкинули

Мт 21:42; Дії 4:11.

БУДІВЛЯ, 1Кр 3:9 ви — Божа **б**.

Еф 2:21 ціла **б**. виростає

БУДІВНИЧИЙ, Єв 11:10 **б**. якого — Бог

БУДУВАТИ, Лк 17:28 люди садили й **б-ли**

Ів 2:20 храм **б-ли** сорок шість років

1Кр 3:10 кожен пильнує, як він **б-е**

Кл 2:7 **б-йте** себе на ньому

БУДЯК, Мт 7:16 чи з **б**. фігі?

БУНТІВЛИВИЙ, Тит 1:6.

БУНТУВАТИ, Дії 17:7 **б-ють** проти постанов

БУРДЮК, Мт 9:17 старі **б**.

Мр 2:22; Лк 5:37.

БУРЯ, Мт 14:30.

БУР'ЯНИ, Мт 13:25 посіяв серед пшениці **б**.

В

ВААЛ, Рм 11:4 не схилили коліна перед **В**.

ВАВИЛОН, Об 17:5 **В**. Великий, мати повій

Об 18:2.

ВАГОМА ПРИЧИНА, Рм 13:5 **в**. підкорятися

ВАДА, Мр 7:35 **в**. мови пропала

ВАЖКО, Дії 26:14.

ВАЖКОЗРОЗУМЛИЙ, 2Пт 3:16 **є в**. місця

ВАЖЛИВИШЕ, Мт 23:23 нехтуєте тим, що **в**.

ВАЖЛИВИШИЙ, Флп 1:10 які речі **є в**.

ВАЛААМ, Юд 11 хибним шляхом **В**.

Об 2:14.

ВАРАВВА, Ів 18:40 **В**. був грабіжником

ВАРНАВА, Дії 15:2; 1Кр 9:6; Гл 2:1.

ВАРСАВВА, Дії 1:23; 15:22.

ВАРТА, Гл 3:22 віддало все під **в.** гріха
Мт 26:48; 27:66; Дії 4:3.

ВАРТИЙ, Мт 10:10 **в.** робітник своєї поживи

ВАРТИСТЬ, Мт 27:9.

ВАРФОЛОМІЙ, Мт 10:3; Дії 1:13.

ВБИВАТИ. Див. УБИВАТИ.

ВБИВЦЯ. Див. УБИВЦЯ.

ВБРАННЯ, Мт 23:5 торочки на своєму **в.**

Мт 27:35 його **в.** розділили між собою
1Пт 3:4 нетлінне **в.** спокійного духу
Об 16:15 не спить і стереже своє **в.**
Мт 17:2; Ів 19:2; Єв 1:12; Як 5:2; Об 3:18;
6:11; 7:9, 13; 16:15.

ВВАЖАТИ, Рм 4:19 **в-в** тіло омертвілим
Рм 6:11 **в-й**те себе померлими
Рм 9:8 **в-ються** діти за обітницею
Рм 14:5 Хтось **в-є** один день важливішим
1Тм 4:16 Постійно **в-й** на себе

ВВАЖАТИ ЦІННИМ, Єв 10:29 не **в.** кров

ВВОДИТИ В ОМАНУ, Мт 24:4 щоб не **в.**

Мт 24:24 з'являться лжепророки, аби **в-сти**
Лк 21:8 Стережіться, щоб вас не **в-ли**
Рм 16:18 улесливою мовою **в-дять** серця
1Пв 1:8 то **в-димо** самі себе
1Пв 3:7 нехай ніхто вас не **в-де**
Об 12:9 Сатана **в-дить** всю землю
Об 18:23 спіритизмом були **в-ні** народи
Об 20:3 щоб той більше не **в-в** народи
Об 19:20.

ВДИВЛЯТИСЯ, 1Пт 1:12 прагнуть **в.** ангели
Дії 1:10.

ВДОВА, Лк 20:47 пожирають дома **в.**

Лк 21:2 помітив **в.**, котра вкинула дві
1Тм 5:3 Шануй **в.**, справжніх **в.**
Як 1:27 піклуватися сиротами і **в.**
Об 18:7 Сиджу немов царця. Я не **в.**
Мр 12:43; Лк 18:3; 1Кр 7:8.

ВДОСКОНАЛЮВАТИ, 2Кр 7:1.

ВДОСТАЛЬ, 2Кр 9:10 хто дає **в.** насіння

ВДЯГАТИСЯ, Як 2:15 не має у що **в.**
Об 19:8.

ВДЯЧНИЙ, 1Тм 1:12 Я **в.** Христу

ВДЯЧНИСТЬ, 1Кр 10:30 Якщо я їм із **в.**
1Тм 4:4 чудове, якщо його приймати з **в.**
Флп 4:6.

ВЕЖА, Лк 13:4.

ВЕЛИКА РАДІСТЬ, Гл 6:4 приносять **в.**

ВЕЛИКИЙ НАТОВП, Мр 12:37 **в.** слухав

Об 7:9 **в.**, якого ніхто не міг порухувати
Об 19:6 подібний до голосу **в.** людей

ВЕЛИКОДУШНІСТЬ, Гл 5:22 плід духу — **в.**
2Тм 3:3 не любитимуть **в.**

ВЕЛИЧ, Дії 19:27 **ї в.** приїде кінець
2Пт 1:16 ставши очевидцями його **в.**
Юд 25 Богу належить слава, **в.**

ВЕЛИЧЕЗНИЙ, 2Кр 1:8 ми зазнали **в.** утисків

ВЕЛИЧНИЙ, Дії 2:11 про **в.** Божі діла
Єв 1:3 на височині праворуч від **в.**
Єв 8:1 престолу **в.** на небесах

ВЕЛІАЛ, 2Кр 6:15 між Христом і **в.?**

ВЕЛІТИ, Мт 14:22.

ВЕЛЬЗЕВУЛ, Мт 10:25; 12:24; Мр 3:22.

ВЕНІАМИН, Об 7:8.

ВЕРБЛЮД, Мт 19:24; 23:24.

ВЕРБЛЮЖА ШЕРСТЬ, Мр 1:6 одяг з **в.**

ВЕРЕТА, Об 11:3.

ВЕРХНІЙ ОДЯГ, Мт 5:40 віддай йому ще й **в.**

ВЕСЕЛИТИСЯ, Лк 6:23 Радійте і **в-ться**
Лк 16:19 котрий звик **в.** день у
Об 12:12 **в-ться** небеса
Лк 12:19.

ВЕСЕЛКА, Об 4:3; 10:1.

ВЕСЕЛОЩІ, Дії 14:17 сповнював серця **в.**

ВЕСІЛЛЯ, Ів 2:1 в Кані відбувалося **в.**

ВЕСІЛЬНИЙ, Мт 22:2 влаштував **в.** бенкет
Мт 22:10 **в.** зал заповнився
Об 19:9 запрошені на **в.** вечерю Агнця

ВЕСТИ, Рм 8:14 кого **в-де** Божий дух
Гл 5:18.

ВЕЧЕРЯ, Мт 23:6 найпочесніші місця на **в.**

Лк 14:12 влаштуєш **в.**, не клич друзів
1Кр 11:20 споживати Господню **в.**
Юд 12 підводні скелі на товариських **в.**
Об 19:9 запрошені на весільну **в.** Агнця
Об 19:17 летіть на велику Божу **в.**
Лк 14:16; 22:20; 1Кр 11:25.

ВЕЧЕРЯТИ, 1Кр 11:21.

ВЗАЄМНО, Рм 1:12 підбадьорились **в.**

ВЗАЄМОДІЯТИ, Еф 4:16.

ВЗИМКУ, Мт 24:20 втеча не **в.**

ВЗІРЕЦЬ, 2Тм 1:13 **в.** здорових слів
Єв 9:24 на **в.** дійсного

ВЗЯТИСЯ, 2Кр 8:10 рік тому ви **в-лися** за неї

ВИБИРАТИ, Ів 15:16 Не ви мене **в-ли**, а я **в-в**
Дії 26:16 **в.** тебе і зробити слугою

1Кр 1:27 Бог **в-в** безглуздох

1Фс 5:9 Бог **в-в** нас

2Фс 2:13 Бог від початку **в-в** вас

Дії 6:3; 1Фс 1:4.

ВИБІЛИТИ, Об 7:14 одяг та **в-ли** його

ВИБІР, Рм 9:11; 11:28.

ВИБРАВ НАПЕРЕД, Еф 1:5 **в.**, щоб усиновити

Еф 1:11 **в.** відповідно до свого наміру

ВИБРАНИЙ, Мт 22:14 **в.** мало

Рм 11:5 останок, **в.** завдяки

1Пт 2:4 відкинений людьми, але **в.** Богом

1Пт 2:9 ви — рід **в.**

Об 17:14 покликані, **в.**

ВИБРАННЯ, 2Пт 1:10 укріпляти своє **в.**

ВИБРАНЦІ, Мт 24:24 ввести в оману **в.**

Мт 24:31 ангели зберуть його **в.**

Мр 13:20 задля **в.** він їх скоротить

Мр 13:27 збере **в.** від краю землі

Лк 18:7 заради **в.** встановлено

Мт 24:22; Рм 8:33; Кл 3:12; 2Тм 2:10.

ВИГАНЯТИ, Мт 7:22 ім'ям **в-ли** демонів

Мт 10:1 владу **в.** нечистих духів

Ів 9:22 юдеї змовилися **в.** із синагоги

Ів 12:42 щоб фарисеї не **в-ли** їх із синагоги

Ів 16:2 Вас **в-муть** із синагоги

ВИГЛЯД, 2Тм 3:5 робити **в.**, що виявляють

ВИГНАНИЙ, Ів 12:31 правитель цього світу **в.**

ВИГОДА, 1Кр 13:5 любов не шукає власної **в.**

Флп 2:21 інші шукають власної **в.**

ВИДАВАТИ, Лк 16:15 себе **в-ете** за праведних

2Кр 11:14 Сатана **в-е** себе за ангела світла

Мт 10:17.

ВИДАНИЙ, Рм 4:25 **в.** за наші проступки

ВИДАТКИ, Дії 21:24.

ВИДАТНІ ЖІНКИ, Дії 17:4 було чимало **в.**

ВИДИМИЙ, Кл 1:16 **в.** і невидиме

ВИДІННЯ, Мт 17:9 не розповідайте про **в.**

Дії 10:10; 11:5; 16:9; 22:17.

ВИДОВИЩЕ, 1Кр 4:9 стали **в.** для світу

ВИЗВОЛЕНІ, Кл 1:14 були куплені й **в.**

ВИЗВОЛЕННЯ, Лк 4:18 положеним **в.**

Лк 21:28 наближається ваше **в.**

2Тм 4:6 час мого **в.** наближається

Єв 9:12 здобув для нас вічне **в.**

ВИЗВОЛЕННЯ НА ОСНОВІ ВИКУПУ,

Еф 1:7 через його кров ми отримуємо **в.**

Еф 4:30 буде **в.**

Рм 3:24; 8:23; 1Кр 1:30.

ВИЗВОЛИТЕЛЬ, Рм 11:26 **в.** прийде з Сіону

Дії 7:35.

ВИЗВОЛЯТИ, Лк 24:21 він мав **в.** Ізраїль

Дії 12:11 Єгова послав ангела і **в-в**

Рм 6:18 **в-впийсь** від гріха

1Фс 1:10 **в-е** нас від прийдешнього гніву

Єв 2:15 **в.** всіх тих, хто

Єв 9:15 на основі викупу **в-но**

Єв 11:35 щоб **в-ли**, заплативши викуп

2Пт 2:9 Єгова знає, як **в.** людей

Рм 8:2; Гл 4:5.

ВИЗИСКУВАТИ, 2Пт 2:3 пожадливо **в.** вас

ВИЗНАВАТИ, Дії 24:14 перед тобою я **в-ю**

Рм 8:33 Бог **в-е** їх праведними

Рм 11:2 народу, який він **в-в** спочатку

Рм 14:11 відкрито **в-е**, що я Бог

ВИЗНАВАТИ ПРИЛЮДНО, Рм 10:10

Єв 13:15 плід уст, що **в-ють** ім'я

ВИЗНАВ СПОЧАТКУ, Рм 8:29 кого він **в.**

Рм 11:2 народу, який він **в.**

ВИЗНАНИЙ ПРАВЕДНИМ, Рм 2:13

Рм 3:24 завдяки незаслуженій доброті **в.**

Рм 5:1 **в.** на основі віри

Рм 5:18 усілякі люди були **в.**

1Тм 3:16 виявлений у тілі, **в.** у дусі

Як 2:24 людина **в.** завдяки вчинкам

Рм 3:20; 5:9; 8:30; Гл 2:16; Як 2:21, 25.

ВИЗНАЧАТИ, Дії 17:31 він **в-в** день, коли

ВИЗНАЧЕНИЙ ЧАС, Рм 5:6 у **в.** помер

1Тм 6:15; 1Пт 4:17.

ВИЗНАЧЕНИЙ ШЛЯХ, Флп 3:16 йти цим **в.**

ВИЗНАЧЕНІ ЧАСИ, Лк 21:24.

ВИЗНАЧИВ НАПЕРЕД, Дії 4:28 з наміром **в.**

Рм 8:29 **в.**, щоб вони стали подібними

Рм 8:30 кого він **в.**, тих і покликав

ВИЙНЯТИ, Гл 4:15 **в-ли** б власні очі

ВИКЛИКАТИ, 1Кр 10:22 будемо **в.** в Єгови

ВИКОНАВЕЦЬ, Як 1:22 Будьте **в.** слова

Рм 2:13; Як 1:23, 25.

ВИКОНАННЯ, Тит 3:8 **в.** добрих справ

ВИКОНУВАТИ, Мт 5:17 Не скасувати, а **в.**

Мт 23:3 вони говорять, та не **в-ють**

Лк 18:31 **в-ється** все

Ів 9:4 повинні **в-ти** діла того, хто послав

Ів 14:12 той **в-име** діла ще більші

Ів 14:15 будете **в.** мої заповіді

Ів 14:21 Хто **в-е** їх, той любить мене

ВИКОРЕНИТИ, Гл 1:23.

ВИКОРИСТОВУВАТИ, 2Кр 7:2 не **в-ли**

ВИКОРЧУВАТИ, Лк 17:6.

ВИКРАДАЧІ ЛЮДЕЙ, 1Тм 1:10 **в.**, брехунам

ВИКРИВЛЯТИ, Дії 13:10 **в.** праведні дороги

ВИКРИТИ, Ів 3:20 щоб не **в-лись** вчинки

Еф 5:13 усе, що **в-ється**, стає явним

ВИКУП, Мт 20:28 душу як **в.** за багатьох

1Тм 2:6 віддав себе як відповідний **в.**

ВИКУПЛЯТИ, Гл 3:13 Христос, **в-вши** нас

Кл 4:5 **в-ючи** цінний для себе час

ВИЛИВАТИ, Дії 2:17 **в-лю** свій дух на всяке

Рм 3:5 коли **в-є** свій гнів

Дії 2:33; Рм 1:18; Об 16:1.

ВИЛКУВАТИ, Лк 4:23 Лікарю, **в-й** себе

Як 5:15 молитва **в-кує** недужого

ВИЛУЧАТИ, 1Кр 5:13 **в-чїть** злого з-поміж

ВИМАГАТИ, Лк 11:50 **в-ся** плата за кров

Лк 12:48 від того і **в-меться** багато

ВИМИТИЙ, 2Пт 2:22 **в.** свиня йде качатися

ВИМОГА, Рм 8:4 праведні **в.** Закону

ВИМУШЕНИЙ, 2Кр 9:5 даром, а не чимось **в.**

ВИНА, Ів 18:38 Я не бачу за ним жодної **в.**

ВИНАГОРОДА, Лк 14:12 і це стане тобі **в.**

ВИНАГОРОДЖУВАТИ, Єв 11:6 він **в-є**

ВИННИЙ, Рм 13:8 Не будьте **в.** нікому нічого

Як 2:10 в одному, стає **в.** у всьому

ВИНО, Ів 2:9 води, яка перетворилась на **в.**

1Тм 3:8 не віддаються вживанню **в.**

1Тм 5:23 вживай трохи **в.** з огляду на

Об 18:3 **в.** гніву, **в.** її блуду

Мт 9:17; Еф 5:18.

ВИНОГРАД, Об 14:18 позбирай грона **в.**

Мт 7:16; Об 14:18.

ВИНОГРАДАР, Ів 15:1 мій Батько — **в.**

Мт 21:33.

ВИНОГРАДНА ЛОЗА, Ів 15:1 правдива **в.**

Мт 26:29.

ВИНОГРАДНИК, Мт 20:1 робітників у **в.**

Лк 20:9 Один чоловік посадив **в.** і здав

Мт 21:28.

ВИНУВАТЕЦЬ, Лк 13:4.

ВИПЕРЕДИТИ, 1Фс 4:15 не **в-мо** тих, що

ВИПЛЮНУТИ, Об 3:16 **в.** тебе з уст

ВИПРАВДАННЯ, Рм 1:20 таким немає **в.**

Рм 2:1 якщо судиш когось, то немає тобі **в.**

Рм 5:18 один вчинок, який привів до **в.**

Юд 4 для **в.** розгнужданості

Ів 15:22.

ВИПРАВДОВУВАТИ, Рм 2:15.

ВИПРАВЛЕННЯ, 2Тм 3:16.

ВИПРАВЛЯТИ, Єв 12:5 коли він **в-є**

ВИПРАТИ, Об 7:14 **в-ли** свій одяг

ВИПРОБОВУВАТИ, Мт 4:7 не **в-й** Єгови, Бога

1Кр 10:9 не **в-ймо** Єгови

Як 1:13 ніхто не говорить: Мене **в-є** Бог

1Пт 4:12 вогню, який **в-є** вас

Дії 5:9.

ВИПРОБУВАНИЙ, Єв 4:15 як і ми, **в.** у всьому

Як 1:3 ваша **в.** віра

Об 2:10 щоб ви були **в.** до кінця

ВИПРОБУВАННЯ, Лк 8:13 приходить пора **в.**

Єв 11:36 **в.**, коли з них глузували

Як 1:12 людина, яка стійко зносить **в.**

Як 1:13 Під час **в.** нехай не говорить

2Пт 2:9 знає, як визволити з **в.** побожних

Об 3:10 збережу тебе від години **в.**

Лк 22:28; Гл 4:14; Єв 2:18; Як 1:2.

ВИПРЯМЛЯТИ, Єв 12:13 **в.** стежки

ВИРАЗ, 2Кр 9:12 багато **в.** безмежної подяки

ВИРАЗКА, Лк 16:21; Об 16:2, 11.

ВИРАХУВАТИ, Об 13:18 **в-є** число звіра

ВИРИВАТИ, Мт 13:19 Злий **в-є** посіяне

Ів 10:28 ніхто не **в-ве** їх з моєї руки

ВИРИВАТИ З КОРІННЯМ, Мт 15:13; Юд 12.

ВИРІВНЮВАТИ, Ів 1:23 **В-й**те дорогу для

ВИРІЗЬБЛЕНИЙ, 2Кр 3:7 **в.** на каменях

ВИРІШУВАТИ, Дії 27:42 воїни **в-ли**

Рм 14:1 **в.** питання про її особисті сумніви

1Кр 2:7 про те, що Бог **в-в** зробити

1Кр 2:2; Тит 3:12.

ВИРОК, Лк 23:24 Пилат виніс **в.**

2Кр 1:9 отримали смертний **в.**

2Пт 2:3 **в.** не бариться

ВИРУЧЕНІ ГРОШІ, Дії 2:45 ділили **в.**

ВИРУШАТИ, Мт 21:33; Лк 15:13.

ВИРЯДЖАТИСЯ, Лк 16:19 **в.** в пурпур

Об 17:4.

ВИСЕЛЕННЯ, Мт 1:11 **в.** до Вавилону

ВИСЛУХАТИ, Як 5:16 Благання буде **в-не**

1Ів 5:14.

ВИСНАЖУВАТИ, Кл 2:23 **в.** своє тіло

ВИСОКИЙ, Рм 11:20.

ВИСОКОДУМНЕ, 2Кр 10:5 нанівець все **в.**

ВИСОТА, Рм 8:39 ні **в.**, ні глибина, ні

ВИСТАВИТИ НАПОКАЗ, 1Кр 4:9 Бог **в.**

Кл 2:15 Бог їх **в.**

ВИСТАВЛЯТИ, Єв 6:6 **в-ють** на ганьбу

ВИСТОЯТИ, 1Кр 3:14 збудоване **в-їть**

Еф 6:11 **в.** попри хитрощі Диявола

Еф 6:13 старанно виконавши все, **в.**

ВИСУВАТИ, Рм 8:33 Хто **в-не** обвинувачення

ВИСУШИТИ, Як 1:11 **в-шує** рослинність

ВИТИРАТИ, Ів 12:3 **в-ла** ноги волоссям

Об 21:4 **в-тре** кожну сльозу з їхніх очей

ВИТРАТИ, Лк 14:28 спершу не порахує **в.**

ВИТРИВАЛИЙ, Мт 24:13 **в.** до кінця

ВИТРИВАЛИСТЬ, Лк 21:19 **в.** ви здобудете

Рм 5:3, 4 лихо виробляє **в.**

Рм 15:4 щоб через **в.** ми мали надію

Як 5:11 ви чули про **в.** Йова

1Фс 1:3; 2Пт 1:6; Об 13:10.

ВИТРИВАЛО, Рм 2:7 **в.** виконуючи добрі діла

Єв 12:1 **в.** біжимо в забігу

Лк 8:15.

ВИТРИМУВАТИ, 1Кр 10:13 ніж можете **в.**

Єв 11:34 **в-ли** силу вогню

ВИХВАЛЯЙТЕ ЯГ, Об 19:1 голос: **В.!**

Об 19:3, 4, 6.

ВИХВАЛЯННЯ, 1Ів 2:16 **в.** своїми статками

ВИХВАЛЯТИ(СЯ), 1Кр 1:29 тіло не **в-лося**

Єв 2:12 тебе **в-му** піснями

ВИХІД, 1Кр 10:13 під час спокуси покаже **в.**

Єв 11:22 **в.** синів Ізраїля

ВИХОВАТЕЛЬ, 1Кр 4:15 десять тисяч **в.**, а

Гл 3:24 Закон став нашим **в.**

ВИХОВНІ ЗАХОДИ, Єв 12:5 не применшуй **в.**

Єв 12:11 **в.** не здаються чимось радісним

Еф 6:4.

ВИХОВУВАТИ, Рм 2:20 ти **в-еш** нерозумних

1Кр 11:32 Єгова нас **в-є**

Єв 12:6 кого Єгова любить, того **в-є**

ВИХОДИТИ, 2Кр 6:17 **в-дїть** з-поміж них

Об 18:4 **В-дїть** з неї, народі мій

ВИХОДИТИ ЗАМІЖ, 1Кр 7:39 **в.** в Господі

1Тм 5:14.

ВИХОПИТИ, Юд 23 рятуйте, **в-ючи** з вогню

ВИШУКУВАТИ, Гл 2:4.

ВИЩИЙ, Рм 13:1 хто посідає **в.** владу

Флп 2:3 вважайте **в.** від себе

Флп 2:9 Бог підніс його на **в.** становище

1Пт 2:13 чи то владі царя як **в.**

Зів 9.

ВИЯВ, 1Кр 12:6 різні **в.** сили

Єв 11:1.

ВИЯВЛЕННЯ, 2Фс 2:8 **в.** своєї присутності

1Тм 6:14 аж до **в.** нашого Господа Ісуса

2Тм 4:1 наказую, беручи до уваги **в.** Христа

2Тм 1:10; 4:8.

ВИЯВЛЯТИ ГОСТИННІСТЬ, 1Тм 5:10

ВИСУВАТИ — ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ

ВИЯВЛЯТИ(СЯ), Лк 8:17 приховане **в-ться**

Ів 17:6 Я **в-в** твоє ім'я людям

Рм 1:19 все, що можна знати про Бога, **в-в**

Рм 5:8 Бог **в-є** нам свою любов

1Кр 3:13 вогонь **в-ть**, якою є робота

2Кр 6:1 Бог **в-вив** незаслужену доброту

Кл 1:26 священна таємниця **в-на** святим

Кл 3:4 Коли **в-ться** Христос, тоді

1Тм 5:24 гріхи інших людей **в-ться**

Тит 2:11 **в-лась** Божо незаслужена доброта

Рм 3:21; 1Кр 2:10; 3:13; 4:5; 12:7; Флп 3:15;

1Ів 3:8.

ВИЦЯ, Мт 9:36 як **в.** без пастуха

Мт 10:6 до загублених **о.** дому Ізраїля

Мт 10:16 посилаю вас як **о.** поміж вовків

Мт 18:12 має сто **о.** і одна з них заблукає

Мт 25:32 пастух відділяє **о.** від козліз

Ів 10:16 інших **о.**, котрі не належать

Ів 21:16 Паси моїх **о.**

Дії 8:32 вели на заріз як **в.**

Мт 26:31; Рм 8:36; 1Пт 2:25.

ВІДВАГА, 2Кр 5:6 ми сповнені **в.**

Флп 1:14 з **в.** розповідають про Боже слово

ВІДВЕРТО, Гл 2:11 Кифа, я **в.** висловив

ВІДВІДАТИ, Дії 15:36 повернутися і **в.** братів

ВІДВОЛКАННЯ, 1Кр 7:35 без **в.** служити

ВІДГODOVУВАТИ, Як 5:5 **в-ли** свої серця

ВІДГУК, 2Кр 6:8 чуємо погані **в.** і добрі

ВІДГУКУВАТИСЯ, 1Кр 4:10 добре **в-ються**

1Тм 3:7 мають добре **в.** сторонні

ВІДДАВАТИ, Мт 22:21 **в-їте** кесареви кесарю

Рм 12:1 **в-їте** свої тіла на жертву живу

Рм 12:17 Нікому не **в-айте** злом за зло

Рм 13:7 **в-айте** належне усім

2Кр 12:15 **в-м** за ваші душі себе

1Ів 3:16 він **в-в** за нас свою душу

Мт 21:41.

ВІДДАВАТИ В ОПКУ, 1Пт 4:19 **в.** свої душі

ВІДДАЛИТИСЯ, Кл 1:23 не **в.** від надії

ВІДДАНІЙ, Дії 2:27; 13:35; 1Фс 2:10;

Єв 7:26; Об 15:4.

ВІДДАНІСТЬ, Лк 1:75 з **в.** та праведністю

Еф 4:24 відповідає вимогам **в.**

2Тм 3:2 не виявлятимуть **в.**

ВІДДАНІСТЬ БОГУ, 1Тм 4:8 **в.** корисна

2Тм 3:5 робити вигляд, що виявляють **в.**

Дії 3:12; 1Тм 2:2; 4:7.

ВІДДАНО СЛУЖИТИ, Мт 4:10 Богу **в.**

ВІДДАТИ ГОЛОС, Лк 23:51 **в.** на підтримку

ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ, Єв 1:3 **в.** слави Бога

ВІДДІЛ, Єв 9:6 входять у перший **в.** намету

ВІДДІЛЯТИ, Мт 25:32 він **в-лить** людей

Рм 8:35 Хто **в-лить** нас від Христової

Рм 8:39 не зможуть **в-лити** від любові Бога

2Кр 6:17 **в-літься** та більше не торкайтесь

ВІДЖИЛИЙ, Єв 8:13 робить попередню **в.**

ВІДЗНАЧАТИ, Рм 14:6 **в-є** якийсь день

Єв 11:28 він **в-в** Пасху

ВІДЙТИ, 1Тм 6:21 декотрі **в-ли** від віри

Єв 3:12 **в-вши** від живого Бога

ВІДІРВАТИ, Лк 5:36 нова латка **в-ться**

ВІДКИДАТИ, Мт 21:42 Камінь, який **в-ли**

1Тм 4:4 нічого не можна **в.**

2Тм 2:19 нехай **в-не** неправедність

Мр 8:31; Лк 7:30; Ів 12:48.

ВІДКИНЕНИЙ, 1Пт 2:4 живого каменя, що **в.**

ВІДКРИВАТИ, Мт 11:25 **в-в** немовлятам

Еф 3:5 **в-в** її апостолам і пророкам

Єв 10:20 він **в-в** нам як новий шлях

ВІДКРИТО, Ів 7:13; 18:20.

ВІДМІРЯТИ, 2Кр 10:13 територію **в-в** Бог

ВІДМОВА, Єв 12:17.

ВІДМОВЛЯТИ(СЯ), 1Кр 7:5 не **в.** одне одному

2Кр 11:27 не раз **в-вся** від їжі

Флп 2:7 **в-вся** від усього

Флп 3:7 заради Христа я **в-вся**

Мр 6:26; Лк 14:18.

ВІДНОВИТИ, Мт 17:11 Ілля все **в-ть**

Дії 1:6 чи не тепер ти **в-ш** царство

ВІДНОВЛЕННЯ, Дії 3:21 аж до часу **в.** всього

ВІДНОСИТИ, Єв 2:1 щоб нас не **в-ло** течією

ВІДОБРАЖАТИ, 2Кр 3:18 дзеркала **в-ючи**

ВІДОБРАЖЕННЯ, Єв 1:3 точно **в.** його ества

ВІДОМИЙ, Мт 10:26 нічого, що не стане **в.**

2Кр 2:11 його задуми нам **в.**

ВІДПЛАТА, Рм 1:27 отримують повну **в.**

Рм 11:9 і каменем спотикання, і **в.**

2Фс 2:10 гинуть, отримуючи **в.**

Єв 2:2 стягували справедливу **в.**

ВІДПЛАТИТИ, Рм 12:19 Помста моя, я **в-чу**

2Кр 6:13 **в-тіть** — відкрийте серця

2Фс 1:6 **в.** лихом тим, через кого ви

2Тм 4:14 Єгова **в-ть** йому за все

Єв 10:30 Помста моя, я **в-чу**

Об 18:6.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ, Єв 5:9 став **в.**

ВІДПОВІДАТИ, Мт 5:21, 22 **в.** перед судом

Кл 4:6.

ВІДПОВІДНИЙ, 2Кр 3:5.

ВІДПОЧИВАТИ, Лк 12:19 **в-й**, їж, пий

ВІДПОЧИНОК, Єв 4:3 входимо в його **в.**

Єв 3:11.

ВІДПУСТИТИ, Мт 27:21; Дії 3:13.

ВІГРАДИТИ, Дії 21:14 не вдалось його **в.**

ВІДРАЗА, Гл 4:14 не плювали на неї з **в.**

ВІДРІЗАНІСТЬ, Мт 25:46 у вічну **в.**

ВІДРІЗНЯТИ, Єв 5:14 привчили чуття **в.**

ВІДРУБАТИ ГОЛОВУ, Мт 14:10.

ВІДСВІЖАТИ, Мт 11:28 я **в-жу** вас

1Кр 16:18 вони **в-жили** і мій дух

ВІДСВІЖЕННЯ, Мт 11:29 знайдете **в.**

Дії 3:19 щоб прийшли часи **в.**

ВІДСІЧЕНА, Рм 11:22 теж будеш **в.**

ВІДСОТКИ, Мт 25:27 отримав з **в.**

ВІДСТАНЬ СУБОТНЬОГО ШЛЯХУ, Дії 1:12.

ВІДСТУПАТИ, Дії 21:21 **в.** від Мойсея

2Тм 2:18 ці люди **в-ли** від правди

Єв 10:38 якщо він **в-пить** від мене

ВІДСТУПНИЦТВО, 2Фс 2:3 поки не прийде **в.**

ВІДСУТНІЙ, Кл 2:5 я **в.** тілом

1Кр 5:3; 2Кр 10:1, 11.

ВІДТВОРЕННЯ, Мт 19:28 під час **в.**, коли

ВІДХИЛИЛИСЯ, Рм 3:12 Усі люди **в.** від

ВІДХОДИТИ, 2Пт 1:15 коли **в-йду**

ВІДЧАЙ, 2Пт 2:7 Лота доводила до **в.**

ВІДЧУВАТИ, 1Кр 4:4 не **в-ю** провини

ВІДЧУЖЕНИЙ, Кл 1:21 були **в.** від нього

Еф 2:12; 4:18.

ВІЙНА, Мт 24:6 почувте про **в.**

Об 12:7 вибухнула на небі **в.:** Михаїл

Об 16:14 на **в.** у великий день Бога

Лк 21:9; Як 4:1.

ВІЙСЬКО, Рм 9:29 Якби Єгова **в.**

1Кр 9:7 у **в.** за власний рахунок

Як 5:4 дійшли до вух Єгови **в.**

Об 19:14 небесні **в.**, одягнені в біле

Мт 22:7; Єв 11:34.

ВІЙСЬКОВИЙ, Лк 21:20 **в-ми** таборами

ВІКНО, Дії 20:9 який сидів на **в.**, і впав

2Кр 11:33.

ВІКОВІЧНИЙ, Рм 1:20 **в.** силу

ВІКО ПРИМИРЕННЯ, Єв 9:5.

ВІК ПОХИЛИЙ, Тит 2:3.

ВІЛЬНИЙ, Ів 8:32 правда зробить вас **в.**

Рм 8:21 стане **в.** від неволі тління

Рм 8:21 створіння стане **в.** від неволі

Гл 3:28 немає вже ні раба, ні **в.**

Гл 4:26 верхній Єрусалим; він **в**.

Еф 6:8; Кл 3:11.

ВІНОК, 1Фс 2:19 що є нашим **в**. триумфу?

2Тм 4:8 на мене чекає **в**.

Об 2:10 я дам тобі **в**. життя

Мт 27:29; Як 1:12; 1Пт 5:4.

ВІРА, Лк 18:8 чи знайде він **в**. на землі?

Рм 4:13 праведність, яка походить від **в**.

Рм 4:20 Авраам мав **в**. і тому не похитнувся

Рм 14:23 все, що всупереч **в**.,— гріх

Гл 3:8 визнає праведними завдяки **в**.

Гл 3:11 праведний житиме завдяки своїй **в**.

Еф 4:5 один Господь, одна **в**., одне хрещення

2Фс 3:2 не всі мають **в**.

1Тм 6:12 Веди добру боротьбу **в**.

2Тм 4:7 до кінця, **в**. зберіг

Єв 11:1 **В**.— обґрунтоване сподівання

Єв 11:6 без **в**. неможливо догодити

Єв 12:2 Керівника, завдяки якому маємо **в**.

Як 1:3 ваша випробувана **в**.

Як 2:26 **в**. без учинків — мертва

1Пт 1:7 перевірена якість вашої **в**.

1Пт 5:9 залишаючись міцними у **в**.

1Ів 5:4 наша **в**. здобула перемогу

2Кр 5:7; Еф 6:16; 1Тм 4:1.

ВІРИТИ, Ів 3:16 хто виявляє, що **в-ть**

Ів 5:24 **в-ть** у того, хто мене послав

Ів 9:35 **в-ш** в Сина людського?

Ів 11:26 хто **в-ть** у мене, не помре

Ів 12:44 Хто **в-ть** у мене, **в-ть** не тільки

Рм 10:9 якщо **в-ш** у серці, що Бог

Рм 10:10 коли людина **в-ть** серцем

Єв 11:6 **в**., що він існує

Як 2:19 Демони **в-ять** і тремтять

1Ів 5:1 **в**., що Ісус є Христос

Ів 9:38; Дії 15:7; 16:31; Рм 4:3; 2Фс 2:12;

1Ів 4:1.

ВІРНИЙ, Мт 24:45 Хто ж **в**. і розсудливий раб

Лк 16:10 **в**. у найменшому, і в великому **в**.

1Фс 3:7 тишити, що ви залишаєтесь **в**.

2Тм 2:2 передавай **в**. людям

1Пт 4:19 душі в опіку **в**. Творця

Об 2:10 Будь **в**. аж до смерті

Об 3:14 свідок **в**. і правдивий, початок

Об 17:14 вибрані й **в**.

1Кр 4:2; Об 19:11.

ВІРНИСТЬ, Тит 2:10 виявляють **в**.

Рм 3:3.

ВІРУЮЧИ, 1Тм 6:2 пожиток отримують **в**.

ВІСІМ, Лк 2:21.

ВІТАТИ, Лк 15:2 Цей чоловік **в-є** грішників

1Кр 16:21 **В-ю** вас і я, Павло

2Ів 10 не приймайте такого і не **в-тєся**

Мт 27:29; Ів 19:3.

ВІТЕР, Еф 4:14 кидає кожен **в**. вчення

Об 7:1 міцно тримали чотири **в**. землі

Мт 7:25; Ів 3:8; 1Кр 14:9.

ВІТФАГІЯ, Мт 21:1 прибули у **В**.

ВІФАНІЯ, Мт 21:17; 26:6; Ів 1:28; 11:1.

ВІФЛЕЕМ, Мт 2:1 у **В**. народився Ісус

Мт 2:5; Лк 2:4.

ВІФСАЇДА, Мт 11:21; Лк 9:10; Ів 1:44.

ВІЧНИЙ, Ів 17:3 щоб отримати **в**. життя

Рм 5:21 праведність приведе до **в**. життя

Рм 6:23 дар від Бога **в**. життя

2Кр 4:18 а невидиме — **в**.

1Пт 5:10 Бог покликав вас до своєї **в**. слави

Юд 6 він тримає у **в**. кайданах

Мт 25:46; Мр 3:29; Лк 16:9; Еф 3:11;

1Ів 5:11.

ВІЧНИЙ БОГ, 1Пт 1:23 через слово **в**.

ВІЧНІСТЬ, 1Тм 1:17 Цареві **в**.

Об 15:3 Праведні дороги твої, Царю **в**.

ВІЯЛЬНА, Мт 3:12.

ВКАЗІВКИ, Єв 9:1 в угоді містилися **в**.

ВКАЗУВАТИ, Єв 12:27 **в-ють** на усунення

1Пт 1:11 **в-вав** дух, що був в них

ВКЛОНИТИСЯ, Лк 24:52 вони **в-лись** йому

Єв 1:6 Нехай всі Божі ангели **в-тєся** йому

Мт 2:11; Ів 9:38.

ВКОРНЕНІЙ, Еф 3:17 **в**. й утверджені на

ВКОРНЮВАТИСЯ, Кл 2:7 **В-йтєся** в ньому

ВЛАДА, Мт 28:18 Дана мені вся **в**.

Ів 5:27 Син отримав від Батька **в**. судити

Ів 10:18 Я маю **в**. віддати П

Ів 19:11 жодної **в**., якби не отримав згори

Рм 13:1 підкоряється, хто посідає вищу **в**.

Рм 13:2 хто чинить опір **в**., виступає проти

1Кр 7:4 дружина вже не має **в**. над

1Кр 15:24 покінчивши з всією **в**.

Еф 1:21 вище від усякого уряду, **в**.

Еф 2:2 правитель **в**. повітря

Еф 6:12 ми боремося проти **в**.

Кл 1:13 визволив нас з-під **в**. темряви

1Пт 3:22 підкорив йому ангелів, усяку **в**.

2Пт 2:16 погорджують наділеннями **в**.

Об 11:17 взяв у руки велику **в**. й почав

Мт 7:29; Лк 4:6; 12:5; Кл 2:15; Тит 3:1; Юд 8;

Об 17:12.

ВЛАДНАТИ, 1Кр 11:34 інші справи я **в-ю**

ВЛАСНИЙ РОЗСУД, Кл 2:23.

ВЛАСНИК, Мт 21:40 коли прийде **в**.

2Пт 2:1 зречується навіть **в**., який купив Іх

Юд 4 зрікаються нашого єдиного **В**.

Тит 2:9.

ВЛАСНІ СПРАВИ, 1Фс 4:11.

ВЛАСНІСТЬ, Еф 1:14 **в**. Бога була викуплена

1Пт 2:9 стали особливою **в**.

1Пт 5:3 Божою отарою, його **в**.

ВМІННЯ, 1Кр 1:5 **в**. звідати слово

ВМОВЛЯТИ, 1Тм 5:1 старшого чоловіка **в-й**

ВНОЧІ, 1Фс 5:2 прийде, як злодій **в**.

ВНУТРІШНІЙ, 2Кр 4:16 **в**. людина

Еф 3:16 зміцнити свою **в**. людину

ВОАНЕРГЕС, Мр 3:17 назвав **В**.

ВОВК, Мт 10:16 як овець поміж **в**.

Ів 10:12 бачить **в.**, то кидає

Дії 20:29 до вас ввійдуть **любі в**.

ВОГНЯНО-ЧЕРВОНІЙ, Об 6:4; 12:3.

ВОГОНЬ, Єв 12:29 Бог є також нищівним **в**.

2Пт 3:7 призначені для **в**. та зберігаються

Мт 3:11, 12; 1Кр 3:13; 1Пт 4:12; Об 18:9.

ВОДА, Мт 10:42 напоїть куклем холодною **в**.

Ів 4:14 питиме **в.**, яку дам я

Ів 7:38 з [нього] потечуть потоки живої **в**.

Об 7:17 їх водитиме до джерел з **в**. життя

Об 22:17 хай беруть **в**. життя даром

Ів 5:7; Об 17:1, 15; 22:1.

ВОДИТИ, Об 7:17.

ВОЄНАЧАЛЬНИК, Дії 21:32.

ВОІН, Дії 10:7 **в**. чоловіка побожного

2Тм 2:3 Як добрий **в**. Христа

Лк 3:14; Ів 19:23; 2Тм 2:4.

ВОЙОВНИЧИЙ, 1Тм 3:3; Тит 3:2.

ВОЛАТИ, Лк 19:40 **в-ме** каміння

Лк 18:7.

ВОЛОДАР, Мт 9:34 за допомогою **в**. демонів

1Тм 6:15 щасливий та єдиний **В**.

ВОЛОДІТИ, Дії 7:45 якою **в-ли** інші народи

2Кр 6:10 нічого не маємо, **в-мо** всім

ВОЛОССЯ, Лк 21:18 не впаде жодна **в-на**

1Кр 11:14 чоловік має довге **в.**, це ганьба

1Пт 3:3; Об 9:8.

ВОЛЯ, Мт 6:10 Нехай виконується твоя **в**.

Лк 22:42 хай виконується не моя **в.**, а твоя

Ів 5:30 прагну виконувати не власну **в**.

Дії 13:36 виконував проголошену **в**. Бога

Дії 20:27 розповідати вам про всю **в**. Бога

Рм 8:20 не з власної **в**, а через того

Рм 9:19 противитись чітко виражений **в**.

Рм 12:2 приємна й досконала Божя **в**.

1Кр 4:19 якщо на це **в**. Єгови

Гл 5:1 Христос визволив, щоб ми мали **в**.

Гл 5:13 Брати, ви покликані до **в**.

Еф 5:17 в чому полягає **в**. Єгови

Кл 1:9 точно знання про його **в**.

Єв 10:10 Відповідно до **в**. ми освячені

2Пт 1:21 пророцтво не з **в**. людини

1Ів 2:17 хто виконує Божу **в.**, залишається

Об 4:11 бо з твоєї **в**. все існує

Мт 7:21; Ів 6:39.

ВОРОГ, Мт 10:36 **в**. людині стануть домашні

Мт 13:39 **в.**, який посіяв їх, — це Диявол

Рм 8:7 думає про тілесне, він стає Божим **в**.

Рм 12:20 якщо твій **в**. голодний, нагодуй

1Кр 15:25 покладе всіх **в**. йому під ноги

1Кр 15:26 смерть, останній **в**.

Як 4:4 друг світу, робить себе **в**. Бога

Мт 22:44; Рм 11:28.

ВОРОЖНЕЧА, Як 4:4 дружба зі світом це **в**.

ВОРОТА, Мт 7:14 вузькі **в**. й тісна дорога

Дії 12:14 на radoцax не відчинила **в**.

ВОСКРЕСИТИ, Дії 2:24 Бог його **в-в**

2Кр 4:14 той, хто **в-в** Ісуса

1Фс 4:16 вони будуть **в-ні** першими

Ів 6:39, 40, 44, 54; Еф 1:20; 2:6; Кл 2:12.

ВОСКРЕСІННЯ, Мт 22:30 **в**. не одружуються

Ів 5:29 **в**. життя, **в**. суду

Ів 11:25 Я — **в**. і життя

Дії 24:15 **в**. праведних і неправедних

Рм 6:5 об'єднаємось з ним і таким же **в**.

1Кр 15:42 Так само й **в**. мертвих

Флп 3:11 отримаю ранне **в**.

2Тм 2:18 кажучи, що **в**. вже відбулось

Єв 11:35 завдяки **в**. отримували померлих

Об 20:6 хто має участь у першому **в**.

1Кр 15:12, 13, 21; Флп 3:10; Єв 6:2.

ВОСКРЕСНУТИ, Мт 28:7 він **в-с** з мертвих

Лк 20:37 померлі **в-ють**, Мойсей виявив

1Кр 15:44 **в-є** тіло духовне

Кл 3:1 якщо ви **в-ли** з Христом

1Кр 15:17, 42.

ВОЮВАТИ, Ів 18:36 мої слуги **в-ли** б

2Кр 10:3 ми не **в-юємо** по-тілесному

1Пт 2:11 котрі **в-ть** проти душі

Об 12:17 Дракон вирушив **в**.

Об 19:11, 19.

ВПАСТИ, Лк 11:17 дім, який поділився, **в-де**

Рм 14:4 чи **в-де** — це вирішує пан

1Кр 10:12 стережеться, аби не **в**.

Єв 10:31 **в**. в руки Бога!

2Пт 1:10 завдяки цьому ніколи не **в-те**

Лк 23:30.

ВПЕВНЕНИЙ, 2Кр 1:15.

ВПЕВНЕНІСТЬ, Еф 3:12 з **у**. наближатися

Єв 3:14 триматися **в.**, яку ми

Єв 6:11 цілковиту **в.** у надії

2Кр 9:4; Єв 10:22.

ВПЕРЕД, 2Ів 9 Кожен, хто рветься **в.**

ВПЕРТИЙ, Рм 9:18 дозволяє стати **в.**

ВПИВАТИСЯ, Еф 5:18 не **в-тєся**

ВПЛИВОВІ ЧОЛОВІКИ, Дії 13:50.

ВПЛИВОВІ ЮДЕЇ, Дії 25:2.

ВПОКОРЕНИЙ, Лк 14:11.

ВПОКОРЮВАТИСЯ, Мт 23:12 хто **в-єтьсся**

Флп 2:8 у подобі людини, він **у-ився**

Як 4:10 **У-ітьсся** перед Єговиою

1Пт 5:6 **у-ітьсся** під могутню руку Бога

Мт 18:4.

ВПРАВИ, 1Тм 4:8 тілесні **в.** корисні лише

ВПРАВЛЯТИСЯ, 1Тм 4:7 **в-йся** в цьому

ВПРАВНИЙ, 2Тм 3:17.

ВПРОВАДЖЕНИЙ, Єв 9:18 угода **в.** не без

ВПРОШУВАТИ, 2Кр 8:4.

ВПРЯГАТИСЯ В ОДНЕ ЯРМО, 2Кр 6:14 Не **в.**

ВРАЖАТИ, Дії 2:7 Це їх настільки **в.**

1Кр 2:1 не намагався **в.** мовою

Мт 26:31.

ВРАЖЕНИЙ, Лк 2:47 **в.** його відповідями

ВРАНЦІ, Мр 1:35.

ВРІВНОВАЖЕНИЙ У ЗВИЧКАХ, 1Тм 3:2.

ВРЯТУВАТИ, Мт 16:25 хто хоче **в.** свою душу

Мт 24:22 не **в-лася** б жодна людина

Лк 19:10 Син людський прийшов **у**.

Дії 23:27 несподівано з'явився я та **в-ав**

Рм 7:24 Хто **в-є** мене від тіла

Еф 2:8 ви були **в-ні** завдяки вірі

1Тм 1:15 Ісус прийшов, аби **в.** грішників

Як 2:14 Хіба може така віра його **в.?**

Як 4:12 який може **в.** і знищити

Як 5:20 **в-є** його душу від смерті

1Пт 4:18 якщо праведний ледве **в-тьсся**, то

Дії 28:4; 1Тм 4:16; Тит 3:5; Єв 2:3; Юд 23.

ВСЕВИШНІЙ, Дії 7:48 **В.** не проживає в

Лк 1:32, 76; 6:35; Дії 16:17.

ВСЕВЛАДНИЙ ГОСПОДЬ, Лк 2:29 ти, **В.**

Дії 4:24 **В.** Ти створив небо, землю

Об 6:10 **В.**, святий і правдивий

ВСЕМОГУТНІЙ, Об 16:14 день Бога **В.**

Об 1:8; 11:17.

ВСЕРЕДИНИ, Лк 11:39 **в.** тільки прагнете

ВСТАНОВИТИ, Дії 17:26 **в-в** часи

Рм 10:3.

ВСУПЕРЕЧ, Рм 16:17 **в.** науці

Рм 11:24.

ВТЕЧА, Мт 24:20 **в.** не відбулася взимку

ВТИКАТИ. Див. УТИКАТИ.

ВТІХА, Лк 2:25 **в.** для Ізраїля

Лк 8:14 тривоги та **в.** життя поглинають

ВТРАТИТИ ЗДОРОВИЙ ГЛУЗД, 1Тм 6:4.

ВТРАТИТИ СХВАЛЕННЯ, 1Кр 9:27;

2Кр 13:5, 6.

ВТРАЧАТИ, Мт 10:39 хто **в-ить** душу

Ів 18:9.

ВТРАЧЕНЕ, Лк 19:10 прийшов урятувати **в.**

ВТРУЧАННЯ В ЧУЖІ СПРАВИ, 1Пт 4:15.

ВТРУЧАТИСЯ, 2Фс 3:11 **в-ютьсся** в чужі

1Тм 5:13 **в-тьсся** в чужі справи

ВТЯГУВАТИСЯ, 2Пт 2:20 знову **в-ютьсся** в

ВУГІЛЛЯ, Рм 12:20 на голову розжарене **в.**

ВУЗЬКИЙ, Мт 7:14 **в.** ворота

ВУХО, Ів 18:10 Петро відсік праве **в.**

1Кр 12:16 якщо **в.** скаже: Я не око

Як 5:4 крики дійшли до **в.** Єгови

Мт 13:16; Об 2:7.

ВУШКО ГОЛКИ, Мт 19:24; Мр 10:25.

ВХОДИТИ, Дії 14:22 перш ніж **в-мо** в Боже

Рм 5:12; Єв 4:6, 10; 9:12, 24; 2Пт 1:11.

ВЧЕННЯ, Мт 15:9 людські заповіді за Божі **в.**

Мт 16:12 остерігатися **в.** фарисеїв

Рм 6:17 послухалися **в.**

Еф 4:14 носить кожен вітер **в.**

Кл 2:22 згідно з людськими **в.**

1Тм 1:3 не поширювати інших **у.**

1Тм 4:1 звертатиме увагу на **в.** демонів

1Тм 6:3 Коли хтось поширює інші **в.**

Єв 6:1 початкові **в.** про Христа

Єв 13:9 щоб вас звабили чужі **в.**

ВЧИНКИ, Мт 16:27 кожному за його **в.**

Дії 26:20 **в.**, які свідчать про каяття

Рм 8:13 **в.** тіла умертвляєте духом

Гл 5:19 **У.** плоті явні

Єв 10:24 спонукувати до любові й добрих **у.**

Як 2:26 віра без **у.** мертва

Об 20:12 за їхніми **в.**

1Пт 1:18; 3:1.

ВЧИТЕЛЬ, Мт 23:8 одного маєте **В.**

Ів 3:10 Невже ти, **в.** Ізраїля, не знаєш

Ів 13:13 Ви звертаєтесь до мене: **У.**

2Тм 4:3 збиратимуть **в.**, які б влещували

Єв 5:12 ви вже мали б бути **в.**

Мт 10:24; Ів 3:2; Еф 4:11; Як 3:1.

ВЧИТИ(СЯ), 2Тм 3:7 постійно **в-тсья**, але
Ікр 14:31; Тит 2:12.

В'ЯЗАТИ, Мт 13:30 бур'яни, **по-ти** їх
Мт 23:4 Вони **в-жуть** важкі тягарі

В'ЯЗЕНЬ, Мт 27:15; Дії 16:25.

В'ЯЗНИЦЯ, 1Пт 3:19 киненим до **в.** духам
Об 2:10 Диявол кидатиме декого з вас до **в.**
Об 20:7 Сатану буде звільнено з **в.**
Мт 5:25; 11:2; 25:36; Лк 22:33; Дії 5:18,
19, 21; 16:26.

Г

ГАВРИЇЛ, Лк 1:19.

ГАДЕС, Мт 16:18 брами **г.** не
Лк 10:15 Упадеш ти до **г.**
Дії 2:31 він не буде залишений у **г.**
Об 1:18 ключі від смерті й **г.**
Об 20:14 смерть і **г.** були вкинені в
Мт 11:23; Лк 16:23; Об 6:8; 20:13.

ГАДУЧИЙ, Мт 23:33 Змії, роде **г.**
Мт 3:7; 12:34.

ГАЗА, Дії 8:26.

ГАЛАС, Дії 21:34 через **г.** начальник не зміг
Дії 21:34.

ГАЛЛЕЯ, Мт 4:23; Ів 2:11; 7:41, 52.

ГАЛЛЕЯНИН, Мр 14:70; Лк 13:1; Ів 4:45.

ГАМАЛІЇЛ, Дії 5:34; 22:3.

ГАМАНЕЦЬ, Лк 10:4; 12:33; 22:35, 36.

ГАНГРЕНА, 2Тм 2:17 буде ширитися, як **г.**

ГАНЕБНИЙ, Еф 5:4 **г.** поведінка, безглузда
Ів 3:20; Рм 1:26.

ГАНЬБА, 1Кр 14:35 для жінки **г.** говорити до
1Кр 15:43 Сіється в **г.**, воскресає в славі
Флп 3:19 слава їхня — в **г.**
Єв 11:26 Христова **г.** була багатством
Єв 12:2 зніс смерть, знехтувавши **г.**
1Кр 11:6, 14; 2Кр 6:8; Єв 6:6.

ГАНЬБИТИ, Мт 5:11 Цасливі, коли **г-ть**
1Кр 4:13 **г-ть** — говоримо лагідно
Лк 6:22.

ГАРАНТІЯ, Дії 17:31 дав усім людям **г.**
Єв 6:16.

ГАР-МАГЕДОН, Об 16:16 місце **Г.**

ГАРМОНІЙНО, Еф 2:21 **г.** з'єднані
Еф 4:16; Кл 2:2, 19.

ГАРНИЙ, Мт 23:27 здаються **г.**
Рм 10:15 Які **г.** ноги тия, хто звіщає
Єв 11:23 бачили, що дитя дуже **г.**

ГАРЯЧИЙ, Об 3:15 ти ні холодний, ні **г.**

ГАРЯЧКА, Мт 8:15; Ів 4:52; Дії 28:8.

ГАСИТИ, 1Фс 5:19 Полум'я духу не **г-ть**

ГЕДЕОН, Єв 11:32 розповідати про **Г.**

ГЕЄНА, Мт 10:28 душу погубити в **г.**
Мт 23:15 заслуговує **г.** вдвічі більше, ніж
Мт 23:33 утечете від засудження до **г.?**
Мр 9:43 з двома руками піти в **г.**
Лк 12:5 має владу кинути в **г.**
Як 3:6 язик, який запалюється від **г.**
Мт 5:22, 29, 30; 18:9; Мр 9:45, 47.

ГЕНІСАРЕТ, Мт 14:34; Лк 5:1.

ГЕТЬ, Мт 16:23 **Г.** від мене, Сатано!

ГЕФСИМАНИЯ, Мт 26:36; Мр 14:32.

ГИДОТА, Див. МЕРЗОТА.

ГИДУВАТИ, Рм 2:22.

ГИНУТИ, 1Кр 1:18 для тих, хто **г-не**
2Фс 2:10 на тих, котрі **г-ть**

ГІДНИЙ, Лк 20:35 визнано **г.** отримати
Кл 1:12 люди, які **г.** отримати частку
2Фс 1:5 визнані **г.** царства
1Тм 5:18 робітник **г.** своєї платні
Єв 11:38 світ не був **г.** їх

ГІДНИЙ ХВАЛИ, Флп 4:8 все, що **г.**

ГІДНО, Еф 4:1 поводитись **г.** покликання
Флп 1:27 поводьтесь **г.** доброї
Кл 1:10 ходитимете **г.** Єгови
1Фс 2:12 ходили **г.** перед Богом

ГІЛКА, Мт 21:8 зрізали **г.**

Ів 15:2 Кожну **г.**, яка не приносить
Рм 11:21 Бог не пощадив рідних **г.**
Ів 15:4, 6; Рм 11:16.

ГІМЕНЕЙ, 1Тм 1:20 **Г.** я віддав Сатані
2Тм 2:17 До них належать **Г.** та Філет

ГІРКИЙ, Як 3:11 б'є прісна і **г.** вода

ГІРКО, Мт 26:75 вийшов й **г.** заплакав

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯТКО, Мт 17:20; Лк 13:19.

ГІСОП, Ів 19:29; Єв 9:19.

ГЛИБИНА, 1Кр 2:10 дух досліджує Божі **г.**
Лк 5:4; Рм 8:39; Еф 3:18.

ГЛИНА, Ів 9:6; Рм 9:21.

ГЛИНЯНА ПОСУДИНА, Мр 14:13; Лк 22:10.

ГЛИНЯНИЙ, 2Кр 4:7 скарб в посудинах **г.**

ГЛУЗУВАТИ, Пл 6:7 над Богом не **пог-еш**
Єв 11:36 випробування, коли з них **г-ли**
Мт 27:29; Лк 22:63.

ГЛУХИЙ, Мт 11:5; Мр 7:37.

ГНИЛИЙ, Еф 4:29 з уст не виходить **г.** слово

ГНІВ, Ів 3:36 перебуває **г.** Божий
Об 11:18 прийшов час твого **г.**

Рм 9:22; 12:19; 13:4; Кл 3:8; 1Фс 5:9;
Об 14:10; 15:1; 19:15.

ГНІВАТИСЯ, Еф 4:26 **Г-тєсь**, але не грішіть
Як 1:20 **г-ючись**, людина є далекою

ГНІЙ, Лк 13:8.

ГНОВИТИ, Дії 10:38.

ГОВІР, Мт 26:73 твій **г.** видає тебе

ГОВОРИТИ НЕПРАВДУ, Єв 6:18 Бог не **г.**
Об 21:27.

ГОДИНА, Мт 24:36 про **г.** не знає ніхто
Лк 22:53 тепер — ваша **г.** і влада
1Пв 2:18 Діточки, це остання **г.**
Об 3:10 збережу тебе від **г.** випробування
Об 17:12 царську владу на одну **г.**
Мт 24:44, 50; 26:45; Об 14:7, 15; 18:10.

ГОДУВАТИ, Ів 21:17 **Г-й** моїх овечок
1Кр 3:2 **г-в** вас молоком, не твердою їжею
1Тм 4:6 **г-є** розум словами віри
Об 12:6 її **г-муть** тисяча двісті шістдесят
Об 12:14 жінка, її будуть **г.** впродовж часу
1Фс 2:7; Юд 12.

ГОДУВАТИ ГРУДЬМИ, Лк 21:23.

ГОЛГОФА, Мт 27:33; Ів 19:17.

ГОЛИЙ, Об 3:17 ти бідний, сліпий і **г.**

ГОЛОВА, Мт 8:20 Син не має де **г.** прихилити
Лк 21:28 підніміть **г.**, наближається
Дії 18:6 кров ваша буде на ваших **г.**
Рм 12:20 згортиш його на **г.** вугілля
1Кр 11:10 мати на **г.** знак підкорення
Кл 1:18 Він — **г.** тіла
Кл 2:19 не тримається міцно **г.**
1Кр 11:3; Еф 1:22; Об 12:1; 13:3.

ГОЛОВНИЙ, 1Пт 5:4 стане явним **г.** пастир

ГОЛОВНІ ВУЛИЦІ, Мт 12:19; Дії 5:15.

ГОЛОВУВАТИ, 1Тм 3:5 як **г.** у власному домі
Рм 12:8; 1Тм 5:17.

ГОЛОД, Мт 24:7 буде **г.**

Рм 8:35 Хто відділить нас? **Г.** чи
Об 7:16 не відчуватимуть **г.** чи спраги
Мр 13:8; Лк 21:11; 2Кр 11:27; Об 6:8; 18:8.

ГОЛОДНІ, Мт 5:6 Ціслави **г.**

ГОЛОС, Ів 5:28 в гробницях, почують його **г.**
Ів 10:27 Мої віви слухаються мого **г.**
Рм 10:18.

ГОЛОСИТИ, Ів 16:20 ви будете плакати й **г.**

ГОЛУБ, Мт 3:16 немов **г.**, сходять Божий дух
Мт 10:16 обережні, як змії, невинні, як **г.**
Мт 21:12.

ГОЛУБИТИ, 1Фс 2:7.

ГОМОРРА, Мт 10:15 землі **Г.** буде легше
Рм 9:29; Юд 7.

ГОНИТЕЛЬ, Мт 5:44 молитися за своїх **г.**
1Тм 1:13 раніше я був **г.**

ГОНЧАР, Рм 9:21 **г.** має владу над глиною

ГОНЧАРСЬКИЙ, Мт 27:7 купили **г.** поле

ГОРА, Мт 4:8 на високу **г.**, показав царства
Мт 17:20 скажете цій **г.**: Пересунься
Мр 13:14 ті, що в Юдеї, втікають у **г.**
Лк 3:5 всяка **г.** — зрівнятися з землею
Об 6:16 благали **г.** та скелі: Упадить

ГОРА СІНАЙ, Дії 7:30.

ГОРА СІОН, Єв 12:22 **г.** і міста живого Бога
Об 14:1 на **г.** стоїть Агнець

ГОРДИЙ, 1Кр 8:1 знання робить **г.**, а любов

ГОРДИСТЬ, Як 4:16 Вся така **г.** — зло

ГОРЕ, 1Кр 9:16 **г.**, якби я не проголошував
Об 12:12 **Г.** землі та морю

ГОРШНЯ КІМНАТА, Дії 1:13; 9:37; 20:8.

ГОРОДИНА, Рм 14:2 слабкий — їсть лише **г.**

ГОСПОДАР, Мт 10:25 **г.** дому Вельзевул
Мт 9:38; 13:27; 20:1; 21:33; 24:43.

ГОСПОДЬ, Мт 7:22 **Г., Г.**, хіба ми не твоїм
Ів 20:18 Марія сказала: Я бачила **Г.!**
Ів 20:28 Хома вигукнув: Мій **Г.**, мій боже!
1Кр 7:39 виходить заміж, тільки в **Г.**
1Кр 8:5 багато богів і багато **г.**
Еф 4:5 один **Г.**, одна віра, одне хрещення
Як 2:1 віри нашого **Г.** Ісуса Христа
Мт 11:25; Дії 17:24.

ГОСТИННИЙ, Рм 12:13 Будьте **г.**

ГОСТИННО, Мт 25:35 ви **г.** прийняли мене
Як 2:25 Рахав **г.** прийняла посланців
1Пт 4:9 **Г.** приймайте одні одних

ГОТОВИЙ, 1Тм 6:18 були щедрі й **г.** ділитися

ГОТОВНІСТЬ, Еф 6:15 взувши ноги в **г.**
2Кр 9:2.

ГОТУВАТИСЯ, Лк 21:14 не **г.** боронитись

ГРАБІЖНИК, Ів 10:8 Усі є злодіями і **г.**

ГРАБУВАТИ, Дії 19:37; Рм 2:22.

ГРАД, Об 8:7.

ГРЕК, 1Кр 1:22 **г.** шукають мудрості
Лк 3:28 немає вже ні юдея, ні **г.**
Рм 1:16; 1Кр 10:32; 12:13.

ГРЕЦЬКА, Ів 19:20.

ГРИМ, Мр 3:17 Воанергєс, що означає сини **г.**

ГРІХ, Мт 12:31 **г.** проти духу прощено не буде
Мт 26:28 за багатьох для прощення **г.**
Мр 3:29 на ньому тяжіє вічний **г.**

Ів 1:29 покінчить з **г.** світу!

Дії 3:19 щоб ваші **г.** були стерті

Рм 4:8 який Єгова не зарахує **г.**

Рм 5:12 у світ увійшов **г.**

Рм 5:21 царював **г.**, який приносив смерть

Рм 6:23 плата за **г.** смерть

Рм 7:7 Якби не Закон, я не пізнав би **г.**

Рм 8:2 визволяє тебе від закону **г.** і смерті

Рм 14:23 все, що всупереч вірі,— **г.**

2Кр 5:21 зробив жертвою за **г.**

Єв 10:12 назавжди приніс жертву за **г.**

Єв 10:17 **г.** їхніх більше не пригадаю

Єв 10:26 якщо свідомо ходимо в **г.**

Єв 12:1 скиньмо всякий тягар та **г.**

Як 1:15 породжує **г.**, а вчинений **г.**

Як 4:17 знає, не робить, чинить **г.**

Як 5:15 якщо учинив **г.**, буде йому прощено

Об 18:4 розділити вину за її **г.**

Дії 10:43; 24:16; 1Тм 5:24; Єв 11:25; 1Ів

1:8, 9; 2:1; 5:16.

ГРІШИТИ, 1Кр 6:18 займається блудом, **г-ть**

Еф 4:26 Гнівайтесь, але не **г-ть**

1Ів 3:8 Диявол **г-ть** від початку

ГРІШНИЙ, Рм 6:6 **г.** тіло не мало влади

ГРІШНИК, Мт 11:19 збирачам податків і **г.**

Лк 15:2 Цей чоловік вітає **г.** та їсть з ними

Лк 15:7 радості за одного **г.**, котрий кається

Лк 18:13 будь милосердним до мене, **г.**

Ів 9:31 Бог не слухає **г.**

Рм 5:8 Христос помер, коли ми ще були **г.**

Рм 5:19 непослух одного багато стало **г.**

1Тм 1:9 Закон даний **г.**

1Тм 1:15 Христос прийшов, аби врятувати **г.**

Єв 7:26 первосвященик, відділений від **г.**

Як 5:20 хто напевне **г.** з хибного шляху

1Пт 4:18 то як з'явиться на суд **г.?**

ГРОБНИЦЯ, Мт 23:29 прикрашає **г.**

Ів 5:28 всі, хто в пам'ятних **г.**, почують

Мт 27:52, 60; Рм 6:29; Ів 11:17.

ГРОМАДЯНИН, Лк 15:15; Дії 21:39.

ГРОМАДЯНСТВО, Дії 22:28 купиш **г.** за гроші

Флп 3:20 **г.** на небесах

ГРОМОВИЙ, Об 6:1 **г.** голосом: Прийди!

ГРОШІ, Лк 16:14 фарисей, які любили **г.**

1Тм 6:10 любов до **г.**— корінь нещастя

Мт 25:18.

ГРОШОЛЮБ, Єв 13:5 що ви не **г.**

1Тм 3:3.

ГРУДИ, Лк 18:13 бив себе в **г.**

Лк 23:48; Ів 13:23, 25.

ГРУДНИЙ, Мт 21:16.

ГУБКА, Мт 27:48; Мр 15:36; Ів 19:29.

ГУЛЬБИЩА, 1Пт 4:3 віддаючись **г.**

Рм 13:13; Гл 5:21.

Г

ГНІТ, Мт 12:20 тліючого **г.** не загасить

ГОГ, Об 20:8.

ГРУНТ, Лк 8:15 насіння впало на добрий **г.**

Д

ДАВАТИ, Мт 10:8 Даром отримали даром **д.**

Ів 15:2 вона **д-ла** їх ще більше

Дії 20:35 Більше щастя — **д.**

Рм 12:8 **д.** щедро

Лк 6:30; Дії 4:35; 1Пт 4:5.

ДАВИД(ІВ), Мт 21:9 Спаси Сина **Д-го!**

Лк 20:41 Христос — **Д.** син?

Дії 2:34 **Д.** на небо не піднімався

Дії 2:29.

ДАВИЛЬНЯ, Об 19:15 топтатиме **д.** гніву

ДАМАСК, Дії 9:2.

ДАНИЇЛ, Мт 24:15.

ДАНИЙ, Юд 3.

ДАНИНА, Рм 13:7 хто вимагає **д.**— тому **д.**

ДАНО, Лк 12:48 кому **д.** багато, від того і

ДАР, Мт 19:11 а тільки ті, хто має **д.**

Дії 8:20 думав, що **д.** Божий можна

Рм 5:16 **д.** послужив тому, що їх визнано

Рм 5:17 **д.** праведності

Рм 6:23 **д.** від Бога вічне життя

1Кр 7:7 кожен має власний **д.** від Бога

1Кр 12:4 різні **д.**, але дух той самий

1Кр 14:12 щиро прагнете **д.** духу

1Тм 4:14 Не занедбуй свого **д.**

Єв 6:4 хто спробував небесного **д.**

Єв 11:4 Бог засвідчив про його **д.**

Як 1:17 Кожен добрий **д.**— згори

Об 11:10 і посилатимуть одні одним **д-унки**

Мт 5:24; 7:11; Рм 3:24; 2Кр 9:15; Еф 2:8.

ДАРЕМНИЙ, 1Кр 3:20.

ДАРЕМНО, Мт 15:9 **д.** вони поклоняються

ДАРОМ, Мт 10:8 **Д.** отримали — **д.** давайте

Об 22:17 хай беруть воду життя **д.**

Об 21:6.

ДАХ, Мт 10:27 проповідуйте з **д.**

1Кр 4:11 не маємо **д.** над головою

Мт 24:17; Мр 2:4; Лк 7:6; 12:3; 17:31;

Дії 10:9.

ДВНАДЦЯТЬ, Мт 10:2 імена **д.** апостолів

Як 1:1 до **д.** племен, розпорощених

ДВЕРІ, Дії 14:27 розкрив **д.** віри для народів
Об 3:20 я стою коло **д.** та стукаю
Мт 24:33; 25:10; 1Кр 16:9.

ДВІР, Мр 6:36; 56; Лк 9:12.

ДВОЮРІДНИЙ БРАТ, Кл 4:10 Марко, **д.**

ДЕМОНИ, 1Кр 10:21 і столу **д.**
1Тм 4:1 звертати увагу на вчення **д.**
Як 2:19 **д.** вірять і тремтять
Об 16:14 вислови натхнені **д.**
Мт 12:24; 1Кр 10:20; Об 18:2.

ДЕМОНІЧНА, Як 3:15 мудрість **д.**

ДЕНАРІЙ, Мт 20:2 **д.** за день
Мт 20:9 кожен отримав по **д.**
Мр 12:15 Покажіть мені **д.**
Мт 20:10, 13; 22:19; Лк 20:24.

ДЕНЬ, Мт 24:22 якби не скоротились ті **д.**
Мр 13:32 **д.** той чи годину не знає ніхто
Дії 13:25 Іванові **д.** наближалися до
Дії 17:31 він визначив **д.** судити
Рм 14:5 вважає один **д.** важливішим
2Кр 6:2 тепер **д.** спасіння
2Пт 3:8 тисяча років — як один **д.**
Рм 13:12.

ДЕНЬ ЄГОВИ, 2Фс 2:2.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ, Мт 14:6; Мр 6:21.

ДЕНЬ ПРИМИРЕННЯ, Дії 27:9.

ДЕРЕВО, Мт 3:10 **д.**, яке не приносить добрих
Мт 7:18 Добре **д.** не може давати поганих
Мт 24:32 Візьміть для прикладу фігове **д.**
Об 11:4 зображені двома оливковими **д.**
Лк 6:43; Об 7:3; 22:2.

ДЕРЕВО ЖИТТЯ, Об 2:7 їсти плоди з **д.**
Об 22:19 не дозволяти споживати плоди з **д.**

ДЕСЯТИМІСТЯ, Мт 4:25; Мр 5:20; 7:31.

ДЕСЯТИНА, Мт 23:23 даєть **д.** з м'яти
Лк 18:12 даю **д.** з усього
Єв 7:5 наказ збирати **д.**
Єв 7:9 Левій, котрий отримує **д.**

ДЕСЯТЬ, Об 2:10 **д.** днів зносили лихо
Мт 25:1; Об 13:1.

ДЖЕРЕЛО, Ів 4:14 стане в ньому **д.**, котре
2Пт 2:17 Це безводні **д.**
Об 7:17 водитиме до **д.** з водою життя
Як 3:11; Об 16:4.

ДЗВАН, Єв 9:4 золотий **д.** з манною

ДЗЕРКАЛО, 1Кр 13:12; Як 1:23.

ДИВИТИСЯ, Мт 14:19 **по-шись** на небо
Дії 3:12; Об 18:9.

ДИВО, Об 17:6 здивувався великим **д.**

ДИВОВИЖНИЙ, 1Пт 2:9 до **д.** світла
Мт 21:42; Дії 4:16.

ДИВУВАТИСЯ, Мт 7:28 народ дуже **д-вся**
Лк 4:22 всі почали **д.** словом
Дії 5:24 почали **д.**
Дії 9:21 слухав, не переставали **д.**
1Пт 4:12 не **д-тєсь** вогню, який випробує
Мт 15:31; Лк 2:18; Дії 7:31.

ДИЗЕНТЕРІЯ, Дії 28:8 хворий на **д.**

ДИКИЙ, Рм 11:24 з **д.** оливки

ДИМ, Об 14:11 **д.** же від їхніх мук

ДИСКУСІЇ, 1Тм 6:4 втратила глузд через **д.**
2Тм 2:23 безглузді й беззмістовні **д.**
Тит 3:9 Уникай безглузвих **д.**

ДИТИНА, Лк 9:47 взяв малу **д.**, поставив
Об 12:5 **д.** було забрано

ДИТИНА ЧОЛОВІЧОЇ СТАТІ, Об 12:13.

ДИХАННЯ, Дії 17:25

ДІАВОЛ, Ів 8:44 ваш батько — **д.**
Еф 4:27 не давайте місця **д.**
Еф 6:11 вистояти попри хитрощі **д.**
Єв 2:14 знищити **д.**
Як 4:7 протистаньте **д.**, він утече
1Пт 5:8 супротивник, **д.**, ходити
1Ів 3:8 розладнати діла **д.**
1Ів 3:8 **д.** грішить від початку
Об 12:12 Горе, бо зійшов **д.**
Об 20:2 який є **д.** і Сатаною, і скував
Мт 4:1, 8; 25:41; Ів 13:2; Юд 9.

ДІАДЕМА, Об 19:12 на голові в нього **д.**
Об 12:3.

ДІВЧИНКА, Лк 8:54.

ДІДУСЬ, 1Тм 5:4 віддавати належне **д.**

ДІЇ, 1Пт 1:15.

ДІЙСНИЙ, Єв 9:24 святе місце на вірець **д.**

ДІЙСНІСТЬ, Кл 2:17 **д.** належить Христу

ДІЛИТИСЯ, Гл 6:6 яку навчають, **д-тєсь**
Ів 9:16.

ДІЛО, Тит 2:14 народ, ревний до добрих **д.**
Об 14:13 заслуга за їхні **д.** йде слідом
2Тм 3:17.

ДІМ, Мт 21:13 називатиметься **д.** молитви
Мт 23:38 ваш **д.** покинутий вам
Мр 3:25 якщо в **д.** виникає поділення
Дії 7:48 Всевишній не проживає в **д.**
Дії 20:20 прилюдно та від **д.** до **д.**
Рм 16:5 зборів в їхньому **д.**
2Кр 5:2 у цьому **д.** ми зітхаємо
1Пт 2:5 будується **д.** духовний
Мр 10:30; Єв 3:3, 6.

ДІТИ, Мт 18:3 не станете, як малі **д**.

Мт 19:14 Облиште **д**, і не заважаєте їм

1Кр 7:14 ваші **д**, були б нечисті

Еф 6:1 **Д**., будьте слухняні батькам

Рм 8:16; 2Кр 12:14; Еф 5:8.

ДІТОНЬКИ, 1Ів 5:21 **д**., стережіться ідолів

ДІЯТИ ОДНАКОВО, 2Кр 12:18.

ДМУХНУТИ, Ів 20:22 **д-ши** на них, він сказав

ДОБРА ВОЛЯ, Флп 1:15 проповідує з **д**.

ДОБРА НОВИНА, Мт 9:35 проповідував **д**.

Мт 24:14 **д**. про царство проповідувати

Мр 13:10 **д**. має проповідуватися

Лк 2:10 я прийшов звістити вам **д**.

Рм 1:16 я не соромлюся **д**.

1Кр 9:16 Якщо ж я проголошую **д**.

1Фс 2:4 визнав гідними проповідувати **д**.

2Тм 1:10 пролив світло за допомогою **д**.

Лк 1:19; Дії 20:24; Рм 10:15; 2Кр 4:3, 4;

Гл 1:8; Флп 1:12, 16.

ДОБРИЙ, Мр 10:18 Ніхто не **д**., окрім Бога

Лк 6:45 **Д**, людина з **д**, скарбу

Лк 18:19 Чому називаєш мене **д**.?

Рм 10:15 звіщає **д**. новину про те, що **д**.!

1Кр 13:4 Любов **д**.

1Фс 5:21 тримайтесь того, що **д**.

Гл 5:7; Єв 10:24; Як 3:13.

ДОБРІ ВЧИНКИ, 1Пт 3:17 страждати за **д**.

ДОБРИСТЬ, Рм 2:4 Бог через свою **д**. хоче

ДОБРО, Мт 12:29 заволодіти його **д**.

Рм 7:19 **д**., яке хочу, не роблю

Рм 8:28 щоб це йшло на **д**, тим

Рм 12:21 завжди перемагай зло **д**.

Гл 6:10 чинімо **д**. всім

Ів 5:29; Рм 13:3; 2Фс 1:11.

ДОБРОВІЛЬНО, 1Кр 9:17 Якщо роблю це **д**.

1Пт 5:2 пасіть Божу отару **д**.

ДОБРОГО ДНЯ, Лк 1:28.

ДОБРОДІЙНИК, Лк 22:25 називаються **д**.

ДОБРОТА, Рм 11:22 зверни увагу на Божу **д**.

2Кр 10:1 попросити з **д**., які виявляв

Гл 5:22 плід духу — **д**.

2Кр 6:6; Кл 3:12; Тит 3:4.

ДОВГЕ ВБРАННЯ, Лк 20:46 ходити у **д**.

ДОВГОТЕРПЕЛИВИЙ, 1Кр 13:4 Любов **д**.

1Фс 5:14 бути **д**. до всіх

ДОВГОТЕРПІННЯ, Рм 9:22 Бог з **д**. зносив

2Тм 4:2 виявляй **д**. з мистецтвом

Рм 2:4; Гл 5:22; Еф 4:2; Кл 3:12.

ДОВЕДЕНИЙ ДО ЛАДУ, Єв 9:10 мало бути **д**.

ДОВЕРШИТИ, Мт 23:32.

ДОВІРИТИ, Лк 16:11 хто **д-ть** вам правдиве

Рм 3:2; Гл 2:7.

ДОВІЧНО, Єв 7:3 залишається

священиком **д**.

ДОВКОЛИШНІ, Мр 6:6 пішов по **д**. селах

ДОВОДИ, Кл 2:4 не ввів в оману **д**.

ДО ВПОДОБИ, Лк 12:32 **д**. дати вам царство

Еф 5:10 перевіряйте, що **д**. Господу

ДОГОДЖАТИ, Рм 15:1 не **д**. собі

Рм 15:3 навіть Христос не **д-в** собі

Гл 1:10 Хіба я прагну **д**. людям?

Гл 1:10 Якби я все ще **д-в** людям

1Фс 2:4 **д**. не людині, а Богові

1Фс 4:1 як ходити, аби **д**. Богові

Єв 11:6 без віри неможливо **д**. Богові

1Кр 10:33; 1Фс 2:15.

ДОДАВАТИ, Об 22:18 коли хтось **д-сть** щось

ДОЗВОЛЕНО, 1Кр 6:12 Все мені **д**., але не все

1Кр 10:23; 2Кр 12:4.

ДОЗВОЛЯТИ, Єв 6:3 якщо Бог **д-ть**

Лк 4:41; Дії 19:30.

ДОКАЗ, Дії 1:3.

ДОКІПНЧИТИ, Дії 20:24 головне **д**. шлях

ДОКІР, 2Кр 2:6 Йому достатньо **д**.

ДОКЛАДАТИ ЗУСИЛЬ, Флп 3:12 Я **д**., щоб

ДОКОРЯТИ, Мр 8:16 **д**. один одному

Лк 3:19 Ірод, якому Іван **д-в** за

1Тм 5:20 **д-й** перед усіма, щоб

Тит 1:13 й далі **д-й** їм суворо

1Пт 4:14 Якщо вам **д-ють** за Христове ім'я

Об 3:19 кого дуже люблю, я **д-ю**

2Тм 4:2.

ДОКУМЕНТ, Кл 2:14 зробив недійсним **д**.

ДОПЛИЦЬ, Мт 26:39 він упав **д**.

ДОМАШНІ, Мт 10:36 ворогами стануть її ж **д**.

ДОМОВИТИСЯ, Мт 18:19; 20:13.

ДОМОЧАДЦІ, Еф 2:19.

ДОПИТУВАТИ, Єв 11:37 Їх каменували, **д-ли**

Лк 23:14; Дії 4:9.

ДОПОВНЕННЯ, Гл 3:15 до неї не вносять **д**.

ДОПОМАГАТИ, Лк 7:4 щоб ти **д-іг** йому

Рм 8:26 й дух **д-е** нам

Флп 4:3 **д**. цим жінкам

Єв 2:16 він **д-е** зовсім не ангелам

Єв 2:18 **д-гти** тим, хто також їх зносить

Дії 16:9.

ДОПОМОГА, Єв 4:16.

ДОРЕЧНИЙ, Єв 2:10.

ДОРОГА, Мт 7:14 тісна **д.** ведуть до життя
 Мт 22:9 підіть на **д.**, що виходять з міста
 Ів 14:6 Я — **д.**, і правда, і життя
 Дії 9:2 хто належить до тієї **д.**
 Дії 19:9 лихословили цю **д.**
 Дії 22:4 Я переслідував поборників цієї **д.**
 Об 15:3 Праведні та правдиві **д.** твої
 Мт 10:5; 13:4; 20:17; Мр 11:8; Дії 8:26;
 2Пт 2:2.

ДОРОГА ЗВИВИСТА, Лк 3:5 **д.** мусять
ДОРОГОЦІННИЙ, Мт 13:46 одну **д.** перлину
 1Пт 1:19 **д.** кров'ю Христа
 1Пт 2:4 відкинений людьми, але **д.** в очах
 1Пт 2:6; Об 17:4.

ДОРОЖИТИ, Ів 12:25 Хто **д-ть** своєю душею
 Флп 2:29.

ДОРОСЛИЙ, 1Кр 14:20 мислення як у **д.**
 Еф 4:13 як **д.** людина

ДОРУЧАТИ, Лк 17:9 той виконав **д-не**
 2Кр 5:19 Бог **д-в** саме нам
 1Кр 9:17; Тит 1:3.

ДОРУЧЕННЯ, Дії 26:12.

ДОСИТЬ, Мт 6:34 Кожен день має **д.** клопотів
 1Пт 4:3 **д.**, що в минулому ви чинили

ДОСКОНАЛИЙ, Мт 5:48 будьте **д.**, як Батько
 Ів 17:23 аби вони досягли **д.** єдності
 Рм 12:2 добра, приємна й **д.** Божя воля
 Єв 2:10 зробив **д.** Керівника
 Єв 7:19 Закон нічого не зробив **д.**
 Єв 7:28 навки було зроблено **д.**
 Єв 10:14 зробив **д.** тих
 Єв 11:40 не стали **д.** раніше
 Ів 4:18 **д.** любов відкидає страх
 Флп 3:12; Єв 9:11; Як 1:4, 17.

ДОСКОНАЛІСТЬ, Єв 5:9; 7:11.

ДОСЛІДЖЕННЯ, 1Тм 1:4 потребують **д.**
 1Пт 1:10 ретельні пошуки і старанні **д.**

ДОСЛІДЖУВАТИ, Ів 5:39 Ви **д-ете** Писання
 Дії 17:11 ретельно **д-ючи** Писання
 Рм 8:27 той, хто **д-е** серця, знає
 1Кр 2:10 дух **д-е** все
 Еф 5:17 **д-йте**, в чому полягає воля
 1Пт 1:11 **д-ли**, на яку пору
 Об 2:23 я **д-ю** нирки й серця
 1Кр 14:24.

ДОСТАТНЬО, Лк 12:42 давати їм **д.** харчу?
 2Кр 12:9 **Д.** тобі тієї незаплатної доброти
 Дії 17:9; 2Кр 2:6.

ДОСТАТОК, Лк 12:15 якщо людина має **д.**
 2Кр 9:8 мали **д.** в усьому
 Дії 19:25.

ДОСТОВІРНИЙ, Лк 1:1 події, які цілком **д.**
ДОСТОЙНИЙ, Об 4:11 Єгово, **д.** ти слави
ДОСТУП, Еф 2:18.

ДОСЯГАТИ, Рм 9:31 Ізраїль не **д.** своєї мети
 Еф 4:13 **д.** єдності у вірі
 2Тм 3:9.

ДОТРИМУВАТИ СЛОВА, Рм 1:31 вони не **д.**
ДОТРИМУВАТИСЯ, Мт 23:3 **д-тесь**, але
 Мт 28:20 навчаючи Іх **д.** всього
 Гл 4:10 скрупульозно **д-тесь** днів
 Об 22:7.

ДОЧКА(И), Лк 23:28 **Д.** єрусалимські
 Мт 21:5; Дії 2:17; 2Кр 6:18.

ДОЩ, Мт 5:45 посилає **д.** на праведних і
 Як 5:7 чекає, доки настане **д.** ранній
 Як 5:17; Об 11:6.

ДРАКОН, Об 12:17 **Д.** розлютився на жінку
 Об 12:3, 7, 9; 13:2; 16:13; 20:2.

ДРАТУВАТИ, Еф 6:4 не **д-йте** своїх дітей
 Кл 3:21 батьки, не **д-йте**

ДРАТУВАТИСЯ, 1Кр 13:5 любов не **д-ється**

ДРАХМА, Лк 15:8 жінка загубить одну **д.**

ДРІБНА МОНЕТА, Мт 10:29.

ДРІВНИЦЯ, 1Тм 6:5 сварки через **д.**

ДРІМАТИ, 2Пт 2:3 їхнє знищення не **д-е**

ДРУГ, Лк 16:9 здобуйте собі **д.** багатством
 Ів 15:13 хто віддає за **д.** свою душу
 Як 2:23 Авраам був названий **д.** Єгови
 Як 4:4 хто хоче бути **д.** світу, робить
 Ів 15:14; 19:12.

ДРУГА СМЕРТЬ, Об 2:11 **д.** не завдасть
 Об 20:6 **д.** не матиме жодної влади
 Об 20:14 озеро вогняне, яке представляє **д.**
 Об 21:8 вогнем і сіркою. Це означає **д.**

ДРУЖБА, Як 4:4 **д.** зі світом

ДРУЖИНА, 1Кр 7:2 чоловік має свою **д.**
 1Кр 7:39 **Д.** зв'язана весь час, поки
 Еф 5:22 Нехай **д.** підкоряються чоловікам
 Об 21:9 покажу тобі наречену, **д.** Агнця
 1Кр 9:5; Еф 5:23, 28; 1Тм 3:2.

ДУЖЕ ЛЮБИТИ, Ів 5:20 Батько **д.** Сина
 Ів 21:17 чи ти **д.** мене?
 Об 3:19 Усім, кого **д.**, я докоряю

ДУМАТИ, Мт 5:17 Не **д-йте**, що я прийшов
 Мт 16:23 бо **д-еш** не про Боже
 Мт 24:44 о тій годині, про котру не **д-ете**
 Лк 12:51 **д-ете**, я прийшов принести мир
 Ів 11:13 вони ж **д-али**, що він
 Рм 12:3 не **д-йте** про себе більше, ніж
 Рм 12:16 **Д-йте** про інших так само

1Кр 8:2 хтось **д-е**, ніби щось пізнав
 1Кр 10:12 хто **д-е**, що стоїть, нехай
 Гл 6:3 Коли ж хтось **д-е**, ніби є чимось
 Флп 3:19 **д-ють** тільки про земне
 Флп 4:10 ви знову стали **д.** про мене
 Мт 10:34; Ів 5:39; 1Кр 3:18; 14:37; Єв 10:29.

ДУМКА, Лк 11:17 знаючи їхні **д.**, сказав
 Рм 8:5 **д.** на тілесних справах
 2Кр 10:5 беремо в полон усіляку **д.**
 Єв 4:12 спроможне розрізняти **д.**
 Мт 15:19; Лк 2:35; 1Кр 7:25.

ДУРЕНЬ, Мт 5:22 скаже: Ти — нікчемний **д.**

ДУХ, Мт 3:16 немов голуб, сходить Божий **д.**
 Мт 26:41 **д.** бадьорий, але тіло
 Лк 24:39 **д.** не має плоті й кісток
 Ів 4:24 Бог є **Д.**, поклонятися в душі
 Дії 2:17 я виллю свій **д.** на всяке тіло
 Дії 7:51 Ви противитесь святому **д.**
 Рм 8:9 якщо Божий **д.** справді в вас діє
 Рм 8:11 **д.** того, хто воскресив Ісуса
 Рм 8:16 Божий **д.** свідчить разом з нашим **д.**
 Рм 11:8 Бог навіяв на них **д.** глибокого сну
 1Кр 2:10 **д.** досліджує все
 1Кр 2:11 знає, що є в людині, як не її **д.**?
 1Кр 3:16 в вас перебуває **д.** Бога?
 2Кр 3:6 **д.** оживляє
 2Кр 3:17 де **д.** Єгови, там свобода
 Еф 2:22 де Бог перебуватиме своїм **д.**
 Еф 4:30 не засмучуйте Божого святого **д.**
 Еф 6:12 боремося проти злих **д.**
 Кл 1:8 за допомогою Божого **д.**
 2Тм 1:7 Бог дав нам не **д.** боягузтва
 Як 4:5 **Д.** має схильність до заздрощів?
 1Пт 3:19 киненим до в'язниці **д.**
 Об 22:17 **д.** і наречена говорять: Прийди!
 Ів 16:13; 1Кр 15:45; Гл 5:22; 1Пт 3:18.

ДУХОВНЕ ЖИТТЯ, Єв 12:23 до **д.** праведних

ДУХОВНИЙ, Мт 5:3 свою потребу в **д.**
 Рм 8:6 мислення **д.** — життя і мир
 1Кр 2:13 пояснюємо **д.** речі **д.** словами
 1Кр 2:14 потрібно судити з **д.** погляду
 1Кр 15:44 воскресає тіло **д.**
 Еф 6:17 **д.** меч, Боже слово
 1Пт 2:5 будується дім **д.**
 Об 11:8 в **д.** розумінні називається Содом
 Рм 1:11; 7:14; 1Кр 10:3, 4; Гл 6:1.

ДУША, Мт 10:28 як тіло, так і **д.** погубити
 Мт 16:26 здобуде світ, але погубить свою **д.**?
 Мт 22:37 люби всією **д.**
 Дії 2:27 не залишиш моєї **д.** в гадесі
 Дії 3:23 кожна **д.**, котра не послухається
 Еф 6:6 Божу волю від усієї **д.**

Кл 3:23 робить від усієї **д.**
 Об 20:4 побачив я **д.** страчених сокирою
 Мр 14:34; Ів 12:25; Дії 2:41; 1Кр 15:45.

ДЯКУВАТИ, Лк 17:9 Хіба пан **д-е** рабу
 Ів 11:41 Батьку, **д-ю**, що ти почув
 Дії 28:15 Павло **по-в** Богові
 Рм 14:6 їсть на хвалу Єгови, бо **д-е** Богу
 1Кр 1:4 Я завжди **д-ю** Богу за вас
 2Кр 9:15 **д-емо** Богові за дар
 2Тм 1:3 **Д-ю** Богові, котрому я віддано служу
 Об 11:17 **Д-емо** тобі, Єгово Боже

Е

ЕВЕР, Лк 3:35.

ЕЛІ, Мт 27:46.

ЕЛІМА, Дії 13:8 **Е.**, чарівник

ЕММАНУІЛ, Мт 1:23.

ЕММАУС, Лк 24:13 до села **Е.**

ЕНОХ, Лк 3:37; Єв 11:5; Юд 14.

ЕПДЕМІЙ, Лк 21:11 будуть **е.**

ЕПЛЕПТИК, Мт 4:24; 17:15.

ЕФЕС, 1Кр 15:32; Об 2:1.

ЕФЮПСЬКИЙ ВЕЛЬМОЖА, Дії 8:27.

Є

ЄВА, 2Кр 11:3; 1Тм 2:13.

ЄВНИКІЯ, 2Тм 1:5 мати **Є.**

ЄВРЕЙ, Об 3:9 називають себе **е.**, але
 2Кр 11:22; Флп 3:5.

ЄВРЕЙСЬКИЙ, Об 16:16 **е.** Гар-Магедон

ЄВФРАТ, Об 9:14.

ЄГИПЕТ, Об 11:8 **Е.**, де прибили до стовпа
 Мт 2:15.

ЄГОВА, Мт 1:20 з'явився йому ангел **Є.**

Мт 4:10 Поклоняйся лише **Є.**

Мр 12:29 наш Бог, — один **Є.**

Лк 1:38 Марія відповіла: Я — раба **Є.**!

Лк 1:46 Марія: Моя душа звеличує **Є.**

Лк 2:9 слава **Є.** осяяла їх

Лк 2:26 поки не побачить Помазанця **Є.**

Ів 12:13 хто йде в ім'я **Є.**

Дії 2:34 **Є.** сказав моему Господу

Дії 9:31 ходив у страху **Є.**

Дії 21:14 Нехай на все буде воля **Є.**

Рм 14:8 живемо для **Є.** і помираємо для **Є.**

Рм 15:11 Вихваляйте **Є.**, всі народи

1Кр 10:21 їсти зі столу **Є.** і столу демонів

1Кр 10:26 **Є.** належить земля і

2Кр 3:17 **Є.** — Дух

Еф 2:21 виростає у святий храм для **Є.**

Кл 3:23 робить від усієї душі, як для **Є**.
 1Фс 4:15 На підставі слова **Є**. говоримо
 1Фс 5:2 день **Є**. прийде, як злодій
 2Фс 2:2 день **Є**. вже настав
 2Тм 2:19 **Є**. знає тих, хто належить йому
 Єв 12:6 кого **Є**. любить, того виховує
 Єв 13:6 **Є**.— мій помічник
 Як 4:15 **Є**. захоче, то зробимо те чи інше
 Як 5:15 **Є**. підійме його
 1Пт 1:25 слово **Є**. триває вічно
 2Пт 3:9 **Є**. не зводіає з виконанням
 2Пт 3:10 день **Є**. прийде, як злодій
 Юд 9 Михаїл сказав: докорить тобі **Є**.
 Об 4:8 Святий, святий, святий **Є**. Бог
 Об 19:6 зацарював **Є**. Бог, Всемогутній
 Ів 1:23; 1Кр 1:31; Гл 3:6; Кл 3:13; Єв 8:11;
 Як 5:11; 1Пт 3:12.

ЕДИНОРОДНИЙ, Ів 1:14 має **є**. син
 Ів 3:16 Бог віддав свого **є**. Сина
 Ів 3:18 не повірив в ім'я **є**. Сина
 Єв 11:17 Авраам приніс у жертву **є**. сина
 1Ів 4:9 послав у світ свого **є**. Сина
 Єв 11:17; 1Ів 4:9.

ЕДИНОРОДНИЙ БОГ, Ів 1:18.

ЕДНІСТЬ, 1Кр 1:10 **є**. у тому, що говорите
 1Кр 1:10 майте цілковиту **є**. у думках
 1Кр 1:30 ви перебуваєте в **є**. з Христом
 2Кр 5:17 хто в **є**. з Христом, то є новим
 Еф 4:13 досягнемо **є**. у вірі
 Кл 3:14 любов — досконали зби **є**.

ЕПИСКОП. Див. НАГЛЯДАЧ.

ЕРЕСЬ. Див. ЗГУБНЕ СЕКТАНТСТВО.

ЕРИХОН, Єв 11:30 впали мури **Є**.

ЕРУСАЛИМ, Мт 23:37 **Є.**, **Є.**, ти вбиваєш
 Лк 21:24 народи топтатимуть **Є**.
 Гл 4:26 верхній **Є.**; він є нашою матір'ю
 Єв 12:22 наблизились до небесного **Є**.
 Об 21:2 Новий **Є.**, що сховався з неба
 Об 3:12.

ЕССЕЙ, Рм 15:12.

ЕСТВО, Єв 1:3 відображення його **є**.

Ж

ЖАБИ, Об 16:13 вислопи, подібні до **ж**.

ЖАДАННЯ, Мр 7:22 **ж**. чужого

ЖАДАТИ, Рм 7:7 не **ж-й** чужого

Як 4:2 Убиваєте й **ж-єте** чужого

ЖАДІВНИЙ, 1Тм 3:8 **ж**. до нечесної наживи

ЖАЛО, 1Кр 15:55 Де, смерте, твоє **ж**.?

ЖАЛОВА, Об 21:4 ані **ж.**, ані голосіння

ЖАЛЬ, Мт 20:34 Пройнявшись **ж.**, Ісус
 Мр 6:34.

ЖАР, 2Пт 3:10 розтопляться від великого **ж**.

ЖАРТИ, Еф 5:4 не личать непристойні **ж**.

ЖАТИ, 2Кр 9:6 сіє скупю, скупю й **ж-ме**

Об 14:15 Візьми серпа й **жати**

Мт 6:26; Лк 12:24; Ів 4:38.

ЖЕБРАК, Лк 16:20 **ж**. на ім'я Лазар

ЖЕЗЛ, Єв 1:8 **ж**. праведності

Об 12:5 пасти всі народи залізним **ж**.

Об 2:27.

ЖЕНИТИСЯ, Мт 24:38 люди **ж-лися**
 Лк 17:27.

ЖЕРЕБКУВАННЯ, Дії 13:19.

ЖЕРЕБОК, Ів 19:24 кинули **ж**.

Дії 1:26.

ЖЕРТВА, Мт 9:13 Я хочу милосердя, а не **ж**.

Рм 12:1 віддайте свої тіла на **ж**. живу

1Кр 10:20 **ж**. для демонів

Єв 10:1 з року в рік ті самі **ж**.

Єв 10:12 назавжди приніс одну **ж**. за гріхи

Єв 10:26 в гріху, то не залишається **ж**.

Єв 13:15 приносять Богові **ж**. хвали

1Пт 2:5 духовні **ж.**, приємні

Еф 5:2.

ЖЕРТВОПРИНОШЕННЯ, Єв 10:14.

ЖЕРТОВНИК, Дії 17:23 **ж**. з написом

Єв 13:10 У нас є **ж.**, з якого

Об 6:9 я побачив під **ж**. душі вбитих

Мт 23:18; Єв 7:13.

ЖИВИЙ, Мт 22:32 Він Бог **ж**.

Ів 4:10 він дав би тобі **ж**. води

Дії 10:42 суддею **ж**. і мертвих

Рм 6:11 **ж**. для Бога завдяки Христу

1Фс 4:15 ті, хто **ж**. і залишається **ж**. до

1Тм 3:15 зборі Бога **ж**.

Єв 4:12 слово Бога **ж**.

1Пт 1:3 народив знову через **ж**. надію

1Пт 2:5 з вас, як із **ж**. каміння, будується

2Кр 13:4; Єв 7:25; Об 19:20.

ЖИТИ, Мт 4:4 Людина повинна **ж**. не хлібом

Ів 6:51 їстиме такий хліб, **ж-ме** повіки

Рм 1:17 праведний **ж-ме** завдяки своїй вірі

Рм 6:10 **ж-ве** для Бога

Рм 7:20 не я це роблю, а гріх, який **ж-ве**

Рм 10:5 **ж-ме** завдяки праведності

Рм 14:7 Ніхто з нас не **ж-ве** лише для себе

Єв 11:9 він **жив** приходьком

Об 1:18 тепер **ж-му** повік-віки

Об 15:7 Бога, який **ж-ве** повік-віки

Рм 8:13.

ЖИТТЕДАЙНИЙ, 1Кр 15:45.

ЖИТТЯ, Лк 16:25 добра зазнав за свого **ж**.

Ів 3:16 не був знищений, а отримав **ж**.

Ів 5:26 Батько має в собі **ж**.

Ів 11:25 Я — воскресіння і **ж**.

Ів 14:6 Я — дорога, і правда, і **ж**.

Ів 17:3 отримати вічне **ж**., потрібно

Рм 6:23 дар від Бога вічне **ж**.

1Пв 1:2 показане **ж**., і ми бачили

Об 2:10 дам тобі вінок **ж**.

Об 20:15 не записаний у книгу **ж**.

Об 22:14 право споживати плоди з дерев **ж**.

Об 22:17 всі, що хочуть, беруть воду **ж**.

Мт 6:27; Лк 12:25; Ів 5:24; Як 1:12; 1Пт 3:10;

Об 7:17.

ЖІНКА(И), Ів 19:26 Ісус сказав матері: **ж**.

Рм 1:26 їхні **ж**. замінили природні статеві

1Кр 11:3 **ж**. голова — чоловік

1Кр 11:10 **ж**. повинна мати знак

1Кр 11:12 як **ж**. походить від чоловіка

1Кр 14:34 нехай **ж**. мовчать у зборі

1Тм 2:11 Нехай **ж**. вчиться мовчки

1Тм 2:12 Не дозволяю **ж**. навчати

Тит 2:4 напоумляють **ж**. любити своїх

Об 12:1 **ж**., одягнена в сонце

Об 12:17 Дракон розлютився на **ж**.

Об 14:4 не опоганив себе **ж**.

Об 17:3 **ж**., що сиділа на дикому звірові

Мт 11:11; 24:41.

ЖІНОЧА, 1Пт 3:7 посудині слабійшій, **ж**.

ЖНЕЦЬ, Мт 13:39 **ж**. — ангели

Ів 4:36 отримує свою плату **ж**.

ЖНИВА, Мт 13:39 **ж**. — закінчення системи

Ів 4:35 поля пополовіли до **ж**.

ЖНИВО, Мт 9:37 **ж**. дуже велике

ЖОВЧ, Мт 27:34; Дії 8:23.

ЖОРНО, Лк 17:2 якби їй повісили на шию **ж**.

Об 18:21.

ЖОРСТОКИЙ, 2Тм 3:3.

ЖУРИТИСЯ, Об 18:11 **ж-ться** купці

З

ЗААРЕШТОВУВАТИ, Мт 4:12; Дії 1:16.

ЗАБАГАТО, 2Кр 12:6 не подумав **з**.

ЗАБАРИТИСЯ, Єв 10:37 прийде і не **з-ться**

ЗАБІГ, 1Кр 9:24 в **з**. біжать усі учасники

Єв 12:1 витривало біжімо в **з**.

ЗАБЛУКАНИЙ, 1Пт 2:25 ви були як **з**. вівці

ЗАБЛУКАТИ, Мт 18:12 одна з них **з-е**

ЗАБУТИ, Флп 3:13 **з-ючи** те, що позаду

Єв 6:10 не є Бог неправедний, щоб **з**.

2Пт 1:9 він **з-в**, що вже очищений

Єв 13:16.

ЗАВАГІТНІЛА, Лк 1:24.

ЗАВДАВАТИ, 1Тм 6:10 **з-ли** собі страждань

ЗАВДАТОК, 2Кр 1:22 як **з**., дав дух

2Кр 5:5 дух як **з**. того, що має прийти

Еф 1:14 **з**. нашої спадщини

ЗАВДЯЧУВАТИ, Еф 3:15 **з-че** своїм ім'ям

ЗАВЕРШЕННЯ, Еф 1:10 під час **з**. часу

ЗАВЕРШИТИ, Лк 12:50 поки воно **з-ться!**

Ів 4:34 і **з**. його справу

Ів 17:4 **з-в** працю, яку ти мені доручив

ЗАВЗЯТО, 2Тм 4:2 **з**. проповідуй

ЗАВЗЯТТЯ, 1Пт 5:2 виявляючи **з**.

2Кр 8:11.

ЗАВИВАТИ, Як 5:1 багачі: платче й **з-те**

ЗАВИНИТИ, 1Кр 11:27 **з-ть** проти тіла

ЗАВИСА, Мт 27:51 **з**. роздерлась надвое

Єв 10:20 новий шлях через **з**.

Єв 6:19; 9:3.

ЗАВМЕРТИ З ПОДИВУ, Мр 16:5.

ЗАВОЛОДІТИ, 1Фс 2:5 бажання **з**. чужим

ЗАВОРУШЕННЯ, Лк 21:9.

ЗАВУЛОН, Об 7:8.

ЗАГАСИТИ, Мт 12:20 тліючого гнота не **з-ть**

ЗАГИБЕЛЬ, Ів 17:12 окрім сина **з**.

2Фс 2:3 стане явним син **з**.

2Пт 3:16.

ЗАГИНУТИ, Мт 18:14 **з-в** хоч один з цих

Єв 11:31 Завдяки вірі Рахав не **з-ла**

Юд 11; Об 9:18.

ЗАГЛУШУВАТИ, Мт 13:22; Мр 4:7, 19;

Лк 8:7, 14.

ЗАГНАНІ В КУТ, 2Кр 4:8 але ми не **з**.

ЗАГНУЗДУВАТИ, Як 1:26 Якщо не **з-е** язика

ЗАГОЇТИСЯ, Об 13:3 рана **з-лась**

ЗАГОРДИТИСЯ, 1Тм 3:6 щоб не **з-вся**

ЗАГРОЖУВАТИ, Дії 19:27.

ЗАГРОЗА, 2Кр 4:10 смертельною **з**.

ЗАГУБИТИСЯ, Лк 15:24 мій син **з-вся**

ЗАГУБЛЕНИЙ, Мт 15:24.

ЗАДОВОЛЕНИЙ, 1Тм 6:8 будьмо тим **з**.

ЗАДОВОЛЕННЯ, 2Тм 3:4 любитимуть **з**., а не

Єв 11:25 тимчасове **з**. від гріха

2Фс 2:12; Тит 3:3.

ЗАДОВОЛЬНЯТИСЯ, Флп 4:11 **з**. тим, що

1Тм 6:6 **з**. тим, що маєш

ЗАДУМ, Лк 23:51 на підтримку їхнього **з**.

Дії 5:38 якщо цей **з**. від людини

2Кр 2:11 його **з.** нам відомі
Об 17:17 їм до серця здійснити його **з.**

ЗАДУМУВАТИ, Дії 4:25 **з-ли** марноту
ЗАЖУРИТИСЯ, Рм 14:15 **з-вся** через Іжу

ЗАЗДАЛЕГІДЬ, Мр 13:23; Рм 9:23.

ЗАЗДРІСТЬ, Гл 5:26 не маймо **з.**
Флп 1:15 дехто проповідує, керуючись **з.**
1Тм 6:4 це дає поштовх **з.**
Рм 1:29; 1Кр 3:3.

ЗАЗДРОЩІ, Як 4:5 схильність до **з.**
1Пт 2:1 відкиньте **з.**
Тит 3:3.

ЗАЗІХАННЯ, Флп 2:6 думки про **з.**

ЗАЗНАВАТИ, Єв 2:9 він **з-в** смерті

ЗАЗНАВАТИ ЗНУЩАНЬ, Єв 11:25.

ЗАЗНАВАТИСЯ, 1Кр 13:4.

ЗАЙВИЙ, 2Кр 9:1.

ЗАЙНЯТИЙ, 1Кр 15:58 будьте **з.** в Господній

ЗАКВАСКА, Мт 16:6 фарисейської **з.**
Лк 13:21 **з.**, яку жінка взяла й поклала
1Кр 5:7 Пробудьте старої **з.**
Гл 5:9 Трохи **з.** квасить усе тісто
Мт 13:33; 16:12; Мр 8:15; Лк 12:1.

ЗАКІНЧЕННЯ, Мт 24:3 **з.** цієї системи?
Мт 28:20 я буду з вами аж до **з.** системи
Єв 9:26 при **з.** систем

ЗАКІНЧИТИ(СЯ), Лк 13:32 третій день **з-чу**
Гл 3:3 тепер **з-те** плоттю?
Гл 4:4.

ЗАКЛИК, 2Кр 5:20 з особливим **з.**

ЗАКОЛЕНИЙ, Об 5:12 Агнець, який був **з.**

ЗАКОЛОТ, Лк 23:19 у в'язницю за якийсь **з.**
Дії 21:38 єгиптянин, який недавно зчинив **з.**
Дії 24:5 закликає юдеїв до **з.**

ЗАКОЛОТНИК, Мр 15:7 ув'язнили разом із **з.**

ЗАКОН, Лк 1:6 **з.** Бога
Лк 16:16 **з.** і Пророки були до Івана
Лк 24:44 написане в Мойсеевому **з.**
Ів 10:34 Хіба у вашому **з.** не написано
Рм 2:14 виконують те, чого вимагає **з.**
Рм 4:15 де немає **з.**, там немає
Рм 7:2 звільняється від **з.** свого чоловіка
Рм 7:12 **з.** святий
Рм 7:22 насолоду від Божого **з.**
Рм 7:23 воює проти **з.** мого розуму
Рм 8:2 визволяє від **з.** гріха і смерті
Гл 3:24 **з.** став нашим вихователем
Гл 6:2 сповните Христовий **з.**
Єв 10:1 **з.** є лише тінню благ
Як 2:8 виконуєте царський **з.**

ЗАДУМУВАТИ — ЗАПАЛЕННЯ

2Пт 2:7; 3:17 людей, що зневажали **з.**
Мт 5:17; Рм 6:14; 10:4; 13:8; Гл 3:19.

ЗАКОН ДОЗВОЛЯЄ, Мр 12:14 **з.** платити
Лк 14:3 **з.** зціляти в суботу
Лк 20:22 **з.** платити кесарю
Дії 22:25.

ЗАКОННА ВИМОГА, Єв 9:10 **з.** стосувалися
ЗАКОННО УТВЕРДЖУВАТИ, Флп 1:7;
Єв 8:6.

ЗАКОНОДАВЕЦЬ, Як 4:12 один **з.** та суддя
ЗАКРИВАТИ, Об 20:3.

ЗАКХЕЙ, Лк 19:2, 5, 8.

ЗАЛАГОДЖУВАТИ СПРАВИ, Мт 5:25.

ЗАЛЕЖАТИ, Рм 9:11 **з-в** не від учинків

ЗАЛИШАТИ, Рм 9:29 не **з-в** нам потомства
Мр 3:7.

ЗАЛИШАТИСЯ, Ів 6:27 поживи, що **з-ться**
Дії 3:21 який має **з.** на небі
Ів 2:17 виконує Божу волю, той **з-ться**
Дії 15:17; 1Кр 7:20; 13:13.

ЗАЛІЗНИЙ, Об 2:27; 12:5.

ЗАЛІЗО, 1Тм 4:2 немовби розпеченим **з.**

ЗАЛІЧУВАТИ, 2Кр 5:19 не **з-є** проступків

ЗАЛЯКАТИ, Флп 1:28 не даєтє себе **з.**

ЗАМИКАТИ, Рм 11:32 Бог **з-нув** у непослуху
Об 11:6.

ЗАМІТАТИ, Лк 15:8 **з.** дім та старанно

ЗАМІТКА, 2Фс 3:14 майте такого на **з.**

ЗАМІШАННЯ, Дії 10:17.

ЗАМКНЕНИЙ, Лк 11:7.

ЗАМКНУТИ, Лк 13:25 господар **з-кне** двері

ЗАНЕДБУВАТИ, 1Тм 4:14 Не **з-буй** свого дару
1Пт 4:7 пильнуйте, щоб не **з.** молитов

ЗАНЕПАСТИ ДУХОМ, Кл 3:21 щоб вони не **з.**

ЗАНОШЕНИЙ, Як 2:2.

ЗАОХОЧЕННЯ, 2Кр 8:17 відгукнувся на **з.**
Єв 13:22.

ЗАОХОЧУВАТИ, Дії 14:22 **з-ли** їх триматися
1Фс 2:11 настійно **з.** й утішати
2Тм 4:2 докоряй, настійно **з-й**
Тит 2:15 Продовжуй настійно **з.** і докоряти
Єв 3:13 щодня **з-йте** одні одних
Юд 3 **з-тити** вас наполегливо боротися
Дії 11:23; Рм 12:8; 1Кр 16:15; 2Кр 2:8; 9:5;
1Фс 4:1; Тит 1:9.

ЗАПАДНЯ, Рм 11:9.

ЗАПАЛ, Дії 18:28 із **з.** доводив

ЗАПАЛЕННЯ, Дії 28:6 дістане **з.** і спухне

ЗАПЕВНЯТИ, 1Ів 3:19 **з-мо** своє серце
2Кр 1:21.

ЗАПЕКЛО, Лк 23:10 **з.** звинувачували

ЗАПЕРЕЧУВАТИ, Мт 26:70; Ів 18:25.

ЗАПЕЧАТАТИ, Об 22:10 Не **з-й** слів із сувою
Об 5:1, 1.

ЗАПИСАНИЙ, Єв 12:23 які **з.** на небесах

ЗАПИСАТИ, Об 21:27 **з-ані** до сувою Агнця
Об 1:11.

ЗАПИТУВАТИ, Дії 23:34 **з-ав**, з якої той

ЗАПЛАТИТИ, Мт 16:27 тоді **з-ть** кожному

ЗАПЛЯМОВАНИЙ, Юд 23 одягом, **з.** плоттю

ЗАПОВІДЬ, Мт 15:3 ви порушуєте Божу **з.**

Мт 15:9 видають людські **з.** за Божі вчення

Мт 22:40 двох **з.** тримається цілий Закон

Мр 12:28 запитав його: Яка **з.** найперша?

Ів 12:50 його **з.** означає вічне життя

Ів 14:21 Хто приймає мої **з.** та виконує їх

Кл 2:22 згідно з людськими **з.**

1Ів 2:7 пишу **з.** не нову, а

1Ів 5:3 а ці **з.** не обтяжливі

Мр 12:31; 1Ів 3:23; Об 12:17.

ЗАПОДІЯТИ СМЕРТЬ, Єв 2:14 Диявол, **з.**

ЗАПОДІЯТИ ШКОДУ, 1Пт 3:13; Об 7:2; 9:4.

ЗАПОПАДЛИВИЙ, Єв 6:11 залишався **з.**

ЗАПРОПОНУВАТИ, Дії 8:18.

ЗАПРОСИТИ, Ів 2:2.

ЗАПРОШЕНИЙ, Мт 22:14 **з.** багато, але
Об 19:9.

ЗАПРЯГАТИ, Гл 5:1 **з-гти** себе в ярмо рабства

ЗАРАДИ, Мт 10:39 втратить душу **з.** мене
2Кр 8:9 **з.** вас став бідним
Тит 1:11.

ЗАРАХОВУВАТИ, Лк 22:37 був **з-ний** до

Рм 4:5 віра **з-ся** як праведність

Рм 4:8 Єгова не **з-е** гріха

Рм 4:24 кому має **з-ся** праведність

Рм 5:13 коли закону немає, гріх не **з-ся**

Як 2:23 це **з-ся** йому як праведність

ЗАРЕКОМЕНДУВАТИ, Флп 2:22.

ЗАРІЗАТИ, Дії 10:13 Петре, **з-ж** це і їж!

ЗАРУЧИТИ, 2Кр 11:2 **з-в** з одним

ЗАСВІДЧЕНО, 1Тм 2:6 свого часу має бути **з.**
Єв 7:8 про кого **з.**, що він живе

ЗАСИХАТИ, Мт 13:6; 21:19; 1Пт 1:24.

ЗАСЛПШТИ, 2Кр 4:4 бог цієї системи **з-в**
Ів 12:40; 1Ів 2:11.

ЗАСЛУГА, Лк 6:32, 34 то в чому ваша **з.?**

ЗАСЛУГОВУВАТИ, Мт 5:22 **з-ме** покарання

Мт 26:66 Він **з-е** смерті

Дії 26:31 за що **з-вав** би смерті

Лк 23:15; Дії 23:29; Рм 1:32.

ЗАСМУТИТИ(СЯ), Еф 4:30 не **з-йте** духу
2Кр 7:9 **з-лись**, як до впадоби Богові
Флп 2:26.

ЗАСНУВАННЯ, Мт 13:35 від **з.** світу

1Пт 1:20 передбачено ще до **з.** світу

Об 13:8 і готується ще від **з.** світу

Мт 25:34; Ів 17:24; Еф 1:4; Єв 4:3.

ЗАСНУТИ, Мт 25:5 **позас-ли**

Ів 11:11 Лазар **з-в**, і я йду розбудити його

1Кр 15:20 хто **з-в** смертним сном

1Фс 4:13 про тих, хто **з-е** смертним сном

Дії 7:60; 13:36; 1Кр 15:18; 1Фс 4:14.

ЗАСОРОМИТИ, 1Кр 1:27 щоб **з.** мудрих
1Кр 4:14.

ЗАСПІВАТИ, Мт 26:30 **з-впи**, пішли

ЗАСПОКОЇТИСЬ, Дії 11:18 вони **з-лись**

ЗАСТУПАТИ, Єв 7:23.

ЗАСУДЖЕНИЙ, Ів 16:11 правитель вже **з.**

ЗАСУДЖЕННЯ, Мт 23:33 від **з.** до геїни?!

ЗАСУДЖУВАТИ, Рм 8:3 **з-в** гріх у тілі

Тит 3:11 сама себе **з-впи**

Єв 13:4 Бог **з-ть** блудників і перелюбників

Як 5:6 Ви **з-ли** та вбивали

Мт 12:7, 37, 41, 42; 20:18; Рм 8:34;

1Кр 11:32; Тит 2:8; Єв 11:7.

ЗАСУДЖУВАТИ НА СМЕРТЬ, 2Кр 3:6.

ЗАСЯЯТИ, Мт 17:2 **з-ло**, немов сонце

ЗАТОПЛЕНИЙ, 2Пт 3:6 світ, **з.** водою

ЗАТРЯСТИ, Мт 24:29 сили небесні **з-ться**

ЗАХАРІЙ 1., Лк 11:51 до крові **З.**, якого вбили

ЗАХАРІЙ 2., Лк 1:5, 12, 18, 40, 67.

ЗАХВАТ, Об 13:3 будучи в **з.** пішли за звіром
Мр 5:42; Дії 3:10.

ЗАХИСТ, Лк 12:11 як відповідати на свій **з.**
Дії 25:16 виступити на свій **з.**

Флп 3:1 це служитиме **з.**

2Тм 4:16 Під час мого першого **з.** ніхто

1Пт 3:15 будьте готовими виступити на **з.**

ЗАХИЩАТИ(СЯ), Флп 1:16 **з.** добру новину
Дії 19:33; 2Кр 12:19.

ЗАХІД, 2Кр 10:2 вживати рішучих **з.** до тих

ЗАХОВАТИ, Мт 11:25 **з-вав** це від мудрих

Кл 3:3 ваше життя **з-не** у Христа

1Тм 5:25.

ЗАХОПИТИ, 1Фс 5:4 день не **з-пить** вас

ЗАЧАТИ, Лк 1:31 ти **з-ш** в утробі

Рм 9:10 коли Ревека **з-ла** близнюків

Єв 11:11 Сарра отримала силу **з**. нащадка

ЗАЧЕРСТВІЛИЙ, Мт 19:8; Мр 10:5.

ЗАЧЕРСТВИТИ, Рм 11:7 серця **з-ли**

Єв 3:8, 15 щоб ваше серце не **з-ло**

Єв 3:13 **з-ів** через гріх

Єв 4:7 щоб ваше серце не **з-ло**

ЗАЧИНЕНИЙ, Ів 20:19, 26; Дії 5:23.

ЗАЧИНЯТИ, Мт 23:13 Ви **з-ете** царство

Мт 25:10 весільний бенкет, і двері **з-лися**

Об 3:8 двері, які ніхто не може **з-нити**

Об 21:25 брами вдень не **з-ся**

ЗБАГАЧУВАТИСЯ, 1Тм 6:18 **з-лись** добрими

Флп 1:9.

ЗБАГНУТИ, Флп 4:7 неможливо **з**. розумом

ЗБЕРІГАТИ, Лк 17:33 втратить душу, її **з-же**

1Кр 5:5 була **з-жена** духовність

Еф 3:9 священна таємниця, котру **з-в** Бог

1Пт 1:4 Вона **з-тється** в небі

Як 1:27.

ЗБИРАТИ, Мт 12:30 хто не **з-є** зі мною

Мт 13:41 ангели **позб-ють** у його царстві

Мт 23:37 я хотів **з**. твоїх дітей, як

Мт 24:31 вони **з-ть** його вибранців

Мт 25:32 перед ним **з-тяться** всі народи

Ів 4:36 **з-є** плоди для життя

Дії 4:26 правителі **з-лися** проти Єгови

Об 16:16 **з-ли** їх на місце Гар-Магедон

Мт 3:12; 22:10; Ів 11:52; Дії 28:3; 1Кр 5:4;

16:2; Об 16:14.

ЗБИРАТИ ПОЖЕРТВИ, 1Кр 16:1.

ЗБИРАЧ ПОДАТКІВ, Мт 11:19 приятель **з**.

Мт 21:32 **з**. і повіі повірили

Мр 2:15 **з**. стали послідовниками

Мр 2:16 Він що, Ісх є **з**. та грішниками?

Лк 3:12 навіть **з**. прийшли хреститися

Лк 18:10 один фарисей, а другий **з**.

Лк 18:11 дякую тобі, що я не такий, як **з**.

Лк 19:2 Закхей був головним **з**.

Мт 5:46; 18:17; 21:31; Лк 7:29; 15:1.

ЗБИТКИ, 1Кр 3:15 зазнає **з**., хоча сама

ЗЫГОВИСЬКО, Дії 19:40 пояснення **з**.

ЗЫР, Дії 16:5 **з**. збільшувалися

Дії 20:28 пасли **з**. Бога

1Кр 14:34 промовляти до **з**.

Еф 5:24 **з**. підкоряється Христу

Кл 1:18 голова тіла, тобто **з**.

Єв 12:23 до **з**. первонароджених

1Кр 14:19; Гл 1:13; Еф 1:22.

ЗЫЛИЖАТИСЯ, 1Кр 6:16 **з-ється** з повією

1Кр 6:17 хто **з-ється** з Господом

ЗЫОЧЕНИЙ, Флп 2:15 серед **з**. покоління

ЗЫРОЯ, Рм 6:13 ваші тіла як **з**. праведності

Рм 13:12 та одягнімо **з**. світла

2Кр 6:7 **з**. праведності в правій руці

2Кр 10:4 наша **з**. не тілесна

ЗЫДУВАТИ, Мт 16:18 на цій скелі я **з-ю**

Єв 3:4 той, хто **з-в** усе

1Кр 3:14 якщо **з-не** людиною вистійть

Дії 7:49.

ЗЫАБЛОВАТИ, Рм 7:11 гріх **з-в** мене і вбий

Як 1:14 **з-є** власне прагнення

2Пт 2:14 **з-ть** нестійкі душі

ЗЫАЖАТИ, Єв 12:15 Постійно **з**., щоб

Лк 21:34.

ЗЫЕЛИЧУВАТИ(СЯ), Мт 23:12 хто **з-ється**

Лк 1:46 Марія: Моя душа **з-є** Єгови

Лк 16:15 що **з-ють** люди — мерзота

Дії 5:31 Бог його **з-в** і зробив Керівником

Дії 10:46 різними мовами та **з-ли** Бога

Флп 1:20 **з-му** Христа своїм тілом

1Пт 5:6 щоб він у свій час вас **з-в**

Мт 11:23; 23:12; Дії 2:33; 19:17.

ЗЫЕРТАТИ УВАГУ, 2Пт 1:19 **з**. на нього

1Тм 1:4; 4:1.

ЗЫЕРХНІЙ, Рм 12:16 Не виношуйте **з**. думок

ЗЫИНУВАЧЕННЯ, Мт 27:37 табличку із **з**.

1Тм 5:19 **з**. на старійшину не приймай

ЗЫИНУВАЧУВАТИ, 1Тм 3:10 немає в чому **з**.

Ів 18:29; 1Кр 1:8; Кл 1:22; 1Ів 3:20.

ЗЫИЧАЙ, Дії 16:21 вони навчають **з**., яких

Єв 10:25 не покидаймо, як деякі мають за **з**.

Дії 6:14; 15:1; 26:3; 1Кр 11:16.

ЗЫИЧКИ, 1Кр 15:33 товариство псує **з**.

1Тм 3:11 жінки поміркованими у **з**.

Тит 2:2 чоловіки помірковані у **з**.

ЗЫІД ЗАКОНІВ, Рм 13:9 **з**. «не вбивай»

2Кр 3:7 **з**., який ніс із собою смерть

ЗЫІЛЬНЕННЯ, 1Кр 7:27 не шукай **з**.

Флп 1:23 бажаю **з**.

ЗЫІЛЬНЯТИ(СЯ), Рм 6:7 **з-вся** від гріха

Рм 7:2 **з-ється** від закону чоловіка

2Пт 1:4 **з-впий** від зісудття

2Пт 2:20 **з-лись** від мерзот світу

Об 1:5 кров'ю **з-нив** нас від гріхів

ЗЫІР, Об 19:20 мали знак дикого **з**.

Об 13:17; 17:3.

ЗЫІСТКА, 1Ів 1:5; 3:11.

ЗЫІТ, Рм 14:12 сам за себе дасть Богові **з**.

Єв 4:13 Того, кому здамо **з**.

ЗВІЩАТИ, Лк 4:18 помазав мене **з.** добру
Дії 8:4 ходили й **з-ли** добру новину
Рм 15:21 кому не **з-ли** про нього
1Пт 2:9 усюди **з.** чесноти того
Єв 2:12.

ЗВОЛІКАТИ, 2Пт 3:9 Єгова не **з-є**

ЗВУК, Мт 24:31 ангелів з потужним **з.**
1Кр 14:7 не видає **з.** різного тону
1Кр 15:52 сурма подасть **з.** — і мертві

ЗВУКИ МОВИ, 1Кр 14:10 стільки різних **з.**

ЗВ'ЯЗАНИЙ, 1Кр 7:39 Дружина **з.** весь час
Рм 7:2; 1Кр 7:15.

ЗВ'ЯЗКА, Кл 2:19 поєднується з допомогою **з.**

ЗВ'ЯЗУВАТИ, Мт 16:19 все, що **з-ш** на землі
Мт 18:18 буде вже **з-но** на небі

ЗГАДУВАТИ, Дії 10:4 до Бога, і він **з-в**
Лк 23:42.

ЗГАСАТИ, Мр 9:48 вогонь не **з-є**
1Кр 13:8 Любав ніколи не **з-є.**

ЗГІДНИЙ(А), 1Кр 7:12, 13 вона **з.** жити з ним

ЗГОДА, 1Кр 7:5 хіба тільки за спільною **з.**
2Кр 6:15 Яка **з.** між Христом і Веліалом?

ЗГОЛОДНІТИ, Ів 6:35 вже ніколи не **з-є**

ЗГОРИТИ, 1Кр 3:15 якщо **з.**

ЗГОРТАТИ, Єв 1:12 **з-еш** їх, як накидку
Об 6:14 небо **з-лось** як сувій і зникло

ЗГРІШИТИ, Рм 3:23 всі люди **з-ли**
Рм 5:12 смерть на всіх, бо всі **з-ли**

ЗГУБНЕ СЕКТАНТСТВО, 2Пт 2:1.

ЗГУБНИЙ, Кл 3:5 **з.** прагнення

ЗГУБНИК, 1Кр 10:10 загинули від **з.**

ЗДАВАТИСЯ, Мт 23:28.

ЗДАТНИЙ НАВЧАТИ, 1Тм 3:2 Наглядач **з.**

ЗДАТНІСТЬ МИСЛИТИ, Еф 1:8 наділив **з.**
Флп 4:7 Божий мир берегтиме вашу **з.**
2Пт 3:1 пробуджую в вас **з.**

ЗДИВОВАНИЙ, 1Пт 4:4 вони вкрай **з.**

ЗДИРНИКИ, 1Кр 6:10 ні **з.** царства не

ЗДІВНОСТІ, 1Кр 12:28 хто має **з.** керувати

ЗДОБИЧ, Кл 2:8 щоб вас не захопив, немов **з.**

ЗДОБУВАТИ, Мт 16:26 **з-де** цілий світ, але
Лк 21:19 ви **з-те** свої душі
1Кр 8:8 якщо їмо — нічого не **з-ємо**
Як 2:13 Милосердя **з-є** перемогу над судом
1Пт 3:1 **з.** чоловіків своїми

ЗДОРОВА НАУКА, 2Тм 4:3 нетерпимі до **з.**
Тит 1:9 настійно заохочувати **з.**, і докоряти
Тит 2:1 що узгоджується зі **з.**

ЗДОРОВИЙ, Дії 15:29 Бувайте **з.!**

ЗДОРОВІ СЛОВА, 2Тм 1:13 вірця **з.**
1Тм 6:3.

ЗДРИГНУТИСЯ, Єв 12:26 **з-лася** земля

ЗЕВЕДЕЄВИЙ, Мт 4:21.

ЗЕВЕДЕЙ, Лк 5:10; Ів 21:2.

ЗЕМЛЕТРУС, Мт 24:7 відбуватимуться **з.**
Об 6:12 відбувся великий **з.**
Мт 27:54; Лк 21:11.

ЗЕМЛЯ, Мт 5:5 лагідні успадкують **з.**
Лк 2:14 на **з.** — мир людям
2Пт 3:5 **з.** виступала суцільною масою
Об 12:12 Гіре **з.** та морю
Мт 19:29; 2Пт 3:13; Об 21:1.

ЗЕМНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ, Єв 8:5.

ЗЕМНИЙ, Ів 3:12; 2Кр 5:1; Як 3:15.

ЗЕРНО, 1Кр 15:37 сієш голе **з.**
Мр 4:28; 1Кр 9:9; 15:38.

З'ЄДНАТИ ОДНИМ ЯРМОМ, Мт 19:6.

ЗЗОВНІ, 2Кр 11:28 окрім усіх цих проблем **з.**

ЗІБРАННЯ, Єв 10:25 не покидаймо **з.**
Дії 19:39.

ЗІВ'ЯНУТИ, Як 1:11 багатий **з-не** на дорогах

ЗІГНИТИ, Як 5:2 Ваші багатства **з-ли**

ЗІГРІТИ СЕРЦЕ, Флм 7 брате, **з.** святих

ЗІЗНАВАТИСЯ, Як 5:16 **з-тєсь** у гріхах
1Пв 1:9.

ЗІЙТИ, 2Пт 1:19 аж поки не **з-де** ранкова
Рм 10:7; 1Фс 4:16.

ЗІПСОВАНИЙ, Мт 17:17 О **з.** покоління!
Флп 2:15 серед **з.** ізбоченого покоління
2Тм 3:8 розум їхній повністю **з.**
1Тм 6:5.

ЗІПСУТТЯ, 2Кр 11:3; 2Пт 1:4.

ЗІР, Дії 9:12.

ЗІРКА, 1Кр 15:41 **з.** від **з.** відрізняється
Об 12:1 на голові корона з дванадцяти **з.**

ЗІТХАТИ, Як 5:9 Не **з-йте** при думці про
2Кр 5:2; Єв 13:17; Як 5:9.

ЗЛАМАНА, Ів 19:36 кістка не буде **з.**

ЗЛЕДАЩИТИ, Єв 6:12.

ЗЛИЙ, Мт 6:13 визволи від **з.**

Мт 24:48 якщо **з.** раб скаже у своєму серці
Еф 5:16 бо дні **з.**
Еф 6:16 погасити вогненні стріли **з.**
1Пв 5:19 світ лежить у владі **з.**

ЗЛІ ДУХИ, Еф 6:12.

ЗЛО, Ів 5:29 хто чинив **з.**

Дії 8:22 покайся у цьому **з.**
Рм 7:19 роблю **з.**, якого не хочу

Рм 12:17 не віддавайте **з.** за **з.**

Рм 16:19 коли йдеться про **з.** — невинними

1Кр 10:6 аби ми не прагнули чогось **з.**

1Кр 14:20 немовлятами щодо **з.**

1Фс 5:22 Стримуйтеся від усякого **з.**

Як 1:13 Бога неможливо випробовувати **з.**

Лк 16:25; Рм 9:11; 12:9; 2Кр 5:10.

ЗЛОВЖИВАТИ, 1Кр 9:18 не **з.** правом

ЗЛОДІЙ, Мт 6:20 на небі, де **з.** не вламуються

1Кр 6:10 **з.** Божого царства не

1Фс 5:2 день Єгови прийде, як **з.**

1Фс 5:4 день не захопить вас, немов **з.**

Об 16:15 Ось їду немов **з.**

ЗЛОСЛОВИТИ, 1Кр 4:12; 1Пт 2:23.

ЗЛОЧИН, 1Пт 4:15 не через скоєння **з.** або

Єв 9:15.

ЗЛОЧИНЕЦЬ, 1Пт 2:12 обмовляють, наче **з.**

ЗМАГАННЯ, 1Кр 9:25 учасник **з.** виявляє

ЗМАГАТИСЯ, 2Тм 2:5 **з-ся** не за правилами

ЗМЕНШЕННЯ, Рм 11:12 **з.** числа багатство

ЗМИГНУТИ, 1Кр 15:52 умить, як оком **з.**

ЗМИЛОСЕРДИТИСЯ, Рм 9:15 захочу **з.**

ЗМІЙ, Мт 10:16 обережні, як **з.**, невинні, як

Мт 23:33 **з.**, роде гадючий

Ів 3:14 як Мойсей підніс **з.** в пустелі

Об 12:9 дракон, **з.** стародавній

Об 20:2 схопив дракона, **з.** стародавнього

2Кр 11:3.

ЗМІНА, Дії 24:2 відбуваються великі **з.**

ЗМІНЮВАТИ(СЯ), 1Кр 7:31 сцена світу **з-ся**

Флп 3:21 **з-ть** наше понижене тіло

Єв 1:12 вони будуть замінені, ти ж не **з-шся**

Як 1:17 котрий анітрохи не **з-ється**

Дії 6:14; Єв 7:12.

ЗМІЦНЕННЯ, 1Кр 14:26 все для **з.**

Рм 14:19.

ЗМІНЮВАТИ(СЯ), Рм 15:2 прагнучи **з-ти**

1Кр 14:3 хто пророкує, **з-е** інших

1Кр 14:4 хто пророкує — **з-е** збір

1Кр 10:23 не все **з-е**

1Кр 16:13 будьте мужні, **з-їтесьь**

Кл 2:7 **з-їтесьь** у вірі

1Фс 3:13 він **з-нить** ваші серця

Рм 4:20; 1Кр 14:12; 2Кр 12:19.

ЗМОВА, Дії 23:13.

ЗМОВИТИСЯ, Дії 5:9.

ЗМУШУВАТИ, Гл 2:14 **з-еш** неєвреїв

Дії 28:19; Гл 2:3.

ЗНАК, Мт 12:39 Зле покоління шукає **з.**

Лк 11:29 жодного **з.**, окрім Йіоніного

ЗЛОВЖИВАТИ — ЗНИЩЕНИЙ

Лк 21:25 на сонці, місяці будуть **з.**

Дії 2:19 на землі — **з.**: кров, вогонь

1Кр 11:10 повинна мати **з.** підкорення

Об 13:17 людей, які мають **з.**

Об 14:9, 11 **з.** на чолі або на руці

Об 20:4 не мав **з.** на чолі й руці

1Кр 1:22; 2Фс 2:9.

ЗНАК КАЯТТЯ, Мр 1:4

Лк 3:3 проповідуючи хрещення на **з.**

Дії 19:4.

ЗНАННЯ, Див. також ТОЧНЕ ЗНАННЯ.

Лк 11:52 ви забрали ключ до **з.**

1Кр 13:12 точні **з.** про мене

1Тм 6:20 суперечності так званого **з.**

Рм 11:33; 1Кр 8:1; 2Пт 3:18.

ЗНАТИ, Ів 8:32 Ви **пізн-те** правду, і правда

Ів 10:14 я **з-ю** своїх овець, а вони **з-ють**

Ів 17:3 вічне життя, потрібно **пізн-ти**

Рм 8:28 Ми ж **з-мо**; Бог чинить усе

2Пт 2:12 зневажливо, чого не **з-ють**

Дії 18:25; 26:5; 1Ів 3:2.

ЗНАТНИЙ, 1Кр 1:26 не багато хто **з.**

ЗНАТЬ, Дії 25:23.

ЗНАХОДИТИ, Мт 7:7 шукайте — і **з-те**

Мт 7:8 хто шукає, — **з-де**

Мт 7:14 мало хто **з-ть** її

Мт 10:39 втратить душу, той її **з-де**

Дії 17:27; Об 9:6.

ЗНЕВАГА, Мт 12:31 **з.** проти духу

Дії 5:41 зазнати **з.** за Ісусове ім'я

1Фс 4:8 виявляє **з.** не до людей, а до Бога

ЗНЕВАЖАТИ, Мр 3:29 **з-е** святий дух

Єв 10:28 хто **з-е** закон Мойсея, помирає

Єв 10:33 на театральному видовищі **з-ли**

Об 16:21 **з-ли** Бога за ту кару

Рм 15:3; Об 13:6.

ЗНЕВАЖЛИВІ СЛОВА, Єв 12:3 стійко зніс **з.**

ЗНЕВАЖЛИВО, 1Тм 6:1 не говорив **з.**

Тит 2:5 не говорив про Боже слово **з.**

2Пт 2:10 славними, а **з.** говорять про них

ЗНЕВАЖЛИВО ГОВОРИТИ, Дії 18:6; 1Пт 4:4.

ЗЕНАВИДІТИ, Ів 17:14 світ їх **з-ів**

Рм 9:13 Я полюбив Якова, а Ісава **з-ів**

Єв 1:9 праведність і **з-ів** беззаконня

Ів 15:18, 25.

ЗЕНАЦЬКА, 1Фс 5:3 **з.** прийде знищення

ЗНЕХТУВАТИ, Дії 1:25 Юда **з-вав** і пішов

Єв 2:3 якщо **з-емо** спасінням

ЗНИКНЕННЯ, Єв 8:13 стає близьке до **з.**

ЗНИЩЕНИЙ, Ів 3:16 не був **з.**, а отримав

2Пт 3:9 не хоче, щоб хтось був **з.**

Об 17:8 Дикий звір буде **з**.

2Кр 4:9; Єв 10:39.

ЗНИЩЕННЯ, Мт 7:13 дорога до **з**.

Рм 9:22 приготовані на **з**. посудини гніву

1Фс 5:3 Мир і безпека!, тоді зненацька **з**.

2Фс 1:9 покарання — вічне **з**.

1Тм 6:9 які ведуть до **з**. і загибелі

2Пт 2:1 стягнуть на себе швидке **з**.

2Пт 2:3 Іхне **з**. не дрімає

2Пт 2:9 неправедних зберегти для **з**.

2Пт 3:7.

ЗНИЩИТИ, Як 4:12 один може врятувати і **з**.

Юд 5 потім **з-в** тих, хто не мав віри

Лк 17:27.

ЗНОСИТИ, Рм 9:22 Бог **з-в** посудини гніву

1Кр 10:13 більше, ніж можете **з-сти**

Еф 4:2 з любов'ю **з-те** одні одних

Єв 12:7 усе, що ви **з-те**, служить

Як 5:10 приклад того, як **з**. зло

Як 5:13 Чи хтось із вас **з-ть** зло?

1Пт 2:20 це **з-те**, то Богові до вподоби

Єв 13:13.

ЗНУЩАННЯ, Єв 11:37 зносячи **з**.

ЗНУЩАТИСЯ, Мт 22:6; Лк 18:32; Дії 14:5;

Єв 13:3.

ЗОБРАЖЕННЯ, Мт 22:20 Чиє це **з**. та ім'я?

ЗОВНІШНІЄ ПОДВІР'Я, Мр 14:68.

ЗОВНІШНІСТЬ, Ів 7:24 не судити за **з**.

ЗОЛОТО, Як 5:3 Ваше **з**. й срібло поіржавіло

Об 21:18, 21.

ЗОРЯ, Об 2:28 Дам йому також ранкову **з**.

ЗОСЕРЕДЖУВАТИСЯ, Кл 3:2.

ЗРАДИТИ, Мт 26:21 один з вас **з-ть** мене

Мт 27:3 Юда, котрий **з-в** Ісуса

Ів 6:64; 13:2.

ЗРАДИТИ, Лк 10:21 він надзвичайно **з-ів**

ЗРАДНИК, Ів 18:2 Юда, його **з**., теж знав

Лк 6:16.

ЗРАЗОК, Єв 8:5.

ЗРІВНЯТИСЯ, Лк 3:5 пагорб — **з**. з землею

ЗРІКАТИСЯ, Мр 8:34 нехай **з-ться** себе

Лк 12:9 **з-ється** мене перед людьми

Лк 12:9 **з-чуса** перед ангелами

Дії 26:11 намагався їх змусити **з-ктися**

1Тм 5:8 той **з-кся** віри

Мт 10:33; Мр 14:30; Лк 9:23; Дії 3:14; 7:35;

2Тм 2:12; Тит 1:16.

ЗРІЛИЙ, 1Кр 2:6 зі **з**. говоримо про мудрість

Гл 6:1 тоді ви, духовно **з**. брати

Єв 5:14 твердий харч — для **з**. людей

ЗРІЛІСТЬ, Флп 3:15 кожен, хто досягнув **з**.

Кл 1:28 кожному досягнути **з**.

Єв 6:1 поспішаймо до **з**.

ЗРІСТ, Лк 19:3 оскільки був малого **з**.

ЗРОСТАТИ, Дії 6:7 учнів постійно **з-тало**

Кл 1:10 **з**. в точному знанні про Бога

1Пт 2:2.

ЗРОСТИТИ, 1Кр 3:7 Бог **з-є**

ЗУБИ, Мт 8:12.

ЗУПИНИТИ, Мр 9:38 намагались **з**. його

ЗУХВАЛИЙ, Лк 1:51 виношує **з**. задуми

Рм 10:21 народу неслухняного і **з**.

Рм 1:30.

ЗУХВАЛО, Як 4:16.

ЗЦІЛЕННЯ, Мт 13:15 не отримати **з**.

Об 22:2 листя дерев для **з**. народів

ЗЦІЛЯТИ. Див. також ВИЛІКУВАТИ.

Мт 8:13 в ту ж мить слуга **з-вся**

Мт 9:35 **з-в** людей з усілякими хворобами

Лк 13:14 **з-в** у суботу

Дії 5:16 і всі до одного **з-ся**

Єв 12:13 щоб кульгаве **з-лося**

1Пт 2:24 його ранами ви **з-ся**

Мт 8:7; 12:15; 19:2; 21:14; Мр 3:2; Лк 6:7;

9:11; 10:9; 13:14; Дії 10:38; Об 13:12.

З'ЯВЛЕННЯ, Тит 2:13.

З'ЯВЛЯТИСЯ, Ів 21:1 Ісус знову **з-вся**

Дії 26:16 Я **з-вся** тобі для того, аби

Єв 7:15 мав **з**. інший священник

Єв 9:26 **з-вся** раз і назавжди

Мт 24:30; Лк 9:31; Дії 9:17.

I

ІВАН 1., Мт 3:1 прийшов **І**. Хреститель

Мт 11:11 ніхто, більший від **І**. Хрестителя

Мт 14:10; 21:25; Мр 1:9; Лк 1:13.

ІВАН 2., Об 22:8 я, **І.**, на власні очі

Мт 4:21; Дії 3:1; Гл 2:9; Об 1:4.

ІГРИ, 2Тм 2:5 в **і.**, коли людина змагається

ІДЕЯ, 2Кр 10:5 обертаємо нанівець хибні **і**.

ІДОЛ, Дії 15:20 забруднене **і**.

1Кр 8:4 **і.** — взагалі ніщо

2Кр 6:16 між Божим храмом та **і**.?

1Ів 5:21 Дітоньки, стережіться **і**.

Дії 7:41.

ІДОЛОПОКЛОННИК, 1Кр 5:10, 11; 6:9; 10:7;

Еф 5:5.

ІДОЛОПОКЛОНСТВО, 1Кр 10:14

Кл 3:5 пожадливість є **і**.

ІЗРАЇЛЬ, Рм 9:6 не кожен, хто від **І.**

Дії 13:23; Єв 8:10.

ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ, Еф 2:12 відчужені від **і.**

ІЗРАЇЛЬТЯНИН, Ів 1:47 Ось справжній **і.**

Рм 11:1 я також **і.**, Авраамів нащадок

ІЛЛЯ, Мт 17:11, 12.

ІМЛА, Як 4:14 ви — **і.**

ІМ'Я, Мт 6:9 нехай освячується твоє **і.**

Мт 12:21 на його **і.** покладатимуть надію

Мт 22:20 Чиє це зображення та **і.?**

Мт 24:9 за **і.** моє вас будуть ненавидіти

Лк 21:12 за моє **і.** поведуть до царів

Ів 14:14 попросите в моє **і.**, зроблю це

Ів 17:26 Я виявив твоє **і.**

Дії 4:12 більше нікому не дав такого **і.**

Дії 15:14 вибрати народ для свого **і.**

Рм 10:13 хто кличе **і.** Єгови, буде спасенний

Еф 3:15 кожна родина завдячує своїм **і.**

Флп 2:9 **і.**, вище від будь-якого іншого **і.**

Об 2:3 багато зніс за моє **і.**

Мт 24:5; Мр 9:39; Дії 4:17; 5:28; Ів 2:12.

ІНАКШИЙ, Гл 4:20 наша розмова була б **і.**

ІНТЕРЕСИ, Флп 2:4 а й про **і.** інших

Флп 2:21 а не **і.** Христа

ІНШІ ВІВЦІ, Ів 10:16 Маю я ще **і.**

ІРОД, Мт 2:1 за днів царя **І.**

Лк 23:12; Дії 4:27; 12:1.

ІСАВ, Єв 12:16.

ІСАК, Рм 9:7 твоїм нащадком через **І.**

Мт 8:11; Єв 11:17, 20.

ІСАЯ, Мт 15:7; Рм 15:12.

ІСКАРІОТ, Мт 10:4; 26:14; Ів 6:71.

ІСНУВАТИ, Ів 7:28 хто мене послав, дійсно **і-е**

Дії 5:17 секти саддукеїв, яка **і-ла** на той час

Дії 17:28 живемо, рухаємося та **і-мо**

Об 4:11 і з твоєї волі все **і-е**

ІСПАНІЯ, Рм 15:24 по дорозі до **І.** побачуся

ІССАХАР, Об 7:7.

ІСТОРІЯ, Мт 1:1.

ІСТОТИ, Об 4:6; 5:6.

ІСУС, Мт 1:21 назвеш його **І.**

Мт 27:37 **І.**— Цар юдейський

Дії 4:13 розуміти, ці чоловіки ходили з **І.**

Дії 9:5 Я — **І.**, якого ти переслідуєш

Об 20:4 свідчили про **І.**

Мт 3:16; 27:17; Лк 2:43; Ів 1:45; 17:3;

Дії 2:36; Рм 6:23; Єв 2:9; 3:1; Об 1:5.

ІСУС НАВИН, Єв 4:8.

ІТАЛІЯ, Єв 13:24 Шлють вітання ті, що в **І.**

ІЗРАЇЛЬ — КАМ'ЯНИСТЕ МІСЦЕ

І

ЇЖА, Ів 4:34 Моя **ї.**— виконувати волю

Рм 14:15 якщо твій брат зажурився через **ї.**

1Тм 6:8 якщо маємо **ї.**, одяг

Дії 14:17; 1Кр 8:13.

ЇЖА ЧИ НАПОЇ, Рм 14:17 царство не **ї.**

ЇЖА ЧИ ПИТВО, Кл 2:16.

ЇСТИ, Мт 26:26 вони ще **їли**, Ісус взяв хліб

Рм 14:6 людина, котра **ї-ть**, **ї-ть** на хвалу

1Кр 10:21 **ї.** зі столу Єгови і столу демонів

2Фс 3:10 не хоче працювати, нехай не **їсть**

Об 2:7 дам **ї.** плоди з дерева життя

Ів 6:53.

ЇСТИ І ПИТИ, Мт 11:19 Син людський **ї.**

Мт 24:38 до потоку люди **ї.**

Лк 10:7 залишайтеся в тому домі, **ї.**

ЇФТАХ, Єв 11:32.

ЇХАТИ, Об 19:14 на білих конях **ї-ли**

Лк 20:9.

Й

ЙОВ, Як 5:11 Ви чули про витривалість **й.**

ЙОНА, Мт 12:39 окрім знака пророка **й.**

Лк 11:30.

ЙОППЯ, Дії 9:42.

ЙОРДАН, Мр 1:9.

ЙОСИП 1., Дії 7:9; Єв 11:22.

ЙОСИП 2., Мт 1:19; Лк 3:23; Ів 6:42.

ЙТИ, Мт 10:38 ставпа мук і не **йде** за мною

Мт 19:28 ви, що **п-шли** вслід за мною

Ів 8:12 Хто **йде** за мною, матиме світло

Мт 4:20; 16:24; Ів 10:5, 27; 1Кр 10:4.

К

КАДИЛО, Єв 9:4 золоте **к.** й ковчег

КАЗАТИ, Гл 2:6 не **с-ли** нічого нового

КАЇН, Єв 11:4; Ів 3:12.

КАЙДАНИ, Флп 1:13 мене закували в **к.**

Дії 20:23; 26:31; Кл 4:3; Єв 11:36.

КАЙЯФА, Ів 11:49; 18:13, 28; Дії 4:6.

КАЛКА, Мт 18:8.

КАЛЧИТИ, Флп 3:2 тих, хто **к-ть** тіло

КАМІНЧИК, Об 2:17 дам білий **к.**

КАМІНЬ, Мт 21:42 **К.**, який відкинули

Лк 19:40 вони замовкнуть, волатиме **к.**

Рм 9:32 спіткнулися об **к.** спотикання

1Пт 2:6 кладу на Сіоні **к.**

КАМ'ЯНИСТЕ МІСЦЕ, Мт 13:5, 20;

Мр 4:5, 16.

КАНА, Ів 2:1; 4:46.

КАПЕРНАУМ, Мт 11:23 **К.**, упадеш до гадесу
Мт 4:13; Лк 4:23; Ів 2:12; 6:59.

КАРА, Об 15:1 сім ангелів із сімома **к.**
Об 18:4 зазнати **к.**, посланих на неї
Об 22:18 Бог дасть йому **к.**
Об 9:20; 11:6; 21:9.

КАРАТИ. Див. ВИХОВУВАТИ.
Дії 26:11 я неодноразово **к-в**
1Фс 4:6 за таке **к-е** Єгова
Єв 12:6 **к-е** кожного, кого приймає як сина

КАСТРУВАТИСЯ, Гл 5:12 нехай **к-ться**

КАТУВАННЯ, Єв 11:35 чоловіки зазнавали **к.**

КАЧАТИСЯ, 2Пт 2:22 свиня йде **к.** в болоті

КАЯТИСЯ, Лк 15:7 грішника, котрий **к-ться**
Лк 17:4.

КАЯТТЯ, Мт 3:8 плоди, що свідчать про **к.**
Лк 15:7 дев'яносто дев'ять **к.** не потрібне
Дії 26:20 вчинки, які свідчать про **к.**
Лк 24:47; 2Пт 3:9.

КВАПИТИСЯ, Рм 3:15 **к-ться** проливати

КВАСИТИ, Мт 13:33 так що **закв-ся** все тісто
Гл 5:9 Трохи закваски **к-ть** усе тісто

КЕДРОН, Ів 18:1.

КЕРІВНИК, Дії 3:15 Ви вбили **К.**
Дії 5:31 Бог його звеличив і зробив **К.**
1Кр 3:10 мудрий **к.** робіт
Єв 2:10 зробив досконалим **К.**
Єв 12:2 придивляючись до Ісуса — **К.**
Дії 3:15; 5:31.

КЕРУВАТИ, Ів 16:13 дух правди **к-ме** вами
1Кр 12:28 надає допомогу, має здібності **к.**
Еф 4:23 сила, яка **к-е** розумом

КЕСАР, Мр 12:17 видавайте **к-ве к-ю**
Лк 23:2 забороняє платити податки **к.**
Ів 19:15 не маємо іншого царя, окрім **к.**
Мт 22:17; Лк 2:1; Ів 19:12.

КЕСАРІЯ, Мт 16:13; Дії 10:1; 23:23.

КИДАТИ, Як 1:6 вітер несе й **к-е**
Мт 3:10; 5:25; 7:19.

КИМВАЛ, 1Кр 13:1 подібним до **к.**

КИФА, 1Кр 9:5; 15:5; Гл 2:14.

КІНЕЦЬ, Мт 10:22 витривалим до **к.**
Мт 24:14 а тоді прийде **к.**
1Кр 10:11 прийшов **к.** різних систем
2Тм 4:7 пробіг шлях до **к.**
1Пт 4:7 усьому наблизився **к.**
Об 2:26.

КІНЬ, Об 19:11 я побачив білого **к.**

КІСТКА, Мт 23:27 всередині повні **к.** мерців
Ів 19:36 Жодна **к.** не буде зламана

КІСТКОВИЙ МОЗОК, Єв 4:12 суглоби й **к.**

КІШ, Дії 13:21.

КЛИКАТИ, Дії 2:21 хто **к-че** ім'я Єгови
Рм 10:13.

КЛИЧ, 1Фс 4:16 зійде з **к.**

КЛЮЧ, Мт 16:19 **к.** від небесного царства
Лк 11:52 ви забрали **к.** до знання
Об 1:18 Я маю **к.** від смерті й гадесу
Об 20:1 мав у руці **к.** від безодні
Об 3:7; 9:1.

КЛЯСТИСЯ, Мт 5:34 не **к-ться** взагалі

КЛЯТВА, Єв 6:17 Бог дав **к.**

КМІТЛИВИЙ, Лк 16:8 сини системи **к-іші**
Лк 16:8 той виявився **к.**

КНИГА, Єв 9:19 покropив **к.**, увесь народ
Мр 12:26.

КНИЖНИК(И), Мт 5:20 праведніші від **к.**
Мт 7:29 хто має владу, а не як **к.**
Мт 9:3; 17:10; Лк 5:21, 30.

КОВЧЕГ, 1Пт 3:20; Об 11:19.
КОЗЕЛ, Мт 25:32 відділяє овець від **к.**
Єв 9:12 не з кров'ю **к.** і бичків
Єв 10:4.

КОЛИШНІЙ, Еф 4:22.

КОЛІНО, Рм 11:4 не схилили **к.** перед Ваалом
Флп 2:10 схилилось кожне **к.**
Рм 14:11; Єв 12:12.

КОЛОВОРІТ, Як 3:6 язик запалює **к.** життя

КОЛОДА, Лк 6:42 вийми зі свого ока **к.**

КОЛОНАДА, Ів 10:23; Дії 3:11; 5:12.

КОЛОНІЯ, Дії 16:12 до **к.** Филипи

КОЛЮЧКА, 2Кр 12:7 дано мені в тіло **к.**

КОМАР, Мт 23:24 відііджуєтє **к.**

КОМОРА, Мт 3:12; 6:26.

КОРАБЕЛЬ, 1Тм 1:19; Як 3:4.

КОРАБЕЛЬНА АВАРІЯ, 2Кр 11:25.

КОРВАН, Мр 7:11 Все, що я маю,— це **к.**

КОРЕЙ, Юд 11.

КОРИСНИЙ, Дії 20:20 розповідати про **к.**
1Кр 6:12 не все **к.**
1Тм 4:8 відданість Богу **к.**
2Тм 3:16 натхнене Богом і **к.**
Тит 3:8.

КОРИСТУВАТИСЯ, 1Кр 7:31 хто **к-ться**
КОРИСТЬ, Рм 11:28 вороги для вашої **к.**
1Тм 6:6 побожна відданість — велика **к.**

Як 2:16 не дасть, то яка **к.** від цього?

Мт 16:26; 1Кр 10:33.

КОРИТИСЯ, Рм 2:8.

КОРИНЬ, Рм 11:16 **к.** святий, святі й гілки

1Тм 6:10 любов до грошей — **к.** нещастя

Єв 12:15 щоб не з'явився отруйний **к.**

Мт 3:10; 13:21; Рм 11:18.

КОРМА, Мр 4:38; Дії 27:29, 41.

КОРНИЛІЙ, Дії 10:1, 3, 22, 24, 25, 30, 31.

КОРОБОВЧКИ З УРИВКАМИ, Мт 23:5.

КОРОТКОЧАСНИЙ, 2Кр 4:17 страждання **к.**

КОРЧІ, Мр 9:26 звівши хлопця сильними **к.**

КОШАРА, Ів 10:16 не належать до цієї **к.**

КОШИК, 2Кр 11:33 спустили в **к.**

Мт 14:20; 15:37.

КОШТУВАТИ, Дії 19:19 сувої, що **к-вали**

КРАДІЖКА, 1Пт 4:15 не через **к.**

КРАЙ, Мт 4:16.

КРАЙНЄ, 2Кр 8:2.

КРАСНОМОВНИЙ, Дії 18:24 Аполлос **к.**

КРАСНОМОВСТВО, 2Кр 11:6 **к.** я не

КРАСТИ, Мт 6:20 де злодії не **к-ть**

Еф 4:28 Хто **к-в**, нехай не **к-де**

КРИВДА, Рм 13:10 Любов не завдає **к.**

1Пт 3:9 не віддавайте **к.** за **к.**

КРИЛА, Об 12:14 два великих орлиних **к.**

КРИТИКУВАТИ, 1Тм 5:1 старшого не **к-й**

КРИХТИ, Мт 15:27 цуценята їдять **к.**

КРОВ, Мт 26:28 це означає мою **к.** угоди

Ів 6:54 п'є мою **к.**, має вічне життя

Дії 15:20 стримувалися від **к.**

Дії 15:29 стримуватися від **к.**

1Кр 15:50 тіло і **к.** не успадкують Божого

Єв 9:22 без пролиття **к.** немає

1Ів 1:7 **к.** Ісуса очищає нас

Об 18:24 знайдено **к.** святих

Мт 23:35; 27:25; Дії 20:28; Єв 9:20; Об 7:14;

14:20.

КРОПИТИ, Єв 9:13, 19, 21.

КРОПЛЕННЯ, Мр 7:4; Єв 12:24.

КУЛЬГАВИЙ, Мт 15:30; Єв 12:13.

КУПЕЦЬ, Об 18:3 мандрівні **к.** розбагатіли

Мт 13:45; Об 18:11.

КУПУВАТИ, Мт 13:44 **к-в** те поле

Мт 13:46 одну перлину і **к-в** її

1Кр 7:23 були **к-ні** за високу ціну

1Кр 7:30 хто **к-пуче** — як ті, хто не володіє

2Пт 2:1 власника, який **к-в** їх

Об 5:9 кров'ю своєю **к-в** людей

Об 13:17 ніхто не міг ні **к.**, ні продавати

Лк 14:18; Об 3:18; 18:11.

КУХОЛЬ, Мт 10:42 напоїть малих **к.** води

КУШТУВАТИ, 1Пт 2:3 **ск-ли**, що Господь

Мт 16:28; Кл 2:21; Єв 2:9.

Л

ЛАГІДНИЙ, Мт 5:5 Щасливі **л.**

Мт 11:29 я **л.** та смиренний

Мт 21:5 іде до тебе твій Цар, він **л.**

1Кр 4:21 з любов'ю та **л.** духом?

1Пт 3:4 спокійного і **л.** духу

ЛАГІДНІСТЬ, 2Кр 10:1 з **л.**, які виявляв

Гл 6:1 виправляючи її в душі **л.**

2Тм 2:25 з **л.** наставляти

1Пт 3:15 виступити на захист з **л.**

Гл 5:23; 1Тм 6:11; Тит 3:2.

ЛАЗАР, Лк 16:20; Ів 11:1, 2; 12:1.

ЛАМАТИ, 1Кр 10:16.

ЛАМЕХ, Лк 3:36.

ЛАНЦЮГИ, Дії 12:7 **л.** спали з його рук

Еф 6:20 в **л.** виконую обов'язки посла

ЛАОДИКІЯ, Кл 2:1; Об 1:11; 3:14.

ЛАСКА, Еф 2:7.

ЛАТКА, Мт 9:16; Мр 2:21; Лк 5:36.

ЛЕВ, Єв 11:33 закривали пащі **л.**

1Пт 5:8 Диявол, ходить, немов **л.**

Об 5:5 **л.** із племені Юди

ЛЕВІЙ, Об 7:7.

ЛЕГКОЗРОЗУМЛИЙ, 1Кр 14:9 говорите **л.**

ЛЕДАЧИЙ, Мт 25:26 Злий і **л.** рабе

Тит 1:12 небезпечні звірі, **л.** ненажери

ЛЕДВЕ, 1Пт 4:18 **л.** врятується

ЛЕОПАРД, Об 13:2.

ЛЖЕВЧИТЕЛІ, 2Пт 2:1.

ЛЖЕПРОРОКИ, Мр 13:22 з'являться **л.**

1Ів 4:1 у світі з'явилося багато **л.**

Мт 24:11; 2Пт 2:1.

ЛЖЕХРИСТИ, Мт 24:24; Мр 13:22.

ЛИСТ(И), 2Кр 3:1 рекомендаційні **л.** від вас

Дії 23:25.

ЛИСТЯ, Об 22:2 **л.** слугувало для зцілення

ЛИТА ЖЕРТВА, 2Тм 4:6 я немов **л.**

Флп 2:17.

ЛИХВАРІ, Мт 25:27 віддати **л.**

ЛИХО, Мт 24:21 велике **л.**, якого не було

Ів 16:33 зазнаватимете **л.**, але будьте

Рм 12:12 У час **л.** будьте стійкими

2Кр 1:4 потішає нас у всіх **л.**

1Фс 3:4 нам доведеться зносити **л**.
 2Фс 1:6 відплатити **л**. тим, через кого ви
 2Тм 2:3 знось **л**.
 Єв 10:33 зневажали й завдавали вам **л**.
 Єв 11:37 зносячи нужду, **л**.
 Як 1:27 вдовами, коли вони зносять **л**.
 Об 2:10 щоб десять днів зносили **л**.
 Об 7:14 ті, що пережили велике **л**.
 Мр 4:17; Дії 7:10; 20:23; Рм 2:9; 5:3; 8:35;
 2Кр 6:4; 2Тм 1:8; 2:9; 4:5.
ЛИХОСЛОВ, 1Кр 5:11 зветься братом, але **л**.
 1Кр 6:10 ні **л**. Божого царства не
ЛИЦЕ, Дії 6:15 **л**. стало подібне до **л**. ангела
 2Кр 4:6 віддзеркаливши через **л**. Христа
 Єв 9:24 за нас перед **л**. Бога
ЛИЦЕМІР, Мт 7:5 **Л.!** Спочатку вийми
 Мт 15:7 **Л.**, Ісає влучно пророкував про вас
 Мт 23:13 книжники й фарисеї, **Л.!**
 Мт 24:51 дасть йому таку ж частку, як і **л**.
ЛИЦЕМІРСТВО, Мт 23:28 ви повні **л**.
 Лк 12:1 фарисейської закваски, тобто **л**.
 Гл 2:13 юдеї, як і він, вдалися до **л**.
 1Тм 4:2 **л**. людей, які говорять брехню
ЛІВІЯ, Дії 2:10 Єгипту, різних частин **Л**.
ЛІЖКО, Лк 8:16.
ЛІКАР, Лк 4:23 **Л.**, вилікуй самого себе
 Лк 5:31 **Л**. потрібний не здоровим
 Кл 4:14 Лука, улюблений **л**.
ЛІКОТЬ, Мт 6:27 продовжити життя на **л**.
 Об 21:17.
ЛІНУВАТИСЯ, Рм 12:11 У праці не **л-теся**
ЛІПШЕ ВОСКРЕСІННЯ, Єв 11:35.
ЛІТО, Мт 24:32 відомо, що близько **л**.
ЛІЧБА, 1Кр 13:5 не веде **л**. обра́зам
ЛІЯНЕ ПОЛОТНО, Об 19:8 **л**. представляє
 Об 19:14.
ЛОВ, Лк 5:4 закиньте сіті для **л**.
ЛОВИТИ, 1Кр 3:19 **л-ть** мудрих на їхній
ЛОВЦІ, Мт 4:19 і я зроблю вас **л**. людей
ЛОЖЕ, Єв 13:4 подружжє **л**. не опоганене
ЛОІДА, 2Тм 1:5 твої бабуся **Л**. та
ЛОНО, Лк 16:22; Ів 1:18.
ЛОПАТА, Мт 3:12; Лк 3:17.
ЛОТ, Лк 17:28 Подібно було і за днів **Л**.
 2Пт 2:7 визволив праведного **Л**.
ЛУК, Об 6:2.
ЛУКА, Кл 4:14; 2Тм 4:11.
ЛЮБИЙ, Ів 11:3; 1Кр 10:14; 2Кр 7:1;
 1Пт 4:12.

ЛЮБИТИ, Мт 10:37 Хто **л-ть** батька більше
 Мт 22:37 **Л-би** Єгови, Бога свого
 Ів 15:19 Якби належали, світ **л-в** би своє
 2Кр 9:7 Бог **л-ить** того, хто дає з радістю
 Кл 3:19 не переставайте **л**. дружин
 2Тм 3:4 **л-муть** задоволення, а не Бога
 Тит 2:4 напоумляють жінок **л**. своїх
 1Пт 1:22 сильно **л-ть** одні одних
 1Ів 2:15 Не **л-ить** ані світу, ані того
 Лк 7:2; Ів 11:5; 12:43; 13:23, 34; 1Кр 16:22;
 1Тм 1:5; Тит 3:15.
ЛЮБОВ, Мт 24:12 **л**. більшості охолоне
 Ів 15:13 Немає більшої **л**. від **л**. того
 Рм 8:39 відділити нас від **л**. Бога, яку
 Рм 13:10 **л**. є виконанням закону
 1Кр 13:4 **Л**. не ревнує, не хвастає
 1Кр 13:13 а найбільша з них — **л**.
 1Кр 16:14 Усе робить з **л**.
 Флп 4:8 що викликає почуття **л**.
 Кл 3:14 **л**. — досконалі узи єдності
 2Тм 3:3 не матимуть природної **л**.
 1Пт 4:8 **л**. покриває безліч гріхів
 1Ів 4:8 Бог є **л**.
 1Ів 4:18 У **л**. немає страху
 1Ів 5:3 **Л**. до Бога полягає
 1Кр 13:1, 2, 3, 4, 8; Кл 2:2; Об 2:4.
ЛЮБ'ЯЗНИЙ, 2Тм 2:24 має бути до всіх **л**.
ЛЮДИ, Мт 4:19 я зроблю вас ловцями **л**.
 Лк 16:15 що звеличують **л**.— мерзота
 Гл 1:10 Хіба я прагну догоджати **л**.?
 Дії 17:5; 1Кр 1:25.
ЛЮДИНА, Мт 4:4 **Л**. повинна жити не хлібом
 Дії 5:29 підкорятися Богові, а не **л**.
 2Кр 4:16 наша внутрішня **л**. обновлюється
 2Кр 5:16 якою **л**. є з тілесного погляду
ЛЮДСЬКИЙ, Мт 15:9 видають **л**. заповіді за
 1Кр 9:8 говорю з **л**. погляду?
 2Кр 1:12 не **л**. мудрістю, а Божою
 2Кр 4:7 сила, яка перевершує **л**., від Бога
 Гл 1:11 добра новина не є чимось **л**.
ЛЮДСЬКІ ПОНЯТТЯ, Рм 6:19 говорю **л**.
ЛЮДЯНО, Дії 28:2.
ЛЮТИЙ, Мт 8:28.
ЛЮТІСТЬ, Лк 6:11.

М

МАГОґ, Об 20:8 Гоґа і **М.**, і щоб зібрати їх
МАЙБУТНЄ, Лк 13:9 в **м**. принесе плоди
МАЙНО, Мт 25:14 доручив своє **м**.
 Лк 15:13 молодший син промарнував **м**.
 Мт 19:21; Лк 14:33.

МАКЕДОНИЯ, Дії 16:9 Прийди до **М.**

Дії 20:1; 1Кр 16:5; 2Кр 8:1; 1Фс 1:7; 4:10.

МАЛА ОТАРА, Лк 12:32 не лякайся, **м.**

МАЛО, 1Кр 7:29 часу залишилось **м.**

Об 12:12 йому залишилось **м.** часу
Як 3:5.

МАНДРІВНИЙ КУПЕЦЬ, Мт 13:45.

МАННА, Ів 6:49 прабадьки Іли **м.**

Єв 9:4 золотий дзбан з **м.**

Об 2:17 дам схованої **м.**

МАРІЯ 1., Мт 1:16 **М.** народила Ісуса

Мт 13:55; Мр 6:3; Лк 1:27; 2:19, 34.

МАРІЯ 2., Мт 27:56 **М.** Магдалина

Мр 16:1; Лк 8:2; 24:10; Ів 20:1.

МАРІЯ 3., Мт 27:56 **М.**— мати Якова

Мр 15:47; 16:1; Лк 24:10; Ів 19:25.

МАРІЯ 4., Лк 10:42 **М.** вибрала

Лк 10:39; Ів 11:1; 12:3.

МАРІЯ 5., Дії 12:12 **М.**, матері Івана

МАРІЯ 6., Рм 16:6 **М.**, котра потрудилась

МАРНИЙ, Мт 12:36 за кожне **м.** слово

1Кр 15:58 труд не **м.** у Господніх очах

2Кр 1:7 надії не будуть **м.**

Еф 4:17 **м.** спосіб мислення

Еф 5:6; Тит 3:9.

МАРНОТА, Рм 8:20 створіння підкорене **м.**

МАРТА, Лк 10:41; Ів 11:39; 12:2.

МАТВІЙ, Мт 9:9; 10:3; Лк 6:15; Дії 1:13.

МАТИ, Лк 8:21 Моя **м.** і брати мої — це ті

Гл 4:26 верхній Єрусалим; він є нашою **м.**

Лк 12:53; 14:26.

МАТИ ПРАВО ЗА ЗАКОНОМ, Мр 2:26.

МЕД, Об 10:10.

МЕЛХИСЕДЕК, Єв 5:6 на подобу **М.**

Єв 6:20; 7:1, 15.

МЕНШИЙ, Лк 9:48 як **м.**, той великий

Єв 7:7 більший благословляє **м.**

МЕРЗОТА, Мт 24:15 **м.**, котра спричиняє

Лк 16:15 звеличують люди, у Божих очах **м.**

Як 1:21 відкиньте всіляку **м.**

Об 17:4 золоту чашу, наповнену **м.**

Об 17:5.

МЕРЗОТНИЙ, Тит 1:16.

МЕРТВІЙ, Мт 8:22 **м.** нехай ховають своїх **м.**

Ів 5:25 **м.** почують голос Божого Сина

Еф 2:1 Бог оживив, хоча ви були **м.**

Мт 22:32; Об 14:13; 20:13.

МЕСІЯ, Ів 1:41 Ми знайшли **М.**

Ів 4:25 Я знаю, що прийде **М.**, Христос

МЕСНИК, Рм 13:4 **м.** виливає гнів Бога

МЕСОПОТАМІЯ, Дії 2:9.

МЕТА, 2Кр 5:9 **м.** йому догоджати.

Флп 3:14 намагаюся досягти **м.**

1Тм 1:5 **М.** такого наказу

1Тм 4:7 постав за **м.** бути відданим Богу

1Тм 6:9 ті, хто має **м.** розбагатіти

Мт 11:12.

МЕТУШАЛАХ, Лк 3:37.

МЕТУШНЯ, Дії 4:25 народи зчинили **м.**

МЕЧ, Мт 26:52 хто візьме **м.**, від **м.** й загине

Еф 6:17 духовний **м.**, Боже слово

Єв 4:12 гостріше від обосічного **м.**

Об 19:15 виходив **м.**, довгий і гострий

Мт 10:34; Лк 21:24; 22:38.

МЕШКАНЕЦЬ, Дії 4:25 **м.** задумали марноту?

МИЛІСТЬ, Лк 2:52 Ісус мав щораз більшу **м.**

Дії 13:34 **м.**, яку обіцяв Давиду

МИЛОЗВУЧНИЙ, Кл 3:16 **м.** духовні пісні

МИЛОСЕРДНИЙ, Мт 5:7 Щасливі **м.**

Лк 6:36 будьте **м.**, як і ваш Батько

Лк 18:13 будь **м.** до мене, грішника

Єв 2:17 **м.** та вірним первосвященником

Як 5:11 Єгова дуже **м.**

МИЛОСЕРДЯ, Мт 9:13 Я хочу **м.**, а не жертви

1Тм 1:13 мені було виявлено **м.**

Як 2:13 **М.** здобуває перемогу

Як 3:17 повна **м.** і добрих плодів

1Пт 2:10 тепер виявляється **м.**

МИР, Мт 10:34 принести не **м.**, а меч

Лк 2:14 **м.** людям, які мають схвалення

Ів 14:27 Залишаю вам **м.**, свій **м.**

Рм 12:18 будьте в **м.** з усіма людьми

Рм 14:19 сприяти всьому, що веде до **м.**

Рм 16:20 Бог, джерело **м.**, розчавить Сатану

2Кр 13:11 живіть у **м.**

Еф 6:15 готовність проповідувати про **м.**

Флп 4:7 Божий **м.**

Кл 1:20 укласти **м.** на підставі крові

1Фс 5:3 **М.** і безпека!

1Пт 3:11 нехай шукає **м.** та

Об 6:4 забрати **м.** із землі

Ів 16:33; Як 3:18.

МИРНИЙ, Єв 12:11 **м.** плід — праведність

Як 3:17 мудрість, що згори, **м.**

МИРОТВОРЕЦЬ, Мт 5:9 Щасливі **м.**

МИРРА, Мт 2:11; Ів 19:39.

МИСКА, Єв 12:16 первородство на **м.** Їжі

МИСЛЕННЯ, Рм 8:6 **м.** тілесне означає

1Кр 14:20 хай **м.** ваше буде не як у дітей

Рм 1:21.

МИСТЕЦТВО НАВЧАТИ, 2Тм 4:2; Тит 1:9.

МИТИ, Мт 15:2; Ів 13:5.

МИТИСЯ, Ів 9:11.

МИТЬ, Лк 4:5 за одну **м.** показав йому

МИХАІЛ, Об 12:7 **м.** разом з ангелами
Юд 9.

МІДІЯНИ, Дії 7:29.

МІДЬ, 1Кр 13:1 **м.**, що дзеленчить

МІНА, Лк 19:16 твоя **м.** принесла десять **м.**
Лк 19:13, 24, 25.

МІНЯЛЬНИКИ ГРОШЕЙ, Ів 2:15

МІРА, Мт 7:2 якою **м.** ви міряєте, такою

Лк 6:38 **м.** добру, щільно наповнену

1Фс 2:16 доповнюють **м.** своїх гріхів

МІРАДИ, Юд 14 міріадами **с.**

Єв 12:22; Об 5:11.

МІРКУВАННЯ, 1Кр 3:20.

МІРКУВАТИ, Лк 22:23 почали **м.**, хто з них

МІСІЯ, 2Кр 5:18 доручив нам **м.** примирення

МІСТО, Мт 5:14 **м.** на горі не може сховатися

Єв 11:10 **м.** зі справжньою основою

Єв 11:16 він приготував їм **м.**

Об 21:2 святе **м.**, Новий Єрусалим

Лк 4:43; 19:17; Об 16:19.

МІСЦЕ, Мт 24:15 стоїть на святому **м.**

Ів 14:2 йду приготувати вам **м.**

Об 12:6, 8.

МІСЦЕВІСТЬ, Мр 5:17 подалі від їхньої **м.**

МІСЦЕВІ СУДИ, Мт 10:17; Мр 13:9.

МІСЦЕ ПРОЖИВАННЯ, Юд 6.

МІСЯЦЬ, Лк 21:25 на **м.** будуть знаки

Дії 2:20 сонце на темряву, а **м.** — на кров

Гл 4:10 скрупульозно дотримуєтесь днів, **м.**

Об 12:1 під ногами її був **м.**

Кл 2:16; Об 21:23.

МІЦНИЙ, 2Тм 2:19 Бог застав **м.** основу

Єв 6:19 Ця наша надія, певна й **м.**

1Пт 5:9 залишаючись **м.** у вірі

МІЦНО, 1Кр 16:13 **м.** стійте у вірі

Єв 3:6 **м.** триматися надії

МІШАНИЙ НАПІЙ, Об 18:6 вона наливала **м.**

МОВА, Дії 2:6 розмовляють їхніми **м.**

Рм 16:18 улесливою **м.** вводять в оману

1Кр 13:1 Якщо говорю **м.** ангельськими

1Кр 13:8 Що ж до дарів говорити **м.**

1Кр 14:5 більший від того, хто говорить **м.**

1Кр 14:9 говорите легкорозумілою **м.**

1Кр 14:22 говорити **м.** — знак

2Кр 3:12 ми маємо надзвичайну свободу **м.**

Тит 2:8 **м.**, яку неможливо засудити

1Кр 12:10; 14:6, 13, 19; Об 7:9.

МОВЧАТИ, Мт 22:34; 1Кр 14:34.

МОВЧКИ, 1Тм 2:11 Нехай жінка вчиться **м.**

МОГИЛА, Мт 23:27 побілені **м.**

Мт 27:61 залишилися сидіти біля **м.**

МОГУТНІ ДІЛА, 1Кр 12:10, 29; Гл 3:5.

МОГУТНІЙ, Еф 6:10 його **м.** силою

2Фс 1:7 з'явиться з неба з **м.** ангелами

Мр 9:39.

МОГУТНІСТЬ, Об 1:6 йому належить **м.**

МОЖЛИВИЙ, Мт 19:26 для Бога **м.** все
Рм 12:18.

МОЖЛИВІСТЬ, Єв 11:15 **м.** повернутися

МОЖЛИВО, Мт 26:39 якщо **м.**, нехай оминє

МОЙСЕЙ, Мт 17:3 з'явилися **м.** та Ілля

1Кр 10:2 Всі вони охрестилися в **м.**

Єв 11:24 Завдяки вірі **м.**, коли виріс

Об 15:3 співали вони пісню **м.**

Дії 3:22; 7:22; Єв 3:2.

МОЛИТВА, Мт 21:13 Мій дім домом **м.**

Дії 10:4 Твої **м.** дійшли до Бога

Рм 12:12 Перебувайте в **м.**

Флп 4:6 звертайтеся у **м.** до Бога

Кл 4:2 Постійно перебувайте в **м.**

Єв 5:7 Христос звертав прохання її палкі **м.**

1Пт 4:7 пильуйте, щоб не занедбувати **м.**

Еф 6:18; 1Пт 3:7; Об 8:4.

МОЛИТИСЯ, Мт 5:44 **м.** за своїх гонителів

Мт 6:9 Ви ж **м-ться** так

Мт 24:20 **м-ться**, аби ваша втеча

Мт 26:41 **м-ться**, щоб не впасти в спокусу

Мр 11:24 про що **м-тєся**, отримаєте

Мр 12:40 довго **м-ться** напоказ

2Кр 1:11 допомогти, палко **м-чись** за нас

1Фс 5:17 Безперестанку **м-тсья**

Як 5:16 **м-ться** один за одного

Мт 6:5; Дії 10:9; Рм 8:26; 1Кр 14:15; 1Тм 2:1.

МОЛОДИЙ, Мт 19:22.

МОЛОДІСТЬ, 1Тм 4:12 звисока на **м.**

Дії 26:4.

МОЛОДШИЙ, 1Тм 5:1, 2, 11, 14.

МОЛОДЬ, 2Тм 2:22 бажань, властивих **м.**

МОЛОКО, 1Кр 3:2 годував вас **м.**, не твердою

Єв 5:12 котрим потрібне **м.**

1Пт 2:2 прагнення до чистого **м.**

МОНЕТА, Мр 6:8 не брати ні мідних **м.**

МОРЕ, Лк 21:25 через рев розбурханого **м.**

1Кр 10:2 охрестилися, проходили через **м.**

Об 20:13 **м.**, смерть і гадєс віддали мертвих

Об 21:1 **м.** вже не було

Об 7:3.

МОРСЬКИЙ, Юд 13 бурхлив **м.** хвили

МОРЯК, Дії 27:27; Об 18:17.

МОТУЗКА, Ів 2:15 Ісус зробив собі бич з **м.**

МСТИТИСЯ, Рм 12:19 не **м.** самі за себе

Об 19:2 він **по-вся** їй за кров своїх рабів
Об 6:10.

МУДРЕЦЬ, 1Кр 1:19 Мудрість **м.** погублю

МУДРИЙ. Див. також РОЗСУДЛИВИЙ.

Мт 11:25 заховав це від **м.**

Рм 12:16 Не ставайте **м.** у власних

Еф 5:15 поводьтеся не як немудрі, а як **м.**

2Тм 3:15 писання можуть зробити **м.**

Рм 1:22; 11:25.

МУДРІСТЬ, Мт 11:19 **м.** доводить свою

Лк 1:17 повернути серця до **м.** праведних

1Кр 2:5 віра не на людський **м.**, а на Божій

1Кр 3:19 цьогосвітня **м.** — безглуздя

Як 1:5 комусь бракує **м.**, нехай

Як 3:17 **м.**, що згори, мирна

Рм 11:33.

МУДРІШИЙ, 1Кр 1:25 Боже «безглуздя» **м.** від

МУЗИКА, Лк 15:25 почув **м.** й танці

МУКА, Лк 16:23 зносячи **м.** в гадесі

Об 12:2 кричала від болю і пологових **м.**

Об 14:11 Дим же від їхніх **м.**

Об 18:7, 10.

МУР, Єв 11:30 Завдяки вірі впали **м.** Єрихона

Мт 4:5; Лк 4:9.

МУЧИТИ, Мт 8:29 Ти прийшов нас **м.**?

Мр 5:7; Лк 8:28; Об 9:5; 11:10; 20:10.

Н

НААМАН, Лк 4:27.

НАБИРАТИ СИЛИ, Єв 9:17 угода **н.**

НАБЛИЖАТИСЯ, Єв 7:25 **н-тсья** до Бога

Як 4:8 **Н-тєсь** до Бога, і він **н-тсья**

Еф 3:12.

НАВАЖУВАТИСЯ, Рм 5:7 **н-тсья** померти

Рм 15:18 я не **н-жусь** нічого говорити

Єв 11:29 коли на це **н-лясь** єгиптяни

Мт 8:28.

НАВЕРНЕННЯ, Дії 15:3 **н.** людей з інших

НАВЕРТАТИ, Як 5:20 хто **н-не** грішника

НАВІКИ, Юд 25 влада від віку, тепер і **н.**

НАВЧАННЯ, 2Тм 3:16 корисне для **н.**

1Пт 5:10 Бог довершить ваше **н.**

НАВЧАТИ, Мт 5:19 хто **н-ме** того людей

Мт 7:29 він **н-в** як той, хто має владу

Мт 28:20 **н-ючи** їх дотримуватися всього

Мр 6:6 по довколишніх селах, **н-ючи**

Ів 7:15 якщо не **н-вся** у школах?

Ів 7:16 чого я **н-ю**, походить не від мене

Ів 8:28 так, як **н-в** мене Батько

Ів 14:26 святий дух **н-ть** вас усього

Дії 4:2 роздратовані, бо ті **н-ли** народ

Дії 5:42 від дому до дому безупинно **н-ли**

Дії 13:1 **н-вся** з Іродом

Дії 18:25 правильно говорив та **н-чав**

Дії 20:20 **н.** прилюдно та від дому до дому

Рм 12:7 якщо дар **н.**, хай **н-е**

1Кр 4:17 яких **н-чаю** всюди

1Кр 14:19 аби **н-чити** й інших

1Кр 14:35 **н-ся**, нехай розпитують

Гл 6:6 ділиться з тими, хто й **н-е**

Флп 4:9 Тримайтеся всього, чого **н-лись**

1Тм 2:7 призначено **н.** про віру інші народи

1Тм 4:16 вважай на себе і на те, як **н-єш**

2Тм 2:2 відповідно підготовлені **н.** інших

2Тм 2:24 люб'язний, підготовлений **н.** інших

Тит 1:11 **н-ючи** того, чого не повинні

Єв 5:8 **н-вся** слухняності зі страждань

Мт 7:28; 11:1; Лк 4:32; 12:12; Дії 5:25; 7:22;

11:26; Рм 2:21; Гл 6:6; 1Тм 2:12; 2Тм 3:14;

Тит 1:9.

НАВЧЕНИЙ, Єв 12:11 **н.** через них приносять
Ів 6:45.

НАВЧЕНО, Рм 2:18.

НАГАДУВАННЯ, 2Пт 1:13 пробуджувати **н.**

2Пт 3:1 **н.** пробуджую в вас здатність

НАГАДУВАТИ, 2Пт 1:12 готовий **н.** вам

НАГИЙ, 2Кр 5:3 аби нам не бути **н.**

Єв 4:13 **н.** й відкрите перед очима Його

Об 16:15 щоб не ходити **н.**

Мт 25:36.

НАГЛЯД, Дії 1:20 Нехай його обов'язки в **н.**

НАГЛЯДАЧ, Дії 20:28 дух призначив **н.**

1Тм 3:1 отримати обов'язки **н.**

1Тм 3:2 **Н.** має бути бездоганим

1Пт 2:25 пастиря та **н.** ваших душ

Тит 1:7.

НАГОДА, 1Кр 7:21 скористайся **н.**

НАГОДУВАТИ, Мт 25:37 голодним і **н-ли**?

НАГОРОДА, Мт 5:12 в небі вас чекає **н.**

1Кр 9:24 **н.** отримує лише один?

Флп 3:14 досягти мети — отримати **н.**

Кл 2:18 не позбавить **н.** жодна людина

Кл 3:24 від Єгови отримуєте **н.**

Мт 6:1, 2; 10:41; 1Кр 3:8; Єв 10:35.

НАГРУДНИК, Еф 6:14 **н.** праведності

1Фс 5:8 **н.** віри й любові

НАДАРЕМНО, Гл 2:2 біжу чи біг **н.**

НАДЗВИЧАЙНО МОГУТНІ, Дії 19:11.

НАДІЛЕНИЙ, Рм 12:6 вірою, котрою **н.**

НАДІЛЯТИ, Рм 12:3 віри, якою Бог **н-в**

1Тм 1:12 Христос **н-в** мене силою

1Кр 12:11.

НАДІЯ, Мт 12:21 покладатимуть **н.**

Дії 26:7 Власне за ту **н.** мене звинувачують

Рм 5:5 **н.** не веде до розчарування

Рм 8:20 підкорив його; проте також дав **н.**

Рм 8:24 видима **н.** — не **н.**

Рм 15:4 через витривалість мали **н.**

Еф 2:12 ви не мали **н.**, перебували без Бога

1Фс 4:13 інші люди, котрі не мають **н.**

Єв 6:19 Ця **н.** є немов якір

Єв 10:23 прилюдно визнавати свою **н.**

1Пт 3:15 захист **н.** перед кожним

1Кр 9:10; Еф 4:4; Кл 1:27.

НАДІЯТИСЯ, Єв 11:1 на що **н-тсья**

НАДЛИШОК, 2Кр 8:14.

НАДМІР, Лк 21:4.

НАДПРИРОДНИЙ, Лк 1:22; 24:23; 2Кр 12:1.

НАДУЖИВАННЯ ВИНОМ, 1Пт 4:3.

НАЖИВАТИСЯ, 2Кр 12:18.

НАЗАВЖДИ, Єв 10:12, 14.

НАЗАРЕТ, Ів 1:46 з **Н.** щось добре?

Мт 2:23; 4:13; 21:11.

НАЗАРЯНИ(Н), Дії 24:5 секта **н.**

Ів 19:19; Дії 2:22.

НАЗИВАТИ, Рм 9:26 **н-но** синами Бога

Ів 3:1 **н-лися** Божими дітьми

НАЙВЕЛИЧНІШИЙ, 1Кр 12:31 **н.** шлях

НАЙМАТИ, Мт 20:1 щоб **н.** робітників у свій

НАЙМЕНШИЙ, Мт 2:6 Вілфеєме, ти не є **н.**

Мт 11:11 **н.** у царстві

Мт 25:40 одному з **н.** моїх братів, зробили

Лк 16:10 вірний у **н.**

Єв 8:11 всі — від **н.** — знатимуть мене

Мт 5:19; Лк 12:26; 1Кр 15:9.

НАЙМИТ, Лк 15:19 мене за свого **н.**

НАЙНЕЩАСНІШИЙ, 1Кр 15:19 то ми **н.**

НАЙПЕРШЕ, Мт 6:33 шукайте **н.** царства

НАЙПОЧЕСНІШИЙ, Мт 23:6; Лк 14:7, 8.

НАЙЦИРІШІ СПОНУКИ, 2Кр 2:17.

НАКАЗ, 1Фс 4:2 знаєте **н.**, які ми передали

1Тм 1:5 Мета **н.** — любити

1Тм 1:18 Тимофію, даю тобі цей **н.**

Ів 10:18.

НАКАЗУВАТИ, Мт 4:6 Він **н-же** ангелам

1Кр 7:17 я **н-ю** у зборах

2Тм 2:14 їм перед Богом **н-й**

Тит 1:5 призначав старійшин, як я **н-в**

Ів 15:17; Дії 1:4.

НАКЛАДАТИ, Єв 9:10 законні вимоги **н-ні**

НАКЛЕП, Тит 2:3 жінки не зводять **н.**

НАКЛЕПНИЦІ, 1Тм 3:11 жінки не **н.**

НАЛЕЖАТИ, Рм 14:8 ми **н-мо** Єгови

Дії 4:32.

НАЛЕЖНЕ, Рм 13:7 віддавайте **н.** усім

1Кр 7:3 Хай чоловік віддає **н.** дружині

1Тм 5:4 віддавати **н.** батькам

НАМАГАТИСЯ, Лк 13:24 З усіх сил **н-тєсь**

Єв 4:11 **н-мося** ввійти у цей відпочинок

Ів 8:40; Гл 2:10.

НАМЕТ, Єв 9:11 досконаліший **н.**

Об 21:3 Ось **н.** Бога з людьми

2Кр 5:1; Єв 8:2.

НАМІР, Дії 17:31 має **н.** праведно судити

Рм 8:28 покликаний згідно з його **н.**

1Кр 4:5 виявить **н.** серця

2Кр 1:17 Хіба такий **н.** можна

Еф 1:9 таємниця узгоджується з **н.**

Еф 3:11 згідно зі своїм вічним **н.**

Єв 4:12 спроможне розрізнити **н.** серця.

Рм 9:11; Еф 1:11; 2Тм 1:9; Єв 6:17.

НАМІСНИК, Ів 18:28.

НАМІСНИЦЬКИЙ ПАЛАЦ, Мт 27:27.

НАМОРДНИК, 1Кр 9:9; 1Тм 5:18.

НАОДИНЦІ, Мт 14:13 побути **н.**

Гл 2:2 розповів їм це **н.**

НАПАДАТИ, Дії 17:5 Вони **н-ли** на дім Ясбна

НАПЕРЕД, Рм 1:2 яку він **н.** проголосив

НАПИВАТИСЯ, 1Фс 5:7 **н-тєсья** вночі

НАПИСАНЕ, Лк 21:22 сповнилося все **н.**

Рм 15:4 що було **н.** раніше, **н.** нам

Об 14:1 На їхніх чолах **н.** його ім'я

НАПИСАТИ, 1Кр 10:11 **н.** попередження

2Кр 3:2 лист **н-ний** на наших серцях

Мт 4:4; Об 1:3; 3:12; 17:5; 21:5.

НАПОВНЮВАТИСЯ, Еф 5:18 **н-тєсь** духом

Кл 1:9.

НАПОГОТОВІ, Лк 12:37 пан застане **н.!**

НАПОЇТИ, Мт 10:42.

НАПОКАЗ, Лк 20:47 довго моляться **н.**

Еф 6:6.

НАПОЛЕГЛИВО, 1Тм 4:13 **н.** займайся

НАПОЛЕГЛИВО ПРАЦЮВАТИ, 1Тм 4:10.

1Тм 5:17 шани, ті, що **н.** у слові

НАПОУМЛЕННЯ, 2Тм 3:16 **н.** в праведності

НАПОУМЛЮВАТИ, Тит 2:4.

НАПРИЗВОЛЯЩЕ, 2Кр 4:9 але не кинути **н.**

НАПУЧЕННЯ, 2Тм 3:16 корисне для **н.**

НАПУЧУВАТИ, 2Тм 4:2 **н-чуй**

Тит 3:10 як **н-тиш** перший і другий раз

НАРЕЧЕНА, Об 21:2 немов **н.**

Ів 3:29.

НАРЕЧЕНИЙ, Мт 25:1 вийшли назустріч **н.**

2Кр 11:2 заручив вас з одним **н.**

Мт 9:15; 25:5, 6, 10; Ів 3:29.

НАРІЖНИЙ КАМІНЬ, Мт 21:42 став **н.**

Дії 4:11 він же став головним **н.**

Еф 2:20 **н.** основи є Ісус

1Пт 2:7 став головним **н.**

Мр 12:10; 1Пт 2:6.

НАРІКАННЯ, Флп 2:14 усе без **н.**

НАРІКАТИ, 1Пт 4:9 не **н-їте**

Юд 16 незадоволені, які **н-ють**

1Кр 10:10.

НАРОД(И), Мт 12:21 **н.** покладатимуть надію

Мт 21:43 забране від вас і дане **н.**

Мт 24:7 повстане **н.** на **н.**

Мт 24:14 на свідчення всім **н.**

Мт 25:32 перед ним зберуться всі **н.**

Лк 21:24 закінчатся визначені часи для **н.**

Лк 21:25 на землі страждатимуть **н.**

Лк 23:2 цей чоловік баламутить наш **н.**

Дії 15:14 Бог звернув увагу на інші **н.**

Дії 15:14 вибрати з них **н.** для свого імені

Рм 9:25 Не свій **н.** я назву **н.** своїм

Тит 2:14 як особливу власність — **н.**, ревний

Єв 8:10 вони будуть моїм **н.**

Єв 9:19 покropив книгу, а також **н.**

Єв 11:25 змушав з Божим **н.**

1Пт 2:9 **н.** святий

1Пт 2:12 добре поведеться серед інших **н.**

Об 7:9 з усіх націй, племен, **н.**

Об 11:18 Але **н.** розгнівалися

Об 17:15 Води — це **н.**, натовпи, нації

Об 18:4 Вийди з неї, **н.** мій

Дії 3:23; 10:35; Рм 3:29; 15:11; 2Кр 6:16;

Єв 2:17; 10:30; Об 7:9.

НАРОДЖЕННЯ, 2Тм 3:15 з **н.** обізнаний

НАРОДЖУВАННЯ ДІТЕЙ, 1Тм 2:15.

НАРОДЖУВАТИ(СЯ), Мт 1:16 **н-ла** Ісуса

Лк 2:11 **н-вся** вам Спаситель

Ів 3:3 людина не **н-тсья** знову

1Пт 1:3 **н-в** нас знову

1Пт 1:23 ви **н-лися** знову

Мт 2:1; Ів 16:21; 18:37.

НАПОУМЛЕННЯ — НАЧАЛЬНИК

НАРУГА, 1Фс 2:2 зазнали **н.**

НАРЯДЖАТИ, Мт 6:29 Соломон не **н-ся**

Мр 15:17 Ісуса **н-ли** в пурпур

НАСЕЛЕНА ЗЕМЛЯ, Мт 24:14 новину по **н.**

Лк 4:5 показав йому всі царства **н.**

Дії 17:6 Ці люди збаламутили всю **н.**

Єв 2:5 підкорив **н.**, яка має прийти

Об 3:10 спиткати всю **н.**

Об 16:14 до царів усієї **н.**

Дії 17:31; Рм 10:18; Об 12:9.

НАСІННЯ, Мт 13:38 добре **н.** — сини царства

Лк 8:11 **н.** — це Боже слово

Об 12:17 воювати з позostalими з її **н.**

НАСЛІДУВАТИ, 1Кр 11:1 **Н-їте** мене

Еф 5:1 **н-їте** Бога як діти

2Фс 3:7 треба **н.** нас

Єв 6:12 не зледащили, а **н-вали**

Єв 13:7 **н-їте** їхню віру

1Кр 4:16; Флп 3:17; 1Фс 1:6; 2:14; 2Пт 2:2.

НАСМІХАТИСЯ, Дії 17:32 воскресіння, **н.**

Лк 18:32.

НАСМІШНИК, 2Пт 3:3 прийдуть **н.** зі своїми

НАСОЛОДА, 1Тм 5:6 віддається плотським **н.**

Як 5:5 віддавались плотським **н.**

Рм 7:22.

НАСТАВЛЯТИ, 1Фс 5:12 поважайте, хто **н.**

2Фс 3:15 продовжуйте **н.** як брата.

Дії 20:31; Рм 15:14; Кл 1:28; 3:16; 1Фс 5:14;

2Тм 2:25.

НАСТАВНИК, Мт 13:52 кожен **н.**, який

Мт 23:34 я посилав до вас **н.**

Мт 13:52; 23:34.

НАСТАНОВА, 1Кр 4:14; 1Фс 4:1.

НАСТІЙНИЙ, Тит 3:14 **н.** потреби

НАСТУПНИК, Єв 7:24 без жодного **н.**

НАТАНАЇЛ, Ів 1:45, 46, 47, 48, 49; 21:2.

НАТОВЦ(И), Об 7:9 великий **н.** людей з усіх

Мт 13:34; Мр 3:9; Ів 6:5; Дії 17:5.

НАТХНЕНА ЗВІСТКА, 1Тм 4:1 **н.** показує, що

НАТХНЕНИЙ, 2Тм 3:16 Усе Писання **н.**

НАТХНЕНИЙ ВИСЛІВ, 1Ів 4:1 перевіряйте **н.**

Об 16:13 три нечисті **н.**, подібні до жаб

НАТХНЕНІ СЛОВА, 1Кр 12:10.

НАТХНЕННЯ, Мт 22:43 Давид під **н.** називає

НАУКА, Рм 15:4 раніше, написане нам для **н.**

2Тм 4:3 нетерпимі до здорової **н.**

1Тм 4:6; 6:1.

НАЧАЛЬНИК, Ів 7:48 ніхто з **н.** не повірив

Ів 12:42 багато **н.** повірило в нього

Мр 5:22; Лк 8:49; 13:14; 22:4; Дії 4:1;
5:24, 26; 13:15; 17:6; 18:8.

НАЩАДОК, Гл 3:16 Не говориться: І **н-кам**
Гл 3:29 ви справді **н**. Авраама
Дії 17:28; Рм 9:7; Гл 3:19.

НЕБЕЗПЕКА, 1Кр 15:30 наражаємося на **н**.
2Кр 11:26 **н**. на річках
Лк 8:23; Дії 19:40; Рм 8:35.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ, 2Фс 3:2 визволилися від **н**.

НЕБЕСА. Див. також НЕБО.

Еф 2:6 нас посадив у **н**.
2Пт 3:5 в давнину вже були **н**.
2Пт 3:10 **н**. проминуть зі свистом
2Пт 3:13 чекаємо нових **н**. і нової землі

НЕБЕСНИЙ, 1Кр 15:49 носити й образ **н**.
Флп 3:14 нагороду, яку несе **н**. покликання
Єв 3:1 хто отримав **н**. покликання
Єв 8:5 тінню речей **н**.
Єв 12:22 гори Сіон — **н**. Єрусалима
Мт 11:11; Ів 3:12; 2Тм 4:18; Єв 9:23.

НЕБЕСНІ СВИТИЛА, Як 1:17 Батько **н**.

НЕБО. Див. також НЕБЕСА.
Ів 3:13 людина не піднімалась на **н**.
Дії 2:34 Давид на **н**. не піднімався
Об 12:7 вибухнула на **н**. війна: Михайл
Об 19:11 я побачив розкриті **н**. і білого
Мт 24:35; Лк 17:24.

НЕВИДИМИЙ, Рм 1:20 його **н**. риси
2Кр 4:18 зосереджуємо погляд на **н**.
Кл 1:15 Він — образ **н**. Бога
1Тм 1:17 Цареві вічності — **н**.
Єв 11:1 вияв речей реальних, **н**.
Єв 11:27 начебто бачив **н**.

НЕВИМОВНИЙ, 2Кр 9:15 **н**. дар
2Кр 12:4 чув **н**. слова

НЕВИННИЙ, Мт 10:16 будьте **н.**, як голуби
Мт 27:24 Я **н**. у крові цього чоловіка
Рм 16:19 а коли йдете про зло — **н**.

НЕВИРАЗНИЙ, 1Кр 14:8 сурма видасть **н**.

НЕВИЧЕРПНИЙ, Лк 12:33 **н**. скарб у

НЕВІД, Мт 13:47 небесне царство до **н**.

НЕВІДОМИЙ, Дії 17:23 написом: **Н**. Богів
2Кр 6:9.

НЕВІРНИЙ, Лк 12:46 частку з **н**.

2Тм 2:13 навіть якщо ми **н.**, то він

НЕВІРСТВО, Мр 6:6 дивувався їхньому **н**.

Рм 11:20 Вони відламані через своє **н**.

Рм 11:23 коли не залишаться в **н**.

Мт 13:58, 58; Мр 6:6; Рм 3:3; 11:20.

НЕВИРУЮЧИЙ, 1Кр 6:6 звертається до **н**.?
1Кр 7:12 має **н**. дружину і вона згідна

1Кр 7:14 **н**. чоловік освячується через

1Кр 14:22 мовами — це знак для **н**.

2Кр 4:4 **н.**, котрим бог цієї системи засліпив

2Кр 6:14 Не впрягайтесь з **н**. в одне ярмо

2Кр 6:15 що спільного між віруючим і **н**.?

НЕВОЛЯ, Рм 8:21 стане вільним від **н**. тління

НЕВЧЕНИЙ, 2Пт 3:16 **н**. люди перекручують

НЕВ'ЯНУЧИЙ, 1Пт 1:4 спадщину **н**.

НЕГІДНИЙ, Тит 2:8 назвати поведінку **н**.

Єв 4:1.

НЕГІДНО, 1Кр 11:27 пити чашу Господа **н**.

НЕДАРЕМНО, Флп 2:16 біг і трудився **н**.

НЕДОЛКИ, Тит 1:5 виправив **н**.

НЕДОНОСОК, 1Кр 15:8.

НЕДУГА, Мт 8:17 Він узяв наші **н**. і поніс

1Тм 5:23 трохи вина за огляду на часті **н**.

НЕДУЖИЙ, Як 5:15 молитва віри вилікує **н**.

НЕЕФЕКТИВНИЙ, Єв 7:18 скасовані як **н**.

НЕЖИВЕ, 1Кр 14:7.

НЕЗАДОВОЛЕНИЙ, Юд 16 Це люди **н**.

НЕЗАЙМАНА ДІВЧИНА, 2Кр 11:2 чисто, **н**.

Мт 25:1 Царство до десятих **н**.

НЕЗАЙМАНИЙ, 1Кр 7:25 щодо **н**. осіб

НЕЗАКРИТИЙ, 2Кр 3:18 з **н**. обличчями

НЕЗАПЛЯМОВАНИЙ, Як 1:27 **н**. світом

1Тм 6:14; 1Пт 1:19; 2Пт 3:14.

НЕ ЗАСЛУГОВУВАТИ СХВАЛЕННЯ,

2Кр 13:7; 2Тм 3:8.

НЕЗАСЛУЖЕНА ДОБРОТА, Рм 11:6 через **н**.

2Кр 12:9 Достатньо тобі **н.**, яку я виявляю

Еф 2:8 З огляду на **н**. ви були врятовані

Єв 2:9 згідно з Божою **н.**, він зазнав

Єв 4:16 наближаймося до престолу **н**.

Як 4:6 смиренних обдаровує **н**.

Ів 1:17; Рм 5:15, 21; 2Кр 6:1; Єв 10:29;

12:28.

НЕЗБАГНЕНИЙ, Еф 1:19 **н**. сила

Рм 11:33.

НЕЗГОДИ, 1Кр 1:11 між вами існують **н**.

Дії 15:2.

НЕЗДІЙСНЕНИЙ, Лк 1:37.

НЕ ЗЛПЧИТИ, Єв 11:12 піщини, що їх **н**.

НЕЗМІННИЙ, Єв 6:17 його намір **н**.

Єв 6:18 дві **н**. речі

НЕЗНАЙОМЕЦЬ, Мт 25:35.

НЕЗНАННЯ, Дії 17:30 Бог не зважав на **н**.

1Тм 1:13 бо я жив у **н**.

Єв 9:7 гріхи, скоєні через **н**.

Дії 3:17; Еф 4:18; 1Пт 1:14.

НЕЗНАТНИЙ, 1Кр 1:28 Бог обрав **н.**

НЕЗНИЩЕННИЙ, Єв 7:16 **н.** життя

НЕЗ'ЯСОВНИЙ, Рм 11:33 Які ж **н.** присуди

НЕКОРИСНИЙ, Тит 3:9 вони **н.** та марні

НЕЛИЦЕМІРНИЙ, Рм 12:9 любов буде **н.**

2Кр 6:6 **н.** любові

1Тм 3:8 Служителі повинні бути **н.**

Як 3:17 мудрість **н.**

1Пт 1:22 **н.** братерську любов

1Тм 1:5; 2Тм 1:5.

НЕЛУКАВИЙ, Єв 7:26.

НЕМИНУЩИЙ, Єв 10:34 власність ліпшу, **н.**

НЕМІЧНИЙ, Дії 14:15 такі ж **н.** люди, як і ви

НЕМОВЛЯ, Мт 11:25 відкрив це **н.**

1Кр 13:11 Коли я був **н.**, то говорив

1Кр 14:20 Будьте **н.** щодо зла

Мт 21:16; Дії 7:19; 1Кр 3:1; 1Фс 2:7; 1Пт 2:2.

НЕМОЖЛИВЕ, Мт 19:26 Для людей це **н.**

Мт 17:20; Мр 10:27.

НЕМОЖЛИВО, Єв 11:6.

НЕНАВИДІТИ, Мт 5:43 **н-д** свого ворога

Мт 6:24 одного буде любити, іншого **зн-ить**

Мт 24:9 вас будуть **н.** всі народи

Лк 6:22 Щасливі ви, коли інші вас **н-ять**

Лк 6:27 робити добро тим, хто вас **н-ить**

Лк 14:26 **зн-ить** свого батька, матір

Ів 3:20 чинить ганебні діла, той **н-ить** світло

Ів 7:7 Світ **н-ить** мене, бо я свідчу

Ів 12:25 хто душу свою в цьому світі **н-ить**

Ів 15:19 світ **н-ить** вас

Рм 7:15 роблю те, що **н-джу**

1Ів 3:15 хто **н-ить** брата свого, той убивця

1Ів 4:20 а брата свого **н-ить**, той брехун

Мт 10:22; Тит 3:3; Юд 23; Об 17:16.

НЕНАЖЕРА, Тит 1:12 ледачі **н.**

Мт 11:19.

НЕНАСИТНІСТЬ, Еф 5:3 **н.** не загадується

НЕОВІЗНАНИЙ, Єв 5:13 **н.** зі словом

НЕОБРИЗАНИЙ, Дії 7:51 з **н.** серцями і вухами

1Кр 7:18.

НЕОБРИЗАННЯ, Гл 5:6 ні **н.**, а тільки віра

Рм 2:25, 26; 1Кр 7:19; Кл 3:11.

НЕОДРУЖЕНИЙ, 1Кр 7:8 всім **н.** кажу

1Кр 7:11 нехай залишається **н.**

1Кр 7:32 **н.** чоловік турбується про Господне

1Кр 7:34 **н.** жінка турбується

НЕОПОГАНЕНИЙ, Єв 7:26 первосвященик, **н.**

Як 1:27 Чистий і **н.** спосіб поклоніння

1Пт 1:4 спадщину **н.**

НЕОСВІЧЕНИЙ, Дії 4:13 **н.** й прості

НЕОСЯЖНИЙ, Еф 3:8 **н.** багатства Христа

НЕПЕВНИЙ, 1Тм 6:17 не на багатство **н.**, а

НЕПЕВНІСТЬ, Лк 12:29; Ів 10:24.

НЕПЛІДНА, Лк 23:29 Щасливі **н.**

Гл 4:27.

НЕПОКІРНИЙ, 1Тм 1:9; Тит 1:10.

НЕПОКОЇТИСЯ, Лк 2:48 з батьком **н-лися**

НЕПОМІРКОВАНІСТЬ, Мт 23:25.

НЕПОРОЧНИЙ, Еф 5:27 збір святих і **н.**

Флп 2:15 **н.** серед зіпсованого покоління

Еф 1:4; Об 14:5.

НЕПОСЛУХ, Рм 5:19 через **н.** одного

Еф 2:2 дух, який діє в синах **н.**

Єв 2:2 будь-який **н.** стягував відплату

2Кр 10:6; Еф 5:6.

НЕПОТРІВ, Як 1:21.

НЕПОХИТНИЙ, Флп 4:1 **н.** як послідовники

Єв 10:23 Міцно й **н.** тримаймося

Єв 12:28 отримаємо **н.** царство

НЕПОЧЕСНИЙ, Рм 9:21 посудину для **н.**

2Тм 2:20 для **н.** вжитку

НЕПРАВДА, Рм 3:13.

НЕПРАВДИВИЙ, Рм 3:4 людина **н.**

НЕПРАВЕДНИЙ, Дії 24:15 воскресіння **н.**

1Кр 6:9 **н.** не успадкують Божого царства?

Єв 6:10 не є Бог **н.**

1Пт 3:18 праведний за **н.**

НЕПРАВЕДНІСТЬ, 1Ів 5:17 Усяка **н.** — це гріх

Об 22:11 Хто чинить **н.**, хай і надалі

НЕПРИЄМНОСТІ, 1Пт 2:19 стійко зносить **н.**

НЕПРИМІТНИЙ, 2Кр 10:1.

НЕПРИРОДНИЙ, 1Кр 6:9 чоловіки для **н.**

Юд 7 **н-но** використовували плоть

НЕПРИСТОЙНИЙ, 1Кр 13:5 **н-но**

Рм 1:27; Еф 5:4; Кл 3:8.

НЕПРИСТУПНИЙ, 1Тм 6:16 в **н.** світлі

НЕРІШУЧИЙ, Як 1:8; 4:8.

НЕРОЗСУДЛИВИЙ, 2Кр 11:1 трохи **н.**

1Кр 15:36; 2Кр 11:16.

НЕРОЗУМНИЙ, Лк 12:20 **н.**, цієї ночі

Рм 1:21 темрява огорнула **н.** серце

1Пт 2:15 припиняли розмови **н.** людей

2Пт 2:12 подібні до **н.** тварин

Лк 11:40; 24:25; Тит 3:3.

НЕРУКОТВОРНИЙ, 2Кр 5:1; Єв 9:11.

НЕСЛУХНЯНИЙ, Рм 10:21 до народу **н.**

Єв 3:18 хто був **н.?**

НЕСПРАВЕДЛИВИЙ, Рм 9:14 Невже Бог **н.?**

Рм 3:5; Об 18:5.

НЕСПРАВЕДЛИВО, 1Пт 2:19 **н.** страждає

НЕСПРИЙНЯТЛИВИЙ, Лк 24:25.

НЕСПРИЙНЯТЛИВІСТЬ, Мр 3:5.

НЕСТЕРПНИЙ, 1Фс 5:3 **н.** біль вагітну
Мт 24:8.

НЕСТИ, 2Кр 3:9 служіння **н-се** праведність
Гл 6:5 кожен **н-ме** власну ношу

НЕСТІЙКИЙ, Як 1:8 **н.** на всіх своїх дорогах

НЕТЛІННИЙ, Рм 1:23 славу **н.** Бога

1Кр 9:25 вінок тлінний, а ми — **н.**

1Кр 15:42 воскресає **н.**

1Кр 15:52 мертві воскреснуть **н.**

Еф 6:24 хто має **н.** любов

1Тм 1:17 А Цареві вічності — **н.**

1Пт 1:4 спадщину **н.**

1Пт 1:23 не від тлінного, а від **н.** насіння

1Пт 3:4 **н.** вбрання спокійного духу

НЕТЛІННІСТЬ, 2Тм 1:10 пролив світло на **н.**

НЕТЛІННЯ, Рм 2:7 шукає **н.**

1Кр 15:50 тління не успадкує **н.**

НЕУПЕРЕДЖЕНИЙ, Дії 10:34 Бог дійсно **н.**

НЕУПЕРЕДЖЕНО, 1Пт 1:17 Батько **н.** судить

НЕФТАЛИМ, Мт 4:13.

НЕХТУВАТИ, Мт 23:23 **н-сте**, що важливіше

НЕЧЕСНА НАЖИВА, Тит 1:11 заради **н.**

1Пт 5:2 пасіть не через любов до **н.**

1Тм 3:8; Тит 1:7.

НЕЧИСТИЙ, 1Кр 7:14 інакше діти були б **н.**

2Кр 6:17 більше не торкайтесь **н.**

Об 16:13 три **н.** натхнені вислови

Дії 10:14; Об 18:2.

НЕЧИСТОТА, Рм 1:24 не стримував від **н.**

1Фс 4:7 не для того, щоб потурали **н.**

Рм 6:19; Еф 5:3.

НЕЧИСТЬ, Мт 23:27 повні всілякої **н.**

НЕЩАСНИЙ, Рм 7:24 **н.** я людина!

НЕЩАСТЯ, Рм 3:16 Вони несуть **н.**

1Тм 6:10 корінь усіх **н.**

Як 5:1 багаті: завивайте, бо **н.** насуваються

НЕЩИРИЙ, 2Пт 2:3 вдаючись до **н.** слів

НИВА, 1Кр 3:9 ви — Божа **н.**

НИКОДИМ, Ів 3:1, 4, 9; 7:50; 19:39.

НИЩИТЕЛЬ, Єв 11:28 аби **н.** не торкнувся

НИЩИТИ, Мт 6:19 **н-ть** їх міль та іржа

2Кр 4:16 фізичне тіло **н-ться**

Гл 5:15.

НИЩІВНИЙ ВОГОНЬ, Єв 12:29.

НІЖНИЙ, Рм 12:10 майте **н.** почуття

Кл 3:12; Як 5:11.

НІКЧЕМНИЙ, Лк 17:10 Ми — **н.** раби

Рм 3:12 Усі стали **н.**

Мт 5:22; 25:30.

НІМІЙ, Мт 9:32; 12:22; 15:30; Лк 1:22.

НІНЕВІТАНИ, Мт 12:41 **Н.** встануть

Лк 11:30 знаком для **н.**

НІЧ, Ів 9:4 **н.**, коли ніхто робити не зможе

Рм 13:12 **Н.** минає, а день

Об 22:5 І **н.** вже не буде

Лк 18:7; 1Фс 5:5; Об 7:15; 12:10.

НІЧОГО НЕ ВАРТИЙ, Гл 4:9 **н.** принципів

НІЩО, 1Кр 8:4 усвідомлюємо, що ідол — **н.**

НОВИЙ, Ів 13:34 Даю вам **н.** заповідь

Рм 6:4 щоб ми жили **н.** життям

2Кр 5:17 прийшло **н.**

2Кр 5:17 з Христом, то є **н.** створінням

2Пт 3:13 **н.** небес і **н.** землі

Об 14:3 Вони співали ніби **н.** пісню

Об 21:5 Ось я творю все **н.**

Лк 22:20; Гл 6:15; Єв 10:20; Об 3:12.

НОВИНА, Мт 24:14 добру **н.** про царство

Рм 10:16; 2Кр 11:4.

НОВОНАВЕРНЕНИЙ, 1Тм 3:6 не **н.**

НОГИ, Ів 19:33 не ламали йому **н.**

Рм 16:20 розчавить Сатану під **н.**

1Кр 15:25 покладе ворогів йому під **н.**

Еф 6:15 взувши **н.** в готовність

Рм 10:15; Єв 2:8.

НОЙ, Лк 17:26 як було за днів **Н.**

Єв 11:7 Завдяки вірі **Н.**

Мт 24:37.

НОСИТИ, Рм 15:1 сильні повинні **н.** слабкості

Рм 13:4; 1Кр 15:49.

НОША, Мт 11:30 ярмо зручне і **н.** легка

Гл 6:5 кожен нестиме власну **н.**

НОШІ, Мр 2:4; 6:55; Ів 5:8; Дії 5:15.

НУЖДА, 1Тм 5:5 вдова у **н.** покладає надію

О

ОББИРАТИ, 2Кр 11:8 я **о-в** інші збори

ОБВИНУВАЧ, Мт 5:25 аби **о.** не видав

Дії 25:16 особисто зустрітися з **о.**

Дії 23:30, 35; 25:18.

ОБВИНУВАЧЕННЯ, Рм 8:33 Хто висуне **о.?**

ОБВИНУВАЧУВАТИ, Об 12:10 день і ніч **о-е**

ОБГОВОРЮВАТИ, Мр 9:10.

ОБҐРУНТОВАНЕ, Єв 11:1 Віра **о.** сподівання

ОБҐРУНТУВАННЯ, 1Пт 3:15 **о.** надії

ОБДУМУВАТИ НАПЕРЕД, Рм 13:14 не **о.**

ОБЕРЕЖНИЙ, Мт 10:16 **о.**, як змії, і невинні

ОБЕРІГАТИ, 2Тм 1:12.

ОБ'ЄДНАТИСЯ, Рм 6:5 якщо ми **о-лися** з ним

ОБИРАТИ, Флп 3:12 мене **о-в** Христос

ОБИТНИЦЯ, Рм 4:13 **о.**, що Авраам успадує

Рм 9:4 угоди, Закон і **о.**

2Кр 7:1 оскільки маємо такі **о.**, очистьмо

Гл 3:29 спадкоємці згідно з **о.**

Єв 6:12 завдяки вірі успадує **о.**

Єв 8:6 утверджена на ліпших **о.**

Єв 10:23 той, хто дав ці **о.** — вірний

Єв 11:39 не дочекалися сповнення **о.**

2Пт 3:13 ми за його **о.** чекаємо

Дії 2:39; Рм 4:14; Гл 3:16; Єв 11:13.

ОБЦЯНИЙ, Тит 1:2 життя, **о.** з давніх часів

Дії 2:33.

ОБЦЯТИ, Як 1:12 вінок Єгова **о-в**

Як 2:5 **о-в** тим, хто любить його?

Дії 7:5; Рм 4:21.

ОБЛАСНИЙ, Лк 3:1.

ОБЛИЧЧЯ, 2Кр 3:7.

ОБЛИЧЧЯ В ОБЛИЧЧЯ, 1Кр 13:12.

ОБМАН, Ів 1:47 в якому немає **о.**

1Пт 2:22 в устах його не було **о.**

2Фс 2:10; Об 14:5; 22:15.

ОБМАНЕНИЙ, 1Кр 6:7 Не ліпше бути **о.?**

ОБМАННІ ВЧЕННЯ, 2Пт 2:13 насолоду в **о.**

ОБМАНЩИК, 1Пв 1:10 робимо його **о.**

1Пв 5:10 не вірять у Бога, робить його **о.**

2Кр 6:8; 2Тм 3:13; 2Ів 7; Об 21:8.

ОБМАНЮВАТИ, Мр 10:19 не **о-й**

1Кр 3:18 Нехай ніхто не **о-е** себе

Кл 3:9 Не **о-те** одні одних

Еф 5:6.

ОБМАНЮВАТИСЯ, 1Кр 15:33 Не **о-тєся**

Гл 6:7 Не **о-тєся**: над Богом не поглузуєш

1Кр 6:9.

ОБМИВАТИ, 1Кр 6:11.

ОБМОВЛЯТИ, 2Кр 12:20 **о-те** один одного

Зів 10 **о-е** нас злими словами

ОБМОВНИКИ, Рм 1:30 **о.**, ненависники Бога

ОБНАЖИТИ, Об 17:16 **о-жати** її

ОБНОВЛЮВАТИСЯ, 2Кр 4:16 внутрішня **о.**

ОБОВ'ЯЗОК, Дії 1:20 його **о.** візьме на себе

1Кр 9:16 це мій **о.** І горе мені

1Тм 3:1 отримати **о.** наглядача

ОБОЖНЮВАТИ, Дії 17:23 ви, не знаючи, **о-те**

ОБОРОНЯТИ, Флп 1:7 **о-ю** та утверджую

ОБОСІЧНИЙ, Єв 4:12 гостріше від **о.** меча

ОБЕРЕЖНИЙ — ОДРУЖУВАТИСЯ

ОБПЛУТУВАТИ, Єв 12:1 гріх, що може нас **о.**

ОБРАЗ, 1Кр 15:49 носити **о.** небесного

Кл 1:15. він — **о.** невидимого Бога

Об 12:1 на небі великий символічний **о.**

Об 14:9 поклонятися дикому звіру і його **о.**

Об 15:1 На небі ще один символічний **о.**

Об 20:4 не поклонився ані звірові, ані **о.**

ОБРАЗЛИВА МОВА, Еф 4:31; 1Тм 6:4.

ОБРИСИ, 1Кр 13:12 бачимо розпливчасті **о.**

ОБРИЗАНИ, Рм 3:30 визнає праведними **о.**

ОБРИЗАНИЯ, Рм 2:29 **о.** виконане на серці

Рм 4:11; 1Кр 7:19; Флп 3:3; Кл 2:11.

ОБСТОЮВАТИ, 1Кр 11:16 хтось схильний **о.**

ОБТРУШУВАТИ, Мт 10:14 **о-ть** порошок з ніг

Дії 13:51 Павло і Варнава **о-ли** порошок

Лк 10:11.

ОБТЯЖЛИВИЙ, 1Ів 5:3 ці заповіді не **о.**

ОБТЯЖУВАТИ, Лк 21:34 серця не **о-ся**

1Фс 2:6, 9.

ОБУРЕННЯ, Мр 3:5 Подивившись з **о.**, Ісус

ОБУРЛИВИЙ, Юд 15 за всі **о.** слова

ОБУРЮВАТИСЯ, Мр 10:14 Ісус **о-ся**

Мт 21:15; Мр 14:4.

ОБ'ЯВЛЕННЯ, Рм 16:25 **о.** таємниці

1Кр 1:7 **о.** нашого Господа Ісуса Христа

1Пт 4:13 під час **о.** його слави

2Фс 1:7; 1Пт 1:7, 13; Об 1:1.

ОБ'ЯВЛЯТИСЯ, Лк 17:30 **о-ться** Син

ОВЕД, Лк 3:32.

ОГИДА, Рм 12:9 Відчувайте **о.** до зла

Єв 3:10 **о.** до цього покоління

Єв 3:17 сорок років викликав у Бога **о.**

ОГЛЯДАТИСЯ, Лк 9:62 на плуг та **о-ється**

ОГРУБИЛО, Мт 13:15 бо серце цих людей **о.**

ОДЕРЖИМИЙ ДЕМОНОМ, Мт 15:22;

Мр 1:32; Лк 8:36; Ів 10:21.

ОДИН, 1Кр 8:4 тільки **о.** Бог, іншого немає

ОДНАКОВЕ СТАВЛЕННЯ, Кл 3:25.

ОДНАКОВИЙ, Об 21:16.

ОДНЕ ТІЛО, Мр 10:8; 1Кр 6:16.

ОДНОВІРЦІ, Гл 6:10 добро всім, а особливо **о.**

ОДНОДУМНИЙ, Флп 4:2 були **о.**

ОДНОДУШНО, Флп 1:27 **о.** боретесь

ОДРУЖЕНИЙ, Рм 7:2 **о.** жінка зв'язана

1Кр 7:33 **о.** турбується про світське

ОДРУЖУВАТИСЯ, Мт 22:30 не **о-ються**

Лк 14:20 я щойно **о-вся** і тому

Лк 20:35 воскреснути, не **о-ються**

1Тм 4:3 забороняють **о.**, наказують
1Кр 7:9, 28, 36, 38.

ОДЯГ, Мт 6:25 тіло [цінніше] від **о.**
Мт 9:16 не пришиває до старого **о.**
Дії 20:33 не жадав нічийого **о.**
Об 23 навіть спіднім **о.**, запламованим
Об 7:14 випрала свій **о.** та вибілили його
Мт 6:28; 21:8; 24:18; 1Пт 3:3.

ОДЯГАТИСЬ, Кл 3:12 **о-нітьс**я в співчуття
1Тм 2:9 **о-ли**сь охайно
Об 3:18.

ОДЯГНЕНИЙ, Мр 16:5; Об 4:4; 7:9; 11:3.

ОЖИВЛЕНИЙ, 1Пт 3:18.

ОЖИВЛЯТИ, Рм 4:17 Бога, який **о.** мертвих
1Кр 15:22 завдяки Христу всі **о-у**ть

ОЗБРОЄННЯ, Еф 6:11 Одягніться в повне **о.**

ОЗБРОЮВАТИСЯ, 1Пт 4:1.

ОЗДОБЛЕНИЙ, Лк 21:5 храм, **о.** камінням

ОЗЕРО, Об 19:20 вогняне **о.**, що палає
Об 21:8 **о.**, що палає вогнем і сіркою
Об 20:14, 15.

ОЗЛОБЛЕНІСТЬ, Еф 4:31.

ОЗЛОБЛЮВАТИСЯ, Дії 19:9.

ОЗНАКА, Мт 16:3 **о.** цього важливого часу
Мт 24:3 за якою **о.** можна побачити час
Об 16:14 натхнені демонами, чинять **о.**

ОКО, 1Кр 2:9 **О.** не бачило, вухо не чуло
1Кр 15:52 як **о.** змигнути
Еф 1:18 просвітїв **о.** вашого серця
1Пт 3:12 **о.** Єгови на праведних
1Ів 2:16 прагнення **о.** та вихвалання
Об 1:7 побачить його кожне **о.**
Об 21:4 витре кожну сльозу з їхніх **о.**
Мт 13:16; Мр 8:18.

ОКО ЗА ОКО, Мт 5:38.

ОЛЕКСАНДР, Дії 19:33; 1Тм 1:20; 2Тм 4:14.

ОЛИВА. Див. ОЛІЯ.

ОЛИВКА, Рм 11:17 дика **о.** прищеплена
Рм 11:24.

ОЛИВКОВА ГОРА, Лк 22:39; Дії 1:12.

ОЛИВКОВЕ ДЕРЕВО, Об 11:4 двома **о.**

ОЛІЯ, Мт 25:4 розсудливі взяли **о.**
Лк 7:46; Єв 1:9.

ОМАНА, Мт 13:22 багатство ввести в **о.**
2Кр 11:13 такі чоловіки вводять в **о.**
Кл 2:4 аби вас ніхто не ввів в **о.**
2Фс 2:11 піддавшись впливу **о.**
Єв 3:13 через гріх, який вводить в **о.**
2Фс 2:3; 2Тм 3:13; 1Ів 4:6.

ОМАНЛИВІ ІДЕЇ, Кл 2:8 філософію чи **о.**

ОМЕГА, Об 1:8; 21:6; 22:13.

ОМЕРТВІЛИЙ, Рм 4:19 тіло вже **о.**

ОПЕРІЗУВАТИСЯ, Еф 6:14 **о-пши**сь правдою

ОПИСУВАТИ, Лк 1:1 намагався **о-сати** події
Дії 1:1 я **о-в** усе, що
Ів 21:24.

ОПШКУВАТИСЯ, Мт 4:11.

ОПР, Еф 6:13 озброєння, щоб чинити **о.**
Єв 12:4.

ОПОГАНЕНИЙ, Рм 14:14 ніщо не буває **о.**
Тит 1:15 для **о.** ніщо не чисте
Єв 13:4 може нічим не **о.**

ОПОГАНЮВАТИ, Мт 15:18 з уст, **о-є** людину
1Тм 4:7; 6:20 **о-ю**ть святе
2Тм 2:16 пусті розмови **о-ю**ть святе
1Тм 1:9.

ОРАЧ, 1Кр 9:10 і **о.**, і молотник

ОРГАНИ, Як 3:6.

ОРГАНІЗАТОРИ, Дії 19:31 **о.** ігор

ОРГАНІЗОВАНИЙ, 1Кр 14:40 усе **о-но**
1Тм 3:2 Наглядач розважний, **о.**

ОРЕЛ, Мт 24:28; Об 12:14.

ОСВІТЛЮВАТИ, 2Кр 4:6 серця **о-в**
Об 21:23.

ОСВЯЧЕНИЙ, 1Кр 1:30 бути **о.**
1Фс 4:3 воля Бога, щоб ви були **о.**
2Тм 2:21 буде посудиною **о.**, придатною
Єв 2:11 **о.**, беруть початок від одного
Єв 10:10 **о.** приношенням тіла Христа
1Пт 1:2 **о.** духом, щоб ви
1Кр 1:2.

ОСВЯЧУВАТИ, Лк 11:2 нехай **о-е**ться ім'я
Ів 17:17 **О-яти** їх правдою
Ів 17:19 я **о-ю**ся заради них
1Кр 6:11 Бог вас обмив, **о-в**
1Кр 7:14 невірющий чоловік **о-е**ться
2Фс 2:13 Бог, **о-в**ши духом, вибрав
Єв 13:12 щоб **о-тити** народ своєю кров'ю
Еф 5:26; 1Тм 4:5.

ОСЕЛ, Мт 21:5.

ОСЕЛЯ, Ів 14:2 У домі мого Батька є багато **о.**
Об 18:2.

ОСЛЯ, Мт 21:5; Лк 19:30.

ОСНОВА, Рм 2:20 володієш **о.** знання
Еф 2:20 збудовані на **о.** апостолів
Єв 11:10 міста зі справжньою **о.**

ОСОБИСТИЙ, Рм 14:1 про **о.** сумніви

ОСОБИСТІСТЬ, Рм 6:6 стара **о.** була пририта
Еф 4:22 відкинути стару **о.**

Еф 4:24 одягнутися в нову **о**.

Кл 3:9 Скиньте стару **о**.

ОСОБИСТО, Дії 25:16.

ОСТАННІЙ, Мт 19:30 стануть **о**.

1Кр 15:26 **о**, ворог, смерть

1Кр 15:45 **О**, Адам життєдайним духом

2Пт 2:20 **о**, для них гірше, ніж перше

Об 22:13 Я — перший і **о**.

Мт 20:8, 16; Мр 9:35; 1Ів 2:18; Об 1:17.

ОСТАННІЙ ДЕНЬ, Ів 6:54 воскресу в **о**.

2Тм 3:1 в **о**, скрутні часи

Як 5:3 назбирали в **о**., подібне до вогню

2Пт 3:3 в **о**, прийдуть насмішники

Ів 11:24; 12:48.

ОСТАНОК, Рм 9:27 врятується лише **о**.

Рм 11:5 **о**., вибраний завдяки

ОСТАТОЧНО, Рм 9:28 **о**, і без зволікань

ОСТЕРІГАТИСЯ, Мт 10:17 **О-теся** людей

ОСТРІВ, Об 6:14; 16:20.

ОСУД, Рм 5:18 отримали **о**.

1Кр 11:29 той стягує на себе **о**.

Рм 8:1.

ОСУДЖУВАТИ, Лк 6:37 не буде **о-но** вас

ОСЯГНУТИ, Флп 4:12.

ОСЯЯТИ, Об 18:1 слава **о-ла** землю

ОТАРА, Лк 12:32 Не лякайся, мала **о**.

1Пт 5:3 не пануйте над Божою **о**.

Мт 26:31; 1Пт 5:2.

ОТОЧИТИ, Лк 19:43 вороги **о-ать** тебе

ОТРИМАТИ, Мт 10:8 Даром **о-мали** — даром

Рм 8:15 Ви **о-ли** не дух рабства

1Кр 9:24 біжить так, щоб **о**, нагороду

Як 4:3 коли й просите, не **о-ете**

Мт 19:17; Єв 10:26; Як 1:12; 1Ів 2:27.

ОТРИМАТИ ЖИТТЯ, Лк 20:35 гідними **о**.

ОТРУТА, Як 3:8 язик — зло, повне **о**.

ОТУПИТИ, Рм 1:21 **о-ли** у своєму мисленні

ОХАЙНО, 1Тм 2:9 жінки одягалися **о**.

ОХОЛОНУТИ, Мт 24:12 любов більшості **о-не**

ОХОПИТИ, Ів 12:35 щоб вас не **о-ла** темрява

ОХОРОНЦІ, Дії 16:35 послали **о**, з наказом

ОХОРОНЯТИ, Юд 24.

ОЧЕРЕТИНА, Мт 11:7; 27:29.

ОЧИСТИТИ, Дії 10:15 те, що **о-ив** Бог

2Кр 7:1 **о-мо** себе від усього, що опоганює

Еф 5:26 **о-вши** його обмиванням у воді

Тит 2:14 **о**, для себе — як особливу власність

Єв 9:22 все **о-ється** кров'ю

Як 4:8 **О-тьте** серця свої, нерішучі

1Пт 1:22 ви **о-ли** свої душі

1Ів 1:7 кров Ісуса **о-е** нас

1Ів 1:9 **о-е** нас від усякої несправедності

Мт 23:25; Лк 4:27; Дії 11:9; Єв 1:3; 9:14;

10:2; Як 4:8.

ОЧИЩЕНИЙ, Ів 15:3 **о**, завдяки словам

ОЧИЩЕННЯ, Ів 2:6; 3:25.

ОЧІКУВАННЯ, Лк 21:26; Єв 10:27.

П

ПАВЛО, Дії 26:24 **П**., ти збожеволів!

Гл 1:1 **П**., апостол

Флм 1 **П**., ув'язнений за віру

Флм 9 **П**., старий чоловік, в'язень

Дії 13:9; 1Кр 1:12; Тит 1:1; 2Пт 3:15.

ПАГОРБИ, Лк 23:30.

ПАДАТИ, Рм 11:11 спіткнувшись, **у-ли**?

ПАДАТИ ДУХОМ, Єв 12:5 не **п**.

ПАДІННЯ, Мт 7:27.

ПАЛАТИ, Лк 12:35; Дії 18:25; Рм 12:11.

ПАЛЕЦЬ, Мт 23:4; Ів 20:25.

ПАЛИЦЯ, Єв 9:4 дзбан з манною, **п**, Аарона

Мт 26:47, 55; Лк 22:52.

ПАЛЬМОВИЙ, Ів 12:13 взяла **п**. листя

Об 7:9 в руках тримали **п**. листя

ПАМ'ЯТАТИ, Лк 17:32 **П-йте** про Лотову

Єв 10:32 завжди **п-йте** минулі дні

Єв 13:7 **П-йте** про тих, хто бере провід

2Пт 3:2.

ПАН, Мт 6:24 не може бути рабом двох **п**.

Мт 25:21 Тішся разом зі своїм **п**.

Рм 14:4 чи впаде — це вирішує його **п**.

Кл 4:1 ви також маєте **П**. в небі

1Тм 6:15 **П**. над **п**.

1Пт 3:6 Сарра називала Авраама **п**.

Лк 12:45; Еф 6:9; Кл 3:22; 1Тм 6:1.

ПАНИКА, Рм 16:8 їх охопила велика **п**.

ПАНУВАННЯ, Еф 1:21; Кл 1:16.

ПАНУВАТИ, Мт 20:25 правителі **п-ють**

Рм 6:9 смерть уже не **п-е** над ним

Рм 6:14 Гріх не повинен **п**. над вами

1Кр 7:36 **п**. над власним тілом

Кл 3:15 у серцях **п-е** мир Христа

1Тм 2:12 не дозволяю жінці **п**.

ПАРАЛІЗОВАНИЙ, Мт 4:24; 9:2; Лк 5:24.

ПАСОВИЩЕ, Ів 10:9 вийде і знайде **п**.

ПАСТИ, Дії 20:28 аби ви **п-ли** збір Бога

1Пт 5:2 **п-ть** Божу отару не з примусу

Об 7:17 Агнець **п-ме** їх та водитиме

Об 12:5 має **п**. всі народи залізним жезлом

ПАСТИР, Мт 26:31 вражу **п.** — і вісці

Ів 10:11 Я — **п.** добрий

Ів 10:16 буде отара одна й один **п.**

Еф 4:11 інших як **п.** і вчителів

Єв 13:20 Ісуса — великого **п.** овець

1Пт 5:4 Коли ж стане явним головний **п.**

ПАСТКА, Лк 21:35 немов **п.**, оскільки прийде

Рм 11:9 Нехай їхній стіл стане для них **п.**

1Тм 6:9 мету розбагатіти, потрапляють у **п.**
2Тм 2:26.

ПАСТУХ, Лк 2:8 **п.**, які вночі просто неба

Мт 8:33; 9:36; 25:32; Мр 5:14; Лк 8:34.

ПАСХА, Ів 2:13 наближалась юдейська **П.**

Ів 6:4 Наближалось ж свято **П.**

Ів 13:1 ще перед святом **П.**

1Кр 5:7 Христос — наша **п.**

Мр 14:1; Лк 2:41; Єв 11:28.

ПАХОЩІ, 2Кр 2:15 ми для Бога приємні **п.**

Еф 5:2 жертву, як духмяні **п.** Богові

ПАХУЧИЙ, Мт 26:7; Лк 7:46; Ів 11:2.

ПЕВНИЙ, Єв 6:19.

ПЕВНІШЕ, 2Пт 1:19.

ПЕКЛО. Див. ГЕСНА, ГАДЕС, ШЕОЛ, ТАРТАР.

ПЕРВИСТОК, Кл 1:18 **п.**, хто перший воскрес

Рм 8:29.

ПЕРВОНАРОДЖЕНИЙ, Єв 1:6 приведе **П.**

Єв 12:23 до збору **п.**, які

ПЕРВОСВЯЩЕНИК, Єв 3:1 про **п.**, Ісуса

Єв 6:20 Ісус, який став **п.**

Єв 5:5; 9:25.

ПЕРГАМЕНТИ, 2Тм 4:13 принеси **п.**

ПЕРЕБУВАТИ, Ів 3:36 на ньому **п-е** гнів

Ів 8:31 Якщо і далі **п-мете** в моїй науці

Рм 12:12 **П-те** в молитві

1Кр 3:16 не знаєте, що в вас **п-е** дух Бога?

Еф 2:22 оселя, де Бог **п-тимає**

Єв 2:15 ціле життя **п-в** у рабстві

1Ів 1:6 і не **п-емо** в правді

Ів 15:4; Дії 2:46; 2Ів 9; Юд 21.

ПЕРЕВАГА, Рм 3:1 Яка ж тоді **п.** юдеїв

ПЕРЕВЕРШУВАТИ, 2Кр 4:7 сила, яка **п-е**

ПЕРЕВІРЕНА ЯКІСТЬ, 1Пт 1:7 **п.** вашої віри

ПЕРЕВІРИТИ, 1Кр 11:28 ретельно **п-ть** себе

2Кр 13:5 Ви ж **п-йте**, чи ви

Гл 6:4 хай кожен **п-е** власне діло

1Фс 2:4 Бог **п-е** серця

1Фс 5:21 Усе **п-йте**, міцно тримайтесь

1Ів 4:1.

ПЕРЕВІРКА, Лк 19:44 твоя **п.**

1Пт 2:12 день, коли здійснить **п.**

ПЕРЕДАВАТИ, Гл 3:19 Закон **п-но** через

2Тм 2:2 **п-вай** вірним людям

ПЕРЕДАТИ, Мт 11:27; Лк 4:6.

ПЕРЕДБАЧЕННЯ, 1Пт 1:2 за **п.** Бога

Дії 2:23; 1Тм 1:18; 4:14.

ПЕРЕДБАЧИТИ, Єв 11:40 Бог **п-в** щось ліпше

1Пт 1:20 про нього було **п-но** ще до

ПЕРЕДНІ МІСЦЯ, Лк 11:43.

ПЕРЕКЛАДАТИ, 1Кр 14:13 щоб міг **п-ти**

1Кр 14:27 нехай говорять, а хтось **п-е**

Ів 1:42; 9:7.

ПЕРЕКЛАДАЧ, 1Кр 12:30 Хіба всі є **п.?**

1Кр 14:28 якщо **п.** немає, хай мовчать

ПЕРЕКОНАНИЙ, Дії 26:26 я **п.:** це не могло

Рм 8:38 я **п.**, що ні смерть

Рм 14:14 я знаю та **п.**

Єв 6:9 ми **п.:** з вами справи стоять ліпше

ПЕРЕКОНАННЯ, 1Фс 1:5 тверде **п.**

ПЕРЕКОНЛИВИЙ, Дії 1:3 **п.** доказів

Дії 9:22 **п.** докази, що це Христос

1Кр 2:4 не вживав **п.** слів

ПЕРЕКОНЛИВО, 2Кр 5:11 **п.** навчаємо

1Тм 1:7.

ПЕРЕКОНУВАННЯ, Гл 5:8 Таке **п.** походить

ПЕРЕКОНУВАТИ(СЯ), Лк 16:31 це їх не **п-ує**

Дії 18:13 **п-ує**, що Богу треба поклонитись

Рм 12:2 щоб особисто **п-натися**

ПЕРЕКРУЧЕНИЙ, Рм 1:28 **п.** розумом

ПЕРЕКРУЧУВАТИ, Дії 20:30 **п.** правду

Гл 1:7 хоче **п-тити** добру новину

2Пт 3:16 **п-ють** — як і решту Писань

ПЕРЕЛЮБ, Об 2:22 тим, хто чинить з нею **п.**

Мт 5:28; 15:19; Мр 7:22; Як 2:11.

ПЕРЕЛЮБНИК(И), 1Кр 6:9 не успадкують **п.**

Як 4:4 **П.**, дружба зі світом

Єв 13:4.

ПЕРЕЛЮБНИЦЯ, Рм 7:3 не буде **п.**

ПЕРЕМАГАТИ, Ів 16:33 я світ **п-г**

Рм 12:21 завжди **п-й** зло

2Пт 2:20 дозволяють себе **п-могти**

Об 11:7 дикий звір **п-же** їх і в'є

Об 12:8 дракон не **п-г**

Об 17:14 з Агнцем, який їх **п-же**

Об 21:7 вспадає все це кожен, хто **п-е**

1Ів 2:13; 4:4; 5:4, 5; Об 12:11.

ПЕРЕМІНЮВАТИСЯ, Рм 12:2 **п-йтися**

2Кр 3:18 відображаючи славу, **п-мось**

ПЕРЕМОГА, Рм 8:37 в усьому здобуваємо **п.**

1Кр 15:55 Де, смерте, твоя **п.?**

1Кр 15:57 дає нам **п.** через Господа

Ів 5:4 наша віра здобула **п.** над світом
 Об 6:2 здобути остаточну **п.**
 Об 15:2 здобув **п.** над диким звіром
 Об 5:5.

ПЕРЕМОЖЕНИЙ, Кл 2:15 напоказ як **п.**

ПЕРЕМОЖЕЦЬ, Об 2:7 **П.** дам можливість
 Об 3:21 **п.** дозволу сісти
 Об 2:11, 17, 26; 3:5, 12.

ПЕРЕМОЖНО, Дії 19:20 **п.** поширювалось

ПЕРЕНЕСЕНИЙ, Єв 11:5 Енох був **п.**

ПЕРЕНЕСТИ, Кл 1:13 **п-ніс** у царство

ПЕРЕПИЛЮВАТИ, Єв 11:37 Іх **п-ли**

ПЕРЕПИС, Лк 2:1 постанова зробити **п.**

ПЕРЕПОВНЕНИЙ, Мт 12:34.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ, Мт 13:21 **п.** за слово
 Рм 8:35 чи **п.**, чи голод, чи нагота
 2Кр 12:10 задля Христа зносити **п.**
 Мр 10:30; Дії 13:50; 2Фс 1:4; 2Тм 3:11.

ПЕРЕСЛІДУВАТИ, Мт 5:11 **п-ють** вас

Мт 5:12 **п-ли** і пророків

Мт 10:23 Коли ж вас **п-муть** в одному місті

Мт 23:34 будете **п.** від міста до міста

Лк 21:12 **п.**, віддаючи у в'язниці

Ів 15:20 **п-ли** мене, будуть **п.** й вас

Дії 7:52 Кого з пророків прабатьки не **п-ли**?

Дії 9:21 Хіба не він люто **п-в**

Рм 12:14 Благословляйте тих, хто вас **п-е**

1Кр 4:12 коли **п-ють** — терпимо

2Кр 4:9 Нас **п-ють**, але ми не кинуті

Гл 1:13 я **п-в** Божий збір

2Тм 3:12 побожну відданість, будуть **п-ні**
 Мт 5:10.

ПЕРЕСТАВАТИ, 1Кр 5:9 **п-ли** спілкуватися з

ПЕРЕСТЕРІГАТИ, Мт 24:25 я **п-г** вас

Гл 5:21 **п-ю** вас

ПЕРЕСТУПАТИ, Рм 2:25.

ПЕРЕСУВАТИ, Мт 17:20 гори: **П-нсья** звідси
 1Кр 13:2 **п.** гори, але

ПЕРЕТИНАТИ, Мт 23:15 Ви **п-ете** море

ПЕРЕХИТРИТИ, Мт 2:16 Ірод побачив, що **п.**

ПЕРЕШКОДЖАТИ, Дії 11:17 щоб **п.** Богові?

Гл 5:7 Хто **п-ив** вам слухатися

ПЕРЕШКОДИ, 1Пт 3:7 не буде **п.** молитвам

ПЕРІОД, Гл 4:4.

ПЕРЛИНА, Мт 7:6 не кидайте **п.** свиням

Мт 13:45, 46; Об 17:4; 18:12; 21:21.

ПЕРО, 3Ів 13 не хочу робити це чорнилом і **п.**

ПЕРШІЙ, Мт 19:30 **п.** стануть останніми
 Дії 15:7 з **п.** днів Бог вибрав

Дії 26:23 **п.** з тих, хто мав воскреснути
 Мр 9:35; Єв 10:9.

ПЕРШІЙ ПЛІД, 1Кр 15:20 **п.** з тих, хто
 Як 1:18 ми були свого роду **п.** з-посеред
 Рм 8:23; 11:16; 1Кр 16:15; Об 14:4.

ПЕС, 2Пт 2:22 **П.** повертається до своєї
 Об 22:15.

ПЕТЛЯ, 1Кр 7:35 не щоб накинути вам **п.**

ПЕТРО, Мт 16:16 **П.** промовив: Ти — Христос
 Ів 21:15 Ісус до Сїмона **П.**: ти любиш мене
 Дії 10:26 **П.** підняв його та сказав: Устань
 Мт 26:75; Ів 18:10; Дії 8:20; 10:13.

ПЕЧАТКА, Ів 3:33 затвердив своєю **п.**, що Бог
 Ів 6:27 на ньому Бог поставив **п.**
 2Кр 1:22 поставив на нас **п.**

Еф 4:30 даного як **п.**, щоб приготувати
 2Тм 2:19 має на собі, немов **п.**, слова
 Об 7:4 **п.**, сто сорок чотири тисячі
 Еф 1:13 отримали **п.** — святий дух
 Рм 4:11; Об 7:2, 3.

ПЕЧЕРА, Мт 21:13 **п.** розбійників

ПИЛАТ, Мт 27:2 віддали наміснику **П.**

Мт 27:22 **П.**: Що робити з Ісусом

Мр 15:15 **П.** звільнив їм Варавву

Лк 23:12 Ірод та **П.** стали друзями

Ів 19:6 **П.** промовив: Я не бачу за ним
 Лк 13:1; Ів 18:37; 19:12, 22; 1Тм 6:13.

ПИЛИП 1., Мт 10:3; Ів 1:43; 6:5; 12:21.

ПИЛИП 2., Дії 6:5; 8:5, 26; 21:8.

ПИЛЬНИЙ, 1Пт 5:8 Будьте **п.**

Кл 4:2.

ПИЛЬНО, Єв 12:2 **п.** придивляючись

ПИЛЬНУВАТИ, Мт 26:41 **П-йте** й молисья

Гл 6:1 нехай кожен **п-е** за собою

1Фс 5:6 **п-мо** та будьмо тверезими

Лк 21:36; Дії 20:28; 1Кр 16:13; Еф 6:18.

ПИСАНИЙ ЗВІД ЗАКОНІВ, Рм 2:27, 29; 7:6
 2Кр 3:6.

ПИСАННЯ, Мт 21:42 читали в **П.**

Мт 22:29 не знаєте ані **П.**, ані

Лк 4:21 Слова **П.** виконалися сьогодні

Лк 24:27 що говорилося про нього в усіх **П.**

Лк 24:32 докладно пояснював **П.?**

Лк 24:45 повністю зрозуміти **П.**

Ів 5:39 досліджуєте **П.**, бо думаєте

Ів 10:35 **П.** скасувати не можна

Ів 13:18 мають виконатися слова з **П.**

Дії 17:2 обговорення на основі **П.**

Дії 17:11 щодня ретельно досліджуючи **П.**

Дії 18:24 Аполлос добре знав **П.**

Рм 15:4 через потіху з **П.** мали надію
 2Тм 3:15 з народження обізаний з **п.**
 2Тм 3:16 Усе **П.** натхнене Богом
 2Пт 1:20 жодне пророцтво в **П.** не
 2Пт 3:16 перекручують як і решту **П.**
 Ів 20:9; Дії 8:32; 1Кр 15:3, 4; Як 4:5.

ПИСАР, Дії 19:35 **п.** міста, заспокоївши

ПИСАТИ, Ів 5:46 бо він **п-в** про мене.

Ів 8:6 Ісус почав **п.** пальцем

Ів 19:21 **На-ши** не просто: Цар юдейський
 Ів 5:47; 19:19.

ПИТАННЯ, 1Тм 1:4 байки та породжує **п.**
 Дії 15:6; 23:29.

ПИТИ, Мт 26:29 **п-му** з вами молоде вино
 1Кр 10:4; Об 14:8.

ПИХАТИЙ, Гл 5:26 не ставаймо **п.**

Як 4:6 Бог **п.** противиться
 2Тм 3:2.

ПИХАТИСТЬ, Флп 2:3 не робіть нічого з **п.**
 Мр 7:22.

ПИШАТИСЯ, Рм 15:17 маю чим **п.** з огляду

ПИШНИЙ, 2Пт 2:18 промовляють **п.** слова

ПИШНОТА, Еф 5:27 поставити збір у всій **п.**

ПИЯТИКА, Рм 13:13 не віддаваймося **п.**

Гл 5:21 заздрість, **п.**

ПІВЕНЬ, Мт 26:34, 74, 75; Мр 14:30.

ПІВНІЧ, Лк 13:29.

ПІДБАДЬОРЕННЯ, Флп 2:1 християнське **п.**

Єв 6:18 **п.**, допомагає вхопитися за надію

ПІДБАДЬОРЮВАТИ, Рм 1:12 щоб ми **п-лись**

1Кр 14:3 збудує, **п-є** і потішає інших

1Кр 14:31 щоб усі вчилися і **п-сь**

2Кр 2:2 тим, хто мене **п-є**

Єв 10:25 **п-мо** одні одних

1Пт 5:12.

ПІДБҀРЮВАТИ, Дії 17:8.

ПІДВИЩЕННЯ, Як 1:9 неможливий радіє **п.**

ПІДВЛАДНИЙ, 1Кр 4:1 **п.** Христу

ПІДГОТОВКА, 2Кр 3:5 відповідну **п.** від Бога

ПІДГОТОВЛЕНИЙ, 2Кр 2:16 хто відповідно **п.**

2Тм 2:2 людям, котрі **п.**, щоб навчати

2Тм 2:24 люб'язний, **п.**, щоб навчати

ПІДДАВАТИСЯ, 1Тм 6:9.

ПІДДАВАТИСЯ ЕМОЦІЯМ, 2Фс 2:2.

ПІДКОРЯТИ, Рм 8:20 створіння було **п-но**

1Кр 15:27 все **п-в** йому до ніг

Флп 3:21 все собі **п.**

Єв 2:8 все **п-в** йому до ніг

1Пт 3:22 який **п-в** йому ангелів

ПІДКОРЯТИСЯ, Дії 5:29 **п.** Богові, не людині

Рм 10:3 вони не **п-лись** праведності Божій

Рм 13:1 кожна душа **п-ється** тим

2Кр 9:13 ви **п-тесь** добрій новині

Еф 5:22 Нехай дружини **п-ться** чоловікам

Еф 5:24 як збір **п-ться** Христу

Кл 3:18 Дружини, **п-тєся** своїм чоловікам

Тит 2:5 **п-лися** своїм чоловікам

1Пт 2:13 **п-тєся** всякому людському устрою

1Пт 3:1 дружини, **п-тєся** чоловікам

1Пт 5:5 молодші чоловіки, **п-тєся** старшим

Лк 10:20; Дії 5:32; Кл 2:20; Тит 3:1; Єв 12:9.

ПІДЛІСТЬ, Дії 13:10; Як 3:16.

ПІДНІЖОК, Дії 2:35; Єв 10:13; Як 2:3.

ПІДНІМАТИ НА СМІХ, Лк 14:29.

ПІДНІМАТИСЯ, Ів 3:13 не **п-лась** на небо

Ів 6:62 Син людський **п-ється** туди, де був

Дії 2:34 Давид на небо не **п-вся**

Об 13:11 дикого звіра, що **п-вся** із землі

Рм 10:6; Еф 4:8, 9, 10.

ПІДОЗРА, 1Тм 6:4 дає поштовх нездоровим **п.**

ПІДПАДАТИ, Рм 3:19 світ **п-в** покаранню

ПІДПЕРЕЗАНИ, Лк 12:35.

ПІДРАХУВАТИ, Дії 19:19.

ПІДСТАВА, 1Кр 11:25 угоду на **п.** крові

2Кр 5:12 даємо **п.** гордитися нами

ПІДСТАВА ДЛЯ СПОТИКАННЯ,

Рм 14:13, 20.

ПІДСТУП, 1Пт 2:1 відкиньте всякий **п.**

ПІДСТУПНИЙ, Еф 4:22 **п.** бажання тіла

ПІДСТУПНИСТЬ, 1Кр 3:19 ловить на **п.**

2Кр 12:16 заманив вас до себе **п.**

Мт 22:18; Лк 20:23; 2Кр 4:2.

ПІДСТУПНО, Мт 26:4 **п.** схопити Ісуса

Мр 14:1 **п.** схопити та вбити

Дії 7:19 **п.** поводився з нашим родом

2Кр 11:3.

ПІДТВЕРДИТИ, Мт 18:16.

ПІДТРИМКА, 2Фс 2:9.

ПІДТРИМУВАТИ, Єв 1:3 **п-є** все словом

ПІДШТОВХНУТИ, Дії 5:3.

ПІКЛУВАТИСЯ, 1Кр 12:25 повинні **п.**

1Тм 5:8 Якщо не **п-ться** про своїх

ПІСНЯ, Дії 16:25 вихваляли Бога **п.**

Еф 5:19 співайте духовних **п.**

Кл 3:16 хвала Богу, духовні **п.**

Об 15:3 співали вони **п.** Мойсея

ПІСОК, Мт 7:26 який побудував свій дім на **п.**

Рм 9:27 Ізраїля, як морського **п.**

Об 20:8.

ПЧ, Мт 13:42.

ПЛАЗУНИ, Дії 10:12 всілякі **п**.

ПЛАКАТИ, Рм 12:15 **п-chte** з тими, хто **п-че**
Як 5:1 **п-chte** й завивайте, бо нещастя
Мт 8:12; 13:50; Лк 6:21; 23:28.

ПЛАТА, Лк 10:7 працівник гідний своєї **п**.
Рм 6:23 Бо **п**. за гріх смерть
Як 5:4 невинно волає **п**.
Дії 5:3.

ПЛАТИТИ, Рм 13:6 тому ви і податки **п-те**

ПЛЕКАТИ, Еф 5:29.

ПЛЕМ'Я, Мт 19:28 судити дванадцять **п**.
Мт 24:30 всі **п**. землі будуть бити себе
Як 1:1 дванадцятьох **п.**, розпорошених
Об 1:7 всі **п**. землі битимуть себе в груди
Об 7:9 з усіх націй, **п.**, народів та мов
Єв 7:13; Об 21:12.

ПЛД, Мт 7:19 не приносить доброго **п**.
Мт 7:20 по їхніх **п**. розпізнаєте їх
Мт 21:43 народу, який приносить **п**.
Ів 15:2 гілку, яка не приносить **п.**, відтинає
Рм 7:4 приносити **п**. на славу Богові
Гл 5:22 **п**. духу — любов, радість
Флп 1:11 приносити **п**. праведності
Кл 1:10 приносити **п**. в усякому доброму ділі
Мт 13:22; Лк 3:8; Ів 4:36; 15:8, 16.

ПЛИТКАР, Рм 1:29 Це **п**.

ПЛИТКУВАТИ, 2Кр 12:20 **п-уete**

1Тм 5:13 **п-ють**, втручаються в

ПЛОТСЬКЕ БАЖАННЯ, Гл 5:16; 1Пт 2:11.

ПЛОТСЬКЕ ТІЛО, 2Пт 1:13 поки я в **п**.

ПЛОТСЬКИЙ, Як 5:5 **п**. насолодам
Юд 19 люди **п**.
1Кр 3:3; Кл 2:18; 1Тм 5:6; Як 3:15.

ПЛОТЬ. Див. також ТІЛО. Еф 6:12 не проти **п**.
Гл 5:19.

ПЛУГ, Лк 9:62 поклала руку на **п**. та

ПЛЮВАТИ, Гл 4:14 не **п-ли** на неї з відрозом
Мт 26:67; 27:30.

ПЛЯМА, Еф 5:27; 2Пт 2:13.

ПОБАЧИТИ, Мт 5:8 чисті серцем **п-ать** Бога
Мт 13:14 будете дивитися, але так і не **п-те**
Ів 8:56 Авраам тішився, що **п-ть** мій день
Ів 20:29 повірив лише, як **п-в?**

ПОБИТИ, Мт 21:35.

ПОВІЛЕНИЙ, Мт 23:27; Дії 23:3.

ПОВОЖНА ВІДДАНОСТЬ, 1Тм 6:6 виявляти **п**.
2Тм 3:12 виявляючи **п.**, переслідувані
1Тм 3:16; 6:5; Тит 1:1; 2Пт 1:3; 3:11.

ПОВОЖНИЙ, Дії 10:2 чоловік **п.**; він боявся
Дії 10:7 покликав воїна — чоловіка **п**.
Дії 17:22 ви **п-ші**, ніж
Лк 2:25; Дії 2:5; 8:2; 22:12.

ПОВОЖНИЙ СТРАХ, Єв 5:7; 12:28.

ПОВОЖНІ ЛЮДИ, 2Пт 2:9 як визволити **п**.

ПОБУДУВАТИ, Мт 7:24 **п-вав** на скелі

ПОВАГА, Єв 12:9 ми ставилися до батьків з **п**.
1Пт 3:2 чисту поведінку і глибоку **п**.
1Пт 3:15 з лагідністю та глибокою **п**.
Мр 12:6; 2Пт 2:11.

ПОВАЖАТИ, 1Кр 16:18 **п-те** таких чоловіків
Еф 5:33 дружина **п-е** чоловіка
Лк 18:2.

ПОВАЛИТИ, 2Кр 10:4 **п**. будь-яку твердиню

ПОВЕДІНКА, 1Тм 4:12 будь прикладом у **п**.
Як 3:13 доброю **п**. покаже вчинки
1Пт 3:16 з презирством про добру **п**.
Єв 13:7; 1Пт 3:2.

ПОВЕРТАТИ, Рм 11:35 аби він мав **п-нути?**

ПОВЕРТАТИСЯ, Мр 13:16 в полі, не **п-ється**
Лк 19:23 **п-впшсь**, я забрав би їх
Гл 4:9 як можете **п**. до марних
Лк 19:12; Дії 15:16.

ПОВЕРХОВО, 2Кр 10:7 судите про все **п**.

ПОВЕСТИ, Мт 4:1; Лк 22:54.

ПОВИНЕН, Рм 6:14 гріх не **п**. панувати

ПОВІЛЬНИЙ, Як 1:19.

ПОВІРИТИ, Ів 11:48 всі в нього **п-ть**, а тоді
Ів 12:42 багато начальників **п-ло** в нього
Дії 10:43 хто **п-ть** у нього
Рм 10:14 того, в кого не **п-ли**
Мт 21:32; Ів 2:11; 4:39; 7:48; 9:36; Дії 4:32.

ПОВІСИТИСЯ, Мт 27:5.

ПОВІТРЯ, Еф 2:2 правитель влади **п**.
1Кр 9:26; Об 9:2.

ПОВІЯ, Мт 21:31 **п**. йдуть попереду вас
1Кр 6:15 зроблю їх членами **п.?**
Як 2:25 **п**. Рахав визнана праведною
Об 17:5 Вавилон, мати **п**.
Об 17:16 зненавидять **п.**, спустошать
Лк 15:30; Єв 11:31; Об 17:1, 15; 19:2.

ПОВНА КІЛЬКІСТЬ, Рм 11:12.

ПОВНЕ, 1Кр 13:10.

ПОВНОТА, Кл 2:10 ви володієте **п**.
2Кр 12:9; Еф 1:23.

ПОВОДИТИСЯ, 2Кр 1:12 ми **п-лись**
Гл 1:13 я **п-вся**, сповідуючи юдаїзм
Гл 6:16 хто буде **п**. за цим правилом

Еф 4:1 **п.** гідно покликання
Еф 5:15 пильуйте й **п-тєся**
1Пт 2:12 добре **п-тєся** серед інших народів
1Кр 13:5.

ПОВОДИТИСЯ НЕГІДНО, 1Фс 5:14;
2Фс 3:6, 7, 11.

ПОВСТАТИ, Мт 10:21.

ПОВЧАТИ, 1Кр 2:16 розум Єгови і міг би **п.**

ПОВ'ЯЗКИ, Лк 24:12; Ів 19:40; 20:5, 7.

ПОГАНИ. Див. НАРОДИ.

ПОГАНІЙ, 1Кр 15:33 **п.** товариство псує
Мт 12:35.

ПОГЛУМИТИСЯ, Єв 10:29 **п-лася** над духом

ПОГЛЯД, 1Кр 9:8 говорю з людського **п.?**
1Пт 4:6.

ПОГОДЖУВАТИСЯ, 2Кр 1:13.

ПОГОЛЕНИЙ, 1Кр 11:5 з **п.** головою

ПОГОРДЖУВАТИ, Лк 10:16 Хто **п-є** вами
Тит 2:15 Хай ніхто ніколи тобою не **п-є**

ПОГРАБУВАННЯ, Єв 10:34.

ПОГРОЖУВАТИ, Дії 9:1 Савл і далі **п-в** учням
1Пт 2:23 Коли страждав, то не **п-в**

ПОГРОЗА, Дії 4:29 зверни увагу на їхні **п.**
Еф 6:9 облишивши **п.**

ПОГУБИТИ, Мт 10:28 тіло і душу **п.** в геєні
Лк 9:24 **п-бити** душу заради мене
2Пт 2:12 тварини, аби їх зловили і **п.**

ПОДАТИ ЗНАК, Дії 12:17; 19:33; 21:40.

ПОДАТОК, Мт 17:24 дводрахмового **п.**
Мт 17:25 царі беруть подушний **п.**
Лк 23:2 забороняє платити **п.** кесарю
Рм 13:7 хто вимагає **п.** — тому **п.**

ПОДИВИТИСЯ, Дії 7:31 ближче, аби **п.**

ПОДИХ, Лк 23:46 він віддав останній **п.**
Об 18:2.

ПОДІБНИЙ, Рм 5:14 Адам — чоловік, **п.** до
Флп 3:21 щоб стало **п.** до його тіла

ПОДІЛЕНИЙ, 1Кр 1:13.

ПОДІЛЕННЯ, Мр 3:24 в царстві виникає **п.**
1Кр 1:10 Хай не буде між вами **п.**

ПОДЛИ, 1Кр 11:18.

ПОДІЛЯТИ, Як 2:4 **п-єте** людей на групи
1Пт 4:13 ви **п-єте** страждання Христа
1Пт 5:1 **п-му** з ним славу, що має
Єв 10:33.

ПОДОБА, Флп 2:6 був у Божій **п.**
Флп 2:8 був у **п.** людини
Рм 8:3.

ПОДОВАТИСЯ, Рм 8:8 не можуть **п.** Богові

ПОДОВЖУВАТИ, Мт 23:5 **п-ють** торочки

ПОДОЛАТИ, Мт 16:18 брами гадесу не **п-ють**

ПОДОРОЖУВАТИ, Об 18:17 **п-ють** морем

ПОДУМАТИ, Ів 13:29 дехто **п.**, що Ісус йому

ПОДЯКА, Мт 26:27 чашу і, склавши **п.**

1Кр 14:17 Ти віддаєш **п.** правильно, але
Еф 5:20 віддавайте за все **п.** Богу
2Кр 4:15; Об 7:12.

ПОЄДНАНИЙ, Кл 2:2 гармонійно **п.** в любові

ПОЖАДЛИВИЙ, 1Кр 5:11 спілкуватися з **п.**

ПОЖАДЛИВІСТЬ. Див. також ПРАГНЕННЯ,
БАЖАННЯ.

Лк 12:15 остерігайтеся **п.**

Рм 7:7 не знав би, що таке **п.**, якби Закон
2Пт 1:4 зіспуття, яке існує у світі через **п.**
Рм 1:29; Кл 3:5; 2Пт 2:14.

ПОЖАДЛИВО, 2Пт 2:3.

ПОЖАТИ, Пс 6:7 що людина посіє, те й **п-не**

Пс 6:9 **п-мо**, якщо не ослабнемо
1Кр 9:11.

ПОЖЕРТВИ, Рм 15:26; 2Кр 9:13.

ПОЖИВА, Мт 24:45 давати **п.** своєчасно?

Ів 6:27 Працюйте не заради **п.**, яка
Ів 6:55 моє тіло — це правдива **п.**
Мт 6:25.

ПОЖИРАТИ, Пс 5:15 **п-єте** одні одних
1Пт 5:8 рикаючий лев, шукає, кого б **п.**
Об 12:4 щоб, як вона народить, **п.** дитину
Об 20:9 з неба зійшов вогонь та **п-р**

ПОЗА, Єв 13:11 спляють **п.** табором

ПОЗАДУ, Флп 3:13 забуваючи те, що **п.**

ПОЗАШЛЮБНИЙ, Єв 12:8.

ПОЗБАВЛЕНИЙ, 2Кр 3:10 було **п.** слави

ПОЗБАВЛЯТИ, Кл 2:18 не **п-вить** нагороди

ПОЗБУТИСЯ, 1Кр 5:7 **П-тєся** старої закваски

ПОЗИЧАТИ, Лк 6:35 без відсотків **п-йте**
Мт 5:42.

ПОЗОСТАЛИЙ, Об 12:17 **п.** з її насіння

ПОІРЖАВІТИ, Як 5:3.

ПОКАЗУВАТИ, Єв 11:14 **п-ть**, що прагнуть

1Ів 1:2 нам було **п-не** життя
Дії 18:28; Рм 9:22; Об 22:6.

ПОКАРАННЯ, Єв 10:29 суворішого **п.**
Юд 7.

ПОКАРАТИ, Дії 4:21 не знайшли причини **п.**
2Кр 10:6 **п.** кожного, хто виявить непослух
Дії 22:5.

ПОКАЯННЯ, Рм 2:4 привести тебе до **п.**
2Кр 7:10 смуток веде до **п.**

2Тм 2:25 можливо, Бог дасть їм **п.**

ПОКАЯТИСЯ, Мт 3:2 **П-тєсь**, бо наблизилось
Мт 12:41 **п-лися**, почувши
Дії 3:19 **п-тєсь** та наверніться, щоб
Об 16:9 Вони не **п-лись** і не віддали слави
Мт 3:11; 11:21; Лк 13:3; 16:30; Дії 11:18;
2Кр 12:21; Об 2:5, 21; 3:19.

ПОКИДАТИ, Мт 19:29 хто **п-в** батька
Мт 27:46 чому ти мене **п-в**?
Лк 9:31 говорили, що він мав **п.** світ
1Кр 7:10 дружина хай не **п-є** свого чоловіка
Єв 10:25 не **п-мо** спільних зібрань
2Пт 2:15 **п-ли** прямий шлях
1Кр 7:15.

ПОКИДЬКИ, 1Кр 4:13 світ вважає нас **п.**

ПОКІНЧИТИ, 2Тм 1:10 **п-в** зі смертю

ПОКІРНИЙ, 1Тм 3:4.

ПОКЛАДАТИ, Дії 24:15 **п-ю** надію на Бога

ПОКЛАДАТИСЯ, Мт 1:9 **п-лись** не на себе

2Кр 1:18 можна **п.** на Бога

Флп 3:3 не **п-ються** на тіло

1Пт 4:11 хто служить, нехай **п.** на силу Бога

ПОКЛИКАНИ, 1Кр 1:26 серед **п.** не багато хто
Гл 5:13 **п.** до волі
Об 17:14 **п.**, вибрані й вірні
1Кр 1:26; 1Пт 2:21.

ПОКЛИКАННЯ, Еф 4:1 гідно **п.**

Флп 3:14 нагороду, яку несе небесне **п.**

2Тм 1:9 врятував і покликав святим **п.**

Єв 3:1 хто отримав небесне **п.**

2Пт 1:10 укріпляти своє **п.**

Рм 11:29; 2Фс 1:11.

ПОКЛИКАТИ, Рм 8:30 визначив наперед, **п-в**

1Кр 1:9 **п-в** вас, аби ви отримали

Дії 22:16; 1Фс 4:7.

ПОКЛОНІННЯ, Ів 12:20 для **п.** на свято

Дії 25:19 про своє **п.** божеству

Кл 2:18 **п.** ангелам

Як 1:26 **п.** такого — даремне

Як 1:27 Чистий спосіб **п.**

2Фс 2:4.

ПОКЛОННИКИ, Ів 4:23 правдиві **п.** будуть

ПОКЛОНЯТИСЯ, Лк 4:8 **П-йся** лише Єгови

Ів 4:20 **п.** в Єрусалимі

Ів 4:24 **п.** в дусі та в правді

Дії 8:27 приїжджав до Єрусалима, щоб **п.**

Дії 17:4 греків, які **п-лися** Богу

Дії 17:17 людьми, які **п-ялися** Богові

Дії 19:27 Артеміди, якій **п-ться** вся земля

Дії 26:5 будучи фарисеєм, **п-ся** Богу

Дії 26:5 **п-явся**, як вимагає найсудовіша

Рм 1:25 **п-лися** створінню, а не Творцю

Єв 11:21 Яків **п-нився**, спираючись на

Як 1:26 вважає, правильно **п-ється**

Об 7:11 ангели впали ниць та **п-лись** Богу

Об 9:20 не перестали **п.** демонам

Об 11:1 жертovníк і тих, хто **п-ється**

Об 11:16 старійшини **п-лись** Богові

Об 13:4 **п-лись** дракону, бо він дав

Об 14:9 Якщо хтось буде **п.** дикому звіру

Об 20:4 хто не **п-вся** ані дикому звірові

Мт 4:10; Дії 10:25; 18:13; Об 3:9; 13:15;

16:2.

ПОКЛЯСТИСЯ, Єв 6:13 Бог **п-вся** собою

ПОКОЛІННЯ, Мт 24:34 не проміне це **п.**

Лк 11:51 плата вимагатиметься від цього **п.**

Еф 3:5 За інших **п.** таємниця не виявлена

Флп 2:15 серед зіпсованого і збоченого **п.**

Кл 1:26 приховувалась протягом минулих **п.**

Мт 12:39; 23:36; Лк 21:32.

ПОКОРА, Єв 13:17 виявляйте **п.** тим

1Кр 14:34.

ПОКРИВАЛО, 2Кр 4:3 якщо закрита **п.**, то

2Кр 3:13, 14, 15, 16.

ПОКРИТТЯ, 1Кр 11:15 волосся замість **п.**

ПОКРОПЛЕНИЙ, 1Пт 1:2 **п.** кров'ю Ісуса

ПОЛЕ, Мт 13:38 **п.** — це світ

Ів 4:35 погляньте на **п.**

Мт 6:30; 13:44; 24:18, 40.

ПОЛЕГШЕННЯ, 2Фс 1:7 дати **п.**

ПОЛЕГШУВАТИ, Дії 24:23 **п-штити** арешт

ПОЛЕТІТИ, Об 12:14 щоб **п.** в пустелю

ПОЛИВАТИ, 1Кр 3:7 ні той, хто **п-ває**

ПОЛИН, Об 8:11 ім'я тієї зорі — **П.**

ПОЛИШЕНА, Гл 4:27 діти **п.** численніші

ПОЛИШИТИ, 1Тм 5:12.

ПОЛОВА, Мт 3:12.

ПОЛОГОВІ МУКИ, Гл 4:19 я знову зношу **п.**

Гл 4:27.

ПОЛОН, Лк 21:24 заборані в **п.** до всіх народів

Рм 7:23 веде мене в **п.** закону гріха

2Кр 10:5 беремо в **п.** усіялку думку

ПОЛОНЕНИЙ, Лк 4:18; Еф 4:8.

ПОЛОНЯНКИ, 2Тм 3:6.

ПОЛУМ'ЯНИЙ, 2Фс 1:8 в **п.** вогні

Єв 1:7.

ПОЛЮБИТИ, Ів 3:16 Бог так **п-в** світ, що

Рм 9:13 Я **п-бив** Якова, а Ісава зненавидів

Єв 1:9 Ти **п-в** праведність і зненавидів

Об 12:11 не **п-ли** своїх душ навіть перед

1Ів 4:10.

ПОМАЗАННЯ, 1Ів 2:20 отримали **п.** від

ПОМАЗУВАТИ, 2Кр 1:21 Той же, хто нас **п-в**

Єв 1:9 Бог **п-в** тебе олією радості

ПОМЕРЛИЙ, Рм 6:11 **п.** для гріха, але

ПОМЕРТИ, Мт 22:25; Дії 2:29.

ПОМИЛКОВИ ТВЕРДЖЕННЯ, 1Фс 2:3.

ПОМИРАТИ, Ів 11:26 вірити у мене, не **п-е**

Рм 5:8 Христос **п-р** за нас

Рм 6:9 Христос більше не **п-рає**

Єв 11:13 Усі **п-ли**, зберігши віру

Лк 16:22; 20:36; Рм 7:9; 14:9; 2Кр 5:15;

Єв 9:27.

ПОМІРКОВАНИЙ, 1Тм 3:3 **п.**, не войовничий

Тит 3:2 **п.**, сповна виявляючи лагідність

Як 3:17 **п.**, готова слухатися

ПОМІРКОВАНИЙ У ЗВИЧКАХ, Тит 2:2.

ПОМІРКОВАНІСТЬ, Флп 4:5 вашу **п.** знають

Єв 5:2 може виявляти **п.**

ПОМІСТ, Ів 19:13.

ПОМІЧНИК, Ів 14:16 дасть ще одного **п.**

Ів 14:26 **п.**, святий дух, навчить

Ів 15:26 **п.** буде свідчити про мене

Ів 16:7 якщо я не піду, **п.** до вас

Єв 13:6.

ПОМСТА, 2Фс 1:8 **п.** на тих, хто

Рм 12:19.

ПОНЕВОЛЮВАТИ, Гл 2:4 як би **п-ли** нас

Гл 4:3 **п-ні** примітивними принципами

Дії 7:7.

ПОНЕСТИ, Єв 9:28.

ПОНИЖЕННЯ, Як 1:10 а багатий — своєму **п.**

ПОПЕРЕДЖЕННЯ, 1Кр 10:11 написано як **п.**

Єв 12:25 передавав Боже **п.** на землі

ПОПОВНЯТИ, Флп 4:17 **п-нять** ваш рахунок

ПОПРОЩАТИСЯ, Лк 9:61; Дії 18:18;

2Кр 2:13.

ПОРА, Дії 1:7 часи й **п.** — це справа Батька

Гл 4:10 скрупульозно дотримуєтесь **п.** і років

1Фс 5:1 про часи і **п.**

2Тм 4:2 у сприятливу, так і у важку **п.**

1Пт 1:11 досліджували, на яку **п.**

ПОРАДА, 1Тм 4:6 давай братам ці **п.**

ПОРАНЕНІ, Дії 19:16.

ПОРАХУВАТИ, Об 7:9 якого ніхто не міг **п.**

Лк 14:28.

ПОРІВ ВІТРУ, Дії 2:2 шум, неначе від **п.**

ПОРІВНЮВАТИ, 2Кр 10:12 **п-е** себе із собою

Гл 6:4 а не **п-ння** себе з іншими

ПОРІВНЯННЯ, Ів 16:25 **п.** використовувати

Рм 8:18 в **п.** зі славою, котра стане явною

ПОРІЗНИТИ, Мт 10:35 я прийшов **п.**

ПОРОДЖУВАТИ, Як 1:15 прагнення **п.** гріх

ПОРОХ, Мт 10:14 обтрусить **п.** зі своїх ніг

1Кр 15:47 Перший чоловік створений з **п.**

ПОРУШЕННЯ, Єв 2:2.

ПОРУШНИК, Як 2:11.

ПОРУШУВАТИ, Мт 15:3 **п-єте** Божу заповідь

1Фс 4:6 **п-в** права брата

ПОРЯДОК, Рм 13:2 встановленого Богом **п.**

Кл 2:5 серед вас існує **п.**

ПОСАДИТИ, 1Кр 3:6 Я **п-в**, Аполлос поливав

Еф 2:6 **п-в** у небесах

Мт 21:33.

ПОСЕРЕДНИК, 1Тм 2:5 один **п.** між Богом та

Єв 12:24 до Ісуса — **п.** нової

Гл 3:19, 20; Єв 8:6; 9:15.

ПОСИЛАТИ, Мт 10:16 я **п-ю** вас як овець

Мт 11:10 **п-ю** перед твоїм лицем посланця

Ів 20:21 Батько послав мене, і я **п-ю** вас

Рм 10:15 як проповідувати, коли не **п-но?**

Гл 4:4 Бог **п-в** свого Сина

Мт 10:5; 13:41; Лк 10:1; Ів 14:26; Дії 3:20;

1Ів 4:9.

ПОСИЯТИ, Гл 6:7 що людина **п-є**, те й пожне

ПОСКАРЖИТИСЯ, Кл 3:13 підстави **п.**

ПОСЛАНЕЦЬ, Мт 11:10 посилаю **п.**

Флп 2:25 Епафродита, вашого **п.**

ПОСЛАТИ, Мт 21:34; Дії 8:14; 1Кр 1:17.

ПОСЛУХ, Рм 16:26.

ПОСЛУХАТИСЯ, Дії 3:23 **п-ться** Пророка

ПОСНУТИ, 1Кр 15:51 **п.** смертним сном

Мт 27:52; 1Кр 15:6; 2Пт 3:4.

ПОСОЛ, 2Кр 5:20 **п.**, які виконують

Еф 6:20 в ланцюгах виконую обов'язки **п.**

ПОСПЕРЕЧАТИСЯ, 1Кр 1:20 любителі **п.**

ПОСПІШНО, 1Тм 5:22 не покладай рук **п.**

ПОСПОСТЕРІГАТИ. Див. СПОСТЕРІГАТИ.

ПОСТАВИТИ, Ів 15:16 **п-ив**, щоб приносили

ПОСТАНОВА(И), Рм 1:32 Богу праведну **п.**

Еф 2:15 Закон із заповідей і **п.**

Кл 2:14 документ, який складався з **п.**

Лк 2:1; Дії 16:4; Кл 2:20.

ПОСТАНОВИТИ, Рм 14:13 **п-мо** не давати

1Кр 7:37 **п-ив** берегти незайманість

2Кр 9:7 так, як **п-в** у серці

ПОСТИТИ, Мт 6:16 коли **п-те**, не удавайте

Мр 2:18 учні фарисей **п-ть**, а твої — ні?

Лк 5:33 Іванові учні **п-ть**

Лк 5:34 змусити друзів нареченого **п.**

ПОСТУП, Флп 3:16, як ми робимо **п.**

Гл 1:14; Флп 1:25; 1Тм 4:15.

ПОСТУПКИ, Мт 19:8 Мойсей пішов на **п.**

ПОСТУПЛИВІСТЬ, Флм 21

ПОСУД, Об 2:27 розбиті, неначе глиняний **п.**

ПОСУДИНА, Мт 25:4 оливу в **п.**

Дії 9:15 цей чоловік — вибрана для мене **п.**

Рм 9:21 одну **п.** для вжитку почесного

Рм 9:22 приготовані на знищення **п.** гніву

2Кр 4:7 скарб цей ми маємо в **п.** глиняних

ПОТАЄМНО, Еф 5:12.

ПОТАЙ, Ів 18:20 Я нічого не казав **п.**

ПОТІХА, Рм 15:4 через **п.** з Писань

2Кр 1:3, 4.

ПОТІШАТИ, Ів 11:19 Марти й Марії, щоб **п.**

1Кр 14:3 своїми словами збудовує, **п-е**

2Кр 1:4 **п-ли** тих, хто теж страждає

Мт 5:4; Кл 2:2.

ПОТОМСТВО, Рм 9:29 Єгова залишив **п.**

ПОТОП, Мт 24:38 у дні до **п.** люди їли, пили

2Пт 2:5 спровадив **п.** на світ

ПОТОПИТИ, Об 12:15 щоб **п.** в ріці

ПОТРЕБА, Рм 16:2; 1Кр 7:37; Єв 7:27.

ПОТРЕБУВАТИ, Мт 6:32 знає, що ви **п-ете**

Єв 5:12.

ПОТУРАТИ, Гл 5:13 волі, щоб **п.** плоти

1Фс 4:7 не для того, щоб ви **п-ли** нечистоти

ПОХВАЛА, 1Кр 4:5 кожен отримає **п.** від Бога

Рм 2:29; 2Кр 9:3.

ПОХВАЛИТИ, 1Кр 11:2 Хочу **п.** вас

ПОХИТНУТИ, 1Фс 3:3 щоб ніхто не **п-вся**

Лк 6:48.

ПОХІД, 2Кр 2:14.

ПОХІТЬ, Рм 7:5 грішні **п.**, до яких спонукував

Гл 5:24 прибили до стовпа плоть разом з її **п.**

Кл 3:5 **п.**, згубні прагнення

1Фс 4:5 не віддавався ненаситний **п.**

Рм 1:26.

ПОХОВАНИЙ, Дії 2:29 Давид, помер, був **п.**

Рм 6:4 **п.** з ним через хрещення

1Кр 15:4.

ПОХОДИТИ, Флп 3:9 праведність **п-ть** від

Ів 2:16 прагнення **п-ить** від світу

ПОЦІЛУНОК, Лк 22:48 **п.** зраджує Сина?

Рм 16:16 Вітайте одні одних святим **п.**

ПОЧАТКОВИЙ, Єв 6:1 **п.** вчення про Христа

ПОЧАТОК, Кл 1:18 Він **п.**, первісток

1Ів 1:1 Про того, хто був від **п.**

1Ів 2:7 заповідь від **п.**

Мт 24:8; Мр 10:6; Об 3:14.

ПОЧЕСНИЙ, Рм 9:21 посудину для вжитку **п.**

Єв 8:6.

ПОЧИНАТИ, Мр 6:7 Ісус **п-ав** посилати Іх

Флп 1:6 Той, хто **п-в** добру справу

ПОЧУТТЯ, 2Кр 7:15; Еф 4:19.

ПОЧУТТЯ ВИНИ, Мт 27:3 Юду мучити **п.**

ПОШАНА, Рм 12:10 Випереджуйте **п.**

Рм 13:7 хто вимагає **п.** — тому **п.**

1Фс 5:13 виявляйте їм **п.**

ПОШИРЕНИЙ, 1Кр 7:2 **п.** блуд

ПОШИРЮВАТИСЯ, Кл 1:6 **п-ється** по світі

2Фс 3:1 слово Єгови швидко **п-лося**

ПОШТОВХ, Рм 7:8 гріх, отримавши **п.**

ПОЩАДИТИ, Рм 11:21.

ПОЯС, Мт 3:4; Дії 21:11.

ПРАВАТЬКИ, Дії 22:3 Закону **п.**

1Пт 1:18 які ви перейняли від **п.**

Мт 15:2; 2Тм 1:3.

ПРАВДА, Ів 4:24 поклонятися в душі та в **п.**

Ів 8:32 пізнаєте **п.**, і **п.** зробить вас

Ів 14:6 Я — дорога, і **п.**, і життя

Ів 17:17 Освятити їх **п.**; твоє слово — **п.**

Ів 18:37 щоб свідчити про **п.**

1Кр 5:8 з прісними хлібами щирості й **п.**

2Кр 6:8 говоримо **п.**, хоча вважають

2Кр 13:8 не зможемо зашкодити **п.**

Еф 6:14 стійте, оперезавшись **п.**

2Фс 2:10 не прийняли любові до **п.**

1Тм 2:7 навчати про віру і **п.**

1Тм 3:15 стовп та опора **п.**

2Тм 2:15 послуговується словом **п.**

Єв 10:26 отримавши точне знання **п.**

2Пт 1:12 хоча ви утверджені в **п.**

Ів 8:44; Рм 1:25; 2Тм 3:7.

ПРАВДИВИЙ, Ів 3:33 затвердив, що Бог **п.**

Ів 4:23 **п.** поклонники в душі та в правді

Рм 3:4 Бог **п.** навіть якби кожна людина

Об 3:14 свідок вірний і **п.**

Ів 1:9; 15:1; 17:3; 1Ів 5:20; Об 19:11.

ПРАВЕДНИЙ, Мт 13:43 **п.** сятимуть, як

Дії 24:15 воскресіння **п.** і неправедних

Рм 3:10 Немає **п.**, ані одного

Рм 3:26 аби бути **п.** і тоді, коли визнає **п.**

Єв 10:38 **п.** житиме завдяки вірі

1Пт 3:12 очі Єгови дивляться на **п.**

Мт 5:45; Рм 2:13; 2Тм 4:8; Єв 12:23.

ПРАВЕДНІСТЬ, Мт 5:10 переслідують за **п.**

Ів 16:8 засвідчить світові про **п.**

Дії 10:35 хто чинить **п.**

Рм 1:17 стає явною Божа **п.**

Рм 10:3 не знаючи Божої **п.**
 2Тм 3:16 корисне для напоумлення в **п.**
 1Пт 3:14 постраждати за **п.**
 2Пт 3:13 на яких перебуватиме **п.**
 Мт 5:6.

ПРАВЕДНО, Дії 17:31 намір **п.** судити
 1Кр 15:34 поведьтєся **п.** та не чинить гріха
 2Фс 1:6 з погляду Бога буде **п.** відплатити
 1Пт 2:23 в руки того, хто судить **п.**
 Об 19:11 Він **п.** судить та воює

ПРАВИЛО, 1Кр 4:6 ви засвоїли **п.**
 Гл 6:16 хто буде поводитися за цим **п.**

ПРАВИЛЬНИЙ, Як 4:17 як робити те, що **п.**

ПРАВИЛЬНО, 2Тм 2:15 **п.** послуговується

ПРАВИТЕЛЬ, Мт 20:25 **п.** народів панують
 Еф 2:2 **п.** влади повітря
 Мт 10:18; Дії 3:17; 4:26; 1Кр 2:8.

ПРАВИТЕЛЬ ЦЬОГО СВІТУ, Ів 12:31; 14:30;
 16:11.

ПРАВИТИ, Мт 2:6 котрі **п-ть** Юдою
 Дії 25:1.

ПРАВО, 1Фс 4:6 порушив **п.** брата

ПРАВОРУЧ, Мт 20:23 хто сидітиме **п.** чи
 Мт 25:33 овець **п.** від себе
 Дії 7:55 Ісуса, який стояв **п.** від Бога
 Єв 10:12 сів **п.** від Бога
 Єв 1:3.

ПРАГНЕННЯ, Тит 2:12 цуратись світських **п.**
 Як 1:14 зваблює власне **п.**
 Як 4:1 через **п.** тілесної насолоди
 2Пт 3:3 поводитися відповідно до своїх **п.**
 1Ів 2:16 **п.** плоті, **п.** очей
 1Ів 2:17 світ минається, і його **п.**
 1Пт 2:2; 2Пт 2:18.

ПРАГНУТИ, Рм 1:15 **п-ну** звіщати добру
 Гл 1:10 Хіба я **п-ну** догоджати людям?
 Єв 11:14 **п-ть** бути в місці, яке
 Лк 11:54; Рм 1:11; 1Кр 12:31; 14:1; 1Фс 2:17;
 2Тм 1:4.

ПРАЦІВНИК, Лк 10:7 **п.** гідний своєї плати
 2Тм 2:15 **п.**, якому немає чого соромитися

ПРАЦЮВАТИ, Ів 5:17 Батько досі **п-є**, тому
 Ів 6:27 **П-йте** не заради поживи
 Рм 4:4 якщо людина **п-цює**, платня
 Флп 2:12 **п.** над тим, аби отримати спасіння
 2Фс 3:10 не хоче **п.**, нехай не їсть

ПРАЦЯ, Ів 17:4 **п.**, яку ти мені доручив
 Ів 4:38; 1Кр 3:8; 1Фс 2:9; 3:5.

ПРАЦЯ СВДЧЕННЯ, Об 6:9 **п.**, яку вони

ПРЕДСТАВИТИ, Рм 6:13 **п-вте** себе Богові
 2Кр 11:2 **п.** вас йому як чисту, незайману

ПРЕДСТАВЛЕННЯ, Мт 12:4; Лк 6:4.

ПРЕОБРАЗИТИСЯ, Мт 17:2 Ісус **п-вся** перед

ПРЕСЛАВНИЙ, 2Кр 11:5 **п.** апостолів

ПРЕСТОЛ, Лк 22:30 сиділи на **п.** і судили
 Єв 4:16 до **п.** незаслуженої доброти
 Єв 12:2 сів праворуч Божого **п.**
 Об 3:21 дозволу сісти зі мною на моєму **п.**
 Об 7:9 великий натовп людей перед **п.**
 Об 20:4 побачив **п.** й тих, хто на них сидів
 Мт 25:31; Кл 1:16.

ПРЕТОРІАНСЬКА ГВАРДІЯ, Флп 1:13 ціла **п.**

ПРИБИТИ ДО СТОВПА, Мт 20:19 його **п.**

Лк 24:7 віддати в руки грішників і **п.**

Ів 19:6 заберіть його і самі **п.**

Єв 6:6 вони ще раз **п.** Божого Сина

Об 11:8 де також **п-били** їхнього Господа

Мт 23:34; Мр 15:25; Ів 19:10, 15; Дії 5:30; Дії 10:39.

ПРИБИТИЙ ДО СТОВПА, Мт 26:2; Рм 6:6;
 1Кр 1:13; Гл 2:20; 6:14.

ПРИБОРКУВАТИ, Як 3:7 звірів можна **п-кати**

Як 3:8 язик **п-кати** не може ніхто

ПРИБУТОК, 2Тм 2:4 заради **п.** займатися

Як 4:13 вести справи й отримувати **п.**

ПРИВАБЛИВИЙ, 1Кр 12:23 непоказні **п.**

ПРИВІД, 1Тм 5:14 жодного **п.**

ПРИВІТАТИ, Флп 2:29.

ПРИВОДИТИ, Ів 6:44 якщо Батько не **п-де** її
 Єв 6:6 знову **п-сти** до покаяння

ПРИВЧАТИ, Єв 5:14 які **п-ли** своє чуття
 2Пт 2:14 Серце їхнє **п-не** до пожадливості

ПРИГАДУВАТИ, Дії 10:31 Бог **п-ав** твої
 3Ів 10.

ПРИГНІЧЕНИЙ, Лк 4:18; 1Фс 5:14.

ПРИГОЛОМШЕНІ, Дії 2:6 шум, були **п.**

ПРИГОЛОМШИТИ, Мр 9:15.

ПРИГОТОВАНІЙ, Мт 25:34 царство, **п.**
 Рм 9:23 котрі заздалегідь **п.** для слави
 Мт 25:41.

ПРИГОТОВЛЕНИЙ, 2Тм 2:21 посудиною, **п.**

ПРИГОТУВАННЯ, Мт 27:62; Ів 19:14, 31, 42.

ПРИГОТУВАТИ, Лк 1:17 **п.** народ для Єгови
 Ів 14:2 йду **п.** вам місце

1Кр 2:9 Бог **п-в** для людей, котрі люблять

2Кр 5:5 **п-в** нас до цього Бог

Єв 10:5 **п-в** мені тіло

Єв 11:16 він **п-в** їм місто

Мт 11:10; 20:23.

ПРИГОТУВАТИСЯ, 1Кр 14:8 **п-ється** до бою?

ПРИДАТНИЙ, 1Тм 3:10 випробувати, чи **п.**

ПРИДБАТИ, Дії 20:28 **п-ав** кров'ю Сина

1Кр 9:20 став юдеєм, аби **п.** юдеїв

1Кр 9:19, 20, 21, 22.

ПРИДИВЛЯТИСЯ, Єв 12:2 **п-чись** до Ісуса

1Ів 1:1 до кого ми **п-лися** і кого торкалися

ПРИДІЛЯТИ УВАГУ, Єв 2:1 **п.** почитуמו

ПРИЄДНАТИСЯ, Дії 17:4 **п-лися** до Павла

ПРИЄМНИЙ, Єв 13:21 здійснює те, що **п.**

1Пт 2:5 духовні жертви, **п.** Богові.

Дії 6:8; 7:10; Рм 12:1; 1Тм 2:3; Єв 13:16;

1Ів 3:22.

ПРИЗНАЧАТИ, Лк 10:1 **п-в** сімдесятьох

Дії 10:42 його Бог **п-в** суддею

Дії 14:23 **п-ли** в зборі старійшин

Тит 1:5 ти **п-в** старійшин

Єв 1:2 **п-в** Сина спадкоємцем усього

Єв 5:1; 8:3.

ПРИЗНАЧЕНИЙ, Дії 17:26 встановив **п.** часи

Дії 17:31 **п.** ним чоловіка

1Тм 2:7 **п.** проповідником та апостолом

Юд 4 **п.** Писаннями на осуд

2Тм 1:11.

ПРИЙДЕШНЄ, Рм 8:38 ні теперішнє, ні **п.**, ні

ПРИЙДЕШНІЙ, Єв 10:1; 13:14.

ПРИЙМАТИ, Мр 9:37 Якщо хтось **п-є** одне з

Ів 1:11 свої його не **п-ли**

Флп 4:9 чого навчилися, що **п-ли**

Мр 10:15; 1Фс 2:13; Як 1:21.

ПРИЙНЯТО, Флп 2:29 привітайте, як і **п.**

ПРИЙТИ, Мт 6:10 Нехай **п-де** царство твоє

Об 22:17 хто чує, теж скаже: **П-ди!**

Мт 25:34.

ПРИКЛАД(И), Мт 13:10 використовуєш **п.?**

Мт 13:34 без **п.** він до них не говорив,

Мт 13:35 Розтулю уста свої та наведу **п.**

Мт 24:32 Візьміть **п.** фігове дерево

Лк 8:10 для інших залишається **п.**

1Кр 10:11 служить **п.**

Гл 3:15 наведу вам **п.** із життя

Флп 3:17 **п.**, який ми вам подали

1Фс 1:7 подали добрий **п.** усім

1Тм 1:16 на **п.** такого грішника, як я

1Тм 4:12 будь для вірних **п.**

Тит 2:7 сам подавай **п.** добрих діл

Єв 9:9 намет є наочним **п.**

Єв 11:19 що послужило **п.**

Як 5:10 за **п.** візьміть пророків

1Пт 2:21 Христос залишив **п.**

1Пт 5:3 подавайте їй **п.**

2Пт 2:6 показавши безбожним **п.**

Мт 15:15; Мр 4:10, 11; 12:1, 12; 13:28;

Ів 13:15; 2Фс 3:9; Юд 7.

ПРИКРАШАТИ, Тит 2:10 **п.** науку Бога

1Пт 3:3 нехай вас **п-є** не те, що видно

1Пт 3:5 святі жінки **п-ли** себе

Об 21:2 наречена, яка **п-ла** себе

ПРИЛЮДНО, Дії 20:20.

ПРИМАРА, Мт 14:26; Мр 6:49.

ПРИМИРЕННЯ, Рм 3:25 на жертву **п.**

1Ів 2:2 Він є жертвою **п.**

Єв 2:17; 1Ів 4:10.

ПРИМИРИТИ, Еф 2:16 **п.** обидва народи

Кл 1:20 знову **п.** все інше

2Кр 5:18, 19.

ПРИМИРИТИСЯ, Мт 5:24 спочатку **п-рися**

Рм 5:10 ми **п-лися** з Богом

Рм 5:11 тепер змогли **п.** з Богом

Рм 11:15.

ПРИМИТИВНІ ПРИНЦИПИ, Гл 4:3, 9.

ПРИМНОЖУВАТИ, 2Кр 9:10.

ПРИМУС, 1Пт 5:2 пасіть отару не з **п.**

2Кр 9:7; Флм 14.

ПРИНЕСЕНИЙ. Див. ПРИНОСИТИ.

ПРИНИЖУВАТИ, Лк 23:11 **п.** Ісуса

ПРИНОСИТИ, Мт 13:23 **п-ть** плід

Кл 1:10 **п.** плід в доброму ділі

Єв 9:14 Христос **п-ніс** себе Богу

Єв 10:12 **п-ніс** одну жертву за гріхи

Єв 11:17 Авраам мало не **п-ніс** у жертву

Ів 15:2; Кл 1:6; Єв 9:28.

ПРИНОШЕННЯ, Еф 5:2.

ПРИНЦИП, 1Кр 4:17 ті **п.**, котрими я керуюсь

ПРИПІНЯТИ, Гл 6:9 не **п-ймо** робити добро

ПРИРІВНЮВАТИ, Ів 5:18 **п-вав** себе до Бога

ПРИРОДА, Еф 2:3 були з **п.** дітьми гніву

Кл 2:9 втілена Божа **п.**

2Пт 1:4 співучасники Божої **п.**

Рм 2:14; 11:24; 1Кр 11:14.

ПРИРОДНИЙ, Рм 1:31; 2Тм 3:3.

ПРИРОДНО, Ів 8:44.

ПРИСВЯЧЕНИЙ, Мр 7:11 дар, **п.** Богові

Лк 21:5 оздоблений **п-ми** дарами

ПРИСВЯЧЕННЯ, Ів 10:22.

ПРИСВЯЧУВАТИ, Дії 6:4 час та увагу **п-мо**

ПРИСКИЛЛА, Дії 18:2, 18, 26.

ПРИСТОЙНО, 1Кр 14:40 відбувається **п.**

1Фс 4:12 поводитись **п.** в очах сторонніх

ПРИСТОСОВУВАТИСЯ, Рм 12:2

ПРИСТРАСТЬ, Мт 5:28 розпалитись **п.**

1Кр 7:9 ніж розпалюватися **п.**

ПРИСУД(И), Рм 11:33 Які ж нез'ясовні **п.** його
Об 19:2 **п.** його правдиві й праведні
Як 2:4; Об 16:7.

ПРИСУТНІЙ, 1Кр 5:3.

ПРИСУТНІСТЬ, Мт 24:3 час твоєї **п.**

Мт 24:37 і під час **п.** Сина людського

1Кр 15:23 під час його **п.**

Флп 2:12 слухняні не лише під час моєї **п.**

2Пт 1:16 про силу й **п.** нашого Господа Ісуса

2Пт 3:4 Де його обіцяна **п.?**

1Ів 2:28 під час його **п.** не були засоромлені

Мт 24:27; 1Фс 4:15; Як 5:7, 8.

ПРИСЯГА, Єв 7:20, 28.

ПРИСЯГНУТИ, Дії 2:30 Бог, **п-вши**, пообіцяв

ПРИТУПЛЕНИЙ, 2Кр 3:14 розуми були **п.**

ПРИТУПЛЯТИСЯ, Єв 5:11 ваш слух **п-вся**

ПРИХИЛЬНІСТЬ, 2Кр 6:2 почув тебе в час **п.**
Лк 4:19.

ПРИХІД, 1Кр 11:26 смерть Господа, аж до **п.**
2Пт 3:12.

ПРИХОВАНЕ БАЖАННЯ, 1Фс 2:5

ПРИХОВАНИЙ, Мт 10:26 немає нічого **п.**, що
Лк 8:17 все **п.** виявиться

Лк 9:45 це було **п.** від них, щоб

ПРИХОВУВАТИ, 1Кр 2:7 мудрість **п-ну**
Кл 1:26 таємниця **п-лась**

ПРИХОДЬКО, Еф 2:19; Єв 11:9.

ПРИЧИНА, Дії 18:14.

ПРИЩЕПЛЕНИЙ, Рм 11:17, 19, 23, 24

ПРИЩЕПЛЮВАТИ, Як 1:21 слово **п.**

ПРИЯТЕЛЬ, Мт 11:19.

ПРИСНИЙ, Мт 26:17 свята **П.** хлібів

1Кр 5:8 з **п.** хлібами щирості й правди

Як 3:11 з того самого джерела **п.**

ПРОБУДИТИСЯ, Рм 13:11 час **п.** зі сну

ПРОВІНА, Мт 18:15 вияви його **п.** наодинці

Лк 23:4 не бачу за цим чоловіком жодної **п.**

Рм 4:15 де немає закону, там немає і **п.**

Гл 3:19 Закон був доданий, аби виявляли **п.**

Рм 9:19; Єв 8:8.

ПРОВІД, 1Фс 5:12 бере серед вас **п.**

Єв 13:7, 17 тих, хто бере **п.** серед вас

ПРОВІДНИК, Мт 15:14 Це сліпі **п.**

Мт 23:10 не називайтеся **п-и**, маєте **П.**

Мт 23:16 Горе вам, сліпі **п.!**

Рм 2:19.

ПРОВІЩАТИ, Дії 16:16.

ПРОВОДИТИ, Рм 15:24 трохи **п-ли**

ПРОГОВОРИТИСЯ, Дії 23:22 не **п-сь** нікому

ПРОГОЛОШУВАТИ, 1Кр 9:14 ті, хто **п-е**

1Кр 9:16 якби я не **п-вав** доброї новини

1Кр 11:26 **п-ете** смерть Господа

ПРОДАВАТИ, Мт 19:21 піди, **п-й** своє майно
Мт 25:9; Лк 12:33.

ПРОДОВЖИТИ, Лк 12:25 **п.** власне життя
Мт 6:27.

ПРОЖИВАННЯ, Дії 17:26.

ПРОЗРИТИ, Мт 20:34; Лк 7:22.

ПРОКАЖЕНИЙ, Мт 11:5; 26:6; Лк 4:27.

ПРОКАЗА, Лк 5:12.

ПРОКЛИНАТИ, Рм 12:14 а не **п-йте**

ПРОКЛЯТИЙ, Ів 7:49 не знають Закону, **п.**

Гл 3:13 **П.** кожен, хто прибитий до стовпа

1Кр 12:3; 16:22; Гл 1:8.

ПРОКЛЯТТЯ, Гл 3:13 звільнив від **п.** Закону
Об 22:3.

ПРОКОЛОТИ, Ів 19:34 **п-в** йому списом бік
Ів 19:37 дивитися на того, кого **п-ли**

Об 1:7 побачать й ті, що його **п-ли**

ПРОКОНСУЛ, Дії 13:7; 18:12; 19:38.

ПРОКРАДАТИСЯ, Юд 4 **п-лися** певні люди

ПРОМАРНУВАТИ, Лк 15:13 син **п-в** своє

ПРОМОВА, Дії 15:32 багатьма **п.**

ПРОНИКЛИВИЙ, 1Кр 10:15 як до людей **п.**

ПРОНИКЛИВІСТЬ, Рм 3:11 виявляв би **п.**
2Тм 2:7 Господь дасть тобі **п.**

ПРОПИСНІ ІСТИНИ, Кл 2:8.

ПРОПОВІДНИК, Рм 10:14 як почують без **п.?**

1Тм 2:7 я призначений **п.**

2Тм 1:11 я призначений **п.**, апостолом

2Пт 2:5 зберіг Ноя, **п.** праведності

ПРОПОВІДНИК ЄВАНГЕЛІЯ, Дії 21:8;
Еф 4:11; 2Тм 4:5.

ПРОПОВІДУВАННЯ, 1Кр 15:14 **п.** наше
2Тм 4:17 праця **п.** була виконана

ПРОПОВІДУВАТИ, Мт 4:17 Ісус почав **п.**

Мт 10:7 Коли ж будете йти, **п-йте**

Мт 10:27 **п-йте** з дахів

Мт 24:14 про царство будуть **п.**

Лк 4:19 **п.** про рік прихильності Єгови

Лк 8:1 від села до села, **п-ючи**

Дії 10:42 Ісус наказав нам **п.** народу

Рм 10:15 як **п.**, коли не послано?

1Кр 1:21 безглуздя звістки, що **п-ється**

1Кр 1:23 ми **п-ємо** Христа

1Кр 2:4 **п-в**, не вживав переконливих

Флп 1:18 про Христа **п-ють**
 2Тм 4:2 завзято **п-й** слово
 Мт 3:1; 4:23; 9:35; Лк 11:32; Дії 28:31;
 Рм 15:19; 1Кр 9:27; Гл 2:2; 1Пт 3:19.

ПРОРИВАТИ(СЯ), Мт 9:17; Лк 5:37.

ПРОРОК, Мт 5:12 переслідували і **п.**
 Мт 7:15 фальшивих **п.**, які приходять
 Мт 13:57 **п.** шанують скрізь, тільки не в
 Дії 3:21 Бог говорив через святих **п.**
 Дії 3:22 Бог вибере **п.**, подібного до мене
 Як 5:10 за приклад візьміть **п.**
 Об 11:18 дати нагороду твоїм рабам, **п.**
 Об 16:13 з паш звіря й фальшивого **п.**
 Мт 11:9; Ів 7:40; Об 18:24; 19:20.

ПРОРОКУВАННЯ, Об 19:10 мета **п.**

ПРОРОКУВАТИ, Дії 2:17 будуть **п.** ваші сини

1Кр 13:9 **п-емо** ми частково
 1Кр 14:1 особливо дару **п.**
 1Кр 14:3 **п-е**, своїми словами збудує
 1Кр 14:39 ревно намагайтесь **п.**
 Рм 12:6; 1Кр 13:2; Об 10:11; 11:3.

ПРОРОЦТВО, Мт 13:14 **п.** Ісаї

2Пт 1:20 жодне **п.** в Писаннях не
 2Пт 1:21 **п.** ніколи не з'являлося з волі
 Об 1:3.

ПРОРОЧИЦЯ, Лк 2:36, 37 **п.** Анна, вдова
 Об 2:20.

ПРОСВІТИТИ, Еф 1:18 він **п-в** очі вашого

ПРОСВІТЛЕННЯ, Єв 6:4 назавжди дане **п.**

Єв 10:32 отримавши **п.**, залишалися

ПРОСИТИ, Мт 7:7 **п-сять** — і отримаєте

Ів 17:9 за них я і **п-шу**
 Ів 17:20 **п-шу** не лише за них
 Рм 8:27 дух **п-ть** за святих
 Еф 3:20 більше від усього, про що **п-мо**
 Як 1:6 **п-сять** з вірою, не сумніваючись
 Як 4:3 коли й **п-те**, не отримуєте
 1Ів 5:14 **п-мо** згідно з його волею
 Мт 6:8; Ів 14:13; 1Кр 1:22.

ПРОСЛАВИТИ, Мт 5:16 **п-ли** Батька

Ів 15:8 то мій Батько **п-ється**
 Ів 17:1 час настав; **п-в** свого сина
 Ів 17:5 Батьку, **п-в** мене
 Рм 1:21 вони не **п-ли** його як Бога
 Рм 8:17 страждаємо, аби разом і **п-тись**
 1Кр 6:20 **п-йте** Бога своїм тілом
 Єв 5:5 Христос не сам себе **п-в**
 Об 18:7 Якою мірою вона **п-ла** себе
 Лк 2:13; Ів 7:39; 12:28; 17:4, 10; Дії 2:47; 3:8;
 Рм 15:6; 1Пт 2:12.

ПРОСТИЙ, Дії 4:13 Петро та Іван, люди **п.**

1Кр 14:24 ввійде якась **п.** людина

ПРОСТОДУШНИЙ, Рм 16:18.

ПРОСТОРИЙ, Мт 7:13 **п.** дорога, яка веде до

ПРОСТУПОК, Мт 6:14 прощати людям їхні **п.**

Рм 4:25 виданий за наші **п.**

Рм 5:15 з даром не так, як з **п.**

Кл 2:13 простив усі наші **п.**

Мр 11:25; 2Кр 5:19; Еф 2:1.

ПРОТВЕРЕЗИТИСЯ, 1Кр 15:34.

ПРОТИ, Мт 12:30 Хто не зі мною, той **п.** мене

Рм 8:31 Якщо Бог за нас, хто **п.** нас?

ПРОТИВИТИСЯ, Дії 7:51 **п-тесь** святому духу

2Тм 3:8 та Ямврій **п-лися** Мойсею

Як 4:6 Бог пихатим **п-ться**

Як 5:6 Хіба Бог не **п-ться** вам?

Мт 5:39; 2Фс 2:4; 2Тм 4:15.

ПРОТИВНИК, Лк 21:15 жоден з ваших **п.**

1Тм 5:14 не давали **п.** приводу злословити

Тит 2:8 людина на боці **п.**

Єв 10:27 ревність, готова пожертви **п.**

ПРОТИСТОЯТИ, Лк 21:15 не зможе **п.**

Як 4:7 **п-йте** Дияволу, тоді він утече

1Пт 5:9 **п-йте** йому, залишаючись міцними

ПРОХАННЯ, Флп 4:6 з **п.** звертайтеся до Бога

Єв 5:7 **п.** до Того, хто міг врятувати

ПРОХАТИ, 1Тм 2:1 молитися і **п.**

ПРОЦЕСІЯ, Кл 2:15 у триумфальний **п.**

ПРОЩАТИ, Мт 6:12 **п-сти** нам борги, як і ми

Мт 12:31 зневагу проти духу **п-но** не буде

Лк 6:37 Завжди **п-йте**

Ів 20:23 Якщо ви **п-те** комусь гріхи

Як 5:15 гріхи, буде йому **п-но**

1Ів 1:9 він, вірний і праведний, **п-е** їх

Мт 9:6; Мр 2:7; 11:25; 2Кр 2:10; Єв 10:18.

ПРОЩЕННЯ, Мт 26:28 для **п.** гріхів

Мр 1:4 можливість отримати **п.**

Дії 2:38 в ім'я Ісуса, щоб отримати **п.**

Кл 1:14 визволені, тобто отримали **п.**

Єв 9:22 без пролиття крові немає **п.**

Лк 1:77; 24:47; Дії 10:43.

ПРЯМИЙ, Лк 3:5 дороги звивисті **п.**

Гл 2:14 не йдуть **п.** шляхом згідно з правдою

ПРЯМО, Мр 8:32 розповідав він **п.**

ПСАЛМИ, Лк 20:42; Еф 5:19; Як 5:13.

ПСУВАТИ, 1Кр 15:33 Погане товариство **п-е**

ПТАХ, Мт 8:20 **п.**— місце для нічлігу

Об 18:2 пристановищем огидному **п.**

Дії 10:12.

ПУРПУР, Дії 16:14.

ПУСКАТИ БРУНЬКИ, Єв 9:4 палиця, що **п.**

ПУСТЕЛЬНІ МІСЦЯ, Лк 1:80.

ПУСТЕЛЯ, Мт 3:3 Хтось вигукує в **п.**

Єв 11:38 поневірялися по **п.**

Об 12:6 жінка втекла в **п.**

ПУСТИЙ, 1Тм 1:6 втягнулись у **п.** балачки.

1Тм 6:20; 2Тм 2:16.

ПУТА, Дії 2:24 звільнивши від **п.** смерті

ПШЕНИЦЯ, Мт 3:12; 13:25; Лк 22:31.

ПШЕНИЧНИЙ, Ів 12:24.

П'ЯНИЙ, Об 17:6 жінка була **п.** від крові

Дії 2:15.

П'ЯНИЦЯ, Мт 24:49 пити із запеклими **п.**

1Кр 5:11 перестали спілкуватися з **п.**

1Кр 6:10 ні **п.** Божого царства не

П'ЯТДЕСЯТНИЦЯ, Дії 2:1 свято **П.**

Дії 20:16; 1Кр 16:8.

Р

РАБ, Мт 6:24 не може бути **р.** двох панів

Мт 24:45 Хто ж вірний і розсудливий **р.**

Мт 24:48 якщо той злий **р.** скаже у серці

Мт 25:30 викиньте цього нікчемного **р.**

Лк 12:37 Щасливі ті **р.**, яких пан застане

Лк 17:10 говоріть: Ми — нікчемні **р.**

Ів 8:34 кожен, хто чинить гріх, є **р.** гріха

Ів 13:16 **р.** не більший від свого пана

Дії 2:18 виллю свій дух на **р.** та рабів

Рм 6:6 ми не були **р.** гріха

Рм 6:16 слухаетесь його, то стаєте його **р.**

Рм 7:6 стати **р.** за духом

1Кр 7:23 не ставайте більше **р.** людей

Гл 1:10 не був би **р.** Христа

Гл 3:28 немає вже ні **р.**, ні вільного

Гл 5:13 з любові служіть один одному як **р.**

2Пт 2:19 хто переможений, той **р.**

Об 19:2 помстився їй за кров своїх **р.**

Мт 20:27; Лк 1:38; Ів 8:35; Рм 6:17, 18, 20;

Гл 4:7, 9; 2Тм 2:24; 1Пт 2:16; 2Пт 2:19.

РАБВІ, Ів 1:38.

РАБСТВО, Рм 8:15 отримали не дух **р.**

Гл 5:1 не давайте запрягти себе в ярмо **р.**

Єв 2:15 ціле життя перебував у **р.**

Рм 6:19; Гл 4:24.

РАДИЙ, 2Кр 12:10 я **р.** зносити слабкості

РАДИТИСЯ, Мт 27:1 **р.**, як би заподіяти

Гл 1:16 я не пішов відразу **р.** з тілом

РАДСІНИЙ, Єв 12:11 не здаються **р.**

2Кр 6:10.

РАДСНО, Єв 10:34.

РАДІСТЬ, 2Кр 9:7 любите того, хто дає з **р.**

Флп 2:16 підстава для **р.** в день Христа

Єв 12:2 Заради **р.**, яка очікувала

Лк 2:10; Ів 16:22.

РАДІТИ, Мт 5:12 **Р-йте** й веселіться

Дії 5:41 пішли із Синедріону, **р-чи**

Рм 5:3 **р-мо**, коли зносимо лихо

Рм 12:15 **Р-те** з тими, хто **р-е**

Гл 4:27 **Р-й** неплідна

Флп 4:4 Завжди **р-те**

Кл 1:24 зазнаючи за вас страждань, я **р-ю**

Об 18:20 **р-йте** небеса

Лк 13:17; Ів 16:20; Рм 15:10; 2Кр 7:4;

Флп 4:10; 1Пт 1:8.

РАДНИК, Рм 11:34 хто став йому **р.**

РАДО, 2Кр 8:17.

РАДО ПРИЙМАТИ, Рм 16:2.

РАЗОМ, Дії 2:46; 19:29.

РАЙ, Лк 23:43 будеш зі мною в **Р.**

2Кр 12:4 був забраний у **р.**

Об 2:7.

РАМА, Мт 2:18.

РАНА, Дії 16:33 обмив їм **р.**

1Пт 2:24 його **р.** ви зцілилися

РАНИШЕ, Рм 15:4 написано **р.**, написане нам

РАНКОВА ЗОРЯ, 2Пт 1:19 зійде **р.**

Об 2:28 Дам йому також **р.**

Об 22:16 корінь, яскрава **р.**

РАННИЙ, Флп 3:11 **р.** воскресіння

РАНОК, Дії 28:23.

РАХАВ, Єв 11:31 Завдяки вірі **Р.** не загинула

Як 2:25 Хіба ж не завдяки вчинкам **Р.**

РАХІЛЬ, Мт 2:18 **Р.** плакала за своїми дітьми

РАХУНОК, Рм 9:28 Єгова зведе **р.**

Флп 18 запиши це на мій **р.**

1Кр 9:7.

РВАТИСЯ, 2Ів 9 хто **р-тсья** вперед, Бог

РЕАЛЬНИЙ, Єв 11:1 чіткий вияв речей **р.**

РЕВ, Лк 21:25 **р.** розбурханого моря

РЕВНИЙ, Тит 2:14 народ, **р.** до добрих діл

Лк 6:15; Дії 1:13; 1Пт 3:13; Об 3:19.

РЕВНІСТЬ, Рм 10:2 хня **р.** не узгоджується

2Кр 8:8 бачу **р.** інших

Ів 2:17; 2Кр 8:22; Флп 3:6.

РЕВНО, Гл 1:14 **р-іше** обстоював традиції

РЕВНОЩІ, Рм 10:19 Я розпалу в вас **р.**

1Кр 10:22 будемо викликати в Єгови **р-?**

РЕВНУВАТИ, 1Кр 13:4 Любів не **р-е**

2Кр 11:2 я **р-ю** за вас Божою ревністю

РЕКОМЕНДУВАТИ, Рм 16:1; 2Кр 3:1.

РЕЛІГІЯ. Див. ПОКЛОНІННЯ.

РЕМЕСЛО, Дії 18:3; Об 18:22.

РЕМІСНИКИ, Дії 19:24, 38.

РЕПУТАЦІЯ, Дії 6:3 сімох з доброю **р**.

РИБА, Мт 12:40 був у череві велетенської **р**.

Мт 14:19 взяв ті п'ять хлібин і дві **р**.

РИДАННЯ, Мт 2:18 у Рамі, плач і сильні **р**.

РИДАТИ, Об 18:9 земні царі **р-муть**

Об 18:15.

РИЗИКУВАТИ, Рм 16:4 **р**. життям

РИКАЮЧИЙ, 1Пт 5:8 немов **р**. лев

РИМЛЯНИ(Н), Дії 16:37 Нас, **р.**, вони

Ів 11:48; Дії 23:27; 25:16; 28:17.

РИНКОВА ПЛОЩА, Дії 17:17 розмовляв на **р**.

Мт 11:16; Дії 16:19.

РИНОК, 1Кр 10:25 на м'ясному **р**.

РИСИ, Рм 1:20 невидимі **р**. чітко видно

РІВНИЙ, Флп 2:6 не допускав думки бути **р**.

РІВНОМІРНИЙ, 2Кр 8:14 **р**. розподілу

РІГ, Об 17:12 Десять **р**. символізують

РІД, 1Пт 2:9 **р**. вибраний, священство

РІДНИЙ, Рм 11:24.

РІЗКА, 1Кр 4:21 Щоб я прийшов до вас з **р**.

РІЗНИЙ, 1Кр 12:4 **р**. дари, але дух той самий

РІЗНИЦЯ, Рм 10:12 немає **р**. між юдеєм та

Дії 15:9.

РІК, Гл 3:17 через чотириста тридцять **р**.

2Пт 3:8 тисяча **р**.— як один день

Об 20:4, 6 царюватимуть тисячу **р**.

РІКА, Об 16:12 чашу на **р**. Євфрат

Об 22:1 показав мені **р**. води життя

РІЛЬНИК, Як 5:7 **р**. терпеливо чекає цінного

2Тм 2:6.

РІСТ, Мт 24:12 **р**. беззаконня

РІШУЧИСТЬ, Тит 3:8 говорив про все це з **р**.

РОВИТИ, Мт 24:46 побачить, що він так **р**.

Рм 7:18 **р**. добро

РОВІТНИКИ, Мт 9:37 Жниво велике, **р**. мало

Мт 20:1 найняти **р**. у свій виноградник

Як 5:4 волає плата, що належить **р**.

РОБОТА, 1Кр 3:13.

РОДИНА, Еф 3:15 якому кожна **р**. завдячує

РОДИЧ, Лк 14:12; Дії 10:24.

РОДОВІД, 1Тм 1:4 марні суперечки про **р**.

Єв 7:3 ні батька, ні матері, ні **р**.

РОЖЕН, Дії 26:14 Важко тобі лізти проти **р**.

РОЗБАВЛЯТИ, 2Кр 4:2 не **р**. Божого слова

РЕКОМЕНДУВАТИ — РОЗПОДІЛ

РОЗБАГАТИТИ, 1Тм 6:9 хто має мету **р**.

РОЗБЕСТИТИ, Об 19:2.

РОЗБИТИСЯ, Мт 21:44 хто впаде, **р-ється**

РОЗБІЙНИК, Мт 21:13 робите печеру **р**.

Мр 15:27 з ним прибили двох **р**.

Лк 10:30.

РОЗБРАТ, Лк 12:51 принести не мир, а **р**.

Рм 16:17 пильнуйте, хто спричиняє **р**.

Гл 5:20.

РОЗБУДИТИ, Ів 11:11 йду **р**. його

РОЗВАЖНИЙ, 1Пт 4:7 будьте **р**. й пильнуйте

РОЗВІДНИК, Єв 11:31 Рахав прийняла **р**.

РОЗГАНЯТИ, Ів 10:12.

РОЗГЛЯДАТИ, Як 1:23.

РОЗГНУЗДАНІСТЬ, 1Пт 4:3 віддаючись **р**.

Гл 5:19.

РОЗГУБЛЕНИЙ, 2Кр 4:8 ми **р.**, але не

РОЗГУЛ, Еф 5:18; Тит 1:6; 1Пт 4:4.

РОЗДИВИТИСЯ, 2Кр 3:13 не могли **р**.

РОЗДІЛИТИ, Об 18:4 якщо не хочеш **р**. вину

Мт 19:6; Мр 10:9.

РОЗДРАТОВАНИЙ, Еф 4:26 не **р**.

РОЗКВІТ, 1Кр 7:36 **р**. молодості минув

РОЗКОШ, 2Пт 2:13 віддаються **р**.

Лк 7:25; Як 5:5.

РОЗКОШУВАТИ, Об 18:7.

РОЗКРИВАТИ, Ів 12:38 Єгова **р-в** свою руку?

РОЗКРИТИЙ, 2Пт 3:10 діла будуть **р**.

РОЗЛУЧИТИСЯ, Мт 1:19 таємно **р**. з нею

Мт 5:31 хто **р-ється** з дружиною

Мт 19:7 Чому Мойсей звелів **р**. з нею?

Мт 19:9 хто **р-ється** не через блуд

Мр 10:11; Лк 16:18.

РОЗЛЮТИТИСЯ, Об 12:17 **р-вся** на жінку

РОЗМІРКОВУВАТИ, Єв 3:1 **р-йте** про

Лк 2:19; 1Тм 4:15.

РОЗПАДАТИСЯ, 2Кр 5:1 наш дім **р-ється**

РОЗПАЛЮВАТИ, Рм 10:19 **р-лю** в вас

2Тм 1:6 **р-й**, неначе вогонь, дар

РОЗПАЛЮВАТИСЯ, Рм 1:27 **р-лися** похиттю

1Кр 7:9 ліпше одружитися, ніж **р**.

РОЗПИТУВАТИ, Мт 2:4; 22:46; Дії 21:33.

РОЗПІЗНАВАТИ, Мт 7:20 по плодах **р-ете**

РОЗПЛАВИТИСЯ, 2Пт 3:12 частинки **р**.

РОЗПЛИВЧАСТИЙ, 1Кр 13:12 **р**. обриси

РОЗПОВІДАТИ, Дії 15:14 докладно **р-в**

1Ів 1:2 про яке свідчимо та **р-емо** вам

РОЗПОДІЛ, Дії 6:1.

РОЗПОРОШЕНИЙ, Як 1:1 племен, **р**.

1Пт 1:1 тимчасовим жителям, **р**. у

РОЗПОРОШИТИ, Дії 8:4 ті, що **р-лися**

РОЗПОРЯДЖАТИСЯ, 1Кр 9:14.

РОЗПОРЯДОК, Єв 7:11 священство, **р**, щодо

РОЗПОЧИНАТИ, 2Кр 8:6 **р-ту** справу

РОЗПРАВА, Дії 8:3 Савл чинив жорстоку **р**

РОЗП'ЯСТИ. Див. ПРИБИТИ.

РОЗСИПАТИ, Мт 12:30 не збирає зі мною, **р-е**

РОЗСУДЛИВИЙ, Мт 7:24 **р**. чоловіка, який

Мт 24:45 Хто ж вірний і **р**. раб

Мт 25:2 П'ять були безглуздими, а п'ять **р**.

1Кр 4:10.

РОЗТОПИТИСЯ, 2Пт 3:10.

РОЗУМ, Мт 22:37 Люби Єгови всім **р**.

Рм 1:28 керуватися перекурченим **р**.

Рм 11:34 хто пізнав **р**. Єгови

Рм 12:2 обновлюйте свій **р**.

1Кр 2:16 хто пізнав **р**. Єгови

2Кр 3:14 їхні **р**. були притуплені

2Кр 4:4 бог цієї системи заслипив **р**.

Єв 8:10 вкладу закони свої в їхні **р**.

1Пт 1:13 підготуйте **р**. до діяльності

Рм 7:25; 1Кр 1:19; Флп 4:7; Об 13:18; 17:9.

РОЗУМІННЯ, Рм 7:6 в **р**.— рабами

Як 3:13.

РОЗУМІТИ, Ів 20:9 не **р-ли** Писання

Єв 5:2 до тих, хто чогось не **р-е**

РОЗУМНИЙ, Мт 11:25 заховав від **р**.

РОЗХВАЛЮВАТИ, Юд 16.

РОЗЧАВИТИ, Рм 16:20 Бог **р-ть** Сатану

РОЗЧАРУВАННЯ, Рм 5:5 надія не веде до **р**.

РОЗЧАРУВАТИСЯ, Рм 9:33 не **р-ться**

Рм 10:11 хто ґрунтує свою віру, не **р-ться**

1Пт 2:6 хто вірить у нього, не **р-ться**

РОЛЬ, Рм 12:4 виконують ту саму **р**.

РОСЛИНА, Мт 15:13 Кожна **р**., яку посадив

Єв 6:7 потім родить **р**.

РОСЛИННІСТЬ, Об 9:4 шкоди ані земній **р**.

РОСТИ, Мр 4:8 **вир-ло** та почало давати

Ів 3:30 Христос має **р**., а я

Кл 2:19 від кого **р-те** все тіло

РУВИМ, Об 7:5.

РУЇНИ, Дії 15:16 відбудую **р**. та знову її зведу

РУЙНУВАТИ, Рм 14:20 Перестаньте **р**. Божу

2Тм 2:18 **р-ють** віру декотрих

Тит 1:11 вони **р-ють** цілі дома

РУКА, Лк 9:62 поклала **р**. на плуг та

Лк 11:20 за допомогою Божої **р**.

Ів 12:38 Єгова розкрив свою **р**.

1Тм 4:14 рада старійшин поклала на тебе **р**.

Єв 10:31 впасти в **р**. Бога

1Пт 5:6 упокоріться під могутню **р**. Бога

РУКОПИСНИЙ, Кл 2:14 **р**. документ

РУТ, Мт 1:5.

РЯСНО, 2Кр 4:15 доброта виявитися **р**.

РЯТУВАТИ, 2Кр 1:10 він нас **р-ме** і далі

1Пт 3:21 хрещення, яке **р-е** тепер і вас

РЯТУВАТИСЯ, Єв 11:34.

С

САВАОТ. Див. ВІЙСЬКА.

САВЛ, Дії 7:58 до ніг чоловіка, на ім'я **С**.

Дії 8:1 **С**. схвалював вбивство Степана

Дії 9:4 **С**., навіщо мене переслідуюш?

Дії 13:9 **С**., якого називали Павлом

Дії 9:1; 11:25; 12:25; 13:1; 22:7; 26:14.

САДДУКЕЇ, Мт 3:7; 22:23; Дії 23:6, 7, 8.

САЛИМ, Єв 7:2 царем **С**., Царем миру

САЛОМІЯ, Мр 15:40; 16:1.

САМАРІЙСЬКИЙ, Мт 10:5; Дії 8:25.

САМАРЯНИН, Лк 10:33 натрапив **с**.

Ів 4:9 Бо юдеї не спілкувалися з **с**.

Лк 17:16.

САМИЙ, Мт 4:4; Ів 16:32.

САМИТНО, Лк 5:16 **с**. перебував у пустелі

САМОВЛАДАННЯ, Дії 24:25 говорив про, **с**.

1Кр 9:25 учасник змагань виявляє **с**.

Тит 1:8 бути гостинним, виявляти **с**.

1Кр 7:9; Гл 5:23; 2Тм 3:3; 2Пт 1:6.

САМОВПВНЕНІСТЬ, 2Кр 11:17

САМОЗВАНЕЦЬ, Мт 27:63.

САМОЛЮБНИЙ, 2Тм 3:2 люди будуть **с**.

САМСОН, Єв 11:32 розповідати про **С**.

САМУЇЛ, Єв 11:32.

САНДАЛІЯ, Ів 1:27 ремінця його **с**.

Мр 6:9.

САПФІРА, Дії 5:1 Ананій з дружиною **С**.

САРАНА, Мт 3:4; Об 9:3.

САРРА, Єв 11:11 Завдяки вірі **С**.

1Пт 3:6 **С**. слухалась Авраама

Рм 9:9.

САТАНА, Мт 12:26 якщо **С**. виганяє **С**.

Мт 16:23 Геть від мене, **С**!

Мр 1:13 Там його спокушував **С**.

Лк 10:18 Я бачив, як **С**. впав з неба

Лк 22:3 **С**. увійшов в Юду

Рм 16:20 Бог розчавить **С**. під вашими

1Кр 5:5 передайте такого чоловіка **С.**
 2Кр 2:11 щоб **С.** нас не перехитрив
 2Кр 11:14 **С.** видає себе за ангела світла
 2Кр 12:7 в тіло колючку, ангела **С.**
 1Фс 2:18 **С.** перешкоджав
 Об 2:9 вони синагога **С.**
 Об 12:9 змії, що називається Диявол і **С.**
 Об 20:2 **С.**, і скував його на тисячу років
 Об 20:7 **С.** буде звільнено з в'язниці
 Мт 4:10; Мр 4:15; Дії 26:18; 2Фс 2:9.

САУЛ, Дії 13:21.

САВІЛЬНИЙ, 2Тм 3:4 зрадники, **с.**

Тит 1:7; 2Пт 2:10.

СВАРИТИ, Лк 18:15.

СВАРИТИСЯ, 2Тм 2:24 не потрібно **с.**

Як 4:2 Ви **с-тесь** і воюєте

СВАРКА, Тит 1:7 зчиняти п'яних **с.**

Як 4:1 Звідки війни та **с.** між вами?

1Тм 3:3.

СВЕКРУХА, Мт 10:35.

СВИНЯ(П), Мт 7:6 не кидайте перлин **с.**

Лк 15:15 послав його пасти **с.**

2Пт 2:22 вимита **с.** йде качатися

Мт 8:30; Мр 5:11; Лк 8:33.

СВИДОК, Дії 1:8 будете моїми **с.**

Дії 10:39 ми є **с.** всього, що Ісус зробив

Дії 22:15 ти маєш бути для нього **с.**

1Кр 15:15 неправдивими Божими **с.**

Єв 12:1 довкола нас велика хмара **с.**

1Ів 5:7 Бо є три **с.**

Об 1:5 Ісуса Христа — **С.** Вірного

Об 11:3 я наказу своїм двом **с.** пророкувати

Об 17:6 крові Ісусових **с.**

СВИДОМО, Єв 10:26 **с.** ходимо в гріху

СВИДОЦТВО, Мт 19:7.

СВИДЧЕННЯ, Мт 10:18 отримали **с.**

Мт 24:14 царство проповідувати на **с.**

Ів 8:17 **С.** двох осіб — правдиве

1Тм 6:13 Христос дав чудове **с.**

2Тм 1:8 не соромся **с.**

Єв 3:5; Об 19:10.

СВИДЧИТИ, Лк 3:8 плоди, що **с-ть** про каяття

Ів 4:44 **с-чив**, що в рідному краї

Ів 18:37 щоб **с.** про правду

Дії 13:31 тепер ці люди **с-чать** про нього

Дії 20:26 закликаю вас: **з-чіть**, що я чистий

Рм 8:16 дух **с-ть** разом з нашим духом

Єв 2:3 спасіння, про яке **з-ли**

1Пт 1:11 **с-в** наперед

Об 12:17 мають доручення **с.** про Ісуса

Об 20:4 страчених за те, що **с-чили**

Дії 18:5.

СВИТ, Мт 24:21 від початку **с.**

Ів 3:16 Бог так полюбив **с.**

Ів 14:19 **с.** мене більше не побачить

Ів 14:30 надходить правитель цього **с.**

Ів 15:19 належали цьому **с.**, **с.** любив би

Ів 17:16 Вони не належать **с.**

Ів 18:36 Моє царство не належить цьому **с.**

Рм 1:20 риси видно від створення **с.**

Рм 4:13 Авраам успадкує **с.**

1Кр 4:9 театральним видовищем для **с.**

Як 4:4 дружба зі **с.** — це ворожнеча з Богом

2Пт 3:6 тодішній **с.** був затоплений водою

1Ів 2:2 жертвою за гріхи, й за гріхи цілого **с.**

1Ів 5:19 **с.** лежить у владі Злого

Мт 25:34; Ів 8:23; 17:5, 6; Еф 1:4; Як 1:27;

1Ів 2:15, 16; Об 17:8.

СВИТІЛО, Флп 2:15 сяєте, немов **с.**

Як 1:17 Батька небесних **с.**

СВИТИЛЬНИК, Мт 5:15 запалюють **с.**, не під

Мт 6:22 Око — це **с.** тіла

Мт 25:1 десять дівчат взяли свої **с.**

Лк 12:35 **с.** ваші хай палають

Об 22:5 не потребуватимуть **с.**, адже Бог

Ів 5:35; Єв 9:2; Об 1:12, 13, 20; 2:1; 4:5.

СВИТИТИ, Мт 5:16 світло нехай **с-ть** перед

Об 21:23.

СВИТЛО, Мт 5:16 ваше **с.** нехай світить перед

Ів 3:19 полюбили темряву, а не **с.**

Ів 8:12 Я **с.** для світу

2Кр 11:14 видає за ангела **с.**

Еф 5:14 Христос зілле на тебе **с.**

1Тм 6:16 перебуває в неприступному **с.**

1Пт 2:9 із темряви до **с.**

2Кр 4:4; 1Ів 1:5, 7; Об 22:5.

СВИТОВІ ПРАВИТЕЛІ, Еф 6:12 проти **с.** цієї

СВИТСЬКИЙ, 1Кр 9:6 **с.** роботи?

СВОБОДА, Рм 8:21 славну **с.** дітей Божих

1Кр 7:22 дає **с.** кожному своєму служителю

1Кр 10:29 чому про мою **с.** має судити

2Кр 3:17 де дух Єгови, там **с.**

Пл 2:4 вишукують, як би ущемити нашу **с.**

Як 1:25 досконалий закон, що несе **с.**

1Пт 2:16 використовуйте свою **с.** як Божі

2Пт 2:19 Вони обіцяють їм **с.**, хоча самі

СВОБОДА МОВИ, Дії 2:29 з повною **с.**

Єв 3:6; Флп 1:20; 1Тм 3:13.

СВОЄЧАСНО, Мт 24:45 давати їм поживу **с.?**

СВЯТИЙ, Мт 24:15 мерзота стоїть на **с.** місці

Дії 26:10 я кидав **с.** у в'язниці

Рм 7:12 Закон **с.**

Рм 12:13 Діліться зі **с.** відповідно до

1Кр 3:17 Божий храм **с.**, ви

1Кр 6:2 **с.** судитимуть світ?

Еф 1:4 аби ми були **с.**

Еф 3:8 Я, найменшого серед усіх **с.**

Еф 4:12 виправляли **с.**, виконували

1Фс 3:13 бездоганно **с.** перед Богом

1Фс 4:7 Бог покликав вас бути **с.**

2Тм 3:15 обізнаний зі **с.** писаннями

Об 4:8 **С.**, **с.**, **с.** Єгова Бог

Об 11:18 час дати нагороду **с.**

Об 17:6 жінка п'яна від крові **с.**

Мт 27:52; Об 13:7; 18:24.

СВЯТИЙ ДУХ, Мт 1:18 вагітна від **с.**

Мт 12:32 хто говоритиме проти **с.**

Лк 3:22 **с.** у тілесній подобі, немов голуб

Ів 14:26 помічник, **с.**, Батько пошле

Дії 2:4 всі вони сповнилися **с.**

Дії 11:16 ви будете охрещені **с.**

1Кр 6:19 тіло — храм **с.**

Еф 4:30 не засмучуйте Божого **с.**

Єв 6:4 на кого було вилито **с.**

2Пт 1:21 люди говорили, керовані **с.**

Мт 3:11; Мр 13:11; Дії 20:28.

СВЯТИНЯ, Мт 27:51 завіса **с.** роздерлась

Об 15:8; 16:17.

СВЯТИСТЬ, Рм 6:19 щоб чинити **с.**

2Кр 7:1 вдосконалюймо свою **с.**, виявляючи

1Фс 4:4 зберігати тіло у **с.**

1Тм 2:15 перебуватиме у вірі та **с.**

Єв 12:14 Намагайтесь мати **с.**

Єв 12:10.

СВЯТКУВАТИ, 1Кр 5:8.

СВЯТО, Лк 22:1 **с.** Прісних хлібів

Ів 2:23; 5:1; 6:4; 7:8, 10, 37.

СВЯЩЕНИК, Об 20:6 будуть **с.** Бога

Ів 19:15.

СВЯЩЕННА ТАЄМНИЦЯ, Рм 16:25 **с.**, котру

1Кр 4:1 управителів **с.** Бога

1Кр 13:2 володію всіма **с.**

1Кр 14:2 промовляє **с.** за допомогою духу

1Кр 15:51 Говорю вам **с.**

Еф 1:9 виявивши нам **с.** своєї волі

Кл 1:26 **с.**, яка приховувалась

1Тм 3:16 **С.** побожної відданості

Об 10:7 **с.** Бога, котру Він проголосив

Мт 13:11; Мр 4:11; Рм 11:25; Еф 3:3, 4;

Кл 4:3; Об 1:20.

СВЯЩЕННІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ, Єв 5:12.

СВЯЩЕННІ СЛОВА, Рм 3:2 довірені Божі **с.**

1Пт 4:11 говорить так, як промовляв би **с.**

Дії 7:38.

СВЯЩЕНСТВО, Єв 7:24 **с.** без жодного

1Пт 2:5 стали **с.** і приносили духовні

1Пт 2:9 **с.** царське, народ святий

Єв 7:11.

СЕКТА, Дії 24:5 є ватажком **с.** назарян

Дії 26:5 як вимагає ця найсуворіша **с.**

1Кр 11:19 серед вас мають бути й **с.**

Дії 5:17; 15:5; 28:22.

СЕКТАНТСТВО, Дії 24:14 називають **с.**

Тит 3:10 яка поширює **с.**, відцурайся

2Пт 2:1 потай впровадять згубне **с.**

Гл 5:20.

СЕЛО, Мт 9:35; 10:11; Мр 6:6.

СЕРЙОЗНИЙ, 1Тм 3:4 покірних і **с.** дітей

1Тм 3:8 Служителі повинні бути **с.**

1Тм 3:11; Тит 2:2.

СЕРЙОЗНІСТЬ, 1Фс 5:27 З усією **с.**

СЕРЦЕ, Мт 5:8 Щасливі чисті **с.**, бо

Мт 15:8 **с.** їхнє далеко від мене

Мт 22:37 Люби Єгови всім **с.**

Лк 1:51 у своїх **с.** зухвалі

Рм 7:22 У **с.** я отримую справжню насолоду

Рм 8:23 ми стогнемо в **с.**

Рм 10:10 людина вірить **с.**

Рм 11:7 **с.** решти народу зачерствіли

2Кр 1:9 у **с.** смертний вирок

Еф 1:18 просвітив очі вашого **с.**

Єв 3:8 щоб ваше **с.** не зачерствіло

1Пт 4:8 всім **с.** любіть один одного

Лк 12:34; 2Кр 3:3; Як 4:8; 5:8; 1Пт 3:15;

Об 17:17.

СЕСТРА, 1Тм 5:2 до молодших — як до **с.**

СИДИТИ, Об 7:10 **с.-ть** на престолі

Мт 26:20; Лк 22:27; Об 5:13; 17:15.

СИДИТИ СПЕРЕДУ, Мт 23:6; Лк 20:46.

СИДОН, Мт 11:21; Мр 3:8; Дії 12:20; 27:3.

СИЛА, Мт 24:29 **с.** небесні затрясуться

Мр 12:30 люби Єгови всією **с.** своєю

Дії 1:8 зійде дух, ви отримаєте **с.**

Рм 8:38 ні прийдешне, ні **с.**

Рм 9:22 бажаючи показати свій гнів і **с.**

1Кр 4:20 царство — не тільки слова, але **с.**

1Кр 15:43 Сіється в слабості, воскресає в **с.**

2Кр 4:7 **с.**, яка перевершує людську

2Кр 12:9 під покровом Христової **с.**

Флп 4:13 Все мені під **с.** завдяки тому

Кл 1:29 **с.**, яка діє в мені

2Тм 1:7 не дух боягузтва, а дух **с**.
 2Тм 3:5 відданість Богові, але зречуться її **с**.
 2Тм 4:17 Господь давав мені **с**.
 1Пт 3:22 підкорив йому усяку владу і **с**.
 Лк 1:35; Дії 15:22; 16:19; 17:4; 18:5;
 Рм 1:16, 20; 2Тм 2:1; Єв 6:5; 9:17; 11:34;
 Як 5:16; 1Пт 1:5; Об 12:10.

СИЛЬНИЙ, Рм 15:1 Ми, **с.**, повинні носити
 1Кр 1:26 не багато хто **с**. і
 1Кр 1:27 щоб засоромити **с**.
 2Кр 10:4 завдяки Богу маємо **с**. зброю
 2Кр 12:10 коли я слабкий, тоді я **с**.
 1Пт 5:10 зробить вас **с**.

СИМ, Лк 3:36.

СИМВОЛІЗУВАТИ, Гл 4:25 Агар **с-е** Сінай

СИМВОЛІЧНИЙ, Гл 4:24 **с**. значення

СИМОН, Мт 4:18; 10:2; Мр 3:16.

СИН, Мт 1:21 народить **с.**, назвеш Ісусом
 Мт 3:17 Це **С**. мій улюблений
 Лк 16:8 **с**. цієї системи кмітливості
 Ів 3:16 Бог віддав свого єдинородного **С**.
 Ів 17:1 прослав свого **с.**, щоб і **с**.
 Рм 8:14 кого веде Божий дух, є **с**. Бога
 2Кр 6:18 а ви будете мені **с**. і дочками
 1Фс 5:5 ви — **с**. світла і дня
 Єв 12:7 Бог ставиться до вас як до **с**.
 Ів 17:12; Єв 11:24.

СИНАГОГА, Ів 18:20 навчав у **с**.

Об 2:9 вони **с**. Сатани
 Об 3:9 із **с**. Сатани, котрі називають
 Мт 23:6; Дії 17:17; 18:26.

СИНЕДРИОН, Мт 26:59; Лк 22:66; Дії 5:21.

СИН ЛЮДСЬКИЙ, Мт 10:23 як прийде **С**.
 Мт 12:40 **С**. буде в землі три дні і
 Мт 24:30 з'явиться на небі знак **С**.
 Лк 17:26 За днів же **С**. буде так
 Об 14:14 сидів хтось, подібний до **с**.
 Мт 8:20; 17:22; Лк 18:8; Ів 3:13.

СИРОТИ, Як 1:27 піклуватися **с**. і вдовами

СИСТЕМА, Мт 13:39 закінчення цієї **с**.

Мт 24:3 побачити закінчення цієї **с**.?
 2Кр 4:4 бог цієї **с**. засліпив розуми
 Гл 1:4 визволити нас від теперішньої злої **с**.
 Єв 1:2 через нього створив різні **с**.
 Мт 28:20; Мр 10:30; Лк 18:30; 1Тм 6:17.

СИФ, Лк 3:38.

СІДАТИ, Мт 8:11 та **с-де** за столом з

Мт 19:28 **с-те** на дванадцятьох престолах
 Об 3:21 дозволю **с-сти** зі мною

СІКТИ, Дії 5:40 апостолів, **ви-кли**
 2Кр 11:25.

СІЛОАМ, Лк 13:4; Ів 9:7, 11.

СІЛЬ, Мт 5:13 Ви — **с**. землі

Кл 4:6 слово приправлене **с**.
 Мр 9:50.

СИМ, Об 1:4 від **с**. духів

Об 1:20 **с**. зір і **с**. золотих світильників
 Об 13:1 мав десять porir і **с**. голів
 Об 15:6 **с**. ангелів із **с**. карами
 Об 17:10 **с**. царів: п'ять з них
 Дії 6:3; Об 17:1.

СИМДЕСЯТ, Лк 10:1 призначив **с**. інших і

СИМДЕСЯТ СИМ, Мт 18:22 до **с**. разів

СИМ'Я, Дії 3:25.

СІНАЙ, Дії 7:30, 38.

СІОН, Мт 21:5 **С.**: Ось їде твій Цар
 Рм 11:26 Визволитель прийде з **С**.
 Єв 12:22 наблизились до гори **С**.
 Рм 9:33; 1Пт 2:6.

СІРКА, Об 21:8 що палає вогнем і **с**.
 Об 19:20.

СІТІ, Ів 21:11 було багато, **с**. не прорвалися
 Ів 21:6, 8.

СІЯТИ, Лк 8:5 Якось сіяч вийшов **с**.

1Кр 15:44 **С-тсья** тіло фізичне
 2Кр 9:6 хто **с-е** скупю, скупю й жатиме
 Мт 6:26; Лк 19:22; Як 3:18.

СІЯЧ, Мт 13:37 **С.**, який посіяв добре насіння
 Ів 4:36 аби як **с.**, так і жнець раділи

СКАЗАНЕ, Єв 8:1 якщо підсумувати **с**.

СКАЛКА, Мт 7:3, 4, 5; Лк 6:41, 42.

СКАРЬ, Мт 6:20 складайте собі **с**. на небі
 Мт 6:21 де **с**. твій, там буде і серце
 Мт 12:35 зі свого доброго **с**. виймає
 Мт 13:44 царство можна прирівняти до **с**.
 2Кр 4:7 **с**. маємо в посудинах глиняних
 Кл 2:3 У ньому захищені всі **с**. мудрості
 2Тм 1:14 Той **с**. охороняй
 Мт 19:21; Єв 11:26.

СКАРЬНИЦЯ, Ів 8:20.

СКАРЖИТИСЯ, Рм 11:2 Ілля **с-вся** Богу на

СКАСОВУВАТИ, Гл 3:17 не **с-вує** обітниць
 Ів 10:35 Писання **с**. не можна

СКЕЛЯ, Мт 16:18 на цій **с**. я збудую
 Лк 8:6 Це трохи насіння впало на **с**.
 Рм 9:33 камінь і **с**. спотикання
 1Кр 10:4 пили з духовної **с**.
 1Пт 2:8 камінь спотикання і **с**.

СКЕРОВУВАТИ, 1Кр 9:26 **с-вуу** удари не так
 2Фс 3:5 Господь **с-е** ваші серця

СКЛАД РОЗУМУ, Рм 15:5 **с.**, як і в Христа
Рм 15:5 **с.**, як і в Христа
Флп 2:5 такий **с.**, як в Христа
Флп 2:20 нікого з таким **с.**
Флп 3:15 хто досягнув зрілості, має такий **с.**

СКОВУВАТИ, 1Ів 4:18 оскільки страх **с-е**

СКОПЕЦЬ, Мт 19:12 **с.** від народження

СКОРИСТАТИСЯ, 1Кр 7:21.

СКОРОМИНУЩИЙ, 2Кр 4:18 видиме **с.**

СКОРОТИТИ, Мт 24:22 не **с-сь** ті дні
Мр 13:20.

СКОРПІОН, Лк 11:12; Об 9:10.

СКРЕГОТАТИ, Лк 13:28 плакати й **с.** зубами
Мт 8:12; 13:42; 22:13; 24:51; 25:30.

СКРИВДЖЕНИЙ, 1Кр 6:7 не ліпше бути **с.?**

СКРИВДИТИ, 2Кр 7:2 Ми нікого не **с-ли**
Мт 20:13; Дії 25:10.

СКРИЖАЛІ, Єв 9:4.

СКРИНЬКА, Мр 12:41; Лк 21:1.

СКРОМНІСТЬ, Рм 12:16 керуйтеся **с.**

СКРОМНО, 1Тм 2:9 щоб жінки одягались **с.**

СКРУПУЛЬОЗНО, Гл 4:10 **с.** дотримуетесь

СКРУТНІ ЧАСИ, 2Тм 3:1 прийдуть **с.**

СЛАБИЙ, 1Кр 1:27 Бог вибрав **с.**

1Кр 2:3 я прийшов до вас **с.**, зі страхом

1Кр 12:22 частини тіла здаються **с.**

СЛАБКІСТЬ, Рм 8:26 допомагає нам у **с.**

Рм 15:1 носити **с.** несильних

1Кр 1:25 Божа **с.** сильніша від

Єв 4:15 м'яг би співчувати нашим **с.**

СЛАВА, Мт 25:31 прийде Син людський у **с.**

Лк 2:14 **С.** Богу в небесах

Рм 9:23 свою безмежну **с.** на посудинах

2Кр 3:8 оточене ще більшою **с.**

Об 21:23 його освітлювала Божа **с.**

Ів 1:14; Рм 1:23; 3:23; 1Пт 5:4.

СЛАВЕТНИЙ, Дії 2:20 **с.** дня Єгови

Єв 1:4.

СЛАВНИЙ, 2Кр 4:4 світло **с.** доброї новини

СЛІД, Ів 20:25 **с.** від цвяхів на його руках

1Пт 2:21 приклад, щоб ви йшли його **с.**

СЛПІЙ, Мт 15:14 Це **с.** провідники
Мт 23:24.

СЛОВО, Мт 4:4 **с.**, що виходить з уст Єгови

Мт 12:37 за свої **с.** будеш засуджений

Мт 24:35 **с.** мої ніколи не проминуть

Ів 1:1 На початку було **С.**

Ів 1:14 **С.** стало тілом та перебувало

Ів 6:63 **с.**, які я вам говорив

Ів 12:47 хто чує мої **с.** і не дотримується

Ів 17:17 твоє **с.** — це правда

Рм 10:8 **с.** віри, яке ми проповідуємо

Флп 2:16 міцно тримаючись **с.** життя

Кл 4:6 **с.** приправлене сіллю

1Тм 4:9 Ці **с.** гідні повного довір'я

2Тм 2:15 послуговуються **с.** правди

2Тм 4:2 завзято проповідуй **с.**

Як 1:22 Будьте виконавцями **с.**, а не

2Пт 1:19 пророче **с.** стало ще певніше

СЛОВО БОГА, Єв 4:12 **с.** справляє могутній

Єв 11:3; 2Пт 3:5.

СЛОВО БОЖЕ, Об 19:13 а ім'я його — **С.**

Дії 6:7; 1Фс 2:13.

СЛУГА Мт 12:18 Ось мій **с.**, якого я

Мр 10:43 великим, повинен стати **с.**

Лк 16:13 **с.** не може служити двом панам

Ів 18:36 мої **с.** воювали б

Дії 4:30 ім'ям твого **с.** Ісуса

Рм 13:4 правитель — Божий **с.**

Рм 14:4 Хто ти, щоб судити чийогось **с.?**

Єв 8:2 **с.**, котрий виконує працю

СЛУГИ ДЛЯ НАРОДУ, Рм 13:6 Божі **с.**

СЛУЖИТЕЛЬ, Рм 15:8 став **с.** обрізаних

Рм 15:16 **с.** Христа для інших народів

2Кр 3:6 бути **с.** нової угоди

2Кр 11:15 його **с.** видають себе за

1Тм 4:6 будеш добрим **с.** Христа

2Кр 3:3; 6:4; Гл 2:17; Кл 1:23.

СЛУЖИТЕЛЬ ЗБОРУ, Флп 1:1; 1Тм 3:8.

СЛУЖИТИ Мт 4:10 йому одному **с-жи**

Мт 20:28 не для того, щоб йому **с-ли**

Ів 16:2 буде думати, що **с-ть** Богу

Дії 27:23 Бога, якому я віддано **с-жу**

Рм 1:25 віддано **с-ли** створінню

Рм 12:1 віддано **с-чи** йому своїм розумом

Рм 16:1 нашу сестру Фіву, яка **с-ть**

1Кр 7:35 без відволікань **с.** Господу

Еф 4:12 аби виправляли, **с-ли** іншим

Єв 1:14 духами — посланими **с.**

Єв 6:10 коли **с-ли** святим

Єв 12:28 віддано **с.** Богові

1Пт 1:12 **с-ли** вони не собі, а вам

Об 7:15 день і ніч йому віддано **с-ть**

Мт 25:44; Мр 1:13; Рм 12:7; 2Кр 8:4;

1Пт 4:10.

СЛУЖІННЯ, Дії 17:25 не вимагає **с.**

Дії 20:24 виконати **с.**

Рм 9:4 їм доручено **с.**

Рм 11:13 звеличую своє **с.**

1Кр 12:5 різні види **с.**, але Господь

2Кр 4:1 доручено таке **с.**

2Кр 6:3 щоб наше **с.** було бездоганне
 1Тм 1:12 доручив виконувати **с.**
 1Тм 3:10 тоді нехай виконують **с.**
 1Тм 3:13 чоловіки, які добре виконують **с.**
 2Тм 4:5 старанно виконуй своє **с.**
 Дії 21:19; 2Кр 9:1; Кл 4:17.

СЛУЖІННЯ ЗАРАДИ НАРОДУ, Єв 8:6; 10:11.

СЛУЖНИЦЯ, Гл 4:30 Прожени **с.** та її сина
 Гл 4:31 ми діти не **с.**, а вільної
 Лк 22:56; Дії 12:13.

СЛУХАТИ, Мт 13:13 **с-ють** надаремно, і не
 Мт 17:5 Син мій улюблений. **С-те** його
 Мр 12:37 натовп **с-хав** Ісуса
 Лк 10:16 Хто **с-е** вас, той **с-е** і мене
 Ів 8:47 ви не від Бога, тому і не **с-те**
 Ів 8:47 Хто від Бога, **с-е** Божих слів
 Ів 9:31 Бог не **с-е** грішників
 Мт 11:15; Лк 8:10.

СЛУХАТИСЯ, Ів 18:37 **с-ться** мого
 Рм 6:16 **с-тєсь** його, стаєте його рабами
 Еф 6:5 раби, **с-тєся** своїх панів
 2Фс 1:8 помсту на тих, хто не **с-ся**
 Єв 11:8 Авраам **по-вся** й вирушив
 Єв 13:17 **С-тєсь** тих, хто бере провід
 Мт 8:27; Лк 2:51; Дії 4:19; 7:39; Рм 6:17;
 1Пт 3:1, 6; 4:17.

СЛУХАЧІ, Рм 2:13; Як 1:22.

СЛУХНЯНИЙ, 2Кр 10:5 думку, **с.** Христу
 Еф 6:1 Діти, будьте **с.** своїм батькам
 Флп 2:8 залишався **с.** аж до смерті
 Тит 3:1 були **с.** урядам
 Єв 5:9 спасіння всіх **с.**
 2Кр 2:9; 1Пт 1:2, 14.

СЛУХНЯНИСТЬ, Рм 5:19 **с.** одного
 Рм 6:16 **с.**, яка веде до праведності
 Єв 5:8 навчився **с.** зі своїх страждань
 2Кр 7:15; 10:6.

СЛЬОЗА, Об 21:4 витре кожну **с.** з їхніх очей
 Лк 7:38; Єв 5:7; Об 7:17.

СМЕРТЕЛЬНИЙ, 2Кр 4:10 зі **с.** загрозою

СМЕРТНИЙ, Рм 6:12 царювати у **с.** тілах
 1Кр 15:53 **с.** зодягтися в безсмертя
 Рм 8:11; 2Кр 4:11.

СМЕРТОНОСНИЙ, Як 3:8 язик, повний **с.**

СМЕРТЬ, Рм 5:12 **с.** поширилась на всіх
 Рм 5:17 зацарювала **с.**
 Рм 6:23 плата за гріх **с.**
 1Кр 15:21 **с.** через людину, воскресіння
 1Кр 15:26 останній ворог, це **с.**
 Єв 2:9 Ісус зазнав **с.** заради
 Єв 2:14 спроможний заподіювати **с.**

Об 2:10 вірний аж до **с.**
 Об 20:14 **с.** і гідес вкинені в озеро
 Об 21:4 вже не буде **с.**
 Лк 21:16; Ів 8:51; 2Кр 3:9.

СМИРЕННИЙ, Мт 11:29 я лагідний та **с.**
 Флп 2:3 будьте **с.**

Кл 2:23 удавати із себе **с.**
 Як 4:6 **с.** обдаровує незаслуженою добротою

СМИРЕННІСТЬ, Дії 20:19; Еф 4:2; Кл 3:12.

СМІЛИВІСТЬ, Дії 4:13 побачили **с.** Петра
 Еф 6:20 говорити зі **с.**
 Дії 4:29.

СМІЛИВО, Дії 9:27 Савл **с.** звіщав
 Дії 4:31; 14:3; Єв 10:19; 13:6.

СМІТТЯ, 1Кр 4:13 світ вважає нас **с.**
 Флп 3:8 вважаю це купою **с.**

СМІХ, Як 4:9 **с.** обернеться на жалобу
СМІЯТИСЯ, Лк 6:25 Горе вам, хто **с-ся** тепер

СМУТОК, Ів 16:20 **с.** обернеться в
 2Кр 7:10 **с.**, який Богові до вподоби
 Єв 12:11 виховні заходи завдають **с.**
 Як 4:9 ваша радість обернеться на **с.**

СНІГ, Об 1:14.

СОБІ, 1Кр 6:19 не належите **с.**

СОДОМ, Мт 10:15 землі **С.** буде легше
 Об 11:8 духовному розумінні називається **С.**
 2Пт 2:6; Юд 7.

СОКИРА, Лк 3:9.

СОЛОМА, 1Кр 3:12 а хтось — дерево, сіно, **с.**

СОЛОМОН, Мт 6:29 **с.** у всій своїй славі
 Мт 12:42 тут — хтось більший від **С.**
 Дії 7:47.

СОН, Рм 13:11 вам уже час пробудитися зі **с.**
 Дії 2:17.

СОНЦЕ, Мт 13:43 праведні сятимуть, як **с.**
 Дії 2:20 **с.** обернеться на темряву
 Лк 21:25; Об 7:16.

СОПІЛКА, 1Кр 14:7 **с.** не видає звуків
 Мт 11:17; Лк 7:32.

СОРОК, Мр 1:13 **с.** днів він залишався
 Мт 4:2; Дії 1:3.

СОРОМ, Об 16:15 щоб ніхто не бачив його **с.**
 2Кр 11:21.

СОРОМИТЬСЯ, Мр 8:38 хто буде **с.** мене
 Рм 1:16 я не **с-люся** доброї новини
 Єв 11:16 не **с-тєся** називатися їхнім Богом
 1Пт 4:16 як християнин, нехай не **с-тєся**
 Лк 9:26; 2Тм 1:8; 2:15.

СПАДКОЄМЕЦЬ, Мт 21:38 Це **с.**; ходімо
 Рм 8:17 **с.** Бога, а співспадкоємці з Христом

Гл 3:29 нащадки Авраама — **с**.
Еф 1:11 нам була відведена роль **с**.
Єв 1:2 призначив Сина **с**. усього
Гл 4:7; Єв 11:9.

СПАДЩИНА, Дії 7:5 **с**. йому там не дав
Еф 1:14 завдаток нашої **с**.

Кл 1:12 **с**. святих
1Пт 1:4 **с**. неопоганену й нев'янучу
Еф 5:5; Єв 9:15.

СПАЛАХНУТИ, Лк 17:24 як блискавка, **с-випи**
Дії 9:3.

СПАЛАХУВАТИ ГНІВОМ, 2Кр 11:29.

СПАЛЕНИЙ, Об 18:8 буде повністю **с**.

СПАЛИТИ, Об 17:16 повію повністю **с-лять**
Мт 13:30.

СПАСЕННИЙ, Рм 10:9 віриш у серці, будеш **с**.
Рм 10:13 хто кличе ім'я Єгови, буде **с**.

СПАСИТЕЛЬ, Лк 1:69 дав нам могутнього **с**.
Лк 2:11 сьогодні народився **С**.
Лк 2:30 очі мої побачили посланого тобою **с**.
Дії 5:31 зробив Керівником та **С**.
1Тм 4:10 Бог, **С**. всіляких людей
1Ів 4:14 Батько послав свого Сина як **С**.
Дії 13:23; 2Тм 1:10.

СПАСІННЯ, Лк 1:77 **с**. через прощення гріхів
Лк 3:6 через кого Бог дасть **с**.

Ів 3:17 щоб через нього світ отримав **с**.

Ів 4:22 **с**. походив від юдеїв

Дії 4:12 ні в кому іншому **с**. немає

Дії 4:12 можна було б отримати **с**.

Рм 10:10 визнає устами, це веде до **с**.

Рм 13:11 тепер наше **с**. ближче, ніж

1Кр 1:18 для тих, хто отримує **с**.

2Кр 2:15 хто є на шляху до **с**.

2Кр 6:2 у день **с**. тобі допоміг

2Кр 7:10 смуток веде до **с**.

Еф 6:17 візьміть шолом **с**.

Флп 2:12 аби отримати **с**.

2Тм 3:15 мудрим, і ти отримаєш **с**.

Єв 2:3 як врятуємось, якщо знехтуємо **с**.

Єв 2:10 завдяки якому отримують **с**.

Єв 5:9 вічне **с**. всіх слухняних

Єв 7:25 спроможний принести **с**.

Юд 3 написати вам про наше спільне **с**.

Об 7:10 **С**. ми завдячуємо нашому Богові

Об 12:10 Ось настало **с**.

Лк 8:12; Єв 9:28.

СПАСТИСЯ, Мт 10:22 до кінця, **с-ся**
Мт 19:25 Чи може хтось **с-тися**?

1Кр 10:33 щоб вони **с-лися**

1Тм 2:4 щоб усілякі люди **с-лися**

Рм 1:16.

СПАТИ, Мт 13:25 Поки люди **с-ли**
1Фс 5:6 не **с-мо**, як решта людей
Об 16:15 Щасливий той, хто не **с-ть**

СПЕКА, Лк 12:55 ви говорите: Буде **с**.
Об 7:16.

СПЕКОТА, Мт 20:12.

СПЕРЕЧАТИСЯ, Мт 12:19 Він не буде ні **с**., ні
Дії 17:18 почали з ним **с**.

Юд 9 **с-вся** про Мойсееве тіло

Мр 8:17; Дії 25:19; 2Тм 2:14.

СПИСОК, 1Тм 5:9 До **с**. внесена та вдова

СПВАТИ, 1Кр 14:15 **с-тиму** хвалу

Еф 5:19 **с-йте** Єгови хвалу

Кл 3:16 **с-йте** у серці Єгови

Об 14:3.

СПВГРОМАДЯНИ, Еф 2:19 ви **с**. святих
Лк 19:14.

СПВПРАЦІВНИКИ, 1Кр 3:9 ми — Божі **с**.
3Ів 8 стати **с**. в правді

СПВПРАЦЮВАТИ, 1Кр 16:16 всім, хто **с-е**
Кл 4:11 **с-ють** в інтересах Царства

СПВСПАДКОЄМЕЦЬ, Рм 8:17 **с**. з Христом
Еф 3:6 люди з інших народів будуть **с**.

СПВЗУЧАСНИК, Флп 3:10 **с**. його страждань
2Пт 1:4 ви стали **с**. Божої природи
Еф 3:6.

СПВЗУВАТИ, Рм 9:15 кому захочу **с**., тому й
Єв 4:15 первосвященика, котрий мів **с**.

СПВЧУТТЯ, Рм 12:1 з огляду на Боже **с**.
2Кр 1:3 Батько глибокого **с**.

Флп 2:1 сердечність і **с**.

Кл 3:12 в ніжне **с**., доброту

СПІЛКУВАТИСЯ, 1Кр 5:11 перестали **с**. з
2Фс 3:14 більше не **с-тесь** з ним

СПІЛЬНИЙ, Дії 4:32 все в них було **с**.

1Кр 7:5 хіба тільки за **с**. згодою

2Кр 6:14 що **с**. між світлом і темрявою?

2Кр 6:15 що **с**. між віруючим і невіруючим?

2Кр 6:16 що **с**. між Божим храмом та

Дії 2:44; Тит 1:4; Юд 3.

СПІЛЬНІСТЬ, 1Ів 1:3, 6, 7.

СПІЛЬНО, Рм 15:6.

СПІРИТИЗМ, Гл 5:20 ідолопоклонство, **с**.
Об 22:15 пси й ті, що займаються **с**.

СПЛЕСТИ, Мт 27:29; Мр 15:17; Ів 19:2.

СПОВІЩАТИ, Дії 15:36; Кл 1:28.

СПОВНА, Ів 10:10 втішалися ним **с**.

СПОВНЕННЯ, Еф 3:9 приводиться до **с**.
Кл 1:5 надії, **с**. якої чекає вас

СПОВНИТИ, Мт 2:15; 12:17; Лк 21:22; Гл 6:2.

СПОВНЮВАТИСЯ, Дії 4:31.

СПОВНЯТИ, Рм 15:13.

СПОДІВАННЯ, Єв 11:1 Віра — **с.**

СПОДІВАТИСЯ, Як 1:7 не повинна **с.**, ніби

СПОЖИВАТИ, 1Кр 10:17 **с-емо** від одного

СПОКІЙ, Об 14:11.

СПОКІЙНИЙ, 1Фс 4:11 за мету вести **с.**

1Пт 3:4 **с.** і лагідного духу

СПОКУСА, Мт 6:13 піддалися **с.**, але визволи

Мт 26:41 щоб не впасти в **с.**

1Кр 10:13 Вас спіткали ті ж **с.**

1Тм 6:9 у пастку й піддаються **с.**

СПОКУСИТИ, 2Кр 11:3 підступно **с-в** змій

СПОКУСНИК, Мт 4:3 прийшов **с.** та

1Фс 3:5 чи **С.** вас не спокусив

СПОКУШУВАТИ, Лк 4:13 перестав **с.** Ісуса

1Кр 7:5 аби Сатана не **с-в** вас

Гл 6:1 щоб часом і самому не **с-тися**

СПОМИН, Лк 22:19 Чиніть це на **с.** про мене
1Кр 11:25.

СПОНУКИ, Еф 6:7 зі щирих **с.**, для Єгови
Флп 1:17 не з чистих **с.**

СПОНУКУВАТИ, Рм 7:5 до яких **с-в** Закон
Єв 10:24 одні одних **с.** до любові й

СПОРОХНЯВЛИЙ, Мт 7:18 **с.** дерево не може
Мт 12:33 якщо дерево **с.**, то й плоди гнилі

СПОРЯДЖАТИ, Єв 13:21 **с-дить**, аби ви

СПОРЯДЖЕНИЙ, 2Тм 3:17 **с.** до всякого

СПОСІБ ЖИТТЯ, Дії 26:4 **с.**, який я вів ще
Еф 4:22.

СПОСІБ МИСЛЕННЯ, Кл 2:18.

СПОСІБ ПОКЛОНІННЯ, Як 1:27.

СПОСТЕРІГАТИ, Мт 6:26 **Пос-те** уважно за

СПОТИКАННЯ, Мт 5:29 доводити тебе до **с.**

Мт 13:41 позбирають всіх, хто є каменем **с.**

Мт 18:6 хто стане каменем **с.**

Мт 18:7 він призводить людей до **с.**

Рм 9:33 кладу на Сіоні камінь і скелю **с.**

Рм 16:17 хто дає підставу для **с.**

Флп 1:10 не доводити інших до **с.**

Мт 15:12; Рм 9:33; 1Кр 8:13.

СПОТИКАТИСЯ, Мт 26:31 Усі ви **с-тесь**

Ів 16:1; Як 3:2.

СПРАВА, 1Кр 6:1 маючи **с.** проти брата

1Кр 6:2 розсудити дрібязкові **с.?**

Гл 4:18 переманити заради доброї **с.**

Як 4:13 вести **с.** й отримувати прибуток
Дії 6:3.

СПРАВЕДЛИВА КАРА, Дії 28:4 **с.** його не

СПРАВЕДЛИВИЙ, Лк 23:41 Наш вирок **с.**

Єв 2:2 стягували **с.** відплату

СПРАВЕДЛИВІСТЬ, Мт 12:20 встановить **с.**

Лк 18:7 Бог подбає, аби було встановлено **с.**

СПРАВЖНИЙ, 1Тм 6:19 **с.** життя

СПРАГА, Об 7:16 не відчуватимуть **с.**

СПРАГЛИЙ, Мт 5:6 **с.** праведності

Мт 25:44 коли ми бачили тебе **с.**

Ів 7:37 Хто **с.**, нехай прийде до мене

Об 21:6 **с.** дам можливість напитися

Об 22:17 кожен **с.** прийде

СПРИЯТИ, Гл 6:10 поки час **с-е**, чинімо добро

СПРОМОЖНИЙ, Єв 2:14 **с.** заподіювати

1Ів 5:20 зробив наш розум **с.**

СПРОМОЖНІСТЬ, Мт 25:15.

СПУСТОШЕНИЙ, Мт 12:25 царство буде **с.**

Об 18:19.

СПУСТОШЕННЯ, Мт 24:15 спричиняє **с.**

СПУСТОШУВАТИ, Гл 1:13 я **с-ав** його [збір]

Об 17:16.

СП'ЯНИТИ, Ів 2:10 коли люди **с-ніють**

СРІБЛО, Як 5:3 Ваше золото й **с.** поіржавіло
Дії 3:6.

СРІБНЯКИ, Мт 26:15 дати йому тридцять **с.**

СТАВИТИСЯ ОДНАКОВО, Рм 2:11; Рм 3:22;
Еф 6:9.

СТАДО, Мт 8:30; Мр 5:11; Лк 8:32.

СТАН, 1Кр 7:20.

СТАНОВИЩЕ, 1Кр 7:24 в такому **с.**, в якому
1Тм 2:2 хто обіймає високе **с.**

Юд 6.

СТАНУТЬ ОДИН ТІЛОМ, Еф 5:31.

СТАРИЙ, Лк 1:18; Флм 9.

СТАРИЙШИНИ, Дії 4:5 зібралися **с.**

1Тм 5:17 **С.** гідні подвійної шани

1Пт 5:1 звертаюся до **с.**

Мт 16:21; 21:23; Об 4:4; 7:11; 14:3; 19:4.

СТАРОДАВНИЙ, 2Пт 2:5 покарання **с.** світу

СТАТЕВА НЕМОРАЛЬНІСТЬ, Рм 13:13.

СТАТЕВИ БАЖАННЯ, 1Тм 5:11.

СТАТКИ, 1Ів 2:16 вихваляння своїми **с.**

СТАТУЯ, Дії 7:43 **с.**, які ви зробили для

СТВОРЕНЕ, Кл 1:16 через нього **с.** все інше
1Тм 4:4.

СТВОРЕННЯ, Рм 1:20 ще від **с.** світу

СТВОРІННЯ, Рм 1:25 поклонялися **с.**, а не

Рм 8:20 **с.** було підкорене марноті

Рм 8:22 все **с.** разом стогне

2Кр 5:17 є новим **с**.

Гл 6:15 важливим є лише нове **с**.

Як 1:18 першими плодами з його **с**.

Кл 1:15, 23; Єв 4:13; Об 8:9.

СТВОРЮВАТИ, Об 4:11 ти все **с-в** і з твоєї
Еф 2:10.

СТЕЖКА, Єв 12:13 випрямляти **с**. для

СТЕМНІТИ, Ів 6:17.

СТЕПАН, Дії 6:5; 7:59; 8:2; 22:20.

СТЕРЕГТИ, Гл 3:23 закон **с-г** нас

Об 16:15 хто не спить і **с-же** своє вбрання

СТЕРЕГТИСЯ, Мт 7:15 **С**. фальшивих

Ів 5:21 Дітоньки, **с-ться** ідолів

СТЕРНО, Як 3:4 скеровується маленьким **с**.

СТЕРНОВИЙ, Як 3:4 куди забажає **с**.

СТЕРТИ, Об 3:5 не **з-ре** його імені

СТЕРТИЙ, Дії 3:19.

СТИНАТИ ГОЛОВУ, Мр 6:16; Лк 9:9.

СТІЙКИЙ, Рм 12:12 У час лиха будьте **с**.

1Кр 15:58 будьте **с**., непорушними

Кл 1:23 **с**. та утверджені на

СТІЙКІСТЬ, 2Пт 3:17 щоб ви не втратили **с**.

СТІЛ, Лк 22:30 пили за моїм **с**. у царстві

1Кр 10:21 їсти зі **с**. Єгови

СТО, Мт 18:12 якийсь чоловік має **с**. овець

СТОВП, Мт 27:40 то зійди зі **с**!

Мр 15:32 Нехай Христос тепер зійде зі **с**.

Лк 23:21 почали репетувати: на **с**. його!

Дії 5:30 його вбили, прибивши до **с**.

Гл 3:13 Проклятий, хто прибитий до **с**.

1Тм 3:15 **с**. та опора правди

Єв 12:2 зніс смерть на **с**.

1Пт 2:24 заніс наші гріхи на **с**.

Об 3:12 Переможця зроблю **с**. у храмі

Мр 15:14; Ів 19:31; Гл 2:9.

СТОВП МУК, Лк 9:23 візьме свого **с**. і день

Лк 23:26 поклали **с**. на нього

Еф 2:16 через **с**. примирити народи

Флп 2:8 аж до смерті на **с**.

Флп 3:18 вороги Христового **с**.

Кл 2:14 прибивши до **с**.

Мт 10:38; 1Кр 1:17; Гл 6:14.

СТОГНАННЯ, Рм 8:26 дух сам просить **с**.

СТОГНАТИ, Рм 8:22 все створіння разом **с-не**

СТО РАЗІВ, Мт 13:8 одне в **с**.

Мр 10:30 не отримав би у **с**.

СТОРОНА СВІТУ, Мт 24:31 з чотирьох **с**.

СТОРОННІЙ, 1Фс 4:12 пристойно в очах **с**.

1Тм 3:7 добре відгукуватись **с**.

СТО СОРОК ЧОТИРИ ТИСЯЧІ, Об 7:4; 14:1, 3.

СТОСУНКИ, 1Кр 7:24 близькі **с**. з Богом

СТОЯТИ, Рм 14:4 зробити так, щоб він **с-в**

1Кр 10:12 думає, що **с-їть**, нехай

СТОЯТИ ТВЕРДО, Гл 5:1 **с**. і не давайте

СТРАЖДАННЯ, Мт 24:9 віддаватимуть на **с**.

Лк 21:25 зазнаватимуть **с**. народи

Рм 8:18 **с**., які зносимо, нічого не варті

1Кр 7:28 одружені зазнаватимуть **с**.

2Кр 1:7 ви зазнаєте **с**.

2Кр 4:17 зносимо **с**., вони короткочасні

2Кр 8:2 вони зазнали **с**.

1Фс 1:6 попри багато **с**. прийняли слово

1Тм 6:10 завдали собі величезних **с**.

Єв 5:8 навчився слухняності зі своїх **с**.

Єв 10:32 залишалися стійкими у **с**.

1Пт 5:9 з такими ж **с**. стикається

Мт 16:21; Рм 2:9; Флп 3:10; 1Фс 3:3;

Єв 2:10, 18; 1Пт 1:11; 4:13; 5:10; Об 2:10.

СТРАЖДАТИ, Лк 24:26 Христос мав **вис-ти**

Рм 8:17 **с-мо**, аби разом і прославитись

1Кр 12:26 одна частина тіла **с-е**, усі інші

2Кр 1:5 ми багато **с-мо** задля Христа

Флп 1:29 вірити в Христа, **с**. за нього

1Пт 2:21 Христос **пос-в** за вас

1Пт 3:17 ліпше **с**. за добрі вчинки

1Пт 4:1 хто **пос-в** у тілі, перестав грішити

Дії 14:22; 26:23; 1Пт 3:14.

СТРАХ, Рм 13:7 хто вимагає **с**.— тому **с**.

Флп 2:12 зі **с**. працювати, аби отримати

Ів 4:18 У любові немає **с**.

СТРАЧЕНИЙ, Об 20:4 побачив я душі **с**.

СТРАШНИЙ, Єв 10:27 **с**. очікування суду

Єв 10:31 **с**. річ — впасти в руки Бога!

СТРИМАНІСТЬ, 1Кр 7:5 що вам бракує **с**.

СТРИМУВАТИ(СЯ), 1Фс 4:3 **с-лись** від блуду

1Тм 4:3 наказують **с**. від іжі

1Пт 2:11 **с-теся** від плотських бажань

1Пт 3:10 нехай **с-е** свого язика

2Пт 2:14 не можуть **с**. від гріха

СТРИЛИ, Еф 6:16 погасити вогненні **с**. Злого

СТРУДЖЕНИЙ, Мт 11:28 Прийдіть всі **с**.

СТУКАТИ, Дії 12:13 Петро **по-в**, вийшла Рода

Мт 7:7; Об 3:20.

СУБОТА, Мт 12:8 Син людський є Господом **с**.

Мт 24:20 аби ваша втеча не відбулася в **с**.

Мр 2:27 **С**. з'явилася заради людини, а не

Кл 2:16 справи, пов'язані з **с**.

СУБОТНІЙ ВІДПОЧИНОК, Єв 4:9.

СУБОТНІЙ ДЕНЬ, Лк 14:5.

СУВІЙ, Лк 4:17 **с.** з писаннями Ісаї

2Тм 4:13 принеси накидку, а також **с.**

Єв 10:7 написано про мене в **с.**

Об 5:5 може зняти сім печаток із **с.**

Об 20:12 побачив я розгорнені **с.**

Об 21:27 записані до **с.** життя Агнця

Дії 19:19; Гл 3:10; Об 17:8.

СУВОРІСТЬ, Рм 11:22 Бог ставиться з **с.**

СУВОРО, Тит 1:13 й далі докоряй їм **с.**

СУГЛОБ, Еф 4:16; Кл 2:19; Єв 4:12.

СУД, Мт 5:22 буде відповідати перед **с.**

Мт 12:41 Ніневітяни встануть на **с.**

Ів 3:18 той уже підпав під **с.**, оскільки

Ів 5:29 хто чинив зло — для воскресіння **с.**

1Кр 4:3 чи якийсь інший людський **с.**

1Кр 6:1 йти в **с.** до неправедних

1Кр 6:6 брат проти брата звертається в **с.**

2Фс 1:5 Божий **с.** праведний

Єв 9:27 раз померти, а потім — **с.**

Єв 10:27 страшне очікування **с.**

Як 2:6 багаті гноблять і тягнуть в **с.**

Як 2:13 здобуває перемогу над **с.**

1Пт 4:17 **с.**, який розпочнеться з Божого

2Пт 3:7 зберігаються на день **с.** безбожних

1Ів 4:17 сміливо говорити в день **с.**

Юд 15 над усіма виконати **с.**

Дії 17:34; 24:25; Юд 6.

СУДДЯ, Дії 10:42 Бог призначив **с.** живих і

Дії 13:20 він призначав їм **с.**

Лк 12:58; Як 2:4.

СУДЖЕННЯ, 1Кр 2:15 людина має свої **с.**

СУДИТИ, Мт 19:28 **с.** дванадцять племен

Лк 6:37 перестаньте **с.**, і не судитимуть вас

Ів 5:22 Сам Батько не **с-ть** нікого

Ів 12:48 в останній день його **с-муть** слова

Дії 17:31 коли має намір праведно **с.**

Рм 2:1 людино, якщо **с-ш** когось, то

Рм 14:4 **с.** чийогось слугу?

1Кр 2:14 потрібно **с.** з духовного погляду

1Кр 2:15 про неї не **с-ть** ніхто

1Кр 4:3 Навіть я сам не **с-жу** себе

1Кр 4:3 байдуже, що мене будете **с.** ви

1Кр 4:4 адже **с-ть** мене Єгова

1Кр 5:13 тимчасом як Бог **с-ть** сторонніх?

1Кр 6:2 не знаєте, що святі **с-муть** світ?

Кл 2:16 нехай жодна людина не **с-ть** вас

2Тм 4:1 Ісусом, призначеним **с.** живих і

1Пт 1:17 Батько неупереджено **с-ть**

Об 11:18 настав час **с.** мертвих

Ів 3:17; Дії 25:9.

СУДИТИСЯ, Мт 5:25 хто **с-ться** з тобою

1Кр 6:7 **с-еся** одні з одними

Мт 5:40.

СУД І ПОКАРАННЯ, 2Фс 1:9 зазнають **с.**

Юд 7 зазнавши **с.** вічним вогнем

СУДНИЙ ДЕНЬ, Мт 10:15 землі Гоморри в **с.**

СУДОВЕ СІДІННЯ, Ів 19:13; Дії 18:12; 25:10.

СУДОВИЙ ПРЕСТОЛ, Рм 14:10 **с.** Бога

2Кр 5:10.

СУМЛІННЯ, Рм 9:1 **с.** свідчить

1Кр 10:29 має судити **с.** когось іншого

1Тм 1:19 мав віру й чисте **с.**

1Тм 4:2 **с.** яких тавроване

Єв 9:14 очистити **с.** від мертвих учинків

Дії 23:1; 1Кр 8:12; 2Кр 1:12; 2Тм 1:3;

1Пт 3:16, 21.

СУМНИЙ, 2Кр 2:1 вирішив не приходити **с.**

СУМНІВАТИСЯ, 2Кр 1:8 **с-лись**, чи

Як 1:6 просить з вірою, не **с-ючись**

Мт 21:21; Мр 11:23.

СУМНІВИ, Рм 14:1 питання про її особисті **с.**

Рм 14:23 якщо має **с.** заслуговує осуду

Юд 22.

СУМУВАТИ, 1Фс 4:13 не **с-ли**, як ті, що

Як 4:9 **С-йте**, тужіть і плачте

СУМ'ЯТТЯ, Дії 19:29.

СУПЕРЕЧИТИ, Тит 1:9 докоряти тим, хто **с.**

СУПЕРЕЧКА, Гл 5:20 вибухи гніву, **с.**

Флп 2:14 робити усе без **с.**

Дії 23:7; 1Тм 2:8; 6:4; 2Тм 2:23; Тит 3:9;

Єв 6:16.

СУПЕРЕЧНОСТІ, 1Тм 6:20 **с.** так званого

СУПЕРНИЦТВО, Рм 2:8 хто виявляє дух **с.**

Гл 5:26 не підштовхуймо до **с.**

Флп 1:15 дехто проповідує, маючи дух **с.**

Флп 1:17 дух **с.**

Флп 2:3 керуючись духом **с.**

Як 3:16 де заздроці й дух **с.**, там

СУПРОТИВНИК, Флп 1:28 не дає **с.** себе

1Пт 5:8 Ваш **с.**, Диявол, ходить довкола

СУРМА, 1Кр 14:8 **с.** видаєть невизначний звук

1Кр 15:52 під час останньої **с.**

1Фс 4:16 Господь зійде з Божою **с.**

Єв 12:19; Об 8:2.

СУРМИТИ, Мт 6:2 милостиню, не **с-ми**

СУТЬ, Мт 13:14 не зрозумієте **с.** сказаного

Лк 8:10.

СУХОРУКИЙ, Мр 3:3.

СУЦІЛЬНА МАСА, 2Пт 3:5 земля виступала **с.**

СХВАЛЕННЯ, Рм 5:4 **с.** в Божих очах

1Кр 7:33 як отримати **с.** своєї дружини
2Тм 2:15 показати себе людиною, гідною **с.**
Рм 14:18; 16:10; 2Кр 10:18; 13:7.

СХВАЛЮВАТИ, Мт 3:17 Син, якого я **с-ю**

Лк 11:48 проте **с-ете** це
Дії 8:1 Савл **с-ав** вбивство Степана
Єв 10:6 Цілопалень ти не **с-в**

СХИЛЯТИ, Флп 2:10 **с-лось** кожне коліно

СХИЛЬНІСТЬ, Як 4:5 має **с.** до заздросців?

СХІД, Мт 2:1 прийшли зі **с.** астрологи

Об 16:12 для царів, що зі **с.** сонця
Мт 8:11; 24:27; Лк 13:29.

СХОВАНИЙ, Об 2:17 дам **с.** манни

Об 6:16.

СХОВАТИСЯ, Мт 5:14 місто не може **с.**

СХОДИТИ, Еф 4:9 **с-в** додолу

СХОДИТИ НА ВЛАСНУ ПУТЬ, Єв 3:10.

СХОПИТИ, Лк 22:54; Ів 7:30; 8:20.

СЦЕНА, 1Кр 7:31 **с.** цього світу змінюється

СЬОГОДНІ, Мт 6:11; Лк 4:21; 23:43.

СЯЯТИ, Мт 13:43 праведні **с-муть**, як сонце

Т

ТАБІР, Єв 13:11 сплянуть поза **т.**

Об 20:9.

ТАБЛИЦІ, 2Кр 3:3 на тілесних **т.**

ТАБЛИЧКА, Ів 19:19 Пилат зробив **т.**

ТАВРО, Пс 6:17 на своєму тілі **т.**

ТАДЕЙ, Мт 10:3; Мр 3:18.

ТАЄМНИЙ, 2Кр 4:2 ми відкинули **т.** вчинки
Рм 2:16.

ТАЄМНИЦЯ. Див. СВЯЩЕННА ТАЄМНИЦЯ.

1Кр 14:25 виявляється **т.** його серця
2Фс 2:7 беззаконня, яке є **т.**, вже діє
Об 17:5 **т.**: Вавилон Великий, мати
Об 17:7 Я розкрию тобі **т.** тієї жінки

ТАК, Мт 5:37 Нехай ваше **т.** означає **т.**

2Кр 1:20 завдяки йому стали **т.**

ТАЛАНТ, Мт 18:24; 25:15.

ТАМАРА, Мт 1:3.

ТАНЦІ, Лк 15:25.

ТАРІЛЬ, Мт 14:8; Мр 6:25.

ТАРТАР, 2Пт 2:4 вкинувши їх у **т.**

ТВАРИНИ, 2Пт 2:12 люди подібні до **т.**
Юд 10.

ТВЕРДИЙ, Єв 5:12 молоко, а не **т.** харч

Єв 5:14 **т.** харч — для зрілих людей

ТВЕРДИНЯ, 2Кр 10:4 повалити будь-яку **т.**

ТВЕРДО, Кл 2:5 ви **т.** вірите в Христа

ТВЕРДО СТОЯТИ, Флп 1:27 **т.** в одному дусі

2Фс 2:15 **т.** і далі тримайтесь

ТВЕРЕЗИЙ, 1Фс 5:6 пильнуймо та будьмо **т.**

1Фс 5:8 будьмо **т.**, носімо нагрудник

1Пт 1:13 у всьому залишайтеся **т.**

ТВЕРЕЗИСТЬ, 2Тм 4:5 зберігай **т.** у всьому

ТВОРЕЦЬ, 1Пт 4:19.

ТВОРІННЯ, Об 3:14 початок Божого **т.**

ТЕАТР, Дії 19:29.

ТЕАТРАЛЬНИЙ, 1Кр 4:9 стали **т.** видовищем

Єв 10:33.

ТЕМНИЙ, Мт 6:23; Лк 11:36; 2Пт 1:19.

ТЕМРЯВА, Мт 25:30 викиньте раба в **т.**

Ів 3:19 люди полюбили **т.**

Рм 1:21 **т.** огорнула серце

Рм 11:10 очі огорне **т.**

1Фс 5:4 не перебуваєте в **т.**, тому день

1Пт 2:9 покликав вас із **т.**

1Ів 1:5 в ньому немає жодної **т.**

2Кр 6:14; Еф 4:18.

ТЕПЕРІШНІЙ, Пс 1:4 від **т.** злої системи

ТЕПЛИЙ, Об 3:16 оскільки ти **т.**

ТЕРАХ, Лк 3:34.

ТЕРЕЗИ, Об 6:5.

ТЕРИТОРІЯ, Рм 15:23 немає **т.**, де б я не

2Кр 10:15 ми зробили на своїй **т.**

ТЕРНИ, Мт 13:22 насіння потрапляє між **т.**

ТЕРНОВИЙ КУЩ, Мр 12:26; Дії 7:30, 35.

ТЕРПЕЛИВІСТЬ, Єв 6:12 завдяки вірі й **т.**

2Пт 3:15 **т.** Господа вважайте за спасіння
Єв 6:15.

ТЕРПЕЛИВО, 1Пт 3:20.

ТЕРПИМІСТЬ, Рм 2:4 багатством Божої **т.**

ТЕРПІННЯ, Як 5:7 брати, виявляйте **т.**

Як 5:10; 2Пт 3:9.

ТЕРПІТИ, 1Кр 4:12 коли переслідують — **т.**

Мт 18:26, 29.

ТЕСЛЯ, Мр 6:3 **т.**, син Марії

ТЕЩА, Мт 8:14; Мр 1:30.

ТИМОФІЙ, Дії 16:1; 1Кр 4:17; 1Тм 1:2.

ТИМЧАСОВІ ЖИТЕЛІ, Єв 11:13 **т.** в землі
1Пт 2:11.

ТИМЧАСОВО, Дії 17:21 чужинці, які **т.** там

ТИСНУТИ, Флп 1:23.

ТИСЯЧА, Об 14:1 сто сорок чотири **т.**

ТИСЯЧА РОКІВ, 2Пт 3:8 один день — як **т.**

Об 20:2 скував його на **т.**

Об 20:4 царювали з Христом **т.**

ТИТ, 2Кр 2:13; 12:18; Гл 2:1; Тит 1:4.

ТИХИЙ, 1Тм 2:2 вести спокійне і **т.** життя

ТИША, Мт 8:26; Об 8:1.

ТИЯТИРИ, Дії 16:14; Об 1:11; 2:18, 24.

ТІЛЕСНЕ, Рм 8:7 думає про **т.**, він стає

ТІЛЕСНИЙ, Лк 3:22; Рм 7:14; 1Тм 4:8; Як 4:1.

ТІЛО. Див. також **ТІЛО**. Мт 10:28 вбиває **т.**

Ів 1:14 Слово стало **т.** та перебувало

Рм 6:13 ваші **т.** віддайте Богові

Рм 7:23 в полон закону гріха, що в моєму **т.**

Рм 8:5 керуючись бажаннями грішного **т.**

Рм 12:1 віддайте свої **т.** на жертву живу

1Кр 6:15 ваші **т.** — члени Христа?

1Кр 6:20 прославляйте Бога своїм **т.**

1Кр 12:18 Бог розмістив усі частини **т.**

1Кр 15:39 Не кожне **т.** однакове

1Кр 15:44 Сіється **т.** фізичне, а воскресає

1Кр 15:50 **т.** і кров не успадкують царства

2Кр 10:3 живемо в **т.**, та не воюємо

Кл 1:18 голова **т.**, перший у всьому

Єв 10:5 приготував мені **т.**

Мт 14:12; 26:12; 27:52; Лк 11:34; Ів 2:21;

Дії 2:17; Рм 8:11; 1Кр 1:29; 15:40; Як 4:1.

ТИНЬ, Кл 2:17 все це **т.** майбутнього

Єв 8:5 **т.** речей небесних

Єв 9:5 херувими, **т.** яких падала

Єв 10:1 Закон є лише **т.** прийдешніх

Як 1:17 як це буває з мінливою **т.**

ТІСНА, Мт 7:14 вузькі ворота й **т.** дорога

ТІСНО, 2Кр 6:12 вам **т.** у ваших ніжних

ТІСТО, 1Кр 5:7 стати новим **т.**

Гл 5:9 Трохи закваски квасить усе **т.**

ТІ, ХТО ПОВІРИВ, Дії 5:14 число **т.** зросло

ТІШТИСЯ, Ів 8:56 Авраам дуже **т.-вся**

Дії 7:41; Об 11:10.

ТІЛНИЙ, 1Кр 15:42 Сіється **т.**, воскресає

1Кр 15:53 **т.** мусить зодягтися в

Рм 1:23; 1Кр 9:25; 15:54; 1Пт 1:18, 23.

ТІЛННЯ, Рм 8:21 від неволі **т.**

Гл 6:8 поже від своєї плоті **т.**

2Пт 2:19 хоча самі є рабами **т.**

Дії 2:27, 31; 13:36; 1Кр 15:50.

ТЛУМАЧЕННЯ, 2Пт 1:20 від власного **т.**

ТЛУМАЧИТИ, Мт 16:3 ви вмієте **т.**

1Кр 12:10 а ще хтось — дар **т.** мови

1Кр 14:26 дар **т.**

ТОВАРИСТВО, 1Кр 15:33 Погане **т.** псує

ТОВАРИШ, Лк 5:7; Єв 1:9.

ТОН, 1Кр 14:7 звуків різного **т.**

ТОПТАТИ, Лк 21:24 народи **т.-муть** Єрусалим

Єв 10:29 якщо вона **пот-ла** Сина Божого

Об 11:2 Вони **т.-муть** святе місто

Об 14:20.

ТОРБА, Мт 10:10; Лк 22:35, 36.

ТОРГІВЛЯ, Ів 2:16 з дому мого Батька дім **т.!**

Мт 22:5.

ТОРГУВАТИ, 2Кр 2:17 ми не **т.-мо** Божим

ТОРКАТИСЯ, Лк 11:46 пальцем їх не **т.-тєсь!**

2Кр 6:17 більше не **т.-йтєсь** нечистого

Кл 2:21 не куштуй, не **т.-йсья**

1Ів 1:1 кого **т.-лисья** своїми руками

Мт 8:3; 14:36; 20:34; Мр 5:30.

ТОРОЧКИ, Мт 9:20; 23:5; Мр 6:56.

ТОЧНЕ ЗНАННЯ, Рм 10:2 ревність з **т.**

Еф 4:13 досягнемо єдності у вірі та в **т.**

Флп 1:9 збагачувалась **т.** і проникливістю

Кл 1:9 наповнилися **т.** про його волю

1Тм 2:4 спаслися і набули **т.** правди

2Тм 3:7 не можуть набути **т.** правди

Єв 10:26 отримавши **т.** правди

Рм 1:28; 3:20; Кл 3:10; 2Тм 2:25; 2Пт 2:20.

ТОЧНИЙ, 1Кр 13:12 **т.**, як і Бог має **т.** знання

Єв 1:3 **т.** відображення

ТРАДИЦІЯ, Мт 15:3 порушуєте заради **т.?**

Мр 7:13 своїми **т.** позбавляєте сили Боже

Гл 1:14 обстоював батьківські **т.**

Кл 2:8 ідеї, що ґрунтуються на **т.**

Мр 7:3; 1Кр 11:2; 2Фс 2:15; 3:6.

ТРЕМТІТИ, Як 2:19 Демони вірять і **т.-тять**

2Пт 2:10 вони не **т.-тять** перед славними

ТРЕПЕТ, Флп 2:12 з **т.** працювати, аби

ТРЕТІЙ, 2Кр 12:2 забраний на **т.** небо

ТРЕТІЙ ДЕНЬ, Лк 9:22 на **т.** він воскресне

Дії 10:40 На **т.** Бог його воскресив

Лк 13:32; 24:21; 1Кр 15:4.

ТРИВАТИ, 1Пт 1:25 слово Єгови **т.-є** вічно

ТРІВОГИ, Мр 4:19 **т.** цієї системи

Лк 8:14 **т.** поглинають їх.

1Кр 7:32 хочу, щоб у вас не було **т.**

Мт 6:34; 13:22; Лк 21:34; 1Пт 5:7.

ТРІВОЖИТИСЬ, Мт 6:25 перестане **т.**

Мт 10:19 не **т.-тєсья**, як і що говорити

Лк 10:41 Марто, ти **т.-тєсья** і непокоїшся

Мт 6:34; Флп 4:6.

ТРИМАТИСЯ, Ів 20:17 Не **т.-йсья** за мене

1Кр 8:7 **т.** звичаїв, пов'язаних

1Тм 4:16 **Т.-йсья** цього, бо

ТРИМАТИСЯ ПОДАЛІ, 2Тм 2:21 **т.** від цих

ТРИУМФАЛЬНИЙ, 2Кр 2:14 у т. поході

Кл 2:15 повів у т. процесії

ТРОХИ, Єв 2:9 Ісус, т. нижче від ангелів
1Кр 5:6.

ТРУД, 1Кр 15:58 ваш т. не марний у

ТРУДИТИСЯ, 1Кр 16:16 співпрацює і т-ться

Флп 2:16 т-вся не даремно

1Фс 5:12 т-ться серед вас

Ів 4:38; 1Кр 15:10.

ТРУДНОЩІ, 1Кр 7:26 з огляду на т.

ТРУП, Мт 24:28 де т., туди орли

ТУГА, 2Кр 2:4 з великою т. на серці

ТУЖИТИ, Мт 5:4 Щасливі ті, що т-жать

Флп 1:8 я сильно т-жу за вами

Лк 6:25; Як 4:9.

ТУРЕВВАТИСЯ, 1Кр 7:32 т. про Господне

1Пт 3:14 Не бійтеся і не т-тєсь

ТЯГАР, Мт 23:4 важкі т. на людей

2Кр 5:4 ми зітхаємо під таким т.

Гл 6:2 носити т. один одного

Єв 12:1 скиньмо всякий т.

2Фс 3:8.

ТЯГНУТИ, Як 2:6 багаті т-нуть вас у суди

ТЯГНУТИСЯ, Флп 3:13 т-чись до того, що

У

УБИВАТИ, Мт 10:28 не бійтеся тих, хто в-є

Мт 16:21 потім в-ть його, та на третій день

Мт 24:9 на страждання та в-муть

Лк 12:5 бійтеся того, хто, в-вши вас

Ів 16:2 хто в-ме вас, буде думати

Рм 11:3 Єгово, ці люди по-ли твоїх пророків

Як 5:6 Ви в-ли праведного

Об 6:9 в-их за Боже слово

Об 18:24 кров пророків всіх у-их на землі

Дії 3:15; 7:52; Як 2:11; Об 2:13; 13:15.

УБИВСТВО, Мт 5:21; 15:19; Дії 8:1; 1Пт 4:15.

УБИВЦЯ, Ів 8:44 Він був у. ще відтоді, як

1Ів 3:15 хто ненавидить брата свого, той у.

Дії 3:14; 7:52.

УВАЖНО, Мт 6:26 Поспостерігайте у. за

УВ'ЯЗНЕНИЙ, Еф 3:1 я, Павло, у. заради

2Тм 1:8 не соромся ані Господа, ані мене, у.

УГОДА, Мт 26:28 це означає мою кров у.

Лк 22:29 я укладаю з вами у. про царство

1Кр 11:25 Ця чаша означає нову у.

2Кр 3:6 бути служителями нової у.

2Кр 3:14 коли читається стара у.

Гл 4:24 жінки означають дві у.

Єв 8:6 у., яка законом утверджена

Єв 9:17 у. набирає сили лише

Єв 12:24 до Ісуса — посередника нової у.

Дії 7:8; Рм 9:4; Гл 3:15; Єв 7:22; 9:16.

УДАВАНА СМІРЕННІСТЬ, Кл 2:18.

УДАР, Лк 12:47 отримає багато у.

1Кр 9:26 скеровую у. не так, ніби

Лк 12:48; 2Кр 11:24.

УДАРИТИ, Дії 23:3.

УДАРИТИ ПО ЩОЦІ, Ів 18:22 вартовий у.

Мт 5:39; Ів 19:3.

УДВІЧІ ВІДПЛАТИТИ, Об 18:6 їй у.

УДОСКОНАЛЮВАЧ, Єв 12:2 Ісуса — У. віри

УДОСТОЇТИСЯ, Дії 5:41 у-лися зневаги

УЗГОДЖУВАТИСЯ, Мр 14:56; Тит 2:1.

УЗЗІЯ, Мт 1:8.

УЗИ, Еф 4:3 спільність в у. миру

Кл 3:14 любов, досконалі у. єдності

УКРІПЛЕННЯ, Лк 19:43.

УКРІПЛЯТИ, 2Пт 1:10 щоб у. своє

УЛЕСЛИВИ, 1Фс 2:5 з у. словами

УЛЮБЛЕНИЙ, Рм 11:28 у. з огляду на своїх

Об 20:9 табір святих і у. місто

Мт 3:17.

УМЕРТВІТИ, Кл 3:5 у-віть пороки

УМИТЬ, 1Кр 15:52 у., як оком змигнути

УМОНАСТРІЙ, 1Пт 4:1 озбройтеся таким у.

УНИКАТИ, Тит 3:9 У-й суперечок про Закон

УНИКНУТИ, Лк 21:36 аби ви змогли у. всього

1Фс 5:3 вони не у-ть того

Рм 2:3.

УПЕВНЕНІСТЬ. Див. ВПЕВНЕНІСТЬ.

УПЕРЕДЖЕННЯ, 1Тм 5:21 без у.

УПІЗНАВАТИ, 2Кр 6:9 коли нас у-ють, хоча

УПОКОРЮВАТИСЯ. Див. ВПОКОРЮВАТИСЯ.

УПРАВИТЕЛЬ, Лк 12:42 розсудливий у.

1Кр 4:1 у. священних таємниць Бога

1Кр 9:17 мені доручено обов'язки у.

Тит 1:7 як Божий у., має бути бездоганим

Дії 16:20, 22, 38; Еф 3:2; Кл 1:25.

УПРАВЛІННЯ, Еф 1:10 систему у.

Лк 16:2.

УРВИЩЕ, Мт 8:32; Мр 5:13; Лк 8:33.

УРОЖАЙ, Об 14:15 земний у. вже дозрів

УРЯД, Рм 8:38 ні ангели, ні у.

1Кр 15:24 покінчивши з усіма у.

Еф 1:21 вище від усякого у., влади

Еф 6:12 боремося проти у., влади

Кл 2:15 Оголивши у. та владу

Тит 3:1 були слухняні **у**.

Еф 3:10; Кл 1:16; 2:10.

УРЯДОВЕЦЬ, 1Пт 2:14.

УСВІДОМЛЮВАТИ, Мт 5:3 Щасливі, що **у-ть**

1Кр 11:29 не **у-лює**, щоб це за тіло

Єв 10:2 не **у-ли** б гріховності

Єв 13:2 самі не **у-ючи**, прийняли

УСЕ МОЖЛИВЕ, 2Пт 1:10 робіть **у.**, щоб

2Пт 3:14 **у.**, щоб він знайшов вас

УСИНОВЛЕННЯ, Рм 8:15 Ви отримали дух **у**.

УСИНОВЛЯТИ, Рм 8:23; 9:4; Гл 4:5; Еф 1:5.

УСПАДКУВАТИ, Мт 19:29 **у-є** вічне життя

Мт 25:34 **у-йте** царство, приготоване вам

1Кр 15:50 кров не **у-ють** Божого царства

Єв 6:12 вірі й терпеливості **у-вує** обітницю

Мт 5:5; Рм 4:13; Єв 6:17; 1Пт 3:9; Об 21:7.

УСПШНО, 1Фс 3:11 ми **у**. до вас добрались

УСТА, Мт 15:8 люди шанують мене **у**.

Лк 6:45 серце, те говорять **у**.

Лк 19:22 Твоїми ж **у**. суджу тебе

Рм 3:19 аби кожні **у**. замовкли

Рм 10:10 віру визнає прилюдно **у**.

Єв 13:15 жертву хвали, плід **у**.

1Пт 2:22 в **у**. його не було обману

1Пт 3:10 нехай стримує **у**. від омани

Об 14:5 В їхніх **у**. не знайдено обману

Об 3:16.

УСУВАТИ, Рм 11:26 **у-не** безбожні звичаї

Еф 2:15 він **у-в** причину ворожості

УСУНЕННЯ, Єв 12:27 вказують на **у**. того

УТВЕРДЖУВАТИ, Рм 3:31 ми закон **у-мо**

2Пт 1:12 ви **у-ні** в правді

УТИСК, 2Кр 1:8.

УТИСКАТИ, 2Кр 4:8 В усьому нас **у-ють**

УТІКАТИ, Мт 23:33 як ви **у-те** від засудження

Мт 24:16 нехай ті, що в Юдеї, **в-ють**

Як 4:7 протистаньте Дияволу, він **у-че**

1Кр 10:14.

УТИШАННЯ, Флп 2:1.

УТИШАТИ, 1Фс 2:11 **у**. кожного з вас

УТРОБА, Ів 3:4.

УХВАЛЕНИЙ, Дії 16:4.

УЧАСТЬ, Мт 23:30; 1Тм 5:22.

УЧЕНІСТЬ, Дії 26:24 **у**. доводить тебе до

УЧЕНЬ, Мт 28:19 робіть **у**. людей з усіх

Лк 6:40 **у**. не перевершує свого вчителя

Ів 8:31 в мій науці, будете моїми **у**.

Мт 10:24, 42; 26:26, 56.

УЧИНКИ. Див. ВЧИНКИ.

УЧИТЕЛЬ. Див. ВЧИТЕЛЬ.

УЧИТИСЯ. Див. ВЧИТИ(СЯ).

УЩЕМИТИ, Гл 2:4 як би **у**. нашу свободу

УЩУХАТИ, Мр 4:39 Вітер **у-х**, і настала

Ф

ФАЛЬШИВИЙ, 2Кр 11:13 **ф**. апостоли

2Фс 2:9 підтримка Сатани **ф**. знаками

Мт 26:59; Гл 2:4.

ФАЛЬШИВИЙ ПРОРОК, Мт 7:15 **ф.**, які

Об 16:13.

ФАЛЬШИВО, Лк 3:14.

ФАРАОН, Рм 9:17 сказав **ф.**: Я дозволив тобі

Дії 7:10.

ФАРИСЕЙ, Мт 5:20 від книжників і **ф**.

Мт 23:26 Сліпий **ф.**, очисти спершу

Лк 18:11 **ф**. встав і почав молитися

Ів 12:42 щоб **ф**. не вигнали їх із синагоги

Дії 5:34 **ф.**, на ім'я Гамаліїв, вчитель Закону

Мт 12:14; 23:15, 23, 27, 29; Лк 5:21.

ФЕЛКС, Дії 23:24; 24:3, 25, 27.

ФЕСТ, Дії 24:27; 26:24.

ФІГОВЕ ДЕРЕВО, Мт 24:32 приклад **ф**.

Мт 21:19, 20, 21; Лк 13:6, 7.

ФІЗИЧНИЙ, 1Кр 2:14 **ф**. людина не

1Кр 15:44 Сіється тіло **ф.**, а воскресє

2Кр 4:16 **ф**. тіло нищиться

ФІЛАДЕЛЬФІЯ, Об 1:11; 3:7.

ФІЛЕТ, 2Тм 2:17 Гіменей та **ф**.

ФІЛОСОФИ, Дії 17:18 **ф**.-стоїки

ФІЛОСОФІЯ, Кл 2:8 уживаючи як принаду **ф**.

ФІМІАМ, Об 8:4 **ф**. з молитвами святих

ФОРМУВАТИ, 1Пт 1:14 вас **ф-ли** бажання

ФУНДАМЕНТ, 1Кр 3:11 не може закласти **ф**.

Лк 6:48; Рм 15:20.

ФУНКЦІЇ, Еф 4:16 частини виконують **ф**.

Х

ХАЛДЕЇ, Дії 7:4.

ХАПАТИ, Ів 10:12 вовк **х-є** Іх та розганяє

ХАРАН, Дії 7:2.

ХАРЧ, Єв 5:14 твердий **х**.— для зрілих

ХВАЛА, Мт 21:16 З уст дітей учинив **х**.

Єв 13:15 приносьмо Богові жертву **х**.

ХВАЛИТИ, Лк 6:26.

ХВАЛИТИСЯ, 1Кр 1:31 хто **х-ться**, нехай

2Фс 1:4 ми **х-мось** вами

ХВАСТАТИ, 1Кр 13:4 Любов не **х-є**

Як 3:5 язик сильно **х-є**

ХВИЛІ, Юд 13.

ХВИЛЮВАННЯ, Мт 21:10.

ХВИЛЮВАТИСЯ, Мр 14:33.

ХВІСТ, Об 9:10; 12:4.

ХВОРИЙ, 1Кр 11:30 багато слабих та **х**.

Гл 4:13 оскільки був **х**.

Мт 25:39; Ів 11:2.

ХВОРИТИ, Як 5:14 Чи хтось із вас **х-е**?

ХВОРОБА, Ів 5:5 якого **х**. мучила

ХЕРУВИМИ, Єв 9:5 **х.**, тінь яких падала

ХИБНИЙ, Як 5:20 грішника з **х**. шляху

2Пт 2:18 що йдуть **х**. шляхом

ХИБНИЙ КРОК, Рм 11:11, 12; Гл 6:1.

ХИТРИЙ, 2Кр 12:16 кажете, що я був **х**. і

ХИТРИЙ ОБМАН, Еф 4:14 через **х**.

ХИТРО, 2Тм 3:6 **х**. проникають

ХИТРОСПЛЕТЕНИЙ, 2Пт 1:16 **х**. байок

ХИТРОЩІ, Еф 6:11 **х**. Диявола

ХЛІБ, Мт 4:4 жити не **х**. самим

Мт 26:26 взяв **х**. і поламав його

Ів 6:35 Я — **х**. життя

1Кр 10:17 **х**. один, споживаємо від того **х**.

1Кр 11:26 щоразу, коли ви їсте цей **х**.

Мт 6:11.

ХЛІБИНА, Лк 9:13 крім п'яťох **х**. і двох

ХЛІБИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ, Мт 12:4.

ХЛІБНИЙ, Мт 16:12 не **х**. закваски, а

ХЛОПЕЦЬ, Мт 17:18; 21:15; Ів 4:51.

ХЛОПЧИК, Мт 2:16.

ХМАРА, Лк 21:27 ітимає у **х**. із силою

Дії 1:9 закрила **х**. і він зник

1Фс 4:17 забрані в **х**., аби зустрітиса з

Єв 12:1 така велика **х**. свідків

Об 1:7 іде з **х**., і побачить його кожне око

Мт 24:30; 1Кр 10:2.

ХОВАТИ, Лк 9:60 Мертві нехай **х-ють**

ХОДИТИ, Ів 6:19 Ісуса, який **і-в** по морю

Дії 9:31 збір **х-в** у страху Єгови

Дії 3:8.

ХОДИТИ БЕЗ ДІЛА, 1Тм 5:13 **х**. по домах

ХОДИТИ В ГРІХУ, 1Тм 5:20; Єв 10:26.

ХОЛОДНИЙ, Об 3:15 ти ні **х**., ні гарячий

Мт 10:42; Об 3:16.

ХОМА, Мт 10:3; Ів 20:24; Дії 1:13.

ХОРОБРИЙ, Єв 11:34 ставали **х**. на війні

ХОТИТИ, Рм 7:21 коли **х-чу** робити добро

Рм 9:18 над ким **х-че**, він змилюсереджується

Як 4:15 Єгова **з-че**, будемо живи

Об 22:17 всі, що **х-ть.**, беруть воду життя

ХРАМ, Ів 2:15 повиганяв з **х**.

Ів 2:19 Зруйнують цей **х.**, і за три дні

Дії 17:24 Бог не живе в рукотворних **х**.

1Кр 3:16 ви — Божий **х**.

2Кр 6:16 що спільного між Божим **х**. та?

Еф 2:21 виростає у святий **х**. для Єгови

2Фс 2:4 сидить у Божому **х**.

Об 3:12 зроблю стовпом у **х**. мого Бога

Об 7:15 день і ніч служать в його **х**.

Об 11:19 святиня Божого **х.**, що в небі

ХРЕСТ. Див. СТОПІ МУК.

ХРЕСТИТЕЛЬ, Мт 3:1; 11:11; 14:2; Лк 7:33.

ХРЕСТИТИ(СЬ), Мт 3:11 **х-ме** святим духом.

Рм 6:3 **о-лися** в його смерть

1Кр 10:2 **о-лися** в Мойсея

1Кр 12:13 **о-лись** одним духом

Мт 3:7, 13; 28:19; Мр 1:8; Лк 3:16; Ів 1:33;

Дії 2:41; 10:47; 1Кр 1:17; 15:29.

ХРЕЩЕННЯ, Лк 12:50 чекає ще **х**.

Рм 6:4 поховані через **х**. в його смерть

Еф 4:5 один Господь, одна віра, одне **х**.

Мр 10:38; Кл 2:12; 1Пт 3:21.

ХРЕЩЕННЯ НА ЗНАК, Лк 3:3; Дії 19:4.

ХРИСТИЯНИН, Дії 11:26 називати **х**.

Дії 26:28 мене переконаєш стати **х**.

1Пт 4:16 страждає як **х**., нехай не

ХРИСТОВЕ ТІЛО, Еф 4:12 зміцняли **х**.

ХРИСТОС, Мт 16:16 Ти — **х**.

Рм 8:17 співспадкоємці з **х.**, коли тільки

1Кр 12:12 одне тіло, і так само **х**.

1Кр 15:23 **х**. — перший плід

Флп 2:11 визнав: Ісус **х**. — то Господь

1Пт 4:13 поділяєте страждання **х**.

Об 20:4 царювали з **х**. тисячу років

Ів 17:3; 1Кр 1:13; 3:23; 7:22; 2Кр 12:10;

Гл 3:29; Еф 5:23; Кл 1:27; 1Пт 2:21.

ХУДОБА, 1Кр 15:39.

ХУСТИНА, Ів 11:44.

ХУСТКА, Ів 20:7; Дії 19:12.

Ц

ЦАР, Мт 21:5 Ось іде до тебе твій **ц**.

Мт 27:37 Ісус — **ц**. юдейський

Лк 21:12 поведуть вас до **ц**. та намісників

Ів 1:49 ти — Син Божий, **ц**. Ізраїля

Ів 18:37 Ти сам кажеш, що я **ц**.

Ів 19:15 не маємо іншого **ц.**, окрім кесаря

1Тм 1:17 **ц**. вічності

Об 16:14 виходять до **ц**. усієї землі

Об 19:16 **ц**. над царями

Дії 17:7; 1Тм 6:15.

ЦАРИЦЯ, Мт 12:42 південна **ц.** воскресне

Об 18:7 Сиджу немов **ц.** Я не вдова

ЦАРСТВО, Мт 6:10 Нехай прийде твоє **ц.**

Мт 6:33 і далі шукайте найперше **ц.**

Мт 24:14 цю добру новину про **ц.** будуть

Мт 25:34 Прийдіть, усадкуйте **ц.**

Лк 12:32 було до вподоби дати вам **ц.**

Лк 22:29 укладаю з вами угоду про **ц.**

Ів 18:36 Моє **ц.** не належить цьому світу

1Кр 15:24 передасть **ц.** своєму Богові

Кл 1:13 переніс у **ц.** Сина

Єв 11:33 здобували перемогу над **ц.**

Об 1:6 сформував з нас **ц.** та зробив

Об 11:15 **Ц.** світу стало **ц.** нашого Господа

Мт 4:8; 2Тм 4:1; Як 2:5; Об 5:10.

ЦАРСТВО БОЖЕ, Мт 21:43 **ц.** буде забране

Лк 6:20; Рм 14:17; 1Кр 4:20.

ЦАРСТВО НЕБЕСНЕ, Мт 10:7 Наблизилося **ц.**

Мт 23:13 Ви зачинаєте **ц.** перед людьми

Мт 3:2.

ЦАРСЬКИЙ, Лк 7:25; 1Пт 2:9.

ЦАРИВАТИ, Рм 5:14 від Адама смерть **ц-ла**

Рм 6:12 не дозволяйте гріху **ц.** у ваших тілах

1Кр 4:8 аби з вами **ц-ли** й ми

1Кр 15:25 він має **ц.**, аж поки Бог

2Тм 2:12 якщо витривалі, то будемо **ц.**

Об 11:15 Він **ц-ме** повік-віки

Об 11:17 ти почав **ц.**

Об 20:4 **ц-ли** з Христом тисячу років

1Кр 4:8; Об 19:6.

ЦЕРКВА. Див. ЗБІР.

ЦІЛЕСПРЯМОВАНО, Флп 3:16 **ц.** йти цим

ЦІЛУВАТИ, Лк 7:38; 15:20; Дії 20:37.

ЦІНА, 1Кр 6:20 вас куплено за високу **ц.**

1Кр 7:23.

ЦІННИЙ, Флп 3:8 отримав набагато **ц-ніше**

Єв 10:29 не вважає **ц.** кров угоди

2Пт 1:4.

ЦІННІСТЬ, 1Пт 3:4 має **ц.** у Божих очах

ЦУРАТИСЯ, Тит 2:12 **ц.** безбожності

ЦУЦЕНЯ, Мт 15:26.

ЦЬОГОСВІТНІЙ Еф 2:2.

Ч

ЧАРІВНИК, Дії 13:6.

ЧАС(И), Мт 16:3 ознак цього **ч.** витлумачити

Лк 21:24 визначені **ч.** для народів

Ів 17:1 **ч.** настав; прослав свого сина

Дії 1:7 Не вам знати **ч.** й пори

Дії 3:19 **ч.** відсвічення від самого Єгови

Дії 3:21 до **ч.** відновлення всього

Дії 17:30 Бог не зважав на **ч.** незнання

1Кр 7:29 **ч.** залишилось мало

Гл 6:9 у свій **ч.** пожнемо

Еф 5:16 якнайліпше використовуючи **ч.**

1Фс 5:1 про **ч.** і пори

1Тм 4:1 настануть **ч.**, коли дехто відпаде

2Тм 3:1 в останні дні скрутні **ч.**

Об 12:12 йому залишилось мало **ч.**

Об 12:14 впродовж **ч.**, **ч.** і півчасу

1Кр 4:5; 1Пт 1:20; 4:17; Об 11:18.

ЧАСТИНА, Лк 15:12 віддай ту **ч.** майна

1Кр 12:18 Бог розмістив усі **ч.** тіла

1Кр 12:27 Ви ж — тіло Христа, **ч.** його тіла

Еф 3:6 будуть **ч.** одного тіла

2Пт 3:10 найдрібніші **ч-ники** розтопляться

Рм 11:25; 1Кр 12:23.

ЧАСТІШЕ, Дії 24:26.

ЧАСТКА, Мт 24:51 таку ж **ч.**, як і лицемірам

1Кр 1:9 аби ви отримали **ч.** з Христом

Кл 1:12 **ч.** в спадщині

1Кр 10:18; Єв 3:14.

ЧАСТКОВИЙ, 1Кр 13:10 **ч.** зникне

ЧАСТКОВО, 1Кр 13:9 пророкуємо ми **ч.**

ЧАСТО, Лк 5:33.

ЧАША, Лк 22:20 **ч.** означає нову угоду

Лк 22:42 якщо бажаєш, заberi цю **ч.**

1Кр 10:21 **ч.** Єгови і **ч.** демонів

Мт 20:22; 1Кр 10:16; Об 16:1; 17:1.

ЧВАНИТИСЯ, 1Кр 4:6; 5:2.

ЧВАНЛИВИЙ, 2Тм 3:2 **ч.**, пихаті

Рм 1:30.

ЧВАРИ, 1Кр 3:3 серед вас заздрість і **ч.**

ЧЕКАТИ, Рм 8:19 все створіння **ч-е** на

1Кр 1:7 **ч-ете** об'явлення Христа

Єв 13:14 з нетерпінням **ч-емо** міста

Лк 3:15; Рм 8:25; Гл 5:5; 1Фс 1:10.

ЧЕРВОНЕ МОРЕ, Єв 11:29 перейшов **Ч.**

Дії 7:36.

ЧЕРВ'ЯК, Мр 9:48 де **ч.** на їхніх трупах не

ЧЕРГА, 1Кр 15:23 кожен у свою **ч.**: Христос

ЧЕРГА СВЯЩЕНИКІВ, Лк 1:5.

ЧЕРЕВО, Мт 12:40.

ЧЕРЕП, Мт 27:33; Мр 15:22; Лк 23:33.

ЧЕРСТВІСТЬ, Еф 4:18 через **ч.** сердець вони

ЧЕСНІСТЬ, Тит 2:7 **ч.** у своєму навчанні

ЧЕСНО, 2Кр 8:21 робити все **ч.**

ЧЕСНОТА, 1Пт 2:9 щоб усюди звіщати **ч.**

2Пт 1:3 покликав нас славою і **ч.**

2Пт 1:5 доповнюйте свою віру **ч.**, **ч.**

ЧЕСНОТНИЙ, Флп 4:8 все, що **ч.**

ЧЕСТЬ, Флп 1:29 удостоїлися **ч.**

Єв 5:4 не сама удостоює себе такої **ч.**

Єв 2:9; Об 4:11.

ЧИНИТИ, 1Пт 4:3 **ч.-ли** волю інших народів

Об 18:3 земні царі **ч.-ли** з нею блуд

ЧИНИТИ ДОБРО, Дії 10:38; 1Пт 2:15; 4:19.

ЧИННИЙ, Гл 3:15 **ч.** угоду

ЧИННИСТЬ, Гл 3:17 Закон не позбавляє **П ч.**

Гл 3:17 спершу їй Бог надав **ч.**

ЧИСЛЕННИЙ, Лк 2:13.

ЧИСЛО, Об 7:4 **ч.** тих, хто отримав печатку

Об 13:18 вирахає **ч.** дикого звіра

Об 5:11; 13:17.

ЧИСТИЙ, Мт 5:8 Щасливі **ч.** серцем, бо

Дії 20:26 я **ч.** від крові всіх людей

Тит 1:15 Для **ч.** усе **ч.**

Єв 13:18 ми впевнені, що маємо **ч.** сумління

Як 3:17 мудрість, що згори, **ч.**

1Пт 2:2 **ч.** словесне молоко

Рм 14:20; Флп 4:8; 1Тм 1:5; 2Тм 2:22;

Тит 2:5; Як 1:27; 1Пт 3:2; 1Ів 3:3.

ЧИСТОТА, 2Кр 6:6 коли дотримуємось **ч.**

2Кр 11:3 **ч.** перед Христом

1Тм 4:12 будь прикладом у **ч.**

ЧИТАННЯ, 1Тм 4:13 займайся прилюдним **ч.**

Дії 13:15.

ЧИТАТИ, 2Кр 3:2 його знають та **ч.-ють** усі

Об 1:3 Щасливий той, хто **ч.-є** вголос

Лк 4:16; Дії 13:27.

ЧИТАЧ, Мт 24:15 **ч.** потрібна проникливість

ЧІТКИЙ ВИЯВ, Єв 11:1 Віра — це **ч.**

ЧЛЕНИ, 1Кр 6:15 ваші тіла — **ч.** Христа?

ЧОВЕН, Мт 4:22; Об 18:19.

ЧОЛО, Об 14:1 На їхніх **ч.** написане ім'я його

Об 14:9 матиме знак на **ч.** або на руці

Об 7:3; 9:4; 17:5; 20:4; 22:4.

ЧОЛОВІК, Рм 1:27 похитттю **ч.** до **ч.**

Рм 5:12 через одного **ч.** у світ увійшов гріх

Рм 7:2 зв'язана законом зі своїм **ч.**

1Кр 6:9 **ч.**, які сплять з **ч.**

1Кр 7:2 нехай жінка має свого **ч.**

1Кр 7:14 невірющий **ч.** освячується

1Кр 15:47 Перший **ч.** був із землі

Еф 5:25 **Ч.**, не переставайте любити дружин

Кл 3:19 **Ч.**, не переставайте любити дружин

1Пт 3:1 дружини, підкоряйтеся **ч.**

Об 21:2 прикрасила себе для **ч.**

1Кр 7:34; 14:35; Кл 3:18; 1Тм 3:2.

ЧОРНИЛО, 2Кр 3:3 написано не **ч.**, а духом

2Ів 12; 3Ів 13.

ЧУДО, Лк 23:8 Ірод сподівався **ч.**

Ів 7:31 виконати більше **ч.**, ніж цей чоловік?

Дії 2:22 могутні діла, **ч.** й знаки

Єв 2:4 засвідчив знаками, **ч.**

Ів 11:47; 20:30; Дії 8:13.

ЧУЖИЙ, Ів 10:5.

ЧУЖИНЕЦЬ, 1Кр 14:11 буду **ч.**

Єв 11:13 визнавали, що є **ч.**

Лк 24:18; Еф 2:12.

ЧУЖОЗЕМЦІ, Рм 1:14 як грекам, так і **ч.**

ЧУТИ, Мт 7:24 кожен, хто **ч.-є** ці слова

Ів 5:28 всі, хто в гробницях, **по-ють** голос

Рм 10:14 як **п-ють** без проповідника

Об 22:17 хто **ч.-є**, теж скаже: Прийди!

Мт 13:23; Ів 5:24; Дії 9:7; 1Кр 2:9; Об 3:20.

ЧУТТЯ, Єв 5:14 які привчили своє **ч.**

Ш

ШАЛЬКИ. Див. ТЕРЕЗИ.

ШАНА, 1Тм 6:16.

ШАНОВАНИЙ, Мр 15:43; Дії 13:50; 17:12.

ШАНУВАТИ, Лк 18:20 **ш.-нуй** батька та матір

Еф 6:2 **Ш.-нуй** батька і матір

ШАТИ, Лк 15:22 Мерцій принесіть **ш.**

ШАХРАЙСТВО, Мт 27:64 це останнє **ш.**

Дії 13:10 серце сповнене всілякого **ш.**

ШВИДКИЙ, Як 1:19 **ш.** до слухання

2Пт 2:1 стягнуть на себе **ш.** знищення

ШЕАЛТІЛ, Мт 1:12.

ШЕОЛ. Див. ГАДЕС.

ШИРИНА, Еф 3:18; Об 20:9; 21:16.

ШИРИТИСЯ, Дії 6:7 слово Боже **ш.-лося**

ШИЯ, Лк 15:20; 17:2; Дії 20:37.

ШІСТСОТ ШІСТДЕСЯТ ШІСТЬ, Об 13:18.

ШКОДА, Лк 10:19 ніщо не заподіє вам **ш.**

Єв 13:17 завадало б вам **ш.**

Дії 18:10.

ШКОДИТИ, Об 9:10 владу **ш.** людям

ШКОДУВАТИ, Рм 11:29; Єв 7:21.

ШКОЛА, Ів 7:15 якщо не навчався у **ш.**?

Дії 19:9 промови в **ш.** Тиранна

ШЛУНОК, Рм 16:18 раби власного **ш.**

Флп 3:19 їхній бог — **ш.**

1Тм 5:23 вина з огляду на проблеми зі **ш.**

1Кр 6:13.

ШЛЮБ, Єв 13:4 з пошаною ставиться до **ш.**

ШЛЯХ, Мт 3:3 вирівняйте для нього **ш**.!

Рм 11:33 незбагненні **ш**. його!

2Тм 4:7 пробіг **ш**. до кінця

Дії 20:24; Єв 4:11.

ШЛЯХЕТНИЙ, Лк 19:12 чоловік **ш**. роду

Дії 17:11 **ш-ші** від

ШМАТОК, Ів 13:26, 30.

ШОЛОМ, Еф 6:17 **ш**. спасіння

1Фс 5:8.

ШУКАТИ, Мт 6:33 і далі **ш-йте** найперше

Мт 7:7 **ш-йте** — і знайдете

Мт 10:11 **ш-йте** в ньому достойних людей

1Кр 10:33 **ш-ю** користі не для себе

Кл 3:1 не переставайте **ш**. того, що вгорі

Єв 11:6 хто його наполегливо **ш-е**

Ів 8:50; Дії 15:17; Рм 2:7; 1Кр 1:22; 1Пт 5:8;

Об 9:6.

ШУКАТИ ВИПРАВДАНЬ, Єв 12:25.

Щ

ЩАСЛИВИЙ, Мт 5:3 **щ**. ті, що усвідомлюють

Мт 24:46 **щ**. той раб, пан якого

Ів 13:17 **щ**., якщо так робите

1Тм 1:11 доброю новиною **щ**. Бога

1Тм 6:15 **щ**. та єдиний Володар

1Пт 3:14 за праведність, будете **щ**.

1Пт 4:14 ви **щ**., бо на вас перебуває дух

Лк 12:37; Рм 4:6; Як 1:12.

ЩАСТЯ, Дії 20:35; Гл 4:15.

ЩЕДРИЙ, 2Кр 8:20 **щ**. пожертви

2Кр 9:11 аби в усьому бути **щ**.

1Тм 1:14 **щ**. дар — незаслужену доброту

ЩЕДРІСТЬ, 2Кр 8:2 виявили виняткову **щ**.

ЩЕДРО, Рм 12:8 давати, хай робить це **щ**.

2Кр 9:6 хто сіє **щ**.

Як 1:5 Бога, котрий усім дає **щ**.

ЩИРИЙ, Дії 2:46 з радістю та **щ**. серцем

Еф 6:5 слухайтеся від **щ**. серця

1Тм 1:2 **щ**. дитині по вірі

ЩИРІСТЬ, 1Кр 5:8 хлібами **щ**. й правди

2Кр 1:12 ми поводилися зі святістю й **щ**.

ЩИРО, Флп 2:20 **щ**. подбав про

ЩИРО ПРИЙМАТИ, Рм 14:3 хто їсть, Бог **щ**.

Рм 15:7 **щ**. одні одних, як Христос

Рм 14:1.

ЩИТ, Еф 6:16 візьміть великий **щ**. віри

ЩОДЕННО. Див. ЩОДНЯ.

ЩОДНЯ, Лк 19:47 **щ**. навчав у храмі

Дії 17:11 **щ**. ретельно досліджуючи Писання

1Кр 15:31; Єв 7:27.

ЩОКА, Мт 5:39 вдарить тебе по правій **щ**.

Лк 6:29.

ЩОМІСЯЦЯ, Об 22:2 приносять плоди **щ**.

Ю

ЮДА 1., Мт 2:6; Єв 8:8.

ЮДА 2., Мт 26:25; Лк 6:16; 22:48.

ЮДА 3., Юд 1 **Ю.**, раб Ісуса Христа

ЮДАЇЗМ, Гл 1:13 сповідуючи **ю**.

ЮДЕЙ, Рм 2:29 Справжній **ю**. — це той, хто є

Рм 3:29 Невже він є Богом лише **ю**.?

1Кр 1:23 Для **ю**. каменем спотикання

1Кр 9:20 для **ю**. я став **ю.**, аби

Гл 3:28 немає вже ні **ю.**, ні грека

Кл 3:11.

ЮДЕЙСЬКИЙ, Мт 2:2; 27:11.

ЮДЕЯ, Мт 24:16; Лк 21:21.

ЮНАК, Дії 2:17; 1Ів 2:14.

ЮНІСТЬ, Мр 10:20.

ЮРБА, Дії 24:12.

Я

ЯВНИЙ, 1Кр 3:13 робота кожного стане **я**.

2Фс 2:8 стане **я**. беззаконник

Ів 3:21; Гл 5:19; 1Пт 5:4; Об 15:4.

ЯГ, Об 19:1.

ЯГНЯ, Лк 10:3 посилаю вас як **я**. серед вовків

Ів 21:15 Ісус сказав: Годуй моїх **я**.

ЯЗИК, Дії 2:3 побачили немовби вогняні **я**.

Флп 2:11 кожен **я**. відкрито визнав

Як 1:26 і при тому не загнздує **я**.

Як 3:6 таким вогнем є **я**.

Як 3:8.

ЯЗИЧНИКИ. Див. НАРОДИ.

ЯІР, Мр 5:22; Лк 8:41.

ЯКІВ 1., Мт 4:21; Мр 10:35; Лк 6:14.

ЯКІВ 2., Мт 10:3; Мр 15:40; Лк 24:10.

ЯКІВ 3., Мт 13:55; 1Кр 15:7; Як 1:1.

ЯКІВ 4., Рм 9:13 Я полюбив **Я.**, а Ісава

Єв 11:9 з Ісаком та **Я.**, спадкоємцями

Мт 22:32.

ЯКІР, Єв 6:19 надія, немов **я**. для душі

ЯКІСТЬ, 1Пт 1:7 перевірена **я**. вашої віри

ЯМА, Мт 15:14 обидва впадуть в **я**.

ЯРМО, Мт 11:30 **я**. мое зручне

Флп 4:3 несе Христове **я**.

Мт 11:29; Гл 5:1.

ЯСЛА, Лк 2:7, 12, 16.

ЯСНОВЕЛЬМОЖНИЙ, Дії 24:3 **я**. Феліксе

ДОДАТОК

1	Перенесення Божого імені у Грецькі Писання	471
2	Відродження Божого імені у Християнських Грецьких Писаннях	476
3	Ісус — богоподібний, божественний	477
4	«Блуд» — будь-які незаконні статеві зносини	478
5	Присутність (парусія) Христа	479
6	«Стовп мук»	480
7	«Душа» — жива істота, людина або тварина; життя особи; інші значення	483
8	«Гадес», «шеол» — спільна могила людства	484
9	«Геєна» — символ цілковитого знищення	485
10	Вислови «Старий Завіт» і «Новий Завіт»	486
11	Одиниці виміру	487
12	Головні події земного життя Ісуса	488
13	Об'єднане царство Саула, Давида, Соломона	496
14	Палестина за часу служіння Ісуса	497

ТЕКСТОВІ ПОЗНАЧЕННЯ: коли давалося пояснення біблійного тексту, в додатках було необхідно посилатися на ранні рукописи, папіруси й кодекси. Нижче подаємо список основних позначень, які наводяться в додатках.

В	Ватиканський манускрипт 1209, грец., IV століття н. е., Ватикан, Рим, Євр. Пис., Грец. Пис.
J ²¹	The Emphatic Diaglott (Greek-English interlinear), by Benjamin Wilson, New York, 1864, reprint by Watch Tower Bible and Tract Society, Brooklyn, 1942.
LXX	Септуагінта, грец., III–II століття до н. е., Євр. Пис. (A. Rahlfs, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1935).
НС з прим.	«Святе Письмо. Переклад нового світу» (з примітками), опубліковано Товариством «Вартова башта», Бруклін, 1984.

Перенесення Божого імені (יהוה) у Грецькі Писання (та 12 уривків, що підтверджують вживання Божого імені)

Однією з особливостей рукописів давньогрецького тексту, які збереглися до нашого часу, а також багатьох стародавніх і сучасних перекладів, є відсутність Божого імені. У стародавніх Єврейських Писаннях це ім'я з'являється приблизно 7000 разів у формі чотирьох єврейських літер יהוה, які зазвичай називають тетраграмою і передають в українській мові літерами *ЙГВГ*. Сьогодні невідомо, як правильно вимовляли це ім'я, але найпоширеніша його форма — «Єгова». Скорочена форма цього імені — «Яг». Цікаво, що вона є частиною багатьох особистих імен, згаданих у Християнських Грецьких Писаннях, а також входить до складу вигуку «Алілуя!», що означає: «Хвалить Яг!» (Об'явлення 19:1, 3, 4, 6).

Оскільки Християнські Грецькі Писання були додані до священних Єврейських Писань і є їхнім натхненим продовженням, то несподіване зникнення Божого імені з грецького тексту видається досить непослідовним, особливо з огляду на те, що приблизно в середині I століття н. е. Яків сказав апостолам та старійшинам в Єрусалимі: «Симон докладно розповів, як Бог уперше звернув увагу на інші народи, щоб вибрати з них народ для свого імені» (Дії 15:14). А потім на підтвердження сказаного Яків процитував слова з Амоса 9:11, 12, де вживається Боже ім'я. Якщо християни мають бути народом для імені Бога, то чому ж його ім'я, записане у формі тетраграми, не повинне вживатися у Християнських Грецьких Писаннях? Пояснення цього питання, яке давалось дотепер, вже не є переконливим.

Довгий час думали, що в наявних сьогодні рукописах Боже ім'я відсутнє тому, що його немає в грецькій «Септуагінті» (LXX) — першому перекладі Єврейських Писань; працю над яким розпочали в III столітті до н. е. Підставою для такої думки були копії LXX, які є частиною відомих рукописів IV—V століть н. е.: Ватиканський манускрипт 1209, Сінайський кодекс та Александрійський кодекс. Особисте ім'я Бога передається в них грецькими словами *Kύριος* (*kýrios*) і *θεός* (*teós*). Те, що Бог виступає тут безіменним, сприймали як доказ моноїїзму.

Цю теорію було повністю спростовано, коли знайшли папірусний сувій LXX, який містить другу частину книги Повторення Закону. У жодному з його фрагментів Боже ім'я не було замінено словами *Kύριος* або *Teós*, натомість у кожному випадку стоїть тетраграма, написана квадратними єврейськими літерами.

У 1944 році В. Г. Водделл опублікував уривок цього папірусу в «Журналі теологічних досліджень» (Waddell W. G. Journal of Theological Studies. V. 45. P. 158—161). А 1948 року в Каїрі (Єгипет) два місіонери Товариства «Вартова башта», випускники школи «Гілеад», придбали фотографії 18 фрагментів цього папірусу, а також отримали дозвіл опублікувати їх. Згодом 12 з них з'явилися у «Християнських Грецьких Писаннях. Переклад нового світу» (видання 1950. С. 13, 14). На основі фотографій з того видання вийшли три наукові праці: 1) Vaccari A. Papiro Fuad, Inv. 266. Analisi critica dei Frammenti pubblicati in: 'New World

Translation of the Christian Greek Scriptures.' Brooklyn (N.Y.) 1950. P. 13 // *Studia Patristica*. Vol. I. Part I / Ed. by Kurt Aland and F. L. Cross. Berlin, 1957. P. 339—342; 2) *Baars W. Papyrus Fouad Inv. No. 266 // Nederlands Theologisch Tijdschrift*. V. XIII. Wageningen, 1959. P. 442—446; 3) *George Howard*. The Oldest Greek Text of Deuteronomy (Найдавніший грецький текст Повторення Закону) // *Hebrew Union College Annual*. V. XLII. Cincinnati, 1971. P. 125—131*.

Про цей папірус Пауль Кале написав: «Інші частини того ж папірусу відтворено з фотографій, поміщених Біблійним і трактатним товариством «Вартова башта» у вступі до англійського перекладу Нового Завіту (Бруклін, Нью-Йорк, 1950). Однією з особливостей цього папірусу є те, що Боже ім'я передане в ньому тетраграмою, яку подано єврейським квадратним письмом. На мое прохання отець Ваккарі взявся дослідити опубліковані фрагменти цього папірусу. Він дійшов такого висновку: з усіх тих текстів, що дійшли до нас, папірус, який був написаний приблизно 400 років раніше, ніж кодекс В, містить чи не найточніший текст Повторення Закону в перекладі Септуагінти» (*Kahle Paul*. *Studia Evangelica* / Ed. by Kurt Aland, F. L. Cross, Jean Danielou,

Harald Riesenfeld and W. C. van Unnik. Berlin, 1959. P. 614).

В «*Études de Papyrologie*» (Т. 9, Каір, 1971. С. 81—150, 227, 228) було опубліковано 117 фрагментів LXX^P. Fouad Inv. 266. Закі Алі та Людвіг Кьонен опублікували фотографії всіх фрагментів цього папірусу в праці за назвою «Три сувої ранньої Септуагінти: Буття і Повторення Закону» (*Aly Zaki, Ludwig Koenen*. *Three Rolls of the Early Septuagint: Genesis and Deuteronomy // Series Papyrologische Texte und Abhandlungen*. V. 27. Bonn, 1980).

Розглянувши фотографії 12 фрагментів цього папірусного сувою, наші читачі можуть самі переконатися, що в цій дуже ранній копії LXX у всіх місцях стоїть тетраграма. Фахівці датують цей папірус I століттям до н. е.; на той час від початку роботи над LXX минуло приблизно двісті років. Це свідчить про те, що перша версія LXX містила Боже ім'я скрізь, де воно було в єврейському тексті оригіналу. Дев'ять інших грецьких рукописів теж містять Боже ім'я. (Дивіться *НС з прим.*, англ. С. 1562—1564).

Чи Ісус Христос і ті його учні, котрі писали Християнські Грецькі Писання, мали нагоду користуватися копіями грецької Септуагінти, що містили Боже ім'я у формі тетраграми? Безумовно! У копіях LXX тетраграма зберігалася протягом століть після Христа і його апостолів. Приблизно в першій половині II століття н. е. вийшов переклад Акили грецькою мовою, в якому також була тетраграма, передана давньоєврейським письмом.

Ієронім (IV—V ст. н. е.) у вступі до книг Самуїла та Царів сказав: «Навіть тепер у декотрих грецьких рукописах можна знайти ім'я Бога — тетраграму [יהוה] — передане давнім письмом». Отже, ще за часу Ієроніма, основного перекладача латинської Вулгати, існували

* На с. 410, 411 поміщено фотографії цих 12 фрагментів P. Fouad Inv. No. 266 з Повторення Закону в перекладі LXX. Фотографії пронумеровано, а тетраграму обведено колом, тож можна побачити, що на декотрих фотографіях вона міститься більше ніж один раз. Фрагмент № 1 (Пв 31:28—32:7) містить тетраграму в 7-му та 15-му рядках; № 2 (Пв 31:29, 30) в 6-му рядку; № 3 (Пв 20:12—14, 17—19) у 3-му і 7-му рядках; № 4 (Пв 31:26) в 1-му рядку; № 5 (Пв 31:27, 28) в 5-му рядку; № 6 (Пв 27:1—3) в 5-му рядку; № 7 (Пв 25:15—17) в 3-му рядку; № 8 (Пв 24:4) в 5-му рядку; № 9 (Пв 24:8—10) в 3-му рядку; № 10 (Пв 26:2, 3) в 1-му рядку; № 11 у двох частинах (Пв 18:4—6) в 5-му та 6-му рядках; № 12 (Пв 18:15, 16) в 3-му рядку.

грецькі рукописи перекладів Єврейських Писань, які все ще містили Боже ім'я у формі чотирьох єврейських літер.

Коли Ісус та його учні читали Писання в оригіналі, єврейською мовою, або в перекладі грецької Септуагінти, то могли бачити Боже ім'я у формі тетраграми. Чи Ісус тримався юдейської традиції того часу і, боячись опоганити це ім'я та порушити третю заповідь, читав у тих місцях *Адонаї*? (Вихід 20:7). Крім того, чи Ісус уникав вимовляти Боже ім'я в синагозі Назарета, коли, вставши, узяв книгу Ісаї і прочитав з неї вірші (61:1, 2), в яких вживається тетраграма? Навряд. Очевидно, що Ісус, як завжди, відкинув небіблійні традиції юдейських книжників. У Матвія 7:29 говорить: «Він навчав як той, хто має владу, а не як книжники». У присутності своїх вірних апостолів Ісус молився до Бога Єгови: «Я виявив твоє ім'я людям, яких ти дав мені зі світу. (...) Я виявив їм твоє ім'я, і далі виявлятиму» (Івана 17:6, 26).

Тож перед нами постає запитання: чи Ісусові учні вживали Боже ім'я у своїх натхнених писаннях? Іншими словами, чи Боже ім'я було в тексті оригіналу Християнських Грецьких Писань? У нас є всі підстави так вважати. Євангеліє від Матвія спочатку було написане єврейською, а не грецькою, і на це вказав Ієронім, який жив у IV—V століттях н. е. Він сказав:

«Матвій, він же Левій, з митаря апостол, перший в Юдеї для віруючих з обрізаних написав євангеліє Христове єврейськими літерами і словами. Хто потім переклав його на грецьку мову, достеменно невідомо. Саме ж єврейське євангеліє до сього дня є в Кесарійській бібліотеці, яку так старанно збирав Памфіл мученик. Я також мав нагоду списати це євангеліє у Назареті, які в Сирійському місті Верії користуються

цією книгою» (Про славних мужів // Бібліотека творів святих отців та вчителів церков західних / Київська Духовна Академія.— Книга 8. Твори блаженного Ієроніма Стридонського.— Частина 5.— Київ, 1879).

Матвій цитував натхнені Єврейські Писання понад сто разів. Тому у своїй євангельській оповіді єврейською мовою він був зобов'язаний послідовно вживати тетраграму там, де в цитатах стояло Боже ім'я. Переклад його євангелія на єврейську, зроблений у XIX столітті Ф. Делічем (F. Delitzsch), має бути дуже подібний до оригіналу єврейською мовою. У тій праці в книзі Матвія ім'я Єгова міститься 18 разів. Хоча Матвій більше цитував прямо з Єврейських Писань, а не з LXX, він міг піти слідами перекладачів LXX і вставити Боже ім'я у грецькому тексті там, де воно мало бути. Усі інші письменники Християнських Грецьких Писань також цитували з Єврейських Писань або з LXX вірші, в яких містилось Боже ім'я.

Ось як про вживання тетраграми в Християнських Грецьких Писаннях висловився у «Журналі біблійної літератури» Джордж Горвард з університету штату Джорджія (США): «Знахідки, зроблені нещодавно в Єгипті та Юдейській пустелі, дозволяють нам самим переконатися, що Боже ім'я все-таки вживали в дохристиянські часи. Ці знахідки важливі для дослідження Н[ового] З[авіту], оскільки мають текстальну схожість із найдавнішими християнськими документами і можуть пояснити, як письменники НЗ вживали Боже ім'я. На наступних сторінках ми викладемо теорію, згідно з якою Боже ім'я—יְהוָה (і, можливо, його скорочені форми) — спочатку вживалося в НЗ в цитатах та в посиланнях на С[тарий] З[авіт], але з часом було замінено переважно קַדְשׁ [скорочена форма слова *Ky'rt-os*, тобто

ΗΣΚΑ ΕΠΙΣ-
 ΟΥΚΑΙ ΤΟΝ ΤΡ
 ΟΝ ΕΤΙ ΓΑΡ ΕΝ
 ΗΝΙΕΡΟΝ ΠΑΡ
 ΑΠΡΟΣ (πην) ΤΟΝ ΘΕΟ
 ΚΑΤΟΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ
 ΡΟC ΜΕΤΟΙ CΦΥΛΑΡΧΑ
 ΕΡΟΥC ΥΜΩΝ ΚΑΙ ΤC

ΩΝ ΦΥΛΑ
 ΤΑC ΟCΑCΕ
 ΜΕΡΟΝ ΚΑΙ ΕCΤΑ
 ΑCΗΤΕ ΤΟΝΙΟΡΑ ΑΝΗC
 (πην) ΟΘΕC ΟCΟΥ ΔΑΔ
 ΕΙC ΤΑΥΤΩ ΙΑΙΘΟΥ
 ΙΚΟΝΙΑ ΕΙC ΑΥΤC
 ΙC ΕΠΙ ΤΩΝ ΙΑΙΘΩΝΙ

ΑΛΗΘΙΝΟΝ ΚΑΔ
 ΠΟΛΥC ΜΕΡΟC ΓΕ
 (πην) ΟΘΕC ΟCΟΥ
 ΡΙΟΙ ΤΙΒ ΔΕΛΥΓΜ
 ΤΑΥΤΑ ΤΑC ΤΟΙC
 ΜΗΚΟΝ ΤΙΟC ΔΕ
 ΕΝ ΤΗ ΙΟC ΔΙΕΚ

ΕΝ ΕΠ
 ΤΩ ΓΥ
 ΙΝΟΤΙΒ
 ΥCΟΥ ΕC
 Ν (πην)

ΑΙ (πην) ΟC
 ΑΥΤΟΥ
 ΕΙC ΡΕΛΟC ΕC
 ΕΝΑC ΚΑΙ

ΝΤΡC
 ΟΘΕC
 (πην)

ΕΝΑC
 ΝΟΦΕC
 ΕΙC ΤΗ
 ΕΝΕΧ

ΟCΟΥC
 ΑΠΑΡΧΗC
 ΟCΑΤCΟΝ ΔΩC
 ΕΛΕΚΑΤΟ (πην)
 ΔΩΝC ΟΥC ΠΑΡΑC
 ΟΥC ΟΘΕC ΟCΟΥC ΕΙC
 ΕCΙΤΩ ΙΟΝ ΟΜΑΤC
 ΙΟC ΑΥΤΟΥC ΤΑC ΑC
 ΕΝΑC ΕCΤΑΡΑ ΓΕΝ
 ΤΟΝ ΤΟC ΕΩΝΥC

ΟΥΚΑΙ ΤΟΥ
 ΟΝ ΚΟΥΝΟΝ
 ΙC ΑΥΤΩ ΙΟΤΙΑ
 ΕΚΤΑCΩΝ ΤΩ
 ΑΙΕΝΑΝΤC (πην)
 ΙΝ ΚΑΙ ΕΥΛΟΓΕC
 ΑΥΤΟC ΚΑΙ ΟΙ
 ΜΕΡΑC
 ΑΕΙΤΗC ΕCΕΝ

ΙΝΑC ΙΝC ΕΙC
 ΑCΟΥC ΕCΘΕC
 ΟΥC ΠΑΡΑC (πην)
 ΑCΑC ΕCΤΕΥC

«Господь»]. На наш погляд, усунення тетраграми створило замішання в розумах раннях язичницьких християн: їм було важко побачити зв'язок між «Господом Богом» та «Господом Христом». І це відобразилося в рукописній традиції самого тек-

сту НЗ» (Journal of Biblical Literature. V. 96. 1977. Р. 63).

Ми погоджуємося з вищесказаним, за винятком одного: ми вважаємо цей погляд не «теорією», а викладом історичних фактів про передачу тексту біблійних рукописів.

2

Відновлення Божого імені у Християнських Грецьких Писаннях «Єгова» — евр. יהוה (ЙГВГ)

Нижче подається список 237 місць, де ім'я «Єгова» відновлено в головному тексті «Християнських Грецьких Писань. Переклад нового світу». (Дивіться також НС з примітками, С.1565, 1566, англ.).

Матвія 1:20, 22, 24; 2:13, 15, 19; 3:3; 4:4, 7, 10; 5:33; 21:9, 42; 22:37, 44; 23:39; 27:10; 28:2; Марка 1:3; 5:19; 11:9; 12:11, 29, 29, 30, 36; 13:20; Луки 1:6, 9, 11, 15, 16, 17, 25, 28, 32, 38, 45, 46, 58, 66, 68, 76; 2:9, 9, 15, 22, 23, 23, 24, 26, 39; 3:4; 4:8, 12, 18, 19; 5:17; 10:27; 13:35; 19:38; 20:37, 42; Івана 1:23; 6:45; 12:13, 38, 38; Дії 1:24; 2:20, 21, 25, 34, 39, 47; 3:19, 22; 4:26, 29; 5:9, 19; 7:31, 33, 49, 60; 8:22, 24, 25, 26, 39; 9:31; 10:33; 11:21; 12:7, 11, 17, 23, 24; 13:2, 10, 11, 12, 44, 47, 48, 49; 14:3, 23; 15:17, 17, 35, 36, 40; 16:14, 15, 32; 18:21, 25; 19:20; 21:14; Римлян 4:3, 8; 9:28, 29; 10:13, 16; 11:3, 34; 12:11, 19; 14:4, 6, 6, 6, 8, 8, 8, 11; 15:11; 1 Коринфян 1:31; 2:16; 3:20; 4:4, 19; 7:17; 10:9, 21, 21, 22, 26; 11:32; 14:21; 16:7, 10; 2 Коринфян 3:16, 17, 17, 18, 18; 6:17, 18; 8:21; 10:17, 18; Галатів 3:6; Ефесян 2:21; 5:17, 19; 6:4, 7, 8; Колосян 1:10; 3:13, 16, 22, 23, 24; 1 Фессалонікійців 1:8; 4:6, 15, 5:2; 2 Фессалонікійців 2:2, 13; 3:1; 2 Тимофія 1:18; 2:19, 19; 4:14; Євреїв 2:13; 7:21; 8:2, 8, 9, 10, 11; 10:16, 30; 12:5, 6; 13:6; Якова 1:7, 12; 2:23, 23; 3:9; 4:10, 15; 5:4, 10, 11, 11, 14, 15; 1 Петра 1:25; 3:12, 12; 2 Петра 2:9, 11; 3:8, 9,

10, 12; Юди 5, 9, 14; Об'явлення 1:8; 4:8, 11; 11:17; 15:3, 4; 16:7; 18:8; 19:6; 21:22; 22:5, 6.

«Яг» — скорочена форма Божого імені — міститься у грецькому слові *галелуїа*, який походить від єврейського виразу *галелу-Йаг*, тобто «Хвалить Яг!» (Об'явлення 19:1, 3, 4, 6; порівняйте з приміткою до Псалма 104:35 в НС з прим., англ.).

Щоб не вийти за рамки перекладацької праці і не стати тлумачами, ми з великою обачністю підходили до вживання Божого імені в Християнських Грецьких Писаннях, завжди ретельно звіряючи текст з Єврейськими Писаннями. Крім того, ми шукали підтверджень вживання Божого імені у єврейських перекладах Грецьких Писань. Кожне з 237 місць в основному тексті нашого перекладу, в яких ми відновили ім'я Єгови, має одне, а то й більше підтверджень у перекладах на єврейську.

Коли ранні християни цитували Септуагінту, то навряд чи могли усунути з цитат Боже ім'я. Вагомі аргументи на користь цього висновку навів професор Джордж Говард у статті, що вийшла в «Огляді біблійної археології» за березень 1978 року (Biblical Archaeology Review). Він, приміром, згадав «відомий рабинський уривок (Талмуд Шаббат 13.5)», в якому «обговорюється проблема знищення еретичних текстів (цілком можливо, що до них на-

лежали й книги юдейських християн). У чому ж полягала проблема? «Єретичні тексти містили Боже ім'я, і їхнє масове знищення означало б знищення Божого імені».

Професор Говард додав: «Усунення тетраграмми, ймовірно, створило богословську атмосферу, котра

дуже відрізнялась від духу, що панував у новозавітну еру I сторіччя. Зі зникненням тетраграмми юдейський Бог, якого завжди намагалися відрізнити від усіх інших богів за допомогою його єврейського імені, до деякої міри втратив свою індивідуальність».

3

**Ісус — богоподібний, божественний
Івана 1:1 — «і Слово було богом
(богоподібним, божественним)»
грец. καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος (καὶ θεός in o λόγος)**

1808	«and the word was a god» «і слово було богом»	The New Testament, in An Improved Version, Upon the Basis of Archbishop Newcome's New Translation: With a Corrected Text. London.
1829	«and the Logos was a god» «і Логос був богом»	Thompson John S. The Monotessaron; or, The Gospel History, According to the Four Evangelists. Vol. 1. Baltimore.
1864	«and a god was the Word» «і богом було Слово»	Wilson Benjamin. The Emphatic Diaglott (J ²¹ , interlinear reading). New York—London.
1879	«et la Parole était dieu» «і Слово було богом»	Segond—Ultramarine. La Sainte Bible. Geneva—Paris.
1928	«et le Verbe était un être divin» «і Слово було божественною істотою»	La Bible du Centenaire // Société Biblique de Paris.
1935	«and the Word was divine» «і Слово було божественним»	Smith J. M. P., Goodspeed E. J. The Bible— An American Translation. Chicago.
1950	«and the Word was a god» «і Слово було богом»	New World Translation of the Christian Greek Scriptures. Brooklyn.
1975	«und ein Gott (oder: Gott von Art) war das Wort» «і Слово було богом (тобто божественної природи)»	Schulz Siegfried. Das Evangelium nach Johannes. Göttingen, Deutschland.
1978	«und göttlicher Art war der Logos» «і Логос був богоподібним»	Schneider Johannes. Das Evangelium nach Johannes. Berlin.
1979	«und ein Gott war der Logos» «і богом був Логос»	Becker Jürgen. Das Evangelium nach Johannes. Würzburg, Deutschland.

У цих англійських, німецьких та французьких перекладах вживаються такі слова, як «бог», «божественний» та «богоподібний», оскільки грецьке слово θεός (*теос*) виступає тут у ролі іменної частини складеного присудка, яка виражена іменником в однині, стоїть перед дієсловом та немає перед собою означеного артикля. Проте коли говорити про

Бога, з яким Слово (Логос) був на початку, то в грецькому тексті оригіналу тут вжито вислів ὁ θεός (*теос*), що має перед собою означений артикль ο. У такій конструкції іменник з артиклем вказує на якусь особу, тимчасом як без артикля іменна частина складеного присудка, яка виражається іменником в однині і стоїть перед дієсловом, вказує на певну

рису особи. Отже, твердження Івана, що Слово, тобто Логос, був «богом», «божественним» чи «богоподібним», не означає, що він одночасно є Богом, з яким був на початку. У такому випадку ці Іванові слова означають, що мова йде про певну рису Слова, тобто Логоса, а не про те, що він є самим Богом.

У грецькому тексті багато разів трапляється конструкція, в якій іменна частина складеного присудка виступає в однині, не має артикля і стоїть перед дієсловом. Дивіться для прикладу Марка 6:49; 11:32; Івана 4:19; 6:70; 8:44, 48; 9:17; 10:1, 13, 33; 12:6; 18:37. В українській мові в подібних конструкціях іменники пишуться з маленької літери, і це вказує на певну рису чи особливість. Тому в Івана 1:1 подібну конструкцію слід перекладати як «був богом» (а не «був Богом»). Святе Письмо підтверджує, що такий переклад правильний.

Філіп Б. Гарнер (Philip B. Harner) у статті «Якісні іменні частини складеного присудка, виражені іменником без артикля: Марка 15:39 та Івана 1:1» (Qualitative Anarthrous Predicate Nouns: Mark 15:39 and John 1:1), опублікованій у «Журналі біблійної літератури», пише, що такі речення, як в Івана 1:1, «з присудком, в якому іменна частина вжита без артикля і стоїть перед дієсловом, переважно мають якісну характеристику. Вони вказують на те, що логос має природу теоса. Немає жодних підстав вважати, що іменник теос, який виступає у ролі іменної частини складеного присудка, є означеним». А на с. 87 тієї ж статті він підсумовує: «Я вважаю, що в Івана 1:1 якісна характеристика іменної частини присудка настільки очевидна, що цей іменник не можна вважати означеним» (Journal of Biblical Literature. V. 92. Philadelphia, 1973. P. 85).

4

**«Блуд» — будь-які
незаконні статеві зносини
Матвія 5:32 — грец. *πορνεία* (*порне́іа*);
лат. *for-ni-ca'ti-o* (*форніка́ціо*)**

Грецьке слово *πορνεία* — багатозначне. Згідно з «Греко-англійським словником Нового Завіту та іншої ранньохристиянської літератури», *πορνεία* має такі значення, як «проституція, розпуста, блуд, будь-які незаконні статеві зносини» (Bauer W., Gingrich F. W., Danker F. W. A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature / 2-nd English ed. Chicago—London, 1979. P. 693).

У «Теологічному словнику Нового Завіту» (Theological Dictionary of the New Testament) в т. VI на с. 592 щодо слів Ісуса з Матвія 5:32 і 19:9 говориться, що «*πορνεία* (*порне́іа*) стосується позашлюбних стосунків». Тому у Святому Письмі поняття *пор-*

не́іа вживається щодо одружених. У тому ж словнику на с. 594 говориться, що коли Павло писав Ефесян 5:3, 5, то «усвідомлював, що не кожен має дар стриманості, 1 К. 7:7. Аби захистити себе від такого гріха, як блуд, [неодруженому] чоловікові, котрому бракує [стриманості], належить вступити в законний шлюб, згідно з даними Богом вказівками, 1 К. 7:2». Отже, у Святому Письмі поняття *πορνεία* стосується також неодружених осіб, які вступають у незаконні статеві зносини або втягуються в інший вид неморальності. (Дивіться 1 Коринфян 6:9).

Б. Ф. Весткотт, один з редакторів грецького тексту Весткотта — Горта, у своїй праці «Послання свято-

го Павла до ефесян» коментує різні значення слова *pornéia* у Святому Письмі. У примітці до Ефесян 5:3 він говорить: «Це загальний термін, що стосується всіх незаконних статевих зносин, як-от: 1) перелюб: Ос. ii. 2, 4 (LXX.); Матв. v. 32; xix. 9; 2) незаконний шлюб, I Кор. v. I; 3) блуд у звичайному значенні цього слова, як у випадку [Ефесян 5:3]» (Westcott B. F. Saint Paul's Epistle to the Ephesians. London—New York, 1906. P. 76). Очевидно, під висловом «звичайне значення» мається на увазі сучасне вузьке значення, яке стосується тільки неодружених осіб.

У декотрих місцях Християнських Грецьких Писань слово *pornéia*, окрім буквального, має ще й символічне значення. У праці Ф. Зорелла (Zorell F. Lexicon Graecum Novi Testamenti / 3-d ed. 1961. Column 1106) говориться, що слово *pornéia* вказує на: «повне або часткове відступництво від правдивої віри, зраду єдиному Богові Явже задля поклоніння чужоземним богам [4Цр 9:22; Єр 3:2, 9; Ос 6:10 і т. ін.; адже союз Бога з його народом вважався свого роду духовним шлюбом]; Об 14:8; 17:2, 4; 18:3; 19:2». (Дужки та курсив автора; 4Цр у LXX відповідає 2 Царів у Масоретському тексті).

У грецькому тексті слово *pornéia* вжито у 25 місцях: Матвія 5:32; 15:19;

19:9; Марка 7:21; Івана 8:41; Дії 15:20, 29; 21:25; 1 Коринфян 5:1, 1; 6:13, 18; 7:2; 2 Коринфян 12:21; Галатів 5:19; Ефесян 5:3; Колосян 3:5; 1 Фессалонікійців 4:3; Об'явлення 2:21; 9:21; 14:8; 17:2, 4; 18:3; 19:2.

Споріднене дієслово *pornéuo* в «Перекладі нового світу» передається як «займатися блудом» та «чинити блуд» і з'являється в 8 місцях: 1 Коринфян 6:18; 10:8, 8; Об'явлення 2:14, 20; 17:2; 18:3, 9.

Споріднене дієслово *ekpornéuo* в «Перекладі нового світу» передається як «погрузити в блуд» і з'являється лише раз, у Юди 7.

Споріднений іменник *pórne* в «Перекладі нового світу» передається як «розпусниця» та «повія» і з'являється в 12 місцях: Матвія 21:31, 32; Луки 15:30; 1 Коринфян 6:15, 16; Євреїв 11:31; Якова 2:25; Об'явлення 17:1, 5, 15, 16; 19:2.

Споріднений іменник *pórnos* у «Перекладі нового світу» передається як «блудник» і з'являється в 10 місцях: 1 Коринфян 5:9, 10, 11; 6:9; Ефесян 5:5; 1 Тимофія 1:10; Євреїв 12:16; 13:4; Об'явлення 21:8; 22:15. У «Греко-англійському словнику» Г. Лідделла і Р. Скотта це слово визначається як «хлопчик на утриманні у педераста, гомосексуаліст, блудник, ідолопоклонник» (Liddell H., Scott R. A Greek-English Lexicon. 1968. P. 1450).

5

Присутність (парусія) Христа Матвія 24:3 — грец. τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας (то семейон тес сес парουσίας)

1864	«the sign of thy presence» «знак твоєї присутності»	Wilson Benjamin. The Emphatic Diaglott (J ²¹). New York—London.
1897	«the sign of thy presence» «знак твоєї присутності»	Rotherham J. B. The Emphasised Bible. Cincinnati.
1903	«the signal of Your presence» «знак Твоєї присутності»	Fenton F. The Holy Bible in Modern English. London.
1950	«the sign of your presence» «знак твоєї присутності»	New World Translation of the Christian Greek Scriptures. Brooklyn.

Грецький іменник *пароусіа* буквально означає «бути поряд»; цей вислів походить від прийменника *пара́* (поруч, коло) та *оусіа* (буття). Слово *пароусіа* з'являється у Християнських Грецьких Писаннях 24 рази, а саме в Матвія 24:3, 27, 37, 39; 1 Коринфян 15:23; 16:17; 2 Коринфян 7:6, 7; 10:10; Филип'ян 1:26; 2:12; 1 Фессалонікійців 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2 Фессалонікійців 2:1, 8, 9; Якова 5:7, 8; 2 Петра 1:16; 3:4, 12; 1 Івана 2:28. У цих 24 місцях у «Перекладі нового світу» слово *пароусіа* передається як «присутність», «бути з», «прихід», «присутній».

Споріднене з ним дієслово *пáреімі* буквально означає «бути поруч». У Християнських Грецьких Писаннях воно з'являється 24 рази, а саме в Матвія 26:50; Луки 13:1; Івана 7:6; 11:28; Дії 10:21, 33; 12:20 (прим.); 17:6; 24:19; 1 Коринфян 5:3, 3; 2 Коринфян 10:2, 11; 11:9; 13:2, 10; Галатів 4:18, 20; Колосян 1:6; Євреїв 12:11; 13:5; 2 Петра 1:9, 12; Об'явлення 17:8. У цих місцях в «Перекладі нового світу» слово *пáреімі* перекладається як «приходити», «присутній», «наставати», «тут», «стояти перед», «стати перед», «бути», «разом з», «перебувати з», «бути з», «спочатку», «мати», «з'являтися».

Слово *пароусіа* («присутність») відрізняється від грецького слова *элеусіс* («прихід»), яке з'являється у грецькому тексті лише один раз (Дії 7:52) у формі *элеусеос* (лат. *advéntu*). Слова *пароусіа* та *элеусіс* не вживаються взаємозамінно. У «Теологічному словнику Нового Завіту» зазначалося, що «ці слова [*пáреімі* та *пароусіа*] ніколи не вживаються для позначення приходу Христа в тілі, і *пароусіа* ніколи не несе значення повернення. Ідея про

більш ніж одну *пароусіа* зародилась вже в пізнішій Церкві [але не раніше Юстина, II століття н. е.]... Щоб зрозуміти світогляд християн давнини, необхідно повністю позбутися такого уявлення [про більш ніж одну *пароусіа*]» (Theological Dictionary of the New Testament. V. V. P. 865).

Доктор теології Ізраїль П. Уоррен у своїй праці «Парусія» написав про значення цього слова: «Ми часто говоримо про «друге пришестя», «другий прихід» і т. ін., але у Святому Письмі ніде не говориться про «другу Парусію». Хоч би чим вона була, це щось особливе, такого ніколи не відбувалося перед тим і ніколи більше не повториться. Така присутність — це щось більше, вона мала відрізнитися від усіх інших випадків виявлення себе [Ісуса] людям. Її назва повинна говорити сама за себе і не мати жодних означень, окрім артикля — ПРИСУТНІСТЬ [THE PRESENCE]». (Warren Israel P. The Parousia. Portland, Maine. 1879. P. 12—15).

Також у «Греко-англійському словнику Нового Завіту та іншої ранньохристиянської літератури» говориться, що слово *пароусіа* «стало офіційним терміном, який вказує на візит високоставленої особи, зокрема відвідини провінцій царями та імператорами» (Bauer W. A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature / 2-nd English ed., by Gingrich F. W. and Danker F. W. Chicago—London. 1979. P. 630). У Матвія 24:3 та в інших текстах (1 Фессалонікійців 3:13 та 2 Фессалонікійців 2:1) слово *пароусіа* стосується царської присутності Ісуса Христа, відколи він вступив на престол як Цар в останні дні цієї системи речей.

6

«Стовп мук»

Грець. *σταυρός* (*стаурос*); лат. *сгих* (*крукс*)

Вислів «стовп мук» вжито в Матвія 27:40 у зв'язку зі стратою Ісуса на місці, що називається Голгофа, тобто

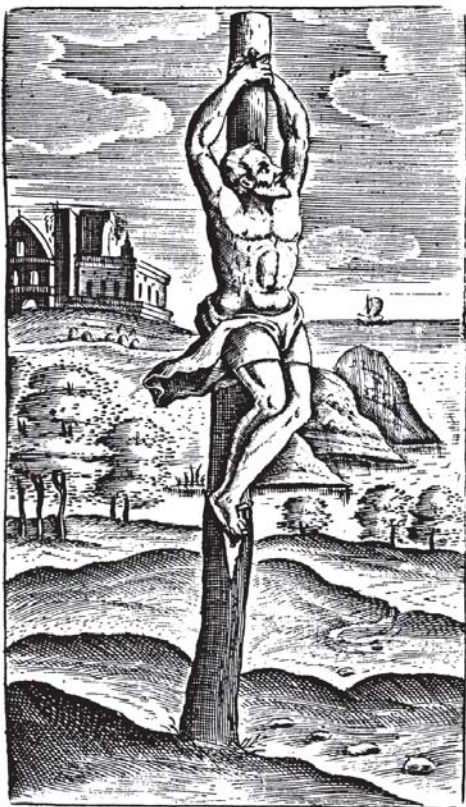
Череп. Немає жодних підстав вважати, що грецьке слово *стаурос* означає тут хрест, подібний до того, який

язичники використовували як релігійний символ протягом багатьох століть ще до Христа.

У класичній грецькій мові слово *стаурός* означало просто «вертикальний стовп, кіл» або ж «паля, яку використовують для фундаменту». Дієслово *стауроό* означало «огорожувати палями, ставити огорожу або паркан». Чоловіки, що писали під натхненням Християнські Грецькі Писання, користувались народною грецькою мовою (*койне*) і вживали слово *стаурός* у тому ж значенні, що й у класичній грецькій мові, а саме: звичайний стовп або паля без жодної поперечної балки, закріпленої під якимсь кутом. Немає жодних доказів, що це слово використовували в іншому значенні. Апостоли Петро та Павло також вживали слово *ксілон*, аби описати знаряддя тортур, до якого прибили Ісуса. Отже, це був вертикальний стовп без поперечної балки,

оскільки саме таке особливе значення і має слово *ксілон* (Дії 5:30; 10:39; 13:29; Галатів 3:13; 1 Петра 2:24). У *LXX* знаходимо *ксілон* в Ездри 6:11 (2 Ездри 6:11). Там говориться про балку, на якій мали повісити порушника закону. В такому ж значенні це слово вживається і в Дії 5:30; 10:39.

Про значення слова *стаурός* В. Е. Вайн у своїй праці «Тлумач-

Зображення *crux simplex*.

ний словник слів Нового Завіту» говорить: «СТАУРОС (*σταυρός*) у першу чергу має значення вертикальної палі або стовпа. На них страчували злочинців, прибиваючи їх цвяхами. Як іменник, так і дієслово *стауроό* — прикріпляти до стовпа або палі — в первинному значенні не слід пов'язувати з церковним хрестом у вигляді двох балок. Форма останнього

походить зі стародавньої Халдеї і використовувалась там, а також в Єгипті й інших прилеглих краях, як символ бога Таммуза (у вигляді містичної Тау, першої літери його імені). До половини III століття по Р. Х. церкви або відійшли від декотрих учень християнської віри, або ж їх перекрутили. Щоб зміцнити авторитет відступницької церковної системи, церкви приймали язичників без відродження вірою і часто дозволяли їм зберігати свої язичницькі знаки та символи. Таким чином Тау, або Т (найпоширенішою її формою стала літера з опущеною поперечкою), була прийнята для позначення Христового хреста» (Vine W. E. An Expository Dictionary of New Testament Words. V I. Reprint 1966. P. 256).

У латинському словнику Льюїса і Шорта основне значення слова *крукс* — «*дерево, шибениця або інші дерев'яні знаряддя для страти, на яких прибивали або вішали злочинців*». І тільки з часом слово *крукс* стало означати «хрест». Звичайний стовп для прибиття злочинців називали латиною *сгх sim'plex* (*крукс сімплекс*). Ми подаємо тут репродукцію з книжки Юстуса Ліпсіуса (1547—1606), який зобразив одне з таких знарядь тортур (*Lipsius Justus. De cruce libri tres. Antwerp, 1629. P. 19*).

У книжці Германа Фульди «Хрест і розп'яття» говориться: «У місцях, вибраних для публічної страти, не завжди були дерева. Тому в землю вкопували звичайну балку. І до неї прив'язували або прибивали злочинців з піднятими руками, причому часто ще й прив'язували чи прибивали ноги». Навівши чимало доказів, Фульда робить на с. 219, 220 такий підсумок: «Ісус помер на звичайному стовпі смерті. Підтвердженням цього служить а) поширений у той час на Сході звичай використовувати це знаряддя страти, б) непряме свідчення самої історії про страждання Ісуса і в) багато висловів отців ранньої

церкви» (*Fulda Hermann. Das Kreuz und die Kreuzigung. Breslau, 1878. P. 109*).

Пауль Вільгельм Шмідт, професор Базельського університету, детально дослідив грецьке слово *стаурос* у своїй праці «Історія Ісуса» (*Paul Wilhelm Schmidt. Die Geschichte Jesu. V. 2. Tübingen—Leipzig, 1904. P. 386—394*). На с. 386 тієї праці він сказав: «Слово *σταυρός* [*стаурос*] означає будь-який стовп або стовбур дерева у вертикальному положенні». А на с. 387—389 він описав покарання, до якого засудили Ісуса: «Якщо говорити про покарання Ісуса, то, згідно з євангельською оповіддю, окрім бичування, на думку приходить лише найпростіший спосіб розп'яття, який мали римляни,— повішення роздягненого тіла на стовпі. Аби зробити це ганебне покарання ще жахливішим, Ісуса змусили самому нести або тягнути стовп до місця страти. [...] Таке покарання, яке часто мало масовий характер, не допускало нічого іншого, крім звичайного повішення: Вар знищив 2000 за раз (*Йосиф Флавій*. Іудейські старожитності. XVII 10. 10), стільки ж знищив Квадрат (Іудейська війна. II 12. 6), прокуратор Фелікс (Іудейська війна. II 15. 2 [13. 2], а також Тіт (Іудейська війна. VII. 1 [V 11. 1])).

Отже, немає жодних доказів, що Ісус Христос був розп'ятий на двох кусках дерева, розміщених під прямим кутом. Ми нічого не хочемо додавати до Божого написаного Слова, вводячи в натхнені Писання язичницьке поняття про хрест, а використовуємо найпростіше значення слів *стаурос* та *скілон*. Оскільки Ісус під словом *стаурос* мав на увазі страждання, ганьбу і муки своїх послідовників (Матвія 16:24), ми переклали *стаурос* як «стовп мук», щоб показати відмінність між словом *скілон*, котре ми переклали як «стовп».

**«Душа» — жива істота, людина або тварина;
життя особи; інші значення**
Грець. ψυχή (*психе́*); лат. а́ні-ма (*а́німа*);
євр. נֶפֶשׁ (*не́феш*)

У Християнських Грецьких Писаннях грецьке слово *психе́* з'являється 102 рази, вперше воно вживається в Матвія 2:20. До цього числа входять і такі вірші, як Ефесян 6:6 та Колосян 3:23, де вжито вислів «від усієї душі». Крім того, воно є частиною багатьох складених грецьких слів, що вживаються, скажімо, у Филип'ян 2:2, 19; 1 Фессалонікійців 5:14. У «Перекладі нового світу» *психе́* послідовно передається як «душа». Вживання в перекладі одного й того ж українського слова допомагає ліпше зрозуміти, в якому контексті вживали слово *психе* чоловіки, що писали під натхненням, і якого значення вони йому надавали.

У Єврейських Писаннях єврейське слово *не́феш* з'являється 754 рази, вперше — в Буття 1:20. У «Перекладі нового світу» воно послідовно перекладається словом «душа», і в кожному місці його значення розкривається контекстом. Вживання одного й того ж єврейського слова у різних контекстах допомагає нам збагнути, що під цим словом розуміли письменники Біблії, а саме: чи це людина, особа, чи це нижче створіння, чи це саме життя людини або тварини. Таке значення повністю відрізняється від того, що під словом «душа» розуміли стародавні єгиптяни, вавилоняни, греки та римляни, коли вживали його в релігійному чи філософському контексті.

Аби читачеві допомогти зрозуміти, що таке «душа», наводимо нижче згруповані під різними підзаголовками місця Писань, у яких вживається слово «душа».

Тварини — душі

Об'явлення 8:9

Жива людина, особа — душа

Дії 2:41, 43; 7:14; 27:37

Римлян 13:1

1 Коринфян 15:45

1 Петра 3:20

2 Петра 2:14

Душа — це істота, підвладна смерті, знищенню

Матвія 2:20; 10:28, 28; 26:38

Марка 3:4; 14:34

Луки 6:9; 17:33

Івана 12:25

Дії 3:23

Римлян 11:3

Євреїв 10:39

Якова 5:20

Об'явлення 8:9; 12:11; 16:3

Життя особи

Матвія 6:25; 10:39; 16:25

Марка 8:35; 10:45; 12:30

Луки 2:35; 10:27; 12:20; 14:26;
21:19

Івана 10:15; 12:25; 13:38; 15:13

Дії 15:26 (прим.); 20:10, 24; 27:10, 22

Римлян 16:4

Филип'ян 2:30

1 Фессалонікійців 2:8

Якова 1:21

1 Петра 1:22; 2:11, 25

1 Івана 3:16

Душа, звільнена з гадесу («пекла»)

Дії 2:27

Душа і дух — різні поняття

Филип'ян 1:27

1 Фессалонікійців 5:23

Євреїв 4:12

Бог має душу

Матвія 12:18

Євреїв 10:38

«Гадес», «шеол» — спільна могила людства
грец. ᾠδης (gáides); лат. ínfernus;
євр. שְׁאוֹל (sheól); сир. shiul (shiul)
«Пекло» — неправильний переклад

Слово «гадес» вживається 10 разів

Слово «гадес», яке, правдоподібно, означає «невидиме місце», вживається у «Християнських Грецьких Писаннях». Переклад нового світу» у таких 10 місцях: Матвія 11:23; 16:18; Луки 10:15; 16:23; Дії 2:27, 31; Об'явлення 1:18; 6:8; 20:13, 14.

У Дії 2:27 Петро цитує слова з Псалма 16:10. Це свідчить про те, що слова «гадес» і «шеол» мають однакові значення і стосуються спільної могили людства (на противагу грецькому слову *táfos*, яке вказує на окрему могилу). Латинський відповідник слова «гадес» — *ínfernus* (іноді *ínferus*). Воно означає «те, що лежить внизу, нижнє місце» і влучно описує спільну могилу людства. Тому це слово — підходящий відповідник грецького та єврейського термінів.

У натхнених Писаннях слова «гадес» та «шеол» пов'язані зі смертю та мертвими, а не з життям та живими (Об'явлення 20:13). У цих словах немає навіть думки про задоволення або біль чи натяку на це.

Слово «шеол» вживається 66 разів

Слово «шеол» вживається в «Єврейських Писаннях». Переклад нового світу» в таких 66 місцях: Буття 37:35; 42:38; 44:29, 31; Числа 16:30, 33; Повторення Закону 32:22; 1 Самуїла 2:6; 2 Самуїла 22:6; 1 Царів 2:6, 9; Йова 7:9; 11:8; 14:13; 17:13, 16; 21:13; 24:19; 26:6; Псалом 6:5; 9:17; 16:10; 18:5; 30:3; 31:17; 49:14, 14, 15; 55:15; 86:13;

88:3; 89:48; 116:3; 139:8; 141:7 [у перекладі Огієнка це Псалом 6:6; 9:18; 16:10; 18:6; 30:4; 31:18; 49:15, 15, 16; 55:16; 86:13; 88:4; 89:49; 116:3; 139:8; 141:7]; Приповістей 1:12; 5:5; 7:27; 9:18; 15:11, 24; 23:14; 27:20; 30:16; Екклесіяста 9:10; Пісня над піснями 8:6; Ісаї 5:14; [7:11]; 14:9, 11, 15; 28:15, 18; 38:10, 18; 57:9; Єзекіїля 31:15, 16, 17; 32:21, 27; Осії 13:14, 14; Амоса 9:2; Йони 2:2; Авакума 2:5.

В Єврейських Писаннях в оригіналі слово «шеол» вживається 65 разів, у всіх тих місцях, де воно стоїть у «Biblia Hebraica Stuttgartensia» (1977), і ще один раз в Ісаї 7:11 (тут у слові «шеол» дещо відрізняються значки, що позначають голосні). У всіх тих випадках у «Перекладі нового світу» єврейське слово *sheól* послідовно передається словом «шеол». У грецькій Септуагінті слово *sheól* зазвичай перекладається як *gáides*.

Хоча існує кілька версій походження єврейського слова *sheól*, очевидно, воно походить від єврейського дієслова *שָׁאַל* (ша́ал), яке означає «просити» або «домагатися». З цього можна зробити висновок, що «шеол» — це місце (а не стан), яке просить або вимагає всіх без винятку, приймаючи до себе померлих людей. (Дивіться примітки до Буття 37:35 та Ісаї 7:11 в *НС з примітками*, англ.). Це місце є в землі, завжди пов'язується з мертвими і означає спільну могилу людства, місце в землі (не в морі), де перебувають померлі. На противагу цьому слову єврейське слово *kéver* означає окрему могилу або місце поховання (Буття 23:4, 6, 9, 20).

«Геєна» — символ цілковитого знищення
Грец. γέεννα (геєнна); лат. гегенна;
євр. גִּי הַנֶּחֱם (ge ginnóm, «долина Гіннома»)

Оскільки слово «геєна» — це грецька форма єврейського вислову *ge ginnóm*, то воно означає «долина Гіннома». В Ісуса Навина 18:16, де згадується про «долину Гіннома», у LXX вжито слово «геєна». У Християнських Грецьких Писаннях це слово знаходимо 12 разів, вперше воно вжито в Матвія 5:22. У «Перекладі нового світу» воно послідовно передане словом «геєна» у всіх місцях, а саме: в Матвія 5:22, 29, 30; 10:28; 18:9; 23:15, 33; Марка 9:43, 45, 47; Луки 12:5; Якова 3:6.

Долина Гіннома лежала на захід та південь від стародавнього Єрусалима (Ісуса Навина 15:8; 18:16; Єремії 19:2, 6). За часу правління останніх юдейських царів її використовували для ідолопоклонства — поклоніння язичницькому богу Молоху, якому приносили в жертву людей, спалюючи їх у вогні (2 Хронік 28:3; 33:6; Єремії 7:31, 32; 32:35). Вірний цар Йосія опоганив цю долину, особливо ту її частину, яка називалась Тофет, аби там більше не проводили таких релігійних обрядів (2 Царів 23:10).

Єврейський тлумач Давид Кімрі (David Kimhi) (1160? — 1235?) у своєму коментарі до Псалма 27:13 подає таку історичну інформацію щодо вислову «Ге-Гінном»: «Це місце лежить на території, що прилягає до Єрусалима, це огидне місце; туди викидають всяку нечисть і трупи. Також там постійно горів вогонь, на якому спалювали все нечисте та рештки скелетів. Тому суд над злими людьми отримав символічну назву Ге-Гінном».

Долина Гіннома стала сміттезвалищем, де спалювались відходи Єрусалима. Вкинені туди трупи тварин знищував вогонь, який підтримували додаванням сірки. Також туди кидали трупи страчених злочинців, яких вважали недостойними поховання у гробниці. Якщо такі трупи опинялись у вогні, то згоряли, якщо ж потрапляли на схили глибокого яру, то розкладались і там заводились черви, тобто личинки, котрі не гинули, поки не з'їдали все м'ясо, залишаючи лише кістки. Отже, якщо чийсь труп кидали в геєну, це вважалося найгіршим покаранням. Буквальна геєна і те значення, яке їй надавали, лежать в основі вислову «озеро, що палає вогнем і сіркою» (Об'явлення 19:20; 20:10, 14, 15; 21:8).

До геєни не вкидали живих істот — чи то тварин, чи то людей, щоб вони там згоряли живцем або мучилися. Тому це місце аж ніяк не може бути символом невидимої сфери, де у буквальному вогні вічно мучаться людські душі або де їх постійно точать немирущі черви. Туди кидали трупи злочинців, бо вони вважались недостойними поховання у гробницях, що були символом надії на воскресіння. Саме тому Ісус та його учні використовували геєну як символ вічного знищення, викорінення з Божого світу, тобто «другої смерті», вічного покарання.

Усе це узгоджується з такими рисами Єгови, як справедливість і любов. (Порівняйте Вихід 34:6, 7; 1 Івана 4:8).

**Вислови «Старий Завіт» і «Новий Завіт»
2 Коринфян 3:14 — грец. ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει
τῆς παλαιᾶς διαθήκης (epí teí anagnósei
tes palaiás diatékes);
лат. in лектіоне ветеріс тестаменті**

1611	«in the reading of the old testament» «при читанні старого завіту»	King James Version.
1808	«at the reading of the old covenant» «під час читання старої угоди»	Thomson Charles. The New Covenant, Commonly Called the New Testament: Translated From the Greek. Philadelphia.
1903	«при читанню старого завіту»	«Новий Завіт», переклад Александра Бачинського
1903	«в читанню старого завіту»	«Святе Письмо Старого і Нового Завіту» (1903; передрук 1969 року), переклад П. О. Куліша, І. С. Левицького та І. Пулюя
1950	«at the reading of the old covenant» «коли читається стара угода»	New World Translation of the Christian Greek Scriptures. Brooklyn.
1972	«when the lesson is read from the old covenant» «коли читається урок зі старої угоди»	The New English Bible. Oxford—Cambridge.
1990	«в читанні Старого Заповіту»	«Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту», переклад Огієнка.

Сьогодні ту частину Святого Письма, яка написана єврейською та арамейською мовами, прийнято називати «Старим Завітом» або «Старим Заповітом». Ця традиція ґрунтується на тому, що в 2 Коринфян 3:14, в латинському перекладі «Вульгати», вжито вислів «Старий Заповіт». В українських перекладах теж знаходимо подібний вислів — «Старий Завіт» або «Старий Заповіт». А Християнські Грецькі Писання прийнято називати «Новим Завітом». Однак слід зазначити, що грецьке слово *diatékes*, вжите в 2 Коринфян 3:14, як і в 32 інших місцях грецького тексту, несе в собі значення «угоди».

Стосовно значення латинського слова *testamentum* (родовий відмінок: *тестаменті*) Едвін Гач у своїй праці «Грецька мова за часу написання Біблії. Нариси» пише: «Через незнання філології пізньої латини і латини простого народу раніше вважали, що слово «*testamentum*», — ним перекладали слово [*diatéke*] в ранніх латинських перекладах, в тому чис-

лі у Вульгаті, — означало «заповіт» або «остання воля». Хоча насправді воно мало ще й значення «угоди», і цілком можливо, що це єдине його значення» (*Hatch Edwin. Essays in Biblical Greek. Oxford, 1889. P. 48*). Подібно висловився і В. Ф. Молтон у виданні «Письменники коментують Біблію для англійського читача»: «У старому латинському перекладі Святого Письма слово *testamentum* стало широкимживаним відповідником цього слова [*diatéke*]. Але дуже часто це слово у значенні «остання воля» просто не вписується в контекст (наприклад, нікому навіть на думку не спаде, що в Пс. lxxxiii 5 псалмспівець хотів сказати, ніби вороги Бога «уклали проти Нього *заповіт*»). Отже, чітко видно, що латинське слово *testamentum* вживалося у ширшому значенні, і це пояснює, чому його грецькому відповіднику надавали такого широкого значення» (*Moulton W. F. A Bible Commentary for English Readers by Various Writers. Ed. by Charles Ellicott. New York. V. 8.—P. 309*).

Вищенаведена інформація показує, що вислів «старий заповіт» або «старий завіт», вжитий декотрими перекладачами в 2 Коринфян 3:14, не правильний. Тому багато сучасних перекладів правильно передали цей вислів як «стара угода». Апостол Павло не говорить тут про Єврейські та Арамейські Писання в цілому. Також він не має на увазі, що натхнені християнські писання є «новим заповітом (угодою)». Апостол Павло тут говорить про стару Закон-угоду, яку записав Мойсей у П'ятикнижжі і яка є лише частиною дохристиянських Писань.

Тому в наступному вірші він каже: «Коли... читають Мойсееві писання».

Отже, немає жодних причин називати Єврейські та Арамейські Писання «Старим Завітом», а Християнські Грецькі Писання — «Новим Завітом». Сам Ісус Христос називав збірку священних писань «Писаннями» (Матвія 21:42; Марка 14:49; Івана 5:39). І апостол Павло називав їх «Писаннями» та «святими писаннями» (Римлян 1:2; 15:4; 2 Тимофія 3:15). Тому є всі підстави вживати більш підходящі назви — «Єврейські Писання» та «Християнські Грецькі Писання».

11

Одиниці виміру

Середні величини, подані нижче, ґрунтуються на Біблії та археологічних знахідках. Усі сучасні еквіваленти — приблизні.

Щоб підрахувати вартість золота або срібла на наш час, слід визначити теперішню вартість одного грама, а тоді помножити її на кількість грамів.

У грецькому тексті в Луки 24:13;

Івана 6:19; 11:18 відстань подано в стадіях (одна римська стадія становила 1/8 римської милі, або 185 метрів). У «Перекладі нового світу» ця одиниця виміру переведена в метричну систему. Наприклад, в Луки 24:13 вислів «шістдесят стадій» перекладено висловом «близько одинадцяти кілометрів» (7,5 римських миль).

ГРЕЦЬКІ ТА РИМСЬКІ ГРОШОВІ ОДИНИЦІ ТА ЇХНІ ВАГОВІ ЕКВІВАЛЕНТИ

Сучасний еквівалент

1 лепта (єврейська; мідна чи бронзова)	= 1/2 квадранса	
1 квадранс (римський; мідний чи бронзовий)	= 2 лепти	
1 ас або асарій (римський або провінційний; мідний чи бронзовий)	= 4 квадранси	
1 денарій (римський; срібний)	= 16 асів	= 3,85 г
1 драхма (грецька; срібна)		= 3,40 г
1 дідрахма (грецька; срібна)	= 2 драхми	= 6,80 г
1 тетрадрахма (срібний статер)	= 4 драхми	= 13,6 г
1 міна	= 100 драхм	= 340 г
1 талант (золотий або срібний)	= 60 мін	= 20,4 кг

МІРИ РІДИН

1 бат	= 22 л
1 кор*	= 10 батів = 220 л

*Також міра сипких тіл.

МІРИ ДОВЖИНИ

1 лікоть	= 44,5 см
1 довгий лікоть	= 51,8 см
1 очеретина	= 6 ліктів = 2,67 м
1 довга очеретина	= 6 довгих ліктів = 3,11 м
1 сажень	= 1,8 м

ГОЛОВНІ ПОДІЇ ЗЕМНОГО ЖИТТЯ ІСУСА
Чотири Євангелія у хронологічному порядку

Час	Місце	Подія	Матвія	Марка	Луки	Івана
3 р. до н. е.	Єрусалим, храм	<div>Події, що передували Ісусовому служінню</div> <div>Захарії передречено народження Івана Хрестителя</div> <div>Народження Ісуса передречено Марії; вона відвідує Єлизавету</div> <div>Народження Івана Хрестителя; його життя в пустелі</div> <div>Народження Ісуса (Слова, через якого все з'явилося), нащадка Авраама і Давида</div> <div>Ангел проголошує добру новину; пастихи відвідують немовля Ісуса обрізують (8-й день), представляють у храм (40-й день)</div> <div>Астрологи; втеча до Єгипту; убивство дітей; повернення Ісуса 12-літній Ісус на святі</div> <div>Пасхи; повертається додому Служіння Івана Хрестителя</div>			1:5—25	
бл. 2 р. до н. е.	Назарет; Юдея				1:26—56	
2 р. до н. е.	пагориста місцевість Юдеї				1:57—80	
2 р. до н. е., бл. 1 жовт.	Віфлеєм		1:1—25		2:1—7	1:1—5, 9—14
	поблизу Віфлеєма				2:8—20	
	Віфлеєм; Єрусалим				2:21—38	
1 р. до н. е. або 1 р. н. е.	Єрусалим; Віфлеєм; Назарет		2:1—23		2:39, 40	
12 р. н. е.	Єрусалим				2:41—52	
29 р., весна	пустеля, Йордан		3:1—12		1:1—8	1:6—8, 15—28
29 р., осінь	річка Йордан		<div>Початок Ісусового служіння</div> <div>Хрещення і помазання Ісуса, який народився як людина і походив з роду Давида, але Бог проголосив його своїм Сином</div>			3:21—38

Юдейська пустеля Віфанія за Йорданом	Піст та спокушування Ісуса Свідчення Івана Хрестителя про Ісуса Перші Ісусові учні	4:1—11	1:12, 13	4:1—13	1:15, 29—34 1:35—51 2:1—12 2:13—25 3:1—21 3:22—36 4:1—3 4:4—43
Верхня частина Йорданської долини Кана Галілейська; Капернаум Єрусалим	Ісус виконує перше чудо: приходить у Капернаум Святування Пасхи: вигнання торговців з храму Розмова Ісуса з Никодимом				
Єрусалим Юден; Енон	Ісусові учні хрестять людей; Іван має ставати меншим				3:1—21 3:22—36
Тиверія	Ув'язнення Івана; Ісус їде до Галілеї	4:12; 14:3—5	1:14; 6:17—20	3:19, 20; 4:14	4:1—3 4:4—43
Сихар у Самарії	По дорозі до Галілеї Ісус навчає самарян				
Широкомасштабне служіння Ісуса в Галілеї					
Галілея	Спочатку проголошує: «Наблизилося царство небесне»	4:17	1:14, 15	4:14, 15	4:44, 45
Назарет; Кана; Капернаум	Зцілює хлопчика; читає про доручене йому завдання; його не приймають; їде до Капернаума	4:13—16		4:16—31	4:46—54
Галілейське море, по- близу Капернаума	Кличе Симона та Андрія, Якова та Івана	4:18—22	1:16—20	5:1—11	
Капернаум	Зцілює одержимого демоном, а також Петрову тещу і багатьох інших	8:14—17	1:21—34	4:31—41	
Галілея	Перша подорож по Галілеї з чотирма нешодавно покликаними учнями	4:23—25	1:35—39	4:42, 43	
Галілея	Зцілення прокаженого; нагопи людей стікаються до Ісуса	8:1—4	1:40—45	5:12—16	
Капернаум	Зцілює паралізованого	9:1—8	2:1—12	5:17—26	
Капернаум	Кличе Матвія; на бенкеті зі збирачами податків	9:9—17	2:13—22	5:27—39	
Юдея	Проповідує в синагогах Юдеї			4:44	

Час	Місце	Подія	Матвія	Марка	Луки	Івана
31 р., Пасха	Єрусалим	Йде на бенкет; зцілює чоловіка; засуджує фарисев				5:1—47
	Повертається з Єрусалима (?)	Учні зривають колоски в суботу	12:1—8	2:23—28	6:1—5	
	Галілея;	Зцілює в суботу чоловіка з сухою рукою; відходить до берега моря; зцілює	12:9—21	3:1—12	6:6—11	
	Галілейське море	Вибирає 12 апостолів		3:13—19	6:12—16	
	Гора поблизу Капернаума	Нагірна проповідь	5:1—7:29		6:17—49	
	Поблизу Капернаума	Зцілює слугу сотника	8:5—13		7:1—10	
	Капернаум	Воскрешає сина вдови			7:11—17	
	Наїн	Ув'язнений Іван посилає учнів до Ісуса	11:2—19		7:18—35	
	Галілея	Ганьбить міста; відкриття немовлятам; зручне ярмо	11:20—30			
	Галілея	Грішниця намацує ноги; приклад про боржників			7:36—50	
	Галілея	Друга проповідницька подорож по Галілеї з 12 апостолами			8:1—3	
	Галілея	Зцілення одержимого демонами; звинувачення, що Ісус пов'язаний з Вельзевлом	12:22—37	3:19—30		
	Галілея	Книжники та фарисії вимагають знак	12:38—45			
	Галілея	Учні Христа — це його близькі родичі	12:46—50	3:31—35	8:19—21	
	Галілейське море	Приклади про сіяча, бур'яни; інші приклади; пояснення	13:1—53	4:1—34	8:4—18	
	Галілейське море	Перепливаючи озеро, утихомовляє бурю	8:18, 23—27	4:35—41	8:22—25	
	Гадара, на Пд.-Сх. від Галілейського моря	Зцілює двох одержимих демонами; демони входять у свиней	8:28—34	5:1—20	8:26—39	
	Очевидно, Капернаум	Воскресіння дочки Яіра; зцілення жінки	9:18—26	5:21—43	8:40—56	
	Капернаум (?)	Зцілює двох сліпих і німого, одержимого демонами	9:27—34			

32 р., незадовго до Пасхи (Ів. 6:4)	Назарет	Знову відвідує місто, де виріс, і знову його не приймають	13:54—58	6:1—6	
	Галілея	Третя подорож по Галілеї, посилав апостолів; діяльність розширюється	9:35—11:1	6:6—13	9:1—6
	Тіверія	Іванові Хрестителю відрубують голову; Ірод відчуває вину і боїться	14:1—12	6:14—29	9:7—9
	Капернаум (?); Пн.-Сх. узбережжя Галілейського моря	Апостоли повертаються з відповідницької подорожі; нагодовує 5000	14:13—21	6:30—44	9:10—17
	Пн.-Сх. узбережжя Галілейського моря; Генсарет	Спроба зробити Ісуса царем; він йде по морю; зцілює	14:22—36	6:45—56	6:14—21
	Капернаум	Пояснює, що таке «хліб життя»; багато учнів відходять		6:22—71	
	Очевидно, Капернаум	Традиції, які позбавляють сили Боже Слово	15:1—20	7:1—23	7:1
	Фінікія; Десятимістя	Поблизу Тира, Сидона; потім у Десятимістя; нагодовує 4000	15:21—38	7:24—8:9	
	Магадан	Фарисеї та саддукеї знову вимагають знак	15:39—16:4	8:10—12	
	Пн.-Сх. узбережжя Галілеї; Віфсада	Застерігає про фарисейську закваску; зцілює сліпото	16:5—12	8:13—26	
32 р., після Пасхи	Кесарія Пиліпова	Ісус — Месія; передірає смерть, воскресіння	16:13—28	8:27—9:1	9:18—27
	Очевидно, г. Гермон	Преображення перед Петром, Яковом та Іваном	17:1—13	9:2—13	9:28—36
	Кесарія Пиліпова	Зцілює чоловіка, який був одержимий демоном і якого не могли зцілити учні	17:14—20	9:14—29	9:37—43
	Галілея	Знову передірає свою смерть та воскресіння	17:22, 23	9:30—32	9:43—45
	Капернаум	Чудом дає гроші для сплати податку	17:24—27		
	Капернаум	Найбільший у Царстві; як ставитись до помилок інших; милосердя	18:1—35	9:33—50	9:46—50
	Галілея; Самарія	Йде з Галілеї на свято Наметів; залишити все задля служіння	8:19—22		9:51—62
					7:2—10

Час	Місце	Подія	Матвія	Марка	Луки	Івана
32 р., свято Наметів	Пізнiшiй перiод служiння Iсуса в Юдеї					
	Єрусалим	Iсус прилюдно навчає на святi Наметiв				7:11—52
	Єрусалим	Навчає пiсля святa, зцiлює слiпного			10:1—24	8:12—9:41
	Очевидно, Юдея	Висилає 70 проповiдувачiв; вони повертаються, розповiдають			10:25—42	
	Юдея; Вiфанія	Розповiдає про милосердного самарянина; в домi Марти i Марії			11:1—13	
	Очевидно, Юдея	Знову вчить вiрцевої молитви; наполегливiсть у проханнях			11:14—36	
	Очевидно, Юдея	Спиритовує фальшивi обвинувачення; показує, що тогочасне поколiння заслуговує осуду			11:37—54	
	Очевидно, Юдея	За столом у фарисея: Iсус засуджує лицемiрiв			12:1—59	
	Очевидно, Юдея	Навчає про Божу опiку; вiрний управитель			13:1—21	
	Очевидно, Юдея	Зцiлює в суботу скорчену жiнку; три приклади				10:1—39
32 р., свято Присвячення	Єрусалим	Iсус на святi Присвячення; Добрий Пастир				
	Пізнiшiй перiод служiння Iсуса на сході від Йордану					
	за Йорданом	Багато повiрили в Iсуса				10:40—42
	Перей (за Йорданом)	Навчає в мiстах i селах по дорозі в Єрусалим			13:22	
	Перей	Як увiйти в Царство; погрози Iрода; дiм залишається порожнiй			13:23—35	
	Очевидно, Перей	Смирненнiсть; приклад про велику вечерю			14:1—24	
	Очевидно, Перей	Цiна учiництва			14:25—35	

Очевидно, Перя	Приклади про: загублену вісню, загублену монету, блудного сина		15:1—32	
Очевидно, Перя	Приклади про: неправедного управителя; багача і Лазаря		16:1—31	
Очевидно, Перя	Прощення і віра; нікчемні раби		17:1—10	
Віфанія	Ісус воскрешає Лазаря		11:1—46	
Єрусалим; Єфрем	Кайяфа виносить рішення проти Ісуса; Ісус їде звідти		11:47—54	
Самарія; Галілея	Зцілює і навчає, проходячи Самарією, Галілеєю		17:11—37	
Самарія або Галілея	Приклади про: наполегливу вдову; фарисея та збирача податків		18:1—14	
Перя	Проходить Переєю; навчає про ставлення до розлучення	19:1—12	10:1—12	
Перя	Приймає і благословляє дітей	19:13—15	10:13—16	18:15—17
Перя	Багатий молодий чоловік; приклад про робітників у винограднику	19:16—20:16	10:17—31	18:18—30
Очевидно, Перя	Ісус утретє передірає свою смерть, воскресіння	20:17—19	10:32—34	18:31—34
Очевидно, Перя	Прохання дати Якову та Івану місяця в Царстві	20:20—28	10:35—45	
Єрихон	Проходячи через Єрихон, зцілює двох сліпих; відвідує Закхен; приклад про десять мін	20:29—34	10:46—52	18:35—19:28
Останній період служіння Ісуса в Єрусалимі				
Віфанія	Приходить у Віфанію за шість днів до Пасхи			11:55—12:1
Віфанія	Бенкет у домі Симона, прокаженого; Марія намащує Ісуса; юдеї приходять, щоб побачити Ісуса та Лазаря	26:6—13	14:3—9	12:2—11

8 нісана 33 р.

9 нісана

Час	Місце	Подія	Матвія	Марка	Луки	Івана
9 нісана	Віфанія — Єрусалим	Христос урочисто в'їжджає в Єрусалим	21:1—11, 14—17	11:1—11	19:29—44	12:12—19
10 нісана	Віфанія — Єрусалим	Проклинає безплідне фігове дерево; в друге наводить порядок у храмі	21:18, 19, 12, 13	11:12—17	19:45, 46	
	Єрусалим	Старші священники і книжники шукають можливості вбити Ісуса		11:18, 19	19:47, 48	
11 нісана	Єрусалим	Розмова з греками; невірство юдеїв	21:19—22	11:20—25		12:20—50
	Віфанія — Єрусалим	Безплідне фігове дерево засохло				
	Єрусалим, храм	Владу Христа ставлять під сумнів; приклад про двох синів	21:23—32	11:27—33	20:1—8	
	Єрусалим, храм	Приклади про злих рільників, про весільний бенкет	21:33—22:14	12:1—12	20:9—19	
	Єрусалим, храм	Підступні запитання про податок, воскресіння, заповіді	22:15—40	12:13—34	20:20—40	
	Єрусалим, храм	Ісус змушує замовкнути, поставивши питання про походження Месії	22:41—46	12:35—37	20:41—44	
	Єрусалим, храм	Нещадно викриває книжників і фарисеїв	23:1—39	12:38—40	20:45—47	
	Єрусалим, храм	Скромна лепта вдови		12:41—44	21:1—4	
	Оливкова гора	Передречення про падіння Єрусалима; Ісусову присутність; кінець системи	24:1—51	13:1—37	21:5—38	
	Оливкова гора	Приклади про десятих незайманих двчат, про таланти, про овець і козлів	25:1—46			
12 нісана	Єрусалим	Релігійні провідники складають плани вбити Ісуса	26:1—5	14:1, 2	22:1, 2	
	Єрусалим	Юда домовляється зі священниками, щоб зрадити Ісуса	26:14—16	14:10, 11	22:3—6	
13 нісана (четвер пополуночі)	Єрусалим та околиці	Підготовка до Пасхи	26:17—19	14:12—16	22:7—13	

14 нісана	Єрусалим	Пасхальна вечера разом із 12	26:20, 21	14:17, 18	22:14—18	13:1—20
	Єрусалим	Ісус миє ноги апостолам				13:21—30
	Єрусалим	Викриває Юду як зрадника і відправляє його	26:21—25	14:18—21	22:21—23	[1Кр 11: 23—25]
	Єрусалим	Започатковує відзначення пам'ятної вечери з 11	26:26—29	14:22—25	22:19, 20, 24—30	13:31—38
	Єрусалим	Передрікає, що Петро зречеться його і апостоли розпорошаться	26:31—35	14:27—31	22:31—38	14:1—17:26
	Єрусалим	Помічник; взаємна любов; лихо; Ісусова молитва				18:1—12
	Гефсиманія	Муки в саду; зрада та арешт Ісуса	26:30, 36—56	14:26, 32—52	22:39—53	18:13—27
	Єрусалим	На суді перед Анною, Кайяфою, синедрионом; зречення Петра	26:57—27:1	14:53—15:1	22:54—71	
	Єрусалим	Зрадник Юда повісився	27:3—10		[Дії 1:18, 19]	
	Єрусалим	Перед Пилатом, потім перед Іродом і знову перед Пилатом	27:2, 11—14	15:1—5	23:1—12	18:28—38
	Єрусалим	Пилат намагається звільнити Ісуса, а тоді віддає на смерть	27:15—30	15:6—19	23:13—25	18:39—19:16
(бл. 15 години, п'ятниця)	Голгофа, Єрусалим	Смерть Ісуса на стовпі мук і пов'язані з цим події	27:31—56	15:20—41	23:26—49	19:16—30
	Єрусалим	Ісусове тіло знімають зі стовпа мук і хоронять	27:57—61	15:42—47	23:50—56	19:31—42
15 нісана	Єрусалим	Священники і фарисеї ставлять коло гробниці охорону	27:62—66			
16 нісана	Єрусалим та околиці	Ісусове воскресіння та події того дня	28:1—15	16:1—8	24:1—49	20:1—25
	Єрусалим; Галілея	Подальші з'явлення Ісуса Христа	28:16—20	[1Кр 15:5—7]	[Дії 1:3—8]	20:26—21:25
25 іяра	Оливкова гора, поблизу Віфанії	Вознесіння Ісуса. 40-й день після його воскресіння	[Дії 1:9—12]		24:50—53	

13

ОБ'ЄДНАНЕ ЦАРСТВО

Саула, Давида,
Соломона

Міста • Інші об'єкти □

0 10 20 30 40 50
КІЛОМЕТРИ

14

Палестина за часу СЛУЖІННЯ ІСУСА

Міста • Інші об'єкти □

0 10 20 30 40 50
КІЛОМЕТРИ

БІБЛІЙНІ ТЕМИ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

(Якщо не зазначено інакше, вірші з Єврейських Писань подано в перекладі Огієнка (видання 2002 року). Інші джерела: *Дерк.*— Новий завіт, переклад Деркача; *Кул.*— Святе Письмо, переклад Куліша; *НС*— «Переклад нового світу Святого Письма» (з примітками, англ.); *Ог.*— Біблія у перекладі Огієнка (видання 1988 року).
Список біблійних книг Єврейських Писань подано на сторінці 511).

1. Армагеддон

А. Божя війна, яка покінчить зі злом

Народи зібрані на Армагеддон ..... Об 16:14, 16
Бог воює за посередництвом Сина та ангелів ..... 2Фс 1:6-9; Об 19:11-16
Як ми можемо пережити ..... Сф 2:2, 3; Об 7:14

Б. Не суперечить Божій любові

Світ надмірно розбещений 2Тм 3:1-5
Бог терпеливий, але справедливості вимагає дій ..... 2Пт 3:9, 15; Лк 18:7, 8
Щоб праведні процвітали, злі мусять щезнути ..... Пр 21:18; Об 11:18

2. Біблія

А. Боже Слово натхнене

Божий дух спонукав людей писати 2Пт 1:20, 21
Містить пророцтва: ..... Дн 8:5, 6, 20-22, (Ог.-88); Лк 21:5, 6, 20-22; Іс 45:1-4
Ціла Біблія натхнена і корисна ..... 2Тм 3:16, 17; Рм 15:4

Б. Практичний посібник для нашого часу

Ігнорувати біблійні принципи — згубно ..... Рм 1:28-32
Людська мудрість не зрівняється з Божою 1Кр 1:21, 25; 1Тм 6:20
Захист від найсильнішого ворога ..... Еф 6:11, 12, 17
Веде людину правильним шляхом ..... Пс 119:105; 2Пт 1:19; Пр 3:5, 6

В. Написана для людей з усіх народів

Писати Біблію почали на Сході ..... Вх 17:14; 24:12, 16; 34:27
Бог дав її не тільки для європейців ..... Рм 10:11-13; Гл 3:28
Бог приймає усіляких людей ..... Дії 10:34, 35; Рм 5:18; Об 7:9, 10

3. Викуп

А. Ісусове людське життя заплачене як «викуп за всіх»

Ісус дав своє життя на викуп ..... Мт 20:28
Прощення гріхів завдяки цінності пролитої крові ..... Єв 9:14, 22
Одної жертви достатньо назавжди ..... Рм 6:10; Єв 9:26
Користь отримуємо не автоматично; потрібно визнати викуп ..... Ів 3:16

Б. Був відповідною ціною

Адам був створений досконалим ..... Пв 32:4; Ек 7:29; Бт 1:31
Через гріх загубив досконалисть для себе і дітей ..... Рм 5:12, 18
Діти безпомічні; потрібен рівний Адамові ..... Пс 49:8; Пв 19:21
Ісусове досконале людське життя є викупом 1Тм 2:5, 6; 1Пт 1:18, 19

4. Воскресіння

А. Надія для померлих

Всі, хто в гробницях, воскреснуть ..... Ів 5:28, 29
 Воскресіння Ісуса є гарантією ..... 1Кр 15:20-22; Дії 17:31
 Ті, хто грішити проти духу, не воскреснуть ..... Мт 12:31, 32
 Запевнення для тих, хто має віру ..... Ів 11:25

Б. Воскресіння до життя на небі або на землі

Через Адама всі помирають;
 завдяки Ісусові отримують життя ..... 1Кр 15:20-22; Рм 5:19
 Воскреслі різнитимуться за своєю природою 1Кр 15:40, 42, 44
 Ті, хто з Ісусом, будуть подібні до нього ..... 1Кр 15:49; Флп 3:20, 21
 Ті, хто не правитиме, житимуть на землі ..... Об 20:46, 5, 13; 21:3, 4

5. Гріх

А. Що таке гріх

Порушення закону Бога, його досконалих норм 1Ів 3:4; 5:17
 Людина відповідальна перед Богом — своїм Творцем ..... Рм 14:12; 2:12-15
 Закон визначав гріх і допомагав людям його усвідомити .... Гл 3:19; Рм 3:20
 Всі грішні, не відповідають Божим досконалим нормам ..... Рм 3:23; Пс 51:7

Б. Чому всі страждають через Адамів гріх

Адам передав усім недосконалість, смерть ..... Рм 5:12, 18
 Бог був милосердний, терпів людству ..... Пс 103:8, 10, 14, 17
 Ісусова жертва — викуп за гріхи 1Ів 2:2
 Гріх та всі інші діла Диявола будуть викоренені 1Ів 3:8

В. Заборонений плід — це непослух, а не статевий акт

Заборона щодо дерева дана до створення Єви ..... Бт 2:17, 18
 Адамові і Єві сказано народжувати дітей ..... Бт 1:28
 Діти — не наслідок гріха, а Боже благословення ..... Пс 127:3-5
 Єва згрішила, коли чоловік був відсутній;
 випередила його ..... Бт 3:6; 1Тм 2:11-14
 Адам як голова збунтувався проти Божого закону ..... Рм 5:12, 19

Г. Що таке гріх проти святого духу (Мт 12:32; Мк 3:28, 29)

Це не успадкований гріх ..... Рм 5:8, 12, 18; 1Ів 5:17
 Хтось може засмутити дух, однак повернутися ..... Еф 4:30; Як 5:19, 20
 Навмисний гріх за звичкою доводить до смерті 1Ів 3:6-9
 Бог осуджує таких, відбирає свій дух ..... Єв 6:4-8
 Ми не повинні молитися за тих, хто не розкається 1Ів 5:16, 17

6. Диявол, демони

А. Диявол — духовна особа

Не є злом у людині, але духовною особою 2Тм 2:26
 Диявол — особа, як і ангели ..... Мт 4:1, 11; Йв 1:6
 Зробив себе Дияволом, розвинувши неправильне прагнення ..... Як 1:13-15

Б. Диявол є невидимим правителем світу

Тримає світ під своїм контролем;
 названий богом ..... 2Кр 4:4; 1Ів 5:19; Об 12:9

Йому дозволено існувати до вирішення

спірного питання ..... Вх 9:16; Ів 12:31
 Буде вкинений у безодню, потім знищений ..... Об 20:2, 3, 10

В. Демони — це бунтівні ангели

Приєдналися до Сатани перед Потопом ..... Бт 6:1, 2; 1Пт 3:19, 20
 Принижені, відрізані від усякого світла ..... 2Пт 2:4; Юд 6
 Ведуть боротьбу проти Бога, гноблять людство ..... Лк 8:27-29; Об 16:13, 14
 Будуть знищені із Сатаною ..... Мт 25:41; Лк 8:31; Об 20:2, 3, 10

7. Дух, спіритизм

А. Що таке святий дух

Божа діюча сила, не особа ..... Дії 2:2, 3, 33; Ів 14:17
 Використовувався у творенні, в натхненні Біблії тощо ..... Бт 1:2; Єз 11:5
 Члени тіла Христа народжені від духу
 і помазані ним ..... Ів 3:5-8; 2Кр 1:21, 22.
 Уповноважує, провадить Божих людей сьогодні ..... Пл 5:16, 18

Б. Життєва сила називається духом

Основа життя, підтримується диханням ..... Як 2:26; Йв 27:3, (Кул).
 Бог має владу над життєвою силою ..... Зх 12:1; Ек 8:8, (Кул).
 Життєва сила людей, тварин належить Богові ..... Ек 3:19-21
 Довірити дух Богові — це виявити надію на воскресіння ..... Лк 23:46

В. Необхідно уникати спіритизму, його джерело — демони

Боже Слово забороняє ..... Іс 8:19, 20; Лв 19:31; 20:6, 27
 Ворожіння — це демонізм; засуджується ..... Дії 16:16-18
 Веде до знищення ..... Пл 5:19-21; Об 21:8; 22:15
 Астрологію заборонено ..... Пв 18:10-12; Єр 10:2

8. Душа

А. Що таке душа

Людина є душею ..... Бт 2:7; 1Кр 15:45; ІсН 11:11; Дії 27:37
 Тварини також названі душами ..... Чс 31:28; Об 16:3; Лв 24:18, НС
 Душа має кров, їсть, може вмерти ..... Єр 2:34; Лв 7:18 (Кул.); Єз 18:4
 Можна сказати: людина, яка має життя, має душу ..... Мк 8:36; Ів 10:15.

Б. Різниця між душею і духом

Життя людини або тварини — це душа ..... Ів 10:15; Лв 17:11
 «Духом» названо життєву силу, яка оживляє душі ..... Пс 146:4; 104:29
 Зі смертю контроль над життєвою силою вертається до Бога ..... Ек 12:7
 Тільки Бог може приводити життєву силу в дію ..... Єз 37:12-14

9. Єгова, Бог

А. Боже ім'я

«Бог» — неозначений термін; наш Господь має особисте ім'я 1Кр 8:5, 6
 Молимося, щоб його ім'я освячувалось ..... Мт 6:9, 10
 Єгова — Боже ім'я ..... Вх 6:3 (прим.); Вх 15:3; 17:15; Сд 6:24; Пс 68:4, (Держ.).
 Ісус виявляв ім'я ..... Ів 17:6, 26; 5:43; 12:12, 13, 28

Б. Боже існування

Неможливо бачити Бога й жити ..... Вх 33:20; Ів 1:18; 1Ів 4:12
 Не потрібно бачити Бога, щоб повірити ..... Єв 11:1; Рм 8:24, 25; 10:17
 Бога можна пізнати по його видимих ділах ..... Рм 1:20; Пс 19:2, 3
 Сповнення пророцтв — доказ існування Бога ..... Іс 46:8-11

В. Божі риси

Бог є любов ..... 1Ів 4:8, 16; Вх 34:6; 2Кр 13:11; Мих 7:18
 Неперевершений в мудрості ..... Йв 12:13; Рм 11:33; 1Кр 2:7
 Справедливий, чинить правосуддя ..... Пв 32:4; Пс 37:28
 Всемогутній, всесильний ..... Йв 37:23; Об 7:12; 4:11

Г. Не всі служать тому самому Богові

Шлях, який здається добрим, не завжди правильний ..... Пр 16:25; Мт 7:21
 Дві дороги, але тільки одна веде до життя ..... Мт 7:13, 14; Пв 30:19
 Багато богів, але тільки один правдивий Бог ..... 1Кр 8:5, 6; Пс 82:1
 Щоб жити, необхідно знати правдивого Бога ..... Ів 17:3; 1Ів 5:20

10. Життя**А. Вічне життя гарантоване слухняному людству**

Бог, який не може говорити неправду,
 пообіцяв життя ..... Тит 1:2; Ів 10:27, 28
 Вічне життя гарантоване тим, хто вірить ..... Ів 11:25, 26
 Смерть буде знищена ..... 1Кр 15:26; Об 21:4; 20:14; Іс 25:8

Б. Небесне життя тільки для членів тіла Христа

Бог вибирає їх за своїм уподобанням ..... Мт 20:23; 1Кр 12:18
 Тільки 144 000 беруться з землі ..... Об 14:1, 4; 7:2-4; 5:9, 10
 Навіть Іван Хреститель не буде в небесному Царстві ..... Мт 11:11

**В. Земне життя обіцяне необмеженій кількості людей,
«іншим вівцям»**

Обмежена кількість з Ісусом у небі ..... Об 14:1, 4; 7:2-4
 «Інші вівці» — не Ісусові брати ..... Ів 10:16; Мт 25:32, 40
 Сьогодні збираються ті, хто залишиться жити на землі ..... Об 7:9, 15-17
 Інші воскреснуть для життя на землі ..... Об 20:12; 21:4

11. Земля**А. Божий намір щодо землі**

Рай створений на землі для досконалих людей ..... Бт 1:28; 2:8-15
 Божий намір надійний ..... Іс 55:11; 46:10, 11
 Земля буде наповнена мирними,

досконалими людьми ..... Пс 72:7; Іс 45:18; 9:5, 6
 Рай буде відновлено під правлінням Царства ..... Мт 6:9, 10; Об 21:3-5

Б. Ніколи не буде знищена і не стане безлюдною

Буквальна земля існуватиме постійно ..... Ек 1:4; Пс 104:5
 За часу Ноя знищені люди, не земля ..... 2Пт 3:5-7; Бт 7:23
 Приклад, який дає надію пережити знищення у наш час ..... Мт 24:37-39
 Злі будуть знищені; «великий натовп» переживе ..... 2Фс 1:6-9; Об 7:9, 14

12. Зло, біди у світі

А. Хто відповідальний за біди у світі

Правління злих є причиною сьогоднішніх бід ..... Пр 29:2; 28:28
 Правитель світу є Божим ворогом ..... 2Кр 4:4; 1Ів 5:19; Ів 12:31
 Диявол приносить горе, час короткий ..... Об 12:9, 12
 Диявол зв'язаний, потім справжній мир ..... Об 20:1-3; 21:3, 4

Б. Чому зло дозволене

Диявол поставив під сумнів вірність Божих створінь ..... Йв 1:11, 12
 Вірним дано нагоду довести свою відданість ..... Рм 9:17; Пр 27:11
 Доказано, що Диявол брехун, спірне питання буде вирішено ..... Ів 12:31
 Вірні нагороджені вічним життям ..... Рм 2:6, 7; Об 21:3-5

В. Продовження часу кінця — вияв милосердя

Як і за днів Ноя, потрібен час для попередження ..... Мт 24:14, 37-39
 Бог не зволікає, а виявляє милосердя ..... 2Пт 3:9; Іс 30:18
 Біблія допомагає нам не бути захопленими зненацька ..... Лк 21:36; 1Фс 5:4
 Щоб отримати захист, шукайте Бога вже тепер ..... Іс 2:2-4; Сф 2:3

Г. Люди не усунуть бід у світі

Люди у великому страху, збентежені ..... Лк 21:10, 11; 2Тм 3:1-5
 Успіх матиме Боже Царство, а не люди ..... Дн 2:44; Мт 6:10
 Щоб жити, шукайте миру з Царем тепер ..... Пс 2:9, 11, 12

13. Зцілення, мови

А. Духовне зцілення приносить вічні благословення

Духовна хвороба є руйнівною ..... Іс 1:4-6; 6:10; Ос 4:6
 Духовне зцілення — головне доручення ..... Ів 6:63; Лк 4:18
 Усуває гріхи, дає щастя, життя ..... Як 5:19, 20; Об 7:14-17

Б. Боже Царство принесе повне фізичне зцілення

Ісус зціляв недуги, проповідував благословення Царства ..... Мт 4:23
 Царство принесе повне зцілення ..... Мт 6:10; Іс 9:6
 Навіть смерть буде усунена ..... 1Кр 15:25, 26; Об 21:4; 20:14

В. Сучасне зцілення вірою не має доказів Божого схвалення

Учні не зцілювали самих себе 2Кр 12:7-9; 1Тм 5:23
 Чудотворні дари зникли після часу апостолів 1Кр 13:8-11
 Зцілення не є надійним доказом Божої ласки ..... Мт 7:22, 23; 2Фс 2:9-11

Г. Дар говорити мовами — лише тимчасовий

Було ознакою; слід шукати більших дарів 1Кр 14:22; 12:30, 31
 Передбачено, що чудотворні дари духу минуться 1Кр 13:8-10
 Чудеса не є надійним доказом Божої ласки ..... Мт 7:22, 23; 24:24

14. Ісус

А. Ісус — Божий Син і призначений Цар

Божий первородний Син, через якого створено все ..... Об 3:14; Кл 1:15-17
 Народившись як людина, став нижчим від ангелів ..... Гл 4:4; Єв 2:9
 Народжений Божим духом, мав небесне покликання ..... Мт 3:16, 17
 Піднесений вище, ніж у передлюдському існуванні ..... Флп 2:9, 10

Б. Віра в Ісуса Христа необхідна для спасіння

Христос є обіцаним нащадком Авраама ..... Бт 22:18; Гл 3:16
 Ісус — єдиний Первосвященик, викуп ..... 1Ів 2:1, 2; Єв 7:25, 26; Мт 20:28
 Життя через пізнання Бога й Христа, слухняність ..... Ів 17:3; Дії 4:12

В. Вимагається чогось більшого, ніж віри в Ісуса

Віра мусить підтверджуватись ділами ..... Як 2:17-26; 1:22-25
 Слухатися наказів, виконувати його працю ..... Ів 14:12, 15; 1Ів 2:3
 Не всі, хто вживає Господнє ім'я, ввійдуть у Царство ..... Мт 7:21-23

15. Кров**А. Переливання крові порушує її святість**

Ноеві сказано, що кров є святою, вона — життя ..... Бт 9:4, 16
 Закон-угода забороняла споживання крові ..... Лв 17:14; 7:26, 27
 Заборону повторено християнам ..... Дії 15:28, 29; 21:25

Б. Збереження життя не виправдовує порушення Божого закону

Послух ліпший від жертви ..... 1См 15:22; Мк 12:33
 Ставити своє життя вище Божого закону — згубно ..... Мк 8:35, 36

16. Міжконфесійні зв'язки**А. Об'єднання з іншими релігіями не узгоджується з Божою волею**

Тільки одна дорога, вузька, мало хто знаходить її ..... Еф 4:4-6; Мт 7:13, 14
 Пересторога, що фальшиві доктрини оскверняють ..... Мт 16:6, 12; Гл 5:9
 Наказано бути відокремленими ..... 2Тм 3:5; 2Кр 6:14-17; Об 18:4

Б. Неправильно вважати, що «в усіх релігіях є щось добре»

Деякі ревні, але не у згоді з Богом ..... Рм 10:2, 3
 Зло псує те, що може бути добрим ..... 1Кр 5:6; Мт 7:15-17
 Фальшиві вчителі приносять загибель ..... 2Пт 2:1; Мт 12:30; 15:14
 Чисте поклоніння вимагає виключної відданості ..... Пв 6:5, 14, 15

17. Молитва**А. Молитви, які Бог слухає**

Бог вислуховує молитви людей ..... Пс 145:18; 1Пт 3:12
 Не вислуховує неправедних, поки вони не змінять
 свого способу життя ..... Іс 1:15-17
 Слід молитися в Ісусове ім'я ..... Ів 14:13, 14; 2Кр 1:20
 Слід молитися у гармонії з Божою волею 1Ів 5:14, 15
 Необхідна віра ..... Як 1:6-8

Б. Зайве повторення, молитви до Марії чи святих — даремні

Слід молитися до Бога в Ісусове ім'я ..... Ів 14:6, 14; 16:23, 24
 Повторювані слова не будуть вислухані ..... Мт 6:7

18. Небо**А. Тільки 144 000 ідуть на небо**

Обмежене число; будуть царями з Христом ..... Об 5:9, 10; 20:4
 Ісус був предтечею; після нього вибрано інших ..... Кл 1:18; 1Пт 2:21

Багато інших будуть жити на землі ..... Пс 72:8; Об 21:3, 4
Виняткове становище 144 000 ..... Об 14:1, 3; 7:4, 9

19. Образи

А. Використання образів, статуй у поклонінні зневажає Бога

Неможливо відтворити образ Бога ..... 1Ів 4:12; Іс 40:18; 46:5; Дії 17:29
Християн застерігається проти використання образів 1Кр 10:14; 1Ів 5:21
Богові слід поклонятись в душі та в правді ..... Ів 4:24

Б. Поклоніння образам було згубним для ізраїльського народу

Євреям заборонялося поклонятись образам ..... Вх 20:4, 5
Не чують, не говорять; хто їх виробляє — стане, як вони ..... Пс 115:4-8
Стали пасткою, привели до знищення ..... Пс 106:36, 40-42; Єр 22:8, 9

В. Вшановування образів у поклонінні недозволене

Бог не дозволяв вшановувати образи у поклонінні йому ..... Іс 42:8
Бог — єдиний, 'що молитви вислухує' ..... Пс 65:2, 3

20. Одруження, шлюб

А. Шлюб мусить бути у пошані

Прирівнюється до взаємин Христа і його нареченої ..... Еф 5:22, 23
Подружнє ложе не може бути опоганене ..... Єв 13:4
Одруженим Біблія радить не розходитися 1Кр 7:10-16
Порне́іа — єдина біблійна підстава для розлучення ..... Мт 19:9

Б. Християни мусять поважати принцип головування

Чоловік, як голова, повинен любити, доглядати сім'ю ..... Еф 5:23-31
Дружина підкоряється чоловіку, любить,
слухається його ..... 1Пт 3:1-7; Еф 5:22
Діти мусять бути слухняними ..... Еф 6:1-3; Кл 3:20

В. Відповідальність християнських батьків перед дітьми

Мусять виявляти любов, приділяти час, увагу ..... Тит 2:4
Не дратувати дітей ..... Кл 3:21
Дбати про їхні потреби, у тому числі духовні 2Кр 12:14; 1Тм 5:8
Готувати їх до дорослого життя ..... Еф 6:4; Пр 22:6, 15; 23:13, 14

Г. Християнам слід одружуватися тільки з християнами

Одружуватися тільки «в Господі» ..... 1Кр 7:39; Пв 7:3, 4; Не 13:26

Д. Багатошлюбність — не по-біблійному

На початку чоловік мав мати тільки одну дружину ..... Бт 2:18, 22-25
Ісус відновив цю норму для християн ..... Мт 19:3-9
Ранні християни не жили у багатошлюбності ..... 1Кр 7:2, 12-16; Еф 5:28-31

21. Опір, переслідування

А. Причина ворожості до християн

Ісуса ненавиділи, передрік опір ..... Ів 15:18-20; Мт 10:22
Тримайчись правильних принципів, засуджуємо світ 1Пт 4:1, 4, 12, 13
Сатана, бог цієї системи, чинить опір Царству 2Кр 4:4; 1Пт 5:8
Християнин не боїться, Бог підтримує його ..... Рм 8:38, 39; Як 4:8

Б. Дружина не повинна дозволити чоловікові відлучити її від Бога

Попереджена; чоловік може отримати

неправильну інформацію ..... Мт 10:34-38; Дії 28:22

Вона мусить покладатись на Бога і Христа ..... Ів 6:68; 17:3

Своєю вірністю може спасти і його 1Кр 7:16; 1Пт 3:1-6

Чоловік є головою, але не може нав'язувати поклоніння ..... 1Кр 11:3; Дії 5:29

В. Чоловік не повинен дозволяти дружині перешкоджати його служінню Богові

Мусить любити дружину і дітей, хотіти, щоб вони жили 1Кр 7:16

Має відповідальність приймати рішення, піклуватися 1Кр 11:3; 1Тм 5:8

Бог любить чоловіка, який обстоює правду ..... Як 1:12; 5:10, 11

Компроміс заради миру приносить Боже несхвалення ..... Єв 10:38

Має вести сім'ю до щастя в новому світі ..... Об 21:3, 4

22. Останні дні

А. Що означає «кінець світу»

Завершення теперішньої системи ..... Мт 24:3; 2Пт 3:5-7; Мк 13:4

Не кінець землі, а кінець злої системи 1Ів 2:17

Час кінця передує знищенню ..... Мт 24:14

Порятунок для праведних; потім новий світ ..... 2Пт 2:9; Об 7:14-17

Б. Потрібно пильнувати, щоб розпізнати ознаки останніх днів

Бог дав ознаки нам для керівництва 2Тм 3:1-5; 1Фс 5:1-4

Світ не усвідомлює серйозності ..... 2Пт 3:3, 4, 7; Мт 24:39

Бог не зволікає, а дає попередження 2Пт 3:9

Нагорода за пильність ..... Лк 21:34-36

23. Пекло (гадес, шеол)

А. Не є буквальним місцем вогнених мук

Йов, зазнаючи страждань, молився, щоб туди піти ..... Йв 14:13

Місце бездіяльності ..... Пс 6:6; Ек 9:10; Іс 38:18, 19

Ісус воскрес з могили, пекла ..... Дії 2:27, 31, 32; Пс 16:10

Пекло віддасть інших мертвих, буде знищене ..... Об 20:13, 14

Б. Вогонь — символ знищення

«Відрізання» в смерті символізоване вогнем ..... Мт 25:41, 46; 13:30

Нерозкаяні злі знищені назавжди, наче вогнем ..... Єв 10:26, 27

Вогненні «муки» Сатани — вічна смерть ..... Об 20:10, 14, 15

В. Розповідь про багатого і Лазаря не є доказом вічних мук

Вогонь не буквальний, як і Авраамове лоно ..... Лк 16:22-24

Авраамову ласку протиставлено темряві ..... Мт 8:11, 12

Знищення Вавилона названо вогненними муками ..... Об 18:8-10, 21

24. Повернення Христа

А. Повернення невидиме для людей

Сказав учням, що світ уже більше не побачить його ..... Ів 14:19

Тільки учні бачили вознесіння;

повернення мало бути подібним ..... Дії 1:6, 10, 11

В небі, невидимий дух ..... 1Тм 6:14-16; Єв 1:3
Повертається як правитель небесного Царства ..... Дн 7:13, 14

Б. Розпізнаний по видимих подіях

Учні питали про ознаку присутності ..... Мт 24:3
Християни «бачать» його присутність очима розуміння ..... Еф 1:18
Знак його присутності складається з багатьох подій ..... Лк 21:10, 11
Вороги 'побачать', коли прийде їхнє знищення ..... Об 1:7

25. Поклоніння Марії

А. Марія — Ісусова матір, не «Божя Мати»

Бог не має початку ..... Пс 90:2; 1Тм 1:17
Марія була матір'ю Божого Сина, коли він жив на землі ..... Лк 1:35

Б. Марія не залишилась «назавжди дівою»

Вийшла заміж за Йосипа ..... Мт 1:19, 20, 24, 25
Мала інших дітей крім Ісуса ..... Мт 13:55, 56; Лк 8:19-21
Тоді вони не були його «духовними братами» ..... Ів 7:3, 5

26. Поклоніння предкам

А. Поклоніння предкам даремне

Предки мертві, неприємні ..... Ек 9:5, 10
Перші предки не гідні поклоніння ..... Рм 5:12, 14; 1Тм 2:14
Бог забороняє таке поклоніння ..... Вх 34:14; Мт 4:10

Б. Можна шанувати людину, але поклонятися слід тільки Богові

Молоді повинні поважати старших ..... 1Тм 5:1, 2, 17; Еф 6:1-3
Але тільки Богові слід поклонятися ..... Дії 10:25, 26; Об 22:8, 9

27. Приречення

А. Життя людини не визначене наперед

Божий намір є певний ..... Іс 55:11; Бт 1:28
Кожна людина має вибір, чи служити Богу ..... Ів 3:16; Флп 2:12

28. Релігія

А. Тільки одна правдива релігія

Одна надія, одна віра, одне хрещення ..... Еф 4:5, 13
Доручено робити людей учнями ..... Мт 28:19; Дії 8:12, 14:21
Розпізнається по її плодах ..... Мт 7:19, 20; Лк 6:43, 44; Ів 15:8
Любов, згода між членами ..... Ів 13:35; 1Кр 1:10; 1Ів 4:20

Б. Засуджувати фальшиві вчення — правильно

Ісус засуджував фальшиві вчення ..... Мт 23:15, 23, 24; 15:4-9
Робив це, щоб захистити засліплених ..... Мт 15:14
Правда визволила їх, щоб вони стали Ісусовими учнями ..... Ів 8:31, 32

В. Релігію потрібно змінити, коли виявилось, що вона неправильна

Правда робить вільним; доводить неправоту багатьох ..... Ів 8:31, 32
Ізраїльтяни та інші покинули колишнє поклоніння ..... ІсН 24:15; 2Цр 5:17

Ранні християни змінили свої погляди ..... Гл 1:13, 14; Дії 3:17, 19
 Павло змінив свою релігію ..... Дії 26:4-6
 Весь світ введений в оману;
 треба перемінитись — обновити свій розум ..... Об 12:9; Рм 12:2

Г. Позірне «добро в усіх релігіях» не гарантує Божої ласки

Бог встановлює норми для поклоніння ..... Ів 4:23, 24; Як 1:27
 Не є добрим, якщо не в гармонії з Божою волею ..... Рм 10:2, 3
 «Добрі діла» можуть бути відкинені ..... Мт 7:21-23
 Розпізнається по плодах ..... Мт 7:20

29. Свідки Єгови

А. Походження Свідків Єгови

Єгова виявляє своїх свідків ..... Іс 43:10-12; Єр 15:16
 Низка вірних свідків почалася з Авеля ..... Єв 11:4, 39; 12:1
 Ісус був вірним і правдивим свідком ..... Ів 18:37; Об 1:5; 3:14

30. Свідчення

А. Всі християни мусять свідчити, розказувати добру новину

Мусять визнавати Ісуса перед людьми, щоб бути схваленими ..... Мт 10:32
 Мусять бути виконавцями Слова, виявляти віру ..... Як 1:22-24; 2:24
 Нові також повинні ставати вчителями ..... Мт 28:19, 20
 Прилюдне визнання віри приносить спасіння ..... Рм 10:10

Б. Слід відвідувати повторно, постійно свідчити

Необхідно попереджати про кінець ..... Мт 24:14
 Єремія багато років оголошував кінець Єрусалима ..... Єр 25:3
 Так як ранні християни, не можемо припиняти ..... Дії 4:18-20; 5:28, 29

В. Мусимо свідчити, щоб не мати вини крові

Мусимо попереджати про близький кінець ..... Єз 33:7; Мт 24:14
 Якщо не свідчимо — винні у крові ..... Єз 33:8, 9; 3:18, 19
 Павло не був винний у крові;
 говорив усю правду ..... Дії 20:26, 27; 1Кр 9:16
 Спасає і свідка, і того, хто слухає 1Тм 4:16; 1Кр 9:22

31. Свята, день народження

А. Ранні християни не святкували днів народження, Різдва

Неправдиві поклонники святкували ..... Бт 40:20; Мт 14:6
 Слід відзначати день смерті Ісуса ..... Лк 22:19, 20; 1Кр 11:25, 26
 Шумні гулянки не для християн ..... Рм 13:13; Гл 5:21; 1Пт 4:3

32. Служитель

А. Усі християни мусять бути служителями

Ісус був Божий служитель ..... Рм 15:8, 9; Мт 20:28
 Християни наслідують його приклад 1Пт 2:21; 1Кр 11:1
 Повинні проповідувати,
 щоб виконувати служіння 2Тм 4:2, 5; 1Кр 9:16

Б. Вимоги до служителя

Божий дух і знання Божого Слова	2Тм 2:15; Іс 61:1-3
У проповідуванні наслідувати приклад Христа	1Пт 2:21; 2Тм 4:2, 5
Бог навчає через свій дух, організацію	Ів 14:26; 2Кр 3:1-3

33. Смерть**А. Причина смерті**

Людина мала досконалий початок,

надію на безконечне життя	Бт 1:28, 31
За непослух — смертний вирок	Бт 2:16, 17; 3:17, 19
Гріх і смерть передалися всім Адамовим дітям	Рм 5:12

Б. Стан померлих

Адам став душею, а не отримав її	Бт 2:7; 1Кр 15:45
Людина, тобто душа, вмирає	Ез 18:4; Іс 53:12; Йв 11:20
Померлі непритомні, нічого не знають	Ек 9:5, 10; Пс 146:3, 4
Померлі сплять, чекають воскресіння	Ів 11:11-14, 23-26; Дії 7:60.

В. Немоżliво розмовляти з померлими

Померлі не живуть з Богом як духи	Пс 115:17; Іс 38:18
Пересторога не розмовляти з померлими	Іс 8:19; Лв 19:31
Посередники духів, ворожити засуджені	Пв 18:10-12; Гл 5:19-21

34. Спасіння**А. Спасіння приходить від Бога через Ісусову викупну жертву**

Життя — дар Бога через Сина	1Пв 4:9, 14; Рм 6:23
Спасіння можливе тільки завдяки Ісусовій жертві	Дії 4:12
«Покаяння на смертнім одрі» неможливо довести вчинками	Як 2:14, 26
Необхідні зусилля, щоб досягти	Лк 13:23, 24; 1Тм 4:10

Б. «Раз спасенний — назавжди спасенний» — не по-біблійному

Ті, на кого вилито святий дух, можуть відпасти	Єв 6:4, 6; 1Кр 9:27
Багато ізраїльтян знищені, хоч і були врятовані з Єгипту	Юд 5
Спасіння не можна отримати	

за одну мить	Флп 2:12; 3:12-14; Мт 10:22
Тим, хто покидає правду, буде гірше, ніж колись	2Пт 2:20, 21

В. «Всесвітнє спасіння» — не по-біблійному

Для декого покаяння неможливе	Єв 6:4-6
Бог не тішить смертю злих	Ез 33:11; 18:32
Але любов не може потурати неправедності	Єв 1:9
Злі будуть знищені	Єв 10:26-29; Об 20:7-15

35. Спомин, Служба Божа (літургія)**А. Відзначання Господньої вечері**

Відзначається раз на рік у день Пасхи	Лк 22:1, 17-20; Вх 12:14
Спомин Христової жертвовної смерті	1Кр 11:26; Мт 26:28
Ті, хто має небесну надію, приймають символи	Лк 22:29, 30; 12:32, 37
Звідки людина знає, що має таку надію	Рм 8:15-17

Б. Служба Божа (літургія) — не по-біблійному

Прощення гріхів вимагає пролиття крові ..... Єв 9:22
 Христос — єдиний Посередник нової угоди ..... 1Тм 2:5, 6; Ів 14:6
 Христос є в небі; священник не переносить його на землю ..... Дії 3:20, 21
 Не потрібно повторювати Христову жертву ..... Єв 9:24-26; 10:11-14

36. Субота

А. Християни не зобов'язані святкувати суботний день

Закон скасований на основі Ісусової смерті ..... Еф 2:15
 Християни не зобов'язані святкувати суботу ..... Кл 2:16, 17; Рм 14:5, 10
 Докорено за святкування суботи тощо ..... Гл 4:9-11; Рм 10:2-4
 Вхід у Божий відпочинок завдяки вірі й слухняності ..... Єв 4:9-11

Б. Святкування суботи вимагалось лише від стародавнього Ізраїлю

Суботу почали святкувати після виходу з Єгипту ..... Вх 16:26, 27, 29, 30
 Дана тільки природному Ізраїлеві як знак ..... Вх 31:16, 17; Пс 147:19, 20
 Суботні роки — також вимога Закону ..... Вх 23:10, 11; Лв 25:3, 4
 Християни не зобов'язані святкувати суботу ..... Рм 14:5, 10; Гл 4:9-11

В. Божий суботний відпочинок (7-й день творчого «тижня»)

Почався після закінчення творчого процесу
 на землі ..... Бт 2:2, 3; Єв 4:3-5
 Продовжувався після Ісусового земного життя ..... Єв 4:6-8; Пс 95:7-9, 11
 Християни відпочивають від егоїстичних вчинків ..... Єв 4:9, 10
 Закінчиться, коли Царство виконає своє завдання
 щодо землі 1Кр 15:24, 28

37. Творення

А. Погоджується з науковими доказами; спростовує еволюцію

Наука погоджується з порядком творення ..... Бт 1:11, 12, 21, 24, 25
 Божий закон про «рід» залишається незмінним ..... Бт 1:11, 12; Як 3:12

Б. Творчі дні не тривали по 24 години

«День» може означати просто проміжок часу ..... Бт 2:4
 Для Бога день може бути довгим періодом ..... Пс 90:4; 2Пт 3:8

38. Трійця

А. Бог, Батько,— одна Особа, найвеличніший у всесвіті

Бог — це не три особи ..... Пв 6:4; Мл 2:10; Мк 10:18; Рм 3:29, 30
 Син створений; перед тим був тільки Бог ..... Об 3:14; Кл 1:15; Іс 44:6
 Бог — правитель всесвіту в усі часи ..... Флп 2:5, 6; Дн 4:32
 Бог має бути звеличений над усіма ..... Флп 2:10, 11

Б. Син нижчий від Батька до і після приходу на землю

Син слухняний у небі, посланий Батьком ..... Ів 8:42; 12:49
 Слухняний на землі, Батько більший ..... Ів 14:28; 5:19; Єв 5:8
 Звеличений у небі, далі підкоряється ..... Флп 2:9; 1Кр 15:28; Мт 20:23
 Єгова є головою і Богом для Христа ..... 1Кр 11:3; Ів 20:17; Об 1:6

В. Єдність Бога і Христа

Завжди в цілковитій гармонії ..... Ів 8:28, 29; 14:10
 Єдність, подібна до єдності чоловіка і дружини ..... Ів 10:30; Мт 19:4-6
 Усі віруючі мусять мати таку єдність ..... Ів 17:20-22; 1Кр 1:10
 Завжди існуватиме лише поклоніння Єгови через Христа ..... Ів 4:23, 24

Г. Святий дух Бога — це його діюча сила

Сила, не особа ..... Мт 3:16; Ів 20:22; Дії 2:4, 17, 33
 Не є особою в небі з Богом і Христом ..... Дії 7:55, 56; Об 7:10
 Керований Богом, щоб виконувати наміри ..... Пс 104:30; 1Кр 12:4-11
 Божі слуги отримують дух, він провадить їх ..... 1Кр 2:12, 13; Гл 5:16

39. Фальшиві пророки**А. Фальшиві пророки передречені; існували у час апостолів**

Правило для розпізнання фальшивих пророків ..... Пв 18:20-22; Лк 6:26
 Були передречені; можна розпізнати по плодах ..... Мт 24:23-26; 7:15-23

40. Хрест**А. Ісуса ганебно стратили на стовпі**

Ісуса прибили до стовпа або дерева ..... Дії 5:30; 10:39; Гл 3:13
 Християни мусять нести стовп як зневагу ..... Мт 10:38; Лк 9:23

Б. Не повинні поклонятись йому

Виставляти Ісусів стовп — зневага ..... Єв 6:6; Мт 27:41, 42
 Використання хреста у поклонінні —
 ідолопоклонство ..... Вх 20:4, 5; Єр 10:3-5
 Ісус — дух, уже не на стовпі ..... 1Тм 3:16; 1Пт 3:18.

41. Хрещення**А. Вимога до християн**

Ісус дав приклад ..... Мт 3:13-15; Єв 10:7
 Символ самозречення або присвячення ..... Мт 16:24; 1Пт 3:21
 Лише для достатньо дорослих,
 яких можна навчити ..... Мт 28:19, 20; Дії 2:41
 Занурення у воду — правильний спосіб ..... Дії 8:38, 39; Ів 3:23

Б. Не змиває гріхів

Ісус не охрестився, щоб змити гріхи 1Пт 2:22; 3:18
 Ісусова кров змиває гріхи 1Ів 1:7

42. Хронологія**А. 1914 рік (н. е.) закінчує часи поган**

Лінія царів перервана у 607 році до н. е ..... Єз 21:30-32
 «Сім часів» мають пройти до відновлення правління ..... Дн 4:29, 13, 14
 Сім = 2 × 3,5 часу, або 2 × 1260 днів ..... Об 12:6, 14; 11:2, 3
 День за рік. [Становить 2520 років] ..... Єз 4:6; Чс 14:34
 Мають продовжуватися
 до встановлення Царства ..... Лк 21:24; Дн 7:13, 14

43. Царство

А. Що Боже Царство зробить для людства

Сповнить Божу волю ..... Мт 6:9, 10; Пс 45:7; Об 4:11
 Уряд з царем і законами ..... Іс 9:5, 6; 2:3; Пс 72:1, 8
 Знищить зло, правитиме над цілою землею ..... Дн 2:44; Пс 72:8
 1000-літнє правління відновить людство, рай ..... Об 21:2-4; 20:6

Б. Починає діяти, коли Христові вороги ще активні

Після воскресіння Христос мусив довго чекати ..... Пс 110:1; Єв 10:12, 13
 Отримує владу, воює проти Сатани ..... Пс 110:2; Об 12:7-9; Лк 10:18
 Царство засноване, тоді починається горе на землі ..... Об 12:10, 12
 Теперішній неспокій означає,
 що настав час активно підтримувати Царство ..... Об 11:15-18

В. Не є «в серцях», не розвивається людськими зусиллями

Царство у небі, не на землі ..... 2Тм 4:18; 1Кр 15:50; Пс 11:4
 Не є «в серці»; Ісус говорив з фарисеями ..... Лк 17:20, 21
 Не належить цьому світу ..... Ів 18:36; Лк 4:5-8; Дн 2:44
 Уряди, світські норми замінені ..... Дн 2:44

44. Церква

А. Церква духовна, збудована на Христі

Бог не пробуває в храмах, збудованих людьми ..... Дії 17:24, 25; 7:48
 Правдива церква — це духовний храм з живого каміння 1Пт 2:5, 6
 Христос — наріжний камінь; апостоли — другорядна основа ..... Еф 2:20
 Слід поклонятися Богові в душі та в правді ..... Ів 4:24

Б. Церква не збудована на Петрові

Ісус не казав, що церкву збудовано на Петрові ..... Мт 16:18
 Ісуса названо «скелею» 1Кр 10:4
 Петро назвав Ісуса наріжним каменем ..... 1Пт 2:4, 6-8; Дії 4:8-12

НАЗВИ ТА СКОРОЧЕННЯ КНИГ ЄВРЕЙСЬКИХ ПИСАНЬ

Буття	Бт	Еклезіяста	Ек
Вихід	Вх	Пісня над піснями	Псн
Левит	Лв	Ісаї	Іс
Числа	Чс	Єремії	Єр
Повторення Закону	Пв	Плач Єремії	Пл
Ісуса Навина	ІсН	Єзекіїля	Єз
Суддів	Сд	Даніяла	Дн
Рут	Рт	Осії	Ос
1 Самуїла	1См	Йоїла	Йл
2 Самуїла	2См	Амоса	Ам
1 Царів	1Цр	Овдія	Ов
2 Царів	2Цр	Йони	Йн
1 Хронік	1Хр	Михея	Мих
2 Хронік	2Хр	Наума	На
Езди	Езд	Авакума	Ав
Неемії	Не	Софонії	Сф
Естер	Ес	Огія	Ог
Йова	Йв	Захарія	Зх
Псалми	Пс	Малахії	Мл
Приповістей	Пр		

Чи ви хочете довідатись більше?
Відвідайте сайт Свідків Єгови: **www.jw.org**.

ПОДОРОЖІ ПАВЛА

- Перша місіонерська подорож (Дії 13:1—14:28)
- Друга місіонерська подорож (Дії 15:36—18:22)
- Третя місіонерська подорож (Дії 18:22—21:19)
- Подорож до Рима (Дії 23:11—28:31)
- Головні дороги

